POLYBII

HISTORIARVM

QVAE SVPERSVNT.

AD FIDEM

OPTIMORVM LIBRORVM

EDITA.

TOMVS IV.

LIPSIAE

SVMTIBVS ET TYPIS CAROLI TAVCHNITZII

1816.

ΤΗΣ ἙΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗΣ

ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

BELLVM ROMANOR. MACEDONICVM I.

(I.) *Colloquium irritum cum Philippo.*

1. Ἐπελθόντος δὲ τοῦ τεταγμένου καιροῦ, παρῆν ὁ μὲν Φίλιππος, ἐκ Δημητριάδος ἀναχθεὶς εἰς τὸν Μηλιέα κόλπον, πέντε λέμβους ἔχων καὶ μίαν πρίστιν, ἐφ᾽ ἧς αὐτὸς ἐπέπλει. (2) Συνῆσαν δ᾽ αὐτῷ Μακεδόνες μὲν Ἀπολλόδωρος καὶ Δημοσθένης, οἱ γραμματεῖς· ἐκ Βοιωτίας Βραχύλλης· Ἀχαιὸς δὲ Κυκλιάδας, ἐκπεπτωκὼς ἐκ Πελοποννήσου διὰ τὰς πρότερον ὑφ᾽ ἡμῶν εἰρημένας αἰτίας. (3) μετὰ δὲ

τοῦ Τίτου παρῆν ὅ τε βασιλεὺς Ἀμύνανδρος, καὶ παρ' Ἀττάλου Διονυσόδωρος. (4) ἀπὸ δὲ τῶν ἐθνῶν καὶ πόλεων, τῶν μὲν Ἀχαιῶν Ἀρίσταινος καὶ Ξενοφῶν, παρὰ δὲ Ῥοδίων Ἀκεσίμβροτος ὁ ναύαρχος, παρὰ δὲ τῶν Αἰτωλῶν Φαινέας ὁ στρατηγὸς, καὶ πλείους δ' ἕτεροι τῶν πολιτευομένων. (5) Συνεγγίσαντες δὲ κατὰ Νίκαιαν πρὸς τὴν θάλατταν, οἱ μὲν περὶ τὸν Τίτον ἐπέστησαν παρ' αὐτὸν τὸν αἰγιαλόν· ὁ δὲ Φίλιππος, ἐγγίσας τῇ γῇ, μετέωρος ἔμενε. (6) Τοῦ δὲ Τίτου κελεύοντος αὐτὸν ἀποβαίνειν, διαναστὰς ἐκ τῆς νεὼς, οὐκ ἔφησεν ἀποβήσεσθαι. (7) Τοῦ δὲ πάλιν ἐρομένου, τίνα φοβεῖται; φοβεῖσθαι μὲν, ἔφησεν ὁ Φίλιππος, οὐδένα, πλὴν τοὺς θεούς· ἀπιστεῖν δὲ τοῖς πλείστοις τῶν παρόντων, μάλιστα δ' Αἰτωλοῖς. (8) Τοῦ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατηγοῦ θαυμάσαντος, καὶ φήσαντος, ἴσον εἶναι πᾶσι τὸν κίνδυνον, καὶ κοινὸν τὸν καιρόν· μεταλαβὼν ὁ Φίλιππος, οὐκ ἔφησεν αὐτὸν ὀρθῶς λέγειν. (9) Φαινέου μὲν γὰρ παθόντος τι, πολλοὺς εἶναι τοὺς στρατηγήσοντας Αἰτωλῶν· Φιλίππου δ' ἀπολομένου, κατὰ τὸ παρὸν οὐκ εἶναι τὸν βασιλεύοντα Μακεδόνων. (10) Ἐδόκει μὲν οὖν πᾶσι φορτικῶς κατάρχεσθαι τῆς ὁμιλίας· ὅμως δὲ λέγειν αὐτὸν ἐκέλευεν ὁ Τίτος, ὑπὲρ ὧν πάρεστιν. (11) Ὁ δὲ Φίλιππος οὐκ ἔφη τὸν λόγον αὐτῷ καθήκειν, ἀλλ' ἐκείνῳ· διόπερ ἠξίου διασαφεῖν τὸν Τίτον, τί δεῖ ποιήσαντα τὴν εἰρήνην ἄγειν; (12) Ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς, αὐτῷ μὲν ἁ-

πλοῦν τινα λόγον, ἔφη, καθήκειν καὶ φαινόμενον. (13) Κελεύειν γὰρ αὐτὸν, ἐκ μὲν τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης ἐκχωρεῖν, ἀποδόντα τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς αὐτομόλους ἑκάστοις, οὓς ἔχει· (14) τοὺς δὲ κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα τόπους παραδοῦναι Ῥωμαίοις, ὧν γέγονε κύριος μετὰ τὰς ἐν Ἠπείρῳ διαλύσεις· ὁμοίως δὲ καὶ Πτολεμαίῳ τὰς πόλεις ἀποκαταστῆσαι πάσας, ἃς παρῄρηται μετὰ τὸν Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπάτορος θάνατον.

II. Ταῦτα δ' εἰπὼν ὁ Τίτος, αὐτὸς μὲν ἐπέσχε· πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους ἐπιστραφεὶς, ἐκέλευε λέγειν, ἅπερ ἑκάστοις αὐτῶν οἱ πέμψαντες εἴησαν ἐντεταλμένοι. (2) Πρῶτος δὲ Διονυσόδωρος, ὁ παρ' Ἀττάλου, μεταλαβὼν τὸν λόγον, τάς τε ναῦς, ἔφη, δεῖν αὐτὸν ἀποδοῦναι τὰς τοῦ βασιλέως, τὰς γενομένας αἰχμαλώτους ἐν τῇ περὶ Χίον ναυμαχίᾳ, καὶ τοὺς ἅμα ταύταις ἄνδρας· ἀποκαταστῆσαι δὲ καὶ τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἱερὸν ἀκέραιον, καὶ τὸ Νικηφόριον, ἃ κατέφθειρε. (3) Μετὰ δὲ τοῦτον, ὁ τῶν Ῥοδίων ναύαρχος Ἀκεσίμβροτος τῆς μὲν Περαίας ἐκέλευεν ἐκχωρεῖν τὸν Φίλιππον, ἧς αὐτῶν παρῄρηται, τὰς δὲ φρουρὰς ἐξάγειν ἐξ Ἰασσοῦ καὶ Βαργυλίων, καὶ τῆς Εὐρωμέων πόλεως· (4) ἀποκαταστῆσαι δὲ καὶ Περινθίους εἰς τὴν Βυζαντίων συμπολιτείαν· παραχωρεῖν δὲ καὶ Σηστοῦ καὶ Ἀβύδου καὶ τῶν ἐμπορίων καὶ λιμένων τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἁπάντων. (5) Ἐπὶ δὲ τοῖς Ῥοδίοις, Ἀχαιοὶ Κόρινθον ἀπῄτουν, καὶ τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν ἀβλαβῆ. (6) Μετὰ δὲ

τούτους, Αἰτωλοὶ πρῶτον μὲν τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης ἐκέλευον ἐξίστασθαι, καθάπερ καὶ Ῥωμαῖοι, δεύτερον δ' αὐτοῖς ἀποκαθιστάναι τὰς πόλεις ἀβλαβεῖς, τὰς πρότερον μετασχούσας τῆς τῶν Αἰτωλῶν συμπολιτείας.

III. Ταῦτα δ' εἰπόντος τοῦ Φαινέου τοῦ τῶν Αἰτωλῶν στρατηγοῦ, μεταλαβὼν Ἀλέξανδρος, ὁ προσαγορευόμενος Ἴσιος, ἀνὴρ δοκῶν πραγματικὸς εἶναι, καὶ λέγειν ἱκανός· (2) οὔτε διαλύεσθαι νῦν, ἔφησε, τὸν Φίλιππον ἀληθινῶς, οὔτε πολεμεῖν γενναίως, ὅταν δέῃ τοῦτο πράττειν· ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς συλλόγοις καὶ ταῖς ὁμιλίαις ἐνεδρεύειν, καὶ παρατηρεῖν, καὶ ποιεῖν τὰ τοῦ πολεμοῦντος ἔργα, κατ' αὐτὸν δὲ τὸν πόλεμον ἀδίκως ἵστασθαι καὶ λίαν ἀγεννῶς. (3) ἀφέντα γὰρ τοῦ κατὰ πρόσωπον ἀπαντᾷν τοῖς πολεμίοις, φεύγοντα τὰς πόλεις ἐμπιπράναι καὶ διαρπάζειν, καὶ διὰ ταύτης τῆς προαιρέσεως ἡττώμενον τὰ τῶν νικώντων ἆθλα λυμαίνεσθαι. (4) Καίτοι γε τοὺς πρότερον Μακεδόνων βεβασιλευκότας οὐ ταύτην ἐσχηκέναι τὴν πρόθεσιν, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν· μάχεσθαι μὲν γὰρ πρὸς ἀλλήλους συνεχῶς ἐν τοῖς ὑπαίθροις, τὰς δὲ πόλεις σπανίως ἀναιρεῖν καὶ καταφθείρειν. (5) τοῦτο δ' εἶναι πᾶσι φανερὸν ἔκ τε τοῦ πολέμου τοῦ περὶ τὴν Ἀσίαν, ὃν Ἀλέξανδρος ἐπολέμησε πρὸς Δαρεῖον, ἔκ τε τῆς τῶν διαδεξαμένων ἀμφισβητήσεως, καθ' ἣν ἐπολέμησαν πάντες πρὸς Ἀντίγονον ὑπὲρ τῆς Ἀσίας. (6) παραπλησίως δὲ καὶ τοὺς τούτους διαδεξαμένους μέχρι Πύῤ-

ρου κεχρῆσθαι τῇ προαιρέσει ταύτῃ. (7) διακινδυνεύειν μὲν γὰρ πρὸς αὐτοὺς ἐν τοῖς ὑπαίθροις προχείρως, καὶ πάντα ποιεῖν εἰς τὸ καταγωνίσασθαι διὰ τῶν ὅπλων ἀλλήλους· τῶν δὲ πόλεων φείδεσθαι, χάριν τοῦ τοὺς νικήσαντας ἡγεῖσθαι τούτων, καὶ τιμᾶσθαι παρὰ τοῖς ὑποταιτομένοις. (8) Τὸ δὲ, ἀναιροῦντα περὶ ὧν ὁ πόλεμός ἐστι, τὸν πόλεμον αὐτὸν καταλιπεῖν, μανίας ἔργον εἶναι, καὶ ταύτης ἐῤῥωμένης· ὃ νῦν ποιεῖν τὸν Φίλιππον. (9) τοσαύτας γὰρ διεφθαρκέναι πόλεις ἐν Θετταλίᾳ, φίλον ὄντα καὶ σύμμαχον, καθ' ὃν καιρὸν ἐκ τῶν ἐν Ἠπείρῳ στενῶν ἐποιεῖτο τὴν σπουδὴν, ὅσας οὐδείς ποτε τῶν Θετταλοῖς πεπολεμηκότων διέφθειρε. (10) Πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν διαλεχθεὶς, τελευταίοις ἐχρήσατο τούτοις. (11) Ἤρετο γὰρ τὸν Φίλιππον, διὰ τί Λυσιμαχίαν μετ' Αἰτωλῶν ταττομένην, καὶ στρατηγὸν ἔχουσαν παρ' αὐτῶν, ἐκβαλὼν τοῦτον, κατάσχοι φρουρᾷ τὴν πόλιν; (12) διὰ τί δὲ Κιανοὺς, παραπλησίως μετ' Αἰτωλῶν συμπολιτευομένους, ἐξανδραποδίσαιτο, φίλος ὑπάρχων Αἰτωλοῖς; τί δὲ λέγων κατέχει νῦν Ἐχῖνον, καὶ Θήβας τὰς Φθίας, καὶ Φάρσαλον, καὶ Λάρισσαν; (13) Ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος ταῦτ' εἰπὼν ἀπεσιώπησεν.

IV. Ὁ δὲ Φίλιππος ἐγγίσας τῇ γῇ μᾶλλον ἢ πρόσθεν, καὶ διαναστὰς ἐπὶ τῆς νεὼς, Αἰτωλικὸν ἔφη καὶ θεατρικὸν διατεθεῖσθαι τὸν Ἀλέξανδρον λόγον· (2) σαφῶς γὰρ πάντας γινώσκειν, ὅτι τοὺς

ἰδίους συμμάχους ἑκὼν μὲν οὐδεὶς διαφθείρει, κατὰ δὲ τὰς τῶν καιρῶν περιστάσεις πολλὰ ποιεῖν ἀναγκάζεσθαι τοὺς ἡγουμένους παρὰ τὰς ἑαυτῶν προαιρέσεις. (3) Ἔτι δὲ ταῦτα λέγοντος τοῦ βασιλέως, ὁ Φαινέας, ἠλαττωμένος τοῖς ὄμμασιν, ἐπὶ πλεῖον ὑπέκρουε τὸν Φίλιππον, φάσκων, αὐτὸν ληρεῖν· δεῖν γὰρ ἢ μαχόμενον νικᾷν, ἢ ποιεῖν τοῖς κρείττοσι τὸ προσταττόμενον. (4) Ὁ δὲ Φίλιππος, καίπερ ἐν κακοῖς ὤν, ὅμως οὐκ ἀπέσχετο τοῦ καθ᾽ αὑτὸν ἰδιώματος· ἀλλ᾽ ἐπιστραφείς, Τοῦτο μέν, ἔφησεν, ὦ Φαινέα, καὶ τυφλῷ δῆλον. ἦν γὰρ εὔθικτος, καὶ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος εὖ πεφυκώς, πρὸς τὸ διαχλευάζειν ἀνθρώπους. (5) Αὖθις δὲ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐπιστρέψας, Ἐρωτᾷς με, φησίν, Ἀλέξανδρε, διὰ τί Λυσιμαχίαν προσέλαβον; (6) Ἵνα μὴ διὰ τὴν ὑμετέραν ὀλιγωρίαν ἀνάστατος ὑπὸ Θρᾳκῶν γένηται, καθάπερ νῦν γέγονεν, ἡμῶν ἀπαγαγόντων τοὺς στρατιώτας διὰ τοῦτον τὸν πόλεμον, οὐ τοὺς φρουροῦντας αὐτήν, ὡς σὺ φῄς, ἀλλὰ τοὺς παραφυλάττοντας. (7) Κιανοῖς δ᾽ ἐγὼ μὲν οὐκ ἐπολέμησα, Προυσίου δὲ πολεμοῦντος, βοηθῶν ἐκείνῳ συνεξεῖλον αὐτούς, ὑμῶν αἰτίων γενομένων. (8) πολλάκις γὰρ κἀμοῦ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων διαπρεσβευομένων πρὸς ὑμᾶς, ἵνα τὸν νόμον ἄρητε, τὸν διδόντα τὴν ἐξουσίαν ὑμῖν, ἄγειν λάφυρον ἀπὸ λαφύρου, πρότερον ἔφατε τὴν Αἰτωλίαν ἐκ τῆς Αἰτωλίας ἀρεῖν, ἢ τοῦτον τὸν νόμον.

V. Τοῦ δὲ Τίτου θαυμάσαντος, τί τοῦτο ἐστίν; ὁ βασιλεὺς ἐπειρᾶτα διασαφεῖν αὐτῷ, λέγων, ὅτι τοῖς Αἰτωλοῖς ἔθος ὑπάρχει, μὴ μόνον, πρὸς οὓς ἂν αὐτοὶ πολεμῶσι, τούτους αὐτοὺς ἄγειν καὶ τὴν τούτων χώραν· (2) ἀλλὰ, κἂν ἕτεροί τινες πολεμῶσι πρὸς ἀλλήλους, ὄντες Αἰτωλῶν φίλοι καὶ σύμμαχοι, μηδὲν ἧττον ἐξεῖναι τοῖς Αἰτωλοῖς, ἄνευ κοινοῦ δόγματος καὶ παρεῖναι ἀμφοτέροις τοῖς πολεμοῦσι, καὶ τὴν χώραν ἄγειν τὴν ἀμφοτέρων. (3) Ὥστε παρὰ μὲν τοῖς Αἰτωλοῖς μήτε φιλίας ὅρους ὑπάρχειν, μήτ' ἔχθρας· ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἀμφισβητοῦσι περί τινος ἑτοίμους ἐχθροὺς εἶναι τούτους καὶ πολεμίους. (4) Πόθεν οὖν ἔξεστι τούτοις ἐγκαλεῖν νῦν, εἰ, φίλος ὑπάρχων Αἰτωλοῖς ἐγὼ, Προυσίου δὲ σύμμαχος, ἔπραξά τι κατὰ Κιανῶν, βοηθῶν τοῖς αὐτοῦ συμμάχοις; (5) Τὸ δὲ δὴ πάντων δεινότατον, οἱ ποιοῦντες ἑαυτοὺς ἐφαμίλλους Ῥωμαίοις, καὶ κελεύοντες ἐκχωρεῖν Μακεδόνας ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος· (6) (τοῦτο γὰρ ἀναφθέγξασθαι καὶ καθόλου μέν ἐστιν ὑπερήφανον· οὐ μὴν, ἀλλὰ Ῥωμαίων μὲν λεγόντων ἀνεκτὸν, Αἰτωλῶν δ' οὐκ ἀνεκτόν·) (7) ποίας δὲ κελεύετέ με, φησὶν, ἐκχωρεῖν Ἑλλάδος, καὶ πῶς ἀφορίζετε ταύτην; (8) αὐτῶν γὰρ Αἰτωλῶν οὐκ εἰσὶν Ἕλληνες οἱ πλείους· τὸ γὰρ τῶν Ἀγραῶν ἔθνος, καὶ τὸ τῶν Ἀποδοτῶν, ἔτι δὲ τῶν Ἀμφιλόχων, οὐκ ἔστιν Ἑλλάς. (9) ἢ τούτων μὲν παραχωρεῖτέ μοι;

VI. Τοῦ δὲ Τίτου γελάσαντος· Ἀλλὰ δὴ πρὸς μὲν Αἰτωλοὺς ἀρκείτω μοι ταῦτ', ἔφη· πρὸς δὲ

Ῥοδίους καὶ πρὸς Ἄτταλον, ἐν μὲν ἴσῳ κριτῇ, δικαιότερον ἂν νομισθείη, τούτους ἡμῖν ἀποδιδόναι τὰς αἰχμαλώτους ναῦς καὶ τοὺς ἄνδρας, ἤπερ ἡμᾶς τούτοις· (2) οὐ γὰρ ἡμεῖς Ἀττάλῳ πρότεροι καὶ Ῥοδίοις τὰς χεῖρας ἐπεβάλομεν, οὗτοι δ' ἡμῖν ὁμολογουμένως. (3) Οὐ μὴν, ἀλλὰ, σοῦ κελεύσαντος, Ῥοδίοις μὲν ἀποδίδωμι τὴν Περαίαν, Ἀττάλῳ δὲ τὰς ναῦς καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς διασωζομένους. (4) Τὴν δὲ τοῦ Νικηφορίου καταφθορὰν καὶ τοῦ τῆς Ἀφροδίτης τεμένους ἄλλως μὲν οὐκ εἰμὶ δυνατὸς ἀποκαταστῆσαι· φυτὰ δὲ καὶ κηπουροὺς πέμψω, τοὺς φροντιοῦντας θεραπείας τοῦ τόπου καὶ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐκκοπέντων δένδρων. (5) Πάλιν δὲ τοῦ Τίτου γελάσαντος ἐπὶ τῷ χλευασμῷ, μεταβὰς ὁ Φίλιππος ἐπὶ τοὺς Ἀχαιοὺς, πρῶτον μὲν τὰς εὐεργεσίας ἐξηριθμήσατο, τὰς ἐξ Ἀντιγόνου γεγενημένας εἰς αὐτοὺς, εἶτα τὰς ἰδίας· (6) ἑξῆς δὲ τούτοις, προηνέγκατο τὸ μέγεθος τῶν τιμῶν, τῶν ἀπηντημένων αὐτοῖς παρὰ τῶν Ἀχαιῶν. (7) τελευταῖον δ' ἀνέγνω τὸ περὶ τῆς ἀποστάσεως ψήφισμα, καὶ τῆς πρὸς Ῥωμαίους μεταθέσεως· ᾗ χρησάμενος ἀφορμῇ, πολλὰ κατὰ τῶν Ἀχαιῶν εἰς ἀθεσίαν εἶπε καὶ ἀχαριστίαν. (8) ὅμως δ', ἔφη, τὸ μὲν Ἄργος ἀποδώσειν, περὶ δὲ τοῦ Κορίνθου βουλεύσεσθαι μετὰ τοῦ Τίτου.

VII. Ταῦτα δὲ διαλεχθεὶς πρὸς τοὺς ἄλλους, ἤρετο τὸν Τίτον, φήσας, πρὸς ἐκεῖνον αὐτῷ τὸν λόγον εἶναι καὶ πρὸς Ῥωμαίους· πότερον οἴεται,

δεῖν ἐκχωρεῖν ὧν ἐπέκτηται πόλεων καὶ τόπων ἐν τοῖς Ἕλλησιν, ἢ καὶ τούτων, ὅσα παρὰ τῶν γονέων παρείληφε; (2) Τοῦ δ' ἀποσιωπήσαντος, ἐκ χειρὸς ἀπαντᾷν οἷοί τ' ἦσαν, ὁ μὲν Ἀρίσταινος ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν, ὁ δὲ Φαινέας ὑπὲρ τῶν Αἰτωλῶν. (3) Ἤδη δὲ τῆς ὥρας συγκλειούσης, ὁ μὲν τούτων λόγος ἐκωλύθη διὰ τὸν καιρὸν, ὁ δὲ Φίλιππος ἠξίου, γράψαντας αὐτῷ δοῦναι πάντας ἐφ' οἷς δεήσει γίγνεσθαι τὴν εἰρήνην· (4) μόνος γὰρ ὢν, οὐκ ἔχειν μεθ' ὧν βουλεύεται, βούλεσθαι δὲ διελθὼν αὐτῷ λόγον δοῦναι περὶ τῶν ἐπιταττομένων. (5) Ὁ δὲ Τίτος οὐκ ἀηδῶς μὲν ἤκουε τοῦ Φιλίππου χλευάζοντος· μὴ βουλόμενος δὲ τοῖς ἄλλοις μὴ δοκεῖν ἀντεπισκῶψαι τὸν Φίλιππον, εἶπεν οὕτως· (6) Εἰκότως ἔφης, Φίλιππε, μόνος εἶναι νῦν· τοὺς γὰρ φίλους, τοὺς τὰ κράτιστά σοι συμβουλεύσοντας, ἀπώλεσας ἅπαντας. Ὁ δὲ Μακεδὼν ὑπομειδιάσας Σαρδόνιον, ἀπεσιώπησε. (7) Καὶ τότε μὲν ἅπαντες, ἐγγράπτους δόντες τῷ Φιλίππῳ τὰς ἑαυτῶν προαιρέσεις ἀκολούθως τοῖς προειρημένοις, ἐχωρίσθησαν, ταξάμενοι κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν εἰς Νίκαιαν πάλιν ἀπαντήσειν. (8) Τῇ δ' αὔριον οἱ μὲν περὶ τὸν Τίτον ἧκον ἐπὶ τὸν ταχθέντα τόπον· ἐν ᾧ πάντες ἦσαν, ὁ δὲ Φίλιππος οὐ παρεγίγνετο.

VIII. Τῆς δὲ ἡμέρας ἤδη προαγούσης ἐπὶ πολὺ, καὶ σχεδὸν ἀπεγνωκότων τῶν περὶ τὸν Τίτον, παρῆν ὁ Φίλιππος δείλης ὀψίας ἐπιφαινόμενος μεθ' ὧν καὶ πρότερον· (2) κατατετριφὼς τὴν ἡμέραν, ὡς

μὲν αὐτὸς ἔφη, διὰ τὴν ἀπορίαν καὶ δυσχρηστίαν τῶν ἐπιταττομένων· ὡς δὲ τοῖς ἄλλοις ἐδόκει, βουλόμενος ἐκκλεῖσαι τῷ καιρῷ τήν τε τῶν Ἀχαιῶν καὶ τὴν τῶν Αἰτωλῶν κατηγορίαν. (3) ἑώρα γὰρ τῇ πρόσθεν ἀπαλλαττόμενος, ἀμφοτέρους τούτους ἑτοίμους ὄντας πρὸς τὸ συμπλέκεσθαι καὶ μεμψιμοιρεῖν αὐτῷ. (4) Διὸ καὶ τότε συνεγγίσας ἠξίου τὸν τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸν, ἰδίᾳ πρὸς αὐτὸν διαλεχθῆναι περὶ τῶν ἐνεστώτων, ἵνα μὴ λόγοι λέγωνται μόνον ἐξ ἀμφοτέρων ἀψιμαχούντων, ἀλλὰ καὶ τέλος τι τοῖς ἀμφισβητουμένοις ἐπιτεθῇ. (5) Πλεονάκις δ' αὐτοῦ παρακαλοῦντος καὶ προσαξιοῦντος, ἤρετο τοὺς συμπαρόντας ὁ Τίτος, τί δέον εἴη ποιεῖν; (6) Τῶν δὲ κελευόντων συνελθεῖν, καὶ διακοῦσαι τῶν λεγομένων, παραλαβὼν ὁ Τίτος Ἄππιον Κλαύδιον, χιλίαρχον ὄντα τότε, τοῖς μὲν ἄλλοις μικρὸν ἀπὸ τῆς θαλάττης ἀναχωρήσασιν εἶπεν αὐτόθι μένειν· αὐτὸς δὲ τὸν Φίλιππον ἐκέλευσεν ἐκβαίνειν. (7) Ὁ δὲ βασιλεὺς, παραλαβὼν Ἀπολλόδωρον καὶ Δημοσθένην, ἀπέβη. συμμίξας δὲ τῷ Τίτῳ διελέγετο καὶ πλείω χρόνον. (8) Τίνα μὲν οὖν ἦν τὰ τότε ῥηθέντα παρ' ἑκατέρου, δυσχερὲς εἰπεῖν. Ἔφη δ' οὖν ὁ Τίτος μετὰ τὸ χωρισθῆναι τὸν Φίλιππον, διασαφῶν τοῖς ἄλλοις τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως· (9) Αἰτωλοῖς μὲν ἀποδοῦναι Φάρσαλον καὶ Λάρισσαν, Θήβας δ' οὐκ ἀποδιδόναι· Ῥοδίοις δὲ τῆς μὲν Περαίας παραχωρεῖν, Ἰασσοῦ δὲ καὶ Βαργυλίων οὐκ ἐκχωρεῖν· Ἀχαιοῖς δὲ παραδιδόναι τὸν Κόρινθον, καὶ

τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν· (10) Ῥωμαίοις δὲ τὰ κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα φάναι παραδώσειν, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους πάντας· Ἀττάλῳ δὲ τάς τε ναῦς ἀποκαταστήσειν, καὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐν ταῖς ναυμαχίαις ἁλόντων ὅσοι πάρεισι.

IX. Πάντων δὲ τῶν παρόντων δυσαρεστουμένων τῇ διαλύσει, καὶ φασκόντων, δεῖν τὸ κοινὸν ἐπίταγμα πρῶτον ποιεῖν· (τοῦτο δ' ἦν, ἁπάσης ἐκχωρεῖν τῆς Ἑλλάδος·) εἰ δὲ μὴ, διότι τὰ κατὰ μέρος μάταια γίγνεται καὶ πρὸς οὐδέν· (2) θεωρῶν ὁ Φίλιππος τὴν ἐν αὐτοῖς ἀμφισβήτησιν, καὶ δεδιὼς ἅμα τὰς κατηγορίας, ἠξίου τὸν Τίτον ὑπερθέσθαι τὴν σύνοδον εἰς τὴν αὔριον, διὰ τὸ καὶ τὴν ὥραν εἰς ὀψὲ συγκλείειν· ἢ γὰρ πείσειν, ἢ πεισθήσεσθαι τοῖς παρακαλουμένοις. (3) Τοῦ δὲ συγχωρήσαντος, ταξάμενοι συμπορεύεσθαι πρὸς τὸν κατὰ Θρόνιον αἰγιαλὸν, τότε μὲν ἐχωρίσθησαν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάντες ἧκον ἐπὶ τὸν ταχθέντα τόπον ἐν ὥρᾳ. (4) Καὶ βραχέα διαλεχθεὶς ὁ Φίλιππος, ἠξίου πάντας, μάλιστα δὲ τὸν Τίτον, μὴ διακόψαι τὴν διάλυσιν, τῶν γε δὴ πλείστων εἰς συμβατικὴν διάθεσιν ἠγμένων· (5) ἀλλ' εἰ μὲν ἐνδέχεται, δι' αὑτῶν συμφώνους γενέσθαι περὶ τῶν ἀντιλεγομένων· εἰ δὲ μὴ, πρεσβεύσειν ἔφη πρὸς τὴν σύγκλητον, κἀκείνην πείσειν περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων, ἢ ποιήσειν ὅ τι ποτ' ἂν ἐπιτάττῃ. (6) Ταῦτα δ' αὐτοῦ προτείνοντος, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἔφασαν, δεῖν πράττειν τὰ τοῦ πολέμου, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς ἀξιουμένοις. (7) Ὁ

δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς, οὐκ ἀγνοεῖν μὲν οὐδ᾽ αὐτὸς, ἔφη, διότι τὸν Φίλιππον οὐκ εἰκός ἐστι ποιῆσαι τῶν παρακαλουμένων οὐδέν· (8) τῷ δ᾽ ἁπλῶς μηδὲν ἐμποδίζειν τὰς σφετέρας πράξεις τὴν αἰτουμένην χάριν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἐκποιεῖν, ἔφη, χαρίζεσθαι. (9) κυρωθῆναι μὲν γὰρ οὐδ᾽ ὣς εἶναι δυνατὸν οὐδὲν τῶν νῦν λεγομένων ἄνευ τῆς συγκλήτου· πρὸς δὲ τὸ λαβεῖν πεῖραν τῆς ἐκείνων γνώμης εὐφυῶς ἔχειν τὸν ἐπιφερόμενον καιρόν. (10) Τῶν γὰρ στρατοπέδων οὐδ᾽ ὣς δυναμένων οὐδὲν πράττειν διὰ τὸν χειμῶνα, τοῦτον ἀποθέσθαι τὸν χρόνον εἰς τὸ προσανενεγκεῖν τῇ συγκλήτῳ περὶ τῶν προσπιπτόντων, οὐκ ἄθετον, ἀλλ᾽ οἰκεῖον εἶναι πᾶσι.

X. Ταχὺ δὲ συγκαταθεμένων ἁπάντων, διὰ τὸ θεωρεῖν τὸν Τίτον οὐκ ἀλλότριον ὄντα τῆς ἐπὶ τὴν σύγκλητον ἀναφορᾶς· (2) ἔδοξε συγχωρεῖν τῷ Φιλίππῳ, πρεσβεύειν εἰς τὴν Ῥώμην, ὁμοίως δὲ καὶ παρ᾽ αὐτῶν πέμπειν ἑκάστους πρεσβευτὰς, τοὺς διαλεχθησομένους τῇ συγκλήτῳ καὶ κατηγορήσοντας τοῦ Φιλίππου. (3) Τοῦ δὲ πράγματος τῷ Τίτῳ τοῦ κατὰ τὸν σύλλογον κατὰ νοῦν καὶ κατὰ τοὺς ἐξ ἀρχῆς διαλογισμοὺς προκεχωρηκότος, παραυτίκα τὸ συνεχὲς τῆς ἐπιβολῆς ἐξύφαινε, τά τε καθ᾽ αὑτὸν ἀσφαλιζόμενος ἐπιμελῶς, καὶ πρόλημμα τῷ Φιλίππῳ ποιῶν οὐδέν. (4) Δοὺς γὰρ ἀνοχὰς διμήνους αὐτῷ, τὴν μὲν πρεσβείαν τὴν εἰς τὴν Ῥώμην ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ συντελεῖν ἐπέταξε· τὰς δὲ φρουρὰς ἐξάγειν παραχρῆμα, τὰς ἐκ τῆς Φωκίδος καὶ Λοκρίδος,

ἐκέλευσε. (5) Διετάξατο δὲ καὶ περὶ τῶν ἰδίων συμμάχων φιλοτίμως, ἵνα κατὰ μηδένα τρόπον μηδὲν εἰς αὐτοὺς ἀδίκημα γίγνηται κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ὑπὸ Μακεδόνων. (6) Ταῦτα δὲ ποιήσας πρὸς τὸν Φίλιππον ἔγγραπτα, λοιπὸν αὐτὸς ἤδη δι᾽ αὐτοῦ τὸ προκείμενον ἐπετέλει. (7) Καὶ τὸν μὲν Ἀμύνανδρον εἰς τὴν Ῥώμην ἐξέπεμπε παραχρῆμα, γινώσκων αὐτὸν εὐάγωγον μὲν ὄντα, καὶ ῥαδίως ἐξακολουθήσοντα τοῖς ἐκεῖ φίλοις, ἐφ᾽ ὁπότερα ἂν ἄγωσιν αὐτὸν, φαντασίαν δὲ ποιήσοντα καὶ προσδοκίαν διὰ τὸ τῆς βασιλείας ὄνομα. (8) μετὰ δὲ τοῦτον ἐξέπεμπε τοὺς παρ᾽ αὐτοῦ πρέσβεις, Κόϊντόν τε τὸν Φάβιον, ὃς ἦν αὐτῷ τῆς γυναικὸς ἀδελφιδοῦς, καὶ Κόϊντον Φολούϊον, σὺν δὲ τούτοις Ἄππιον Κλαύδιον ἐπικαλούμενον Νέρωνα. (9) Παρὰ δὲ τῶν Αἰτωλῶν ἐπρέσβευον Ἀλέξανδρος Ἴσιος, Δαμόκριτος Καλυδώνιος, Δικαίαρχος Τριχωνιεὺς, Πολέμαρχος Ἀρσινοεὺς, Λάμιος Ἀμβρακιώτης Νικόμαχος Ἀκαρνάν· (10) τῶν δ᾽ ἐκ Θουρίου πεφευγότων, κατοικούντων δ᾽ ἐν Ἀμβρακίᾳ, Θεόδοτος Φεραῖος, φυγὰς ἐκ Θετταλίας, κατοικῶν δ᾽ ἐν Στρατῷ· (11) παρὰ δὲ τῶν Ἀχαιῶν Ξενοφῶν Αἰγιεὺς, παρὰ δὲ τοῦ βασιλέως Ἀττάλου μόνος Ἀλέξανδρος, παρὰ δὲ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων οἱ περὶ Κηφισόδωρον.

XI. Οὗτοι δὲ παρεγενήθησαν εἰς τὴν Ῥώμην πρὸ τοῦ τὴν σύγκλητον διαλαβεῖν ὑπὲρ τῶν εἰς τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν καθεσταμένων, πότερον ἀμφοτέρους ὑπάτους εἰς τὴν Γαλατίαν, ἢ τὸν ἕτερον αὐτῶν

δεήσει πέμπειν ἐπὶ Φίλιππον. (2) πεπεισμένων δὲ τῶν Τίτου φίλων, μένειν τοὺς ὑπάτους ἀμφοτέρους κατὰ τὴν Ἰταλίαν διὰ τὸν ἀπὸ τῶν Κελτῶν φόβον, εἰσελθόντες εἰς τὴν σύγκλητον πάντες, κατηγόρουν ἀποτόμως τοῦ Φιλίππου. (3) Τὰ μὲν οὖν ἄλλα παραπλήσια τοῖς καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν βασιλέα πρότερον εἰρημένοις ἦν· (4) τοῦτο δ' ἐπιμελῶς ἐντίκτειν ἐπειρῶντο τῇ συγκλήτῳ πάντες, διότι, τῆς Χαλκίδος καὶ τοῦ Κορίνθου καὶ τῆς Δημητριάδος ὑπὸ τῷ Μακεδόνι ταττομένων, οὐχ οἷόν τε τοὺς Ἕλληνας ἔννοιαν λαβεῖν ἐλευθερίας. (5) ὃ γὰρ αὐτὸς Φίλιππος εἶπε, τοῦτο καὶ λίαν ἀληθὲς ἔφασαν ὑπάρχειν· ὃς ἔφη τοὺς προειρημένους τόπους εἶναι πέδας Ἑλληνικὰς, ὀρθῶς ἀποφαινόμενος. (6) οὔτε γὰρ Πελοποννησίους ἀναπνεῦσαι δυνατὸν, ἐν Κορίνθῳ βασιλικῆς φρουρᾶς ἐγκαθημένης· οὔτε Λοκροὺς καὶ Βοιωτοὺς καὶ Φωκέας θαρσῆσαι, Φιλίππου Χαλκίδα κατέχοντος καὶ τὴν ἄλλην Εὔβοιαν· (7) οὐδὲ μὲν Θετταλοὺς, οὐδὲ Μάγνητας δυνατὸν ἐναύσασθαι τῆς ἐλευθερίας οὐδέποτε, Δημητριάδα Φιλίππου κατέχοντος καὶ Μακεδόνων. (8) Διὸ καὶ τὸ παραχωρεῖν τῶν ἄλλων τόπων τὸν Φίλιππον, φαντασίαν εἶναι, χάριν τοῦ τὸν παρόντα καιρὸν ἐκφυγεῖν· ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ βουληθῇ, ῥᾳδίως πάλιν ὑφ' αὑτὸν ποιήσεσθαι τοὺς Ἕλληνας, ἐὰν κρατῇ τῶν προειρημένων τόπων. (9) Διόπερ ἠξίουν τὴν σύγκλητον, ἢ τούτων τῶν πόλεων ἀναγκάσαι τὸν Φίλιππον ἐκχωρεῖν, ἢ μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων, καὶ

πολεμεῖν ἐῤῥωμένως πρὸς αὐτόν. (10) Καὶ γὰρ ἠνῦσθαι τὰ μέγιστα τοῦ πολέμου, τῶν τε Μακεδόνων προηττημένων δὶς ἤδη, καὶ κατὰ γῆν πλείστων αὐτοῖς χορηγιῶν ἐκδεδαπανημένων. (11) Ταῦτα δ' εἰπόντες, παρεκάλουν, μήτε τοὺς Ἕλληνας ψεῦσαι τῶν περὶ τῆς ἐλευθερίας ἐλπίδων, μήθ' ἑαυτοὺς ἀποστερῆσαι τῆς καλλίστης ἐπιγραφῆς. (12) Οἱ μὲν οὖν παρὰ τῶν Ἑλλήνων πρέσβεις ταῦτα καὶ τούτοις παραπλήσια διελέχθησαν. Οἱ δὲ παρὰ τοῦ Φιλίππου παρεσκευάσαντο μὲν ὡς ἐπὶ πλεῖον ποιησόμενοι τοὺς λόγους, ἐν ἀρχαῖς δ' εὐθέως ἐκωλύθησαν. (13) Ἐρωτηθέντες γὰρ, εἰ παραχωροῦσι Χαλκίδος καὶ Κορίνθου καὶ Δημητριάδος, ἀπεῖπαν μηδεμίαν ἔχειν περὶ τούτων ἐντολήν. (15) οὗτοι μὲν οὖν ἐπιτιμηθέντες, οὕτω κατέπαυσαν τὸν λόγον.

XII. Ἡ δὲ σύγκλητος τοὺς μὲν ὑπάτους ἀμφοτέρους εἰς Γαλατίαν ἐξαπέστειλε, καθάπερ ἐπάνω προεῖπα· τὸν δὲ πρὸς τὸν Φίλιππον πόλεμον ἐψηφίσατο κατάμονον εἶναι, δοῦσα τῷ Τίτῳ τὴν ἐπιτροπὴν ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν. (2) Ταχὺ δὲ τούτων εἰς τὴν Ἑλλάδα διασαφηθέντων, ἐγεγόνει τῷ Τίτῳ πάντα κατὰ νοῦν, ἐπὶ βραχὺ μὲν καὶ ταὐτομάτου συνεργήσαντος, τὸ δὲ πολὺ διὰ τῆς αὐτοῦ προνοίας ἁπάντων κεχειρισμένων. (3) Πάνυ γὰρ ἀγχίνους, εἰ καί τις ἕτερος Ῥωμαίων, καὶ ὁ προειρημένους ἀνὴρ γέγονεν. (4) οὕτω γὰρ εὐστόχως ἐχείριζε καὶ νουνεχῶς οὐ μόνον τὰς κοινὰς ἐπιβολὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς

κατ' ἰδίαν ἐντεύξεις, ὥσθ' ὑπερβολὴν μὴ καταλιπεῖν. (5) Καί τοι καὶ νέος ἦν κομιδῇ, πλείω γὰρ τῶν τριάκοντα ἐτῶν οὐκ εἶχε· καὶ πρῶτος εἰς τὴν Ἑλλάδα διαβεβήκει μετὰ στρατοπέδων.

(II.) *Non fuit Proditor* ARISTAENVS, *Achaeos a societate Philippi ad amicitiam Romanorum traducens.*

XIII. Ἔμοιγε πολλάκις μὲν καὶ ἐπὶ πολλοῖς θαυμάζειν ἐπέρχεται τῶν ἀνθρωπείων ἁμαρτημάτων, μάλιστα δ' ἐπὶ τῷ κατὰ τοὺς προδότας. (2) διὸ καὶ βούλομαι τὰ πρέποντα τοῖς καιροῖς διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. (3) Καίτοι γε οὐκ ἀγνοῶ, διότι δυσθεώρητον ὁ τόπος ἔχει τι καὶ δυσπαράγραφον. τίνα γὰρ ὡς ἀληθῶς προδότην δεῖ νομίζειν, οὐ ῥάδιον ἀποφήνασθαι. (4) Δῆλον γὰρ, ὡς οὔτε τοὺς ἐξ ἀκεραίου συμπειθομένους τῶν ἀνδρῶν πρός τινας βασιλεῖς ἢ δυνάστας κοινωνεῖν πραγμάτων, εὐθέως προδότας νομιστέον· (5) οὔτε τοὺς κατὰ τὰς περιστάσεις μετατιθέντας τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀπό τινων ὑποκειμένων πρὸς ἑτέρας φιλίας καὶ συμμαχίας, οὐδὲ τούτους. (6) πολλοῦ γε δεῖ· ἐπεί τοι γε πολλάκις οἱ τοιοῦτοι τῶν μεγίστων ἀγαθῶν γεγόνασιν αἴτιοι ταῖς ἰδίαις πατρίσιν. (7) Ἵνα δὲ μὴ πόῤῥωθεν τὰ παραδείγματα φέρωμεν, ἐξ αὐτῶν τῶν ἐνεστώτων

ῥᾳδίως ἔσται τὸ λεγόμενον κατανοεῖν. (8) Εἰ γὰρ μὴ σὺν καιρῷ τότε μετέῤῥιψε τοὺς Ἀχαιοὺς Ἀρισταίνος ἀπὸ τῆς Φιλίππου συμμαχίας πρὸς τὴν Ῥωμαίων, φανερῶς ἄρδην ἀπολώλει τὸ ἔθνος. (9) νῦν δὲ, χωρὶς τῆς παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἀσφαλείας ἑκάστοις περιγενομένης, αὐξήσεως τῶν Ἀχαιῶν ὁμολογουμένως ὁ προειρημένος ἀνὴρ, κᾀκεῖνο τὸ διαβούλιον, αἴτιος ἐδόκει γεγονέναι. (10) διὸ καὶ πάντες αὐτὸν οὐχ ὡς προδότην, ἀλλ' ὡς εὐεργέτην καὶ σωτῆρα τῆς χώρας ἐτίμων. (11) Ὁ δὲ αὐτὸς ἂν εἴη λόγος καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι κατὰ τὰς τῶν καιρῶν περιστάσεις τὰ παραπλήσια τούτοις πολιτεύονται καὶ πράττουσιν.

XIV. Ἧι καὶ Δημοσθένην κατὰ πολλά τις ἂν ἐπαινέσας, ἐν τούτῳ μέμψαιτο, διότι πικρότατον ὄνειδος τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν Ἑλλήνων εἰκῇ καὶ ἀκρίτως προσέῤῥιψε· (2) φήσας, ἐν μὲν Ἀρκαδίᾳ τοὺς περὶ Κερκιδᾶν καὶ Ἱερώνυμον καὶ Εὐκαμπίδαν προδότας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος, ὅτι Φιλίππῳ συνεμάχουν· (3) ἐν δὲ Μεσσήνῃ τοὺς Φιλιάδου παῖδας, Νέωνα καὶ Θρασύλοχον· ἐν Ἄργει δὲ τοὺς περὶ Μύρτιν καὶ Τελέδαμον καὶ Μνασίαν. (4) παραπλησίως ἐν Θετταλίᾳ μὲν τοὺς περὶ Δάοχον καὶ Κινέαν· παρὰ δὲ Βοιωτοῖς τοὺς περὶ Θεογείτονα καὶ Τιμόλαν. (5) σὺν δὲ τούτοις καὶ πλείους ἑτέρους ἐξηρίθμηται, κατὰ πόλιν ὀνομάζων· καίτοι γε πάντων μὲν τῶν προειρημένων ἀνδρῶν πολὺν ἐχόντων λόγον καὶ φαινόμενον ὑπὲρ τῶν καθ' αὐτοὺς δικαίων, πλεῖστον

δὲ τῶν ἐξ Ἀρκαδίας καὶ Μεσσήνης. (6) Οὗτοι γὰρ, ἐπισπασάμενοι Φίλιππον εἰς Πελοπόννησον, καὶ ταπεινώσαντες Λακεδαιμονίους, πρῶτον μὲν ἐποίησαν ἀναπνεῦσαι καὶ λαβεῖν ἐλευθερίας ἔννοιαν πάντας τοὺς τὴν Πελοπόννησον κατοικοῦντας· (7) ἔπειτα δὲ, τὴν χώραν ἀνακομισάμενοι καὶ τὰς πόλεις, ἃς παρῄρηντο Λακεδαιμόνιοι κατὰ τὴν εὐκαιρίαν Μεσσηνίων, Μεγαλοπολιτῶν, Τεγεατῶν, Ἀργείων, ηὔξησαν τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ὁμολογουμένως· (8) ἀνθ' ὧν οὐ πολεμεῖν ὤφειλον Φιλίππῳ καὶ Μακεδόσιν, ἀλλὰ πάντα κατὰ δύναμιν ἐνεργεῖν, ὅσα πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν ἀνῆκεν. (9) Εἰ μὲν οὖν ταῦτ' ἔπραττον, ἢ φρουρὰν παρὰ Φιλίππου δεχόμενοι ταῖς πατρίσιν, ἢ καταλύοντες τοὺς νόμους ἀφῃροῦντο τὴν ἐλευθερίαν καὶ παῤῥησίαν τῶν πολιτῶν, χάριν τῆς ἰδίας πλεονεξίας ἢ δυναστείας· ἄξιοι τῆς προσηγορίας ἦσαν ταύτης. (10) εἰ δὲ, τηροῦντες τὰ πρὸς τὰς πατρίδος δίκαια, κρίσει πραγμάτων διεφέροντο, νομίζοντες οὐ ταὐτὸ συμφέρον Ἀθηναίοις εἶναι καὶ ταῖς ἑαυτῶν πόλεσιν· οὐ δή που διὰ τοῦτο καλεῖσθαι προδότας ἐχρῆν αὐτοὺς ὑπὸ Δημοσθένους. (11) Ὁ δὲ, πάντα μετρῶν πρὸς τὸ τῆς ἰδίας πατρίδος συμφέρον, καὶ πάντας ἡγούμενος δεῖν τοὺς Ἕλληνας ἀποβλέπειν πρὸς Ἀθηναίους, εἰ δὲ μὴ, προδότας ἀποκαλεῖν, ἀγνοεῖν μοι δοκεῖ καὶ πολὺ παραπαίειν τῆς ἀληθείας. (12) ὃ πεποίηκε Δημοσθένης, ἄλλως τε δὴ, καὶ τῶν συμβάντων τότε τοῖς Ἕλλησιν οὐ Δημοσθένει μεμαρτυρηκότων, ὅτι κα-

λῶς προὐνοήθη τοῦ μέλλοντος, ἀλλ' Εὐκαμπίδᾳ καὶ Ἱερωνύμῳ, καὶ Κερκιδᾷ, καὶ τοῖς Φιλιάδου παισίν. (13) Ἀθηναίοις μὲν γὰρ τῆς πρὸς Φίλιππον ἀντιπαραγωγῆς τὸ τέλος ἀπέβη, τὸ πεῖραν λαβεῖν τῶν μεγίστων συμπτωμάτων, πταίσασι τῇ μάχῃ περὶ Χαιρωνείαν. (14) εἰ δὲ μὴ διὰ τὴν τοῦ βασιλέως μεγαλοψυχίαν καὶ φιλοδοξίαν, καὶ πορρωτέρω τὰ τῆς ἀτυχίας ἂν αὐτοῖς προὔβη διὰ τὴν Δημοσθένους πολιτείαν. (15) Διὰ δὲ τοὺς προειρημένους ἄνδρας, κοινῇ μὲν Ἀρκάσι καὶ Μεσσηνίοις ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἀσφάλεια καὶ ῥαστώνη παρεσκευάσθη· κατ' ἰδίαν δὲ ταῖς αὐτῶν πατρίσι πολλὰ καὶ λυσιτελῆ συνεξηκολούθησε.

XV. Τίσιν οὖν εἰκότως ἂν ἐπιφέροι τις τὴν ὀνομασίαν ταύτην, ἔστι μὲν δυσπαράγραφον. (2) μάλιστα δ' ἂν προστρέχοι πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τοιούτους φέρων, ὅσοι τῶν ἀνδρῶν κατὰ τὰς ὁλοσχερεῖς περιστάσεις, ἢ τῆς ἰδίας ἀσφαλείας καὶ λυσιτελείας χάριν, ἢ τῆς πρὸς τοὺς ἀντιπολιτευομένους διαφορᾶς, ἐγχειρίζουσι τοῖς ἐχθροῖς τὰς πόλεις· (3) ἢ καὶ νὴ Δία πάλιν, ὅσοι, φρουρὰν εἰςδεχόμενοι, καὶ συγχρώμενοι ταῖς ἔξωθεν ἐπικουρίαις πρὸς τὰς ἰδίας ὁρμὰς καὶ προθέσεις, ὑποβάλλουσι τὰς πατρίδας ὑπὸ τὴν τῶν πλεῖον δυναμένων ἐξουσίαν. (4) Τοὺς τοιούτους ὑπὸ τὸ τῆς προδοσίας ὄνομα μετρίως ἄν τις ὑποτάττοι πάντας. (5) Οἷς λυσιτελὲς μὲν ἀληθῶς ἢ καλὸν οὐδὲν οὐδέποτε συνεξηκολούθησε, τὰ δ' ἐναντία πᾶσιν ὁμολογουμένως.

(6) Ἧι καὶ θαυμάζειν ἐστὶ, πρὸς τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον, πρὸς τί ποτε βλέποντες, ἢ τίσι χρώμενοι διαλογισμοῖς ὁρμῶσι πρὸς τὴν τοιαύτην ἀτυχίαν. (7) Οὔτε γὰρ ἔλαθε πώποτε προδοὺς οὐδεὶς πόλιν, ἢ στρατόπεδον, ἢ φρούριον· ἀλλὰ κἂν παρ᾽ αὐτὸν τὸν τῆς πράξεως καιρὸν ἀγνοηθῇ τις, ὅ γε ἐπιγιγνόμενος χρόνος ἐποίησε φανεροὺς ἅπαντας. (8) οὐδὲ μὴν γνωσθεὶς οὐδεὶς οὐδέποτε μακάριον ἔσχε βίον, ἀλλ᾽ ὡς μὲν ἐπίπαν ὑπ᾽ αὐτῶν τούτων, οἷς χαρίζονται, τυγχάνουσι τῆς ἁρμοζούσης τιμωρίας. (9) Χρῶνται μὲν γὰρ τοῖς προδόταις οἱ στρατηγοὶ καὶ δυνάσται πολλάκις διὰ τὸ συμφέρον· ὅταν γε μὴν ἀποχρήσωνται, χρῶνται λοιπὸν ὡς προδόταις, κατὰ τὸν Δημοσθένην· (10) μάλ᾽ εἰκότως ἡγούμενοι, τὸν ἐγχειρίσαντα τοῖς ἐχθροῖς τὴν πατρίδα καὶ τοὺς ἐξαρχῆς φίλους μηδέποτ᾽ ἂν εὔνουν σφίσι γενέσθαι, μηδὲ διαφυλάξαι τὴν πρὸς αὐτοὺς πίστιν. (11) οὐ μὴν, ἀλλ᾽ ἐὰν καὶ τὰς τούτων διαφύγωσι χεῖρας, τάς γε δὴ τῶν παρασπονδηθέντων οὐ ῥᾳδίως ἐκφυγγάνουσιν. (12) ἐὰν δέ ποτε καὶ τὰς ἀμφοτέρων τούτων ἐπιβουλὰς διολισθῶσιν, ἥ γε παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις φήμη τιμωρὸς αὐτοῖς ἕπεται παρ᾽ ὅλον τὸν βίον, πολλοὺς μὲν φόβους ψευδεῖς, πολλοὺς δὲ ἀληθεῖς παριστάνουσα, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ᾽ ἡμέραν, πᾶσι δὲ συνεργοῦσα καὶ συνυποδεικνύουσα τοῖς κακόν τι κατ᾽ ἐκείνων βουλευομένοις· (13) τὸ δὲ τελευταῖον, οὐδὲ κατὰ τοὺς ὕπνους ἐῶσα λήθην αὐτοὺς ἔχειν τῶν ἡμαρτημένων, ἀλλ᾽ ὀνειρώτ-

τειν ἀναγκάζουσα πᾶν γένος ἐπιβουλῆς καὶ περιπετείας, ἅτε συνειδότας ἑαυτοῖς τὴν ὑπάρχουσαν ἐκ πάντων ἀλλοτριότητα πρὸς σφᾶς, καὶ τὸ κοινὸν μῖσος. (14) Ἀλλ' ὅμως, τούτων οὕτως ἐχόντων, οὐδεὶς οὐδέποτε δεηθεὶς ἠπόρησε προδότου, πλὴν τελέως ὀλίγων τινῶν. (15) Ἐξ ὧν εἰκότως εἴποι τις ἂν, ὅτι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, δοκοῦν πανουργότατον εἶναι τῶν ζώων, πολὺν ἔχει λόγον τοῦ φαυλότατον ὑπάρχειν. (16) Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ζῶα, ταῖς τοῦ σώματος ἐπιθυμίαις αὐταῖς δουλεύοντα, διὰ μόνας ταύτας σφάλλεται· τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ πρὸς δεδοξοποιημένον, οὐχ ἧττον διὰ τὴν ἀλογιστίαν, ἢ διὰ τὴν φύσιν ἁμαρτάνει. (17) Καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

(III.) *Attalus Sicyone.*

XVI. Ὁ βασιλεὺς Ἄτταλος ἐτιμᾶτο μὲν καὶ πρότερον ὑπὸ τῆς τῶν Σικυωνίων πόλεως διαφερόντως, ἐξ οὗ τὴν ἱερὰν χώραν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐλυτρώσατο χρημάτων αὐτοῖς οὐκ ὀλίγων. (2) ἀνθ' ὧν καὶ τὸν κολοσσὸν αὐτοῦ τὸν δεκάπηχυν ἔστησαν παρὰ τὸν Ἀπόλλωνα τὸν περὶ τὴν ἀγοράν. (3) τότε δὲ πάλιν αὐτοῦ δέκα τάλαντα δόντος καὶ μυρίους μεδίμνους πυρῶν, πολλαπλασίως ἐπιταθέντες ταῖς εὐνοίαις, εἰκόνα τε χρυσῆν ἐψηφίσαντο, καὶ θυσίαν αὐτῷ συντελεῖν κατ' ἔτος ἐνομοθέτησαν. (4) Ἄτταλος

μὲν οὖν τυχὼν τῶν τιμῶν τούτων, ἀπῆρεν εἰς Κεγχρεάς.

(IV.) *Nabis, Lacedaemoniorum tyrannus.*

XVII. Νάβις ὁ τύραννος, ἀπολιπὼν ἐπὶ τῆς τῶν Ἀργείων πόλεως Τιμοκράτην τὸν Πελληνέα, διὰ τὸ μάλιστα τούτῳ πιστεύειν καὶ χρῆσθαι πρὸς τὰς ἐπιφανεστάτας πράξεις, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην. (2) Καὶ μετά τινας ἡμέρας ἐξέπεμψε τὴν γυναῖκα, δοὺς ἐντολὰς, παραγενομένην εἰς Ἄργος, περὶ πόρον γίγνεσθαι χρημάτων. (3) ἡ δὲ, ἀφικομένη, πολὺ κατὰ τὴν ὠμότητα Νάβιν ὑπερετίθετο. (4) Ἀνακαλεσαμένη γὰρ τῶν γυναικῶν τινὰς μὲν κατ' ἰδίαν, τινὰς δὲ κατὰ συγγένειαν, πᾶν γένος αἰκίας καὶ βίας προσέφερε· (5) μέχρι σχεδὸν ἁπασῶν οὐ μόνον τὸν χρυσοῦν ἀφείλετο κόσμον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἱματισμὸν τὸν πολυτελέστατον.

ΤΗΣ ὈΚΤΩΚΑΙΔΕΚΑΤΗΣ

ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.

FINIS BELLI ROMANORVM MACEDONICI PRIMI.

(I.) *Philippus a T. Flaminino vincitur ad Cynoscephalas. Excursus Polybii de Vallo Romanorum; et de Militia Romana, collata cum Phalange Macedonum.*

I. Ὁ δὲ Τίτος οὐ δυνάμενος ἐπιγνῶναι τοὺς πολεμίους, ᾗ στρατοπεδεύουσι, τοῦτο δὲ σαφῶς εἰδὼς, ὅτι πάρεισιν εἰς Θετταλίαν, προσέταξε κόπτειν χάρακα πᾶσιν, ἕνεκα τοῦ παρακομίζειν μεθ᾽ ἑαυτῶν πρὸς τὰς ἐκ τοῦ καιροῦ χρείας. (2) Τοῦτο δὲ κατὰ μὲν τὴν Ἑλληνικὴν ἀγωγὴν ἀδύνατον εἶναι δοκεῖ·

κατὰ δὲ τὴν τῶν Ῥωμαίων εὔκοπον. (3) οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες μόλις αὐτῶν κρατοῦσι τῶν σαρκῶν ἐν ταῖς πορείαις, καὶ μόλις ὑπομένουσι τὸν ἀπὸ τούτων κόπον· (4) Ῥωμαῖοι δὲ, τοὺς μὲν θυρεοὺς τοῖς ὀχεῦσι τοῖς σκυτίνοις ἐκ τῶν ὤμων ἐξηρτηκότες, ταῖς δὲ χερσὶν αὐτοὺς τοὺς γαίσους φέροντες, ἐπιδέχονται τὴν παρακομιδὴν τοῦ χάρακος. (5) Ἅμα δὲ καὶ μεγάλην εἶναι συμβαίνει τὴν διαφορὰν τούτων. (6) Οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες τοῦτον ἡγοῦνται χάρακα βέλτιστον, ὃς ἂν ἔχοι πλείστας ἐκφύσεις καὶ μεγίστας πέριξ τοῦ πρέμνου. (7) παρὰ δὲ Ῥωμαίοις δύο κεραίας ἢ τρεῖς ἔχουσιν οἱ χάρακες· ὁ δὲ πλείστας, τέτταρας· καὶ ταύτας ἔχοντες λαμβάνονται οὐκ ἐναλλάξ. (8) ἐκ δὲ τούτου συμβαίνειν, τήν τε κομιδὴν εὐχερῆ γίγνεσθαι τελέως, (ὁ γὰρ εἷς ἀνὴρ φέρει τρεῖς καὶ τέτταρας, συνθεὶς ἐπ᾽ ἀλλήλους·) τήν τε χρείαν ἀσφαλῆ διαφερόντως. (9) Ὁ μὲν γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὅταν τεθῇ πρὸ τῆς παρεμβολῆς, πρῶτον μέν ἐστιν εὐδιάσπαστος. (10) ὅταν γὰρ τὸ μὲν κρατοῦν καὶ πιεζόμενον ὑπὸ τῆς γῆς ἓν ὑπάρχῃ μόνον, αἱ δ᾽ ἀποφύσεις ἐκ τούτου πολλαὶ καὶ μεγάλαι, κἄπειτα δύο παραστάντες ἢ τρεῖς ἐκ τῶν ἀποφύσεων ἐπισπάσωνται τὸν αὐτὸν χάρακα, ῥᾳδίως ἐκσπᾶται. (11) τούτου δὲ συμβαίνοντος, εὐθέως πύλη γίγνεται διὰ τὸ μέγεθος· καὶ τὰ παρακείμενα λέλυται, τῷ βραχείας τὰς εἰς ἀλλήλους ἐμπλοκὰς καὶ τὰς ἐπαλλάξεις γίγνεσθαι τοῦ τοιούτου χάρακος. (12) Παρὰ δὲ Ῥωμαίοις συμβαίνει τοὐναντίον. τιθέασι γὰρ εὐθέως ἐμπλέ-

κοντες εἰς ἀλλήλους οὕτως, ὥστε μήτε τὰς κεραίας εὐχερῶς ἐπιγνῶναι, ποίας εἰσὶν ἐκφύσεως τῶν ἐν τῇ γῇ κατωρυγμένων, μήτε τὰς ἐκφύσεις, ποίων κεραιῶν. (13) λοιπὸν οὔτ᾽ ἐπιλαβέσθαι παρείραντα τὴν χεῖρα δυνατὸν, ἅτε πυκνῶν οὐσῶν καὶ προσπιπτουσῶν αὐταῖς, ἔτι δὲ φιλοπόνως ἀπωξυμμένων τῶν κεραιῶν· (14) οὔτ᾽ ἐπιλαβόμενον ἐκσπάσαι ῥᾴδιον, διὰ τὸ, πρῶτον μὲν, πάσας τὰς προσβολὰς σχεδὸν αὐτοκράτορα τὴν ἐκ τῆς γῆς δύναμιν ἔχειν· (15) δεύτερον δὲ, τὸ τὴν μίαν ἐπισπώμενον κεραίαν πολλὰς ἀναγκάζεσθαι πειθομένας ἅμα βαστάζειν, διὰ τὴν εἰς ἀλλήλους ἐμπλοκήν· δύο δὲ καὶ τρεῖς ἐπιλαβέσθαι ταὐτοῦ χάρακος, οὐδ᾽ ὅλως εἰκός. (16) ἐὰν δέ ποτε καὶ κατακρατήσας ἐκσπάσῃ τις ἕνα καὶ δεύτερον, ἀνεπιγνώστως γίγνεται τὸ διάστημα. (17) Διὸ καὶ μεγάλης οὔσης διαφορᾶς, τῷ καὶ τὴν εὕρεσιν ἑτοίμην εἶναι τοῦ τοιούτου χάρακος, καὶ τὴν κομιδὴν εὐχερῆ, καὶ τὴν χρείαν ἀσφαλῆ καὶ μόνιμον· (18) φανερὸν, ὡς, εἰ καί τι τῶν ἄλλων πολεμικῶν ἔργων ἄξιον ζήλου καὶ μιμήσεως ὑπάρχει παρὰ Ῥωμαίοις, καὶ τοῦτο, κατά γε τὴν ἐμὴν γνώμην.

II. Πλὴν ὅ γε Τίτος ἑτοιμασάμενος ταῦτα πρὸς τὰς ἐκ τοῦ καιροῦ χρείας, προῆγε παντὶ τῷ στρατεύματι βάδην· ἀποσχὼν δὲ περὶ πεντήκοντα στάδια τῆς τῶν Φεραίων πόλεως, αὐτοῦ παρενέβαλε. (2) κατὰ δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ὑπὸ τὴν ἑωθινὴν ἐξέπεμπε τοὺς κατοπτεύσοντας καὶ διερευνησομένους, εἴ τινα δυνηθεῖεν λαβεῖν ἀφορμὴν εἰς τὸ γνῶναι, ποῦ

ποτέ εἰσι καὶ τί πράττουσιν οἱ πολέμιοι. (3) Φίλιππος δὲ, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν πυνθανόμενος τοὺς Ῥωμαίους στρατοπεδεύειν περὶ τὰς Θήβας, ἐξάρας ἀπὸ τῆς Λαρίσσης παντὶ τῷ στρατεύματι προῆγε, ποιούμενος τὴν πορείαν ὡς ἐπὶ τὰς Φεράς. (4) ἀποσχὼν δὲ περὶ τριάκοντα στάδια, τότε μὲν αὐτοῦ καταστρατοπεδεύσας ἐν ὥρᾳ, παρήγγειλε πᾶσι, γίγνεσθαι περὶ τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν. (5) Ὑπὸ δὲ τὴν ἑωθινὴν ἐξεγείρας τὴν δύναμιν, τοὺς μὲν εἰθισμένους προπορεύεσθαι τῆς δυνάμεως προεξαπέστειλε, συντάξας ἐπιβάλλειν ταῖς ὑπὲρ τὰς Φερὰς ἀκρολοφίαις· αὐτὸς δὲ τῆς ἡμέρας διαφαινούσης ἐκίνει τὴν δύναμιν ἐκ τοῦ χάρακος. (6) Παρ' ὀλίγον μὲν οὖν ἦλθον ἀμφοτέρων οἱ προεξαπεσταλμένοι τοῦ συμπεσεῖν ἀλλήλοις περὶ τὰς ὑπερβολάς. (7) προειδόμενοι γὰρ σφᾶς αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ὄρφνην ἐκ πάνυ βραχέος διαστήματος, ἐπέστησαν, καὶ ταχέως ἔπεμπον, ἀποδηλοῦντες ἀμφότεροι τοῖς ἡγεμόσι τὸ γεγονὸς, καὶ πυνθανόμενοι, τί δέον εἴη ποιεῖν. * * * (8) ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων στρατοπεδειῶν, κἀκείνους ἀνακαλεῖσθαι. (9) τῇ δ' ἐπαύριον ἐξέπεμψαν ἀμφότεροι κατασκοπῆς ἕνεκα τῶν ἱππέων καὶ τῶν εὐζώνων περὶ τριακοσίους ἑκατέρων, ἐν οἷς ὁ Τίτος καὶ τῶν Αἰτωλῶν δύο οὐλαμοὺς ἐξαπέστειλε διὰ τὴν ἐμπειρίαν τῶν τόπων· (10) οἳ καὶ συμμίξαντες ἀλλήλοις ἐπὶ τάδε τῶν Φερῶν ὡς πρὸς Λάρισσαν, συνέβαλλον ἐκθύμως. (11) Τῶν δὲ περὶ τὸν Εὐπόλεμον τὸν Αἰτωλὸν εὐρώστως κινδυνευόν-

των καὶ συνεκκαλουμένων τοὺς Ἰταλικοὺς πρὸς τὴν χρείαν, θλίβεσθαι συνέβαινε τοὺς Μακεδόνας. (12) καὶ τότε μὲν, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀκροβολισάμενοι, διεχωρίσθησαν εἰς τὰς αὑτῶν παρεμβολάς.

III. Κατὰ δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ἀμφότεροι δυσαρεστούμενοι τοῖς περὶ τὰς Φερὰς τόποις, διὰ τὸ καταφύτους εἶναι καὶ πλήρεις αἱμασιῶν καὶ κηπίων, ἀνέζευξαν. (2) Ὁ μὲν οὖν Φίλιππος ἐποιεῖτο τὴν πορείαν ὡς ἐπὶ τὴν Σκότουσαν, σπεύδων ἐκ ταύτης τῆς πόλεως ἐφοδιάσασθαι, μετὰ δὲ ταῦτα, γενόμενος εὐτρεπὴς, λαβεῖν τόπους ἁρμόζοντας ταῖς αὑτοῦ δυνάμεσιν· (3) ὁ δὲ Τίτος, ὑποπτεύσας τὸ μέλλον, ἐκίνει τὴν δύναμιν ἅμα τῷ Φιλίππῳ, σπεύδων προκαταφθεῖραι τὸν ἐν τῇ Σκοτουσαίᾳ σῖτον. (4) τῆς δ' ἑκατέρων πορείας μεταξὺ κειμένων ὄχθων ὑψηλῶν, οὔθ' οἱ Ῥωμαῖοι συνεώρων τοὺς Μακεδόνας, ποῖ ποιοῦνται τὴν πορείαν, οὔθ' οἱ Μακεδόνες τοὺς Ῥωμαίους. (5) Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἑκάτεροι διανύσαντες, ὁ μὲν Τίτος, ἐπὶ τὴν προσαγορευομένην Ἐρέτριαν τῆς Φθιώτιδος, ὁ δὲ Φίλιππος ἐπὶ τὸν Ὀγχηστὸν ποταμὸν, αὐτοῦ κατέζευξαν, ἀγνοοῦντες ἀμφότεροι τὰς ἀλλήλων παρεμβολάς. (6) Τῇ δ' ὑστεραίᾳ προελθόντες ἐστρατοπέδευσαν, Φίλιππος μὲν ἐπὶ τὸ Μελάμβιον προσαγορευόμενον τῆς Σκοτουσαίας, Τίτος δὲ περὶ τὸ Θετίδιον τῆς Φαρσαλίας, ἀκμὴν ἀγνοοῦντες ἀλλήλους. (7) Ἐπιγενομένου δὲ ὄμβρου καὶ βροντῶν ἐξαισίων, πάντα συνέβη τὸν ἀέρα ἐκ τῶν νεφῶν κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν

ἡμέραν ὑπὸ τὴν ἑωθινὴν πεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, ὥστε διὰ τὸν ἐφεστῶτα ζόφον μηδὲ τοὺς ἐν ποσὶ δύνασθαι βλέπειν. (8) Οὐ μὴν, ἀλλ᾽ ὅ γε Φίλιππος κατανύσαι σπεύδων ἐπὶ τὸ προκείμενον, ἀναζεύξας περιῄει μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς. (9) δυσχρηστούμενος δὲ κατὰ τὴν πορείαν διὰ τὴν ὁμίχλην, βραχὺν τόπον διανύσας, τὴν μὲν δύναμιν εἰς χάρακα παρενέβαλε, τὴν δ᾽ ἐφεδρείαν ἀπέστειλε, συντάξας ἐπὶ τοὺς ἄκρους ἐπιβαλεῖν τῶν μεταξὺ κειμένων βουνῶν.

IV. Ὁ δὲ Τίτος στρατοπεδεύων περὶ τὸ Θετίδιον, καὶ διαπορούμενος ὑπὲρ τῶν πολεμίων, ποῦ ποτ᾽ εἰσὶ, δέκα προθέμενος οὐλαμοὺς καὶ τῶν εὐζώνων εἰς χιλίους ἐξαπέστειλε, παρακαλέσας εὐλαβῶς ἐξερευνωμένους ἐπιπορεύεσθαι τὴν χώραν· (2) οἳ καὶ προάγοντες ὡς ἐπὶ τὰς ὑπερβολὰς, ἔλαθον ἐμπεσόντες εἰς τὴν τῶν Μακεδόνων ἐφεδρείαν διὰ τὸ δυσόπτον τῆς ἡμέρας. (3) Οὗτοι μὲν οὖν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐπὶ βραχὺ διαταραχθέντες ἀμφότεροι, μετ᾽ ὀλίγον ἤρξαντο καταπειράζειν ἀλλήλων· διεπέμψαντο δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ἡγεμόνας ἑκάτεροι τοὺς διασαφήσοντας τὸ γεγονός. (4) Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν συμπλοκὴν οἱ Ῥωμαῖοι κατεβαροῦντο, καὶ κακῶς ἔπασχον ὑπὸ τῆς τῶν Μακεδόνων ἐφεδρείας, πέμποντες εἰς τὴν ἑαυτῶν παρεμβολὴν, ἐδέοντο σφίσι βοηθεῖν. (5) Ὁ δὲ Τίτος, παρακαλέσας τοὺς περὶ τὸν Ἀρχέδαμον καὶ τὸν Εὐπόλεμον Αἰτωλοὺς, καὶ δύο τῶν παρ᾽ αὐτοῦ χιλιάρχων, ἐξέπεμψε μετὰ πεντακοσίων ἱππέων καὶ δισχιλίων πεζῶν. (6) ὧν προσ-

γενομένων τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἀκροβολιζομένοις, παραυτίκα τὴν ἐναντίαν ἔσχε διάθεσιν ὁ κίνδυνος. (7) Οἱ μὲν γὰρ Ῥωμαῖοι, προσλαβόντες τὴν ἐκ τῆς βοηθείας ἐλπίδα, διπλασίως ἐπεῤῥώσθησαν πρὸς τὴν χρείαν· (8) οἱ δὲ Μακεδόνες ἠμύνοντο μὲν γενναίως, πιεζόμενοι δὲ πάλιν οὗτοι, καὶ καταβαρούμενοι τοῖς ὅλοις, προσέφυγον πρὸς τοὺς ἄκρους, καὶ διεπέμποντο πρὸς τὸν βασιλέα περὶ βοηθείας.

V. Ὁ δὲ Φίλιππος, οὐδέποτ᾽ ἂν ἐλπίσας κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁλοσχερῆ γενέσθαι κίνδυνον διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας, ἀφεικὼς ἔτυχε καὶ πλείους ἐκ τῆς παρεμβολῆς ἐπὶ χορτολογίαν. (2) Τότε δὲ, πυνθανόμενος τὰ συμβαίνοντα παρὰ τῶν διαποστελλομένων, καὶ τῆς ὁμίχλης ἤδη διαφαινούσης, παρακαλέσας Ἡρακλείδην τε τὸν Γυρτώνιον, ὃς ἡγεῖτο τῆς Θετταλικῆς ἵππου, καὶ Λέοντα τὸν τῶν Μακεδόνων ἱππάρχην, ἐξέπεμψε, σὺν δὲ τούτοις Ἀθηναγόραν, ἔχοντα πάντας τοὺς μισθοφόρους, πλὴν τῶν Θρᾳκῶν. (3) Συναψάντων δὲ τούτων τοῖς ἐν ταῖς ἐφεδρείαις, καὶ προσγενομένης τοῖς Μακεδόσι βαρείας χειρὸς, ἐνέκειντο τοῖς πολεμίοις· καὶ πάλιν οὗτοι τοὺς Ῥωμαίους ἤλαυνον ἐκ μεταβολῆς ἀπὸ τῶν ἄκρων. (4) Μέγιστον δ᾽ αὐτοῖς ἐμπόδιον ἦν τοῦ μὴ τρέψασθαι τοὺς πολεμίους ὁλοσχερῶς ἡ τῶν Αἰτωλικῶν ἱππέων φιλοτιμία· πάνυ γὰρ ἐκθύμως οὗτοι καὶ παραβόλως ἐκινδύνευον. (5) Αἰτωλοὶ γὰρ, καθ᾽ ὅσον ἐν τοῖς πεζικοῖς ἐλλιπεῖς εἰσι καὶ τῷ καθοπλισμῷ καὶ τῇ συντάξει πρὸς τοὺς ὁλοσχερεῖς

ἀγῶνας, κατὰ τοσοῦτον τοῖς ἱππικοῖς διαφέρουσι πρὸς τὸ βέλτιον τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐν τοῖς κατὰ μέρος καὶ κατ᾽ ἰδίαν κινδύνοις. (6) Διὸ καὶ τότε τούτων παρακατασχόντων τὴν ἐπιφορὰν τῶν πολεμίων, οὐκέτι συνηλάθησαν ἕως εἰς τοὺς ἐπιπέδους τόπους· βραχὺ δ᾽ ἀποσχόντες, ἐκ μεταβολῆς ἔστησαν. (7) Ὁ δὲ Τίτος, θεωρῶν οὐ μόνον τοὺς εὐζώνους καὶ τοὺς ἱππέας ἐγκεκλικότας, ἀλλὰ διὰ τούτους καὶ τὴν ὅλην δύναμιν ἐπτοημένην, ἐξῆγε τὸ στράτευμα πᾶν, καὶ παρενέβαλε πρὸς τοῖς βουνοῖς. (8) Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἕτερος ἐφ᾽ ἑτέρῳ τῶν ἐκ τῆς ἐφεδρείας Μακεδόνων ἔθει πρὸς τὸν Φίλιππον, ἀναβοῶν· Βασιλεῦ, φεύγουσιν οἱ πολέμιοι· μὴ παρῇς τὸν καιρόν· οὐ μένουσιν ἡμᾶς οἱ βάρβαροι· σὴ νῦν ἐστιν ἡμέρα, σὸς ὁ καιρός. (9) ὥστε τὸν Φίλιππον, καίπερ οὐκ εὐδοκούμενον τοῖς τόποις, ὅμως ἐκκληθῆναι πρὸς τὸν κίνδυνον. Οἱ γὰρ προειρημένοι λόφοι καλοῦνται μὲν Κυνὸς Κεφαλαί· τραχεῖς δ᾽ εἰσὶ καὶ περικεκλασμένοι, καὶ πρὸς ὕψος ἱκανὸν ἀνατείνοντες. (10) Διὸ καὶ, προορώμενος ὁ Φίλιππος τὴν δυσχρηστίαν τῶν τόπων, ἐξ ἀρχῆς μὲν οὐδαμῶς ἡρμόζετο πρὸς ἀγῶνα· τότε δὲ, παρορμηθεὶς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐελπιστίας τῶν ἀγγελλόντων, ἕλκειν παρήγγειλε τὴν δύναμιν ἐκ τοῦ χάρακος.

VI. Ὁ δὲ Τίτος, παρεμβαλὼν τὴν αὐτοῦ στρατιὰν ἑξῆς ἅπασαν, ἅμα μὲν ἐφήδρευε τοῖς προκινδυνεύουσιν, ἅμα δὲ παρεκάλει τὰς τάξεις ἐπιπορευό-

μενος. (2) Ἡ δὲ παράκλησις ἦν αὐτοῦ βραχεῖα μὲν, ἐμφαντικὴ δὲ καὶ γνώριμος τοῖς ἀκούουσιν. ἐναργῶς γὰρ ὑπὸ τὴν ὄψιν ἐνδεικνύμενος, ἔλεγε τοῖς αὑτοῦ στρατιώταις· (3) Οὐχ οὗτοι Μακεδόνες εἰσὶν, ὦ ἄνδρες, οὓς ὑμεῖς, προκατέχοντας ἐν Μακεδονίᾳ τὰς εἰς τὴν Ἐορδαίαν ὑπερβολὰς, ἐκ τοῦ προφανοῦς μετὰ Σουλπικίου βιασάμενοι πρὸς τόπους ὑπερδεξίους, ἐξεβάλετε, πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείναντες; (4) Οὐχ οὗτοι Μακεδόνες εἰσὶν, οὓς ὑμεῖς, προκατέχοντας τὰς ἀπηλπισμένας ἐν Ἠπείρῳ δυσχωρίας, ἐκβιασάμενοι ταῖς ἑαυτῶν ἀρεταῖς, φεύγειν ἠναγκάσατε ῥίψαντας τὰ ὅπλα, τέως εἰς Μακεδονίαν ἀνεκομίσθησαν; (5) Πῶς οὖν ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι καθήκει, μέλλοντας ἐξ ἴσου ποιεῖσθαι τὸν κίνδυνον πρὸς τοὺς αὐτούς; τί δὲ προορᾶσθαι τῶν προγεγονότων; ἀλλ᾽ οὐ τἀναντία δι᾽ ἐκεῖνα καὶ νῦν θαῤῥεῖν; (6) Διόπερ, ὦ ἄνδρες, παρακαλέσαντες σφᾶς αὐτοὺς, ὁρμᾶσθε πρὸς τὸν κίνδυνον ἐῤῥωμένως. Θεῶν γὰρ βουλομένων, ταχέως πέπεισμαι ταὐτὸ τέλος ἀποβήσεσθαι τῆς παρούσης μάχης τοῖς προγεγονόσι κινδύνοις. (7) Οὗτος μὲν οὖν, ταῦτα εἰπὼν, τὸ μὲν δεξιὸν μέρος ἐκέλευε μένειν κατὰ χώραν, καὶ τὰ θηρία πρὸ τούτων· τῷ δ᾽ εὐωνύμῳ μετὰ τῶν εὐζώνων ἐπῄει σοβαρῶς τοῖς πολεμίοις. (8) οἱ δὲ προκινδυνεύοντες τῶν Ῥωμαίων, προσλαβόντες τὴν τῶν πεζῶν στρατοπέδων ἐφεδρείαν, ἐκ μεταβολῆς ἐνέκειντο τοῖς ὑπεναντίοις.

VII. Φίλιππος δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἐπει-

δὴ τὸ πλέον μέρος ἤδη τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως ἑώρα παρεμβεβληκὸς πρὸ τοῦ χάρακος, αὐτὸς μὲν ἀναλαβὼν τοὺς πελταστὰς καὶ τὸ δεξιὸν τῆς φάλαγγος προῆγε, σύντομον ποιούμενος τὴν πρὸς τοὺς λόφους ἀνάβασιν· (2) τοῖς δὲ περὶ τὸν Νικάνορα, τὸν ἐπικαλούμενον Ἐλέφαντα, συνέταξε φροντίζειν, ἵνα τὸ λοιπὸν μέρος τῆς δυνάμεως ἐκ ποδὸς ἕπηται. (3) Ἅμα δὲ τῷ τοὺς πρώτους ἅψασθαι τῆς ὑπερβολῆς, εὐθέως ἐξ ἀσπίδος παρενέβαλε καὶ προκατελάμβανε τοὺς ὑπερδεξίους· τῶν γὰρ προκινδυνευόντων Μακεδόνων ἐπὶ πολὺ τεθλιφότων τοὺς Ῥωμαίους ἐπὶ θάτερα μέρη τῶν λόφων, ἐρήμους κατέλαβε τοὺς ἄκρους. (4) Ἔτι δὲ παρεμβάλλοντος αὐτοῦ τὰ δεξιὰ μέρη τῆς στρατιᾶς, παρῆσαν οἱ μισθοφόροι, πιεζόμενοι κατὰ κράτο ὑπὸ τῶν πολεμίων. (5) προσγενομένων γὰρ τοῖς τῶν Ῥωμαίων εὐζώνοις τῶν ἐν τοῖς βαρέσιν ὅπλοις ἀνδρῶν, καθάπερ ἀρτίως εἶπα, καὶ συνεργούντων κατὰ τὴν μάχην, προσλαβόντες οἱονεὶ σήκωμα τὴν τούτων χρείαν, βαρέως ἐπέκειντο τοῖς πολεμίοις, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἔκτεινον. (6) Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν μὲν ταῖς ἀρχαῖς, ὅτε παρεγίγνετο, θεωρῶν, οὐ μακρὰν τῆς τῶν πολεμίων παρεμβολῆς συνεστῶτα τὸν τῶν εὐζώνων κίνδυνον, περιχαρὴς ἦν· (7) ὡς δὲ πάλιν ἐκ μεταβολῆς ἑώρα κλίνοντας τοὺς ἰδίους, καὶ προσδεομένους ἐπικουρίας, ἠναγκάζετο βοηθεῖν, καὶ κρίνειν ἐκ τοῦ καιροῦ τὰ ὅλα, καίπερ ἔτι τῶν πλείστων μερῶν τῆς φάλαγγος κατὰ πορείαν ὄντων, καὶ προσβαινόντων πρὸς τοὺς βου-

νούς. (8) Προσδεξάμενος δὲ τοὺς ἀγωνιζομένους, τούτους μὲν ἤθροιζε πάντας ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας, καὶ τοὺς πεζοὺς καὶ τοὺς ἱππέας· τοῖς δὲ πελτασταῖς καὶ τοῖς φαλαγγίταις παρήγγειλε, διπλασιάζειν τὸ βάθος, καὶ πυκνοῦν ἐπὶ τὸ δεξιόν. (9) γενομένου δὲ τούτου, καὶ τῶν πολεμίων ἐν χερσὶν ὄντων, τοῖς μὲν φαλαγγίταις ἐδόθη παράγγελμα, καταβαλοῦσι τὰς σαρίσσας ἐπάγειν, τοῖς δ᾽ εὐζώνοις κερᾷν. (10) Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ Τίτος, δεξάμενος εἰς τὰ διαστήματα τῶν σημαιῶν τοὺς προκινδυνεύοντας, προσέβαλε τοῖς πολεμίοις.

VIII. Γενομένης δὲ τῆς ἐξ ἀμφοῖν συμπτώσεως μετὰ βίας καὶ κραυγῆς ὑπερβαλλούσης, ὡς ἂν ἀμφοτέρων ὁμοῦ συναλαλαζόντων, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐκτὸς τῆς μάχης ἐπιβοώντων τοῖς ἀγωνιζομένοις· ἦν τὸ γιγνόμενον ἐκπληκτικὸν καὶ παραστατικὸν ἀγωνίας. (2) τὸ μὲν οὖν δεξιὸν τοῦ Φιλίππου λαμπρῶς ἀπήλλαττε κατὰ τὸν κίνδυνον, ἅτε καὶ τὴν ἔφοδον ἐξ ὑπερδεξίου ποιούμενον, καὶ τῷ βάρει τῆς συντάξεως ὑπερέχον, καὶ τῇ διαφορᾷ τοῦ καθοπλισμοῦ πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν χρείαν πολὺ παραλλάττον. (3) τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τῆς δυνάμεως αὐτῷ, τὰ μὲν ἐχόμενα τῶν κινδυνευόντων ἐν ἀποστάσει τῶν πολεμίων ἦν, τὰ δ᾽ ἐπὶ τῶν εὐωνύμων ἄρτι διηνυκότα τὰς ὑπερβολὰς ἐπεφαίνετο τοῖς ἄκροις. (4) Ὁ δὲ Τίτος, θεωρῶν οὐ δυναμένους τοὺς παρ᾽ αὐτοῦ στέγειν τὴν τῆς φάλαγγος ἔφοδον, ἀλλ᾽ ἐκπιεζομένους τοὺς ἐπὶ τῶν εὐωνύμων, καὶ τοὺς μὲν ἀπολωλότας ἤδη, τοὺς δ᾽

ἐπὶ πόδα ποιουμένους τὴν ἀναχώρησιν, ἐν δὲ τοῖς δεξιοῖς μέρεσι καὶ ἀλειπομένας τῆς σωτηρίας τὰς ἐλπίδας· (5) ταχέως ἀφορμήσας πρὸς τούτους, καὶ συνθεασάμενος τῆς τῶν πολεμίων * τὰ μὲν συνεχῆ τοῖς διαγωνιζομένοις, τὰ δ' ἐκ τῶν ἄκρων ἀκμὴν ἐπικαταβαίνοντα, τὰ δ' ἔτι τοῖς ἄκροις ἐφεστῶτα, προθέμενος τὰ θηρία, προσῆγε τὰς σημαίας τοῖς πολεμίοις. (6) Οἱ δὲ Μακεδόνες, οὐδὲ τὸν παραγγελοῦντα ἔχοντες, οὔτε συστῆσαι δυνάμενοι καὶ λαβεῖν τὸ τῆς φάλαγγος ἴδιον σχῆμα, διά τε τὰς τῶν τόπων δυσχερείας, καὶ διὰ τὸ τοῖς ἀγωνιζομένοις ἑπόμενοι πορείας ἔχειν διάθεσιν καὶ μὴ παρατάξεως· (7) οὐδὲ προσεδέξαντο τοὺς Ῥωμαίους εἰς τὰς χεῖρας ἔτι, δι' αὐτῶν δὲ τῶν θηρίων πτοηθέντες καὶ διασπασθέντες ἐνέκλιναν.

IX. Οἱ μὲν οὖν πλείους τῶν Ῥωμαίων, ἑπόμενοι, τούτους ἔκτεινον. (2) εἷς δὲ τῶν χιλιάρχων τῶν ἅμα τούτοις, σημαίας ἔχων οὐ πλείους εἴκοσι, καὶ παρ' αὐτὸν τὸν τῆς χρείας καιρὸν συμφρονήσας, ὃ δέον εἴη ποιεῖν, μεγάλα συνεβάλετο πρὸς τὴν τῶν ὅλων κατόρθωσιν. (3) Θεωρῶν γὰρ τοὺς περὶ τὸν Φίλιππον ἐπὶ πολὺ προπεπτωκότας τῶν ἄλλων, καὶ πιέζοντας τῷ βάρει τὸ σφέτερον εὐώνυμον, ἀπολιπὼν τοὺς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, νικῶντας ἤδη καταφανῶς, ἐπιστρέψας ἐπὶ τοὺς ἀγωνιζομένους, καὶ κατόπιν ἐπιγενόμενος, προσέβαλλε κατὰ νώτου τοῖς Μακεδόσι. (4) Τῆς δὲ τῶν φαλαγγιτῶν χρείας ἀδυνάτου

καθεστώσης ἐκ μεταβολῆς καὶ κατ᾽ ἄνδρα κινδυνεύειν, οὗτος μὲν ἐπέκειτο κτείνων τοὺς ἐν ποσὶν, οὐ δυναμένους αὑτοῖς βοηθεῖν· (5) ἕως οὗ ῥίψαντες τὰ ὅπλα φεύγειν ἠναγκάσθησαν οἱ Μακεδόνες, συνεπιθεμένων αὐτοῖς ἐκ μεταβολῆς καὶ τῶν κατὰ πρόσωπον ἐγκεκλικότων. (6) Ὁ δὲ Φίλιππος ἐν μὲν ταῖς ἀρχαῖς, καθάπερ εἶπα, τεκμαιρόμενος ἐκ τοῦ καθ᾽ αὑτὸν μέρους, ἐπέπειστο τελέως νικᾷν· (7) τότε δὲ συνθεασάμενος ἄφνω ῥιπτοῦντάς τὰ ὅπλα τοὺς Μακεδόνας, καὶ τοὺς πολεμίους κατὰ νώτου προσβεβληκότας, βραχὺ γενόμενος ἐκ τοῦ κινδύνου μετ᾽ ὀλίγων ἱππέων καὶ πεζῶν, συνεθεώρει τὰ ὅλα. (8) Κατανοήσας δὲ τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸ δίωγμα τοῦ λαιοῦ κέρως τοῖς ἄκροις ἤδη προσπελάζοντας, ἐγίγνετο [πρὸς φυγὴν, ὅσους ἐδύνατο] πλείστους ἐκ τοῦ καιροῦ συναθροίσας τῶν Θρᾳκῶν καὶ Μακεδόνων. (9) Τίτος δὲ, τοῖς φεύγουσιν ἑπόμενος, καὶ καταλαβὼν ἐν ταῖς ὑπερβολαῖς ἄρτι τοῖς ἄκρος ἐπιβαλλούσας τὰς εὐωνύμους τάξεις τῶν Μακεδόνων, τὰς μὲν [ἀρχὰς] ἐπέστη, τῶν πολεμίων ὀρθὰς ἀνασχόντων τὰς σαρίσσας· (10) ὅπερ ἔθος ἐστὶ ποιεῖν τοῖς Μακεδόσιν, ὅταν ἢ παραδιδῶσιν αὑτοὺς, ἢ μεταβάλλωνται πρὸς τοὺς ὑπεναντίους. (11) μετὰ δὲ ταῦτα πυθόμενος τὴν αἰτίαν τοῦ συμβαίνοντος, παρακατεῖχε τοὺς μεθ᾽ ἑαυτοῦ, φείσασθαι κρίνων τῶν ἀποδεδειλιακότων. (12) Ἀκμὴν δὲ τοῦ Τίτου ταῦτα διανοουμένου, τῶν προηγουμένων τινὲς ἐπιπεσόντες αὐτοῖς ἐξ ὑπερδεξίου, προσέφερον τὰς χεῖ-

ρας, καὶ τοὺς μὲν πλείους διέφθειρον, ὀλίγοι δέ τινες διέφυγον ῥίψαντες τὰ ὅπλα.

X. Πανταχόθεν δὲ τοῦ κινδύνου συντέλειαν εἰληφότος, καὶ κρατούντων τῶν Ῥωμαίων, ὁ μὲν Φίλιππος ἐποιεῖτο τὴν ἀποχώρησιν ὡς ἐπὶ τὰ Τέμπη. (2) Καὶ τῇ μὲν πρώτῃ περὶ τὸν Ἀλεξάνδρου καλούμενον Πύργον ηὐλίσθη· τῇ δ' ὑστεραίᾳ προελθὼν εἰς Γόννους ἐπὶ τὴν εἰσβολὴν τῶν Τεμπῶν, ἐπέμεινε, βουλόμενος ἀναδέξασθαι τοὺς ἐκ τῆς φυγῆς ἀνασωζομένους. (3) Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, μέχρι μέν τινος ἐπακολουθήσαντες τοῖς φεύγουσιν, οἱ μὲν ἐσκύλευον τοὺς τεθνεῶτας, οἱ δὲ τοὺς αἰχμαλώτους ἤθροιζον, οἱ δὲ πλείους ὥρμησαν ἐπὶ τὴν διαρπαγὴν τοῦ τῶν πολεμίων χάρακος. (4) Ἔνθα δὴ καταλαβόντες τοὺς Αἰτωλοὺς προεμπεπτωκότας, καὶ δόξαντες στερεῖσθαι τῆς σφίσι καθηκούσης ὠφελείας, ἤρξαντο καταμέμφεσθαι τοὺς Αἰτωλοὺς, καὶ λέγειν πρὸς τὸν στρατηγὸν, ὅτι τοὺς μὲν κινδύνους αὐτοῖς ἐπιτάττει, τῆς δ' ὠφελείας ἄλλοις παρακεχώρηκε. (5) Καὶ τότε μὲν ἐπανελθόντες εἰς τὴν ἑαυτῶν στρατοπεδείαν, ηὐλίσθησαν· εἰς δὲ τὴν ἐπαύριον ἅμα μὲν ἤθροιζοντο τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὰ λειπόμενα τῶν σκύλων, ἅμα δὲ προῆγον ποιούμενοι τὴν πορείαν ὡς ἐπὶ Λαρίσσης. (6) Ἔπεσον δὲ τῶν Ῥωμαίων πρὸς τοὺς ἑπτακοσίους· τῶν δὲ Μακεδόνων ἀπέθανον μὲν οἱ πάντες εἰς ὀκτακισχιλίους, ζωγρείᾳ δ' ἑάλωσαν οὐκ ἐλάττους πεντακισχιλίων. (7) Καὶ τῆς μὲν ἐν Θετταλίᾳ γενομένης περὶ Κυνὸς Κεφαλὰς Ῥω-

μαίων καὶ Φιλίππου μάχης, τοιοῦτον ἀπέβη τὸ τέλος.

XI. Ἐγὼ δὲ κατὰ μὲν τὴν ἕκτην βίβλον ἐν ἐπαγγελίᾳ καταλιπὼν, ὅτι, λαβὼν τὸν ἁρμόζοντα καιρὸν, σύγκρισιν ποιήσομαι τοῦ καθοπλισμοῦ Ῥωμαίων καὶ Μακεδόνων, ὁμοίως δὲ καὶ τῆς συντάξεως τῆς ἑκατέρων, τί διαφέρουσιν ἀλλήλων πρὸς τὸ χεῖρον, καὶ τί πρὸς τὸ βέλτιον· νῦν, ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν πράξεων, πειράσομαι τὴν ἐπαγγελίαν ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν. (2) Ἐπεὶ γὰρ ἡ μὲν Μακεδόνων σύνταξις ἐν τοῖς πρὸ τοῦ χρόνοις, δι᾽ αὐτῶν τῶν ἔργων διδοῦσα τὴν πεῖραν, ἐκράτει τῶν τε κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ τῶν Ἑλληνικῶν συντάξεων, ἡ δὲ Ῥωμαίων, τῶν τε κατὰ τὴν Λιβύην καὶ τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην προσεσπερίων ἐθνῶν ἁπάντων· (3) ἐν δὲ τοῖς καθ᾽ ἡμᾶς καιροῖς οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πλεονάκις, γέγονε τούτων τῶν τάξεων καὶ τῶν ἀνδρῶν πρὸς ἀλλήλους διάκρισις· (4) χρήσιμον καὶ καλὸν ἂν εἴη τὸ τὴν διαφορὰν ἐρευνῆσαι, καὶ παρὰ τί συμβαίνει, Ῥωμαίους ἐπικρατεῖν καὶ τὸ πρωτεῖον ἐκφέρεσθαι τῶν κατὰ πόλεμον ἀγώνων· (5) ἵνα μὴ, τὴν Τύχην λέγοντες μόνον, μακαρίζωμεν τοὺς κρατοῦντας ἀλόγως, καθάπερ οἱ μάταιοι τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ᾽, εἰδότες τὰς ἀληθεῖς αἰτίας, ἐπαινῶμεν καὶ θαυμάζωμεν κατὰ λόγον τοὺς ἡγουμένους. (6) Περὶ μὲν οὖν τῶν πρὸς Ἀννίβαν ἀγώνων γεγονότων Ῥωμαίοις, καὶ τῶν ἐν τούτοις ἐλαττωμάτων, οὐδὲν ἂν δέοι πλείω λέγειν· οὐ γὰρ παρὰ τὸν καθοπλισμὸν, οὐδὲ παρὰ

τὴν σύνταξιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐπιδεξιότητα τὴν Ἀννίβου καὶ τὴν ἀγχίνοιαν περιέπιπτον τοῖς ἐλαττώμασι. (7) Δῆλον δὲ τοῦτο πεποιήκαμεν ἡμεῖς ἐπ' αὐτῶν ὑποδεικνύοντες τῶν ἀγώνων. (8) μαρτυρεῖ δὲ τοῖς ἡμετέροις λόγοις πρῶτον μὲν τὸ τέλος τοῦ πολέμου· προσγενομένου γὰρ στρατηγοῦ τοῖς Ῥωμαίοις, παραπλησίαν δύναμιν ἔχοντος Ἀννίβᾳ, ταχέως καὶ τὸ νικᾷν συνεξηκολούθησε τοῖς προειρημένοις· (9) εἶτα καὶ αὐτὸς Ἀννίβας, ἀποδοκιμάσας τὸν ἐξ ἀρχῆς αὐτοῖς ὑπάρχοντα καθοπλισμὸν, ἅμα τῷ νικῆσαι τῇ πρώτῃ μάχῃ παραχρῆμα τοῖς Ῥωμαίων ὅπλοις καθοπλίσας τὰς οἰκείας δυνάμεις, τούτοις διετέλεσε χρώμενος τὸν ἑξῆς χρόνον. (10) Πύῤῥος γε μὴν οὐ μόνον ὅπλοις, ἀλλὰ καὶ δυνάμεσιν Ἰταλικαῖς συγκέχρηται, τιθεὶς ἐναλλὰξ σημαίαν καὶ σπεῖραν φαλαγγιτικὴν ἐν τοῖς πρὸς Ῥωμαίους ἀγῶσιν. (11) ἀλλ' ὅμως οὐδ' οὗτος ἐδύνατο νικᾷν, ἀλλ' ἀεί πως ἀμφίδοξα τὰ τέλη τῶν κινδύνων αὐτοῖς ἀπέβαινε. (12) Περὶ μὲν οὖν τούτων ἀναγκαῖον ἦν προειπεῖν, χάριν τοῦ μηδὲν ἀντεμφαίνειν ταῖς ἡμετέραις ἀποφάσεσιν. ἐπάνειμι δ' ἐπὶ τὴν προκειμένην σύγκρισιν.

XII. Ὅτι μὲν, ἐχούσης τῆς φάλαγγος τὴν αὑτῆς ἰδιότητα καὶ δύναμιν, οὐδὲν ἂν ὑποσταίη κατὰ πρόσωπον, οὐδὲ μεῖναι τὴν ἔφοδον αὐτῆς, εὐχερὲς καταμαθεῖν ἐκ πολλῶν. (2) Ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν ἀνὴρ ἵσταται σὺν τοῖς ὅπλοις ἐν τρισὶ ποσὶ κατὰ τὰς ἐναγωνίους πυκνώσεις, τὸ δὲ τῶν σαρισσῶν μέγεθός ἐστι κατὰ μὲν τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν ἑκκαίδεκα πη-

χῶν, κατὰ δὲ τὴν ἁρμογὴν τὴν πρὸς τὴν ἀλήθειαν δεκατεσσάρων· (3) τούτων δὲ τοὺς τέσσαρας ἀφαιρεῖ τὸ μεταξὺ ταῖν χεροῖν διάστημα, καὶ τὸ κατόπιν σήκωμα τῆς προβολῆς· (4) φανερὸν, ὅτι τοὺς δέκα πήχεις προπίπτειν ἀνάγκη τὴν σάρισσαν πρὸ τῶν σωμάτων ἑκάστου τῶν ὁπλιτῶν, ὅταν ἴῃ δι' ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν προβαλλόμενος ἐπὶ τοὺς πολεμίους. (5) Ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει, τὰς μὲν τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου καὶ τετάρτου πλεῖον, τὰς δὲ τοῦ πέμπτου ζυγοῦ σαρίσσας δύο προπίπτειν πήχεις πρὸ τῶν πρωτοστατῶν, ἐχούσης τῆς φάλαγγος τὴν αὑτῆς ἰδιότητα καὶ πύκνωσιν κατ' ἐπιστάτην καὶ κατὰ παραστάτην· (9) ὡς Ὅμηρος ὑποδείκνυσιν ἐν τούτοις·

Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ.
Ψαῦον δ' ἱππόκομοι κόρυθες λαμπροῖσι φάλοισι
Νευόντων· ὡς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισι.

(7) Τούτων δ' ἀληθινῶς καὶ καλῶς λεγομένων, δῆλον, ὡς ἀνάγκη, καθ' ἕκαστον τῶν πρωτοστατῶν σαρίσσας προπίπτειν πέντε, δυσὶ πήχεσι διαφερούσας ἀλλήλων κατὰ μῆκος.

XIII. Ἐκ δὲ τούτου ῥᾴδιον, ὑπὸ τὴν ὄψιν λαβεῖν τὴν τῆς ὅλης φάλαγγος ἔφοδον καὶ προβολὴν, ποίαν τινα εἰκὸς εἶναι, καὶ τίνα δύναμιν ἔχειν, ἐφ' ἑκκαίδεκα τὸ βάθος οὖσαν. (2) ὧν ὅσοι πέμπτον ζυγὸν ὑπεραίρουσι, ταῖς μὲν σαρίσσαις οὐδὲν οἷοί τ' εἰσὶ συμβαλέσθαι πρὸς τὸν κίνδυνον· διόπερ οὐδὲ ποιοῦνται κατ' ἄνδρα τὴν προβολήν. (3) παρὰ δὲ

τοὺς ὤμους τῶν προηγουμένων ἀνανενευκυίας φέρουσι, χάριν τοῦ τὸν κατὰ κορυφὴν τόπον ἀσφαλίζειν τῆς ἐκτάξεως, εἰργουσῶν τῇ πυκνώσει τῶν σαρισσῶν ὅσα τῶν βελῶν ὑπερπετῆ τῶν πρωτοσταιῶν φερόμενα δύναται προσπίπτειν πρὸς τοὺς ἐφεστῶτας. (4) Αὐτῷ γε μὴν τῷ τοῦ σώματος βάρει κατὰ τὴν ἐπαγωγὴν πιέζοντες οὗτοι τοὺς προηγουμένους, βιαίαν μὲν ποιοῦσι τὴν ἔφοδον, ἀδύνατον δὲ τοῖς πρωτοστάταις τὴν εἰς τοὔπισθεν μεταβολήν. (5) Τοιαύτης περὶ τὴν φάλαγγα διαθέσεως καὶ καθόλου καὶ κατὰ μέρος οὔσης, ῥητέον ἂν εἴη καὶ τοῦ Ῥωμαίων καθοπλισμοῦ καὶ τῆς ὅλης συντάξεως τὰς ἰδιότητας καὶ διαφορὰς ἐκ παραθέσεως. (6) Ἵστανται μὲν οὖν ἐν τρισὶ ποσὶ μετὰ τῶν ὅπλων καὶ Ῥωμαῖοι. (7) τῆς μάχης δ' αὐτοῖς κατ' ἄνδρα τὴν κίνησιν λαμβανούσης, διὰ τὸ τῷ μὲν θυρεῷ σκέπειν τὸ σῶμα, συμμετατιθεμένους ἀεὶ πρὸς τὸν τῆς πληγῆς καιρὸν, τῇ μαχαίρᾳ δ' ἐκ καταφορᾶς καὶ διαιρέσεως ποιεῖσθαι τὴν μάχην· (8) προφανὲς, ὅτι χάλασμα καὶ διάστασιν ἀλλήλων ἔχειν δεήσει τοὺς ἄνδρας ἐλάχιστον τρεῖς πόδας κατ' ἐπιστάτην καὶ κατὰ παραστάτην, εἰ μέλλουσιν εὐχρηστεῖν πρὸς τὸ δέον. (9) ἐκ δὲ τούτου συμβήσεται, τὸν ἕνα Ῥωμαῖον ἵστασθαι κατὰ δύο πρωτοστάτας τῶν φαλαγγιτῶν, ὥστε πρὸς δέκα σαρίσσας αὐτῷ γίγνεσθαι τὴν ἀπάντησιν καὶ τὴν μάχην· (10) ἃς οὔτε κόπτοντα τὸν ἕνα καταταχῆσαι δυνατὸν, ὅταν ἅπαξ συνάψωσιν εἰς τὰς χεῖρας, οὔτε βιάσασθαι ῥᾴδιον, μηδέν γε τῶν ἐφεστώτων δυνα-

μένων συμβάλλεσθαι τοῖς πρωτοστάταις, μήτε πρὸς τὴν βίαν, μήτε πρὸς τὴν τῶν μαχαιρῶν ἐνέργειαν. (11) *Ἐξ ὧν εὐκατανόητον, ὡς οὐχ οἷόν τε μεῖναι κατὰ πρόσωπον τὴν τῆς φάλαγγος ἔφοδον οὐδένα, τηρούσης τὴν αὑτῆς ἰδιότητα καὶ δύναμιν, ὡς ἐν ἀρχαῖς εἶπα.*

XIV. *Τίς οὖν αἰτία τοῦ νικᾷν Ῥωμαίους, καὶ τί τὸ σφάλλον ἐστὶ τοὺς ταῖς φάλαγξι χρωμένους;* (2) *Ὅτι συμβαίνει, τὸν μὲν πόλεμον ἀορίστους ἔχειν καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τοὺς τόπους τοὺς πρὸς τὴν χρείαν· τῆς δὲ φάλαγγος ἕνα καιρὸν εἶναι καὶ τόπον, ἓν γένος, ἐν οἷς δύναται τὴν αὑτῆς χρείαν ἐπιτελεῖν.* (3) *Εἰ μὲν οὖν τις ἦν ἀνάγκη τοῖς ἀντιπάλοις, εἰς τοὺς τῆς φάλαγγος καιροὺς καὶ τόπους συγκαταβαίνειν, ὅτε μέλλοιεν κρίνεσθαι περὶ τῶν ὅλων· εἰκὸς ἦν κατὰ τὸν ἄρτι λόγον, ἀεὶ φέρεσθαι τὸ πρωτεῖον τοὺς ταῖς φάλαγξι χρωμένους.* (4) *Εἰ δὲ δυνατὸν ἐκκλίνειν, καὶ τοῦτο ποιεῖν ῥᾳδίως· πῶς ἂν ἔτι φοβερὸν εἴη τὸ προειρημένον σύνταγμα;* (5) *Καὶ μὴν, ὅτι χρείαν ἔχει τόπων ἐπιπέδων καὶ ψιλῶν ἡ φάλαγξ, πρὸς δὲ τούτοις μηδὲν ἐμπόδιον ἐχόντων, λέγω δ' οἷον τάφρους, ἐκρήγματα, συναγκείας, ὀφρῦς, ῥεῖθρα ποταμῶν, ὁμολογούμενόν ἐστι.* (6) *πάντα γὰρ τὰ προειρημένα παραποδίζειν καὶ λύειν τὴν τοιαύτην τάξιν ἱκανὰ γίγνεται.* (7) *Διότι δ' εὑρεῖν τόπους ποτὲ μὲν ἐπὶ σταδίους εἴκοσι, ποτὲ δὲ καὶ πλείους, ἐν οἷς μηδέν τι τοιοῦτον ὑπάρχει, σχεδὸν, ὡς εἰπεῖν, ἀδύνατόν ἐστιν, εἰ δὲ μή γε, τελέως σπα-*

νιον· καὶ τοῦτο πᾶς ἂν τις ὁμολογήσειεν. (8) *Οὐ μὴν, ἀλλ' ἔστω τόπους εὑρῆσθαι τοιούτους. ἐὰν οὖν οἱ μὲν πολεμοῦντες εἰς μὲν τούτους μὴ συγκαταβαίνωσι, περιπορευόμενοι δὲ πορθῶσι τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν τὴν τῶν συμμάχων· τί τῆς τοιαύτης ὄφελος ἔσται συντάξεως;* (9) *Μένουσα μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐπιτηδείοις αὐτῇ τόποις, οὐχ οἷον ὠφελεῖν δύναιτ' ἂν τοὺς φίλους, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴν σώζειν.* (10) *αἱ γὰρ τῶν ἐπιτηδείων παρακομιδαὶ κωλυθήσονται ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὅταν ἀκονιτὶ κρατῶσι τῶν ὑπαίθρων.* (11) *ἐὰν δ', ἀπολιποῦσα τοὺς οἰκείους τόπους, βούληταί τι πράττειν, εὐχείρωτος ἔσται τοῖς πολεμίοις.* (12) *Οὐ μὴν, ἀλλὰ κἂν εἰς τοὺς ἐπιπέδους συγκαταβάς τις τόπους, μὴ πᾶν ἅμα τὸ σφέτερον στρατόπεδον ὑπὸ τὴν ἐπαγωγὴν τῆς φάλαγγος καὶ τὸν ἕνα καιρὸν ὑποβάλῃ, βραχέα δὲ φυγομαχήσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τοῦ κινδύνου καιρόν· εὐθεώρητον γίγνεται τὸ συμβησόμενον, ἐξ ὧν ποιοῦσι Ῥωμαῖοι νῦν.*

XV. *Οὐκέτι γὰρ ἐκ τοῦ λόγου δεῖ τεκμαίρεσθαι τὸ νυνὶ λεγόμενον ὑφ' ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἤδη γεγονότων.* (2) *Οὐ γὰρ ἐξισώσαντες τὴν παράταξιν πᾶσιν ἅμα συμβάλλουσι τοῖς στρατοπέδοις μετωπηδὸν πρὸς τὰς φάλαγγας· ἀλλὰ τὰ μὲν ἐφεδρεύει τῶν μερῶν αὐτοῖς, τὰ δὲ συμμίσγει τοῖς πολεμίοις.* (3) *Λοιπὸν, ἄν τ' ἐκπιέσωσιν οἱ φαλαγγῖται τοὺς καθ' αὑτοὺς προσβάλλοντες, ἄν τ' ἐκπιεσθῶσιν ὑπὸ τούτων, λέλυται τὸ τῆς φάλαγγος ἴδιον.* (4) *ἢ γὰρ*

ἑπόμενοι τοῖς ὑποχωροῦσιν, ἢ φεύγοντες τοὺς προςκειμένους, ἀπολείπουσι τὰ λοιπὰ μέρη τῆς οἰκείας δυνάμεως. (5) οὗ γενομένου, δέδοται τοῖς ἐφεδρεύουσι τῶν πολεμίων διάστημα, καὶ τόπος, ὃν οὗτοι κατεῖχον, πρὸς τὸ μηκέτι κατὰ πρόσωπον ὁρμᾷν, ἀλλὰ παρεισπεσόντας πλαγίους παρίστασθαι καὶ κατὰ νώτου τοῖς φαλαγγίταις. (6) Ὅταν δὲ τοὺς μὲν τῆς φάλαγγος καιροὺς καὶ τὰ προτερήματα ῥᾴδιον εἴη φυλάξασθαι, τοὺς δὲ κατὰ τῆς φάλαγγος ἀδύνατον· πῶς οὐ μεγάλην εἰκὸς εἶναι τὴν διαφορὰν ἐπὶ τῆς ἀληθείας τῶν προειρημένων; (7) Καὶ μὴν πορευθῆναι διὰ τόπων παντοδαπῶν ἀναγκαῖον τοὺς χρωμένους φάλαγγι, καὶ καταστρατοπεδεῦσαι, ἔτι δὲ τόπους εὐκαίρους προκαταλαβέσθαι, καὶ πολιορκῆσαί τινας, καὶ πολιορκηθῆναι, καὶ παραδόξοις ἐπιφανείαις περιπεσεῖν. (8) ἅπαντα γὰρ ταῦτά ἐστι πολέμου μέρη, καὶ ῥοπὰς ποιεῖ πρὸς τὸ νικᾷν, ποτὲ μὲν ὁλοσχερεῖς, ποτὲ δὲ μεγάλας. (9) Ἐν οἷς πᾶσιν ἡ μὲν Μακεδόνων ἐστὶ σύνταξις δύςχρηστος, ποτὲ δ' ἄχρηστος, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὸν φαλαγγίτην μήτε κατὰ τάγμα, μήτε κατ' ἄνδρα παρέχεσθαι χρείαν· ἡ δὲ Ῥωμαίων εὔχρηστος. (10) Πᾶς γὰρ Ῥωμαῖος, ὅταν ἅπαξ καθοπλισθεὶς ὁρμήσῃ πρὸς τὴν χρείαν, ὁμοίως ἥρμοσται πρὸς πάντα τόπον καὶ καιρὸν, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐπιφάνειαν. (11) καὶ μὴν ἕτοιμός ἐστι, καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει διάθεσιν, ἄν τε μετὰ πάντων δέῃ κινδυνεύειν, ἄν τε μετὰ μέρους, ἄν τε κατὰ σημαίαν, ἄν τε καὶ κατὰ

ἄνδρα. (12) Διὸ καὶ παρὰ πολὺ τῆς κατὰ μέρος εὐχρηστίας διαφερούσης, παρὰ πολὺ καὶ τὰ τέλη συνεξακολουθεῖ ταῖς Ῥωμαίων προθέσεσι μᾶλλον ἢ ταῖς τῶν ἄλλων. (13) Περὶ μὲν οὖν τούτων ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἶναι τὸ διὰ πλειόνων ποιήσασθαι μνήμην, διὰ τὸ καὶ παρ᾽ αὐτὸν τὸν καιρὸν πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων διαλαμβάνειν, ὅτε Μακεδόνες ἡττήθησαν, ἀπίστῳ τὸ γεγονὸς ἐοικέναι, καὶ μετὰ ταῦτα πολλοὺς διαπορήσειν, διὰ τί καὶ πῶς λείπεται τὸ σύνταγμα τῆς φάλαγγος ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίων καθοπλισμοῦ.

XVI. Φίλιππος δὲ, τὰ δυνατὰ πεποιηκὼς πρὸς τὸν ἀγῶνα, τοῖς δ᾽ ὅλοις πράγμασιν ἐσφαλμένος, ἀναδεξάμενος ὅσους ἐδύνατο πλείστους τῶν ἐκ τῆς μάχης ἀνασωζομένων, αὐτὸς μὲν ὥρμησε διὰ τῶν Τεμπῶν εἰς Μακεδονίαν. (2) Εἰς δὲ τὴν Λάρισσαν ἔτι τῇ προτεραίᾳ νυκτὶ διεπέμψατό τινα τῶν ὑπασπιστῶν, ἐντειλάμενος ἀφανίσαι καὶ κατακαῦσαι τὰ βασιλικὰ γράμματα· ποιῶν πρᾶγμα βασιλικὸν, τὸ μηδ᾽ ἐν τοῖς δεινοῖς λήθην ποιεῖσθαι τοῦ καθήκοντος. (3) σαφῶς γὰρ ᾔδει, διότι πολλὰς ἀφορμὰς δώσει τοῖς ἐχθροῖς καὶ καθ᾽ ἑαυτοῦ καὶ κατὰ τῶν φίλων, ἐὰν κρατήσωσι Ῥωμαῖοι τῶν ὑπομνημάτων. (4) Ἴσως μὲν οὖν καὶ ἑτέροις ἤδη τοῦτο συμβέβηκε, τὸ τὰς μὲν ἐν ταῖς ἐπιτυχίαις ἐξουσίας μὴ δύνασθαι φέρειν ἀνθρωπίνως, ἐν δὲ ταῖς περιπετείαις εὐλαβῶς ἵστασθαι καὶ νουνεχῶς· (5) ἐν δὲ τοῖς μάλιστα καὶ περὶ Φίλιππον τοῦτο γέγονε. δῆλον δ᾽ ἔσται τοῦτο

διὰ τῶν μετὰ ταῦτα ῥηθησομένων. (6) Καθάπερ γὰρ καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς ὁρμὰς ἐπὶ τὸ δέον αὐτοῦ σαφῶς ἐδηλώσαμεν, καὶ πάλιν τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολὴν, καὶ πότε, καὶ διὰ τί, καὶ πῶς ἐγένετο, καὶ τὰς ἐν ταύτῃ πράξεις μετ᾽ ἀποδείξεως ἐξηγησάμεθα· (7) τὸν αὐτὸν τρόπον χρὴ καὶ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ δηλῶσαι, καὶ τὴν εὐστοχίαν, καθ᾽ ἣν μεταθέμενος τοῖς ἐκ τῆς τύχης ἐλαττώμασιν, εὐλογιστότατα δοκεῖ χρῆσθαι τοῖς καθ᾽ αὐτὸν καιροῖς. (8) Τίτος δὲ, μετὰ τὴν μάχην ποιησάμενος τὴν καθήκουσαν πρόνοιαν περί τε τῶν αἰχμαλώτων καὶ τῶν ἄλλων λαφύρων, ᾔει πρὸς Λάρισσαν.

(II.) *Pacem petenti Philippo dat Quinctius, indignantibus Aetolis.*

XVII. **Καθόλου τῇ περὶ τὰ λάφυρα πλεονεξίᾳ τῶν Αἰτωλῶν *· εἶτ᾽ οὐκ ἐβούλετο, Φίλιππον ἐκβαλὼν ἐκ τῆς ἀρχῆς, Αἰτωλοὺς καταλιπεῖν δεσπότας τῶν Ἑλλήνων. (2) δυσχερῶς δ᾽ ἔφερε καὶ τὴν ἀλαζονείαν αὐτῶν, θεωρῶν ἀντεπιγραφομένους ἐπὶ τὸ νίκημα, καὶ πληροῦντας τὴν Ἑλλάδα τῆς αὐτῶν ἀνδραγαθίας. (3) Διὸ καὶ κατά τε τὰς ἐντεύξεις ἀγερωχότερον αὐτοῖς ἀπήντα, καὶ περὶ τῶν κοινῶν ἀπεσιώπα, τὰ δὲ προκείμενα συνετέλει δι᾽ αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν ἰδίων φίλων. (4) Τοιαύτης δὲ οὔσης δυσχρηστίας ἐν ἀμφοτέροις, ἧκον πρεσβευταὶ μετά τι-**

νας ἡμέρας παρὰ τοῦ Φιλίππου, Δημοσθένης καὶ Κυκλιάδας καὶ Λιμναῖος. (5) Πρὸς οὓς κοινολογηθεὶς ὁ Τίτος ἐπὶ πλεῖον μετὰ τῶν χιλιάρχων, πενδεκαιδεχημέρους ἀνοχὰς ἐποιήσατο παραχρῆμα, συνετάξατο δὲ καὶ συμπορεύεσθαι τῷ Φιλίππῳ, κοινολογησόμενος ὑπὲρ τῶν καθεστώτων ἐν ταύταις. (6) Γενομένης δὲ ταύτης ἐντεύξεως φιλανθρώπου, διπλασίως ἐξεκάετο τὰ τῆς ὑποψίας κατὰ τοῦ Τίτου. (7) Ἤδη γὰρ κατὰ τὴν Ἑλλάδα τῆς δωροδοκίας ἐπιπολαζούσης καὶ τοῦ μηδένα μηδὲν δωρεὰν πράττειν, καὶ τοῦ χαρακτῆρος τούτου νομιστευομένου παρὰ τοῖς Αἰτωλοῖς· οὐκ ἐδύναντο πιστεύειν, διότι χωρὶς δώρων ἡ τηλικαύτη μεταβολὴ γέγονε τοῦ Τίτου πρὸς τὸν Φίλιππον· (8) οὐκ εἰδότες τὰ Ῥωμαίων ἔθη καὶ νόμιμα περὶ τοῦτο τὸ μέρος, ἀλλ᾽ ἐξ αὑτῶν τεκμαιρόμενοι καὶ συλλογιζόμενοι, διότι τὸν μὲν Φίλιππον εἰκὸς ἦν προτείνειν πλῆθος χρημάτων διὰ τὸν καιρὸν, τὸν δὲ Τίτον μὴ δύνασθαι τούτοις ἀντοφθαλμεῖν.

XVIII. Ἐγὼ δὲ, κατὰ μὲν τοὺς ἀνωτέρω χρόνους καὶ κοινὴν ἂν ποιούμενος ἀπόφασιν, ἐθάῤῥησα ἂν περὶ πάντων Ῥωμαίων εἰπεῖν, ὡς οὐδὲν ἂν πράξαιεν τοιοῦτον· λέγω δὲ πρότερον ἢ τοῖς διαποντίοις αὐτοὺς ἐγχειρῆσαι πολέμοις, ἕως ἐπὶ τῶν ἰδίων ἐθῶν καὶ νομίμων ἔμενον. (2) Ἐν δὲ τοῖς νῦν καιροῖς περὶ πάντων μὲν οὐκ ἂν τολμήσαιμι τοῦτ᾽ εἰπεῖν· κατ᾽ ἰδίαν μέντοι γε περὶ πλειόνων ἀνδρῶν ἐν Ῥώμῃ θαῤῥήσω ἂν ἀποφήνασθαι, διότι δύνανται τὴν πίστιν ἐν τούτῳ τῷ μέρει διαφυλάττειν. (3)

Μαρτυρίας δὲ χάριν ὁμολογούμενα δύω ὀνόματα, τοῦ μὴ δοκεῖν ἀδύνατα λέγειν. (4) Λεύκιος μὲν γὰρ Αἰμίλιος, ὁ Περσέα νικήσας, κύριος γενόμενος τῆς Μακεδόνων βασιλείας· ἐν ᾗ, τῆς ἄλλης χωρὶς κατασκευῆς καὶ χορηγίας, ἐν αὐτοῖς εὑρέθη τοῖς θησαυροῖς ἀργυρίου καὶ χρυσίου πλείω τῶν ἑξακισχιλίων ταλάντων· (5) οὐχ οἷον ἐπεθύμησε τούτων τινὸς, ἀλλ' οὐδ' αὐτόπτης ἠβουλήθη γενέσθαι, δι' ἑτέρων δὲ τὸν χειρισμὸν ἐποιήσατο τῶν προειρημένων, καίτοι κατὰ τὸν ἴδιον βίον οὐ περιττεύων τῇ χορηγίᾳ, τὸ δ' ἐναντίον ἐλλείπων μᾶλλον. (6) μεταλλάξαντος γοῦν αὐτοῦ τὸν βίον οὐ πολὺ κατόπιν τοῦ πολέμου, βουληθέντες οἱ κατὰ φύσιν υἱοὶ, Πόπλιος Σκιπίων, καὶ Κόϊντος Μάξιμος, ἀποδοῦναι τῇ γυναικὶ τὴν φέρνην, εἴκοσι τάλαντα καὶ πέντε, ἐπὶ τοσοῦτον ἐδυσχρηστήθησαν, ὥστ' οὐδ' εἰς τέλος ἐδυνήθησαν, εἰ μὴ καὶ τὴν ἐνδουχίαν ἀπέδοντο καὶ τὰ σώματα, καὶ σὺν τούτοις ἔτι τινὰς τῶν κτήσεων. (7) Εἰ δέ τισιν ἄπιστῳ τὸ λεγόμενον ἐοικέναι δόξει, ῥᾴδιον ὑπὲρ τούτου λαβεῖν πίστιν. (8) Πολλῶν γὰρ ἀμφισβητουμένων παρὰ Ῥωμαίοις καὶ μάλιστα περὶ τοῦτο τὸ μέρος, διὰ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀντιπαραγωγὰς, ὅμως τὸ νῦν εἰρημένον ὑφ' ἡμῶν ὁμολογούμενον εὑρήσει παρὰ πᾶσιν ὁ ζητῶν. (9) Καὶ μὴν Πόπλιος Σκιπίων, ὁ τούτου μὲν κατὰ φύσιν υἱὸς, Ποπλίου δὲ, τοῦ Μεγάλου κληθέντος, κατὰ θέσιν υἱωνὸς, κύριος γενόμενος τῆς Καρχηδόνος, ἥτις ἐδόκει πολυχρημονεστάτη τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην εἶναι

πόλεων, ἁπλῶς τῶν ἐξ ἐκείνης οὐδὲν εἰς τὸν ἴδιον βίον μετήγαγεν, οὔτ᾽ ὠνησάμενος οὔτ᾽ ἄλλῳ τρόπῳ κτησάμενος οὐδέν. (10) καίπερ οὐχ ὅλως εὐποροούμενος κατὰ τὸν βίον, ἀλλὰ μέτριος ὢν κατὰ τὴν ὕπαρξιν, ὡς Ῥωμαῖος. (11) οὐχ οἷον δὲ τῶν ἐξ αὐτῆς τῆς Καρχηδόνος ἀπέσχετο μόνον, ἀλλὰ καὶ καθόλου τῶν ἐκ τῆς Λιβύης οὐδὲν ἐπιμιχθῆναι πρὸς τὸν ἴδιον εἴασε βίον. (12) Περὶ δὲ τούτου πάλιν τἀνδρὸς ὁ ζητῶν ἀληθινῶς, ἀναφισβήτητον εὑρήσει παρὰ Ῥωμαίοις τὴν περὶ τοῦτο τὸ μέρος δόξαν. (13) Ἀλλὰ γὰρ ὑπὲρ μὲν τούτων, οἰκειότερον λαβόντες καιρὸν, ποιησόμεθα ἐπιπλεῖστον διαστολήν.

XIX. Ὁ δὲ Τίτος, ταξάμενος ἡμέραν πρὸς τὸν Φίλιππον, τοῖς μὲν συμμάχοις ἔγραψε παραχρῆμα, διασαφῶν, πότε δεήσει παρεῖναι πρὸς τὸν σύλλογον· αὐτὸς δὲ μετά τινας ἡμέρας ἧκε πρὸς τὴν εἰσβολὴν τῶν Τεμπῶν εἰς τὸν ταχθέντα χρόνον. (2) Ἀθροισθέντων δὲ τῶν συμμάχων, καὶ τοῦ συνεδρίου συναχθέντος ἐξ αὐτῶν τούτων, ἀναστὰς ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐκέλευε λέγειν ἕκαστον, ἐφ᾽ οἷς δεῖ ποιεῖσθαι τὰς πρὸς τὸν Φίλιππον διαλύσεις. (3) Ἀμύνανδρος μὲν οὖν, ὁ βασιλεὺς, βραχέα διαλεχθεὶς καὶ μέτρια, κατέπαυσε τὸν λόγον. (4) ἠξίου γὰρ, πρόνοιαν αὐτοῦ ποιήσασθαι πάντας, ἵνα μὴ, χωρισθέντων Ῥωμαίων ἐκ τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἐκεῖνον ἀπερείδηται τὴν ὀργὴν ὁ Φίλιππος· εἶναι γὰρ εὐχειρώτους Ἀθαμᾶνας ἀεὶ Μακεδόσι, διά τε τὴν ἀσθένειαν καὶ γειτνίασιν τῆς χώρας. (5) Μετὰ δὲ τοῦτον

Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλὸς ἀναστὰς, καθότι μὲν ἤθροικε τοὺς συμμάχους ἐπὶ τὸ περὶ τῶν διαλύσεων διαβούλιον, καὶ καθόλου νῦν ἑκάστους ἀξιοῖ λέγειν τὸ φαινόμενον, ἐπήνεσε τὸν Τίτον· (6) τοῖς δ' ὅλοις πράγμασιν ἀγνοεῖν ἔφη καὶ παραπίπτειν αὐτὸν, εἰ πέπεισται, διαλύσεις ποιησάμενος πρὸς Φίλιππον, ἢ Ῥωμαίοις τὴν εἰρήνην, ἢ τοῖς Ἕλλησι τὴν ἐλευθερίαν βέβαιον ἀπολείψειν. οὐδέτερον γὰρ εἶναι τούτων δυνατόν. (7) Ἀλλ', εἰ βούλεται καὶ τὴν τῆς πατρίδος πρόθεσιν ἐπιτελῆ ποιεῖν, καὶ τὰς ἰδίας ὑποσχέσεις, ἃς ὑπέσχηται πᾶσι τοῖς Ἕλλησι· μίαν ὑπάρχειν, ἔφη, διάλυσιν πρὸς Μακεδόνας, τὸ Φίλιππον ἐκβάλλειν ἐκ τῆς ἀρχῆς. (8) τοῦτο δ' εἶναι καὶ λίαν εὐχερὲς, ἐὰν μὴ παρῇ τὸν ἐνεστῶτα καιρόν. (9) Πλείω δὲ πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν διαλεχθεὶς, κατέπαυσε τὸν λόγον.

XX. Ὁ δὲ Τίτος, ἀναδεξάμενος, ἀστοχεῖν αὐτὸν ἔφησεν οὐ μόνον τῆς Ῥωμαίων προαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς αὑτοῦ προθέσεως, καὶ μάλιστα τοῦ τῶν Ἑλλήνων συμφέροντος. (2) Οὔτε γὰρ Ῥωμαίους, οὐδενὶ τὸ πρῶτον πολεμήσαντας, εὐθέως ἀναστάτους ποιεῖν τούτους. (3) πίστιν δ' ἔχειν τὸ λεγόμενον ἔκ τε τῶν κατ' Ἀννίβαν καὶ Καρχηδονίους, ὑφ' ὧν τὰ δεινότατα παθόντας Ῥωμαίους, καὶ μετὰ ταῦτα γιγνομένους κυρίους ὃ βουληθεῖεν πρᾶξαι κατ' αὐτῶν ἁπλῶς, οὐδὲν ἀνήκεστον βουλεύσασθαι περὶ Καρχηδονίων. (4) καὶ μὴν οὐδ' αὐτὸς οὐδέποτε ταύτην ἐσχηκέναι τὴν αἵρεσιν, ὅτι δεῖ πολεμεῖν πρὸς τὸν

Φίλιππον ἀδιαλύτως· ἀλλ' εἴπερ ἐβουλήθη ποιεῖν τὰ παρακαλούμενα πρὸ τῆς μάχης, ἑτοίμως ἂν διαλελῦσθαι πρὸς αὐτόν. (5) Διὸ καὶ θαυμάζειν, ἔφη, πῶς μετέχοντες τότε τοῦ περὶ τῆς διαλύσεως συλλόγου ἅπαντες, νῦν ἀκαταλλάκτως ἔχουσιν. (6) Ἢ δῆλον, ὅτι νενικήκαμεν; Ἀλλὰ τοῦτό γε ἐστὶ πάντων ἀγνωμονέστατον. (7) Πολεμοῦντας γὰρ δεῖ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας βαρεῖς εἶναι καὶ θυμικοὺς, ἡττωμένους δὲ γενναίους καὶ μεγαλόφρονας, νικῶντάς γε μὴν μετρίους καὶ πραεῖς καὶ φιλανθρώπους. ὑμεῖς δὲ τἀναντία παρακαλεῖτε νῦν. (8) Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς Ἕλλησι ταπεινωθῆναι μὲν ἐπὶ πολὺ συμφέρει τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν, ἀρθῆναί γε μὴν οὐδαμῶς. (9) τάχα γὰρ αὐτοὺς πεῖραν λήψεσθαι τῆς Θρᾳκῶν καὶ Γαλατῶν παρανομίας· τοῦτο γὰρ ἤδη καὶ πλεονάκις γεγονέναι. (10) Καθόλου δ' αὐτὸς μὲν, ἔφη, καὶ τοὺς παρόντας Ῥωμαίων, κρίνειν, ἐὰν Φίλιππος ὑπομένῃ πάντα ποιεῖν τὰ πρότερον ὑπὸ τῶν συμμάχων ἐπιταττόμενα, διδόναι τὴν εἰρήνην αὐτῷ, προσλαβόντας καὶ τὴν τῆς συγκλήτου γνώμην· Αἰτωλοὺς δὲ κυρίους εἶναι βουλευομένους ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν. (11) Τοῦ δὲ Φαινέου μετὰ ταῦτα βουλομένου λέγειν, ὅτι μάταια πάντα τὰ πρὸ τοῦ γέγονε· τὸν γὰρ Φίλιππον, ἐὰν διολισθῇ τὸν παρόντα καιρὸν, ἤδη πάλιν ἀρχὴν ἄλλην ποιήσεσθαι πραγμάτων· (12) ὁ Τίτος αὐτόθεν ἐξ ἕδρας καὶ θυμικῶς, Παῦσαι, φησὶ, Φαινέα, ληρῶν. ἐγὼ γὰρ οὕτως χειρῶ τὰς διαλύσεις, ὥστε μήτε βουληθέντα τὸν

Φίλιππον ἀδικεῖν δύνασθαι τοὺς Ἕλληνας. (13) *Καὶ τότε μὲν ἐπὶ τούτοις ἐχωρίσθησαν.*

XXI. *Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ παραγενομένου τοῦ βασιλέως, καὶ τῇ τρίτῃ πάντων εἰς τὸν σύλλογον ἀθροισθέντων· εἰσελθὼν ὁ Φίλιππος, εὐστόχως καὶ συνετῶς ὑπετέμετο τὰς πάντων ὁρμάς.* (2) *Ἔφη γάρ, τὰ μὲν πρότερον ὑπὸ Ῥωμαίων καὶ τῶν συμμάχων ἐπιταττόμενα πάντα συγχωρεῖν καὶ ποιήσειν· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν διδόναι τῇ συγκλήτῳ τὴν ἐπιτροπήν.* (3) *Τούτων δὲ ῥηθέντων, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀπεσιώπησαν· ὁ δὲ τῶν Αἰτωλῶν Φαινέας, Τί οὖν ἡμῖν οὐκ ἀποδίδως, Φίλιππε, ἔφη, Λάρισσαν τὴν Κρεμαστὴν, Φάρσαλον, Θήβας τὰς Φθίας, Ἐχῖνον;* (4) *Ὁ μὲν οὖν Φίλιππας ἐκέλευε παραλαμβάνειν αὐτούς· ὁ δὲ Τίτος τῶν μὲν ἄλλων οὐκ ἔφη δεῖν οὐδεμίαν, Θήβας δὲ μόνον τὰς Φθίας.* (5) *Θηβαίους γάρ, ἐγγίσαντος αὐτοῦ μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ παρακαλοῦντος σφᾶς εἰς τὴν Ῥωμαίων πίστιν, οὐ βουληθῆναι· διὸ νῦν, κατὰ πόλεμον ὑποχειρίων ὄντων, ἔχειν ἐξουσίαν, ἔφη, βουλεύεσθαι περὶ αὐτῶν, ὡς ἂν προαιρῆται.* (6) *Τῶν δὲ περὶ τὸν Φαινέαν ἀγανακτούντων, καὶ λεγόντων, ὅτι δέον αὐτοὺς εἴη, πρῶτον μὲν, καθότι συνεπολέμησαν νῦν, κομίζεσθαι τὰς πόλεις τὰς πρότερον μεθ' αὐτῶν συμπολιτευομένας·* (7) *ἔπειτα, κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς συμμαχίαν, καθ' ἣν ἔδει τῶν κατὰ πόλεμον ἁλόντων τὰ μὲν ἔπιπλα Ῥωμαίων εἶναι, τὰς δὲ πόλεις Αἰτωλῶν· ὁ Τίτος ἀγνοεῖν αὐτοὺς, ἔφη, κατ' ἀμφότερα.*

(8) τήν τε γὰρ συμμαχίαν λελῦσθαι, καθ᾽ ὃν καιρὸν τὰς διαλύσεις ἐποιήσαντο πρὸς Φίλιππον, ἐγκαταλείποντες Ῥωμαίους· (9) εἴ τε καὶ μένειν ἔτι τὴν συμμαχίαν, δεῖν αὐτοὺς κομίζεσθαι καὶ παραλαμβάνειν, οὐκ εἴ τινες ἐθελοντὴν σφᾶς εἰς τὴν Ῥωμαίων πίστιν ἐνεχείρισαν, (ὅπερ αἱ κατὰ Θετταλίαν πόλεις ἅπασαι πεποιήκασιν νῦν·) ἀλλ᾽ εἴ τινες κατὰ κράτος ἑάλωσαν.

XXII. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ὁ Τίτος ἤρεσκε, ταῦτα λέγων· οἱ δ᾽ Αἰτωλοὶ βαρέως ἤκουον, καί τις οἷον ἀρχὴ κακῶν ἐγεννᾶτο μεγάλων. (2) Ἐκ γὰρ ταύτης τῆς διαφορᾶς καὶ τούτου τοῦ σπινθῆρος μετ᾽ ὀλίγον ὅ τε πρὸς Αἰτωλοὺς, ὅ τε πρὸς Ἀντίοχον ἐξεκαύθη πόλεμος. (3) Τὸ δὲ συνέχον ἦν τῆς ὁρμῆς τῆς τοῦ Τίτου πρὸς τὰς διαλύσεις, ὅτι ἐπυνθάνετο τὸν Ἀντίοχον ἀπὸ Συρίας ἥκειν μετὰ δυνάμεως, ποιούμενον τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τὴν Εὐρώπην. (4) διόπερ ἠγωνία, μὴ ταύτης ὁ Φίλιππος τῆς ἐλπίδος ἀντιλαμβανόμενος, ἐπὶ τὸ πολιοφυλακεῖν ὁρμήσῃ, καὶ τρίβειν τὸν πόλεμον, εἶτα ἑτέρου παραγενηθέντος ὑπάτου, τὸ κεφάλαιον τῶν πράξεων εἰς ἐκεῖνον ἀνακλασθῇ. (5) Διὸ συνεχωρήθη τῷ βασιλεῖ, καθάπερ ἠξίου, λαβόντα τετραμήνους ἀνοχὰς, παραχρῆμα μὲν δοῦναι τῷ Τίτῳ τὰ διακόσια τάλαντα, καὶ Δημήτριον τὸν υἱὸν εἰς ὁμηρείαν, καὶ τινας ἑτέρους τῶν φίλων· περὶ δὲ τῶν ὅλων πέμπειν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ διδόναι τῇ συγκλήτῳ τὴν ἐπιτροπήν. (6) Καὶ τότε μὲν ἐχωρίσθησαν, πιστωσάμενοι περὶ τῶν

ὅλων πρὸς ἀλλήλους, ἐφ᾽ ᾧ Τίτον, ἐὰν μὴ συντελῆται τὰ κατὰ τὰς διαλύσεις, ἀποδοῦναι Φιλίππῳ τὰ σ΄ τάλαντα, καὶ τοὺς ὁμήρους. (7) Μετὰ δὲ ταῦτα πάντες ἔπεμπον εἰς τὴν Ῥώμην, οἱ μὲν συνεργοῦντες, οἱ δ᾽ ἀντιπράττοντες τῇ διαλύσει.

XXIII. Τί δή ποτ᾽ ἐστὶν, ὅτι, τοῖς αὐτοῖς καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἀπατώμενοι πάντες, οὐ δυνάμεθα λῆξαι ἀνοίας; (2) Τοῦτο γὰρ τὸ γένος τῆς ῥᾳδιουργίας πολλάκις ὑπὸ πολλῶν ἤδη γέγονε. (3) καὶ τὸ μὲν παρὰ τοῖς ἄλλοις διαχωρεῖν, οὐ θαυμάσιον· τὸ δὲ, παρ᾽ οἷς ἡ πηγὴ τῆς τοιαύτης ὑπάρχει κακοπραγμοσύνης, θαυμαστόν. (4) Ἀλλ᾽ ἔστιν αἴτιον τὸ μὴ πρόχειρον ὑπάρχειν τὸ παρ᾽ Ἐπιχάρμῳ καλῶς εἰρημένον·

Νᾶφε, καὶ μέμνασ᾽ ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν.

---

(5) Μεδίων, πόλις πρὸς τῇ Αἰτωλίᾳ. Πολύβιος ὀκτωκαιδεκάτῳ. Τὸ ἐθνικὸν, Μεδιώνιος.

(III.) *Attali mors et encomium.*

XXIV. Ἄτταλος ἐτελεύτησε τὸν βίον. Ὑπὲρ οὗ δίκαιόν ἐστι, καθάπερ περὶ τῶν ἄλλων εἰθίσμεθα ποιεῖν, καὶ περὶ τούτου νῦν ἐπιφθέγξασθαι τὸν ἁρμόζοντα λόγον. (2) Ἐκείνῳ μὲν γὰρ ἐξαρχῆς ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐφόδιον ὑπῆρξε πρὸς βασιλείαν τῶν

ἐκτός, πλοῦτος δὲ μόνον· (3) ὃς μετὰ νοῦ μὲν καὶ τόλμης χειριζόμενος ὡς ἀληθῶς μεγάλην παρέχεται χρείαν πρὸς πᾶσαν ἐπιβολήν, ἄνευ δὲ τῶν προειρημένων, τοῖς πλείστοις κακῶν παραίτιος πέφυκε γίγνεσθαι καὶ συλλήβδην ἀπωλείας. (4) καὶ γὰρ φθόνους γεννᾷ καὶ ἐπιβουλάς, καὶ πρὸς διαφθορὰν σωμάτων καὶ ψυχῆς μεγίστας ἔχει ῥοπάς. ὀλίγαι δέ τινες εἰσὶ ψυχαὶ παντάπασιν, αἳ ταῦτα δυνάμεναι διωθεῖσθαι τῇ τοῦ πλούτου δυνάμει. (5) Διὸ καὶ τοῦ προειρημένου ἄξιον ἀγασθῆναι τὴν μεγαλοψυχίαν, ὅτι πρὸς οὐδὲν τῶν ἄλλων ἐπεβάλετο χρῆσθαι τοῖς χορηγίοις, ἀλλὰ πρὸς βασιλείας κατάκτησιν, οὗ μεῖζον ἢ κάλλιον οὐδὲν οἷόν τε ἐστὶν οὐδ' εἰπεῖν· (6) ὃς τὴν ἀρχὴν ἐνεστήσατο τῆς προειρημένης ἐπιβολῆς, οὐ μόνον διὰ τῆς εἰς τοὺς φίλους εὐεργεσίας καὶ χάριτος, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν κατὰ πόλεμον ἔργων. (7) Νικήσας γὰρ μάχῃ Γαλάτας, ὃ βαρύτατον καὶ μαχιμώτατον ἔθνος ἦν τότε κατὰ τὴν Ἀσίαν, ταύτην ἀρχὴν ἐποιήσατο, καὶ τότε πρῶτον αὑτὸν ἔδειξε βασιλέα. (8) Τυχὼν δὲ τῆς τιμῆς ταύτης, καὶ βιώσας ἔτη δύω πρὸς τοῖς ο΄, τούτων δὲ βασιλεύσας μ΄ καὶ δ΄, σωφρονέστατα μὲν ἐβίωσε καὶ σεμνότατα πρὸς γυναῖκα καὶ τέκνα· (9) διεφύλαξε δὲ τὴν πρὸς πάντας τοὺς συμμάχους καὶ φίλους πίστιν, ἐναπέθανε δὲ ἐν αὐτοῖς τοῖς καλλίστοις ἔργοις, ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας. (10) τὸ δὲ μέγιστον, δ΄ υἱοὺς ἐν ἡλικίᾳ καταλιπών, οὕτως ἡρμόσατο τὰ κατὰ τὴν

ἀρχὴν, ὥστε παισὶ παίδων ἀστασίαστον παραδοθῆναι τὴν βασιλείαν.

---

(11) ** Κωλύειν τὸν Ἀντίοχον παραπλεῖν, οὐκ ἀπεχθείας χάριν, ἀλλ' ὑφορώμενοι, μὴ, Φιλίππῳ συνεπισχύσας, ἐμπόδιον γένηται τῇ τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίᾳ.

(IV.) *Pax cum Philippo confirmatur a Senatu Populoque Romano.*

XXV. Ἐπὶ Μαρκέλλου Κλαυδίου ὑπάτου, παρειληφότος τὴν ὕπατον ἀρχὴν, ἧκον εἰς τὴν Ῥώμην οἵ τε παρὰ τοῦ Φιλίππου πρέσβεις, οἵ τε παρὰ τοῦ Τίτου καὶ τῶν συμμάχων, ὑπὲρ τῶν πρὸς Φίλιππον συνθηκῶν. (2) Λόγων δὲ πλειόνων γενομένων ἐν τῇ συγκλήτῳ, ταύτῃ μὲν ἐδόκει βεβαιοῦν τὰς ὁμολογίας· (3) εἰς δὲ τὸν δῆμον εἰσενεχθέντος τοῦ διαβουλίου, Μάρκος αὐτὸς, ἐπιθυμῶν τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα διαβάσεως, ἀντέλεγε, καὶ πολλὴν ἐποιεῖτο σπουδὴν εἰς τὸ διακόψαι τὰς συνθήκας. (4) Οὐ μὴν, ἀλλ' ὅ γε δῆμος κατὰ τὴν τοῦ Τίτου προαίρεσιν ἐπεκύρωσε τὰς διαλύσεις. (5) Ὧν ἐπιτελεσθεισῶν, εὐθέως ἡ σύγκλητος, ἄνδρας δέκα καταστήσασα τῶν ἐπιφανῶν ἐξέπεμπε, τοὺς χειριοῦντας τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ Τίτου, καὶ βεβαιώ-

σοντας τοῖς Ἕλλησι τὴν ἐλευθερίαν. (6) Ἐποιήσαντο δὲ λόγους ἐν τῇ συγκλήτῳ καὶ περὶ τῆς συμμαχίας οἱ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν πρέσβεις, οἱ περὶ Δαμόξενον τὸν Αἰγιέα. (7) γενομένης δ' ἀντιῤῥήσεως κατὰ τὸ παρὸν, διὰ τὸ κατὰ πρόσωπον Ἠλείους μὲν ἀμφισβητεῖν τοῖς Ἀχαιοῖς ὑπὲρ τῆς Τριφυλίας, Μεσσηνίους δ' ὑπὲρ Ἀσίνης καὶ Πύλου, συμμάχους τότε Ῥωμαίων ὑπάρχοντας, Αἰτωλοὺς δὲ περὶ τῆς Ἡραιέων πόλεως· ὑπέρθεσιν ἔλαβε τὸ διαβούλιον ἐπὶ τοὺς δέκα. (8) Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν σύγκλητον ἐπὶ τούτοις ἦν.

(V.) *Factiones Boeotorum. Caedes Brachyllae.*

XXVI. Κατὰ τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν μάχην, Τίτου παραχειμάζοντος ἐν Ἐλατείᾳ, Βοιωτοὶ, σπουδάζοντες ἀνακομίσασθαι τοὺς ἄνδρας τοὺς παρ' αὐτῶν στρατευσαμένους παρὰ τῷ Φιλίππῳ, διεπρεσβεύοντο περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν πρὸς Τίτον. (2) Ὁ δὲ, βουλόμενος ἐκκαλεῖσθαι τοὺς Βοιωτοὺς πρὸς τὴν σφετέραν εὔνοιαν, διὰ τὸ προορᾶσθαι τὸν Ἀντίοχον, ἑτοίμως συνεχώρησεν. (3) Ταχὺ δὲ πάντων ἀνακομισθέντων ἐκ τῆς Μακεδονίας, ἐν οἷς ἦν καὶ Βραχύλλης, τοῦτον μὲν εὐθέως Βοιωτάρχην κατέστησαν· παραπλησίως δὲ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς δοκοῦντας εἶναι φίλους τῆς Μακεδόνων οἰκίας ἐτίμων, καὶ προῆγον οὐχ ἧττον ἢ πρότερον. (4) ἔπεμψαν δὲ

καὶ πρεσβείαν πρὸς τὸν Φίλιππον, τὴν εὐχαριστήσουσαν ἐπὶ τῇ τῶν νεανίσκων ἐπανόδῳ, λυμαινόμενοι τὴν τοῦ Τίτου χάριν. (5) Ἃ συνορῶντες οἱ περὶ τὸν Ζεύξιππον καὶ Πεισίστρατον, καὶ πάντες οἱ δοκοῦντες εἶναι Ῥωμαίων φίλοι, δυσχερῶς ἔφερον, προορώμενοι τὸ μέλλον, καὶ δεδιότες περὶ σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων. (6) σαφῶς γὰρ ᾔδεισαν, ὡς, ἐὰν μὲν οἱ Ῥωμαῖοι χωρισθῶσιν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ὁ δὲ Φίλιππος μένῃ παρὰ πλευράν, συνεπισχύων ἀεὶ τοῖς πρὸς σφᾶς ἀντιπολιτευομένοις, οὐδαμῶς ἀσφαλῆ σφίσιν ἐσομένην τὴν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ πολιτείαν. (7) Διὸ καί, συμφρονήσαντες, ἐπρέσβευον πρὸς Τίτον εἰς τὴν Ἐλάτειαν. (8) Συμμίξαντες δὲ τῷ προειρημένῳ, πολλοὺς καὶ ποικίλους εἰς τοῦτο τὸ μέρος διετίθεντο λόγους, ὑποδεικνύντες τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους, τὴν οὖσαν ἤδη νῦν καθ' αὐτῶν, καὶ τὴν ἀχαριστίαν τῶν ὄχλων. (9) καὶ τέλος ἐθάῤῥησαν εἰπεῖν, ὅτι, ἐὰν μὴ τὸν Βραχύλλην ἐπανελόμενοι καταπλήξωνται τοὺς πολλούς, οὐκ ἔστιν ἀσφάλεια τοῖς Ῥωμαίων φίλοις, χωρισθέντων τῶν στρατοπέδων. (10) Ὁ δὲ Τίτος, ταῦτα διακούσας, αὐτὸς μὲν οὐκ ἔφη κοινωνεῖν τῆς πράξεως ταύτης· τοὺς δὲ βουλομένους πράττειν οὐ κωλύειν. (11) καθόλου δὲ λαλεῖν αὐτοὺς ἐκέλευε περὶ τούτων Ἀλεξαμενῷ τῷ τῶν Αἰτωλῶν στρατηγῷ. (12) Τῶν δὲ περὶ τὸν Ζεύξιππον πειθαρχησάντων καὶ διαλεγομένων, ταχέως ὁ προειρημένος πεισθεὶς καὶ συγκαταθέμενος τοῖς λεγομένοις, τρεῖς μὲν τῶν

Αἰτωλικῶν συνέστησε, τρεῖς δὲ τῶν Ἰταλικῶν νεανίσκων, τοὺς προσοίσοντας τὰς χεῖρας τῷ Βραχύλλῃ.

---

(13) *Οὐδεὶς γὰρ οὕτως οὐδὲ μάρτυς ἐστὶ φοβερός, οὔτε κατήγορος δεινός, ὡς ἡ σύνεσις ἡ ἐγκατοικοῦσα ταῖς ἑκάστων ψυχαῖς.*

(VI.) *Decem Legati Romani cum Quinctio res Graeciae ordinant.*

XXVII. *Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἧκον ἐκ τῆς Ῥώμης οἱ δέκα, δι' ὧν ἔμελλε χειρίσεσθαι τὰ κατὰ τοὺς Ἕλληνας, κομίζοντες τὸ τῆς συγκλήτου δόγμα, τὸ περὶ τῆς πρὸς Φίλιππον εἰρήνης.* (2) *Ἦν δὲ τὰ συνέχοντα τοῦ δόγματος ταῦτα· Τοὺς μὲν ἄλλους Ἕλληνας πάντας, τούς τε κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ κατὰ τὴν Εὐρώπην, ἐλευθέρους ὑπάρχειν, καὶ νόμοις χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις·* (3) *τοὺς δὲ ταττομένους ὑπὸ Φίλιππον, καὶ τὰς πόλεις τὰς ἐμφρούρους, παραδοῦναι Φίλιππον Ῥωμαίοις πρὸ τῆς τῶν Ἰσθμίων πανηγύρεως·* (4) *Εὔρωμον δὲ καὶ Πήδασα, καὶ Βαργύλια, καὶ τὴν Ἰασσέων πόλιν, ὁμοίως Ἄβυδον, Θάσον, Μυρίναν, Πέρινθον, ἐλευθέρας ἀφεῖναι, τὰς φρου-*

ρὰς ἐξ αὐτῶν μεταστησάμενον· (5) περὶ δὲ τῆς τῶν Κιανῶν ἐλευθερώσεως Τίτον γράψαι πρὸς Προυσίαν κατὰ τὸ δόγμα τῆς συγκλήτου· (6) τὰ δ᾽ αἰχμάλωτα, καὶ τοὺς αὐτομόλους ἅπαντας ἀποκαταστῆσαι Φίλιππον Ῥωμαίοις, ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις· ὁμοίως δὲ καὶ τὰς καταφράκτους ναῦς, πλὴν πέντε σκαφῶν καὶ τῆς ἑκκαιδεκήρους· (7) δοῦναι δὲ καὶ χίλια τάλαντα, τούτων τὰ μὲν ἡμίση παραυτίκα, τὰ δ᾽ ἡμίση κατὰ φόρους, ἐν ἔτεσι δέκα.

XXVIII. Τούτου δὲ τοῦ δόγματος διαδοθέντος εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες εὐθαρσεῖς ἦσαν καὶ περιχαρεῖς· μόνοι δὲ Αἰτωλοὶ, δυσχεραίνοντες ἐπὶ τῷ μὴ τυγχάνειν, ὧν ἤλπιζον, κατελάλουν τὸ δόγμα, φάσκοντες, οὐ πραγμάτων, ἀλλὰ γραμμάτων μόνον ἔχειν αὐτὸ διάθεσιν. (2) καί τινας ἐλάμβανον πιθανότητας ἐξ αὐτῶν τῶν ἐγγράπτων, πρὸς τὸ διασείειν τοὺς ἀκούοντας, τοιαύτας. (3) Ἔφασκον γάρ, Εἶναι δύο γνώμας ἐν τῷ δόγματι περὶ τῶν ὑπὸ Φιλίππου φρουρουμένων πόλεων· τὴν μὲν μίαν, ἐπιτάττουσαν ἐξάγειν τὰς φρουρὰς τὸν Φίλιππον, τὰς δὲ πόλεις παραδιδόναι Ῥωμαίοις· τὴν δ᾽ ἑτέραν, ἐξάγοντα τὰς φρουρὰς, ἐλευθεροῦν τὰς πόλεις. (4) τὰς μὲν οὖν ἐλευθερουμένας ἐπ᾽ ὀνόματος δηλοῦσθαι, ταύτας δ᾽ εἶναι τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν· τὰς δὲ παραδιδομένας Ῥωμαίοις, φανερὸν,

ὅτι τὰς κατὰ τὴν Εὐρώπην. (5) εἶναι δὲ ταύτας, Ὠρεὸν, Ἐρέτριαν, Χαλκίδα, Δημητριάδα, Κόρινθον. (6) Ἐκ δὲ τούτων εὐθεώρητον ὑπάρχειν πᾶσιν, ὅτι μεταλαμβάνουσι τὰς Ἑλληνικὰς πέδας παρὰ Φιλίππου Ῥωμαῖοι, καὶ γίγνεται μεθάρμοσις δεσποτῶν, οὐκ ἐλευθέρωσις τῶν Ἑλλήνων. Ταῦτα μὲν οὖν ὑπ᾽ Αἰτωλῶν ἐλέγετο κατακόρως. (7) Ὁ δὲ Τίτος, ὁρμήσας ἐκ τῆς Ἐλατείας μετὰ τῶν δέκα, καὶ κατάρας εἰς τὴν Ἀντίκυραν, παραυτίκα διέπλευσεν εἰς τὸν Κόρινθον· κἀκεῖ παραγενόμενος συνήδρευε μετὰ τούτων, καὶ διελάμβανε περὶ τῶν ὅλων. (8) Πλεοναζούσης δὲ τῆς τῶν Αἰτωλῶν διαβολῆς, καὶ πιστευομένης παρ᾽ ἐνίοις, πολλοὺς καὶ ποικίλους ἠναγκάζετο ποιεῖσθαι λόγους ὁ Τίτος ἐν τῷ συνεδρίῳ· (9) διδάσκων, ὡς, εἴπερ βούλονται καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων εὔκλειαν ὁλόκληρον περιποιήσασθαι, καὶ καθόλου πιστευθῆναι παρὰ πᾶσιν, διότι καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐποιήσαντο διάβασιν οὐ τοῦ συμφέροντος ἕνεκεν, ἀλλὰ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας, ἐκχωρητέον εἴη πάντων τῶν τόπων, καὶ πάσας ἐλευθερωτέον τὰς πόλεις τὰς νῦν ὑπὸ Φιλίππου φρουρουμένας. (10) Ταύτην δὲ συνέβαινε γίγνεσθαι τὴν ἀπορίαν ἐν τῷ συνεδρίῳ, διὰ τὸ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἐν τῇ Ῥώμῃ προδιειλῆφθαι, καὶ ῥητὰς ἔχειν τοὺς δέκα παρὰ τῆς συγκλήτου τὰς ἐντολάς, περὶ δὲ Χαλκίδος καὶ Κορίνθου καὶ Δημητριάδος ἐπιτροπὴν αὐτοῖς δεδόσθαι, διὰ τὸν Ἀντίοχον, ἵνα βλέποντες πρὸς τοὺς καιροὺς βουλεύωνται περὶ τῶν

προειρημένων πόλεων κατὰ τὰς αὐτῶν προαιρέσεις. (11) Ὁ γὰρ προειρημένος βασιλεὺς δῆλος ἦν ἐπέχων πάλαι τοῖς κατὰ τὴν Εὐρώπην πράγμασιν. (12) Οὐ μὴν, ἀλλὰ τὸν μὲν Κόρινθον ὁ Τίτος ἔπεισε τὸ συνέδριον ἐλευθεροῦν παραχρῆμα, καὶ τοῖς Ἀχαιοῖς ἐγχειρίζειν, διὰ τὰς ἐξ ἀρχῆς ὁμολογίας· τὸν δ' Ἀκροκόρινθον, καὶ Δημητριάδα, καὶ Χαλκίδα παρακατέσχε.

XXIX. Δοξάντων δὲ τούτων, καὶ τῆς Ἰσθμίων πανηγύρεως ἐπελθούσης, καὶ σχεδὸν ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν συνεληλυθότων διὰ τὴν προσδοκίαν τῶν ἀποβησομένων, πολλοὶ καὶ ποικίλοι καθ' ὅλην τὴν πανήγυριν ἐνέπιπτον λόγοι· (2) τῶν μὲν ἀδύνατον εἶναι φασκόντων, Ῥωμαίους ἐνίων ἀποστῆναι τόπων καὶ πόλεων· τῶν δὲ διοριζομένων, ὅτι τῶν μὲν ἐπιφανῶν εἶναι δοκούντων τόπων ἀποστήσονται, τοὺς δὲ φαντασίαν μὲν ἔχοντας ἐλάττω, χρείαν δὲ τὴν αὐτὴν παρέχεσθαι δυναμένους, καθέξουσι. (3) καὶ τούτους εὐθέως ἐπεδείκνυσαν αὐτοὶ καθ' αὑτῶν, διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους εὑρεσιλογίας. (4) Τοιαύτης δ' οὔσης ἐν τοῖς ἀνθρώποις τῆς ἀπορίας, ἀθροισθέντος τοῦ πλήθους εἰς τὸ στάδιον ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, προελθὼν ὁ κήρυξ, καὶ σιωπησάμενος τὰ πλήθη διὰ τοῦ σαλπικτοῦ, τόδε κήρυγμα ἀνηγόρευσεν· (5) Ἡ σύγκλητος ἡ Ῥωμαίων καὶ Τίτος Κοΐντιος, στρατηγὸς ὕπατος, καταπολεμήσαντες βασιλέα Φίλιππον καὶ Μακεδόνας, ἀφι-

ἆσιν ἐλευθέρους, ἀφρουρήτους, ἀφορολογήτους, νόμοις χρωμένους τοῖς πατρίοις, Κορινθίους, Φωκέας, Λοκροὺς, Εὐβοεῖς, Ἀχαιοὺς τοὺς Φθιώτας, Μάγνητας, Θετταλοὺς, Περῤῥαιβούς. (6) Κρότου δ' ἐν ἀρχαῖς εὐθέως ἐξαισίου γενομένου, τινὲς μὲν οὐδ' ἤκουσαν τοῦ κηρύγματος, τινὲς δὲ πάλιν ἀκούειν ἐβούλοντο. (7) τὸ δὲ πολὺ μέρος τῶν ἀνθρώπων, διαπιστούμενον, καὶ δοκοῦν ὡσανεὶ καθ' ὕπνον ἀκούειν τῶν λεγομένων, διὰ τὸ παράδοξον τοῦ συμβαίνοντος· (8) πᾶς τις ἐξ ἄλλης ὁρμῆς ἐβόα προσάγειν τὸν κήρυκα καὶ τὸν σαλπιγκτὴν εἰς μέσον τὸ στάδιον, καὶ λέγειν πάλιν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν· ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, βουλομένων τῶν ἀνθρώπων μὴ μόνον ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ βλέπειν τὸν λέγοντα, διὰ τὴν ἀπιστίαν τῶν ἀναγορευομένων. (9) Ὡς δὲ πάλιν ὁ κήρυξ, προσελθὼν εἰς τὸ μέσον, καὶ κατασιωπησάμενος διὰ τοῦ σαλπιγκτοῦ τὸν θόρυβον, ἀνηγόρευσε ταὐτὰ, καὶ ὡσαύτως τοῖς πρόσθεν· τηλικοῦτον συνέβη καταῤῥαγῆναι τὸν κρότον, ὥστε καὶ μὴ ῥᾳδίως ἂν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ἀγαγεῖν τοῖς νῦν ἀκούουσι τὸ γεγονός. (10) Ὡς δέ ποτε καὶ κατέληξεν ὁ κρότος, τῶν μὲν ἀθλητῶν ἁπλῶς οὐδεὶς οὐδένα λόγον εἶχεν ἔτι· πάντες δὲ διαλαλοῦντες, οἱ μὲν ἀλλήλοις, οἱ δὲ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, οἱονεὶ παραστατικοὶ τὰς διανοίας ἦσαν· (11) οἳ καὶ μετὰ τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς χαρᾶς μικροῦ διέφθειραν τὸν Τίτον εὐχαριστοῦντες. (12) οἱ μὲν γὰρ

ἀντοφθαλμῆσαι κατὰ πρόσωπον καὶ σωτῆρα προσφωνῆσαι βουλόμενοι, τινὲς δὲ τῆς δεξιᾶς ἅψασθαι σπουδάζοντες, οἱ δὲ πολλοὶ στεφάνους ἐπιῤῥίπτοντες καὶ λημνίσκους, παρ᾽ ὀλίγον διέλυσαν τὸν ἄνθρωπον. (13) Δοκούσης δὲ τῆς εὐχαριστίας ὑπερβολικῆς γενέσθαι, θαῤῥῶν ἄν τις εἶπεν, διότι πολὺ καταδεεστέραν εἶναι συνέβαινε τοῦ τῆς πράξεως μεγέθους. (14) θαυμαστὸν γὰρ ἦν, καὶ τὸ Ῥωμαίους ἐπὶ ταύτης γενέσθαι τῆς προαιρέσεως, καὶ τὸν ἡγούμενον αὐτῶν Τίτον, ὥστε πᾶσαν ὑπομεῖναι δαπάνην καὶ πάντα κίνδυνον χάριν τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας· μέγα δὲ καὶ τὸ δύναμιν ἀκόλουθον τῇ προαιρέσει προσενέγκασθαι. (15) τούτων δὲ μέγιστον ἔτι, τὸ μηδὲν ἐκ τῆς τύχης ἀντιπαῖσαι πρὸς τὴν ἐπιβολήν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ἅπαντα πρὸς ἕνα καιρὸν ἐκδραμεῖν· ὥστε διὰ κηρύγματος ἑνὸς ἅπαντας καὶ τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας Ἕλληνας, καὶ τοὺς τὴν Εὐρώπην, ἐλευθέρους, ἀφρουρήτους, ἀφορολογήτους γενέσθαι, νόμοις χρωμένους τοῖς ἰδίοις.

XXX. Διελθούσης δὲ τῆς πανηγύρεως, πρώτοις μὲν ἐχρημάτισαν τοῖς παρ᾽ Ἀντιόχου πρεσβευταῖς· διακελευόμενοι, τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας πόλεων τῶν μὲν αὐτονόμων ἀπέχεσθαι, καὶ μηδένα πολεμεῖν· ὅσας δὲ νῦν παρείληφε τῶν ὑπὸ Πτολεμαῖον καὶ Φίλιππον ταττομένων, ἐκχωρεῖν. (2) σὺν δὲ τούτοις προηγόρευον, μὴ διαβαίνειν εἰς τὴν Εὐρώπην μετὰ δυνάμεως· οὐδένα γὰρ ἔτι τῶν Ἑλλήνων οὔτε πολεμεῖσθαι νῦν ὑπ᾽ οὐδενός, οὔτε δουλεύειν οὐδενί.

(3) *Καθόλου δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν τινας ἔφασαν ἥξειν πρὸς τὸν Ἀντίοχον.* (4) *Ταύτας μὲν οὖν οἱ περὶ τὸν Ἡγησιάνακτα καὶ Λυσίαν λαβόντες τὰς ἀποκρίσεις, ἐπανῆλθον.* (5) *Μετὰ δὲ τούτους εἰσεκαλοῦντο πάντας τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν καὶ πόλεων παραγεγονότας, καὶ τὰ δόξαντα τῷ συνεδρίῳ διεσάφουν.* (6) *Μακεδόνων μὲν οὖν τοὺς Ὀρέστας καλουμένους, διὰ τὸ προσχωρῆσαι σφίσι κατὰ τὸν πόλεμον, αὐτονόμους ἀφῆσαν· ἠλευθέρωσαν δὲ Περῥαιβοὺς καὶ Δόλοπας καὶ Μάγνητας.* (7) *Θετταλοῖς δὲ μετὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς τοὺς Φθιώτας προσένειμαν, ἀφελόμενοι Θήβας τὰς Φθίας καὶ Φάρσαλον·* (8) *οἱ γὰρ Αἰτωλοὶ περί τε τῆς Φαρσάλου μεγάλην ἐποιοῦντο φιλοτιμίαν, φάσκοντες, αὐτῶν δεῖν ὑπάρχειν κατὰ τὰς ἐξ ἀρχῆς συνθήκας· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ Λευκάδος.* (9) *Οἱ δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ περὶ μὲν τούτων τῶν πόλεων ὑπερέθεντο τοῖς Αἰτωλοῖς τὸ διαβούλιον πάλιν ἐπὶ τὴν σύγκλητον· τοὺς δὲ Φωκέας καὶ τοὺς Λοκροὺς συνεχώρησαν αὐτοῖς ἔχειν, καθάπερ εἶχον καὶ πρότερον ἐν τῇ συμπολιτείᾳ.* (10) *Κόρινθον δὲ, καὶ τὴν Τριφυλίαν, [καὶ τὴν Ἡραιέων πόλιν, Ἀχαιοῖς ἀπέδωκαν. Ὠρεὸν δὲ,] ἔτι δὲ τὴν Ἐρετριέων πόλιν, ἐδόκει μὲν τοῖς πλείοσιν Εὐμένει δοῦναι·* (11) *Τίτου δὲ πρὸς τὸ συνέδριον διαστείλαντος, οὐκ ἐκυρώθη τὸ διαβούλιον· διὸ καὶ μετά τινα χρόνον ἠλευθερώθησαν αἱ πόλεις αὗται διὰ τῆς συγκλήτου, καὶ σὺν ταύταις Κάρυστος.* (12) *ἔδωκαν δὲ καὶ Πλευράτῳ Λυχνίδα καὶ Πάρθον, οὔσας*

μὲν Ἰλλυρίδας, ὑπὸ Φίλιππον δὲ ταττομένας. (13) Ἀμυνάνδρῳ δὲ συνεχώρησαν, ὅσα παρεσπάσατο κατὰ τὸν πόλεμον ἐρύματα τοῦ Φιλίππου, κρατεῖν τούτων.

XXXI. Ταῦτα δὲ διοικήσαντες ἐμέρισαν σφᾶς αὐτούς. (2) Καὶ Πόπλιος μὲν Λέντουλος, εἰς Βαργύλια πλεύσας, ἠλευθέρωσε τούτους· Λεύκιος δὲ Στερτίνιος, εἰς Ἡφαιστίαν καὶ Θάσον ἀφικόμενος καὶ τὰς ἐπὶ Θρᾴκης πόλεις, ἐποίησε τὸ παραπλήσιον. (3) Πρὸς δὲ τὸν Ἀντίοχον ὥρμησαν Πόπλιος Οὐΐλλιος καὶ Λεύκιος Τερέντιος· οἱ δὲ περὶ Γνάϊον τὸν Κορνήλιον πρὸς τὸν βασιλέα Φίλιππον. (4) ᾧ καὶ συμμίξαντες πρὸς τοῖς Τέμπεσι, περί τε τῶν ἄλλων διελέχθησαν, ὑπὲρ ὧν εἶχον τὰς ἐντολάς, καὶ συνεβούλευον αὐτῷ, πρεσβευτὰς πέμπειν εἰς τὴν Ῥώμην ὑπὲρ συμμαχίας, ἵνα μὴ δοκῇ τοῖς καιροῖς ἐφεδρεύων ἀποκαραδοκεῖν τὴν Ἀντιόχου παρουσίαν. (5) Τοῦ δὲ βασιλέως συγκαταθεμένου τοῖς ὑποδεικνυμένοις, εὐθέως ἀπ᾽ ἐκείνου χωρισθέντες, ἧκον ἐπὶ τὴν τῶν Θερμικῶν σύνοδον· (6) καὶ παρελθόντες εἰς τὰ πλήθη, παρεκάλουν τοὺς Αἰτωλοὺς διὰ πλειόνων, μεῖναι ἐπὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς αἱρέσεως, καὶ διαφυλάττειν τὴν πρὸς Ῥωμαίους εὔνοιαν. (7) Πολλῶν δὲ παρισταμένων, καὶ τῶν μὲν πρᾴως καὶ πολιτικῶς μεμψιμοιρούντων αὐτοῖς ἐπὶ τῷ μὴ κοινωνικῶς χρῆσθαι τοῖς εὐτυχήμασι, μηδὲ τηρεῖν τὰς ἐξ ἀρχῆς συνθήκας· (8) τῶν δὲ λοιδορούντων, καὶ φασκόντων, οὔτ᾽ ἂν ἐπιβῆναι τῆς Ἑλλάδος οὐδέ-

ποτε Ῥωμαίους, οὔτ᾽ ἂν νικῆσαι Φίλιππον, εἰ μὴ δι᾽ ἑαυτούς· (9) τὸ μὲν ἀπολογεῖσθαι πρὸς ἕκαστα τούτων οἱ περὶ τὸν Γνάϊον ἀπεδοκίμασαν, παρεκάλουν δ᾽ αὐτοὺς πρεσβεύειν εἰς τὴν Ῥώμην, διότι πάντως παρὰ τῆς συγκλήτου τεύξονται τῶν δικαίων· ὃ καὶ, πεισθέντες, ἐποίησαν. (10) Καὶ τὸ μὲν τέλος τοῦ πρὸς Φίλιππον πολέμου τοιαύτην ἔσχε διάθεσιν.

II.

RES ANTIOCHI.

(I.) *Antiochi successus in Ionia et in Thracia.*

XXXII. *Ἀντίοχος, ὁ βασιλεὺς, πάνυ ὠρέγετο τῆς Ἐφέσου, διὰ τὴν εὐκαιρίαν· (2) τῷ δοκεῖν μὲν κατὰ Ἰωνίας καὶ τῶν ἐφ᾽ Ἑλλησπόντου πόλεων, καὶ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλασσαν, ἀκροπόλεως ἔχειν θέσιν, κατὰ δὲ τῆς Εὐρώπης ἀμυντήριον ὑπάρχειν ἀεὶ τοῖς Ἀσίας βασιλεῦσιν εὐκαιρότατον.*

(3) *Προχωρούσης τῷ Ἀντιόχῳ κατὰ νοῦν τῆς ἐπιβολῆς, παρόντι ἐν Θρᾴκῃ τῷ Ἀντιόχῳ κατέπλευσαν εἰς Σηλυμβρίαν οἱ περὶ Λεύκιον Κορνήλιον. (4) οὗτοι δ᾽ ἦσαν παρὰ τῆς συγκλήτου πρέσβεις ἐπὶ τὰς διαλύσεις ἐξαπεσταλμένοι τὰς Ἀντιόχου καὶ Πτολεμαίου.*

(II.) *Lysimachiae cum Antiocho congrediuntur Legati Romani.*

XXXIII. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἧκον καὶ τῶν δέκα Πόπλιος μὲν Λέντουλος ἐκ Βαργυλίων, Λεύκιος δὲ Τερέντιος καὶ Πόπλιος Οὐΐλλιος ἐκ Θάσου. (2) ταχὺ δὲ τῷ βασιλεῖ διασαφηθείσης τῆς τούτων παρουσίας, πάντες ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἠθροίσθησαν εἰς τὴν Λυσιμάχειαν. (3) Συνεκύρησαν δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἡγησιάνακτα καὶ Λυσίαν οἱ πρὸς τὸν Τίτον ἀποσταλέντες εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον. (4) Αἱ μὲν οὖν κατ᾽ ἰδίαν ἐντεύξεις τοῦ τε βασιλέως καὶ τῶν Ῥωμαίων τελέως ἦσαν ἀφελεῖς καὶ φιλάνθρωποι· μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης συνεδρείας κοινῆς ὑπὲρ τῶν ὅλων, ἀλλοιοτέραν ἔλαβε τὰ πράγματα διάθεσιν. (5) Ὁ γὰρ Λεύκιος ὁ Κορνήλιος ἠξίου μὲν καὶ τῶν ὑπὸ Πτολεμαῖον ταττομένων πόλεων, ὅσας νῦν εἴληφε κατὰ τὴν Ἀσίαν, παραχωρεῖν τὸν Ἀντίοχον· τῶν δ᾽ ὑπὸ Φίλιππον διεμαρτύρετο φιλοτίμως ἐξίστασθαι. (6) γελοῖον γὰρ εἶναι, τὰ Ῥωμαίων ἆθλα τοῦ γεγονότος αὐτοῖς πολέμου πρὸς Φίλιππον Ἀντίοχον ἐπελθόντα παραλαμβάνειν. (7) παρῄνει δὲ καὶ τῶν αὐτονόμων ἀπέχεσθαι πόλεων. (8) Καθόλου δ᾽, ἔφη, θαυμάζειν, τίνι λόγῳ τοσαύταις μὲν πεζικαῖς, τοσαύταις δὲ ναυτικαῖς δυνάμεσι πεποίηται τὴν εἰς τὴν Εὐρώπην διάβασιν. (9) πλὴν γὰρ τοῦ προτίθεσθαι Ῥωμαίοις ἐγχειρεῖν αὐτόν, οὐδ᾽ ἔννοιαν ἑτέραν καταλείπεσθαι παρὰ τοῖς ὀρθῶς λο-

γιζομένοις. Οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι, ταῦτ᾽ εἰπόντες, ἀπεσιώπησαν.

XXXIV. Ὁ δὲ βασιλεὺς, πρῶτον μὲν διαπορεῖν, ἔφη, κατὰ τίνα λόγον ἀμφισβητοῦσι πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας πόλεων· πᾶσι γὰρ μᾶλλον ἐπιβάλλειν τοῦτο ποιεῖν, ἢ Ῥωμαίοις. (2) Δεύτερον δ᾽ ἠξίου, μηδὲν αὐτοὺς πολυπραγμονεῖν καθόλου τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς περιεργάζεται τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἁπλῶς οὐδέν. (3) Εἰς δὲ τὴν Εὐρώπην ἔφη διαβεβηκέναι μετὰ τῶν δυνάμεων, ἀνακτησάμενος τὰ κατὰ τὴν Χεῤῥόνησον καὶ τὰς ἐπὶ Θρᾴκης πόλεις. τὴν γὰρ τῶν τόπων τούτων ἀρχὴν μάλιστα πάντων αὐτῷ καθήκειν. (4) Εἶναι μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τὴν δυναστείαν ταύτην Λυσιμάχου· Σελεύκου δὲ πολεμήσαντος πρὸς αὐτὸν, καὶ κρατήσαντος τῷ πολέμῳ, πᾶσαν τὴν Λυσιμάχου βασιλείαν δορίκτητον γενέσθαι Σελεύκου. (5) κατὰ δὲ τοὺς τῶν αὐτοῦ προγόνων περισπασμοὺς ἐν τοῖς ἑξῆς χρόνοις, πρῶτον μὲν Πτολεμαῖον παρασπασάμενον σφετερίσασθαι τοὺς τόπους τούτους, δεύτερον δὲ Φίλιππον. (6) αὐτὸς δὲ νῦν οὐ κτᾶσθαι, τοῖς Φιλίππου καιροῖς συνεπιτιθέμενος, ἀλλ᾽ ἀνακτᾶσθαι τοῖς ἰδίοις καιροῖς συγχρώμενος. (7) Λυσιμαχεῖς δὲ, παραλόγως ἀναστάτους γεγονότας ὑπὸ Θρᾳκῶν, οὐκ ἀδικεῖν Ῥωμαίους, κατάγων καὶ συνοικίζων. (8) ποιεῖν γὰρ τοῦτ᾽, ἔφη, βουλόμενος οὐ Ῥωμαίοις τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν, Σελεύκῳ δ᾽ οἰκητήριον ἑτοιμάζειν. (9) Τὰς δ᾽ αὐτονόμους τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν πόλεων οὐ

διὰ τῆς Ῥωμαίων ἐπιταγῆς δέον εἶναι τυγχάνειν τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ διὰ τῆς αὐτοῦ χάριτος. (10) Τὰ δὲ πρὸς Πτολεμαῖον αὐτὸς, ἔφη, διεξάξειν εὐδοκουμένως ἐκείνῳ· κρίνειν γὰρ, οὐ φιλίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς φιλίας ἀναγκαιότητα συντίθεσθαι πρὸς αὐτόν.

XXXV. Τῶν δὲ περὶ τὸν Λεύκιον οἰομένων δεῖν καλεῖσθαι τοὺς Λαμψακηνοὺς καὶ τοὺς Σμυρναίους, καὶ δοῦναι λόγον αὐτοῖς, ἐγένετο τοῦτο. (2) Παρῆσαν δὲ παρὰ μὲν Λαμψακηνῶν οἱ περὶ Παρμενίωνα καὶ Πυθόδωρον· παρὰ δὲ Σμυρναίων οἱ περὶ Κοίρανον. (3) ὧν μετὰ παῤῥησίας διαλεγομένων, δυσχεράνας ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῷ δοκεῖν λόγον ὑπέχειν ἐπὶ Ῥωμαίων τοῖς πρὸς αὐτὸν ἀμφισβητοῦσι, μεσολαβήσας τὸν Παρμενίωνα· (4) Παῦσαι, φησὶ, τῶν πολλῶν· οὐ γὰρ ἐπὶ Ῥωμαίων, ἀλλ᾽ ἐπὶ Ῥοδίων, ὑμῖν εὐδοκῶ διακριθῆναι περὶ τῶν ἀντιλεγομένων. (5) Καὶ τότε μὲν ἐπὶ τούτοις διέλυσαν τὸν σύλλογον, οὐδαμῶς εὐδοκήσαντες ἀλλήλοις.

---

(6) * * Ἐὰν, τὸ δὴ λεγόμενον, τρέχωσι τὴν ἐσχάτην, ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους καταφευξοῦνται, καὶ τούτοις ἐγχειριοῦσι σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν.

III.
RES AEGYPTI.

XXXVI. Τῶν γὰρ παραβόλων καὶ καλῶν ἔρ-

γων ἐφίενται μὲν πολλοὶ, τολμῶσι δ᾽ ὀλίγοι ψαύειν. (2) Καίτοι πολὺ καλλίους ἀφορμὰς εἶχε Σκόπας, ἢ Κλεομένης, πρὸς τὸ παραβάλλεσθαι καὶ τολμᾷν. (3) Ἐκεῖνος μὲν γὰρ, προκαταληφθεὶς, εἰς αὐτὰς συνεκλείσθη τὰς ἐν τοῖς ἰδίοις οἰκέταις καὶ φίλοις ἐλπίδας· ἀλλ᾽ ὅμως οὐδὲ ταύτας ἐγκατέλιπεν, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὅσον ἦν δυνατὸς, ἐξήλεγξε, τὸ καλῶς ἀποθανεῖν τοῦ ζῆν αἰσχρῶς περὶ πλείονος ποιησάμενος. (4) Σκόπας δὲ, καὶ χεῖρα βαρεῖαν ἔχων συνεργὸν, καὶ καιρὸν, ἅτε τοῦ βασιλέως ἔτι παιδὸς ὄντος, μέλλων καὶ βουλευόμενος προκατελήφθη. (5) Γνόντες γὰρ αὐτὸν οἱ περὶ τὸν Ἀριστομένην συναθροίζοντα τοὺς φίλους εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν, καὶ συνεδρεύοντα μετὰ τούτων, πέμψαντές τινας τῶν ὑπασπιστῶν, ἐκάλουν εἰς τὸ συνέδριον. (6) Ὁ δ᾽ οὕτω παρειστήκει τῶν φρενῶν, ὡς οὔτε πράττειν ἐτόλμα τῶν ἑξῆς οὐδὲν, οὔτε καλούμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως οἷός τ᾽ ἦν πειθαρχεῖν, ὃ πάντων ἐστὶν ἔσχατον· (7) ἕως οἱ περὶ τὸν Ἀριστομένην γνόντες αὐτοῦ τὴν ἀλογίαν, τοὺς μὲν στρατιώτας καὶ τὰ θηρία περιέστησαν περὶ τὴν οἰκίαν. (8) Πτολεμαῖον δὲ τὸν Εὐμένους πέμψαντες μετὰ νεανίσκων, ἄγειν αὐτὸν ἐκέλευον, ἐὰν μὲν ἑκὼν βούληται πειθαρχεῖν· εἰ δὲ μὴ, μετὰ βίας. (9) Τοῦ δὲ Πτολεμαίου παρεισελθόντος εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ δηλοῦντος, ὅτι καλεῖ Σκόπαν ὁ βασιλεύς· τὰς μὲν ἀρχὰς οὐ προσεῖχε τοῖς λεγομένοις, ἀλλὰ καὶ βλέπων εἰς Πτολεμαῖον ἀτενὲς, ἔμενε καὶ πλείω χρόνον ὡσανεὶ προσανατει-

νόμενος αὐτῷ καὶ θαυμάζων τὴν τόλμαν. (10) Ὡς δ' ἐπελθὼν ὁ Πτολεμαῖος θρασέως ἐπελάβετο τῆς χλαμύδος αὐτοῦ, τότε βοηθεῖν ἠξίου τοὺς παρόντας. (11) ὄντων δὲ καὶ τῶν εἰσελθόντων νεανίσκων πλειόνων, καὶ τὴν ἔξω περίστασιν διασαφήσαντός τινος, συνείξας τοῖς παροῦσιν ἠκολούθει μετὰ τῶν φίλων.

XXXVII. Ἅμα δὲ τῷ παρελθεῖν εἰς τὸ συνέδριον, βραχέα μὲν ὁ βασιλεὺς κατηγόρησε· μετὰ δὲ τοῦτον Πολυκράτης, ἄρτι παραγεγονὼς ἀπὸ Κύπρου, τελευταῖος δ' Ἀριστομένης. (2) Ἦν δὲ τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσιος ἡ κατηγορία πάντων τοῖς ἄρτι ῥηθεῖσι· προσετέθη δὲ τοῖς προειρημένοις ἡ μετὰ τῶν φίλων συνεδρεία, καὶ τὸ μὴ πειθαρχῆσαι καλούμενον ὑπὸ τοῦ βασιλέως. (3) Ἐφ' οἷς οὐ μόνον οἱ τοῦ συνεδρίου κατεγίγνωσκον αὐτοῦ πάντες, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔξωθεν τῶν πρεσβευτῶν οἱ συμπαρόντες. (4) Ὁ δ' Ἀριστομένης, ὅτε κατηγορεῖν ἔμελλε, πολλοὺς μὲν καὶ ἑτέρους παρέλαβε τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοὺς παρὰ τῶν Αἰτωλῶν δὲ πρεσβεύοντας ἐπὶ τὰς διαλύσεις, ἐν οἷς ἦν καὶ Δορύμαχος ὁ Νικοστράτου. (5) Ῥηθέντων δὲ τούτων, μεταλαβὼν ὁ Σκόπας, ἐπειρᾶτο μὲν φέρειν τινὰς ἀπολογισμούς· οὐδενὸς δὲ προσέχοντος αὐτῷ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλογίαν, εὐθέως οὗτος μὲν εἰς φυλακὴν ἀπήγετο μετὰ τῶν φίλων· (6) ὁ δ' Ἀριστομένης, ἐπιγενομένης τῆς νυκτὸς, τὸν μὲν Σκόπαν καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ φίλους πάντας διέφθειρε φαρμάκῳ·

(7) *Δικαιάρχῳ δὲ καὶ στρέβλας καὶ μάστιγας προσαγαγών, οὕτως αὐτὸν ἐπανείλετο, λαβὼν παρ' αὐτοῦ δίκην καθήκουσαν καὶ κοινὴν ὑπὲρ πάντων τῶν Ἑλλήνων.* (8) *Ὁ γὰρ Δικαίαρχος οὗτος ἦν, ὃν Φίλιππος, ὅτε προέθετο παρασπονδεῖν τὰς Κυκλάδας νήσους, καὶ τὰς ἐφ' Ἑλλησπόντου πόλεις, ἀπέδειξε τοῦ στόλου παντὸς ἡγεμόνα, καὶ τῆς ὅλης πράξεως προστάτην.* (9) *ὅς, ἐπὶ πρόδηλον ἀσέβειαν ἐκπεμπόμενος, οὐχ οἷον ἄτοπόν τι πράσσειν ἐνόμιζεν, ἀλλὰ τῇ τῆς ἀπονοίας ὑπερβολῇ καὶ τοὺς θεοὺς ὑπέλαβε καταπλήξεσθαι, καὶ τοὺς ἀνθρώπους.* (10) *Οὗ γὰρ ὁρμίσειε τὰς ναῦς, δύο κατεσκεύαζε βωμούς, τὸν μὲν Ἀσεβείας, τὸν δὲ Παρανομίας, καὶ ἐπὶ τούτοις ἔθυε, καὶ τούτους προσεκύνει καθαπερανεὶ δαίμονας.* (11) *Διὸ καὶ δοκεῖ μοι τυχεῖν τῆς ἁρμοζούσης δίκης, καὶ παρὰ θεῶν, καὶ ἀνθρώπων· παρὰ φύσιν γὰρ ἐνστησάμενος τὸν αὐτοῦ βίον, εἰκότως παρὰ φύσιν καὶ τῆς εἱμαρμένης ἔτυχε.* (12) *Τῶν δὲ λοιπῶν Αἰτωλῶν τοὺς βουλομένους εἰς τὴν οἰκείαν ἀπαλλάττεσθαι, πάντας ἀπέλυσεν ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν ὑπαρχόντων.*

XXXVIII. *Σκόπα δὲ καὶ ζῶντος μὲν ἐπίσημος ἦν ἡ φιλαργυρία, πολὺ γὰρ δή τι τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὑπερέθετο κατὰ τὴν πλεονεξίαν· ἀποθανόντος δὲ καὶ μᾶλλον ἐγενήθη, διὰ τοῦ πλήθους τοῦ χρυσίου καὶ τῆς κατασκευῆς τῆς εὑρημένης παρ' αὐτῷ.* (2) *λαβὼν γὰρ συνεργὸν τὴν ἀχαριότητα τὴν Χαριμόρτου καὶ τὴν μέθην, ἄρδην ἐξετοιχωρύχησε τὴν βασιλείαν.* (3) *Ἐπειδὴ δὲ τὰ κατὰ τοὺς Αἰτωλοὺς*

ἔθεντο καλῶς οἱ περὶ τὴν αὐλὴν, εὐθέως ἐγίγνοντο περὶ τὸ ποιεῖν Ἀνακλητήρια τοῦ βασιλέως· οὐδέπω μὲν τῆς ἡλικίας κατεπειγούσης, νομίζοντες δὲ λήψεσθαί τινα τὰ πράγματα κατάστασιν, καὶ πάλιν ἀρχὴν τῆς ἐπὶ τὸ βέλτιον προκοπῆς, δόξαντος αὐτοκράτορος ἤδη γεγονέναι τοῦ βασιλέως. (4) Χρησάμενοι δὲ ταῖς παρασκευαῖς μεγαλομερῶς, ἐπετέλουν τὴν πρᾶξιν ἀξίως τοῦ τῆς βασιλείας προσχήματος, πλεῖστα Πολυκράτους δοκοῦντος εἰς τὴν ἐπιβολὴν ταύτην αὐτοῖς συνηργηκέναι. (5) Ὁ γὰρ προειρημένος ἀνὴρ καὶ κατὰ τὸν πατέρα μὲν, ἔτι νέος ὢν, οὐδενὸς ἐδόκει τῶν περὶ τὴν αὐλὴν δευτερεύειν, οὔτε κατὰ τὴν πίστιν, οὔτε κατὰ τὰς πράξεις· ὁμοίως δὲ κατὰ τὸν ἐνεστῶτα βασιλέα. (6) Πιστευθεὶς γὰρ τῆς Κύπρου καὶ τῶν ἐν ταύτῃ προσόδων ἐν καιροῖς ἐπισφαλέσι καὶ ποικίλοις, οὐ μόνον διεφύλαξε τῷ παιδὶ τὴν νῆσον, ἀλλὰ καὶ πλῆθος ἱκανὸν ἤθροισε χρημάτων, ἃ τότε παρεγεγόνει κομίζων τῷ βασιλεῖ, παραδεδωκὼς τὴν ἀρχὴν τῆς Κύπρου Πτολεμαίῳ τῷ Μεγαλοπολίτῃ. (7) Τυχὼν δὲ διὰ ταῦτα μεγάλης ἀποδοχῆς καὶ περιουσίας ἐν τοῖς ἑξῆς χρόνοις, μετὰ ταῦτα, προβαινούσης τῆς ἡλικίας, ὁλοσχερῶς εἰς ἀσέλγειαν ἐξώκειλε καὶ βίον ἀσυρῆ. (8) παραπλησίαν δέ τινα τούτῳ φήμην ἐκληρονόμησεν ἐπὶ γήρως καὶ Πτολεμαῖος ὁ Ἀγησάνδρου. (9) περὶ ὧν, ὅταν ἐπὶ τοὺς καιροὺς ἔλθωμεν, οὐκ ὀκνήσομεν διασαφεῖν τὰ παρακολουθήσαντα ταῖς ἐξουσίαις αὐτῶν ἀπρεπῆ.

ΕΚ ΤΗΣ ΕΝΝΕΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΟΝ.

CATO IN HISPANIA

muros urbium diruit.

Πολύβιός φησι, τῶν ἐντὸς Βαίτιος ποταμοῦ πόλεων ἡμέρᾳ μιᾷ τὰ τείχη, κελεύσαντος τοῦ Κάτωνος, περιαιρεθῆναι. πάμπολλαι δ' ἦσαν αὗται, γέμουσαι μαχίμων ἀνδρῶν.

ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΤΗΣ

ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

Τ Α Σ Ω Ζ Ο Μ Ε Ν Α.

I.

ANTIOCHVS *consultat cum Aetolis.*

I. *Τριάκοντα τῶν ἀποκλήτων προεχειρίσαντο, τοὺς συνεδρεύσοντας μετὰ τοῦ βασιλέως. --- Ὁ δὲ συνῆγε τοὺς ἀποκλήτους, καὶ διαβούλιον ἀνεδίδου περὶ τῶν ἐνεστώτων.*

II.

Legatio Antiochi ad Boeotos.

II. *Ἀντιόχου πρεσβεύσαντας πρὸς Βοιωτοὺς, οἱ Βοιωτοὶ ἀπεκρίθησαν τοῖς πρεσβευταῖς, διότι πα-*

ραγενομένου τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτοὺς, τότε βουλεύσονται περὶ τῶν παρακαλουμένων.

III.

Legatio Epirotarum et Eleorum ad Antiochum.

III. Ἀντιόχου διατρίβοντος ἐν τῇ Χαλκίδι, καὶ τοῦ χειμῶνος καταρχομένου, παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν πρεσβευταὶ, παρὰ μὲν τοῦ τῶν Ἠπειρωτῶν ἔθνους οἱ πέρὶ Χάροπα, παρὰ δὲ τῆς τῶν Ἠλείων πόλεως οἱ περὶ Καλλίστρατον. (2) Οἱ μὲν οὖν Ἠπειρῶται παρεκάλουν αὐτὸν, μὴ προεκβιβάζειν σφᾶς εἰς τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον, θεωροῦντα, διότι πρόκεινται πάσης τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ἰταλίαν. (3) Ἀλλ' εἰ μὲν αὐτὸς δύναται, προκαθίσας τῆς Ἠπείρου, παρασκευάζειν σφίσι τὴν ἀσφάλειαν, ἔφασαν αὐτὸν δέξεσθαι καὶ ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς λιμέσι. (4) εἰ δὲ μὴ κρίνει τοῦτο πράττειν κατὰ τὸ παρὸν, συγγνώμην ἔχειν ἠξίουν αὐτοῖς, δεδιόσι τὸν ἀπὸ Ῥωμαίων πόλεμον. (5) Οἱ δὲ Ἠλεῖοι παρεκάλουν, πέμπειν τῇ πόλει βοήθειαν· ἐψηφισμένων γὰρ τῶν Ἀχαιῶν τὸν πόλεμον, εὐλαβεῖσθαι τὴν τούτων ἔφοδον. (6) Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖς μὲν Ἠπειρώταις ἀπεκρίθη, διότι πέμψει πρεσβευτὰς, τοὺς διαλεχθησομένους αὐτοῖς ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων· (7) τοῖς δ' Ἠλείοις ἐξαπέστειλε χιλίους πεζοὺς, ἡγεμόνα συστήσας Εὐφάνη τὸν Κρῆτα.

IV.

BOEOTI, *quorum jam pridem perturbata fuerat respublica, infensi Romanis,* **ANTIOCHVM** *recipiunt.*

IV. Βοιωτοὶ ἐκ πολλῶν ἤδη χρόνων καχεκτοῦντες ἦσαν, καὶ μεγάλην εἶχον διαφορὰν πρὸς τὴν γεγενημένην εὐεξίαν καὶ δόξαν αὐτῶν τῆς πολιτείας. (2) Οὗτοι γὰρ μεγάλην περιποιησάμενοι καὶ δόξαν καὶ δύναμιν ἐν τοῖς Λευκτρικοῖς καιροῖς, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως κατὰ τὸ συνεχὲς ἐν τοῖς ἑξῆς χρόνοις ἀφῄρουν ἀμφοτέρων ἀεὶ τῶν προειρημένων, ἔχοντες στρατηγὸν Ἀμαιόκριτον. (3) Ἀπὸ δὲ τούτων τῶν καιρῶν οὐ μόνον ἀφῄρουν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς εἰς τἀναντία τραπέντες, καὶ τὴν πρότου δόξαν ἐφ᾽ ὅσον οἷοί τ᾽ ἦσαν ἠμαύρωσαν. (4) Ἀχαιῶν γὰρ αὐτοὺς πρὸς Αἰτωλοὺς ἐκπολεμωσάντων, μετασχόντες τούτοις τῆς αὐτῆς αἱρέσεως, καὶ ποιησάμενοι συμμαχίαν, μετὰ ταῦτα κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπολέμουν πρὸς Αἰτωλούς. (5) Ἐμβαλόντων δὲ μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Βοιωτίαν τῶν Αἰτωλῶν, ἐκστρατεύσαντες πανδημεὶ, καὶ τῶν Ἀχαιῶν ἠθροισμένων καὶ μελλόντων παραβοηθεῖν, οὐκ ἐκδεξάμενοι τὴν τούτων παρουσίαν συνέβαλον τοῖς Αἰτωλοῖς. (6) ἡττηθέντες δὲ κατὰ τὸν κίνδυνον, οὕτως ἀνέπεσον ταῖς ψυχαῖς, ὥστ᾽ ἀπ᾽ ἐκείνης τῆς χρείας ἁπλῶς οὐδενὸς ἔτι τῶν καλῶν ἀμφισβητεῖν ἐτόλμησαν, οὐδ᾽ ἐκοινώνησαν οὔτε πράξεως, οὔτ᾽

ἀγῶνος οὐδενὸς ἔτι τοῖς Ἕλλησι μετὰ κοινοῦ δόγματος· (7) ἀλλ᾽ ὁρμήσαντες πρὸς εὐωχίαν καὶ μέθας, οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἐξελύθησαν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ψυχαῖς.

V. Τὰ δὲ κεφάλαια τῆς κατὰ μέρος ἀνοίας ἐχειρίσθη παρ᾽ αὐτοῖς τὸν τρόπον τοῦτον. (2) Μετὰ γὰρ τὴν προειρημένην ἧτταν εὐθέως ἐγκαταλιπόντες τοὺς Ἀχαιοὺς, προσένειμαν Αἰτωλοῖς τὸ ἔθνος. (3) Ἀνελομένων δὲ καὶ τούτων πόλεμον μετά τινα χρόνον πρὸς Δημήτριον τὸν Φιλίππου πατέρα, πάλιν ἐγκαταλιπόντες τούτους, καὶ, παραγενομένου Δημητρίου μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Βοιωτίαν, οὐδενὸς πεῖραν λαβόντες τῶν δεινῶν, ὑπέταξαν σφᾶς αὐτοὺς ὁλοσχερῶς Μακεδόσι. (4) Βραχέος δὲ αἰθύγματος ἐγκαταλειπομένου τῆς προγονικῆς δόξης, ἦσάν τινες οἱ δυσαρεστοῦντες τῇ παρούσῃ καταστάσει καὶ τῷ πάντα πείθεσθαι Μακεδόσι. (5) Διὸ καὶ μεγάλην ἀντιπολιτείαν εἶναι συνέβαινε τούτοις πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἀσκώνδαν καὶ Νέωνα, τοὺς Βραχύλλου προγόνους· οὗτοι γὰρ ἦσαν οἱ μάλιστα τότε μακεδονίζοντες. (6) οὐ μὴν, ἀλλὰ τέλος κατίσχυσαν οἱ περὶ τὸν Ἀσκώνδαν, γενομένης τινὸς περιπετείας τοιαύτης. (7) Ἀντίγονος, μετὰ τὸν Δημητρίου θάνατον ἐπιτροπεύσας Φιλίππου, πλέων ἐπί τινας πράξεις πρὸς τὰ ἔσχατα τῆς Βοιωτίας, πρὸς Λαβρύναν παραδόξου γενομένης ἀμπώτεως, ἐκάθισαν πρὸς τὸ ξηρὸν αἱ νῆες αὐτοῦ. (8) κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον προσπεπτωκυίας τῆς φήμης, ὅτι μέλλει κατατρέχειν τὴν

χώραν Ἀντίγονος· Νέων, ἱππαρχῶν τότε, καὶ πάντας τοὺς Βοιωτῶν ἱππεῖς μετ' αὐτοῦ περιαγόμενος χάριν τοῦ παραφυλάττειν τὴν χώραν, ἐπεγένετο τοῖς περὶ τὸν Ἀντίγονον, ἀπορουμένοις καὶ δυσχρηστουμένοις διὰ τὸ συμβεβηκός· (9) καὶ δυνάμενος μεγάλα βλάψαι τοὺς Μακεδόνας, ἔδοξε φείσασθαι παρὰ τὴν προσδοκίαν αὐτῶν. (10) Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις Βοιωτοῖς ἤρεσκε τοῦτο πράξας, τοῖς δὲ Θηβαίοις οὐχ ὅλως εὐδόκει τὸ γεγονός. (11) Ὁ δ' Ἀντίγονος, ἐπελθούσης μετ' ὀλίγον τῆς πλήμης, καὶ κουφισθεισῶν τῶν νεῶν, τῷ μὲν Νέωνι μεγάλην εἶχε χάριν ἐπὶ τῷ μὴ συνεπιτεθεῖσθαι σφίσι κατὰ τὴν περιπέτειαν, αὐτὸς δὲ τὸν προκείμενον ἐτέλει πλοῦν εἰς τὴν Ἀσίαν. (12) Διὸ καὶ μετὰ ταῦτα, νικήσας Κλεομένη τὸν Σπαρτιάτην, καὶ κύριος γενόμενος τῆς Λακεδαίμονος, ἐπιστάτην ἀπέλιπε τῆς πόλεως Βραχύλλην. (13) οὐ μόνον δὲ ταύτην αὐτῶν ἔσχε τὴν πρόνοιαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ συνεχὲς, ὁτὲ μὲν αὐτὸς, ὁτὲ δὲ Φίλιππος, χορηγοῦντες καὶ συνεπισχύοντες ἀεὶ, ταχέως κατηγωνίσαντο τοὺς ἐν ταῖς Θήβαις αὐτοῖς ἀντιπολιτευομένους, καὶ πάντας ἠνάγκασαν μακεδονίζειν, πλὴν τελέως ὀλίγων τινῶν. (14) Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν οἰκίαν τὴν Νέωνος τοιαύτην ἔλαβε τὴν ἀρχὴν καὶ τῆς πρὸς Μακεδόνας συστάσεως καὶ τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν ἐπιδόσεως.

VI. Τὰ δὲ κοινὰ τῶν Βοιωτῶν εἰς τοσαύτην παρεγεγόνει καχεξίαν, ὥστε σχεδὸν εἴκοσι καὶ ε' ἐτῶν τὸ δίκαιον μὴ διεξῆχθαι παρ' αὐτοῖς, μήτε περὶ

τῶν ἰδιωτικῶν συμβολαίων, μήτε περὶ τῶν κοινῶν ἐγκλημάτων. (2) Ἀλλ' οἱ μὲν φρουρὰς παραγγέλλοντες τῶν ἀρχόντων, οἱ δὲ στρατείας κοινὰς, ἐξέκοπτον ἀεὶ τὴν δικαιοδοσίαν· ἔνιοι δὲ τῶν στρατηγῶν καὶ μισθοδοσίας ἐποίουν ἐκ τῶν κοινῶν τοῖς ἀπόροις τῶν ἀνθρώπων. (3) ἐξ ὧν ἐδιδάχθη τὰ πλήθη τούτοις προσέχειν, καὶ τούτοις περιποιεῖν τὰς ἀρχὰς, δι' ὧν ἔμελλε τῶν μὲν ἀδικημάτων καὶ τῶν ὀφειλημάτων οὐχ ὑφέξειν δίκας, προσλήψεσθαι δὲ τῶν κοινῶν ἀεί τι διὰ τὴν τῶν ἀρχόντων χάριν. (4) Πλεῖστα δὲ συνεβάλετο πρὸς τὴν τοιαύτην * Ὀφέλτας, ἀεί τι προσεπινοῶν, ὃ κατὰ τὸ παρὸν ἐδόκει τοὺς πολλοὺς ὠφελεῖν, μετὰ δὲ ταῦτα πάντας ἀπολεῖν ἔμελλεν ὁμολογουμένως. (5) Τούτοις δ' ἠκολούθησε καὶ ἕτερος ζῆλος οὐκ εὐτυχής. Οἱ μὲν γὰρ ἄτεκνοι τὰς οὐσίας οὐ τοῖς κατὰ γένος ἐπιγενομένοις τελευτῶντες ἀπέλειπον, ὅπερ ἦν ἔθος παρ' αὐτοῖς πρότερον, ἀλλ' εἰς εὐωχίας καὶ μέθας διετίθεντο, καὶ κοινὰς τοῖς φίλοις ἐποίουν. (6) πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐχόντων γενεὰς ἀπεμέριζον τοῖς συσσιτίοις τὸ πλεῖον μέρος τῆς οὐσίας· ὥστε πολλοὺς εἶναι Βοιωτῶν, οἷς ὑπῆρχε δεῖπνα τοῦ μηνὸς πλείω τῶν εἰς τὸν μῆνα διατεταγμένων ἡμερῶν. (7) Διὸ καὶ Μεγαρεῖς, μισήσαντες μὲν τὴν τοιαύτην κατάστασιν, μνησθέντες δὲ τῆς προγεγενημένης αὐτοῖς μετὰ τῶν Ἀχαιῶν συμπολιτείας, αὖθις ἀπένευσαν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τὴν ἐκείνων αἵρεσιν. (8) Μεγαρεῖς γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὲν ἐπολιτεύοντο μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἀπὸ

τῶν κατ' Ἀντίγονον τὸν Γονατᾶν χρόνων· ὅτε δὲ Κλεομένης εἰς τὸν Ἰσθμὸν προεκάθισε, διακλεισθέντες προσέθεντο τοῖς Βοιωτοῖς μετὰ τῆς τῶν Ἀχαιῶν γνώμης. (9) βραχὺ δὲ πρὸ τῶν νῦν λεγομένων καιρῶν δυσαρεστήσαντες τῇ πολιτείᾳ τῶν Βοιωτῶν, αὖθις ἀπένευσαν πρὸς τοὺς Ἀχαιούς. (10) Οἱ δὲ Βοιωτοί, διοργισθέντες ἐπὶ τῷ καταφρονεῖσθαι δοκεῖν, ἐξῆλθον ἐπὶ τοὺς Μεγαρεῖς πανδημεὶ σὺν τοῖς ὅπλοις. (11) οὐδένα δὲ ποιουμένων λόγον τῶν Μεγαρέων τῆς παρουσίας αὐτῶν, οὕτω θυμωθέντες πολιορκεῖν ἐπεβάλοντο καὶ προσβολὰς ποιεῖσθαι τῇ πόλει. (12) πανικοῦ δ' ἐμπεσόντος αὐτοῖς, καὶ φήμης, ὅτι πάρεστι Φιλοποίμην τοὺς Ἀχαιοὺς ἔχων, ἀπολιπόντες πρὸς τῷ τείχει τὰς κλίμακας ἔφυγον προτροπάδην εἰς τὴν οἰκείαν.

VII. Τοιαύτην δ' ἔχοντες οἱ Βοιωτοὶ τὴν διάθεσιν τῆς πολιτείας, εὐτυχῶς πως διώλισθον καὶ τοὺς κατὰ Φίλιππον καὶ τοὺς κατ' Ἀντίοχον καιρούς. (2) Ἔν γε μὴν τοῖς ἑξῆς οὐ διέφυγον, ἀλλ' ὥσπερ ἐπίτηδες ἀνταπόδοσιν ἡ τύχη ποιουμένη βαρέως ἔδοξεν αὐτοῖς ἐπεμβαίνειν· ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς ἐν τοῖς ἑξῆς ποιησόμεθα μνήμην.

---

(3) Οἱ πολλοὶ πρόφασιν μὲν εἶχον τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἀλλοτριότητος, τὴν ἐπαναίρεσιν τὴν Βραχύλλου, καὶ τὴν στρατείαν, ἣν ἐποιήσατο Τίτος ἐπὶ Κορώνειαν, διὰ τοὺς ἐπιγιγνομένους φόνους ἐν

ταῖς ὁδοῖς τῶν Ῥωμαίων· (4) τῇ δ' ἀληθείᾳ, καχεκτοῦντες ταῖς ψυχαῖς διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας. (5) Καὶ γὰρ τοῦ βασιλέως συνεγγίζοντος, ἐξῄεσαν ἐπὶ τὴν ἀπάντησιν οἱ τῶν Βοιωτῶν ἄρξαντες· συμμίξαντες δὲ, καὶ φιλανθρώπως ὁμιλήσαντες, ἦγον αὐτὸν εἰς τὰς Θήβας.

V.

Antiochus Chalcide nuptias celebrat.

VIII. Ἀντίοχος ὁ Μέγας ἐπικαλούμενος, ὥς ἱστορεῖ Πολύβιος ἐν τῇ Εἰκοστῇ, παρελθὼν εἰς Χαλκίδα τῆς Εὐβοίας, συνετέλει γάμους, πεντήκοντα μὲν ἔτη γεγονὼς, καὶ δύο τὰ μέγιστα τῶν ἔργων ἀνειληφὼς, τήν τε τῶν Ἑλλήνων ἐλευθέρωσιν, ὥς αὐτὸς ἐπηγγέλλετο, καὶ τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον. (2) Ἐρασθεὶς γοῦν παρθένου Χαλκιδικῆς, κατὰ τὸν τοῦ πολέμου καιρὸν ἐφιλοτιμήσατο γῆμαι, οἰνοπότης ὢν, καὶ μέθαις χαίρων. (3) ἦν δ' αὕτη Κλεοπτολέμου μὲν θυγάτηρ, ἑνὸς τῶν ἐπιφανῶν, κάλλει δὲ πάσας ὑπερβάλλουσα. (4) Καὶ τοὺς γάμους συντελῶν ἐν τῇ Χαλκίδι, αὐτόθι διέτριψε τὸν χειμῶνα, τῶν ἐνεστώτων οὐδ' ἥν τινα ποιούμενος πρόνοιαν. ἔθετο δὲ καὶ τῇ παιδὶ ὄνομα Εὔβοιαν. (5) Ἡττηθεὶς οὖν τῷ πολέμῳ, ἔφυγεν εἰς Ἔφεσον μετὰ τῆς νεογάμου.

VI.

Bellum Romanorum cum Aetolis.

IX. *Οἱ περὶ τὸν Φαινέαν, τὸν τῶν Αἰτωλῶν στρατηγὸν, μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν Ἡράκλειαν ὑποχείριον τοῖς Ῥωμαίοις, ὁρῶντες τὸν περιεστῶτα καιρὸν τὴν Αἰτωλίαν, καὶ λαμβάνοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ συμβησόμενα ταῖς ἄλλαις πόλεσιν, ἔκριναν διαπέμπεσθαι πρὸς τὸν Μάνιον ὑπὲρ ἀνοχῶν καὶ διαλύσεως.* (2) *Ταῦτα δὲ διαλαβόντες, ἐξαπέστειλαν Ἀρχέδαμον καὶ Πανταλέοντα καὶ Χάλησον.* (3) *οἳ συμμίξαντες τῷ στρατηγῷ τῶν Ῥωμαίων, προέθεντο μὲν καὶ πλείους ποιεῖσθαι λόγους· μεσολαβηθέντες δὲ κατὰ τὴν ἔντευξιν, ἐκωλύθησαν.* (4) *Ὁ γὰρ Μάνιος, κατὰ μὲν τὸ παρὸν οὐκ, ἔφασκεν, εὐκαιρεῖν, περισπώμενος ὑπὸ τῆς τῶν ἐκ τῆς Ἡρακλείας λαφύρων οἰκονομίας.* (5) *δεχημέρους δὲ ποιησάμενος ἀνοχὰς, ἐκπέμψειν, ἔφη, μετ᾽ αὐτῶν Λεύκιον, πρὸς ὃν ἐκέλευσε λέγειν ὑπὲρ ὧν ἂν δέοιντο.* (6) *Γενομένων δὲ τῶν ἀνοχῶν, καὶ τοῦ Λευκίου συνελθόντος εἰς τὴν Ὑπάταν, ἐγένοντο λόγοι καὶ πλείους ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων.* (7) *Οἱ μὲν οὖν Αἰτωλοὶ συνίσταντο τὴν δικαιολογίαν, ἀνέκαθεν προφερόμενοι τὰ προγεγονότα σφίσι φιλάνθρωπα πρὸς τοὺς Ῥωμαίους.* (8) *Ὁ δὲ Λεύκιος, ἐπιτεμὼν αὐτῶν τὴν ὁρμὴν, οὐκ ἔφη τοῖς παροῦσι καιροῖς ἁρμόζειν τοῦτο τὸ γένος τῆς δικαιολογίας· λελυμένων γὰρ τῶν ἐξ ἀρχῆς φιλανθρώπων δι᾽ ἐκείνους, καὶ τῆς ἐνεστώσης*

ἔχθρας δι' Αἰτωλοὺς γεγενημένης, οὐδὲν ἔτι συμβάλλεσθαι τὰ τότε φιλάνθρωπα πρὸς τοὺς νῦν καιρούς. (9) Διόπερ, ἀφεμένους τοῦ δικαιολογεῖσθαι, συνεβούλευε, τρέπεσθαι πρὸς τὸν ἀξιωματικὸν λόγον, καὶ δεῖσθαι τοῦ στρατηγοῦ, συγγνώμης τυχεῖν ἐν τοῖς ἡμαρτημένοις. (10) Οἱ δ' Αἰτωλοὶ, καὶ πλείω λόγον ποιησάμενοι περὶ τῶν ὑποπιπτόντων, ἔκριναν ἐπιτρέπειν τὰ ὅλα Μανίῳ, δόντες αὐτοὺς εἰς τὴν Ῥωμαίων πίστιν· (11) οὐκ εἰδότες, τίνα δύναμιν ἔχει τοῦτο· τῷ δὲ τῆς ΠΙΣΤΕΩΣ ὀνόματι πλανηθέντες, ὡς ἂν διὰ τοῦτο λειοτέρου σφίσιν ἐλέου ὑπάρξοντος. (12) Παρὰ δὲ Ῥωμαίοις ἰσοδυναμεῖ τό τε εἰς τὴν πίστιν αὑτὸν ἐγχειρίσαι, καὶ τὸ τὴν ἐπιτροπὴν δοῦναι περὶ αὑτοῦ τῷ κρατοῦντι.

X. Πλὴν ταῦτα κρίναντες, ἐξέπεμψαν ἅμα τῷ Λευκίῳ τοὺς περὶ Φαινέαν, διασαφήσοντας τὰ δεδογμένα τῷ Μανίῳ κατὰ σπουδήν. (2) οἳ καὶ συμμίξαντες τῷ στρατηγῷ, καὶ πάλιν ὁμοίως δικαιολογηθέντες ὑπὲρ αὑτῶν, ἐπὶ καταστροφῆς εἶπαν, διότι κέκριται τοῖς Αἰτωλοῖς, σφᾶς αὐτοὺς ἐγχειρίζειν εἰς τὴν Ῥωμαίων πίστιν. (3) Ὁ δὲ Μάνιος, μεταλαβὼν, οὐκοῦν οὕτως ἔχει ταῦτα, φησὶν, ὦ ἄνδρες Αἰτωλοί; (4) Τῶν δὲ κατανευσάντων· τοιγαροῦν πρῶτον μὲν δεήσει μηδένα διαβαίνειν ὑμῶν εἰς τὴν Ἀσίαν, μήτε κατ' ἰδίαν, μήτε μετὰ κοινοῦ δόγματος· (5) δεύτερον, Δικαίαρχον ἔκδοτον δοῦναι, καὶ Μενέστρα-

τον τὸν Ἠπειρώτην, ὃς ἐτύγχανε τότε παραβεβοηθηκὼς εἰς Ναύπακτον, σὺν δὲ τούτοις Ἀμύνανδρον τὸν βασιλέα, καὶ τῶν Ἀθαμάνων τοὺς ἅμα τούτῳ συναποχωρήσαντάς πρὸς αὐτούς. (6) Ὁ δὲ Φαινέας, μεσολαβήσας, ἀλλ' οὔτε δίκαιον, ἔφησεν, οὔθ' Ἑλληνικόν ἐστιν, ὦ στρατηγὲ, τὸ παρακαλούμενον. (7) Ὁ δὲ Μάνιος, οὐχ οὕτως ὀργισθεὶς, ὡς βουλόμενος εἰς ἔννοιαν αὐτὸν ἀγαγεῖν τῆς περιστάσεως, καὶ καταπλήξασθαι τοῖς ὅλοις· Ἔτι γὰρ ὑμεῖς ἑλληνοκοπεῖτε, φησὶ, καὶ περὶ τοῦ πρέποντος καὶ καθήκοντος ποιεῖσθε λόγον, δεδωκότες ἑαυτοὺς εἰς τὴν πίστιν; οὓς ἐγὼ δήσας εἰς τὴν ἅλυσιν ἀπάξω πάντας, ἂν τοῦτο ἐμοὶ δόξῃ. (8) Ταῦτα λέγων, φέρειν ἅλυσιν ἐκέλευε, καὶ σκύλακα σιδηροῦν ἑκάστῳ περιθεῖναι περὶ τὸν τράχηλον. (9) Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Φαινέαν, ἔκθαμβοι γεγονότες, ἕστασαν ἄφωνοι πάντες, οἱονεὶ παραλελυμένοι καὶ τοῖς σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς, διὰ τὸ παράδοξον τῶν ἀπαντωμένων. (10) ὁ δὲ Λεύκιος καὶ τινες ἕτεροι τῶν συμπαρόντων χιλιάρχων ἐδέοντο τοῦ Μανίου, μηδὲν βουλεύσασθαι δυσχερὲς ὑπὲρ τῶν παρόντων ἀνδρῶν, ἐπεὶ τυγχάνουσιν ὄντες πρεσβευταί. (11) Τοῦ δὲ συγχωρήσαντος, ἤρξατο λέγειν ὁ Φαινέας· ἔφη γὰρ, αὐτὸν καὶ τοὺς Ἀποκλήτους ποιήσειν τὰ προσταττόμενα, προσδεῖσθαι δὲ καὶ τῶν πολλῶν, εἰ μέλλει κυρωθῆναι τὰ παραγγελλόμενα. (12) Τοῦ δὲ Μανίου φήσαντος, αὐτὸν ὀρθῶς λέγειν, ἠξίου πάλιν ἀνοχὰς αὐτοῖς δοθῆναι δεχημέρους. συγχωρηθέν-

τος δὲ καὶ τούτου, τότε μὲν ἐπὶ τούτοις ἐχωρίσθησαν. (13) Παραγενόμενοι δ' εἰς τὴν Ὑπάταν, διεσάφουν τοῖς Ἀποκλήτοις τὰ γεγονότα καὶ τοὺς ῥηθέντας λόγους. ὧν ἀκούσαντες, τότε πρῶτον ἔννοιαν ἔλαβον Αἰτωλοὶ τῆς αὐτῶν ἀγνοίας, καὶ τῆς ἐπιφερομένης αὐτοῖς ἀνάγκης. (14) διὸ γράφειν ἔδοξεν εἰς τὰς πόλεις, καὶ συγκαλεῖν τοὺς Αἰτωλοὺς, χάριν τοῦ βουλεύσασθαι περὶ τῶν προσταττομένων. (15) Διαδοθείσης δὲ τῆς φήμης ὑπὲρ τῶν ἀπηντημένων τοῖς περὶ τὸν Φαινέαν, οὕτως ἀπεθηριώθη τὸ πλῆθος, ὥστ' οὐδ' ἀπαντᾷν οὐδεὶς ἐπεβάλετο πρὸς τὸ διαβούλιον. (16) Τοῦ δ' ἀδυνάτου κωλύσαντος βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἐπιταττομένων, ἅμα δὲ καὶ τοῦ Νικάνδρου κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον καταπλεύσαντος ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὰ Φάλαρα τοῦ κόλπου τοῦ Μηλιέως, ὅθεν καὶ τὴν ὁρμὴν ἐποιήσατο, καὶ διασαφοῦντος τὴν τοῦ βασιλέως εἰς αὐτὸν προθυμίαν καὶ τὰς εἰς τὸ μέλλον ἐπαγγελίας· ἔτι μᾶλλον ὠλιγώρησαν, τοῦ μηδὲν γενέσθαι πέρας ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. (17) ὅθεν ἅμα τῷ διελθεῖν τὰς ἐν ταῖς ἀνοχαῖς ἡμέρας, κατάμονος αὖθις ὁ πόλεμος ἐγεγόνει τοῖς Αἰτωλοῖς.

XI. Περὶ δὲ τῆς συμβάσης τῷ Νικάνδρῳ περιπετείας οὐκ ἄξιον παρασιωπῆσαι. (2) Παρεγενήθη μὲν γὰρ ἐκ τῆς Ἐφέσου δωδεκαταῖος εἰς τὰ Φάλαρα πάλιν, ἀφ' ἧς ὡρμήθη ἡμέρας. (3) καταλαβὼν δὲ τοὺς Ῥωμαίους ἔτι περὶ τὴν Ἡράκλειαν, τοὺς Μακεδόνας δὲ ἀφεστῶτας μὲν ἀπὸ τῆς Λαμίας, οὐ

μακρὰν δὲ στρατοπεδεύοντας τῆς πόλεως· (4) τὰ μὲν χρήματα εἰς τὴν Λαμίαν διεκόμισε παραδόξως, αὐτὸς δὲ τῆς νυκτὸς ἐπεβάλετο κατὰ τὸν μεταξὺ τόπον τῶν στρατοπέδων διαπεσεῖν εἰς τὴν Ὑπάταν. (5) Ἐμπεσὼν δ' εἰς τοὺς προκοίτους τῶν Μακεδόνων, ἀνήγετο πρὸς τὸν Φίλιππον ἔτι τῆς συνουσίας ἀκμαζούσης, πρὸς τὸ πείσεσθαί τι δεινὸν πεσὼν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τὸν θυμὸν, ἢ παραδοθήσεσθαι τοῖς Ῥωμαίοις. (6) Τοῦ δὲ πράγματος ἀγγελθέντος τῷ βασιλεῖ, ταχέως ἐκέλευσε τοὺς ἐπὶ τούτων ὄντας θεραπεῦσαι τὸν Νίκανδρον, καὶ τὴν λοιπὴν ἐπιμέλειαν αὐτοῦ ποιήσασθαι φιλάνθρωπον. (7) μετὰ δέ τινα χρόνον αὐτὸς ἐξαναστὰς συνέμιξε τῷ Νικάνδρῳ, καὶ πολλὰ καταμεμψάμενος τὴν κοινὴν τῶν Αἰτωλῶν ἄγνοιαν, ἐξ ἀρχῆς μὲν, ὅτι Ῥωμαίους ἐπαγάγοιεν τοῖς Ἕλλησι, μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν Ἀντίοχον, ὅμως ἔτι καὶ νῦν παρεκάλει, λήθην ποιησαμένους τῶν προγεγονότων, ἀντέχεσθαι τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας, καὶ μὴ θελῆσαι συνεπεμβαίνειν τοῖς κατ' ἀλλήλων καιροῖς. (8) Ταῦτα μὲν οὖν παρῄνει τοῖς προεστῶσι τῶν Αἰτωλῶν ἀναγγέλλειν· αὐτὸν δὲ τὸν Νίκανδρον παρακαλέσας μνημονεύειν τῆς εἰς αὐτὸν γεγενημένης εὐεργεσίας, ἐξέπεμπε μετὰ προπομπῆς ἱκανῆς, παραγγείλας τοῖς ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοις, ἀσφαλῶς εἰς τὴν Ὑπάταν αὐτὸν ἀποκαταστῆσαι. (9) Ὁ δὲ Νίκανδρος, τελέως ἀνελπίστου καὶ παραδόξου φανείσης αὐτῷ τῆς ἀπαντήσεως, τότε μὲν ἀνεκομίσθη πρὸς τοὺς οἰκείους· κατὰ δὲ τὸν ἑξῆς χρόνον ἀπὸ

ταύτης τῆς ἐνστάσεως εὔνους ὢν διετέλει τῇ Μακεδόνων οἰκίᾳ. (10) Διὸ καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ τοὺς Περσικοὺς καιροὺς, ἐνδεδεμένος τῇ προειρημένῃ χάριτι, καὶ δυσχερῶς ἀντιπράττων ταῖς τοῦ Περσέως ἐπιβολαῖς, εἰς ὑποψίαν καὶ διαβολὰς ἐμπεσὼν, καὶ τέλος ἀνακληθεὶς εἰς Ῥώμην, ἐκεῖ μετήλλαξε τὸν βίον.

---

(11) Κόραξ, ὄρος μεταξὺ Καλλιπόλεως καὶ Ναυπάκτου.

---

(12) Ἀπεράντεια, πόλις Θεσσαλίας. Πολύβιος εἰκοστῷ. τὸ ἐθνικὸν, Ἀπεραντοὶ, ὀξυτόνως.

VII.

Legatio Lacedaemoniorum ad Romanos.

XII. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον συνέβη καὶ τὴν ἐκ τῆς Ῥώμης πρεσβείαν, ἣν ἀπέστειλαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, παραγενέσθαι, διεψευσμένην τῶν ἐλπίδων. (2) Ἐπρέσβευον μὲν γὰρ περὶ τῶν ὁμήρων καὶ τῶν κωμῶν. (3) Ἡ δὲ σύγκλητος περὶ μὲν τῶν κωμῶν ἔφησεν ἐντολὰς δώσειν τοῖς παρ' αὐτῶν ἀποστελλομένοις πρέσβεσι· περὶ δὲ τῶν ὁμήρων, ἔτι βουλεύσασθαι θέλειν. (4) περὶ δὲ τῶν φυγάδων

τῶν ἀρχαίων θαυμάζειν, ἔφησαν, πῶς οὐ κατάγουσιν αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκείαν, ἠλευθερωμένης τῆς Σπάρτης.

VIII.

Legatio Philippi benigne accepta a Romanis.

XIII. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς ἡ σύγκλητος ἐχρημάτισε τοῖς παρὰ Φιλίππου πρεσβευταῖς. (2) Ἧκον γὰρ παρ' αὐτοῦ πρέσβεις, ἀπολογιζόμενοι τὴν εὔνοιαν καὶ προθυμίαν, ἣν παρέσχε τοῖς Ῥωμαίοις ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ πρὸς Ἀντίοχον πολέμῳ. (3) Ὧν διακούσασα, τὸν μὲν υἱὸν Δημήτριον ἀπέλυσε τῆς ὁμηρείας παραχρῆμα, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν φόρων ἐπηγγείλατο παραλύσειν, διαφυλάξαντος αὐτοῦ τὴν πίστιν ἐν τοῖς ἐνεστῶσι καιροῖς. (4) Παραπλησίως δὲ καὶ τοὺς τῶν Λακεδαιμονίων ὁμήρους ἀφῆκε, πλὴν Ἀρμένα, τοῦ Νάβιδος υἱοῦ· τοῦτον δὲ μετὰ ταῦτα, συνέβη νόσῳ μεταλλάξαι τὸν βίον.

ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ

ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ἹΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.

BELLVM AETOLICVM.

(I.) *Res gestae post* VICTORIAM NAVALEM DE ANTIOCHO.

I. Τοῖς Ῥωμαίοις τῆς κατὰ τὴν ναυμαχίαν νίκης ἄρτι προσηγγελμένης, πρῶτον μὲν τῷ δήμῳ παρήγγειλαν, ἐλινύας ἄγειν ἡμέρας ἐννέα. (2) τοῦτο δ' ἔστι σχολάζειν πανδημεί, καὶ θύειν τοῖς θεοῖς χαριστήρια τῶν εὐτυχημάτων. (3) Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς παρὰ τῶν Αἰτωλῶν πρέσβεις καὶ τοὺς παρὰ τοῦ

Μανίου προσῆγον τῇ συγκλήτῳ. (4) γενομένων δὲ πλειόνων παρ' ἀμφοῖν λόγων, ἔδοξε τῷ συνεδρίῳ, δύω προτείνειν γνώμας τοῖς Αἰτωλοῖς, ἢ διδόναι τὴν ἐπιτροπὴν περὶ πάντων τῶν καθ' αὑτοὺς, ἢ χίλια τάλαντα παραχρῆμα δοῦναι, καὶ τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζειν Ῥωμαίοις. (5) Τῶν δ' Αἰτωλῶν ἀξιούντων, διασαφῆσαι ῥητῶς, ἐπὶ τίσι δεῖ διδόναι τὴν ἐπιτροπὴν, οὐ προσδέχεται τὴν διαστολὴν ἡ σύγκλητος. (6) Διὸ καὶ τούτοις γέγονε κατάμονος ὁ πόλεμος.

(II.) L. SCIPIO *inducias concedit Aetolis.*

II. Πολιορκουμένων τῶν Ἀμφισσέων ὑπὸ Μανίου τοῦ Ῥωμαίων στρατηγοῦ, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος, πυνθανόμενος τήν τε τῶν Ἀμφισσέων ταλαιπωρίαν, καὶ τὴν τοῦ Ποπλίου παρουσίαν, ἐξαπέστειλε πρεσβευτὰς τοὺς περὶ τὸν Ἐχέδημον, (2) ἐντειλάμενος, ἅμα μὲν ἀσπάσασθαι τοὺς περὶ τὸν Λεύκιον καὶ Πόπλιον, ἅμα δὲ καταπειράζειν τῆς πρὸς Αἰτωλοὺς διαλύσεως. (3) Ὧν παραγενομένων, ἀσμένως ὑποδεξάμενος ὁ Πόπλιος ἐφιλανθρώπει τοὺς ἄνδρας, θεωρῶν, ὅτι παρέξονται χρείαν αὐτῷ πρὸς τὰς προκειμένας ἐπιβολάς. (4) Ὁ γὰρ προειρημένος ἀνὴρ ἐβούλετο θέσθαι μὲν καλῶς τὰ κατὰ τοὺς Αἰτωλούς· εἰ δὲ μὴ συνυπακούοιεν, πάντως διειλήφει, παραλιπὼν ταῦτα διαβαί-

νειν εἰς τὴν Ἀσίαν· (5) σαφῶς γινώσκων, διότι τὸ τέλος ἐστὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ὅλης ἐπιβολῆς οὐκ ἐν τῷ χειρώσασθαι τὸ τῶν Αἰτωλῶν ἔθνος, ἀλλ' ἐν τῷ νικήσαντας τὸν Ἀντίοχον κρατῆσαι τῆς Ἀσίας. (6) Διόπερ ἅμα τῷ μνησθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ὑπὲρ τῆς διαλύσεως, ἑτοίμως προσδεξάμενος τοὺς λόγους, ἐκέλευσε παραπλησίως πειράζειν αὐτοὺς καὶ τῶν Αἰτωλῶν. (7) Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐχέδημον, προδιαπεμψάμενοι, καὶ μετὰ ταῦτα πορευθέντες εἰς τὴν Ὑπάταν αὐτοί, διελέγοντο περὶ τῆς διαλύσεως τοῖς ἄρχουσι τῶν Αἰτωλῶν. (8) Ἑτοίμως δὲ κἀκείνων συνυπακουόντων, κατεστάθησαν οἱ συμμίξοντες τοῖς Ῥωμαίοις. (9) οἳ καὶ παραγενόμενοι πρὸς τοὺς περὶ τὸν Πόπλιον, καταλαβόντες αὐτοὺς στρατοπεδεύοντας ἐν ξ' σταδίοις ἀπὸ τῆς Ἀμφίσσης, πολλοὺς διετίθεντο λόγους, ἀναμιμνήσκοντες τῶν γεγονότων σφίσιν φιλανθρώπων πρὸς Ῥωμαίους. (10) Ἔτι δὲ πρότερον καὶ φιλανθρωπότερον ὁμιλήσαντος τοῦ Ποπλίου, καὶ προφερομένου τάς τε κατὰ τὴν Ἰβηρίαν καὶ τὴν Λιβύην πράξεις, καὶ διασαφοῦντος, τίνα τρόπον κέχρηται τοῖς κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους αὐτῷ πιστεύσασι, καὶ τέλος οἰομένου δεῖν ἐγχειρίζειν σφᾶς αὐτῷ καὶ πιστεύειν· (11) τὰς μὲν ἀρχὰς ἅπαντες οἱ παρόντες εὐέλπιδες ἐγενήθησαν, ὡς αὐτίκα μάλα τελεσιουργηθησομένης τῆς διαλύσεως. (12) Ἐπεὶ δέ, πυθομένων τῶν Αἰτωλῶν, ἐπὶ τίσι δεῖ ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην, ὁ Λεύκιος διεσάφησεν, διότι, δυοῖν προκειμένων αὐτοῖς, αἵρεσις ὑπάρχει·

(13) δεῖν γὰρ ἢ τὴν ἐπιτροπὴν διδόναι περὶ πάντων τῶν καθ᾽ αὑτοὺς, ἢ χίλια τάλαντα παραχρῆμα, καὶ τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν αἱρεῖσθαι καὶ φίλον Ῥωμαίοις· (14) ἐδυσχρήστησαν μὲν οἱ παρόντες τῶν Αἰτωλῶν, ὡς ἔνι μάλιστα, διὰ τὸ μὴ γίγνεσθαι τὴν ἀπόφασιν ἀκόλουθον τῇ προγενομένῃ λαλιᾷ, πλὴν ἐπανοίσειν ἔφασαν ὑπὲρ τῶν ἐπιταττομένων τοῖς Αἰτωλοῖς.

III. Οὗτοι μὲν οὖν ἐπανῄεσαν βουλευσόμενοι περὶ τῶν προειρημένων. (2) Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐχέδημον, συμμίξαντες τοῖς Ἀποκλήτοις, ἐβουλεύοντο περὶ τῶν προειρημένων. (3) Ἦν δὲ τῶν ἐπιταττομένων τὸ μὲν ἀδύνατον διὰ τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων· τὸ δὲ φοβερὸν, διὰ τὸ πρότερον αὐτοὺς ἀπατηθῆναι, καθ᾽ ὃν καιρὸν ἐπινεύσαντες ὑπὲρ τῆς ἐπιτροπῆς παρὰ μικρὸν εἰς τὴν ἅλυσιν ἐνέπεσον. (4) Διόπερ ἀπορούμενοι καὶ δυσχρηστούμενοι περὶ ταῦτα, πάλιν ἐξέπεμπον τοὺς αὐτοὺς, δεησομένους, ἢ χρημάτων ἀφελεῖν, ἵνα δύνωνται τελεῖν, ἢ τῆς ἐπιτροπῆς ἐκτὸς ποιῆσαι τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας. (5) οἳ καὶ συμμίξαντες τοῖς περὶ τὸν Πόπλιον, διεσάφουν τὰ δεδογμένα. (6) Τοῦ δὲ Λευκίου φήσαντος, ἐπὶ τούτοις ἔχειν παρὰ τῆς συγκλήτου τὴν ἐξουσίαν, ἐφ᾽ οἷς ἀρτίως εἶπεν· οὗτοι μὲν αὖθις ἐπανῆλθον. (7) Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐχέδημον ἐπακολουθήσαντες εἰς τὴν Ὑπάταν, συνεβούλευσαν τοῖς Αἰτωλοῖς, ἐπεὶ τὰ τῆς διαλύσεως ἐμποδίζοιτο κατὰ τὸ παρὸν, ἀνοχὰς αἰτησαμένους, καὶ τῶν ἐνεστώτων κακῶν ὑπέρθεσιν ποιησαμένους, πρεσβεύειν πρὸς

τὴν σύγκλητον· (8) κἂν μὲν ἐπιτυγχάνωσι περὶ τῶν ἀξιουμένων· εἰ δὲ μὴ, τοῖς καιροῖς ἐφεδρεύειν. (9) χείρω μὲν γὰρ ἀδύνατον γενέσθαι τῶν ὑποκειμένων τὰ περὶ σφᾶς, βελτίω γε μὴν οὐκ ἀδύνατον διὰ πολλὰς αἰτίας. (10) Φανέντων δὲ καλῶς λέγειν τῶν περὶ τὸν Ἐχέδημον, ἔδοξε πρεσβεύειν τοῖς Αἰτωλοῖς ὑπὲρ τῶν ἀνοχῶν. (11) Ἀφικόμενοι δὲ πρὸς τὸν Λεύκιον, ἐδέοντο συγχωρηθῆναι σφίσι κατὰ τὸ παρὸν ἑξαμήνους ἀνοχὰς, ἵνα πρεσβεύσωσι πρὸς τὴν σύγκλητον. (12) Ὁ δὲ Πόπλιος, πάλαι πρὸς τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν πράξεις παρωρμημένος, ταχέως ἔπεισε τὸν ἀδελφὸν, ὑπακοῦσαι τοῖς ἀξιουμένοις. (13) Γραφεισῶν δὲ τῶν ὁμολογιῶν, ὁ μὲν Μάνιος, λύσας τὴν πολιορκίαν, καὶ παραδοὺς ἅπαν τὸ στράτευμα, καὶ τὰς χορηγίας τοῖς περὶ τὸν Λεύκιον, εὐθέως ἀπηλλάττετο μετὰ τῶν χιλιάρχων εἰς τὴν Ῥώμην.

II.

BELLVM ROMANORVM CVM ANTIOCHO.

(I.) PHOCAEENSIVM *Factiones, divisae inter Romanos et Antiochum.*

IV. Οἱ δὲ Φωκαιεῖς, τὰ μὲν ὑπὸ τῶν ἀπολειφθέντων Ῥωμαίων ἐν ταῖς ναυσὶν ἐπισταθμευό-

μενοι, τὰ δὲ τὰς ἐπιταγὰς δυσχερῶς φέροντες, ἐστασίαζον.

---

(2) Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους οἱ τῶν Φωκαιέων ἄρχοντες, δεδιότες τάς τε τῶν πολλῶν ὁρμὰς διὰ τὴν σιτοδείαν καὶ τὴν τῶν Ἀντιοχιστῶν φιλοτιμίαν, ἐξέπεμψαν πρεσβευτὰς πρὸς Σέλευκον, ὄντα πρὸς τοῖς ὅροις τῆς χώρας αὐτῶν· (3) ἀξιοῦντες, μὴ πελάζειν τῆς πόλεως, ὅτι πρόκειταί σφισι τὴν ἡσυχίαν ἄγειν καὶ καραδοκεῖν τὴν τῶν ὅλων κρίσιν, μετὰ δὲ ταῦτα πειθαρχεῖν τοῖς εἰρημένοις. (4) ἦσαν δὲ τῶν πρεσβευτῶν ἴδιοι μὲν τοῦ Σελεύκου καὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως Ἀρίσταρχος καὶ Κάσανδρος καὶ Ῥόδων· ἐναντίοι δὲ καὶ πρὸς Ῥωμαίους ἀπονενευκότες, Ἡγίας καὶ Γελίας. (5) Ὧν συμμιξάντων, ὁ Σέλευκος εὐθέως τοὺς μὲν περὶ τὸν Ἀρίσταρχον ἀνὰ χεῖρας εἶχε, τοὺς δὲ περὶ τὸν Ἡγίαν παρεώρα. (6) πυθόμενος δὲ τὴν ὁρμὴν τῶν πολλῶν, καὶ τὴν σπάνιν τοῦ σίτου, παρεὶς τὸν χρηματισμὸν καὶ τὴν ἔντευξιν τῶν παραγεγονότων, προῆγεν πρὸς τὴν πόλιν.

(II.) PAVSISTRATO *praefecto classis Rhodiae succedit* PAMPHILIDAS.

V. Πυρφόρος, ᾧ ἐχρήσατο Παυσίστρατος ὁ τῶν Ῥοδίων ναύαρχος, ἦν κημός· (2) ἐξ ἑκατέρου δὲ τοῦ

μέρους τῆς πρώρας ἄγκυραι δύο παρέκειντο παρὰ τὴν ἐντὸς ἐπιφάνειαν τῶν τοίχων, εἰς ἃς ἐνηρμόζοντο κοντοὶ προτείναντες τοῖς κέρασιν εἰς θάλασσαν. (3) ἐπὶ δὲ τὸ τούτων ἄκρον ὁ κημὸς ἁλύσει σιδηρᾷ προσήρτητο, πλήρης πυρός. (4) ὥστε παρὰ τὰς ἐμβολὰς καὶ παρεμβολὰς εἰς μὲν τὴν πολεμίαν ναῦν ἐπαράττεσθαι πῦρ, ἀπὸ δὲ τῆς οἰκείας πολὺν ἀφεστάναι τόπον διὰ τὴν ἔγκλισιν.

---

(5) *Παμφιλίδας*, ὁ τῶν Ῥοδίων ναύαρχος, ἐδόκει πρὸς πάντας τοὺς καιροὺς εὐαρμοστότερος εἶναι τοῦ *Παυσιστράτου*, διὰ τὸ βαθύτερος τῇ φύσει καὶ στασιμώτερος μᾶλλον ἢ τολμηρότερος ὑπάρχειν. (6) Ἀγαθοὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οὐκ ἐκ τῶν κατὰ λόγον, ἀλλ' ἐκ τῶν συμβαινόντων, ποιεῖσθαι τὰς διαλήψεις. (7) Ἄρτι γὰρ δι' αὐτὸ τοῦτο προκεχειρισμένοι τὸν *Παυσίστρατον*, διὰ τὸ πρᾶξιν ἔχειν τινὰ καὶ τόλμαν, παραχρῆμα μετέπιπτον εἰς τἀναντία ταῖς γνώμαις διὰ τὴν περιπέτειαν.

(III.) SCIPIONES *cum exercitu petunt Hellespontum.*

VI. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον εἰς τὴν *Σάμον* προσέπεσε γράμματα τοῖς περὶ τὸν *Λεύκιον* καὶ τὸν *Εὐμένη* παρά τε *Λευκίου*, τοῦ τὴν ὕπατον ἀρχὴν

ἔχοντος, καὶ παρὰ Ποπλίου Σκιπίωνος· (2) δηλοῦντα τάς πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς γεγενημένας συνθήκας ὑπὲρ τῶν ἀνοχῶν, καὶ τὴν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον πορείαν τῶν πεζικῶν στρατοπέδων. (3) Ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀντίοχον καὶ Σέλευκον ταῦτα διεσαφεῖτο παρὰ τῶν Αἰτωλῶν.

(IV.) EVMENI *advenit auxilium ab* ACHAEIS *adversus Antiochum.*

VII. *Κατὰ τὴν Ἑλλάδα, πρεσβείας παραγενομένης εἰς Ἀχαΐαν παρ' Εὐμένους τοῦ βασιλέως ὑπὲρ συμμαχίας· (2) ἀθροισθέντες εἰς ἐκκλησίαν οἱ πολλοὶ τῶν Ἀχαιῶν, τήν τε συμμαχίαν ἐπεκύρωσαν, καὶ νεανίσκους ἐξαπέστειλαν, πεζοὺς μὲν χιλίους, ἱππεῖς δὲ ρ′. ὧν ἡγεῖτο Διοφάνης ὁ Μεγαλοπολίτης.*

---

(3) *Διοφάνης, ὁ Μεγαλοπολίτης, μεγάλην ἕξιν εἶχεν ἐν τοῖς πολεμικοῖς, διὰ τὸ, πολυχρονίου γεγονότος τοῦ πρὸς Νάβιν πολέμου τοῖς Μεγαλοπολίταις ἀστυγείτονος, πάντα συνεχῶς τὸν χρόνον ὑπὸ τὸν Φιλοποίμενα τεταγμένος, τριβὴν ἐσχηκέναι τῶν κατὰ πόλεμον ἔργων ἀληθινήν. (4) Χωρίς τε τούτων, κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ κατὰ τὴν σωματικὴν χρείαν ἦν ὁ προειρημένος ἀνὴρ δυνατὸς καὶ καταπληκτικός. Τὸ δὲ κυριώτατον, πρὸς πόλεμον ὑπῆρχεν ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ τοῖς ὅπλοις ἐχρῆτο διαφερόντως.*

(V.) EVMENES *dissuadet Romanis pacem cum* ANTIOCHO.

VIII. *Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς, εἰς τὸν Πέργαμον ἐμβαλὼν, πυθόμενος δὲ τὴν παρουσίαν Εὐμένους τοῦ βασιλέως, καὶ θεωρῶν οὐ μόνον τὰς ναυτικὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς πεζικὰς δυνάμεις ἐπ᾽ αὐτὸν παραγιγνομένας, ἐβουλεύετο λόγους ποιήσασθαι περὶ διαλύσεως ὁμοῦ πρός τε Ῥωμαίους καὶ τὸν Εὐμένη καὶ τοὺς Ῥοδίους.* (2) *Ἐξάρας οὖν ἅπαντι τῷ στρατεύματι, παρῆν πρὸς τὴν Ἐλαίαν· καὶ λαβὼν λόφον τινὰ κατάντικρυ τῆς πόλεως, τὸ μὲν πεζικὸν ἐπὶ τούτου κατέστησε, τοὺς δ᾽ ἱππεῖς παρ᾽ αὐτὴν τὴν πόλιν παρενέβαλε, πλείους ὄντας ἑξακισχιλίων.* (3) *αὐτὸς δὲ μεταξὺ τούτων γενόμενος, διεπέμπετο πρὸς τοὺς περὶ τὸν Λεύκιον εἰς τὴν πόλιν ὑπὲρ διαλύσεως.* (4) *Ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ τῶν Ῥωμαίων, συναγαγὼν τούς τε Ῥοδίους καὶ τὸν Εὐμένη, ἠξίου λέγειν περὶ τῶν ἐνεστώτων τὸ φαινόμενον.* (5) *Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Εὔδημον καὶ Παμφιλίδαν οὐκ ἀλλότριοι τῆς διαλύσεως ἦσαν· ὁ δὲ βασιλεὺς, οὔτ᾽ εὐσχήμονα τὴν διάλυσιν, οὔτε δυνατὴν ἔφησε κατὰ τὸ παρὸν εἶναι.* (6) *Εὐσχήμονα γὰρ, ἔφη, πῶς οἷόν τε γίγνεσθαι τὴν ἔκβασιν, ἐὰν τειχήρεις ὄντες ποιώμεθα τὰς διαλύσεις;* (7) *Καὶ μὴν οὐδὲ δυνατὴν ἔφησε κατὰ τὸ παρόν. πῶς γὰρ ἐνδέχεται, μὴ προσδεξαμένους ὕπατον, ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης βεβαιῶσαι τὰς ὁμολογηθείσας συνθήκας;* (8) *Χω-*

ῥίς τε τούτων, ἐὰν ὅλως γένηταί τι σημεῖον ὁμολογίας πρὸς τὸν Ἀντίοχον, οὔτε τὰς ναυτικὰς δυνάμεις δυνατὸν ἐπανελθεῖν δήπουθεν εἰς τὴν ἰδίαν, οὔτε τὰς πεζικὰς, ἐὰν μὴ πρότερον ὅ τε δῆμος ἥ τε σύγκλητος ἐπικυρώσῃ τὰ δοχθέντα· (9) λείπεται δὲ, καραδοκοῦντας τὴν ἐκείνων ἀπόφασιν παραχειμάζειν ἐνθάδε, καὶ πράττειν μὲν μηδὲν, ἐκδαπανᾷν δὲ τὰς τῶν ἰδίων συμμάχων χορηγίας καὶ παρασκευάς· (10) ἔπειτ', ἂν μὴ * παρῇ τῇ συγκλήτῳ διαλύεσθαι, καινοποιεῖν πάλιν ἀπ' ἀρχῆς τὸν πόλεμον, παρέντας τοὺς ἐνεστῶτας καιροὺς, ἐν οἷς δυνάμεθα, θεῶν βουλομένων, πέρας ἐπιθεῖναι τοῖς ὅλοις. (11) Ὁ μὲν οὖν Εὐμένης ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Λεύκιος, ἀποδεξάμενος τὴν συμβουλίαν, ἀπεκρίθη τοῖς περὶ τὸν Ἀντίοχον, ὅτι πρὸ τοῦ τὸν ἀνθύπατον ἐλθεῖν, οὐκ ἐνδέχεται γενέσθαι τὰς διαλύσεις. (12) Ὧν ἀκούσαντες οἱ περὶ τὸν Ἀντίοχον, παραυτίκα μὲν ἐδῄουν τὴν τῶν Ἐλαϊτῶν χώραν· (13) ἑξῆς δὲ τούτοις Σέλευκος μὲν ἐπὶ τούτων ἔμεινε τῶν τόπων, Ἀντίοχος δὲ, κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπιπορευόμενος, ἐνέβαλεν εἰς τὸ Θήβης καλούμενον πεδίον· (14) καὶ παραβεβληκὼς εἰς χώραν εὐδαίμονα καὶ γέμουσαν ἀγαθῶν, ἐπλήρου τὴν στρατιὰν παντοδαπῆς λείας.

(VI.) PRVSIAS, *rex Bithyniae, partes amplectitur Romanorum.*

IX. Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς, παραγενόμενος εἰς τὰς Σάρδεις ἀπὸ τῆς προῤῥηθείσης στρατείας, διεπέμ-

πετο συνεχῶς πρὸς Προυσίαν, παρακαλῶν αὐτὸν εἰς τὴν σφετέραν συμμαχίαν. (2) Ὁ δὲ Προυσίας κατὰ μὲν τοὺς ἀνώτερον χρόνους οὐκ ἀλλότριος ἦν τοῦ κοινωνεῖν τοῖς περὶ τὸν Ἀντίοχον· πάνυ γὰρ ἐδεδίει τοὺς Ῥωμαίους, μὴ ποιῶνται εἰς τὴν Ἀσίαν διάβασιν ἐπὶ καταλύσει πάντων τῶν δυναστῶν. (3) Παραγενομένης δ' ἐπιστολῆς αὐτῷ παρά τε Λευκίου καὶ Ποπλίου τῶν ἀδελφῶν, κομισάμενος ταύτην καὶ διαγνοὺς, ἐπὶ ποσὸν ἔστη τῇ διανοίᾳ, καὶ προεῖδε τὸ μέλλον ἐνδεχομένως· (4) ἅτε τῶν περὶ τὸν Πόπλιον ἐναργέσι κεχρημένων καὶ πολλοῖς μαρτυρίοις πρὸς πίστιν διὰ τῶν ἐγγράπτων. (5) Οὐ γὰρ μόνον ὑπὲρ τῆς ἰδίας προαιρέσεως ἔφερεν ἀπολογισμοὺς, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς κοινῆς ἁπάντων Ῥωμαίων· (6) δι' ὧν παρεδείκνυον, οὐχ οἷον ἀφῃρημένοι τινὸς τῶν ἐξ ἀρχῆς βασιλέων τὰς δυναστείας, ἀλλὰ τινὰς μὲν καὶ προσκατεσκευακότες αὐτοὶ δυνάστας, ἐνίους δ' ηὐξηκότες, εἰς πολλαπλασίους αὐτῶν τὰς ἀρχὰς πεποιηκότες. (7) Ὧν κατὰ μὲν τὴν Ἰβηρίαν Ἀνδοβάλην καὶ Κολίχαντα προεφέροντο· κατὰ δὲ τὴν Λιβύην, Μασσανάσσην· ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα τόποις Πλεύρατον· (8) οὓς ἅπαντας ἔφασαν ἐξ ἐλαφρῶν καὶ τῶν τυχόντων δυναστῶν πεποιηκέναι βασιλεῖς ὁμολογουμένως. (9) ὁμοίως κατὰ τὴν Ἑλλάδα Φίλιππον καὶ Νάβιν· ὧν Φίλιππον μὲν καταπολεμήσαντες καὶ συγκλείσαντες εἰς ὅμηρα καὶ φόρους, βραχεῖαν αὐτοῦ νῦν λαβόντες ἀπόδειξιν εὐνοίας, ἀποκαθεστακέναι μὲν αὐτῷ τὸν υἱὸν καὶ τοὺς ἅμα τούτῳ

συνομηρεύοντας νεανίσκους, ἀπολελυκέναι δὲ τῶν φόρων, πολλὰς δὲ τῶν πόλεων ἀποδεδωκέναι τῶν ἁλουσῶν κατὰ πόλεμον. (10) Νάβιν δὲ δυνηθέντες ἄρδην ἐπανελέσθαι, τοῦτο μὲν οὐ ποιῆσαι, φείσασθαι δ᾽ αὐτοῦ, καίπερ ὄντος τυράννου, λαβόντες πίστεις τὰς εἰθισμένας. (11) Εἰς ἃ βλέποντα παρεκάλουν τὸν Προυσίαν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, μὴ δεδιέναι περὶ τῆς ἀρχῆς, θαῤῥοῦντα δὲ αἱρεῖσθαι τὰ τῶν Ῥωμαίων· ἔσεσθαι γὰρ ἀμεταμέλητον αὐτῷ τὴν τοιαύτην προαίρεσιν. (12) Ὧν ὁ Προυσίας διακούσας, ἐπ᾽ ἄλλης ἐγένετο γνώμης. ὡς δὲ παρεγενήθησαν πρὸς αὐτὸν πρέσβεις οἱ περὶ τὸν Γάϊον Λίβιον, τελέως ἀπέστη τῶν κατὰ τὸν Ἀντίοχον ἐλπίδων, συμμίξας τοῖς προειρημένοις ἀνδράσιν. (13) Ἀντίοχος δὲ, ταύτης ἀποπεσὼν τῆς ἐλπίδος, παρῆν εἰς Ἔφεσον· καὶ συλλογιζόμενος, ὅτι μόνως ἂν οὕτω δύναιτο κωλύσειν τὴν τῶν πεζικῶν στρατοπέδων διάβασιν, καὶ καθόλου τὸν πόλεμον ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἀποτρίβεσθαι, εἰ βεβαίως κρατοίη τῆς θαλάττης, προέθετο ναυμαχεῖν, καὶ κρίνειν τὰ πράγματα διὰ τῶν κατὰ θάλατταν κινδύνων.

(VII.) *Cum SCIPIONIBVS de Pace frustra agit ANTIOCHVS.*

X. Ὁ Ἀντίοχος μετὰ τὴν κατὰ τὴν ναυμαχίαν γενομένην ἧτταν, ἐν ταῖς Σάρδεσι παριεὶς τοὺς καιροὺς, καὶ καταμέλλων ἐν τοῖς ὅλοις· (2) ἅμα τῷ

πυθέσθαι τῶν πολεμίων τὴν διάβασιν, συντριβεὶς τῇ διανοίᾳ, καὶ δυσελπίσας, ἔκρινε διαπέμπεσθαι πρὸς τοὺς περὶ τὸν Λεύκιον καὶ Πόπλιον ὑπὲρ διαλύσεων. (3) Προχειρισάμενος οὖν Ἡρακλείδην τὸν Βυζάντιον, ἐξέπεμψε, δοὺς ἐντολὰς, ὅτι παραχωρεῖ τῆς τε τῶν Λαμψακηνῶν, καὶ Σμυρναίων, ἔτι δὲ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως, ἐξ ὧν ὁ πόλεμος ἔλαβε τὰς ἀρχάς· (4) ὁμοίως δὲ κἄν τινας ἑτέρας ὑφαιρεῖσθαι βούλωνται τῶν κατὰ τὴν Αἰολίδα καὶ τὴν Ἰωνίαν, ὅσαι τἀκείνων ᾕρηνται κατὰ τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον. (5) πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τὴν ἡμίσειαν δώσει τῆς γεγενημένης σφίσι δαπάνης εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν διαφοράν. (6) Ταύτας μὲν οὖν ὁ πεμπόμενος εἶχε τὰς ἐντολὰς πρὸς τὴν κατὰ κοινὸν ἔντευξιν· ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸν Πόπλιον ἑτέρας, ὑπὲρ ὧν τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς ἑξῆς δηλώσομεν. (7) Ἀφικόμενος δὲ εἰς τὸν Ἑλλήςποντον ὁ προειρημένος πρεσβευτὴς, καὶ καταλαβὼν τοὺς Ῥωμαίους ἐνόντας ἐπὶ τῆς στρατοπεδείας, οὗ πρῶτον κατεσκήνωσαν ἐπὶ τῆς διαβάσεως· (8) τὰς μὲν ἀρχὰς ἥσθη, νομίζων, αὐτῷ συνεργὸν εἶναι πρὸς τὴν ἔντευξιν τὸ μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων, καὶ πρὸς μηδὲν ὡρμηκέναι τῶν ἑξῆς τοὺς ὑπεναντίους. (9) Πυθόμενος δὲ, τὸν Πόπλιον ἔτι μένειν ἐν τῷ πέραν, ἐδυσχρήστησε, διὰ τὸ τὴν πλείστην ῥοπὴν κεῖσθαι τῶν πραγμάτων ἐν τῇ ἐκείνου προαιρέσει. (10) Αἴτιον δ᾽ ἦν καὶ τοῦ μένειν τὸ στρατόπεδον ἐπὶ τῆς πρώτης παρεμβολῆς, καὶ τοῦ κεχωρίσθαι τὸν Πόπλιον ἀπὸ τῶν δυνάμεων, τὸ Σάλιον

εἶναι τὸν προειρημένον ἄνδρα. (11) τοῦτο δ' ἔστι, καθάπερ ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ τῆς Πολιτείας εἴρηται, τῶν τριῶν ἓν σύστημα, δι' ὧν συμβαίνει τὰς ἐπιφανεστάτας θυσίας ἐν τῇ Ῥώμῃ συντελεῖσθαι τοῖς θεοῖς· (12) * τριακονθήμερον μὴ μεταβαίνειν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς θυσίας, ἐν ᾗ ἂν χώρᾳ καταληφθῶσιν οἱ Σάλιοι οὗτοι. (13) ὃ καὶ τότε συνέβη γενέσθαι Ποπλίῳ. τῆς γὰρ δυνάμεως μελλούσης περαιοῦσθαι, κατέλαβεν αὐτὸν οὗτος ὁ χρόνος, ὥστε μὴ δύνασθαι μεταβαλεῖν τὴν χώραν. (14) Διὸ συνέβη, τόν τε Σκιπίωνα χωρισθῆναι τῶν στρατοπέδων, καὶ μεῖναι κατὰ τὴν Εὐρώπην, τὰς δὲ δυνάμεις περαιωθείσας μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων, καὶ μὴ δύνασθαι πράττειν τῶν ἑξῆς μηδὲν, προσαναδεχομένας τὸν προειρημένον ἄνδρα.

XI. Ὁ δὲ Ἡρακλείδης, μετά τινας ἡμέρας παραγενομένου τοῦ Ποπλίου, κληθεὶς πρὸς τὸ συνέδριον εἰς ἔντευξιν, διελέγετο περὶ ὧν εἶχε τὰς ἐντολάς· (2) φάσκων, τῆς τε τῶν Λαμψακηνῶν καὶ Σμυρναίων, ἔτι δὲ τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως ἐκχωρεῖν τὸν Ἀντίοχον, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν κατὰ τὴν Αἰολίδα καὶ τὴν Ἰωνίαν, ὅσαι τυγχάνουσιν ᾑρημέναι τὰ Ῥωμαίων· (3) πρὸς δὲ τούτοις τὴν ἡμίσειαν ἀναδέχεσθαι τῆς γεγενημένης αὐτοῖς δαπάνης εἰς τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον. (4) Πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν διελέχθη, παρακαλῶν τοὺς Ῥωμαίους, μήτε τὴν τύχην λίαν ἐξελέγχειν, ἀνθρώπους ὑπάρχοντας, μήτε τὸ μέγεθος τῆς αὐτῶν ἐξου-

σίας ἀόριστον ποιεῖν, ἀλλὰ περιγράφειν, μάλιστα μὲν τοῖς τῆς Εὐρώπης ὅροις· (5) καὶ γὰρ ταύτην μεγάλην ὑπάρχειν καὶ παράδοξον, διὰ τὸ μηδένα καθῖχθαι τῶν προγεγονότων αὐτῆς· (6) εἰ δὲ πάντως καὶ τῆς Ἀσίας βούλονταί τινα προσεπιδράττεσθαι, διορίσαι ταῦτα, πρὸς πᾶν γὰρ τὸ δυνατὸν προσελεύσεσθαι τὸν βασιλέα. (7) Ῥηθέντων δὲ τούτων, ἔδοξε τῷ συνεδρίῳ, τὸν στρατηγὸν ἀποκριθῆναι, διότι τῆς μὲν δαπάνης οὐ τὴν ἡμίσειαν, ἀλλὰ πᾶσαν, δίκαιόν ἐστιν Ἀντίοχον ἀποδοῦναι· φῦναι γὰρ τὸν πόλεμον ἐξ ἀρχῆς οὐ δι᾽ αὐτοὺς, ἀλλὰ δι᾽ ἐκεῖνον· (8) τῶν δὲ πόλεων μὴ τὰς κατὰ τὴν Αἰολίδα καὶ τὴν Ἰωνίαν μόνον ἐλευθεροῦν, ἀλλὰ πάσης τῆς ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου δυναστείας ἐκχωρεῖν. (9) Ὁ μὲν οὖν πρεσβευτὴς ταῦτα ἀκούσας παρὰ τοῦ συνεδρίου, διὰ τὸ πολὺ τῶν ἀξιουμένων τὰς ἐπιταγὰς ὑπεραίρειν, οὐδένα λόγον ποιησάμενος, τῆς μὲν κοινῆς ἐντεύξεως ἀπέστη, τὸν δὲ Πόπλιον ἐθεράπευσε φιλοτίμως.

XII. Λαβὼν δὲ καιρὸν ἁρμόζοντα, διελέγετο περὶ ὧν εἶχε τὰς ἐντολάς. (2) Αὗται δ᾽ ἦσαν· διότι πρῶτον μὲν χωρὶς λύτρων ὁ βασιλεὺς αὐτῷ τὸν υἱὸν ἀποδώσει· (3) συνέβαινε γὰρ ἐν ἀρχαῖς τοῦ πολέμου, τὸν υἱὸν τὸν τοῦ Σκιπίωνος γεγονέναι τοῖς περὶ Ἀντίοχον ὑποχείριον. (4) δεύτερον δὲ, διότι καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἕτοιμός ἐστιν ὁ βασιλεὺς, ὅσον ἂν ἀποδείξῃ, διδόναι πλῆθος χρημάτων, καὶ μετὰ ταῦτα κοινὴν ποιεῖν τὴν ἐκ τῆς βασιλείας χορηγίαν, ἐὰν

συνεργήσῃ ταῖς ὑπὸ τοῦ βασιλέως προτεινομέναις διαλύσεσιν. (5) Ὁ δὲ Πόπλιος τὴν μὲν κατὰ τὸν υἱὸν ἐπαγγελίαν, ἔφη, δέχεσθαι, καὶ μεγάλην χάριν ἕξειν ἐπὶ τούτοις, ἐὰν βεβαιώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν. (6) περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀγνοεῖν αὐτὸν, ἔφη, καὶ παραπαίειν ὁλοσχερῶς τοῦ σφετέρου συμφέροντος, οὐ μόνον κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἔντευξιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὸ συνέδριον. (7) Εἰ μὲν γὰρ, ἔτι Λυσιμαχίας καὶ τῆς εἰς τὴν Χεῤῥόνησον εἰσόδου κύριος ὑπάρχων, ταῦτα προὔτεινε, ταχέως ἂν αὐτὸν ἐπιτυχεῖν. (8) ὁμοίως, εἰ καὶ τούτων ἐκχωρήσας παραγεγόνει πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ δῆλος ὢν, ὅτι κωλύσει τὴν διάβασιν ἡμῶν, ἐπρέσβευε περὶ τῶν αὐτῶν τούτων, ἦν ἂν οὕτως αὐτὸν ἐφικέσθαι τῶν ἀξιουμένων. (9) Ὅτε δ' ἐάσας ἐπιβῆναι τῆς Ἀσίας τὰς ἡμετέρας δυνάμεις, καὶ προσδεξάμενος οὐ μόνον τὸν χαλινὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀναβάτην, παραγίγνεται πρεσβεύων περὶ διαλύσεων ἴσων, εἰκότως ἂν ἀποτυγχάνειν καὶ διαψεύσεσθαι τῶν ἐλπίδων. (10) Διόπερ αὐτῷ παρῄνει, βέλτιον βουλεύεσθαι περὶ τῶν ἐνεστώτων, καὶ βλέπειν τοὺς καιροὺς ἀληθινῶς. (11) Ἀντὶ δὲ τῆς κατὰ τὸν υἱὸν ἐπαγγελίας ὑπισχνεῖτο δώσειν αὐτῷ συμβουλίαν ἀξίαν τῆς προτεινομένης χάριτος. παρεκάλει γὰρ αὐτὸν, εἰς πᾶν συγκαταβαίνειν, μάχεσθαι δὲ κατὰ μηδένα τρόπον Ῥωμαίοις. (12) Ὁ μὲν Ἡρακλείδης, ταῦτα ἀκούσας, ἐπανῆλθε, καὶ συμμίξας διεσάφει τῷ βασιλεῖ τὰ κατὰ μέρος. (13) Ἀντίοχος δὲ νομίσας, οὐ-

δὲν ἂν βαρύτερον αὐτῷ γενέσθαι πρόσταγμα τῶν νῦν ἐπιταττομένων, εἰ λειφθείη μαχόμενος, τῆς μὲν περὶ τὰς διαλύσεις ἀσχολίας ἀπέστη, τὰ δὲ πρὸς ἀγῶνα πάντα καὶ πανταχόθεν ἡτοίμαζεν.

III.

PAX ANTIOCHO DATA A SCIPIONIBVS.

XIII. *Μετὰ τὴν νίκην οἱ Ῥωμαῖοι τὴν αὐτῶν πρὸς Ἀντίοχον, παρειληφότες καὶ τὰς Σάρδεις καὶ τὰς ἀκροπόλεις ἄρτι, ἧκε Μουσαῖος, ἐπικηρυκευόμενος παρ' Ἀντιόχου.* (2) *τῶν δὲ περὶ τὸν Πόπλιον* φιλανθρώπως προσδεξαμένων αὐτὸν, ἔφη, βουλεύεσθαι τὸν Ἀντίοχον ἐξαποσταλῆναι πρεσβευτὰς τοὺς διαλεχθησομένους ὑπὲρ τῶν ὅλων. (3) διόπερ ἀσφάλειαν ἠξίου δοθῆναι τοῖς παραγιγνομένοις. τῶν δὲ συγχωρησάντων, οὗτος μὲν ἐπανῆλθεν. (4) *Μετὰ* δέ τινας ἡμέρας ἧκον πρέσβεις παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου, Ζεῦξις, ὁ πρότερον ὑπάρχων Λυδίας σατράπης, καὶ Ἀντίπατρος ἀδελφιδοῦς. (5) Οὗτοι δὲ πρῶτον μὲν ἔσπευδον ἐντυχεῖν Εὐμένει τῷ βασιλεῖ, διευλαβούμενοι, μὴ διὰ τὴν προγεγενημένην παρατριβὴν φιλοτιμότερος ᾖ πρὸς τὸ βλάπτειν αὐτούς. (6) εὑρόντες δὲ παρὰ τὴν προσδοκίαν μέτριον αὐτὸν καὶ πρᾷον, εὐθέως ἐγίγνοντο περὶ τὴν κοινὴν ἔντευξιν. (7) Κληθέντες δ' εἰς τὸ συνέδριον, πολλὰ μὲν καὶ ἕτερα διελέχθησαν, παρακαλοῦντες πρᾴως

χρήσασθαι καὶ μεγαλοψύχως τοῖς εὐτυχήμασι· (8) φάσκοντες, οὐχ οὕτως Ἀντιόχῳ τοῦτο συμφέρειν, ὡς αὐτοῖς Ῥωμαίοις, ἐπείπερ ἡ τύχη παρέδωκεν αὐτοῖς τὴν τῆς οἰκουμένης ἀρχὴν καὶ δυναστείαν. (9) Τὸ δὲ συνέχον, ἠρώτων, τί δεῖ ποιήσαντας τυχεῖν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς φιλίας τῆς πρὸς Ῥωμαίους. (10) Οἱ δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ πρότερον ἤδη συνηδρευκότες καὶ βεβουλευμένοι περὶ τούτων, τότε ἐκέλευον διασαφεῖν τὰ δεδογμένα τὸν Πόπλιον.

XIV. Ὁ δὲ προειρημένος ἀνὴρ, Οὔτε νικήσαντας, ἔφη, Ῥωμαίους οὐδέ ποτε γενέσθαι βαρυτέρους, * *. (2) διὸ καὶ νῦν αὐτοῖς τὴν αὐτὴν ἀπόκρισιν δοθήσεσθαι παρὰ Ῥωμαίων, ἣν καὶ πρότερον ἔλαβον, ὅτε πρὸ τῆς μάχης παρεγενήθησαν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. (3) Δεῖν γὰρ αὐτοὺς ἔκ τε τῆς Εὐρώπης ἐκχωρεῖν, καὶ τῆς Ἀσίας τῆς ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου πάσης. (4) Πρὸς δὲ τούτοις, Εὐβοϊκὰ τάλαντα ἐπιδοῦναι μύρια καὶ πεντακισχίλια Ῥωμαίοις, ἀντὶ τῆς εἰς τὸν πόλεμον δαπάνης. (5) τούτων δὲ φʹ μὲν παραχρῆμα, δισχίλια δὲ καὶ φʹ πάλιν, ἐπειδὰν ὁ δῆμος κυρώσῃ τὰς διαλύσεις, τὰ δὲ λοιπὰ τελεῖν ἐν ἔτεσι ιβʹ, διδόντα καθʼ ἕκαστον ἔτος χίλια τάλαντα. (6) Ἀποδοῦναι δὲ καὶ Εὐμένει υʹ τάλαντα τὰ προσοφειλόμενα, καὶ τὸν ἐλλείποντα σῖτον κατὰ τὰς πρὸς τὸν πατέρα συνθήκας.

(7) Σὺν δὲ τούτοις Ἀννίβαν ἐκδοῦναι τὸν Καρχηδόνιον, καὶ Θόαντα τὸν Αἰτωλὸν, καὶ Μνασίλοχον Ἀκαρνᾶνα, καὶ Φίλωνα καὶ Εὐβουλείδην τοὺς Χαλκιδέας. (8) Πίστιν δὲ τούτων ὁμήρους κ′ δοῦναι παραχρῆμα τὸν Ἀντίοχον, τοὺς παραγραφέντας. (9) Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Πόπλιος ἀπεφήνατο ὑπὲρ παντὸς τοῦ συνεδρίου. συγκαταθεμένων δὲ τῶν περὶ τὸν Ἀντίπατρον καὶ Ζεῦξιν, ἔδοξε πᾶσιν, ἐξαποστεῖλαι πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην τοὺς παρακαλέσοντας τὴν σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον, ἐπικυρῶσαι τὰς συνθήκας. (10) Καὶ τότε μὲν ἐπὶ τούτοις ἐχωρίσθησαν· ταῖς δ᾽ ἑξῆς ἡμέραις οἱ Ῥωμαῖοι διεῖλον τὰς δυνάμεις. (11) Μετὰ δέ τινας ἡμέρας παραγενομένων τῶν ὁμήρων εἰς τὴν Ἔφεσον, εὐθέως ἐγίγνοντο περὶ τὸ πλεῖν εἰς τὴν Ῥώμην ὅ τ᾽ Εὐμένης οἵ τε παρὰ τῶν Ῥωμαίων πρεσβευταί· (12) παραπλησίως δὲ καὶ παρὰ Ῥοδίων, καὶ παρὰ Σμυρναίων, καὶ σχεδὸν τῶν ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου πάντων τῶν κατοικούντων ἐθνῶν καὶ πολιτευμάτων ἐπρέσβευον εἰς τὴν Ῥώμην.

ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ

ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.

EVMENIS RHODIORVMQVE,

et aliorum Populorum Legationes ad Senarum Romanum.

1. Ἤδη τῆς θερείας ἐνισταμένης μετὰ τὴν νίκην τῶν Ῥωμαίων τὴν πρὸς Ἀντίοχον, παρῆν ὅ τε βασιλεὺς Εὐμένης, οἵ τε παρ᾽ Ἀντιόχου πρέσβεις, οἵ τε παρὰ τῶν Ῥοδίων, ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων. (2) σχεδὸν γὰρ ἅπαντες οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν εὐθέως μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν μάχην ἔπεμπον πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην, διὰ τὸ πᾶσι τότε καὶ πάσας τὰς ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας ἐν τῇ συγκλήτῳ κεῖσθαι.

(3) Ἅπαντας μὲν οὖν τοὺς παραγενομένους ἐπεδέχετο φιλανθρώπως ἡ σύγκλητος· μεγαλομερέστατα δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀπάντησιν καὶ τὰς τῶν ξενίων παροχὰς Εὐμένη τὸν βασιλέα, μετὰ δὲ τοῦτον τοὺς Ῥοδίους. (4) Ἐπειδὴ δ' ὁ τῆς ἐντεύξεως καιρὸς ἦλθεν, εἰσεκαλέσαντο πρῶτον τὸν βασιλέα, καὶ λέγειν ἠξίουν μετὰ παῤῥησίας, ὧν βούλεται τυχεῖν παρὰ τῆς συγκλήτου. (5) Τοῦ δ' Εὐμένους φήσαντος, διότι, εἰ καὶ παρ' ἑτέρων τυχεῖν τινος ἐβούλετο φιλανθρώπου, Ῥωμαίοις ἂν ἐχρήσατο συμβούλοις, πρὸς τὸ μήτ' ἐπιθυμεῖν μηδενὸς παρὰ τὸ δέον, μήτ' ἀξιοῦν μηδὲν πέρα τοῦ καθήκοντος· (6) ὁπότε δ' αὐτῶν πάρεστι δεόμενος Ῥωμαίων, ἄριστον εἶναι νομίζει τὸ διδόναι τὴν ἐπιτροπὴν ἐκείνοις, καὶ περὶ αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν ἀδελφῶν· (7) τῶν δὲ πρεσβυτέρων τινὸς ἀναστάντος, καὶ κελεύοντος μὴ καταῤῥωδεῖν, ἀλλὰ λέγειν τὸ φαινόμενον, διότι πρόκειται τῇ συγκλήτῳ, πᾶν αὐτῷ χαρίζεσθαι τὸ δυνατόν· ἔμεινεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς γνώμης. (8) Χρόνου δ' ἐγγιγνομένου, ὁ μὲν βασιλεὺς ἐξεχώρησεν, ἡ δὲ ἐντὸς ἐβουλεύετο, τί δεῖ ποιεῖν. (9) Ἔδοξεν οὖν, τὸν Εὐμένη παρακαλεῖν, αὐτὸν ὑποδεικνύναι θαῤῥοῦντα, περὶ ὧν πάρεστιν· καὶ γὰρ εἰδέναι τὰ διαφέροντα τοῖς ἰδίοις πράγμασιν ἐκεῖνον ἀκριβέστερον, καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν. (10) Δοξάντων δὲ τούτων, εἰσεκλήθη· καὶ τῶν πρεσβυτέρων τινὸς ἀποδείξαντος τὰ δεδογμένα, λέγειν ἠναγκάσθη περὶ προκειμένων.

II. Ἔφασκεν οὖν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἂν εἰπεῖν περὶ τῶν καθ' αὑτὸν, ἀλλὰ μεῖναι ἐπὶ τῆς αὐτῆς γνώμης, τελέως διδοὺς ἐκείνοις τὴν ἐξουσίαν· (2) ἕνα δὲ τόπον ἀγωνιᾷν, τὸν κατὰ τοὺς Ῥοδίους· διὸ καὶ προῆχθαι νῦν εἰς τὸ λέγειν ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων. (3) Ἐκείνους γὰρ παρεῖναι μὲν, οὐδὲν ἧττον ὑπὲρ τοῦ τῆς σφετέρας πατρίδος συμφέροντος σπουδάζοντας, ἤπερ αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀρχῆς φιλοτιμεῖσθαι κατὰ τὸ παρόν· (4) τοὺς δὲ λόγους αὐτῶν τὴν ἐναντίαν ἔμφασιν ἔχειν τῇ προθέσει τῇ κατὰ τὴν ἀλήθειαν. τοῦτο δ' εἶναι ῥᾴδιον καταμαθεῖν. (5) Ἐρεῖν μὲν γὰρ αὐτοὺς, ἐπειδὰν εἰσπορευθῶσι, διότι πάρεισιν, οὔτε παρ' ὑμῶν αἰτούμενοι τὸ παράπαν οὐδὲν, οὔθ' ἡμᾶς βλάπτειν θέλοντες κατ' οὐδένα τρόπον; πρεσβεύονται δὲ περὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων Ἑλλήνων. (6) τοῦτο δ' οὐχ οὕτως αὐτοῖς εἶναι κεχαρισμένον φήσουσιν, ὡς ὑμῖν καθῆκον καὶ τοῖς γεγονόσιν ἔργοις ἀκόλουθον. (7) Ἡ μὲν οὖν διὰ τῶν λόγων φαντασία τοιαύτη τις αὐτῶν ἔσται· τὰ δὲ κατὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν ἐναντίαν ἔχοντα τούτοις εὑρεθήσεται διάθεσιν. (8) Τῶν γὰρ πόλεων ἐλευθερωθεισῶν, ὡς αὐτοὶ παρακαλοῦσιν, τὴν μὲν τούτων συμβήσεται δύναμιν αὐξηθῆναι πολλαπλασίως, τὴν δὲ ἡμετέραν τρόπον τινὰ καταλυθῆναι. (9) τὸ γὰρ τῆς ἐλευθερίας ὄνομα καὶ τῆς αὐτονομίας ἡμῖν μὲν ἄρδην ἀποσπάσει πάντας οὐ μόνον τοὺς νῦν ἐλευθερωθησομένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρότερον ἡμῖν ὑποταττομένους, ἐπειδὰν ὑμεῖς

ἐπὶ ταύτης ὄντες φανεροὶ γένησθε τῆς προαιρέσεως, τούτοις δὲ προσθήσει πάντας. (10) Τὰ γὰρ πράγματα φύσιν ἔχει τοιαύτην. δόξαντες γὰρ ἠλευθερῶσθαι διὰ τούτους, ὀνόματι μὲν ἔσονται σύμμαχοι τούτων· τῇ δ' ἀληθείᾳ πᾶν ποιήσουσι τὸ κελευόμενον ἑτοίμως, τῇ μεγίστῃ χάριτι γεγονότες ὑπόχρεοι. (11) Διόπερ, ὦ ἄνδρες, ἀξιοῦμεν ὑμᾶς, τοῦτον τὸν τόπον ὑπιδέσθαι, μὴ λάθητε τοὺς μὲν παρὰ τὸ δέον αὔξοντες, τοὺς δὲ ἐλαττοῦντες τῶν φίλων ἀλόγως· (12) ἅμα δὲ τούτοις τοὺς μὲν πολεμίους γεγονότας εὐεργετοῦντες, τοὺς δ' ἀληθινοὺς φίλους παρορῶντες, καὶ κατολιγωροῦντες τούτων.

III. Ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τῶν ἄλλων, ὅτου δέοι, παντὸς παραχωρήσαιμι τοῖς πέλας ἀφιλονείκως· περὶ δὲ τῆς ἡμετέρας φιλίας καὶ τῆς εἰς ὑμᾶς εὐνοίας ἁπλῶς οὐδέποτ' ἂν οὐδενὶ τῶν ὄντων ἐκχωρήσαιμι κατὰ δύναμιν. (2) Δοκῶ δὲ καὶ τὸν πατέρα τὸν ἡμέτερον, εἴπερ ἔζη, τὴν αὐτὴν ἂν προέσθαι φωνὴν ἐμοί. (3) Καὶ γὰρ ἐκεῖνος, πρῶτος μετασχὼν τῆς ὑμετέρας φιλίας καὶ συμμαχίας σχεδὸν πάντων τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα μενόντων, εὐγενέστατα διεφύλαξε ταύτην ἕως τῆς τελευταίας ἡμέρας, οὐ μόνον κατὰ τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς πράξεις. (4) πάντων γὰρ ὑμῖν ἐκοινώνησε τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα πολέμων, καὶ πλείστας μὲν εἰς τούτους καὶ πεζικὰς καὶ ναυτικὰς δυνάμεις παρέσχετο τῶν ἄλλων συμμάχων, πλείστην δὲ συνεβάλλετο χορηγίαν, καὶ μεγίστους ὑπέμεινε κινδύνους· (5) τέ-

λος δ᾽ εἰπεῖν, κατέστρεψε τὸν βίον ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις κατὰ τὸν Φιλιππικὸν πόλεμον, παρακαλῶν Βοιωτοὺς εἰς τὴν ὑμετέραν φιλίαν καὶ συμμαχίαν. (6) Ἐγὼ δὲ διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν, τὴν μὲν προαίρεσιν τὴν τοῦ πατρὸς διεφύλαξα, ταύτην γὰρ οὐχ οἷόν τ᾽ ἦν ὑπερθέσθαι· τοῖς δὲ πράγμασιν ὑπερεθέμην. (7) οἱ γὰρ καιροὶ τὴν ἐκ πυρὸς βάσανον ἐμοὶ μᾶλλον ἢ ἐκείνῳ προσῆγον. (8) Ἀντιόχου γὰρ σπουδάζοντος ἡμῖν θυγατέρα δοῦναι, καὶ συνοικειωθῆναι τοῖς ὅλοις, διδόντος δὲ παραχρῆμα μὲν τὰς πρότερον ἀπηλλοτριωμένας ἀφ᾽ ἡμῶν πόλεις, μετὰ δὲ ταῦτα πᾶν ὑπισχνουμένου ποιήσειν, εἰ μετάσχοιμεν τοῦ πρὸς ὑμᾶς πολέμου· (9) τοσοῦτον ἀπέσχομεν τοῦ προσδέξασθαί τι τούτων, ὡς πλείσταις μὲν καὶ πεζικαῖς καὶ ναυτικαῖς δυνάμεσι τῶν ἄλλων συμμάχων ἠγωνισάμεθα μεθ᾽ ὑμῶν πρὸς Ἀντίοχον, πλείστας δὲ χορηγίας συμβεβλήμεθα πρὸς τὰς ὑμετέρας χρείας ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις καιροῖς; εἰς πάντας δὲ τοὺς κινδύνους δεδώκαμεν αὑτοὺς ἀπροφασίστως μετά γε τῶν ὑμετέρων ἡγεμόνων. (10) τὸ δὲ τελευταῖον ὑπεμείναμεν συγκλεισθέντες εἰς αὐτὸν τὸν Πέργαμον πολιορκεῖσθαι, καὶ κινδυνεύειν ἅμα περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ἀρχῆς, διὰ τὴν πρὸς τὸν ὑμέτερον δῆμον εὔνοιαν.

IV. Ὥσθ᾽ ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, πολλοὺς μὲν γεγονότας αὐτόπτας, πάντας δὲ γινώσκοντας, διότι λέγομεν ἀληθῆ, δίκαιόν ἐστι τὴν ἁρμόζουσαν πρόνοιαν ποιήσασθαι περὶ ἡμῶν. (2) Καὶ γὰρ ἂν

πάντων γένοιτο δεινότατον, εἰ Μασσανάσσην μὲν, τὸν οὐ μόνον ὑπάρξαντα πολέμιον ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ * τὸ τελευταῖον καταφυγόντα πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἱππέων, τοῦτον, ὅτι καθ᾽ ἕνα πόλεμον, τὸν πρὸς Καρχηδονίους, ἐτήρησε τὴν πίστιν, βασιλέα τῶν πλείστων μερῶν τῆς Λιβύης πεποιήκατε· (3) Πλεύρατον δὲ, πράξαντα μὲν ἁπλῶς οὐδὲν, διαφυλάξαντα δὲ μόνον τὴν πίστιν, μέγιστον τῶν κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα δυναστῶν ἀναδεδείχατε· (4) ἡμᾶς δὲ, τοὺς διὰ προγόνων τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα τῶν ἔργων ὑμῖν συγκατειργασμένους, παρ᾽ οὐδὲν ποιήσεσθε. (5) Τί οὖν ἐστιν, ὃ παρακαλῶ; καὶ τίνος φημὶ δεῖν ἡμᾶς τυγχάνειν παρ᾽ ὑμῶν; (6) Ἐρῶ μετὰ παῤῥησίας, ἐπείπερ ἡμᾶς ἐκκαλέσασθε πρὸς τὸ λέγειν ὑμῖν τὸ φαινόμενον. (7) Εἰ μὲν αὐτοὶ κρίνετέ τινας τόπους διακατέχειν τῆς Ἀσίας τῶν ὄντων μὲν ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου, ταττομένων δὲ πρότερον ὑπ᾽ Ἀντίοχον, τοῦτο καὶ μάλιστα βουλοίμεθ᾽ ἂν ἰδεῖν γενόμενον: (8) καὶ γὰρ ἀσφαλέστατα βασιλεύσειν, ὑμῖν γειτνιῶντες, ὑπολαμβάνομεν, καὶ μάλιστα μετέχοντες τῆς ὑμετέρας ἐξουσίας. (9) εἰ δὲ τοῦτο μὴ κρίνετε ποιεῖν, ἀλλ᾽ ἐκχωρεῖν τῆς Ἀσίας ὁλοσχερῶς, οὐδενὶ φαμὲν δικαιότερον εἶναι παραχωρεῖν ὑμᾶς τῶν ἐκ τοῦ πολέμου γεγονότων ἄθλων, ἤπερ ἡμῖν. (10) Νὴ Δία, κάλλιόν ἐστιν τοὺς δουλεύοντας ἐλευθεροῦν· εἴγε μὴ μετ᾽ Ἀντιόχου πολεμεῖν ὑμῖν ἐτόλμησαν. (11) ἐπεὶ δὲ τοῦθ᾽ ὑπέμειναν, πολλῷ κάλλιον, τὸ τοῖς ἀληθινοῖς φίλοις τὰς ἁρμοζούσας χάριτας ἀποδι-

θόναι μᾶλλον, ἢ τοὺς πολεμίους γεγονότας εὐεργετεῖν.

V. Ὁ μὲν οὖν Εὐμένης ἱκανῶς εἰπὼν, ἀπηλλάγη· τὸ δὲ συνέδριον αὐτόν τε τὸν βασιλέα καὶ τὰ ῥηθέντα φιλοφρόνως ἀπεδέχετο, καὶ πᾶν τὸ δυνατὸν προθύμως εἶχεν αὐτῷ χαρίζεσθαι. (2) Μετὰ δὲ τοῦτον ἐβούλοντο μὲν εἰσάγειν Ῥοδίους. ἀφυστεροῦντος δέ τινος τῶν πρεσβευτῶν, εἰσεκαλέσαντο τοὺς Σμυρναίους. (3) Οὗτοι δὲ πολλοὺς μὲν ἀπολογισμοὺς εἰσήνεγκαν περὶ τῆς αὐτῶν εὐνοίας καὶ προθυμίας, ἣν παρέσχηνται Ῥωμαίοις κατὰ τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον. (4) οὔσης δὲ τῆς περὶ αὐτῶν δόξης ὁμολογουμένης, διότι γεγόνασι πάντων ἐκτενέστατοι τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας αὐτονομουμένων, οὐκ ἀναγκαῖον ἡγούμεθα εἶναι τοὺς κατὰ μέρος ἐκτίθεσθαι λόγους. (5) Ἐπὶ δὲ τούτοις εἰσῆλθον οἱ Ῥόδιοι, καὶ βραχέα προενεγκάμενοι περὶ τῶν κατ᾽ ἰδίαν σφίσι πεπραγμένων εἰς Ῥωμαίους, ταχέως εἰς τὸν περὶ τῆς πατρίδος ἐπανῆλθον λόγον. (6) Ἐν ᾧ μέγιστον αὐτοῖς ἔφασαν γεγονέναι σύμπτωμα κατὰ τὴν πρεσβείαν, πρὸς ὃν οἰκειότατα διάκεινται βασιλέα καὶ κοινῇ καὶ κατ᾽ ἰδίαν, πρὸς τοῦτον αὐτοῖς ἀντιπεπτωκέναι τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. (7) τῇ μὲν γὰρ αὐτῶν πατρίδι δοκεῖν τοῦτο κάλλιστον εἶναι, καὶ μάλιστα πρέπον Ῥωμαίοις, τὸ τοὺς ἐπὶ τῆς Ἀσίας Ἕλληνας ἐλευθερωθῆναι, καὶ τυχεῖν τῆς αὐτονομίας, τῆς ἅπασιν ἀνθρώποις προσφιλεστάτης· Εὐμένει δὲ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἥκιστα τοῦτο συμφέ-

ρειν. (8) φύσει γὰρ πᾶσαν μοναρχίαν τὸ μὲν ἴσον ἐχθαίρειν, ζητεῖν δὲ, πάντας, εἰ δὲ μή γ᾽ ὡς πλείστους, ὑπηκόους εἶναι σφίσι καὶ πειθαρχεῖν. (9) Ἀλλὰ, καίπερ τοιούτων ὄντων τῶν πραγμάτων, ὅμως ἔφασαν πεπεῖσθαι, διότι καθίξονται τῆς προθέσ ως, οὐ τῷ πλεῖον Εὐμένους δύνασθαι παρὰ Ῥωμαίοις, ἀλλὰ τῷ δικαιότερα φαίνεσθαι λέγοντες καὶ συμφορώτερα πᾶσιν ὁμολογουμένως. (10) Εἰ μὲν γὰρ μὴ δυνατὸν ἦν, ἄλλως Εὐμένει χάριν ἀποδοῦναι Ῥωμαίους, εἰ μὴ παραδοῖεν αὐτῷ τὰς αὐτονομουμένας πόλεις, ἀπορεῖν εἰκὸς ἦν περὶ τῶν ἐνεστώτων. (11) ἢ γὰρ φίλον ἀληθινὸν ἔδει παριδεῖν, ἢ τοῦ καλοῦ καὶ καθήκοντος αὐτοῖς ὀλιγωρῆσαι, καὶ τὸ τέλος τῶν ἰδίων πράξεων ἀμαυρῶσαι καὶ καταβαλεῖν. (12) Εἰ δ᾽ ἀμφοτέρων τούτων ἱκανῶς ἔξεστιν προνοηθῆναι· τίς ἂν ἔτι περὶ τούτου διαπορήσειεν; (13) Καὶ μὴν, ὥσπερ ἐν δείπνῳ πολυτελεῖ, πάντα ἔνεστιν ἱκανὰ πᾶσιν, καὶ πλείω τῶν ἱκανῶν. (14) καὶ γὰρ Λυκαονίαν, καὶ Φρυγίαν τὴν ἐφ᾽ Ἑλλησπόντου, καὶ τὴν Πισιδικὴν, πρὸς δὲ ταύταις Χεῤῥόνησον, καὶ τὰ προσοροῦντα ταύτῃ τῆς Εὐρώπης ἔξεστιν ὑμῖν, οἷς ἂν βούλησθε, προστιθέναι· (15 ὧν τινα προστεθέντα πρὸς τὴν Εὐμένους βασιλείαν, δεκαπλασίαν αὐτὴν δύναται ποιεῖν τῆς νῦν ὑπαρχούσης· πάντων δὲ τούτων ἢ τῶν πλείστων αὐτῇ προσμερισθέντων, οὐδεμιᾶς ἂν γένοιτο τῶν ἄλλων δυναστειῶν καταδεεστέρα.

VI. Ἔξεστιν οὖν, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, καὶ τοὺς

φίλους μεγαλομερῶς σωματοποιῆσαι, καὶ τὸ τῆς ἰδίας ὑποθέσεως λαμπρὸν μὴ καταβαλεῖν. (2) Οὐ γάρ ἐστιν ὑμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ταὐτὸ τέλος τῶν ἔργων, ἀλλ' ἕτερον. (3) Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες ὁρμῶσι πρὸς τὰς πράξεις, ὀρεγόμενοι τοῦ καταστρέψασθαι καὶ προσλαβεῖν πόλεις, χορηγίας, ναῦς. (4) ὑμᾶς δὲ πάντων τούτων ἀπροσδεήτους οἱ θεοὶ πεποιήκασι, πάντα τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην τεθεικότες ὑπὸ τὴν ὑμετέραν ἐξουσίαν. (5) Τίνος οὖν ἔτι προσδεῖσθε; καὶ τίνος ἂν ἔτι δέοι πρόνοιαν ὑμᾶς ποιεῖσθαι τὴν ὀχυροτάτην; (6) Δῆλον, ὡς ἐπαίνου καὶ δόξης παρ' ἀνθρώποις, ἃ καὶ κτήσασθαι μέν ἐστι δυσχερὲς, δυσχερέστερον δὲ κτησαμένους διαφυλάξαι. (7) Γνοίητε δ' ἂν τὸ λεγόμενον οὕτως. Ἐπολεμήσατε πρὸς Φίλιππον, καὶ πᾶν ὑπεμείνατε χάριν τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας· τοῦτο γὰρ προέθεσθε, καὶ τοῦθ' ὑμῖν ἆθλον ἐξ ἐκείνου τοῦ πολέμου περιγέγονεν, ἕτερον δ' ἁπλῶς οὐδέν. (8) ἀλλ' ὅμως εὐδοκεῖτε τούτῳ μᾶλλον, ἢ τοῖς παρὰ Καρχηδονίων φόροις· καὶ μάλα δικαίως. (9) Τὸ μὲν γὰρ ἀργύριον ἐστὶ κοινόν τι πάντων ἀνθρώπων κτῆμα· τὸ δὲ καλὸν, καὶ πρὸς ἔπαινον καὶ τιμὴν ἀνῆκον, θεῶν καὶ τῶν ἔγγιστα τούτοις πεφυκότων ἀνδρῶν ἐστί. (10) Τοιγαροῦν σεμνότατον τῶν ὑμετέρων ἔργων ἡ τῶν Ἑλλήνων ἐλευθέρωσις. τούτῳ νῦν ἐὰν μὲν προσθῆτε τἀκόλουθον, τελειωθήσεται τὰ τῆς ὑμετέρας δόξης· ἐὰν δὲ παρίδητε, καὶ ἡ πρὶν ἐλαττωθήσεται φανερῶς. (11) Ἡμεῖς

μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, καὶ τῆς προαιρέσεως γεγονότες αἱρετισταί, καὶ τῶν μεγίστων ἀγώνων καὶ κινδύνων ἀληθινῶν ὑμῖν μετεσχηκότες, καὶ νῦν οὐκ ἐγκαταλείπομεν τὴν τῶν φίλων τάξιν· (12) ἀλλ' ἅ γ' ἐνομίζομεν ὑμῖν καὶ πρέπειν καὶ συμφέρειν, οὐκ ὠκνήσαμεν ὑπομνῆσαι μετὰ παῤῥησίας, οὐδενὸς στοχασάμενοι τῶν ἄλλων, οὐδὲ περὶ πλείονος οὐδὲν ποιησάμενοι τοῦ καθήκοντος αὐτοῖς. (13) Οἱ μὲν οὖν Ῥόδιοι, ταῦτα εἰπόντες, πᾶσιν ἐδόκουν μετρίως καὶ καλῶς διειλέχθαι περὶ τῶν προκειμένων.

VII. Ἐπὶ δὲ τούτοις εἰσήγαγον τοὺς παρ' Ἀντιόχου πρεσβευτὰς, Ἀντίπατρον καὶ Ζεῦξιν. (2) ὧν μετ' ἀξιώσεως καὶ παρακλήσεως ποιησαμένων τοὺς λόγους, εὐδόκησαν ταῖς γεγενημέναις ὁμολογίαις πρὸς τοὺς περὶ τὸν Σκιπίωνα κατὰ τὴν Ἀσίαν· (3) καὶ μετά τινας ἡμέρας τοῦ δήμου συνεπικυρώσαντος, ἔτεμον ὅρκια περὶ τούτων πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἀντίπατρον. (4) Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τοὺς ἄλλους εἰσῆγον, ὅσοι παρῆσαν ἀπὸ τῆς Ἀσίας πρεσβεύοντες· ὧν ἐπὶ βραχὺ μὲν διήκουσαν, ἅπασι δὲ τὴν αὐτὴν ἔδωκαν ἀπόκρισιν. (5) αὕτη δ' ἦν, ὅτι δέκα πρεσβεύοντας ἐξαποστελοῦσι, τοὺς ὑπὲρ ἁπάντων τῶν ἀμφισβητουμένων ταῖς πόλεσι διαγνωσομένους. (6) Δόντες δὲ ταύτας τὰς ἀποκρίσεις, μετὰ ταῦτα κατέστησαν δέκα πρεσβευτὰς, οἷς περὶ μὲν τῶν κατὰ μέρος ἔδωκαν τὴν ἐπιτροπήν. (7) περὶ δὲ τῶν ὅλων αὐτοὶ διέλαβον, ὅτι δεῖ τῶν ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου κατοικούντων, ὅσοι μὲν ὑπ' Ἀντίοχον ἐτάττοντο,

τούτους Εὐμένει δοθῆναι· πλὴν Λυκίας καὶ Καρίας τὰ μέχρι τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ, ταῦτα δὲ Ῥοδίων ὑπάρχειν. (8) τῶν δὲ πόλεων τῶν Ἑλληνίδων, ὅσαι μὲν Ἀττάλῳ φόρον ὑπετέλουν, ταύτας τὸν αὐτὸν Εὐμένει τιλεῖν· ὅσαι δὲ Ἀντιόχῳ, μόνον ταύταις ἀφεῖσθαι τὸν φόρον. (9) Δόντες δὲ τοὺς τύπους τούτους ὑπὲρ τῆς ὅλης διοικήσεως, ἐξέπεμπον τοὺς δέκα πρὸς Γνάϊον τὸν ὕπατον εἰς τὴν Ἀσίαν. (10) Ἤδη δὲ τούτων διῳκημένων, προσῆλθον αὖθις οἱ Ῥόδιοι πρὸς τὴν σύγκλητον, ἀξιοῦντες περὶ Σόλων τῶν Κιλικίων· διὰ γὰρ τὴν συγγένειαν ἔφασαν καθήκειν αὐτοῖς, προνοεῖσθαι τῆς πόλεως ταύτης. (11) Εἶναι γὰρ Ἀργείων ἀποίκους Σολεῖς, καθάπερ καὶ Ῥοδίους· ἐξ ὧν ἀδελφικὴν οὖσαν ἀπεδείκνυον τὴν συγγένειαν πρὸς ἀλλήλους. (12) ὧν ἕνεκα δίκαιον ἔφασαν εἶναι, τυχεῖν αὐτοὺς τῆς ἐλευθερίας ὑπὸ Ῥωμαίων, διὰ τῆς Ῥοδίων χάριτος. (13) Ἡ δὲ σύγκλητος, διακούσασα περὶ τούτων, εἰσεκαλέσατο τοὺς παρ' Ἀντιόχου πρεσβευτάς· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπέταττε, πάσης Κιλικίας ἐκχωρεῖν τὸν Ἀντίοχον· οὐ προσδεχομένων δὲ τῶν περὶ τὸν Ἀντίπατρον, διὰ τὸ παρὰ τὰς συνθήκας εἶναι, πάλιν ὑπὲρ αὐτῶν τῶν Σόλων ἐποιοῦντο τὸν λόγον. (14) φιλοτίμως δὲ πρὸς τοῦτο διερειδομένων τῶν πρεσβευτῶν, τούτους μὲν ἀπέλυσαν· τοὺς δὲ Ῥοδίους εἰσκαλεσάμενοι, διεσάφουν τὰ συναντώμενα παρὰ τῶν περὶ τὸν Ἀντίπατρον, καὶ προσεπέλεγον, ὅτι πᾶν ὑπομενοῦσιν, εἰ πάντως τοῦτο κέκριται Ῥοδίοις. (15) Τῶν

δὲ πρεσβευτῶν εὐδοκουμένων τῇ φιλοτιμίᾳ τῆς συγκλήτου, καὶ φασκόντων, οὐδὲν ἔτι πέρα ζητεῖν· ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων ἔμεινεν. (16) Ἤδη δὲ πρὸς ἀναζυγὴν τῶν δέκα καὶ τῶν ἄλλων πρεσβευτῶν ὄντων, κατέπλευσαν τῆς Ἰταλίας εἰς Βρεντήσιον οἵ τε περὶ τὸν Σκιπίωνα, καὶ Λεύκιον οἱ τῇ ναυμαχίᾳ νικήσαντες τὸν Ἀντίοχον. (17) οἳ καὶ μετά τινας ἡμέρας, εἰσελθόντες εἰς τὴν Ῥώμην, ἦγον θριάμβους.

II.

BELLVM AETOLICVM,

gestum a M. FVLVIO COS.

VIII. Ἀμύνανδρος, ὁ τῶν Ἀθαμάνων βασιλεὺς, δοκῶν ἤδη τὴν ἀρχὴν ἀνειληφέναι βεβαίως, εἰς Ῥώμην ἐξέπεμπε πρεσβευτὰς, καὶ πρὸς τοὺς Σκιπίωνας εἰς τὴν Ἀσίαν, ἔτι γὰρ ἦσαν περὶ τοὺς κατὰ τὴν Ἔφεσον τόπους· (2) τὰ μὲν ἀπολογούμενος, τῷ δοκεῖν δι' Αἰτωλῶν πεποιῆσθαι τὴν κάθοδον, τὰ δὲ κατηγορῶν τοῦ Φιλίππου, τὸ δὲ πολὺ παρακαλῶν προσδέξασθαι πάλιν αὐτὸν εἰς τὴν συμμαχίαν. (3) Οἱ δ' Αἰτωλοὶ, νομίσαντες ἔχειν εὐφυῆ καιρὸν πρὸς τὸ τὴν Ἀμφιλοχίαν καὶ τὴν Ἀπεραντίαν ἀνακτήσασθαι, προέθεντο στρατεύειν εἰς τοὺς προειρημένους τόπους. (4) Ἀθροίσαντος δὲ Νικάνδρου τοῦ στρα-

τηγοῦ πάνδημον στρατιὰν, ἐνέβαλον εἰς τὴν Ἀμφιλοχίαν. (5) τῶν δὲ πλείστων αὐτοῖς ἐθελοντὴν προςχωρησάντων, μετῆλθον εἰς τὴν Ἀπεραντίαν. καὶ τούτων δὲ προσθεμένων ἑκουσίως, ἐστράτευσαν εἰς τὴν Δολοπίαν. (6) οὗτοι δὲ βραχὺν μέν τινα χρόνον ὑπέδειξαν, ὡς ἀντιποιησόμενοι, τηρήσαντες τὴν πρὸς Φίλιππον πίστιν· λαβόντες δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ περὶ τοὺς Ἀθαμᾶνας καὶ τὴν τοῦ Φιλίππου φυγὴν, ταχέως μετενόησαν, καὶ προσέθεντο πρὸς τοὺς Αἰτωλούς. (7) Γενομένης δὲ τῆς τῶν πραγμάτων εὐροίας τοιαύτης, ἀπήγαγε τὴν στρατιὰν ὁ Νίκανδρος εἰς τὴν οἰκείαν, δοκῶν ἠσφαλίσθαι τὰ κατὰ τὴν Αἰτωλίαν τοῖς προειρημένοις ἔθνεσι καὶ τόποις, τοῦ μηδένα δύνασθαι κακοποιεῖν τὴν χώραν αὐτῶν. (8) Ἄρτι δὲ τούτων συμβεβηκότων, καὶ τῶν Αἰτωλῶν ἐπὶ τοῖς γεγονόσι φρονηματιζομένων, προσέπεσε φήμη περὶ τῆς κατὰ τὴν Ἀσίαν μάχης, ἐν ᾗ γνόντες ἡττημένον ὁλοσχερῶς τὸν Ἀντίοχον, αὖθις ἀνετράπησαν ταῖς ψυχαῖς. (9) Ὡς δὲ παραγενηθεὶς ἐκ τῆς Ῥώμης ὁ Δαμοτέλης τόν τε πόλεμον ἀνήγγειλε, διότι μένει κατάμονος, καὶ τὴν τοῦ Μάρκου καὶ τῶν δυνάμεων διάβασιν ἐπ᾽ αὐτούς· τότε δὴ παντελῶς εἰς ἀμηχανίαν ἐνέπιπτον, καὶ διηπόρουν, πῶς δεῖ χρήσασθαι τοῖς ἐπιφερομένοις πράγμασιν. (10) Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς, πρός τε Ῥοδίους πέμπειν καὶ πρὸς Ἀθηναίους, ἀξιοῦντας καὶ παρακαλοῦντας πρεσβεῦσαι περὶ αὐτῶν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ παραιτησαμένους τὴν ὀργὴν τῶν Ῥωμαίων ποιήσασθαί τινα

λύσιν τῶν περιεστώτων κακῶν τῇ Αἰτωλίᾳ. (11) ὁμοίως δὲ καὶ παρ' αὐτῶν ἐξέπεμψαν πάλιν πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην, Ἀλέξανδρον τὸν Ἴσιον ἐπικαλούμενον, καὶ Φαινέαν, σὺν δὲ τούτοις * τὸν Ἀμβρακιώτην, καὶ Λύκωπον.

IX. Παραγενομένων πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Ῥωμαίων ἐξ Ἠπείρου πρεσβευτῶν, ἐκοινολογεῖτο τούτοις περὶ τῆς ἐπὶ τοὺς Αἰτωλοὺς στρατείας. (2) τῶν δὲ πρεσβευτῶν στρατεύειν ἐπὶ τὴν Ἀμβρακίαν συμβουλευόντων, (συνέβαινε γὰρ τότε πολιτεύεσθαι τοὺς Ἀμβρακιώτας μετὰ τῶν Αἰτωλῶν·) (3) καὶ φερόντων ἀπολογισμοὺς, διότι καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι τοῖς στρατοπέδοις, ἐὰν εἰς τοῦτο βούλωνται συγκαταβαίνειν Αἰτωλοὶ, καλλίστους εἶναι τόπους συμβαίνει περὶ τὴν προειρημένην πόλιν· (4) κἂν ἀποδειλιῶσιν, εὐφυῶς αὐτὴν κεῖσθαι πρὸς πολιορκίαν· καὶ γὰρ ἄφθονον ἔχειν τὴν χώραν εὐχέρειαν πρὸς τὰς τῶν ἔργων παρασκευὰς, καὶ τὸν Ἄραχθον ποταμὸν ῥέοντα παρὰ τὴν πόλιν συνεργήσειν πρός τε τὰς τοῦ στρατοπέδου χρείας, ἅτε θέρους ὄντος, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἔργων ἀσφάλειαν. (5) Δοξάντων δὲ τῶν πρεσβευτῶν καλῶς συμβουλεύειν, ἀναζεύξας ὁ στρατηγὸς ἦγε διὰ τῆς Ἠπείρου τὸν στρατὸν ἐπὶ τὴν Ἀμβρακίαν. (6) Ἀφικόμενος δὲ, καὶ τῶν Αἰτωλῶν οὐ τολμώντων ἀπαντᾷν, περιῄει κατοπτεύων τὴν πόλιν, καὶ ἐνήργει τὰ τῆς πολιορκίας φιλοτίμως. (7) Καὶ οἱ εἰς τὴν Ῥώμην ἀποσταλέντες

πρέσβεις, παρατηρηθέντες ὑπὸ Σιβήρτου τοῦ Πετράτου περὶ τὴν Κεφαλληνίαν, κατήχθησαν εἰς Χάραδρον. (8) τοῖς δὲ Ἠπειρώταις ἔδοξεν, τὰς μὲν ἀρχὰς εἰς Βουχετὸν ἀποθέσθαι, καὶ φυλάττειν ἐπιμελῶς τοὺς ἄνδρας· μετὰ δέ τινας ἡμέρας ἀπῄτουν αὐτοὺς λύτρα, διὰ τὸ πόλεμον ὑπάρχειν σφίσι πρὸς τοὺς Αἰτωλούς. (9) Συνέβαινε δὲ, τὸν μὲν Ἀλέξανδρον πλουσιώτατον εἶναι πάντων τῶν Ἑλλήνων· τοὺς δὲ λοιποὺς καθυστερεῖν τοῖς βίοις, πολὺ δὲ λείπεσθαι τοῦ προειρημένου ταῖς οὐσίαις. (10) καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐκέλευον ἕκαστον ἀποδοῦναι πέντε τάλαντα. τοῦτο δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις οὐδ' ὅλως ἀπήρεσκεν, ἀλλ' ἐβούλοντο, περὶ πλείστου ποιούμενοι τὴν σφῶν αὐτῶν σωτηρίαν. (11) Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος οὐκ ἂν ἔφη συγχωρῆσαι, πολὺ γὰρ εἶναι τἀργύριον φαίνεσθαι· καὶ τὰς νύκτας διαγρυπνῶν διωλοφύρετο πρὸς αὑτὸν, εἰ δεήσει πέντε τάλαντα καταβάλλειν. (12) Οἱ δ' Ἠπειρῶται, προορώμενοι τὸ μέλλον, καὶ διαγωνιῶντες, μὴ γνόντες οἱ Ῥωμαῖοι, διότι πρεσβεύοντας πρὸς αὐτοὺς κατεσχήκασι, κἄπειτα γράψαντες παρακαλῶσι, καὶ κελεύωσιν ἀπολύειν τοὺς ἄνδρας, συγκαταβάντες, τρία τάλαντα πάλιν ἀπῄτουν ἕκαστον. (13) Ἀσμένως δὲ τῶν ἄλλων προσδεξαμένων, οὗτοι μὲν διεγγυηθέντες ἐπανῆλθον· ὁ δ' Ἀλέξανδρος οὐκ ἔφη δοῦναι πλεῖον ταλάντου, καὶ γὰρ τοῦτ' εἶναι πολύ. (14) καὶ τέλος ἀπογνοὺς αὑτὸν ἔμεινεν ἐν τῇ φυλακῇ, πρεσβύτερος ἄνθρωπος, πλειόνων ἢ διακοσίων ταλάντων ἔχων οὐσίαν· καὶ

μοι δοκεῖ, κἂν ἐκλιπεῖν τὸν βίον, ἐφ' ᾧ μὴ δοῦναι τὰ τρία τάλαντα. (15) Τοσαύτη τις ἐνίοις πρὸς τὸ πλεῖον ὁρμὴ παρίσταται καὶ προθυμία. (16) Τότε δ' ἐκείνῳ καὶ ταὐτόματον συνήργησε πρὸς τὴν φιλαργυρίαν, ὥστε παρὰ πᾶσιν ἐπαίνου καὶ συγκαταθέσεως τυχεῖν τὴν ἀλογιστίαν αὐτοῦ διὰ τὴν περιπέτειαν. (17) μετὰ γὰρ ὀλίγας ἡμέρας γραμμάτων παραγενηθέντων ἐκ τῆς Ῥώμης περὶ τῆς ἀφέσεως, αὐτὸς μόνος ἀπελύθη χωρὶς λύτρων. (18) Οἱ δ' Αἰτωλοί, γνόντες τὴν αὐτοῦ περιπέτειαν, Δαμοτέλη προεχειρίσαντο πάλιν εἰς τὴν Ῥώμην πρεσβευτήν. (19) ὃς ἐκπλεύσας μέχρις Λευκάδος, καὶ γνοὺς προάγοντα διὰ τῆς Ἠπείρου μετὰ τῶν δυνάμεων Μάρκον ἐπὶ τὴν Ἀμβρακίαν, ἀπογνοὺς τὴν πρεσβείαν, αὖθις ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Αἰτωλίαν.

X. Αἰτωλοὶ ὑπὸ τοῦ τῶν Ῥωμαίων ὑπάτου Μάρκου πολιορκούμενοι, τῇ προσβολῇ τῶν μηχανημάτων καὶ τῶν κριῶν γενναίως ἀντιπαρετάξαντο. (2) οὗτος γὰρ ἀσφαλισάμενος τὰ κατὰ τὰς στρατοπεδείας, τρία μὲν ἔργα κατὰ τὸ Πύῤῥειον προσῆγεν διὰ τῶν ἐπιπέδων τόπων, διεστῶτα μὲν ἀπ' ἀλλήλων, παράλληλα δέ· τέταρτον δὲ κατὰ τὸ Ἀσκληπιεῖον, πέμπτον δὲ κατὰ τὴν ἀκρόπολιν. (3) Γιγνομένης δὲ τῆς προσαγωγῆς ἐνεργοῦς κατὰ πάντας ἅμα τοὺς τόπους· ἐκπληκτικὴν συνέβαινε γίγνεσθαι τοῖς ἔνδον τὴν τοῦ μέλλοντος προσδοκίαν. (4) Τῶν δὲ κριῶν

τυπτόντων ἐνεργῶς τὰ τείχη, καὶ τῶν δορυδρεπάνων ἀποσυρόντων τὰς ἐπάλξεις· ἐπειρῶντο μὲν οἱ κατὰ τὴν πόλιν ἀντιμηχανᾶσθαι πρὸς ταῦτα, τοῖς μὲν κριοῖς διὰ κεραιῶν ἐνιέντες σηκώματα μολύβδινα, καὶ λίθους, καὶ στύπη δρύϊνα· (5) τοῖς δὲ δρεπάνοις σιδηρᾶς περιτιθέντες ἀγκύρας, καὶ κατασχόντες ταῦτα ἔσω τοῦ τείχους, ὥστε, ἐπὶ τὴν ἔπαλξιν συντριβέντος τοῦ δόρατος, ἐγκρατεῖς γίγνεσθαι τῶν δρεπάνων. (6) τὸ δὲ πλεῖον, ἐπεξιόντες, εὐψύχως ἐμάχοντο, ποτὲ μὲν ἐπιτιθέμενοι νύκτωρ τοῖς ἐπικοιτοῦσιν ἐπὶ τῶν ἔργων, ποτὲ δὲ τοῖς ἐφημερεύουσι μεθ᾿ ἡμέραν προφανῶς, καὶ τριβὴν ἐνεποίουν τῇ πολιορκίᾳ.

---

(7) Τοῦ γὰρ Νικάνδρου ἐκτὸς ἀναστρεφομένου, καὶ πέμψαντος πεντακοσίους ἱππεῖς εἰς τὴν πόλιν, οἳ καὶ παραβιασάμενοι τὸν μεταξὺ χάρακα τῶν πολεμίων εἰσέφρησαν εἰς τὴν πόλιν (8) * παραγγείλας, καθ᾿ ἣν ἐτάξαντο ἡμέραν, αὐτοὺς μὲν ἐξελθόντας * ποιήσασθαι, συνεπιλαβέσθαι δὲ αὐτὸν τούτοις τοῦ κινδύνου. (9) Καὶ αὐτῶν μὲν εὐψύχως τῆς πόλεως ἐξορμησάντων, καὶ γενναίως ἀγωνισαμένων, τοῦ δὲ Νικάνδρου καθυστερήσαντος, εἴ τε καταπλαγέντος τὸν κίνδυνον, εἴ τε καὶ ἀναγκαῖα νομίσαντος τὰ ἐν οἷς διέτριβε πράγματα, ἡττήθησαν τῆς ἐπιβολῆς.

XI. (*Πολλαὶ γὰρ πόλεις καὶ μετὰ τὴν τῶν τειχῶν καταστροφὴν περιεγένοντο τῶν ἐναντίων, ὥσπερ καὶ Ἀμβρακία.*) (2) *Τῶν γὰρ Ῥωμαίων συνεχῶς βιαζομένων τοῖς κριοῖς τὸ τεῖχος, ἀεί τι* *· (3) *οὐ μὴν εἰς τὴν πόλιν ἐδύναντο παρελθεῖν διὰ τῶν πτωμάτων, διὰ τὸ τοὺς ἔνδον ἀντοικοδομεῖν, καὶ μάχεσθαι γενναίως ἐπὶ τοῦ πίπτοντος μέρους τοὺς Αἰτωλούς.* (4) *Ὅθεν καὶ ἀπελπίσαντες τοῦ διὰ τῆς βίας ἑλεῖν τὴν πόλιν, πρὸς τὸ ὑπορύττειν ὥρμησαν.* (5) *Ἀλλὰ καὶ ταύτης τῆς μηχανῆς ἀπεκρούσθησαν, στρατηγικώτερον τῶν ἔνδον ἀντιπαραταξαμένων, ὡς προϊὼν ὁ λόγος δηλώσει, καὶ αἰσθομένων τὸ τούτων εὕρημα.* (6) *Ἀσφαλισάμενοι* [*γὰρ*] *τὸ μέσον ἔργον τῶν τριῶν τῶν προϋπαρχόντων οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ σκεπάσαντες ἐπιμελῶς τοῖς γέῤῥοις, προεβάλλοντο στοὰν παράλληλον τῷ τείχει, σχεδὸν ἐπὶ δύο πλέθρα.* (7) *καὶ λαβόντες ἀρχὴν ἐκ ταύτης, ὤρυττον ἀδιαπαύστως καὶ τὴν νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν ἐκ διαδοχῆς.* (8) *Ἐφ' ἱκανὰς οὖν ἡμέρας ἐλάνθανον τοὺς ἔνδον φέροντες ἔξω τὸν χοῦν διὰ τῆς σύριγγος.* (9) *Ὡς δὲ μέγας ὁ σωρὸς ἐγένετο τῆς ἐκφερομένης γῆς, καὶ σύνοπτος τοῖς ἐκ τῆς πόλεως, οἱ προεστῶτες τῶν πολιορκουμένων ὤρυττον τάφρον ἔσωθεν ἐνεργῶς, παράλληλον τῷ τείχει καὶ τῇ στοᾷ τῇ πρὸ τῶν πύργων.* (10) *Ἐπειδὴ δὲ βάθος ἔσχεν ἱκανὸν, ἑξῆς ἔθηκαν παρὰ τὸν ἕνα τοῖχον τῆς τάφρου ἐγγὺς τῷ τείχει χαλκώματα συνεχῆ, λεπτότατα ταῖς κατασκευαῖς, οἷον λεκάνας καὶ ἕτερα ὅμοια τούτοις.* (11) *καὶ παρὰ ταῦτα διὰ*

τῆς τάφρου παριόντες, ἠκροῶντο τοῦ ψόφου τῶν ὀρυττόντων ἔσωθεν. (12) Ἐπεὶ δὲ ἐσημειώσαντο τὸν τόπον, καθ' ὃν ἐδήλου τινὰ τῶν χαλκωμάτων διὰ τῆς συμπαθείας, (ἀντήχουν γὰρ πρὸς τὸν ἐκτὸς ψόφον·) ὤρυττον ἔσωθεν ἐπικαρσίαν πρὸς τῇ ὑπαρχούσῃ ἄλλην κατὰ γῆς τάφρον ὑπὸ τὸ τεῖχος, στοχαζόμενοι τοῦ συμπεσεῖν ἐναντίοι τοῖς πολεμίοις. (13) Ταχὺ δὲ τούτου γενομένου, διὰ τὸ τοὺς Ῥωμαίους μὴ μόνον ἀφῖχθαι πρὸς τὸ τεῖχος ὑπὸ γῆς, ἀλλὰ καὶ διεστυλωκέναι τόπον ἱκανὸν τοῦ τείχους ἐφ' ἑκάτερον τὸ μέρος τοῦ ὀρύγματος, συνέπεσον ἀλλήλοις. (14) Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐμάχοντο ταῖς σαρίσσαις ὑπὸ γῆν. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἐδύναντο μέγα ποιεῖν, διὰ τὸ προβάλλεσθαι θυρεοὺς καὶ γέῤῥα πρὸ αὑτῶν ἀμφοτέρους· (15) τὸ τηνικάδε ὑπέθετό τις τοῖς πολιορκουμένοις, πίθον προθεμένους ἁρμοστὸν κατὰ τὸ πλάτος τῷ μετάλλῳ, τρυπῆσαι τὸν πυθμένα, καὶ περαιώσαντας αὐλίσκον σιδηροῦν ἴσον τῷ τεύχει, πλῆσαι τὸν πίθον τῷ πτίλῳ λεπτῷ, καὶ πυρὸς μικρὸν ἐμβαλεῖν ὑπ' αὐτὸ τοῦ πίθου τὸ περιστόμιον· (16) κἄπειτα σιδηροῦν πῶμα τρημάτων πλῆρες τῷ στόματι περιτιθέντας, ἀσφαλῶς εἰσάγειν διὰ τοῦ ὀρύγματος, νεύοντι τῷ στόματι πρὸς τοὺς ὑπεναντίους· (17) ὁπότε δὲ ἐγγίσαιεν τοῖς πολεμίοις, περισάξαντες τὰ χείλη τοῦ πίθου πανταχόθεν, τρήματα δύο καταλιπεῖν ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέρους, δι' ὧν διωθοῦντες τὰς σαρίσσας, οὐκ ἐάσουσι προσιέναι τῷ πίθῳ τοὺς ὑπεναντίους· (18) μετὰ δὲ ταῦτα

λαβόντας ἀσκὸν, οἷς οἱ χαλκεῖς χρῶνται, καὶ προσαρμόσαντας πρὸς τὸν αὐλὸν τὸν σιδηροῦν, φυσᾷν ἐνεργῶς τὸ πρὸς τῷ στόματι πῦρ ἐν τοῖς πτίλοις ἐγκείμενον· (19) κατὰ τοσοῦτον ἐπαγομένους ἀεὶ τὸν αὐλὸν ἐκτὸς, καθόσον ἐκκάηται τὰ πτίλα. (20) Γενομένων δὲ πάντων καθάπερ προεῖπον, τό τε πλῆθος τοῦ καπνοῦ συνέβαινε πολὺ γενέσθαι, καὶ τῇ δριμύτητι διαφέρον διὰ τὴν φύσιν τῶν πτίλων, φέρισθαί τε πᾶν εἰς τὸ τῶν πολεμίων ὄρυγμα. (21) ὥστε καὶ λίαν κακοπαθεῖν τοὺς Ῥωμαίους, οὔτε κωλύειν οὔτε ὑπομένειν δυναμένους ἐν τοῖς ὀρύγμασι τὸν καπνόν.

XII. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον οἱ παρὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ῥοδίων πρέσβεις ἧκον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν Ῥωμαίων, συνεπιληψόμενοι τῶν διαλύσεων. (2) Ὅ τε βασιλεὺς τῶν Ἀθαμάνων Ἀμύνανδρος παρεγένετο, σπουδάζων ἐξελέσθαι τοὺς Ἀμβρακιώτας ἐκ τῶν περιεστώτων κακῶν, δοθείσης αὐτῷ τῆς ἀσφαλείας ὑπὸ τοῦ Μάρκου διὰ τὸν καιρόν. (3) πάνυ γὰρ οἰκείως εἶχε πρὸς Ἀμβρακιώτας, διὰ τὸ καὶ πλείω χρόνον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διατετρίφθαι κατὰ φυγήν. (4) Ἧκον δὲ καὶ παρὰ τῶν Ἀκαρνάνων μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄγοντές τινες τοὺς περὶ Δαμοτέλη. ὁ γὰρ Μάρκος, πυθόμενος τὴν περιπέτειαν αὐτῶν, ἔγραψε τοῖς Θουριεῦσιν, ἀνακομίζειν τοὺς ἄνδρας ὡς αὐτόν. (5) Πάντων δὲ

τούτων ἠθροισμένων, ἐνηργεῖτο φιλοτίμως τὰ πρὸς τὰς διαλύσεις. (6) Ὁ μὲν οὖν Ἀμύνανδρος κατὰ τὴν αὑτοῦ πρόθεσιν εἴχετο τῶν Ἀμβρακιωτῶν, παρακαλῶν σώζειν σφᾶς αὐτούς· εἶναι δὲ τοῦτο οὐ μακρὰν, ἐὰν βουλεύσωνται βέλτιον περὶ αὑτῶν. (7) Πλεονάκις δὲ προσπελάζοντος αὐτοῦ τῷ τείχει, καὶ διαλεγομένου περὶ τούτων, ἔδοξε τοῖς Ἀμβρακιώταις εἰσκαλέσασθαι τὸν Ἀμύνανδρον εἰς τὴν πόλιν. (8) τοῦ δὲ στρατηγοῦ συγχωρήσαντος τῷ βασιλεῖ τὴν εἴσοδον, οὗτος μὲν οὖν εἰσελθὼν διελέγετο τοῖς Ἀμβρακιώταις περὶ τῶν ἐνεστώτων. (9) Οἱ δὲ παρὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ῥοδίων πρέσβεις, λαμβάνοντες εἰς τὰς χεῖρας τὸν στρατηγὸν τῶν Ῥωμαίων, καὶ ποικίλως ὁμιλοῦντες, πραΰνειν ἐπειρῶντο τὴν ὀργὴν αὐτοῦ. (10) τοῖς δὲ περὶ τὸν Δαμοτέλη καὶ Φαινέαν ὑπέθετό τις, ἔχεσθαι καὶ θεραπεύειν τὸν Γάϊον Οὐαλέριον. (11) οὗτος δ᾽ ἦν Μάρκου μὲν υἱὸς, τοῦ πρώτου συνθεμένου πρὸς Αἰτωλοὺς τὴν συμμαχίαν, Μάρκου δὲ τοῦ τότε στρατηγοῦντος ἀδελφὸς ἐκ μητρός· ἄλλως δὲ πρᾶξιν ἔχων νεανικὴν, ἦν μάλιστα παρὰ τῷ στρατηγῷ πιστευόμενος. (12) ὃς παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Δαμοτέλη, καὶ νομίσας ἴδιον εἶναι τὸ πρᾶγμα, καὶ καθήκειν αὐτῷ τὸ προστατῆσαι τῶν Αἰτωλῶν, πᾶσαν εἰσεφέρετο σπουδὴν καὶ φιλοτιμίαν, ἐξελέσθαι σπουδάζων τὸ ἔθνος ἐκ τῶν περιεστώτων κακῶν. (13) Ἐνεργῶς δὲ πανταχόθεν προσαγομένης τῆς φιλοτιμίας, ἔλαβε τὸ πρᾶγμα συντέλειαν. (14) Οἱ μὲν γὰρ Ἀμβρακιῶται,

πεισθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἐπέτρεψαν τὰ καθ᾽ αὑτοὺς τῷ στρατηγῷ τῶν Ῥωμαίων, καὶ παρέδωκαν τὴν πόλιν, ἐφ᾽ ᾧ τοὺς Αἰτωλοὺς ὑποσπόνδους ἀπελθεῖν. (15) τοῦτο γὰρ ὑφείλοντο πρῶτον, τηροῦντες τὴν πρὸς τοὺς συμμάχους πίστιν.

XIII. Ὁ δὲ Μάρκος συγκατέθετο τοῖς Αἰτωλοῖς ἐπὶ τούτῳ ποιήσασθαι τὰς διαλύσεις· (2) Ὥστε διακόσια μὲν Εὐβοϊκὰ τάλαντα παραχρῆμα λαβεῖν, τριακόσια δ᾽ ἐν ἔτεσιν ἕξ, πεντήκοντα καθ᾽ ἕκαστον ἔτος· (3) ἀποκατασταθῆναι δὲ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς αὐτομόλους Ῥωμαίοις ἅπαντας, τοὺς παρ᾽ αὐτοῖς ὄντας, ἐν ἓξ μησὶ χωρὶς λύτρων· (4) πόλιν δὲ μηδεμίαν ἔχειν ἐν τῇ συμπολιτείᾳ, μηδὲ μετὰ ταῦτα προσλαβέσθαι, τούτων, ὅσαι μετὰ τὴν Τίτου Κοϊντίου διάβασιν ἑάλωσαν ὑπὸ Ῥωμαίων, ἢ φιλίαν ἐποιήσαντο πρὸς Ῥωμαίους· (5) Κεφαλληνίους δὲ πάντας ἐκσπόνδους εἶναι τούτων τῶν συνθηκῶν. (6) Ταῦτα μὲν οὖν ὑπετυπώθη τότε κεφαλαιωδῶς περὶ τῶν διαλύσεων. ἔδει δὲ τούτοις πρῶτον μὲν εὐδοκῆσαι τοὺς Αἰτωλούς, μετὰ δὲ ταῦτα γίγνεσθαι τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ Ῥωμαίους. (7) Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι καὶ Ῥόδιοι παρέμενον αὐτοῦ, καραδοκοῦντες τὴν τῶν Αἰτωλῶν ἀπόφασιν· οἱ δὲ περὶ τὸν Δαμοτέλη ἐπανελθόντες διεσάφουν τοῖς Αἰτωλοῖς περὶ τῶν συγκεχωρημένων. (8) Τοῖς μὲν οὖν

ὅλοις εὐδόκουν, καὶ γὰρ ἦν αὐτοῖς ἅπαντα παρὰ τὴν προσδοκίαν· περὶ δὲ τῶν πόλεων τῶν πρότερον συμπολιτευομένων αὐτοῖς διαπορήσαντες ἐπὶ ποσὸν, τέλος συγκατέθεντο τοῖς προτεινομένοις. (9) Ὁ δὲ Μάρκος, παραλαβὼν τὴν Ἀμβρακίαν, τοὺς μὲν Αἰτωλοὺς ἀφῆκεν ὑποσπόνδους· τὰ δ' ἀγάλματα, καὶ τοὺς ἀνδριάντας, καὶ τὰς γραφὰς, ἀπήγαγεν ἐκ τῆς πόλεως, ὄντα καὶ πλείω, διὰ τὸ γεγονέναι βασίλειον Πύῤῥου τὴν Ἀμβρακίαν. (10) ἐδόθη δ' αὐτῷ καὶ στέφανος ἀπὸ ταλάντων πεντήκοντα καὶ ρ'. (11) Ταῦτα δὲ διοικησάμενος ἐποιεῖτο τὴν πορείαν εἰς τὴν μεσόγειον τῆς Αἰτωλίας, θαυμάζων ἐπὶ τῷ μηδένα αὐτῷ παρὰ τῶν Αἰτωλῶν ἀπαντᾶσθαι. (12) Παραγενόμενος δὲ πρὸς Ἄργος, τὸ καλούμενον Ἀμφιλοχικὸν, κατεστρατοπέδευσεν, ὅπερ ἀπέχει τῆς Ἀμβρακίας ρπ' στάδια. (13) ἐκεῖ δὲ συμμιξάντων αὐτῷ τῶν περὶ τὸν Δαμοτέλη, καὶ διασαφούντων, ὅτι δέδοκται τοῖς Αἰτωλοῖς βεβαιοῦν τὰς δι' ἑαυτῶν γεγενημένας ὁμολογίας, διεχωρίσθησαν, Αἰτωλοὶ μὲν εἰς τὴν οἰκείαν, Μάρκος δὲ εἰς τὴν Ἀμβρακίαν. (14) Κἀκεῖσε παραγενόμενος, οὗτος μὲν ἐγίγνετο περὶ τὸ περαιοῦν τὴν δύναμιν εἰς τὴν Κεφαλληνίαν. (15) οἱ δ' Αἰτωλοὶ προχειρισάμενοι Φαινέαν καὶ Νίκανδρον πρεσβευτὰς ἐξέπεμψαν εἰς τὴν Ῥώμην περὶ τῆς εἰρήνης. (16) ἁπλῶς γὰρ οὐδὲν ἦν κύριον τῶν προειρημένων, εἰ μὴ καὶ τῷ δήμῳ δόξαι τῷ τῶν Ῥωμαίων.

XIV. *Οὗτοι μὲν οὖν παραλαβόντες τούς τε Ῥοδίους καὶ τοὺς Ἀθηναίους, ἔπλεον ἐπὶ τὸ προκείμενον.* (2) *παραπλησίως δὲ καὶ Μάρκος ἐξαπέστειλε Γάϊον τὸν Οὐαλέριον καί τινας ἑτέρους τῶν φίλων, πράξοντας τὰ περὶ τῆς εἰρήνης.* (3) *Ἀφικομένων δ' εἰς τὴν Ῥώμην, πάλιν ἐκαινοποιήθη τὰ τῆς ὀργῆς πρὸς Αἰτωλοὺς διὰ Φιλίππου τοῦ βασιλέως.* (4) *ἐκεῖνος γὰρ δοκῶν ἀδίκως ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν ἀφαιρεῖσθαι τὴν Ἀθαμανίαν καὶ τὴν Δολοπίαν, διεπέμψατο πρὸς τοὺς φίλους, ἀξιῶν αὐτοὺς συνοργισθῆναι, καὶ μὴ προσδέξασθαι τὰς διαλύσεις.* (5) *Διὸ καὶ τῶν μὲν Αἰτωλῶν εἰσπορευθέντων, παρήκουεν ἡ σύγκλητος· τῶν δὲ Ῥοδίων καὶ τῶν Ἀθηναίων ἀξιούντων, ἐνετράπη καὶ προσέσχε τὸν νοῦν.* (6) *Καὶ γὰρ ἐδόκει Δάμις ὁ Ἰκησίου ἄλλα τε καλῶς εἰπεῖν, καὶ παραδείγματι πρὸς τὸ παρὸν οἰκείῳ χρήσασθαι κατὰ τὸν λόγον.* (7) *Ἔφη γάρ· Ὀργίζεσθαι μὲν εἰκότως τοῖς Αἰτωλοῖς· πολλὰ γὰρ εὖ πεπονθότας τοὺς Αἰτωλοὺς ὑπὸ Ῥωμαίων, οὐ χάριν ἀποδεδωκέναι τούτων, ἀλλ' εἰς μέγαν ἐνηνοχέναι κίνδυνον τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν, ἐκκαύσαντας τὸν πρὸς Ἀντίοχον πόλεμον.* (8) *ἐν τούτῳ δὲ διαμαρτάνειν τὴν σύγκλητον, ἐν ᾧ τὴν ὀργὴν φέρει ἐπὶ τοὺς Αἰτωλούς.* (9) *Εἶναι γὰρ τὸ συμβαῖνον ἐν ταῖς πολιτείαις περὶ τὰ πλήθη παραπλήσιον τῷ γιγνομένῳ περὶ τὴν θάλασσαν.* (10) *καὶ γὰρ ἐκείνην κατὰ μὲν τὴν αὑτῆς φύσιν ἀεί ποτ' εἶναι γαληνὴν καὶ καθεστηκυῖαν, καὶ συλλήβδην τοιαύτην, ὥστε μηδέ-*

ποτ᾽ ἂν ἐνοχλῆσαι μηδένα τῶν προσπελαζόντων αὐτῇ καὶ χρωμένων· (11) ἐπειδὰν δ᾽ ἐμπεσόντες εἰς αὐτὴν ἄνεμοι βίαιοι ταράξωσι, καὶ παρὰ φύσιν ἀναγκάσωσι κινεῖσθαι, τότε μηδὲν ἔτι δεινότερον εἶναι, μηδὲ φοβερώτερον θαλάττης· ὃ καὶ νῦν τοῖς κατὰ τὴν Αἰτωλίαν συμπεσεῖν. (12) Ἕως μὲν γὰρ ἦσαν ἀκέραιοι, πάντων τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρχον ὑμῖν εὐνούστατοι καὶ βεβαιώτατοι συνεργοὶ πρὸς τὰς πράξεις. (13) ἐπεὶ δ᾽ ἀπὸ μὲν τῆς Ἀσίας πνεύσαντες Θόας καὶ Δικαίαρχος, ἀπὸ δὲ τῆς Εὐρώπης Μενέστας καὶ Δαμόκριτος συνετάραξαν τοὺς ὄχλους, καὶ παρὰ φύσιν ἠνάγκασαν πᾶν καὶ λέγειν καὶ πράττειν· (14) τότε δὴ κακῶς φρονοῦντες, ἐβουλήθησαν μὲν ὑμῖν, ἐγένοντο δ᾽ αὐτοῖς αἴτιοι κακῶν. (15) Δεῖ δὲ ὑμᾶς πρὸς μὲν ἐκείνους ἔχειν ἀπαραιτήτως· ἐλεεῖν δὲ τοὺς πολλοὺς, καὶ διαλύεσθαι πρὸς αὐτοὺς, εἰδότας, ὅτι γενόμενοι πάλιν ἀκέραιοι, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔτι νῦν ὑφ᾽ ὑμῶν σωθέντες, εὐνούστατοι πάλιν ἔσονται πάντων Ἑλλήνων. (16) Ὁ μὲν οὖν Ἀθηναῖος, ταῦτα εἰπὼν, ἔπεισε τὴν σύγκλητον διαλύεσθαι πρὸς τοὺς Αἰτωλούς.

XV. Δόξαντος δὲ τῷ συνεδρίῳ, καὶ τοῦ δήμου συνεπιψηφίσαντος, ἐκυρώθη τὰ κατὰ τὰς διαλύσεις. Τὰ δὲ κατὰ μέρος ἦν τῶν συνθηκῶν ταῦτα. (2) Ὁ δῆμος ὁ τῶν Αἰτωλῶν τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν δυναστείαν τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων ἀδόλως τηρείτω. (3) Πολεμίους μὴ διαγέτω διὰ τῆς χώρας καὶ τῶν πόλεων ἐπὶ

Ῥωμαίους ἢ τοὺς συμμάχους καὶ φίλους αὐτῶν· μηδὲ χορηγείτω μηδὲν δημοσίᾳ βουλῇ. (4) Ἐχθρὸν καὶ φίλον τὸν αὐτὸν ἐχέτω τοῖς Ῥωμαίοις· καὶ ἐὰν πολεμῶσι πρός τινας Ῥωμαῖοι, πολεμείτω πρὸς αὐτοὺς ὁ δῆμος ὁ τῶν Αἰτωλῶν. (5) Τοὺς δὲ δραπέτας καὶ τοὺς αἰχμαλώτους πάντας τοὺς Ῥωμαίων καὶ τῶν συμμάχων ἀποδότωσαν Αἰτωλοὶ (6) (χωρὶς τῶν, ὅσοι κατὰ πόλεμον ἁλόντες εἰς τὴν ἰδίαν ἀπῆλθον, καὶ πάλιν ἑάλωσαν, καὶ χωρὶς τῶν, ὅσοι πολέμιοι Ῥωμαίων ἐγένοντο, καθ᾽ ὃν καιρὸν Αἰτωλοὶ μετὰ Ῥωμαίων συνεπολέμουν) ἐν ἡμέραις ρ΄, ἀφ᾽ ἧς ἂν τὰ ὅρκια τελεσθῇ, τῷ ἄρχοντι τῷ ἐν Κερκύρᾳ· (7) ἐὰν δὲ μὴ εὑρεθῶσί τινες ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, ὅταν ἐμφανεῖς γένωνται, τότε ἀποδότωσαν χωρὶς δόλου· καὶ τούτοις μετὰ τὰ ὅρκια μὴ ἔστω ἐπάνοδος εἰς τὴν Αἰτωλίαν. (8) Δότωσαν δὲ Αἰτωλοὶ ἀργυρίου μὴ χείρονος Ἀττικοῦ, παραχρῆμα μὲν τάλαντα Εὐβοϊκὰ σ΄ τῷ στρατηγῷ τῷ ἐν τῇ Ἑλλάδι· ἀντὶ τρίτου μέρους τοῦ ἀργυρίου χρυσίον, ἐὰν βούλωνται, διδόντες, τῶν δέκα μνῶν ἀργυρίου, χρυσίου μνᾶν διδόντες. (9) Ἀφ᾽ ἧς δ᾽ ἂν ἡμέρας τὰ ὅρκια τμηθῇ ἐν ἔτε-

σι τοῖς πρώτοις ἓξ, κατὰ τὸ ἔτος ἕκαστον, τάλαντα ν'· καὶ τὰ χρήματα καθιστάτωσαν ἐν Ῥώμῃ. (10) Δότωσαν Αἰτωλοὶ ὁμήρους τῷ στρατηγῷ μ', μὴ νεωτέρους ἐτῶν ιβ', μηδὲ πρεσβυτέρους μ', εἰς ἔτη ἓξ, οὓς ἂν Ῥωμαῖοι προκρίνωσι, χωρὶς στρατηγοῦ, καὶ ἱππάρχου, καὶ δημοσίου γραμματέως, καὶ τῶν ὡμηρευκότων ἐν Ῥώμῃ. (11) καὶ τὰ ὅμηρα καθιστάτωσαν εἰς Ῥώμην· ἐὰν δέ τις ἀποθάνῃ τῶν ὁμήρων, ἄλλον ἀντικαθιστάτωσαν. (12) Περὶ δὲ Κεφαλληνίας, μὴ ἔστω ἐν ταῖς συνθήκαις. (13) Ὅσαι χῶραι καὶ πόλεις καὶ ἄνδρες, οἷς οὗτοι ἐχρῶντο, ἐπὶ Τίτου Κοϊντίου καὶ Γναΐου Δομετίου στρατηγῶν ἢ ὕστερον ἑάλωσαν, ἢ εἰς φιλίαν ἦλθον Ῥωμαίοις, τούτων τῶν πόλεῶν, καὶ τῶν ἐν ταύταις, μηδένα προσλαβέτωσαν Αἰτωλοί. (14) Ἡ δὲ πόλις καὶ ἡ χώρα ἡ τῶν Οἰνιάδων, Ἀκαρνάνων ἔστω. (15) Τμηθέντων δὲ τῶν ὁρκίων ἐπὶ τούτοις, συντετέλεστο τὰ τῆς εἰρήνης. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τοὺς Αἰτωλοὺς, καὶ καθόλου τοὺς Ἕλληνας, τοιαύτην ἔσχε τὴν ἐπιστροφήν.

III.

BELLVM GALLO-GRAECVM,

gestum a CN. MANLIO COS.

XVI. *Καθ' ὃν καιρὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰ περὶ τὰς συνθήκας, τὰς πρὸς Ἀντίοχον, καὶ καθόλου περὶ τῆς Ἀσίας αἱ πρεσβεῖαι διεπράττοντο, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλάδα τὸ τῶν Αἰτωλῶν ἔθνος ἐπολεμεῖτο, κατὰ τοῦτον συνέβη, τὸν περὶ τὴν Ἀσίαν πρὸς τοὺς Γαλάτας πόλεμον ἐπιτελεσθῆναι, ὑπὲρ οὗ νῦν ἐνιστάμεθα τὴν διήγησιν.*

XVII. *Μοαγέτης, ὁ τῆς Κιβύρας τύραννος, ὠμὸς ἦν καὶ δόλιος.* (2) *καὶ οὐκ ἄξιός ἐστιν, ἐκ παραδρομῆς, ἀλλὰ μετ' ἐπιστάσεως τυχεῖν τῆς ἁρμοζούσης μνήμης.*

---

(3) *Πλὴν συνεγγίζοντος Γναΐου, ὑπάτου Ῥωμαίων, τῇ Κιβύρᾳ, καὶ τοῦ Ἑλουΐου πεμφθέντος εἰς ἀπόπειραν, ἐπὶ τίνος ἔστι γνώμης, πρεσβευτὰς ἐξέπεμψε, παρακαλῶν, μὴ φθεῖραι τὴν χώραν, ὅτι φίλος ὑπάρχοι Ῥωμαίων, καὶ πᾶν ποιῆσαι τὸ παραγγελλόμενον.* (4) *καὶ ταῦτα λέγων ἅμα προὔτεινε στέφανον ἀπὸ πεντεκαίδεκα ταλάντων.* (5) *Ὧν ἀκούσας, αὐτὸς μὲν ἀφέξεσθαι τῆς χώρας ἔφη, πρὸς δὲ*

τὸν στρατηγὸν ἐκέλευσε πρεσβεύειν ὑπὲρ τῶν ὅλων· ἕπεσθαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῆς στρατείας κατὰ πόδας. (6) Γενομένου δὲ τούτου, καὶ πέμψαντος τοῦ Μοαγέτου μετὰ τῶν πρεσβευτῶν καὶ τὸν ἀδελφὸν, ἀπαντήσας κατὰ πορείαν ὁ Γναῖος, ἀνατατικῶς καὶ πικρῶς ὡμίλησε τοῖς πρεσβευταῖς· (7) φάσκων, οὐ μόνον ἀλλοτριώτατον γεγονέναι Ῥωμαίων τὸν Μοαγέτην πάντων τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν δυναστῶν, ἀλλὰ καὶ κατατεῖναι τὴν ῥώμην ὅλην εἰς καθαίρεσιν τῆς ἀρχῆς· καὶ ἐπιστροφῆς εἶναι καὶ κολάσεως ἄξιον μᾶλλον, ἢ φιλίας. (8) Οἱ δὲ πρεσβευταὶ καταπλαγέντες τὴν ἐπίφασιν τῆς ὀργῆς, τῶν μὲν ἄλλων ἐντολῶν ἀπέστησαν, ἠξίουν δ' αὐτὸν εἰς λόγους ἐλθεῖν τῷ Μοαγέτῃ. (9) συγχωρήσαντος δὲ, τότε μὲν ἐπανῆλθον εἰς τὴν Κιβύραν. (10) Εἰς δὲ τὴν ἐπαύριον ἐξῆλθε μετὰ τῶν φίλων ὁ τύραννος, κατά τε τὴν ἐσθῆτα καὶ τὴν ἄλλην προστασίαν λιτὸς καὶ ταπεινὸς, ἔν τε τοῖς ἀπολογισμοῖς κατολοφυρόμενος τὴν ἀδυναμίαν τὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀσθένειαν ὧν ἐπῆρχε πόλεων, καὶ ἠξίου προσδέξασθαι τὰ ιέ τάλαντα τὸν Γναῖον. (11) ἐκράτει δὲ τῆς Κιβύρας, καὶ Συλλίου, καὶ τῆς ἐν Τεμένει πόλεως. (12) Ὁ δὲ Γναῖος, καταπλαγεὶς τὴν ἀπόνοιαν, ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶπε πρὸς αὐτὸν, Ἐὰν δὲ μὴ διδῷ φ´ τάλαντα μετὰ μεγάλης χαρᾶς, οὐ τὴν χώραν, ἔφη, φθερεῖν, ἀλλὰ τὴν πόλιν αὐτὴν πολιορκήσειν καὶ διαρπάσειν. (13) Ὅθεν ὁ Μοαγέτης κατοῤῥωδήσας τὸ μέλλον, ἐδεῖτο μηδὲν ποιῆσαι τοιοῦτον, καὶ

προσετίθει κατὰ βραχὺ τῶν χρημάτων, καὶ τέλος ἔπεισε τὸν Γνάϊον, ρ' τάλαντα καὶ μυρίους μεδίμνους λαβόντα πυρῶν, προσδέξασθαι πρὸς τὴν φιλίαν αὐτόν.

XVIII. Κατὰ τὸν καιρὸν, ἡνίκα Γνάϊος διήει τὸν Κολοβάτον προσαγορευόμενον ποταμὸν, ἦλθον πρὸς αὐτὸν πρέσβεις ἐκ τῆς Ἰσιόνδα προσαγορευομένης πόλεως, δεόμενοι σφίσι βοηθῆσαι. (2) τοὺς γὰρ Τερμησσεῖς, ἐπισπασαμένους Φιλόμηλον, τήν τε χώραν ἔφασαν αὐτῶν ἀνάστατον πεποιηκέναι, καὶ τὴν πόλιν διηρπακέναι, νῦν τε πολιορκεῖν τὴν ἄκραν, συμπεφευγότων εἰς αὐτὴν πάντων τῶν πολιτῶν, ὁμοῦ γυναιξὶ καὶ τέκνοις. (3) Ὧν διακούσας ὁ Γνάϊος, ἐκείνοις μὲν ὑπέσχετο βοηθήσειν μετὰ μεγάλης χάριτος· αὐτὸς δὲ νομίσας ἕρμαιον εἶναι τὸ προσπεπτωκὸς, ἐποιεῖτο τὴν πορείαν ὡς ἐπὶ Παμφυλίας. (4) Ὁ δὲ Γνάϊος, συνεγγίσας τῇ Τερμησσῷ, πρὸς μὲν τούτους συνέθετο φιλίαν, λαβὼν ν' τάλαντα, παραπλησίως δὲ καὶ πρὸς Ἀσπενδίους. (5) Ἀποδεξάμενος δὲ καὶ τοὺς παρὰ τῶν ἄλλων πόλεων πρεσβευτὰς κατὰ τὴν Παμφυλίαν, καὶ τὴν προειρημένην δόξαν ἐνεργασάμενος ἑκάστοις κατὰ τὰς ἐντεύξεις, ἅμα δὲ καὶ τοὺς Ἰσιονδεῖς ἐξελόμενος ἐκ τῆς πολιορκίας, αὖθις ἐποιεῖτο τὴν πορείαν ὡς ἐπὶ τοὺς Γαλάτας.

XIX. *Κύρμασα πόλιν λαβὼν ὁ Γνάϊος, καὶ λείαν ἄφθονον, ἀνέζευξε.* (2) *προαγόντων δὲ αὐτῶν παρὰ τὴν λίμνην, παρεγένοντο πρέσβεις ἐκ Λυσινόης, διδόντες αὑτοὺς εἰς τὴν πίστιν.* (3) *οὓς προσδεξάμενος, ἐνέβαλεν εἰς τὴν τῶν Σαγαλασσέων γῆν, καὶ πολὺ πλῆθος ἐξελασάμενος λείας, ἀπεκαραδόκει τοὺς ἐκ τῆς πόλεως, ἐπὶ τίνος ἔσονται γνώμης.* (4) *Παραγενομένων δὲ πρεσβευτῶν ὡς αὐτὸν, ἀποδεξάμενος τοὺς ἄνδρας, καὶ λαβὼν ν' ταλάντων στέφανον, καὶ δισμυρίους κριθῶν μεδίμνους καὶ δισμυρίους πυρῶν, προσεδέξατο τούτους εἰς τὴν φιλίαν.*

XX. *Γνάϊος, ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων, πρέσβεις ἐξαπέστειλε πρὸς τὸν Ἐποσόγνατον τὸν Γαλάτην, ὅπως πρεσβεύσῃ πρὸς τοὺς τῶν Γαλατῶν βασιλεῖς.* (2) *Καὶ ὁ Ἐποσόγνατος ἔπεμψε πρὸς Γνάϊον πρέσβεις, καὶ παρεκάλει τὸν Γνάϊον τὸν τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸν, μὴ προεξαναστῆναι, μηδ' ἐπιβαλεῖν χεῖρας τοῖς Τολιστοβογίοις Γαλάταις·* (3) *καὶ διότι πρεσβεύσει πρὸς τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν Ἐποσόγνατος, καὶ ποιήσεται λόγους ὑπὲρ τῆς φιλίας, καὶ πείσεσθαι πρὸς πᾶν αὐτοὺς παραστήσεται τὸ καλῶς ἔχον.*

---

(4) *Γνάϊος ὁ ὕπατος Ῥωμαίων, διερχόμενος, ἐγεφύρωσε τὸν Σαγγάριον ποταμὸν, τελέως κοῖλον ὄντα καὶ δύσβατον.* (5) *Καὶ παρ' αὐτὸν τὸν ποτα-*

μὸν στρατοπεδευσαμένῳ παραγίγνονται Γάλλοι παρὰ Ἄττιδος καὶ Βαττάκου, τῶν ἐκ Πεσσινοῦντος ἱερέων τῆς Μητρὸς τῶν θεῶν· (6) ἔχοντες προστηθίδια καὶ τύπους, φάσκοντες, προσαγγέλλειν τὴν θεὸν νίκην καὶ κράτος. (7) Οὓς Γνάϊος φιλανθρώπως ὑπεδέξατο.

---

(8) Ὄντος δὲ τοῦ Γναΐου πρὸς τὸ πολισμάτιον τὸ καλούμενον Γορδιεῖον, ἧκον παρ᾽ Ἐποσογνάτου πρέσβεις, ἀποδηλοῦντες, ὅτι πορευθεὶς διαλεχθείη τοῖς τῶν Γαλατῶν βασιλεῦσιν· (9) οἱ δ᾽ ἁπλῶς εἰς οὐδὲν συγκαταβαίνοιεν φιλάνθρωπον, ἀλλ᾽, ἠθροικότες ὁμοῦ τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τὴν ἄλλην κτῆσιν ἅπασαν εἰς τὸ καλούμενον ὄρος Ὄλυμπον, ἕτοιμοι πρὸς μάχην εἰσίν.

XXI. Ὀρτιάγων, ὁ βασιλεὺς τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Γαλατῶν, ἐπεβάλετο τὴν ἁπάντων τῶν Γαλατῶν δυναστείαν εἰς ἑαυτὸν μεταστῆσαι. (2) καὶ πολλὰ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἐφόδια προσεφέρετο καὶ φύσει καὶ τριβῇ. (3) Καὶ γὰρ εὐεργετικὸς ἦν, καὶ μεγαλόψυχος, καὶ κατὰ τὰς ἐντεύξεις εὔχαρις, καὶ συνετός· (4) τὸ δὲ συνέχον παρὰ Γαλάταις, ἀνδρώδης ἦν, καὶ δυναμικὸς πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας.

---

(5) Χιομάραν δὲ συνέβη, τὴν Ὀρτιάγοντος [γυναῖκα,] αἰχμάλωτον γενέσθαι, μετὰ τῶν ἄλλων γυ-

ναικῶν, ὅτε Ῥωμαῖοι καὶ Γνάϊος ἐνίκησαν μάχῃ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Γαλάτας. (6) Ὁ δὲ λαβὼν αὐτὴν ταξίαρχος, ἐχρήσατο τῇ τύχῃ στρατιωτικῶς, καὶ κατῄσχυνεν. (7) ἦν δὲ ἄρα καὶ πρὸς ἡδονὴν καὶ ἀργύριον ἀμαθὴς καὶ ἀκρατὴς ἄνθρωπος· ἡττήθη δὲ ὅμως ὑπὸ τῆς φιλαργυρίας. (8) καὶ χρυσίου συχνοῦ διομολογηθέντος ὑπὲρ τῆς γυναικὸς, ἦγεν αὐτὴν ἀπολυτρώσων, ποταμοῦ τινος ἐν μέσῳ διέργοντος. (9) Ὡς δὲ ἐπιβάντες οἱ Γαλάται τὸ χρυσίον ἔδωκαν αὐτῷ, καὶ παρελάμβανον τὴν Χιομάραν, ἡ μὲν ἀπὸ νεύματος προσέταξεν ἑνὶ, παῖσαι τὸν Ῥωμαῖον ἀσπαζόμενον αὐτὴν καὶ φιλοφρονούμενον. (10) Ἐκείνου δὲ πεισθέντος, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποκόψαντος, ἀραμένη καὶ περιστείλασα τοῖς κόλποις ἀπήλαυνεν. (11) Ὡς δὲ ἦλθε πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῷ προὔβαλεν· ἐκείνου θαυμάσαντος, καὶ εἰπόντος· ὦ γύναι, καλὸν ἡ πίστις· ναὶ, εἶπεν, ἀλλὰ κάλλιον, ἕνα μόνον ζῆν ἐμοὶ συγγεγενημένον. (12) Ταύτῃ μὲν ὁ Πολύβιος, φησὶ, διὰ λόγων ἐν Σάρδεσι γενόμενος, θαυμάσαι τό τε φρόνημα καὶ τὴν σύνεσιν.

XXII. Τῶν Ῥωμαίων, μετὰ τὴν τῶν Γαλατῶν νίκην, στρατοπεδευόντων περὶ τὴν Ἄγκυραν πόλιν, καὶ τοῦ Γναΐου τοῦ στρατηγοῦ προάγειν εἰς τοὔμπροσθεν μέλλοντος· (2) παραγίγνονται πρέσβεις παρὰ τῶν Τεκτοσάγων, ἀξιοῦντες τὸν Γνάϊον, τὰς μὲν δυνάμεις ἐᾶσαι κατὰ χώραν, αὐτὸν δὲ κατὰ τὴν

ἐπιοῦσαν ἡμέραν προελθεῖν εἰς τὸν μεταξὺ τόπον τῶν στρατοπέδων· ἥξειν δὲ καὶ τοὺς παρ᾽ αὐτῶν βασιλεῖς κοινολογησομένους ὑπὲρ τῶν διαλύσεων. (3) Τοῦ δὲ Γναΐου συγκαταθεμένου καὶ παραγενηθέντος κατὰ τὸ συνταχθὲν μετὰ φ' ἱππέων· τότε μὲν οὐκ ἦλθον οἱ βασιλεῖς. (4) Ἀνακεχωρηκότος δὲ αὐτοῦ πρὸς τὴν ἰδίαν παρεμβολὴν, αὖθις ἧκον οἱ πρέσβεις, ὑπὲρ μὲν τῶν βασιλέων σκήψεις τινὰς λέγοντες, ἀξιοῦντες δὲ πάλιν ἐλθεῖν αὐτὸν, ὅτι τοὺς πρώτους ἄνδρας ἐκπέμψουσι κοινολογησομένους ὑπὲρ τῶν ὅλων. (5) Ὁ δὲ Γναΐος, κατανεύσας ἥξειν, αὐτὸς μὲν ἔμεινεν ἐπὶ τῆς ἰδίας στρατοπεδείας· Ἄτταλον δὲ καὶ τῶν χιλιάρχων τινὰς ἐξαπέστειλεν μετὰ τριακοσίων ἱππέων. (6) Οἱ δὲ τῶν Γαλατῶν ἦλθον μὲν κατὰ τὸ συνταχθὲν, καὶ λόγους ἐποιήσαντο περὶ τῶν πραγμάτων· τέλος δ᾽ ἐπιθεῖναι τοῖς προειρημένοις, ἢ κυρῶσαί τι τῶν δοξάντων, οὐκ ἔφασαν εἶναι δυνατόν· (7) τοὺς δὲ βασιλεῖς τῇ κατὰ πόδας ἥξειν διωρίζοντο, συνθησομένους καὶ πέρας ἐπιθήσοντας, εἰ καὶ Γναΐος ὁ στρατηγὸς ἔλθοι πρὸς αὐτούς. (8) Τῶν δὲ περὶ τὸν Ἄτταλον ἐπαγγειλαμένων, ἥξειν τὸν Γναΐον, τότε μὲν ἐπὶ τούτοις διελύθησαν. (9) Ἐποιοῦντο δὲ ὑπερθέσεις ταύτας οἱ Γαλάται, καὶ διεστρατήγουν τοὺς Ῥωμαίους, βουλόμενοι τῶν τε σωμάτων τινὰ τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν χρημάτων ὑπερθέσθαι πέραν τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ· μάλιστα δὲ τὸν στρατηγὸν τῶν Ῥωμαίων, εἰ δυνηθεῖεν, λαβεῖν ὑποχείριον· εἰ δὲ μή γε, πάντως

ἀποκτεῖναι. (10) Ταῦτα δὲ προθέμενοι, κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἐκαραδόκουν τὴν παρουσίαν τῶν Ῥωμαίων, ἑτοίμους ἔχοντες ἱππεῖς εἰς χιλίους. (11) Ὁ δὲ Γνάϊος, διακούσας τῶν περὶ τὸν Ἄτταλον, καὶ πεισθεὶς ἥξειν τοὺς βασιλεῖς, ἐξῆλθε καθάπερ εἰώθει μετὰ φ' ἱππέων. (12) συνέβη δὲ, ταῖς πρότερον ἡμέραις τοὺς ἐπὶ τὰς ξυλείας καὶ χορτολογίας ἐκπορευομένους ἐκ τοῦ τῶν Ῥωμαίων χάρακος ἐπὶ ταῦτα τὰ μέρη πεποιῆσθαι τὴν ἔφοδον, ἐφεδρείᾳ χρωμένους τοῖς ἐπὶ τὸν σύλλογον πορευομένοις ἱππεῦσιν. (13) οὗ καὶ τότε γενομένου, καὶ πολλῶν ἐξεληλυθότων, συνέταξαν οἱ χιλίαρχοι, καὶ τοὺς εἰθισμένους ἐφεδρεύειν τοῖς προνομεύουσιν ἱππεῖς ἐπὶ ταῦτα τὰ μέρη ποιήσασθαι τὴν ἔξοδον. (14) Ὧν ἐκπορευθέντων, αὐτομάτως τὸ δέον ἐγενήθη πρὸς τὴν ἐπιφερομένην χρείαν.

IV.

RES GRAECIAE ET PELOPONNESI

sub finem anni.

XXIII. Ὁ δὲ Φούλβιος, πραξικοπήσας, νυκτὸς κατέλαβε τὸ μέρος τῆς ἀκροπόλεως, καὶ τοὺς Ῥωμαίους εἰσήγαγε.

---

(2) Ἐγκαλέσας τι τοῖς Λακεδαιμονίοις στρατηγῶν ὁ Φιλοποίμην, τοὺς μὲν φυγάδας κατήγαγεν

εἰς τὴν πόλιν, ὀγδοήκοντα δὲ Σπαρτιάτας ἀπέκτεινεν, ὡς Πολύβιος φησίν. κ. τ. λ.

V.

CN. MANLIVS *Procos. ordinat* RES ASIAE.

XXIV. Κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους, κατὰ τὴν Ἀσίαν Γναΐου τοῦ τῶν Ῥωμαίων στρατηγοῦ παραχειμάζοντος ἐν Ἐφέσῳ, κατὰ τὸν τελευταῖον ἐνιαυτὸν τῆς ὑποκειμένης Ὀλυμπιάδος, παρεγένοντο πρεσβεῖαι παρά τε τῶν Ἑλληνίδων πόλεων τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας, καὶ παρ᾽ ἑτέρων πλειόνων, συμφοροῦσαι στεφάνους τῷ Γναΐῳ, διὰ τὸ νενικηκέναι τοὺς Γαλάτας. (2) Ἅπαντες γὰρ οἱ τὴν ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου κατοικοῦντες οὐχ οὕτως ἐχάρησαν, Ἀντιόχου λειφθέντος, ἐπὶ τῷ δοκεῖν ἀπολελῦσθαι, τινὲς μὲν φόρων, οἱ δὲ φρουρᾶς, καθόλου δὲ πάντες βασιλικῶν προσταγμάτων, ὡς ἐπὶ τῷ τὸν ἀπὸ τῶν βαρβάρων αὐτοῖς φόβον ἀφῃρῆσθαι, καὶ δοκεῖν ἀπηλλάχθαι τῆς τούτων ὕβρεως καὶ παρανομίας. (3) Ἦλθε δὲ καὶ παρ᾽ Ἀντιόχου Μουσαῖος, καὶ παρὰ τῶν Γαλατῶν πρεσβευταὶ, βουλόμενοι μαθεῖν, ἐπὶ τίσιν αὐτοὺς δεῖ ποιεῖσθαι τὴν φιλίαν. (4) ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ Ἀριαράθου, τοῦ τῶν Καππαδοκῶν βασιλέως· καὶ γὰρ οὗτος, μετασχὼν Ἀντιόχῳ τῶν αὐτῶν ἐλπίδων, καὶ κοινωνήσας τῆς πρὸς Ῥωμαίους μάχης, ἐδεδίει καὶ διηπορεῖτο περὶ τῶν καθ᾽ αὑτόν. (5) Διὸ καὶ πλεονάκις πέμπων πρεσβευτὰς, ἐβούλετο μαθεῖν,

τί δοὺς, ἢ τί πράξας, δύναιτ' ἂν παραιτήσασθαι τὴν σφετέραν ἄγνοιαν. (6) Ὁ δὲ στρατηγὸς τὰς μὲν παρὰ τῶν πόλεων πρεσβείας πάσας ἐπαινέσας, καὶ φιλανθρώπως ἀποδεξάμενος, ἐξαπέστειλε. (7) Τοῖς δὲ Γαλάταις ἀπεκρίθη, διότι, προσδεξάμενος Εὐμένη τὸν βασιλέα, τότε ποιήσεται τὰς πρὸς αὐτοὺς συνθήκας. Τοῖς δὲ παρὰ Ἀριαράθου εἶπεν, ἑξακόσια τάλαντα δόντας τὴν εἰρήνην ἔχειν. (8) Πρὸς δὲ τὸν Ἀντιόχου πρεσβευτὴν συνετάξατο μετὰ τῆς δυνάμεως ἥξειν ἐπὶ τοὺς τῆς Παμφυλίας ὅρους, τά τε δισχίλια τάλαντα καὶ φ' κομιούμενος, καὶ τὸν σῖτον, ὃν ἔδει δοῦναι τοῖς στρατιώταις αὐτοῦ πρὸ τῶν συνθηκῶν, κατὰ τὰς πρὸς Λεύκιον ὁμολογίας. (9) Μετὰ δὲ ταῦτα, καθαρμὸν ποιησάμενος τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς ὥρας παραδιδούσης, παραλαβὼν Ἄτταλον, ἀνέζευξεν, καὶ παραγενόμενος εἰς Ἀπάμειαν ὀγδοαῖος, ἐπέμεινε τρεῖς ἡμέρας· κατὰ δὲ τὴν τετάρτην ἀναζεύξας προῆγε, χρώμενος ἐνεργοῖς ταῖς πορείαις. (10) Ἀφικόμενος δὲ τριταῖος, εἰς τὸν συνταχθέντα τόπον τοῖς περὶ Ἀντίοχον, αὐτοῦ κατεστρατοπέδευσε. (11) Συμμιξάντων δὲ τῶν περὶ τὸν Μουσαῖον, καὶ παρακαλούντων αὐτὸν ἐπιμεῖναι, διότι καθυστεροῦσιν αἵ θ' ἅμαξαι καὶ τὰ κτήνη, τὰ παρακομίζοντα τὸν σῖτον καὶ τὰ χρήματα, πεισθεὶς τούτοις, ἐπέμεινε τρεῖς ἡμέρας. (12) τῆς δὲ χορηγίας ἐλθούσης, τὸν μὲν σῖτον ἐμέτρησε ταῖς δυνάμεσι· τὰ δὲ χρήματα παραδούς τινι τῶν χιλιάρχων, συνέταξε παρακομίζειν εἰς Ἀπάμειαν.

XXV. *Αὐτὸς δὲ πυνθανόμενος, τὸν ἐπὶ τῆς Πέργης καθεσταμένον ὑπ᾿ Ἀντιόχου φρούραρχον οὔτε τὴν φρουρὰν ἐξάγειν, οὔτ᾿ αὐτὸν ἐκχωρεῖν ἐκ τῆς πόλεως, ὥρμησε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὴν Πέργην.* (2) *Ἐγγίζοντος δ᾿ αὐτοῦ τῇ πόλει, παρῆν ἀπ᾿ αὐτῆς ὁ τεταγμένος ἐπὶ τῆς φρουρᾶς, ἀξιῶν καὶ δεόμενος, μὴ προκαταγινώσκειν αὐτοῦ, ποιεῖν γὰρ ἕν τι τῶν καθηκόντων·* (3) *παραλαβὼν γὰρ ἐν πίστει παρ᾿ Ἀντιόχου τὴν πόλιν, τηρεῖν ἔφη ταύτην, ἕως ἂν διασαφηθῇ πάλιν παρὰ τοῦ πιστεύσαντος, τί δεῖ ποιεῖν· μέχρι δὲ τοῦ νῦν ἁπλῶς οὐδὲν αὐτῷ παρ᾿ οὐδενὸς ἀποδεδηλῶσθαι.* (4) *διόπερ ἠξίου λθ´ ἡμέρας, χάριν τοῦ διαπεμψάμενος ἐρέσθαι τὸν βασιλέα, τί δεῖ πράττειν.* (5) *Ὁ δὲ Γνάϊος, θεωρῶν τὸν Ἀντίοχον ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις εὐσυνθετοῦντα, συνεχώρησε πέμπειν, καὶ πυνθάνεσθαι τοῦ βασιλέως. καὶ μετά τινας ἡμέρας πυθόμενος, παρέδωκε τὴν πόλιν.* (6) *Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον οἱ δέκα πρεσβευταὶ καὶ ὁ βασιλεὺς Εὐμένης εἰς Ἔφεσον κατέπλευσαν, ἤδη τῆς θερείας ἐναρχομένης· καὶ δύο ἡμέρας ἐκ τοῦ πλοῦ προσαναλαβόντες αὐτοὺς, ἀνέβαινον εἰς τὴν Ἀπάμειαν.* (7) *Ὁ δὲ Γνάϊος, προσπεσούσης αὐτῷ τῆς τούτων παρουσίας, Λεύκιον μὲν τὸν ἀδελφὸν μετὰ τετρακισχιλίων ἐξαπέστειλε πρὸς τοὺς Ὀροανδεῖς, πειθανάγκης ἔχοντας διάθεσιν, χάριν τοῦ κομίσασθαι τὰ προσοφειλόμενα τῶν ὁμολογηθέντων χρημάτων·* (8) *αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως ἀναζεύξας ἠπείγετο, σπεύδων συνάψαι τοῖς περὶ*

τὸν Εὐμένη. (9) Παραγενόμενος δὲ εἰς τὴν Ἀπάμειαν, καὶ καταλαβὼν τόν τε βασιλέα καὶ τοὺς δέκα, συνήδρευε περὶ τῶν πραγμάτων. (10) Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς, κυρῶσαι πρῶτον τὰ πρὸς Ἀντίοχον ὅρκια, καὶ τὰς συνθήκας, ὑπὲρ ὧν οὐδὲν ἂν δέοι πλείω διατίθεσθαι λόγον, ἀλλ᾽ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐγγράπτων ποιεῖσθαι τὰς διαλύσεις.

XXVI. Ἦν δὲ τοιαύτη τις ἡ τῶν κατὰ μέρος διάταξις· Φιλίαν ὑπάρχειν Ἀντιόχῳ καὶ Ῥωμαίοις εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον, ποιοῦντι τὰ κατὰ τὰς συνθήκας· (2) Μὴ διιέναι βασιλέα Ἀντίοχον καὶ τοὺς ὑποταττομένους διὰ τῆς αὐτῶν χώρας ἐπὶ Ῥωμαίους καὶ τοὺς συμμάχους, πολεμίους, μηδὲ χορηγεῖν αὐτοῖς μηδέν. (3) ὁμοίως δὲ καὶ Ῥωμαίους καὶ τοὺς συμμάχους, ἐπ᾽ Ἀντίοχον, καὶ τοὺς ὑπ᾽ ἐκεῖνον ταττομένους. (4) Μὴ πολεμῆσαι δὲ Ἀντίοχον τοῖς ἐπὶ ταῖς νήσοις, μηδὲ τοῖς κατὰ τὴν Εὐρώπην. (5) ἐκχωρείτω δὲ πόλεων, καὶ χώρας, * * *. (6) μὴ ἐξαγαγέτω μηδὲν πλὴν τῶν ὅπλων, ὧν φέρουσιν οἱ στρατιῶται· εἰ δέ τι τυγχάνουσιν ἀπενηνεγμένοι, καθιστάτωσαν πάλιν εἰς τὰς αὐτὰς πόλεις. (7) Μηδ᾽ ὑποδεχέσθωσαν τῶν ἐκ τῆς Εὐμένους τοῦ βασιλέως, μήτε στρατιώτας, μήτ᾽ ἄλλον μηδένα. (8) εἰ δέ τινες, ἐξ ὧν

ἀπολαμβάνουσιν οἱ Ῥωμαῖοι πόλεων, μετὰ δυνάμεώς εἰσιν Ἀντιόχου, τούτους εἰς Ἀπάμειαν ἀποκαθιστάτωσαν. (9) τοῖς τε Ῥωμαίοις καὶ τοῖς συμμάχοις εἴ τινες εἶεν, [ἐκ τῆς Ἀντιόχου βασιλείας] εἶναι τὴν ἐξουσίαν, καὶ μένειν, εἰ βούλονται, καὶ ἀποτρέχειν. (10) Τοὺς δὲ δούλους Ῥωμαίων καὶ τῶν συμμάχων ἀποδότω Ἀντίοχος, καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν ταττόμενοι, καὶ τοὺς ἁλόντας, καὶ τοὺς αὐτομολήσαντας, καὶ εἴ τινα αἰχμάλωτόν ποθεν εἰλήφασιν. (11) Ἀποδότω δὲ Ἀντίοχος, ἐὰν ᾖ δυνατὸν αὐτῷ, καὶ Ἀννίβαν Ἀμίλκου Καρχηδόνιον, καὶ Μνασίλοχον Ἀκαρνᾶνα, καὶ Θόαντα Αἰτωλὸν, Εὐβουλίδαν καὶ Φίλωνα Χαλκιδεῖς, καὶ τῶν Αἰτωλῶν ὅσοι κοινὰς εἰλήφασιν ἀρχάς. (12) καὶ τοὺς ἐλέφαντας τοὺς ἐν Ἀπαμείᾳ πάντας, καὶ μηκέτι ἄλλους ἐχέτω. (13) Ἀποδότω δὲ καὶ τὰς ναῦς τὰς μακρὰς, καὶ τὰ ἐκ τούτων ἄρμενα καὶ τὰ σκεύη· καὶ μηκέτι ἐχέτω πλὴν ι καταφράκτων· μηδὲ τριακοντάκωπον ἐχέτω ἐλαυνόμενον, μηδὲ πολέμου ἕνεκεν, οὗ αὐτὸς κατάρχει. (14) Μηδὲ πλείτωσαν ἐπὶ τάδε τοῦ Καλυκάδνου ἀκρωτηρίου, εἰ μὴ φόρους, ἢ πρέσβεις, ἢ ὁμήρους ἄγοιεν. (15) Μὴ ἐξέ-

στω δὲ Ἀντιόχῳ, μηδὲ ξενολογεῖν ἐκ τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους ταττομένης, μηδ' ὑποδεχέσθω τοὺς φεύγοντας. (16) Ὅσαι δὲ οἰκίαι Ῥοδίων ἢ τῶν συμμάχων ἦσαν ἐν τῇ ὑπὸ βασιλέα Ἀντίοχον ταττομένῃ, ταύτας εἶναι Ῥοδίων, ὡς καὶ πρὸ τοῦ τὸν πόλεμον ἐξενεγκεῖν. (17) καὶ εἴ τι χρῆμα ὠφείλετο αὐτοῖς, ὁμοίως ἔσται πράξιμον· καὶ εἴ τι ἀπελήφθη ἀπ' αὐτῶν, ἀναζητηθὲν ἀποδοθήτω. ἀτελῆ δὲ, ὁμοίως ὡς καὶ πρὸ τοῦ πολέμου, τὰ πρὸς τοὺς Ῥοδίους ὑπαρχέτω. (18) Εἰ δέ τινας τῶν πόλεων, ἃς ἀποδοῦναι δεῖ Ἀντίοχον, ἑτέροις δέδωκεν Ἀντίοχος, ἐξαγέτω καὶ ἐκ τούτων τὰς φρουρὰς καὶ τοὺς ἄνδρας. ἐὰν δέ τινες ὕστερον ἀποτρέχειν βούλωνται, μὴ προσδεχέσθω. (19) Ἀργυρίου δὲ δότω Ἀντίοχος Ἀττικοῦ Ῥωμαίοις ἀρίστου τάλαντα μύρια δισχίλια ἐν ἔτεσιν ιβ', διδοὺς καθ' ἕκαστον ἔτος χίλια· μὴ ἔλαττον δ' ἑλκέτω τὸ τάλαντον λιτρῶν Ῥωμαϊκῶν π'· καὶ τοῦ σίτου ͵φ καὶ ͵μ. (20) [Ἀποδότω δὲ Εὐμένει τάλαντα] τνθ', ἐν ἔτεσι τοῖς πρώτοις ε', κατὰ τὸ ἔτος, τῷ ἐπιβαλλομένῳ καιρῷ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις. (21) ἀποδότω δὲ καὶ τοῦ σίτου, καθὼς ἐτίμησεν ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, τάλαντα ρκζ', καὶ δραχ-

μιὰς χιλίας σ' ὀκτώ· ἃ συνεχώρησεν Εὐμένης λαβεῖν, γάζαν εὐαρεστουμένην ἑαυτῷ. (22) Ὁμήρους δὲ κ' διδότω Ἀντίοχος, δι' ἐτῶν τριῶν ἄλλους ἀνταποστέλλων, μὴ νεωτέρους ἐτῶν ιή, μηδὲ πρεσβυτέρους μέ. (23) Ἐὰν δέ τι διαφωνήσῃ τῶν ἀποδιδομένων χρημάτων, τῷ ἐχομένῳ ἔτει ἀποδότωσαν. (24) Ἂν δέ τινες τῶν πόλεων ἢ τῶν ἐθνῶν, πρὸς ἃ γέγραπται μὴ πολεμεῖν Ἀντίοχον, πρότεροι ἐκφέρωσι πόλεμον, ἐξέστω πολεμεῖν Ἀντιόχῳ. (25) τῶν δὲ ἐθνῶν καὶ πόλεων τούτων μὴ ἐχέτω τὴν κυρίαν αὐτὸς, μηδ' εἰς φιλίαν προσαγέσθω. (26) περὶ δὲ τῶν ἀδικημάτων τῶν πρὸς ἀλλήλους γιγνομένων εἰς κρίσιν προκαλείσθωσαν. (27) Ἐὰν δέ τι θέλωσι πρὸς τὰς συνθήκας ἀμφότεροι κοινῷ δόγματι προστεθῆναι ἢ ἀφαιρεθῆναι ἀπ' αὐτῶν, ἐξέστω. (28) Τμηθέντων δὲ τῶν ὁρκίων ἐπὶ τούτοις, εὐθέως ὁ στρατηγὸς Κόϊντον Μινούκιον Θέρμον καὶ Λεύκιον τὸν ἀδελφὸν, ἄρτι κεκομικότας τὰ χρήματα παρὰ τῶν Ὀροανδέων, εἰς Συρίαν ἐξαπέστειλε· (29) συντάξας κομίζεσθαι τοὺς ὅρκους παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ διαβεβαιώσασθαι τὰ κατὰ μέρος ὑπὲρ τῶν συνθηκῶν. (30) Πρὸς δὲ Κόϊντον Φάβιον, τὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατηγὸν, ἐξέπεμψε γραμματοφόρους, κελεύων πάλιν πλεῖν αὐτὸν εἰς Πάταρα,

καὶ παραλαβόντα τὰς ὑπαρχούσας αὐτόθι ναῦς διαπρῆσαι.

XXVII. Κατὰ τὴν Ἀπάμειαν οἵ τε δέκα καὶ Γνάϊος ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων, διακούσαντες πάντων τῶν ἀπηντηκότων, τοῖς μὲν περὶ χώρας ἢ χρημάτων ἤ τινος ἑτέρου διαφερομένοις πόλεις ἀπέδωκαν, ὁμολογουμένας ἀμφοτέροις, ἐν αἷς διακριθήσονται περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων· τὴν δὲ περὶ τῶν ὅλων ἐποιήσαντο διάληψιν τοιαύτην. (2) Ὅσαι μὲν τῶν αὐτονόμων πόλεων πρότερον ὑπετέλουν Ἀντιόχῳ φόρον, τότε δὲ διεφύλαξαν τὴν πρὸς Ῥωμαίους πίστιν, ταύτας μὲν ἀπέλυσαν τῶν φόρων· ὅσαι δ' Ἀττάλῳ σύνταξιν ἐτέλουν, ταύταις ἐπέταξαν τὸν αὐτὸν Εὐμένει διδόναι φόρον. (3) Εἰ δέ τινες ἀποστᾶσαι τῆς Ῥωμαίων φιλίας Ἀντιόχῳ συνεπολέμουν, ταύτας ἐκέλευσαν Εὐμένει διδόναι τοὺς Ἀντιόχῳ διατεταγμένους φόρους. (4) Κολοφωνίους δὲ, τοὺς τὸ Νότιον οἰκοῦντας, καὶ Κυμαίους, καὶ Μυλασσεῖς, ἀφορολογήτους ἀφῆκαν· (5) Κλαζομενίοις δὲ καὶ δωρεὰν προσέθηκαν τὴν Δρύμουσσαν καλουμένην νῆσον· Μιλησίοις δὲ τὴν ἱερὰν χώραν ἀπεκατέστησαν, ἧς διὰ τοὺς πολεμίους πρότερον ἐξεχώρησαν. (6) Χίους δὲ, καὶ Σμυρναίους, ἔτι δ' Ἐρυθραίους, ἔν τε τοῖς ἄλλοις προῆγον, καὶ χώραν προσένειμαν, ἧς ἕκαστοι κατὰ τὸ παρὸν ἐπεθύμουν, καί σφισι καθήκειν ὑπελάμβανον· ἐντρεπόμενοι τὴν

εὔνοιαν καὶ σπουδὴν, ἣν παρέχοιντο κατὰ τὸν πόλεμον αὐτοῖς. (7) Ἀπέδωκαν δὲ καὶ Φωκαιεῦσι τὸ πάτριον πολίτευμα, καὶ τὴν χώραν, ἣν καὶ πρότερον εἶχον. (8) Μετὰ δὲ ταῦτα Ῥοδίοις ἐχρημάτισαν, διδοντες Λυκίας καὶ Καρίας τὰ μέχρι Μαιάνδρου ποταμοῦ, πλὴν Τελμισσοῦ. (9) Περὶ δὲ τοῦ βασιλέως Εὐμένους καὶ τῶν ἀδελφῶν ἔν τε ταῖς πρὸς Ἀντίοχον συνθήκαις τὴν ἐνδεχομένην πρόνοιαν ἐποιήσαντο, καὶ τότε τῆς μὲν Εὐρώπης αὐτῷ προσέθηκαν Χεῤῥόνησον, καὶ Λυσιμαχίαν, καὶ τὰ προσοροῦντα τούτοις ἐρύματα καὶ χώραν, ἧς Ἀντίοχος ἐπῆρχε· (10) τῆς δ' Ἀσίας Φρυγίαν τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντου, Φρυγίαν τὴν Μεγάλην, Μυσοὺς, οὓς πρότερον αὐτὸς παρεσκευάσατο, Λυκαονίαν, Μιλυάδα, Λυδίαν, Τράλλεις, Ἔφεσον, Τελμισσόν. (11) Ταύτας μὲν οὖν ἔδωκαν Εὐμένει τὰς δωρεάς· περὶ δὲ τῆς Παμφυλίας, Εὐμένους μὲν εἶναι φάσκοντος αὐτὴν ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου, τῶν δὲ παρ' Ἀντιόχου πρεσβευτῶν ἐπέκεινα, διαπορήσαντες, ἀνέθεντο περὶ τούτων εἰς σύγκλητον. (12) Σχεδὸν δὲ τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ πλείστων αὐτοῖς διῳκημένων, ἀναζεύξαντες προῆγον ἐφ' Ἑλλήσποντον, βουλόμενοι κατὰ τὴν πάροδον ἔτι τὰ πρὸς τοὺς Γαλάτας ἀσφαλίσασθαι.

ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ
ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.
RES GRAECIAE.

I. Μετὰ τὴν ἐν τῷ Κομπασίῳ τῶν ἀνθρώπων ἐπαναίρεσιν δυσαρεστήσαντές τινες τῶν ἐν τῇ Λακεδαίμονι τοῖς γεγονόσι, καὶ νομίσαντες, ὑπὸ τοῦ Φιλοποίμενος ἅμα τὴν δύναμιν καὶ τὴν προστασίαν καταλελῦσθαι τὴν Ῥωμαίων, ἐλθόντες εἰς Ῥώμην κατηγορίαν ἐποιήσαντο τῶν διῳκημένων, καὶ τοῦ Φιλοποίμενος. (2) καὶ τέλος ἐξεπορίσαντο γράμματα πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς παρὰ Μάρκου Λεπίδου, τοῦ μετὰ ταῦτα γενηθέντος ἀρχιερέως, τότε δὲ τὴν ὕπατον ἀρχὴν εἰληφότος· (3) ὃς ἔγραφε τοῖς Ἀχαιοῖς, φάσκων, οὐκ ὀρθῶς αὐτοὺς κεχειρικέναι τὰ κατὰ

τοὺς Λακεδαιμονίους. (4) Ὧν πρεσβευόντων, εὐθέως ὁ Φιλοποίμην πρεσβευτὰς καταστήσας τοὺς περὶ τὸν Νικόδημον τὸν Ἠλεῖον, ἐξέπεμψεν εἰς τὴν Ῥώμην. (5) Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἧκεν καὶ παρὰ Πτολεμαίου πρεσβευτὴς, Δημήτριος Ἀθηναῖος, ἀνανεωσόμενος τὴν προϋπάρχουσαν συμμαχίαν τῷ βασιλεῖ πρὸς τὸ ἔθνος τῶν Ἀχαιῶν. (6) ὧν προθύμως ἀναδεξαμένων τὴν ἀνανέωσιν, κατεστάθησαν πρεσβευταὶ πρὸς Πτολεμαῖον Λυκόρτας, ὁ παρ' ἡμῶν πατὴρ, καὶ Θεοδωρίδας, καὶ Ῥωσιτέλης, Σικυώνιοι, χάριν τοῦ δοῦναι τοὺς ὅρκους ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ λαβεῖν παρὰ τοῦ βασιλέως. (7) Ἐγενήθη δέ τι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον πάρεργον μὲν ἴσως, ἄξιον δὲ μνήμης. Μετὰ γὰρ τὸ συντελεσθῆναι τὴν ἀνανέωσιν τῆς συμμαχίας ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν, ὑπεδέξατο τὸν πρεσβευτὴν ὁ Φιλοποίμην. (8) γενομένης δὲ παρὰ τὴν συνουσίαν μνήμης τοῦ βασιλέως, ἐπιβαλὼν ὁ πρεσβευτὴς, πολλούς τινας διετίθετο λόγους, ἐγκωμιάζων τὸν Πτολεμαῖον, καί τινας ἀποδείξεις προσφέρετο τῆς τε περὶ τὰς κυνηγίας εὐχειρίας καὶ τόλμης, ἑξῆς τε τῆς περὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὅπλα δυνάμεως, καὶ τῆς ἐν τούτοις ἀσκήσεως. (9) τελευταίῳ δ' ἐχρήσατο μαρτυρίῳ πρὸς πίστιν τῶν εἰρημένων· ἔφη γὰρ, αὐτὸν κυνηγετοῦντα ταῦρον βαλεῖν ἐφ' ἵππου μεσαγκύλῳ.

II. Κατὰ τὴν Βοιωτίαν, μετὰ τὸ συντελεσθῆ-

ναι τὰς πρὸς Ἀντίοχον Ῥωμαίοις συνθήκας, ἀποκοπεισῶν τῶν ἐλπίδων πᾶσι τοῖς καινοτομεῖν ἐπιβαλλομένοις, ἄλλην ἀρχὴν καὶ διάθεσιν ἐλάμβανον αἱ πολιτεῖαι. (2) Διὸ καὶ τῆς δικαιοδοσίας ἑλκομένης παρ᾽ αὐτοῖς σχεδὸν ἐξ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν, τότε λόγοι διεδίδοντο κατὰ τὰς πόλεις, φασκόντων τινῶν, διότι δεῖ γίγνεσθαι διέξοδον καὶ συντέλειαν τῶν πρὸς ἀλλήλους. (3) Πολλῆς δὲ περὶ τούτων ἀμφισβητήσεως ὑπαρχούσης, διὰ τὸ πλείους εἶναι τοὺς καχέκτας τῶν εὐπόρων, ἐγένετό τι συνέργημα τοῖς τὰ βέλτιστα αἱρουμένοις ἐκ ταὐτομάτου τοιοῦτον. (4) Ὁ γὰρ Τίτος ἐν τῇ Ῥώμῃ πάλαι μὲν ἐσπούδαζε περὶ τοῦ καταπορευθῆναι τὸν Ζεύξιππον εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἅτε κεχρημένος αὐτῷ συνεργῷ πρὸς πολλὰ κατὰ τοὺς Ἀντιοχικοὺς καὶ Φιλιππικοὺς καιρούς. (5) κατὰ δὲ τοὺς τότε χρόνους ἐξείργαστο, γράψαι τὴν σύγκλητον τοῖς Βοιωτοῖς, διότι δεῖ κατάγειν Ζεύξιππον καὶ τοὺς ἅμ᾽ αὐτῷ φυγόντας εἰς τὴν οἰκείαν. (6) Ὧν προσπεσόντων, δείσαντες οἱ Βοιωτοὶ, μὴ κατελθόντων τῶν προειρημένων ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τῆς Μακεδόνων εὐνοίας, βουλόμενοι κατακηρυχθῆναι τὰς κρίσεις τὰς κατὰ τῶν περὶ τὸν Ζεύξιππον, ἃς ἦσαν πρότερον αὐτοῖς ἔτι ὑπογεγραμμένοι, (7) * καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τῶν δικῶν μίαν μὲν αὐτῶν κατεδίκασαν ἱεροσυλίας, διότι λεπίσαιεν τὴν τοῦ Διὸς τράπεζαν, ἀργυρᾶν οὖσαν, μίαν δὲ θανάτου, διὰ τὸν Βραχύλλου φόνον. (8) Ταῦτα δὲ διοικήσαντες, οὐκ ἔτι προσεῖχον τοῖς γρα-

φορμένοις, ἀλλ᾽ ἔπεμπον πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην, τοὺς περὶ Καλλίκριτον, φάσκοντες, οὐ δύνασθαι τὰ κατὰ τοὺς νόμους ᾠκονομημένα παρ᾽ αὐτοῖς ἄκυρα ποιεῖν. (9) Ἐν δὲ τοῖς καιροῖς τούτοις πρεσβεύσαντος αὐτοῦ τοῦ Ζευξίππου πρὸς τὴν σύγκλητον, οἱ Ῥωμαῖοι τὴν τῶν Βοιωτῶν προαίρεσιν ἔγραψαν πρός τε τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ πρὸς Ἀχαιοὺς, κελεύοντες κατάγειν Ζεύξιππον εἰς τὴν οἰκείαν. (10) Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ τοῦ μὲν διὰ στρατοπέδων ποιεῖσθαι τὴν ἔφοδον ἀπέσχον· πρεσβευτὰς δὲ προεχειρίσαντο πέμπειν, τοὺς παρακαλέσοντας τοὺς Βοιωτοὺς, τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων πειθαρχεῖν, καὶ τὴν δικαιοδοσίαν, καθάπερ καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς, οὕτω καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν. (11) συνέβαινε γὰρ, καὶ τὰ πρὸς τούτους συναλλάγματα παρέλκεσθαι πολὺν ἤδη χρόνον. (12) Ὧν διακούσαντες οἱ Βοιωτοὶ, στρατηγοῦντος Ἱππίου παρ᾽ αὐτοῖς, παραχρῆμα μὲν ὑπέσχοντο ποιήσειν τὰ παρακαλούμενα· μετ᾽ ὀλίγον δὲ πάντων ὠλιγώρησαν. (13) Διόπερ ὁ Φιλοποίμην, Ἱππίου μὲν ἀποτιθεμένου τὴν ἀρχὴν, Ἀλκέτου δὲ παρειληφότος, ἀπέδωκε τοῖς αἰτουμένοις τὰ ῥύσια κατὰ τῶν Βοιωτῶν. (14) Ἐξ ὧν ἐγίγνετο καταρχὴ διαφορᾶς τοῖς ἔθνεσιν οὐκ εὐκαταφρόνητος. (15) παραυτίκα γὰρ ἔλαχε * τῶν Μυῤῥίχου θρεμμάτων καὶ τοῦ Σίμωνος· καὶ περὶ ταῦτα γενομένης συμπλοκῆς, οὐκέτι πολιτικῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ πολεμικῆς ἔχθρας ἐγένετο καταρχὴ καὶ προοίμιον. (16) Εἰ μὲν οὖν ἡ σύγκλητος προσέθηκε

τἀκόλουθον περὶ τῆς καθόδου τῶν περὶ τὸν Ζεύξιππον, ταχέως ἂν ἐξεκαύθη πόλεμος. (17) νῦν δὲ ἐκείνη τε παρεσιώπησεν, οἵ τε Μεγαρεῖς ἐπέσχον τὰ ῥύσια, διαπρεσβευσαμένων * τοῖς συναλλάγμασιν.

II.

Controversia RHODIORVM *cum* LYCIIS.

III. Ἐγένετο Λυκίοις διαφορὰ πρὸς Ῥοδίους διὰ τοιαύτας αἰτίας. (2) Καθ᾽ οὓς καιροὺς οἱ δέκα διῴκουν τὰ περὶ τὴν Ἀσίαν, τότε παρεγενήθησαν πρέσβεις, παρὰ μὲν Ῥοδίων Θεαίτητος καὶ Φιλόφρων, ἀξιοῦντες, αὐτοῖς δοθῆναι τὰ κατὰ Λυκίαν καὶ Καρίαν, χάριν τῆς εὐνοίας καὶ προθυμίας, ἣν παρέσχηνταί σφισι κατὰ τὸν Ἀντιοχικὸν πόλεμον. (3) παρὰ δὲ τῶν Ἰλιέων ἧκον Ἵππαρχος καὶ Σάτυρος, ἀξιοῦντες διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς οἰκειότητα, συγγνώμην δοθῆναι Λυκίοις τῶν ἡμαρτημένων. (4) Ὧν οἱ δέκα διακούσαντες, ἐπειράθησαν ἑκατέρων στοχάσασθαι κατὰ τὸ δυνατόν. διὰ μὲν γὰρ τοὺς Ἰλιεῖς οὐθὲν ἐβουλεύσαντο περὶ αὐτῶν ἀνήκεστον· τοῖς δὲ Ῥοδίοις χαριζόμενοι, προσένειμαν ἐν δωρεᾷ τοὺς Λυκίους. (5) Ἐκ ταύτης τῆς διαλήψεως ἐγενήθη στάσις καὶ διαφορὰ τοῖς Λυκίοις πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ῥοδίους οὐκ εὐκαταφρόνητος. (6) Οἱ μὲν γὰρ Ἰλιεῖς, ἐπιπορευόμενοι τὰς πόλεις αὐτῶν, ἀπήγγελον, ὅτι παρῄτηνται τὴν ὀργὴν τῶν Ῥωμαίων, καὶ παραίτιοι

γεγόνασιν αὐτοῖς τῆς ἐλευθερίας. (7) Οἱ δὲ περὶ τὸν Θεαίτητον ἐποιήσαντο τὴν ἀγγελίαν ἐν τῇ πατρίδι, φάσκοντες, Λυκίας καὶ Καρίας τὰ μέχρι τοῦ Μαιάνδρου δεδόσθαι Ῥοδίοις ὑπὸ Ῥωμαίων ἐν δωρεᾷ. (8) Λοιπὸν, οἱ μὲν Λύκιοι πρεσβεύοντες ἧκον εἰς τὴν Ῥόδον ὑπὲρ συμμαχίας· οἱ δὲ Ῥόδιοι, προχειρισάμενοί τινας τῶν πολιτῶν, ἐξαπέστελλον τοὺς διατάξοντας ταῖς κατὰ Λυκίαν καὶ Καρίαν πόλεσιν, ὡς ἕκαστα δεῖ γενέσθαι. (9) Μεγάλης δ' οὔσης τῆς παραλλαγῆς περὶ τὰς ἑκατέρων ὑπολήψεις, ἕως μέν τινος οὐ πᾶσιν ἔκδηλος ἦν ἡ διαφορὰ τῶν προειρημένων. (10) ὡς δ' εἰσελθόντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν οἱ Λύκιοι διελέγοντο περὶ συμμαχίας, καὶ μετὰ τούτους Ποθίων, ὁ Πρύτανις τῶν Ῥοδίων, ἀναστὰς ἐφώτισε τὴν ἑκατέρων αἵρεσιν, καὶ προσεπετίμησεν τοῖς Λυκίοις· πᾶν γὰρ ὑπομένειν ἔφασαν μᾶλλον, ἢ ποιήσειν Ῥοδίοις τὸ προσταττόμενον.

III.

Variae Legationes, partim ad controversias PHILIPPI *cum* EVMENE *de Thracia, et cum* THESSALIS *pertinentes; partim ad res* ACHAEORVM *et* LACEDAEMONIORVM.

(I.) *Designatio* SVMMORVM CAPITVM *earum rerum, quas hoc loco persecutus est Polybius.*

IV. Ὅτι κατὰ τὴν ὀγδόην καὶ μ' Ὀλυμπιάδα πρὸς ταῖς ρ', πρεσβειῶν παρουσίαι ἐγένοντο πρὸς

Ῥωμαίους παρὰ Φιλίππου καὶ τῶν προσορούντων τῇ Μακεδονίᾳ. Τὰ δόξαντα τῇ συγκλήτῳ περὶ τῶν πρέσβεων.

(2) *Ὅτι κατὰ τὴν Ἑλλάδα Φιλίππου διαφορὰ πρὸς Θετταλοὺς καὶ Περῤῥαιβοὺς περὶ τῶν πόλεων, ὧν κατεῖχε Φίλιππος ἐκ τῶν Ἀντιοχικῶν καιρῶν τῆς Θετταλίας καὶ Περῤῥαιβίας.* (3) *Ἡ γενομένη δικαιολογία περὶ τούτων ἐπὶ Κοΐντου Καικιλίου περὶ τὰ Τέμπη. τὰ κριθέντα διὰ τοῦ Καικιλίου.*

(4) *Καὶ διαφορὰ ἄλλη περὶ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης πόλεων πρὸς τοὺς παρ' Εὐμένους πρεσβευτὰς καὶ τοὺς ἐκ Μαρωνείας φυγάδας· καὶ τὰ ῥηθέντα περὶ τούτων ἐν Θετταλονίκῃ, καὶ τὰ δόξαντα τοῖς περὶ τὸν Καικίλιον.*

(5) *Κατὰ τὴν Πελοπόννησον πρεσβευτῶν παρουσία παρά τε Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως, καὶ παρὰ Εὐμένους, καὶ παρὰ Σελεύκου.* (6) *καὶ τὰ δόξαντα τοῖς Ἀχαιοῖς ὑπέρ τε τῆς πρὸς Πτολεμαῖον συμμαχίας, καὶ τῶν δωρεῶν τῶν προτεινομένων αὐτοῖς ὑπὸ τῶν προειρημένων βασιλέων.* (7) *Παρουσία Κοΐντου Καικιλίου, καὶ μέμψις ὑπὲρ τῶν κατὰ Λακεδαίμονα διῳκημένων.*

(8) *Ὡς Ἀρεὺς καὶ Ἀλκιβιάδης, ὄντες τῶν ἀρχαίων φυγάδων ἐκ Λακεδαίμονος, ἐπρέσβευσαν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ κατηγορίαν ἐποιήσαντο Φιλοποίμενος καὶ τῶν Ἀχαιῶν.*

(9) *Ἡ γενομένη σφαγὴ διὰ Φιλίππου τοῦ βασιλέως ἐν Μαρωνείᾳ. Παρουσία πρεσβευτῶν ἐκ Ῥώ-*

μης, καὶ τὰ προσταχθέντα διὰ τούτων. Αἰτίαι, δι' ἃς ἐγένετο Ῥωμαίοις πρὸς Περσέα πόλεμος.

V. Ὅτι κατὰ τὴν ὀγδόην καὶ μ' Ὀλυμπιάδα πρὸς ταῖς ρ', παρουσίᾳ ἐγένετο πρεσβευτῶν Ῥωμαίων εἰς Κλείτορα, καὶ σύνοδος τῶν Ἀχαιῶν. (2) καὶ οἱ ῥηθέντες ὑπ' ἀμφοτέρων λόγοι περὶ τῶν κατὰ Λακεδαίμονα πραγμάτων, καὶ τὰ δόξαντα τοῖς Ἀχαιοῖς. Ταῦτα κεφαλαιωδῶς.

(II.) *Legationes* ROMAM *missae adversus* PHILIPPVM.

VI. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς ἧκον εἰς τὴν Ῥώμην παρά τε τοῦ βασιλέως Εὐμένους πρεσβευταί, διασαφοῦντες τὸν ἐξοδιασμὸν τοῦ Φιλίππου τῶν ἐπὶ Θρᾴκης πόλεων· (2) καὶ παρὰ Μαρωνιτῶν οἱ φυγάδες, κατηγοροῦντες καὶ τὴν αἰτίαν ἀναφέροντες τῆς αὐτῶν ἐκπτώσεως ἐπὶ τὸν Φίλιππον· (3) ἅμα δὲ τούτοις Ἀθαμᾶνες, Περραιβοί, Θετταλοί, φάσκοντες, κομίζεσθαι δεῖν αὐτοὺς τὰς πόλεις, ἃς παρείλετο Φίλιππος αὐτῶν κατὰ τὸν Ἀντιοχικὸν πόλεμον. (4) Ἧκον δὲ καὶ παρὰ τοῦ Φιλίππου πρέσβεις, πρὸς ἅπαντας τοὺς κατηγορήσαντας ἀπολογησόμενοι. (5) Γενομένων δὲ πλειόνων λόγων πᾶσι τοῖς προειρημένοις πρὸς τοὺς παρὰ τοῦ Φιλίππου πρεσβευτάς, ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ, παραυτίκα καταστῆσαι πρεσβείαν, τὴν ἐπισκεψομένην τὰ κατὰ τὸν Φίλιππον, καὶ παρέξουσαν ἀσφάλειαν τοῖς βουλομένοις κατὰ πρόσωπον

λέγειν τὸ φαινόμενον, καὶ κατηγορεῖν τοῦ βασιλέως. (6) Καὶ κατεστάθησαν οἱ περὶ τὸν Κόϊντον Καικίλιον καὶ Μάρκον Βαίβιον καὶ Τιβέριον Σεμπρώνιον.

---

(7) Συνέβαινε δὲ τοὺς Αἰνίους [καὶ τοὺς Μαρωνίτας] πάλαι μὲν στασιάζειν, προσφάτως δὲ ἀπονεύειν τοὺς μὲν πρὸς Εὐμένη, τοὺς δὲ πρὸς Μακεδονίαν.

(III.) *Legationes* REGVM *ad Concilium* ACHAEORVM; *et* Q. CAECILII *legatio ad Achaeos.*

VII. Κατὰ τὴν Πελοπόννησον, ὡς μὲν, ἔτι Φιλοποίμενος στρατηγοῦντος, εἴς τε τὴν Ῥώμην ἐξαπέστειλε πρεσβευτὰς τὸ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνος ὑπὲρ τῆς Λακεδαιμονίων πόλεως, πρός τε τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον τοὺς ἀνανεωσομένους τὴν προϋπάρχουσαν αὐτῷ συμμαχίαν, ἐδηλώσαμεν. (2) Κατὰ δὲ τὸν ἐνεστῶτα χρόνον, Ἀρισταίνου στρατηγοῦντος, οἵ τε παρὰ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως πρέσβεις ἦλθον, ἐν Μεγαλοπόλει τῆς συνόδου τῶν Ἀχαιῶν ὑπαρχούσης. (3) Ἐξαπεστάλκει δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Εὐμένης πρεσβευτὰς, ἐπαγγελλόμενος ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τάλαντα δώσειν τοῖς Ἀχαιοῖς, ἐφ᾽ ᾧ, δανειζομένων τούτων, ἐκ τῶν τόκων μισθοδοτεῖσθαι τὴν βουλὴν τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ ταῖς κοιναῖς συνόδοις. (4) Ἧκον δὲ καὶ παρὰ Σελεύκου τοῦ βασιλέως πρεσβευταί,

τήν τε φιλίαν ἀνανεωσάμενοι, καὶ δεκαναΐαν μακρῶν πλοίων ἐπαγγελλόμενοι δώσειν τοῖς Ἀχαιοῖς. (5) *Ἐχούσης δὲ τῆς συνόδου πραγματικῶς, πρῶτοι παρῆλθον οἱ περὶ Νικόδημον τὸν Ἠλεῖον, καὶ τούς τε ῥηθέντας ἐν τῇ συγκλήτῳ λόγους ὑφ' αὐτῶν ὑπὲρ τῆς τῶν Λακεδαιμονίων πόλεως διῆλθον τοῖς Ἀχαιοῖς, καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἀνέγνωσαν·* (6) *ἐξ ὧν ἦν λαμβάνειν ἐκδοχὴν, ὅτι δυσαρεστοῦνται μὲν καὶ τῇ τῶν τειχῶν καθαιρέσει καὶ τῇ καταλύσει τῶν ἐν τῷ Κομπασίῳ διαφθαρέντων· οὐ μὴν ἄκυρόν τι ποιεῖν.* (7) *Οὐδενὸς δ' οὔτ' ἀντειπόντος, οὔτε συνηγορήσαντος, οὕτω πως παρεπέμφθη.* (8) *Μετὰ δὲ τούτους εἰσῆλθον οἱ παρ' Εὐμένους πρέσβεις, καὶ τήν τε συμμαχίαν τὴν πατρικὴν ἀνενεώσαντο, καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν χρημάτων ἐπαγγελίαν διεσάφησαν τοῖς πολλοῖς.* (9) *καὶ πλείω δὲ πρὸς ταύτας ὑποθέσεις διαλεχθέντες, καὶ μεγάλην εὔνοιαν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ βασιλέως ἐμφήναντες πρὸς τὸ ἔθνος, κατέπαυσαν τὸν λόγον.*

VIII. *Μεθ' οὓς Ἀπολλωνίδας ὁ Σικυώνιος ἀναστὰς, κατὰ μὲν τὸ πλῆθος τῶν διδομένων χρημάτων ἀξίαν ἔφη τὴν δωρεὰν τῶν Ἀχαιῶν·* (2) *κατὰ δὲ τὴν προαίρεσιν τοῦ διδόντος καὶ τὴν χρείαν, εἰς ἣν δίδοται, πασῶν αἰσχίστην καὶ παρανομωτάτην.* (3) *Τῶν γὰρ νόμων κωλυόντων, μηδένα, μήτε ἰδιωτῶν, μήτε τῶν ἀρχόντων, παρὰ βασιλέως δῶρα λαμβάνειν κατὰ μηδ' ὁποίαν οὖν πρόφασιν· πάντας ἅμα δωροδοκεῖσθαι προφανῶς, προσδεξαμένους τὰ χρήματα, πάντων εἶναι παρανομώτατον, πρὸς δὲ τούτοις αἰ-*

σχιστον ὁμολογουμένως. (4) Τὸ γὰρ ὀψωνιάζεσθαι τὴν βουλὴν ὑπ' Εὐμένους καθ' ἕκαστον ἔτος, καὶ βουλεύεσθαι περὶ τῶν κοινῶν, καταπεπωκότας οἱονεὶ δέλεαρ, πρόδηλον ἔχειν τὴν αἰσχύνην καὶ τὴν βλάβην. (5) νῦν μὲν γὰρ Εὐμένη διδόναι χρήματα, μετὰ δὲ ταῦτα Προυσίαν δώσειν, καὶ πάλιν Σέλευκον. (6) Τῶν δὲ πραγμάτων ἐναντίαν φύσιν ἐχόντων τοῖς τε βασιλεῦσιν καὶ ταῖς δημοκρατίαις, καὶ τῶν πλείστων καὶ μεγίστων διαβουλίων αἰεὶ γιγνομένων περὶ τῶν πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἡμῖν διαφερόντων· (7) φανερῶς ἀνάγκη, δυοῖν θάτερον, ἢ τὸ τῶν βασιλέων λυσιτελὲς ἐπίπροσθεν γίγνεσθαι τοῦ ἰδίᾳ συμφέροντος, ἤ, τούτου μὴ συμβαίνοντος, ἀχαρίστους φαίνεσθαι πᾶσιν, ἀντιπράττοντας τοῖς αὑτῶν μισθοδόταις. (8) Διό, μὴ μόνον ἀπείπασθαι, παρεκάλει τοὺς Ἀχαιούς, ἀλλὰ καὶ μισεῖν τὸν Εὐμένη, διὰ τὴν ἐπίνοιαν τῆς δόσεως. (9) Μετὰ δὲ τοῦτον ἀναστὰς Κάσανδρος Αἰγινήτης, ἀνέμνησε τοὺς Ἀχαιοὺς τῆς Αἰγινητῶν ἀκληρίας, ᾗ περιέπεσον διὰ τὸ μετὰ τῶν Ἀχαιῶν συμπολιτεύεσθαι, ὅτι τε Πόπλιος Σουλπίκιος, ἐπιπλεύσας τῷ στόλῳ, πάντας ἐξηνδραποδίσατο τοὺς ταλαιπώρους Αἰγινήτας· (10) ὑπὲρ ὧν διεσαφήσαμεν, τίνα τρόπον Αἰτωλοί, κύριοι γενόμενοι τῆς πόλεως κατὰ τὰς πρὸς Ῥωμαίους συνθήκας, Ἀττάλῳ παραδοῖεν, τριάκοντα τάλαντα παρ' αὐτοῦ λαβόντες. (11) Ταῦτ' οὖν τιθεὶς τοῖς Ἀχαιοῖς πρὸ ὀφθαλμῶν, ἠξίου τὸν Εὐμένη, μὴ διάφορα προτείνοντα θηρεύειν τὴν τῶν

Ἀχαιῶν εὔνοιαν, ἀλλὰ τὴν πόλιν ἀποδιδόντα τυγχάνειν πάντων τῶν φιλανθρώπων ἀναντιῤῥήτως. (12) τοὺς δὲ Ἀχαιοὺς παρεκάλει, μὴ δέχεσθαι τοιαύτας δωρεὰς, δι᾽ ὧν φανήσονται καὶ τὰς εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδας ἀφαιρούμενοι τῆς Αἰγινητῶν σωτηρίας. (13) Τοιούτων δὲ γενομένων λόγων, ἐπὶ τοσοῦτον παρέστη τὸ πλῆθος, ὥστε μὴ τολμῆσαι μηδένα συνειπεῖν τῷ βασιλεῖ, πάντας δὲ μετὰ κραυγῆς ἐκβαλεῖν τὴν προτεινομένην δωρεὰν, καίτοι δοκούσης αὐτῆς ἔχειν τι δυσαντοφθάλμητον, διὰ τὸ πλῆθος τῶν προτεινομένων χρημάτων.

IX. Ἐπὶ δὲ τοῖς προειρημένοις εἰσήχθη τὸ περὶ τοῦ Πτολεμαίου διαβούλιον· (2) ἐν ᾧ προκληθέντων τῶν ἀποσταλέντων πρεσβευτῶν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν πρὸς Πτολεμαῖον, προελθὼν Λυκόρτας μετὰ τῶν πρεσβευτῶν, ἀπελογίσατο πρῶτον μὲν, τίνα τρόπον καὶ δοῖεν παρὰ τῶν Ἀχαιῶν καὶ λάβοιεν τοὺς ὅρκους ὑπὲρ τῆς συμμαχίας· (3) εἶτα, ὅτι κομίζοιεν δωρεὰν κοινῇ τοῖς Ἀχαιοῖς, ἑξακισχίλια μὲν ὅπλα χαλκᾶ πελταστικὰ, διακόσια δὲ τάλαντα νομίσματος ἐπισήμου χαλκοῦ· (4) πρὸς δὲ τούτοις ἐπῄνεσε τὸν βασιλέα, καὶ βραχέα περὶ τῆς εὐνοίας αὐτοῦ καὶ προθυμίας τῆς εἰς τὸ ἔθνος εἰπὼν, κατέστρεψε τὸν λόγον. (5) Ἐφ᾽ οἷς ἀναστὰς ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς Ἀρίσταινος, ἤρετο τόν τε παρὰ τοῦ Πτολεμαίου πρεσβευτὴν, καὶ τοὺς ἐξαπεσταλμένους ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ τὴν ἀνανέωσιν, ποίαν ἧκε συμμαχίαν ἀνανεωσόμενος. (6) Οὐδενὸς δ᾽ ἀποκριναμένου,

πάντων δὲ διαλαλούντων πρὸς ἀλλήλους, πλῆρες ἦν τὸ βουλευτήριον ἀπορίας. (7) Ἦν δὲ τὸ ποιοῦν τὴν ἀλογίαν, ὅτι, οὐσῶν καὶ πλειόνων συμμαχιῶν τοῖς Ἀχαιοῖς πρὸς τὴν Πτολεμαίου βασιλείαν, καὶ τούτων ἐχουσῶν μεγάλας διαφορὰς κατὰ τὰς τῶν καιρῶν περιστάσεις, (8) οὔθ᾽ ὁ παρὰ τοῦ Πτολεμαίου πρεσβευτὴς οὐδεμίαν ἐποιήσατο διαστολὴν, ὅτε ἀνενεοῦτο, καθολικῶς δὲ περὶ τοῦ πράγματος ἐλάλησεν, οὔθ᾽ οἱ πεμφθέντες πρέσβεις· (9) ἀλλ᾽ ὡς, μιᾶς ὑπαρχούσης, αὐτοί τε τοὺς ὅρκους ἔδωκαν καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἔλαβον. (10) Ὅθεν προφερομένου τοῦ στρατηγοῦ πάσας τὰς συμμαχίας, καὶ κατὰ μέρος ἐν ἑκάστῃ διαστελλομένου, μεγάλης οὔσης διαφορᾶς, ἐζήτει τὸ πλῆθος εἰδέναι, ποίαν ἀνανεοῖτο συμμαχίαν. (11) Οὐ δυναμένου δὲ λόγον ὑποσχεῖν, οὔτε τοῦ Φιλοποίμενος, ὃς ἐποιήσατο στρατηγῶν τὴν ἀνανέωσιν, οὔτε τῶν περὶ τὸν Λυκόρταν, τῶν πρεσβευσάντων εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν· (12) οὗτοι μὲν ἐσχεδιακότες ἐφαίνοντο τοῖς κοινοῖς πράγμασιν, ὁ δ᾽ Ἀρίσταινος μεγάλην ἐφείλκετο φαντασίαν, ὡς μόνος εἰδὼς, τί λέγει, καὶ τέλος οὐκ εἴασε κυρωθῆναι τὸ διαβούλιον, ἀλλ᾽ εἰς ὑπέρθεσιν ἤγαγε διὰ τὴν προειρημένην ἀλογίαν. (13) Τῶν δὲ παρὰ τοῦ Σελεύκου πρέσβεων εἰσελθόντων, ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς, τὴν μὲν φιλίαν ἀνανεώσασθαι πρὸς τὸν Σέλευκον, τὴν δὲ τῶν πλοίων δωρεὰν κατὰ τὸ παρὸν ἀπείπασθαι. (14) καὶ τότε μὲν περὶ τούτων βουλευσάμενοι, διέλυσαν εἰς τὰς ἰδίας ἕκαστοι πόλεις.

X. *Μετὰ δὲ ταῦτα, τῆς πανηγύρεως ἀκμαζούσης, ἦλθε Κόϊντος Καικίλιος ἐκ Μακεδονίας, ἀνακάμπτων ἀπὸ τῆς πρεσβείας, ἧς ἐπρέσβευσε πρὸς Φίλιππον.* (2) *Καὶ συναγαγόντος Ἀρισταίνου τοῦ στρατηγοῦ τὰς ἀρχὰς εἰς τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν, εἰσελθὼν ὁ Κόϊντος ἐμέμφετο, φάσκων αὐτοὺς βαρύτερον καὶ πικρότερον τοῦ δέοντος κεχρῆσθαι τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ παρεκάλει διὰ πλειόνων διορθώσασθαι τὴν προγεγενημένην ἄγνοιαν.* (3) *Ὁ μὲν οὖν Ἀρίσταινος εἶχε τὴν ἡσυχίαν, δῆλος ὢν ἐξ αὐτοῦ τοῦ σιωπᾶν, ὅτι δυσαρεστεῖται τοῖς ᾠκονομημένοις, καὶ συνευδοκεῖ τοῖς ὑπὸ Καικιλίου λεγομένοις.* (4) *Ὁ δὲ Διοφάνης ὁ Μεγαλοπολίτης, ἄνθρωπος στρατιωτικώτερος ἢ πολιτικώτερος, ἀναστὰς, οὐχ οἷον ἀπελογήθη τι περὶ τῶν Ἀχαιῶν, ἀλλὰ καὶ προςυπέδειξε τῷ Καικιλίῳ, διὰ τὴν πρὸς τὸν Φιλοποίμενα παρατριβὴν, ἕτερον ἔγκλημα κατὰ τῶν Ἀχαιῶν.* (5) *Ἔφη γὰρ, οὐ μόνον τὰ κατὰ Λακεδαίμονα κεχειρίσθαι κακῶς, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ Μεσσήνην.* (6) *ἦσαν δὲ περὶ τῶν φυγαδικῶν τοῖς Μεσσηνίοις ἀντιῤῥήσεις τινὲς πρὸς ἀλλήλους περὶ τὸ τοῦ Τίτου διάγραμμα, καὶ τὴν τοῦ Φιλοποίμενος διόρθωσιν·* (7) *ὅθεν ὁ Καικίλιος, δοκῶν ἔχειν καὶ τῶν Ἀχαιῶν αὐτῶν τινὰς ὁμογνώμονας, μᾶλλον ἠγανάκτει τῷ μὴ κατακολουθεῖν ἑτοίμως τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ παρακαλουμένοις τοὺς συνεληλυθότας.* (8) *Τοῦ δὲ Φιλοποίμενος καὶ Λυκόρτα, σὺν δὲ τούτοις Ἄρχωνος, πολλοὺς καὶ ποικίλους διαθεμένων λόγους, ὑπὲρ τοῦ καλῶς*

μὲν διῳκῆσθαι τὰ κατὰ τὴν Σπάρτην, καὶ συμφερόντως αὐτοῖς μάλιστα τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀδύνατον δ' εἶναι τὸ κινῆσαί τι τῶν ὑποκειμένων, ἄνευ τοῦ παραβῆναι καὶ τὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δίκαια, καὶ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ὅσια· (9) μένειν ἔδοξε τοῖς παροῦσιν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων, καὶ ταύτην δοῦναι τῷ πρεσβευτῇ τὴν ἀπόκρισιν. (10) Ὁ δὲ Καικίλιος, ὁρῶν τὴν τούτων προαίρεσιν, ἠξίου τοὺς πολλοὺς αὐτῷ συναγαγεῖν εἰς ἐκκλησίαν. (11) Οἱ δὲ τῶν Ἀχαιῶν ἄρχοντες ἐκέλευον αὐτὸν δεῖξαι τὰς ἐντολάς, ἃς εἶχε παρὰ τῆς συγκλήτου περὶ τούτων. τοῦ δὲ παρασιωπῶντος, οὐκ ἔφασαν αὐτῷ συνάξειν τὴν ἐκκλησίαν· (12) τοὺς γὰρ νόμους οὐκ ἐᾷν, ἐὰν μὴ φέρῃ τις ἔγγραπτα παρὰ τῆς συγκλήτου, περὶ ὧν οἴεται δεῖν συνάγειν. (13) Ὁ δὲ Καικίλιος ἐπὶ τοσοῦτον ὠργίσθη, διὰ τὸ μηδὲν αὐτῷ συγχωρεῖσθαι τῶν ἀξιουμένων, ὥστ' οὐδὲ τὴν ἀπόκρισιν ἠβουλήθη δέξασθαι παρὰ τῶν ἀρχόντων, ἀλλ' ἀναπόκριτος ἀπῆλθεν. (14) Οἱ δ' Ἀχαιοὶ τὴν αἰτίαν ἀνέφερον καὶ τῆς πρότερον παρουσίας τῆς Μάρκου τοῦ Φολουΐου, καὶ τῆς τότε τῶν περὶ τὸν Καικίλιον, ἐπὶ τὸν Ἀρίσταινον καὶ τὸν Διοφάνην, ὡς τούτους ἀντισπασαμένους διὰ τὴν ἀντιπολιτείαν τὴν πρὸς τὸν Φιλοποίμενα· (15) καί τις ἦν ὑποψία τῶν πολλῶν πρὸς τοὺς προειρημένους ἄνδρας. Καὶ τὰ μὲν κατὰ Πελοπόννησον ἐν τούτοις ἦν.

(IV.) *Novae Legationes Romam missae in caussa Philippi, tum Achaeorum et Lacedaemoniorum.*

XI. Τῶν περὶ τὸν Καικίλιον ἀνακεχωρηκότων ἐκ τῆς Ἑλλάδος, καὶ διασεσαφηκότων τῇ συγκλήτῳ περί τε τῶν κατὰ Μακεδονίαν καὶ τῶν κατὰ Πελοπόννησον, εἰσῆγον εἰς τὴν σύγκλητον τοὺς περὶ τούτων γεγονότας πρεσβευτάς. (2) Εἰσελθόντων δὲ πρῶτον τῶν παρὰ τοῦ Φιλίππου καὶ παρ᾽ Εὐμένους, ἔτι δὲ τῶν ἐξ Αἴνου καὶ Μαρωνείας φυγάδων, καὶ ποιησαμένων τοὺς λόγους ἀπολούθως τοῖς ἐν Θετταλονίκῃ ῥηθεῖσιν ἐπὶ τῶν περὶ τὸν Καικίλιον· (3) ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ, πέμπειν πάλιν ἄλλους πρεσβευτὰς πρὸς τὸν Φίλιππον, τοὺς ἐπισκεψομένους, πρῶτον μὲν, εἰ παρακεχώρηκε τῶν ἐν Περῤαιβίᾳ πόλεων κατὰ τὴν τῶν περὶ τὸν Καικίλιον ἀπόκρισιν· (4) εἶτα τοὺς ἐπιτάξοντας αὐτῷ τὰς φρουρὰς ἐξάγειν ἐξ Αἴνου καὶ Μαρωνείας, καὶ συλλήβδην ἀποβαίνειν ἀπὸ τῶν παραθαλαττίων τῆς Θρᾴκης ἐρυμάτων καὶ τόπων καὶ πόλεων. (5) Μετὰ δὲ τούτους εἰσῆγον τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου παραγεγονότας. (6) οἵ τε γὰρ Ἀχαιοὶ πρεσβευτὰς ἀπεστάλκεισαν τοὺς περὶ Ἀπολλωνίδαν τὸν Σικυώνιον, δικαιολογηθησομένους πρὸς τὸν Καικίλιον ὑπὲρ τοῦ μὴ λαβεῖν αὐτὸν ἀπόκρισιν, καὶ καθόλου διδάξοντας ὑπὲρ τῶν κατὰ Λακεδαίμονα πραγμάτων. (7) Ἔκ τε τῆς Σπάρτης Ἀρεὺς καὶ Ἀλκιβιάδης ἐπρέσβευσαν· οὗτοι δὲ ἦσαν τῶν ἀρχαίων φυγάδων, τῶν ὑπὸ τοῦ Φιλοποίμενος

καὶ τῶν Ἀχαιῶν νεωστὶ κατηγμένων εἰς τὴν οἰκείαν. (8) ὃ καὶ μάλιστα τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς ὀργὴν ἦγε, τῷ δοκεῖν, μεγάλης οὔσης καὶ προσφάτου τῆς εἰς τοὺς φυγάδας εὐεργεσίας, ἐξαυτῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἀχαριστεῖσθαι παρ' αὐτῶν, ὥστε καὶ καταπρεσβεύειν, καὶ κατηγορίαν ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς κρατοῦντας τῶν ἀνελπίστως αὐτοὺς σωσάντων, καὶ καταγαγόντων εἰς τὴν πατρίδα.

XII. Ποιησαμένων δὲ καὶ τούτων πρὸς ἀλλήλους ἐκ συγκαταθέσεως τὴν δικαιολογίαν, καὶ διδασκόντων τὴν σύγκλητον, τῶν μὲν περὶ τὸν Ἀπολλωνίδαν τὸν Σικυώνιον, ὡς οὐκ ἂν δυνατὸν εἴη τὸ παράπαν ἄμεινον χειρισθῆναι τὰ κατὰ τὴν Σπάρτην, ἢ νῦν κεχείρισται διὰ τῶν Ἀχαιῶν καὶ διὰ Φιλοποίμενος· (2) τῶν τε περὶ τὸν Ἀρέα τἀναντία πειρωμένων λέγειν, καὶ φασκόντων, πρῶτον μὲν καταλελῦσθαι τὴν τῆς πόλεως δύναμιν, ἐξηγμένου τοῦ πλήθους μετὰ βίας, εἶτ' οὖν αὐτοῖς ἐπισφαλῆ καὶ ἀπαῤῥησίαστον καταλείπεσθαι τὴν πολιτείαν· (3) ἐπισφαλῆ μὲν ὀλίγοις οὖσι, καὶ τούτοις τῶν τειχῶν περιῃρημένων· ἀπαῤῥησίαστον δὲ, διὰ τὸ μὴ μόνον τοῖς κοινοῖς δόγμασι τῶν Ἀχαιῶν πειθαρχεῖν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἰδίαν ὑπηρετεῖν τοῖς ἀεὶ καθισταμένοις ἄρχουσι· (4) διακούσασα καὶ τούτων ἡ σύγκλητος, ἔκρινε, τοῖς αὐτοῖς πρεσβευταῖς δοῦναι καὶ περὶ τούτων ἐντολὰς, καὶ κατέστησε πρεσβευτὰς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, τοὺς περὶ Ἄππιον Κλαύδιον. (5) Ἀπελογήθησαν δὲ καὶ πρὸς τὸν Καικίλιον ὑπὲρ τῶν ἀρχόντων οἱ παρὰ

τῶν Ἀχαιῶν πρέσβεις ἐν τῇ συγκλήτῳ, φάσκοντες, οὐθὲν ἀδικεῖν αὐτοὺς, οὐδ' ἀξίους ἐγκλήματος ὑπάρχειν, ἐπὶ τῷ μὴ συνάγειν τὴν ἐκκλησίαν· (6) νόμον γὰρ εἶναι παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς, μὴ συγκαλεῖν τοὺς πολλοὺς, ἐὰν μὴ περὶ συμμαχίας ἢ πολέμου δέῃ γίγνεσθαι διαβούλιον, ἢ παρὰ συγκλήτου τις ἐνέγκῃ γράμματα. (7) διὸ καὶ δικαίως τότε βουλεύσασθαι μὲν τοὺς ἄρχοντας συγκαλεῖν τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς ἐκκλησίαν· κωλύεσθαι δ' ὑπὸ τῶν νόμων, διὰ τὸ μήτε γράμματα φέρειν αὐτὸν παρὰ συγκλήτου, μήτε τὰς ἐντολὰς ἐγγράπτους ἐθέλειν δοῦναι τοῖς ἄρχουσιν. (8) Ὧν ῥηθέντων, ἀναστὰς Καικίλιος, τῶν τε περὶ τὸν Φιλοποίμενα καὶ Λυκόρταν κατηγόρησε, καὶ καθόλου τῶν Ἀχαιῶν, καὶ τῆς οἰκονομίας, ᾗ περὶ τῆς τῶν Λακεδαιμονίων ἐκέχρηντο πόλεως. (9) Ἡ δὲ σύγκλητος διακούσασα τῶν λεγομένων, ἔδωκε τοῖς Ἀχαιοῖς ἀπόκρισιν, ὅτι περὶ μὲν τῶν κατὰ Λακεδαίμονα πέμψει τοὺς ἐπισκεψομένους· (10) τοῖς δὲ πρεσβευταῖς τοῖς ἀεὶ παρ' ἑαυτῶν ἐκπεμπομένοις παρῄνει προσέχειν τὸν νοῦν, καὶ καταδοχὴν ποιεῖσθαι τὴν ἁρμόζουσαν, καθάπερ καὶ Ῥωμαῖοι ποιοῦνται τῶν παραγιγνομένων πρὸς αὐτοὺς πρεσβευτῶν.

(V.) *Appii Claudii legatio ad Philippum et in Cretam.*

XIII. Φίλιππος ὁ βασιλεὺς, διαπεμψαμένων πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς Ῥώμης τῶν ἰδίων πρεσβευτῶν, καὶ δη-

λούντων, ὅτι δεήσει κατ' ἀνάγκην ἀποβαίνειν ἀπὸ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης πόλεων· (2) πυθόμενος ταῦτα, καὶ βαρέως φέρων, ἐπὶ τῷ δοκεῖν πανταχόθεν αὐτοῦ περιτέμνεσθαι τὴν ἀρχὴν, ἐναπηρείσατο τὴν ὀργὴν εἰς τοὺς ταλαιπώρους Μαρωνίτας. (3) Μεταπεμψάμενος γὰρ Ὀνόμαστον τὸν ἐπὶ Θρᾴκης τεταγμένον, ἐκοινολογήθη τούτῳ περὶ τῆς πράξεως. (4) Ὁ δ' Ὀνόμαστος ἀναχωρήσας εἰσαπέστειλε Κάσανδρον εἰς Μαρώνειαν, συνήθη τοῖς πολλοῖς ὑπάρχοντα, διὰ τὸ ποιεῖσθαι τὸν πλείονα χρόνον ἐκεῖ τὴν διατριβήν· (5) ἅτε τοῦ Φιλίππου πάλαι τοὺς αὐλικοὺς ἐγκαθικότος εἰς τὰς πόλεις ταύτας, καὶ συνήθεις πεποιηκότος τοὺς ἐγχωρίους ταῖς τούτων παρεπιδημίαις. (6) Μετὰ δέ τινας ἡμέρας, ἑτοιμασθέντων τῶν Θρᾳκῶν, καὶ τούτων ἐπεισελθόντων διὰ τοῦ Κασάνδρου νυκτὸς, ἐγένετο μεγάλη σφαγὴ, καὶ πολλοὶ τῶν Μαρωνιτῶν ἀπέθανον. (7) Κολασάμενος δὲ τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τοὺς ἀντιπράττοντας ὁ Φίλιππος, καὶ πληρώσας τὸν ἴδιον θυμὸν, ἐκαραδόκει τὴν τῶν πρεσβευτῶν παρουσίαν, πεπεισμένος, μηδένα τολμήσειν κατηγορήσειν αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον. (8) Μετὰ δέ τινα χρόνον παραγενομένων τῶν περὶ τὸν Ἄππιον, καὶ ταχέως πυθομένων τὰ γεγονότα κατὰ τὴν Μαρώνειαν, καὶ πικρῶς τῷ Φιλίππῳ μεμψιμοιρούντων ἐπὶ τούτοις, ἐβούλετο μὲν ἀπολογεῖσθαι· (9) φάσκων, μὴ κεκοινωνηκέναι τῆς παρανομίας, ἀλλὰ τοὺς ἐν αὐτοῖς στασιάζοντας Μαρωνίτας, καὶ τοὺς μὲν ἀποκλίνοντας πρὸς Εὐμένη κατὰ τὴν εὔνοιαν, τοὺς δὲ

πρὸς ἑαυτὸν, εἰς ταύτην ἐκπεπτωκέναι τὴν ἀτυχίαν. (10) καλεῖν δ' ἐκέλευε κατὰ πρόσωπον, εἴ τις αὐτοῦ κατηγορεῖ. (11) Τοῦτο δ' ἐποίει, πεπεισμένος, μηδένα τολμήσειν διὰ τὸν φόβον, τῷ δοκεῖν, τὴν μὲν ἐκ Φιλίππου τιμωρίαν ἐκ χειρὸς ἔσεσθαι τοῖς ἀντιπράξασι, τὴν δὲ Ῥωμαίων ἐπικουρίαν μακρὰν ἀφεστάναι. (12) Τῶν δὲ περὶ τὸν Ἄππιον οὐ φασκόντων προσδεῖσθαι δικαιολογίας, σαφῶς γὰρ εἰδέναι τὰ γεγονότα καὶ τὸν αἴτιον τούτων· εἰς ἀπορίαν ἐνέπιπτεν ὁ Φίλιππος. (13) Καὶ τὴν μὲν πρώτην ἔντευξιν ἄχρι τούτου προβάντες ἔλυσαν.

XIV. Κατὰ δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν οἱ περὶ τὸν Ἄππιον πέμπειν ἐπέταττον τῷ Φιλίππῳ τὸν Ὀνόμαστον καὶ τὸν Κάσανδρον ἐξαυτῆς εἰς τὴν Ῥώμην, ἵνα πύθηται ἡ σύγκλητος περὶ τῶν γεγονότων. (2) Ὁ δὲ βασιλεύς, διατραπεὶς ὡς ἔνι μάλιστα, καὶ ἀπορήσας ἐπὶ πολὺν χρόνον, τὸν μὲν Κάσανδρον ἔφη πέμψειν, τὸν αὐθέντην γεγονότα τῆς πράξεως, ὥς ἐκεῖνοί φασιν, ἵνα πύθηται περὶ τούτου τὰς ἀληθείας ἡ σύγκλητος. (3) τὸν δ' Ὀνόμαστον ἐξῃρεῖτο, καὶ παρ' αὐτά, καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς πρεσβευταῖς ἐντυγχάνων· ἀφορμῇ μὲν χρώμενος, τῷ μὴ οἷον ἐν τῇ Μαρωνείᾳ παραγεγονέναι τὸν Ὀνόμαστον κατὰ τὸν τῆς σφαγῆς καιρόν, ἀλλὰ μηδ' ἐπὶ τῶν σύνεγγυς τόπων γεγονέναι· (4) τῇ δὲ ἀληθείᾳ, δεδιώς, μὴ παραγενηθεὶς εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ πολλῶν ἔργων αὐτῷ κεκοινωνηκὼς τοιούτων, οὐ μόνον τὰ κατὰ τοὺς Μαρωνίτας, ἀλλὰ καὶ τἄλλα πάντα διασαφήσῃ

τοῖς Ῥωμαίοις. (5) Καὶ τέλος τὸν μὲν Ὀνόμαστον ἐξείλετο· τὸν δὲ Κάσανδρον μετὰ τὸ τοὺς πρεσβευτὰς ἀπελθεῖν ἀποστείλας, καὶ παραπέμψας ἕως Ἠπείρου, φαρμάκῳ διέφθειρεν. (6) Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἄππιον, κατεγνωκότες τοῦ Φιλίππου καὶ περὶ τῆς εἰς τοὺς Μαρωνίτας παρανομίας, καὶ περὶ τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἀλλοτριότητος, τοιαύτας ἔχοντες διαλήψεις ἐχωρίσθησαν. (7) Ὁ δὲ βασιλεὺς γενόμενος καθ᾽ ἑαυτὸν, καὶ συμμεταδοὺς τῶν φίλων Ἀπελλεῖ καὶ Φιλοκλεῖ περὶ τῶν ἐνεστώτων, ἔγνω σαφῶς ἐπὶ πολὺ προβεβηκυῖαν αὐτοῦ τὴν πρὸς Ῥωμαίους διαφορὰν, καὶ ταύτην οὐκ ἔτι λανθάνουσαν, ἀλλὰ καταφανῆ τοῖς πλείστοις οὖσαν. (8) Καθόλου μὲν οὖν πρόθυμος ἦν εἰς τὸ κατὰ πάντα τρόπον ἀμύνασθαι καὶ μετελθεῖν αὐτούς· πρὸς ἔνια δὲ τῶν ἐπινοουμένων ἀπόχειρος ὢν, ἐπεβάλετο, πῶς ἂν ἐπιγένοιτό τις ἀναστροφὴ, καὶ λάβοι χρόνον πρὸς τὰς εἰς τὸν πόλεμον παρασκευάς. (9) Ἔδοξεν οὖν αὐτῷ τὸν νεώτατον υἱὸν Δημήτριον πέμπειν εἰς τὴν Ῥώμην, τὰ μὲν ἀπολογησόμενον ὑπὲρ τῶν ἐγκαλουμένων, τὰ δὲ καὶ παραιτησόμενον, εἰ καί τις ἄγνοια ἐγεγόνει περὶ αὐτόν. (10) πάνυ γὰρ ἐπέπειστο, διὰ τούτου πᾶν τὸ προτεθὲν ἀνύεσθαι παρὰ τῆς συγκλήτου, διὰ τὴν ὑπεροχὴν τὴν γεγενημένην τοῦ νεανίσκου κατὰ τὴν ὁμηρείαν. (11) Ταῦτα δὲ διανοηθεὶς, ἅμα μὲν ἐγίγνετο περὶ τὴν ἐκπομπὴν τούτου, καὶ τῶν ἅμα τούτῳ συνεξαποσταλησομένων φίλων· (12) ἅμα δὲ τοῖς Βυζαντίοις ὑπέσχετο βοηθήσειν, οὐχ οὕτως

ἐκείνων στοχαζόμενος, ὡς ἐπὶ τῇ ἐκείνων προφάσει βουλόμενος καταπλήξασθαι τοὺς τῶν Θρᾳκῶν δυνάστας, τῶν ὑπὸ τὴν Προποντίδα κατοικούντων, χάριν τῆς προκειμένης ἐπιβολῆς.

XV. Κατὰ τὴν Κρήτην, κοσμοῦντος ἐν Γορτύνῃ Κύδα τοῦ Ἀντιτάλκους, κατὰ πάντα τρόπον ἐλαττούμενοι Γορτύνιοι τοὺς Κνωσσίους, ἀποτεμόμενοι τῆς χώρας αὐτῶν, τὸ μὲν καλούμενον Λυκάστιον προσένειμαν Ῥαυκίοις, τὸ δὲ Διατόνιον Λυκτίοις. (2) Κατὰ δὲ καιρὸν τοῦτον, παραγενομένων τῶν πρεσβευτῶν ἐκ τῆς Ῥώμης εἰς τὴν Κρήτην τῶν περὶ τὸν Ἄππιον, χάριν τοῦ διαλῦσαι τὰς ἐνεστώσας αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς, καὶ ποιησαμένων λόγους ὑπὲρ τούτων τῇ Κνωσσίων καὶ Γορτυνίων πόλει· πεισθέντες οἱ Κρηταιεῖς ἐπέτρεψαν τὰ καθ᾽ αὑτοὺς τοῖς περὶ τὸν Ἄππιον. (3) Οἱ δὲ, πεισθέντες, Κνωσσίοις μὲν ἀποκατέστησαν τὴν χώραν· Κυδωνιάταις δὲ προσέταξαν, τοὺς μὲν ὁμήρους ἀπολαβεῖν, οὓς ἐγκατέλειπον, δόντες τοῖς περὶ Χασμίωνα πρότερον, τὴν δὲ Φαλάσαρναν ἀφεῖναι, μηδὲν ἐξ αὐτῆς νοσφισαμένους. (4) Περὶ δὲ τῶν κατὰ κοινοδίκαιον συνεχώρησαν αὐτοῖς, βουλομένοις μὲν, αὐτοῖς ἐξεῖναι μετέχειν· (5) μὴ βουλομένοις δὲ, καὶ τοῦτ᾽ ἐξεῖναι, πάσης ἀπεχομένοις τῆς ἄλλης Κρήτης· (6) αὐτοῖς τε, καὶ τοῖς ἐκ Φαλασάρνης φυγάσιν, οἱ ἀπέκτει-

ναν τοὺς περὶ Μενοίτιον, ἐπιφανεστάτους ὄντας τῶν πολιτῶν.

(VI. *Res* AEGYPTI.

XVI. *Πτολεμαῖος*, ὁ βασιλεὺς *Αἰγύπτου*, ὅτε τὴν *Λύκων* πόλιν ἐπολιόρκησε, καταπλαγέντες τὸ γεγονὸς οἱ δυνάσται τῶν *Αἰγυπτίων*, ἔδωκαν σφᾶς αὐτοὺς εἰς τὴν βασιλέως πίστιν. (2) οἷς κακῶς ἐχρήσατο, καὶ εἰς κινδύνους πολλοὺς ἐνέπεσεν. (3) *Παραπλήσιον* δέ τι συνέβη καὶ κατὰ τοὺς καιρούς, ἡνίκα *Πολυκράτης* τοὺς ἀποστάτας ἐχειρώσατο. (4) οἱ γὰρ περὶ τὸν *Ἀθίνιν* καὶ *Παυσίραν* καὶ *Χέσουφον* καὶ τὸν *Ἰρόβαστον*, οἵπερ ἦσαν ἔτι διασωζόμενοι τῶν δυναστῶν, εἴξαντες τοῖς πράγμασι παρῆσαν εἰς τὸν *Σάϊν*, σφᾶς αὐτοὺς εἰς τὴν τοῦ βασιλέως ἐγχειρίζοντες πίστιν. (5) ὁ δὲ *Πτολεμαῖος* ἀθετήσας τὰς πίστεις, καὶ δήσας τοὺς ἀνθρώπους γυμνοὺς ταῖς ἁμάξαις εἷλκε, καὶ μετὰ ταῦτα τιμωρησάμενος ἀπέκτεινε. (6) καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν *Ναύκρατιν* μετὰ τῆς στρατιᾶς, καὶ παραστήσαντος αὐτῷ τοὺς ἐξενολογημένους ἄνδρας ἐκ τῆς *Ἑλλάδος* *Ἀριστονίκου*, προσδεξάμενος τούτους ἀπέπλευσεν εἰς τὴν *Ἀλεξάνδρειαν*, (7) τῶν μὲν τοῦ πολέμου πράξεων οὐδεμιᾶς κεκοινωνηκὼς διὰ τὴν *Πολυκράτους* ἀδικοδοξίαν, καίπερ ἔχων ἔτη πέντε καὶ εἴκοσιν.

XVII. Ἀριστόνικος Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως Αἰγύπτου εὐνοῦχος μὲν ἦν, ἐκ παιδίου δ' ἐγεγόνει σύντροφος τῷ βασιλεῖ. (2) Τῆς δ' ἡλικίας προβαινούσης, ἀνδρωδεστέραν εἶχεν, ἢ κατ' εὐνοῦχον, τόλμαν καὶ προαίρεσιν. (3) καὶ γὰρ φύσει στρατιωτικὸς ἦν, καὶ πλείστην ἐποιεῖτο διατριβὴν ἐν τούτοις καὶ περὶ ταῦτα. (4) παραπλησίως δὲ καὶ κατὰ τὰς ἐντεύξεις ἱκανὸς ὑπῆρχε, καὶ τὸν κοινὸν νοῦν εἶχεν, ὃ σπάνιόν ἐστι· (5) πρὸς δὲ τούτοις πρὸς εὐεργεσίαν ἀνθρώπων ἐπεφύκει καλῶς.

(VII.) *Res* EVMENIS.

XVIII. Ἀπολλωνιάς, ἡ Ἀττάλου τοῦ πατρὸς Εὐμένους τοῦ βασιλέως γαμετή, Κυζικηνὴ ἦν· γυνὴ διὰ πλείους αἰτίας ἀξία μνήμης καὶ παρασημασίας. (2) Καὶ γὰρ ὅτι δημότις ὑπάρχουσα βασίλισσα ἐγεγόνει, καὶ ταύτην διεφύλαξε τὴν ὑπεροχὴν μέχρι τῆς τελευταίας, οὐχ ἑταιρικὴν προσφερομένη πιθανότητα, σωφρονικὴν δὲ καὶ πολιτικὴν σεμνότητα καὶ καλοκἀγαθίαν, δικαία τυγχάνειν τῆς ἐπ' ἀγαθῷ μνήμης ἐστίν· (3) καὶ καθόλου, ὅτι τέτταρας υἱοὺς γεννήσασα, πρὸς πάντας τούτους ἀνυπέρβλητον διεφύλαξε τὴν εὔνοιαν καὶ φιλοστοργίαν μέχρι τῆς τοῦ βίου καταστροφῆς, καί τοι χρόνον οὐκ ὀλίγον ὑπερβιώσασα τἀνδρός. (4) Πλὴν οἵ γε περὶ τὸν Ἄτταλον ἐν τῇ παρεπιδημίᾳ καλὴν περιεποιήσαντο φήμην,

ἀποδιδόντες τῇ μητρὶ τὴν καθήκουσαν χάριτα καὶ τιμήν. (5) ἄγοντες γὰρ ἐξ ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν μέσην αὐτῶν τὴν μητέρα, περιῄεσαν τά θ' ἱερὰ καὶ τὴν πόλιν μετὰ τῆς θεραπείας. (6) Ἐφ' οἷς οἱ θεώμενοι μεγάλως τοὺς νεανίσκους ἀπεδέχοντο καὶ κατηξίουν· (7) καὶ μνημονεύοντες τῶν περὶ τὸν Κλέοβιν καὶ Βίτωνα συνέκρινον τὰς αἱρέσεις αὐτῶν, καὶ τὸ τῆς προθυμίας τῆς ἐκείνων λαμπρὸν τῷ τῆς ὑπεροχῆς τῶν βασιλέων ἀξιώματι συναναπληροῦντες. (8) Ταῦτα δ' ἐτελέσθη ἐν Κυζίκῳ μετὰ τὴν διάλυσιν τὴν πρὸς Προυσίαν τὸν βασιλέα.

ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ

ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.

Plurimae LEGATIONES, *ex Graecia, Macedonia, Asia*, ROMAM *missae*.

1. Κατὰ τὴν θ' καὶ μ' Ὀλυμπιάδα πρὸς ταῖς ϱ', εἰς τὴν Ῥώμην ἠθροίσθησαν πρεσβειῶν πλῆθος ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, ὅσον οὐ ταχέως πρότερον. (2) Τοῦ γὰρ Φιλίππου συγκλεισθέντος εἰς τὴν κατὰ τὸ σύμβολον δικαιοδοσίαν πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας, καὶ τῶν Ῥωμαίων γνωσθέντων, ὅτι προσδέχονται τὰς κατὰ Φιλίππου κατηγορίας, καὶ πρόνοιαν ποιοῦνται τῆς ἀσφαλείας τῶν πρὸς αὐτὸν ἀμφισβητούντων· (3) ἅπαντες οἱ παρακείμενοι τῇ Μακεδονίᾳ παρῆσαν

οἱ μὲν κατ᾽ ἰδίαν, οἱ δὲ κατὰ πόλιν, οἱ δὲ κατὰ τὰς ἐθνικὰς συστάσεις, ἐγκαλοῦντες τῷ Φιλίππῳ. (4) Σὺν δὲ τούτοις οἱ παρ᾽ Εὐμένους ἧκον ἅμ᾽ Ἀθηναίῳ τῷ τοῦ βασιλέως ἀδελφῷ, κατηγορήσοντες αὐτοῦ περί τε τῶν ἐπὶ Θράκης πόλεων, καὶ περὶ τῆς ἀποσταλείσης Προυσίᾳ βοηθείας. (5) Ἧκε δὲ καὶ Δημήτριος ὁ τοῦ Φιλίππου, πρὸς πάντας τούτους ἀπολογισόμενος, ἔχων Ἀπελλῆ καὶ Φιλοκλῆ μεθ᾽ ἑαυτοῦ, τοὺς τότε δοκοῦντας εἶναι πρώτους φίλους τοῦ βασιλέως. (6) Παρῆσαν δὲ καὶ παρὰ Λακεδαιμονίων πρέσβεις, ἀφ᾽ ἑκάστου γένους τῶν ἐν τῇ πόλει. (7) Πρῶτον μὲν οὖν ἡ σύγκλητος εἰσεκαλέσατο τὸν Ἀθηναῖον, καὶ δεξαμένη τὸν στέφανον, ὃν ἐκόμιζεν ἀπὸ μυρίων καὶ πεντακισχιλίων χρυσῶν, ἐπῄνεσέ τε μεγαλομερῶς τὸν Εὐμένη καὶ τοὺς ἀδελφοὺς διὰ τῆς ἀποκρίσεως, καὶ παρεκάλεσε μένειν ἐπὶ τῆς αὐτῆς αἱρέσεως. (8) Ἐπὶ δὲ τούτῳ τὸν Δημήτριον εἰσαγαγόντες οἱ στρατηγοὶ, παρεκαλέσαντο τοὺς κατηγοροῦντας τοῦ Φιλίππου πάντας, καὶ παρῆγον κατὰ μίαν πρεσβείαν. (9) Οὐσῶν δὲ τῶν πρεσβειῶν πολλῶν, καὶ τῆς εἰσόδου τούτων γενομένης ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, εἰς ἀπορίαν ἐνέπιπτεν ἡ σύγκλητος, περὶ τοῦ πῶς δεῖ χειρισθῆναι τὰ κατὰ μέρος. (10) Παρά τε γὰρ Θετταλῶν καὶ κατὰ κοινὸν ἧκον καὶ κατ᾽ ἰδίαν ἀφ᾽ ἑκάστης πόλεως πρεσβευταὶ, παρά τε Περραιβῶν, ὁμοίως δὲ καὶ παρ᾽ Ἀθαμάνων, καὶ παρ᾽ Ἠπειρωτῶν, καὶ παρ᾽ Ἰλλυριῶν· (11) οἱ μὲν περὶ χώρας, οἱ δὲ περὶ σωμάτων,

οἱ δὲ περὶ θρεμμάτων ἧκον ἀμφισβητοῦντες, ἔνιοι δὲ περὶ συμβολαίων καὶ τῶν εἰς αὐτοὺς ἀδικημάτων· (12) τινὲς μὲν οὐ φάσκοντες δύνασθαι τυχεῖν τοῦ δικαίου κατὰ τὸ σύμβολον, διὰ τὸ τὸν Φίλιππον ἐγκόπτειν τῇ δικαιοδοσίᾳ· τινὲς δ' ἐγκαλοῦντες τοῖς κρίμασιν, ὡς παραβεβραβευμένοις, διαφθείραντος τοῦ Φιλίππου τοὺς δικαστάς. (13) Καθόλου δὲ ποικίλη τις ἦν ἀκρισία καὶ δυσχώρητος ἐκ τῶν κατηγορουμένων.

II. Ὅθεν ἡ σύγκλητος, οὔτ' αὐτὴ δυναμένη διευκρινεῖν, οὔτε τὸν Δημήτριον κρίνουσα δεῖν ἐφ' ἑκάστοις τούτων λόγον ὑπέχειν· (2) ἅτε καὶ φιλανθρώπως πρὸς αὐτὸν διακειμένη, καὶ θεωροῦσα νέον ὄντα κομιδῇ, καὶ πολὺ τῆς τοιαύτης συστροφίας καὶ ποικιλίας ἀπολειπόμενον· (3) μάλιστα δὲ βουλομένη, μὴ τῶν Δημητρίου λόγων ἀκούειν, ἀλλὰ τῆς Φιλίππου γνώμης ἀληθινὴν λαβεῖν πεῖραν· (4) αὐτὸν μὲν Δημήτριον παρέλυσε τῆς δικαιολογίας, ἤρετο δὲ τὸν νεανίσκον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ φίλους, εἴ τινα περὶ τούτων ὑπομνηματισμὸν ἔχουσι παρὰ τοῦ βασιλέως; (5) Τοῦ δὲ Δημητρίου φήσαντος ἔχειν, καὶ προτείναντός τι βιβλίδιον οὐ μέγα· λέγειν αὐτὸν ἐκέλευσεν, ἥνπερ τὰ ὑπομνήματα περιεῖχε πρὸς ἕκαστον τῶν κατηγορουμένων ἀπόφασιν κεφαλαιώδη. (6) Ὁ δὲ, τὸ μὲν πεποιηκέναι τὸ προσταχθὲν ὑπὸ Ῥωμαίων, ἔφασκεν, ἢ τὴν αἰτίαν τοῦ μὴ πεπρᾶχθαι τοῖς ἐγκαλοῦσιν ἀνετίθει. (7) προσέκειτο δὲ πρὸς ταῖς πλείσταις ἀποφάσεσιν· καί τοι οὐκ ἴσως

χρησαμένων ἡμῖν τῶν πρεσβευτῶν τῶν περὶ Καικίλιον ἐν τούτοις· καὶ πάλιν, καίτοιγε οὐ δικαίως ἡμῶν ταῦτα πασχόντων. (8) Τοιαύτης δ᾽ οὔσης τῆς Φιλίππου γνώμης ἐν πάσαις ταῖς ἀποφάσεσι, διακούσασα τῶν παραγεγονότων ἡ σύγκλητος, μίαν ἐποιήσατο περὶ πάντων διάληψιν. (9) Ἀποδεξαμένη γὰρ τὸν Δημήτριον μεγαλομερῶς καὶ φιλανθρώπως διὰ τοῦ στρατηγοῦ, πολλοὺς καὶ παρακλητικοὺς πρὸς αὐτὸν διαθεμένη λόγους, ἀπόκρισιν ἔδωκε, διότι περὶ πάντων, καὶ τῶν εἰρημένων ὑπ᾽ αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀνεγνωσμένων, Δημητρίῳ πιστεύει, διότι τὰ μὲν γέγονε, τὰ δὲ ἔσται, καθάπερ δίκαιόν ἐστι γίγνεσθαι. (10) Ἵνα δὲ καὶ Φίλιππος εἰδῇ, διότι τὴν χάριν ταύτην ἡ σύγκλητος Δημητρίῳ δίδωσιν, ἐξαποστελεῖν ἔφη πρεσβευτὰς ἐποψομένους, εἰ γίγνεται πάντα κατὰ τὴν τῆς συγκλήτου βούλησιν, ἅμα δὲ διασαφήσοντας τῷ βασιλεῖ, διότι τῆς συμπεριφορᾶς τυγχάνει ταύτης διὰ Δημήτριον. (11) Καὶ ταῦτα μὲν τοιαύτης ἔτυχε διεξαγωγῆς.

III. Μετὰ δὲ τούτους εἰσῆλθον οἱ παρ᾽ Εὐμένους πρέσβεις, περί τε τῆς βοηθείας, τῆς ἀποσταλείσης ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τῷ Προυσίᾳ, κατηγορῆσαι, καὶ περὶ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης τόπων· φάσκοντες, οὐδ᾽ ἔτι καὶ νῦν αὐτὸν ἐξαγηοχέναι τὰς φρουρὰς ἐκ τῶν πόλεων. (2) Τοῦ δὲ Φιλοκλέους ὑπὲρ τούτων βουληθέντος ἀπολογεῖσθαι, διὰ τὸ καὶ πρὸς τὸν Προυσίαν πεπρεσβευκέναι, καὶ τότε περὶ τούτων

ἐξαπεστάλθαι πρὸς τὴν σύγκλητον ὑπὸ τοῦ Φιλίππου· (3) βραχὺν τινα χρόνον ἡ σύγκλητος ἐπιδεξαμένη τοὺς λόγους, ἔδωκεν ἀπόκρισιν, διότι τῶν ἐπὶ Θρᾴκης τόπων, ἐὰν μὴ καταλάβωσιν οἱ πρεσβευταὶ πάντα διῳκημένα κατὰ τὴν τῆς συγκλήτου γνώμην, καὶ πάσας τὰς πόλεις εἰς τὴν Εὐμένους πίστιν ἐγκεχειρισμένας, οὐκ ἔτι δυνήσεται φέρειν, οὐδὲ καρτερεῖν παρακρουομένη περὶ τούτων. (4) Καὶ τῆς μὲν Φιλίππου καὶ Ῥωμαίων παρατριβῆς, ἐπὶ πολὺ προβαινούσης, ἐπίστασις ἐγενήθη κατὰ τὸ παρὸν, διὰ τὴν τοῦ Δημητρίου παρουσίαν. (5) πρὸς μέντοι γε τὴν καθόλου τῆς οἰκίας ἀτυχίαν οὐ μικρὰ συνέβη τὴν εἰς τὴν Ῥώμην τοῦ νεανίσκου πρεσβείαν συμβάλλεσθαι. (6) Ἥ τε γὰρ σύγκλητος, ἀπερεισαμένη τὴν χάριν ἐπὶ τὸν Δημήτριον, ἐμετεώρισε μὲν τὸ μειράκιον, ἐλύπησε δὲ καὶ τὸν Περσέα καὶ τὸν Φίλιππον ἰσχυρῶς, τῷ δοκεῖν, μὴ δι᾽ αὐτοὺς, ἀλλὰ διὰ Δημήτριον τυγχάνειν τῆς παρὰ Ῥωμαίων φιλανθρωπίας. (7) ὅτε καί τις ἐκκαλεσάμενος τὸ μειράκιον, καὶ προβιβάσας εἰς λόγους ἀποῤῥήτους, οὐκ ὀλίγα συνεβάλλετο πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. (8) τόν τε γὰρ νεανίσκον ἐψυχαγώγησεν, ὡς αὐτίκα μάλα συγκατασκευασόντων αὐτῷ Ῥωμαίων τὴν βασιλείαν· τούς τε περὶ τὸν Φίλιππον ἠρέθισε, γράψας, ἐξ αὐτῆς τὸν Δημήτριον ἀποστέλλειν πάλιν εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ τῶν φίλων, ὡς πλείστων καὶ χρησιμωτάτων. (9) Ταύταις γὰρ ταῖς ἀφορμαῖς χρησάμενος ὁ Περσεὺς, μετ᾽ ὀλίγον ἔπεισε τὸν πατέρα συγκατα-

θέσθαι τῷ Δημητρίου θανάτῳ. (10) Περὶ μὲν οὖν τούτων ὡς ἐχειρίσθη τὰ κατὰ μέρος, ἐν τοῖς ἑξῆς δηλώσομεν.

IV. Ἐπὶ δὲ τούτοις εἰσεκλήθησαν οἱ παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων πρέσβεις. (2) Τούτων δ᾽ ἦσαν διαφοραὶ δ΄. οἱ μὲν γὰρ περὶ Λύσιν ἥκοντες * τῶν ἀρχαίων φυγάδων ἐπρέσβευον, φάσκοντες, δεῖν ἔχειν αὐτοὺς πάσας τὰς κτήσεις, ἀφ᾽ ὧν ἐξ ἀρχῆς ἔφυγον· (3) οἱ δὲ περὶ τὸν Ἄρεα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, ἐφ᾽ ᾧ ταλαντιαίαν λαβόντες κτῆσιν ἐκ τῶν ἰδίων, τὰ λοιπὰ διαδοῦναι τοῖς ἀξίοις τῆς πολιτείας. (4) Σήριππος δὲ ἐπρέσβευε περὶ τοῦ μένειν τὴν ὑποκειμένην κατάστασιν, ἣν ἔχοντές ποτε συνεπολιτεύοντο μετὰ τῶν Ἀχαιῶν. (5) Ἀπὸ δὲ τῶν τεθανατωμένων καὶ τῶν ἐκπεπτωκότων κατὰ τὰ τῶν Ἀχαιῶν δόγματα παρῆσαν οἱ περὶ Χαίρωνα, κάθοδον αὐτοῖς ἀξιοῦντες συγχωρηθῆναι, καὶ τὴν πολιτείαν ἀποκατασταθῆναι τοιαύτην, * *. (6) Ἐποιοῦντο δὲ πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς οἰκείους ταῖς ἰδίαις ὑποθέσεσι λόγους. (7) Οὐ δυναμένη δὲ διευκρινεῖν ἡ σύγκλητος τὰς κατὰ μέρος διαφορὰς, προεχειρίσατο τρεῖς ἄνδρας, τοὺς καὶ πρότερον ἤδη πεπρεσβευκότας περὶ τούτων εἰς τὴν Πελοπόννησον· οὗτοι δ᾽ ἦσαν Τίτος, Καικίλιος, *. (8) ἐφ᾽ οἷς γενομένων λόγων πλειόνων, ὑπὲρ μὲν τοῦ καταπορεύεσθαι τοὺς καταπεφευγότας καὶ τεθανατωμένους, καὶ περὶ τοῦ μένειν τὴν πόλιν μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, ἐγένετο πᾶσι σύμφωνον· (9) περὶ δὲ τῶν κτήσεων, πότερον δεῖ τὸ τάλαντον εἰς ἑκά-

στους φυγάδας ἐκ τῶν ἰδίων ἐκλέξασθαι, περὶ τούτων διημφισβήτουν πρὸς ἀλλήλους. (10) Ἵνα δὲ μὴ πάλιν ἐξ ἀκεραίου περὶ πάντων ἀντιλέγοιεν, ἔγγραπτον ὑπὲρ τῶν ὁμολογουμένων γίγνεσθαι ἐκέλευον, ἐφ᾽ ᾧ πάντες ἐπεβάλλοντο τὰς ἰδίας σφραγῖδας. (11) Οἱ δὲ περὶ τὸν Τίτον βουλόμενοι καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς τὴν ὁμολογίαν ἐκπλῆξαι, προσεκαλέσαντο τοὺς περὶ Ξέναρχον. (12) οὗτοι γὰρ ἐπρέσβευον τότε παρὰ τῶν Ἀχαιῶν, ἅμα μὲν ἀνανεούμενοι τὴν συμμαχίαν, ἅμα δὲ τῇ τῶν Λακεδαιμονίων διαφορᾷ προσεδρεύοντες. (13) Καὶ παρὰ τὴν προσδοκίαν ἐρωτώμενοι περὶ τῶν γραφομένων, εἰ συνευδοκοῦσιν, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως εἰς ἀπορίαν ἐνέπεσον. (14) δυσηρεστοῦντο μὲν γὰρ τῇ καθόδῳ τῶν φυγάδων καὶ τῶν τεθανατωμένων, διὰ τὸ γίγνεσθαι παρὰ τὰ τῶν Ἀχαιῶν δόγματα, καὶ παρὰ τὴν στήλην· εὐδοκοῦντο δὲ τοῖς ὅλοις, τῷ γράφεσθαι, διότι δεῖ τὴν πόλιν τῶν Λακεδαιμονίων πολιτεύειν μετὰ τῶν Ἀχαιῶν. (15) καὶ πέρας, τὰ μὲν ἀπορούμενοι, τὰ δὲ καταπληττόμενοι τοὺς ἄνδρας, ἐπεβάλλοντο τῇ σφραγῖδι. (16) Ἡ δὲ σύγκλητος, προχειριζομένη Κόϊντον Μάρκιον πρεσβευτὴν, ἐξαπέστειλεν ἐπί τε τὰ κατὰ Μακεδονίαν καὶ τὰ κατὰ Πελοπόννησον.

II.

RES MESSENIORVM.

V. Δεινοκράτης ὁ Μεσσήνιος, παραγενόμενος

εἰς τὴν Ῥώμην πρεσβευτής, καὶ καταλαβὼν τὸν Τίτον πρεσβευτὴν καθεσταμένον ὑπὸ τῆς συγκλήτου πρός τε Προυσίαν καὶ τὸν Σέλευκον, περιχαρὴς ἐγενήθη· (2) νομίζων, τὸν Τίτον διά τε τὴν πρὸς αὑτὸν φιλίαν, (ἐγεγόνει γὰρ αὐτῷ συνήθης κατὰ τὸν Λακωνικὸν πόλεμον·) καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν Φιλοποίμενα διαφορὰν, παραγενόμενον εἰς τὴν Ἑλλάδα, χειριεῖν τὰ κατὰ τὴν Μεσσήνην πάντα κατὰ τὴν αὑτοῦ προαίρεσιν. (3) Διὸ καὶ παρεὶς τἄλλα, προσεκαρτέρει τῷ Τίτῳ, καὶ πάσας εἰς τοῦτον ἀπηρείσατο τὰς ἐλπίδας. (4) Καὶ ἦν μὲν ὁ Δεινοκράτης οὐ μόνον κατὰ τὴν τριβὴν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν φύσιν αὐλικὸς καὶ στρατιωτικὸς ἄνθρωπος. (5) τὸν δὲ πραγματικὸν τρόπον ὑπέφαινε μὲν τέλειον, ἦν δὲ ψευδεπίγραφος καὶ ῥωπικός. (6) Ἔν τε γὰρ τοῖς πολεμικοῖς κατὰ μὲν τὴν εὐχέρειαν καὶ τὴν τόλμαν πολὺ διέφερε τῶν ἄλλων, καὶ λαμπρὸς ἦν ἐν τοῖς κατ᾽ ἰδίαν κινδύνοις. (7) ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν ἄλλην διάθεσιν, ἐν μὲν ταῖς ὁμιλίαις εὔχαρις καὶ πρόχειρος ἦν, παρά τε τὰς συνουσίας εὐτράπελος καὶ πολιτικὸς, ἅμα δὲ τούτοις φιλέραστος. (8) περὶ δὲ κοινῶν ἢ πολιτικῶν πραγμάτων ἀτενίσαι καὶ προϊδέσθαι τὸ μέλλον ἀσφαλῶς, ἔτι δὲ παρασκευάσασθαι καὶ διαλεχθῆναι πρὸς πλῆθος, εἰς τέλος ἀδύνατος. (9) Καί ποτε κεκινηκὼς ἀρχὴν μεγάλων κακῶν τῇ πατρίδι, τελείως οὐδὲν ᾤετο ποιεῖν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν ἦγε τοῦ βίου, προορώμενος οὐδὲν τῶν μελλόντων, ἐρῶν δὲ καὶ κωθωνιζόμενος ἀφ᾽

ἡμέρας, καὶ τοῖς ἀκροάμασι τὰς ἀκοὰς ἀνατεθεικώς. (10) Βραχεῖαν δέ τινα τῆς περιστάσεως ἔμφασιν ὁ Τίτος αὐτὸν ἠνάγκασε λαβεῖν. (11) Ἰδὼν γὰρ αὐτὸν παρὰ πότον ἐν μακροῖς ἱματίοις ὀρχούμενον, παρ᾽ αὐτὰ μὲν ἐσιώπησε· τῇ δ᾽ αὔριον ἐντυγχάνοντος αὐτοῦ, καί τι περὶ πατρίδος ἀξιοῦντος· (12) Ἐγὼ μέν, ὦ Δεινοκράτη, πᾶν, ἔφη, ποιήσω τὸ δυνατόν· ἐπὶ δὲ σοῦ θαυμάζω, πῶς δύνῃ παρὰ πότον ὀρχεῖσθαι, τηλικούτων πραγμάτων ἀρχὴν κεκινηκὼς ἐν τοῖς Ἕλλησι. (13) Δοκεῖ δὲ τότε βραχύ τι συσταλῆναι, καὶ μαθεῖν, ὡς ἀνοίκειον ὑπόθεσιν τῆς ἰδίας αἱρέσεως καὶ φύσεως ἀποδέδωκε. (14) Πλὴν τότε παρῆν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ Τίτου, πεπεισμένος, ἐξ ἐφόδου τὰ κατὰ τὴν Μεσσήνην ἐγχειρισθήσεσθαι κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν. (15) Οἱ δὲ περὶ τὸν Φιλοποίμενα, σαφῶς ἐπεγνωκότες, ὅτι περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ὁ Τίτος οὐδεμίαν ἐντολὴν ἔχει παρὰ τῆς συγκλήτου, τὴν ἡσυχίαν εἶχον, καραδοκοῦντες αὐτοῦ τὴν παρουσίαν. (16) Ἐπεὶ δὲ καταπλεύσας εἰς Ναύπακτον ἔγραψε τῷ στρατηγῷ καὶ τοῖς δημιουργοῖς τῶν Ἀχαιῶν, κελεύων συνάγειν τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς ἐκκλησίαν· (17) ἀντέγραψαν αὐτῷ, διότι ποιήσουσιν, ἂν γράψῃ, περὶ τίνων βούλεται διαλεχθῆναι τοῖς Ἀχαιοῖς· τοὺς γὰρ νόμους ταῦτα τοῖς ἄρχουσιν ἐπιτάττειν. (18) Τοῦ δὲ μὴ τολμῶντος γράφειν, αἱ μὲν τοῦ Δεινοκράτους ἐλπίδες, καὶ τῶν ἀρχαίων λεγομένων φυγάδων, τότε δὲ προσφάτως ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἐκπεπτωκότων, καὶ συλλή-

βδην ἡ τοῦ Τίτου παρουσία καὶ προσδοκία τοῦτον τὸν τρόπον διέπεσεν.

III.

RES PHILIPPI.

VI. Τῶν περὶ τὸν Κόϊντον τὸν Μάρκιον πρεσβευσάντων εἰς Μακεδονίαν, ἀπέβη μὲν ἀπὸ τῶν ἐπὶ Θράκης Ἑλληνίδων πόλεων ὁλοσχερῶς ὁ Φίλιππος, καὶ τὰς φρουρὰς ἐξήγαγεν· ἀπέβη δὲ βαρυνόμενος καὶ στένων. (2) διωρθώσατο δὲ καὶ τἄλλα πάντα, περὶ ὧν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπέταττον, βουλόμενος ἐκείνοις μὲν μηδεμίαν ἔμφασιν ποιεῖν ἀλλοτριότητος, λαμβάνειν δὲ ἀναστροφὴν πρὸς τὰς εἰς τὸν πόλεμον παρασκευάς. (3) Τηρῶν δὲ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν, ἐξῆγε στρατιὰν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους. (4) Διελθὼν δὲ διὰ μέσης τῆς Θράκης, ἐνέβαλεν εἰς Ὀδρύσας, Βέσσους, καὶ Δενθηλήτους. (5) Παραγενόμενος δὲ ἐπὶ τὴν προσαγορευομένην Φιλίππου πόλιν, φυγόντων τῶν ἐνοικούντων εἰς τὰς ἀκρωρείας, ἐξ ἐφόδου κατέσχε τὴν πόλιν. (6) Μετὰ δὲ ταῦτα πᾶν τὸ πεδίον ἐπιδραμὼν, καὶ τοὺς μὲν ἐκπορθήσας, παρ' ὧν δὲ πίστεις λαβὼν, ἐπανῆλθε, φρουρὰν καταλιπὼν ἐν τῇ Φιλίππου πόλει. (7) ταύτην δὲ συνέβη μετά τινα χρόνον ἐκπεσεῖν ὑπὸ τῶν Ὀδρυσῶν, ἀθετησάντων τὰς πρὸς τὸν βασιλέα πίστεις.

VII. *Τοῦ Δημητρίου παραγενηθέντος ἐκ τῆς Ῥώμης εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ κομίζοντος τὰς ἀποκρίσεις, ἐν αἷς οἱ Ῥωμαῖοι πᾶσαν τὴν ἐξ αὐτῶν χάριν καὶ πίστιν εἰς τὸν Δημήτριον ἀπηρείδοντο, καὶ διὰ τοῦτον ἔφασαν πάντα πεποιηκέναι καὶ ποιήσειν· (2) οἱ μὲν Μακεδόνες ἀπεδέχοντο τὸν Δημήτριον, μεγάλων ὑπολαμβάνοντες ἀπολελῦσθαι φόβων καὶ κινδύνων. (3) προσεδόκων γὰρ ὅσον οὔπω τὸν ἀπὸ Ῥωμαίων πόλεμον ἐπ᾽ αὐτοὺς ἥξειν, διὰ τὰς τοῦ Φιλίππου παρατριβάς. (4) Ὁ δὲ Φίλιππος καὶ Περσεὺς οὐχ ἡδέως ἑώρων τὸ γιγνόμενον, οὐδ᾽ ἤρεσεν αὐτοῖς, τῷ δοκεῖν τοὺς Ῥωμαίους αὐτῶν μὲν μηδένα λόγον ποιεῖσθαι, τῷ δὲ Δημητρίῳ πᾶσαν ἀνατιθέναι τὴν ἐξ αὐτῶν χάριν. (5) Οὐ μὴν, ἀλλ᾽ ὁ μὲν Φίλιππος ἐπεκρύπτετο τὴν ἐπὶ τούτοις δυσαρέστησιν· ὁ δὲ Περσεὺς, οὐ μόνον ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους εὐνοίᾳ παρὰ πολὺ τἀδελφοῦ λειπόμενος, ἀλλὰ καὶ περὶ τἄλλα πάντα καθυστερῶν καὶ τῇ φύσει καὶ τῇ κατασκευῇ, δυσχερῶς ἔφερε· (6) τὸ δὲ συνέχον, ἐδεδίει περὶ τῆς ἀρχῆς, μὴ, πρεσβύτερος ὢν, ἐξωσθῇ διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας. (7) Διὸ τούς τε φίλους ἔφθειρε τοὺς τοῦ Δημητρίου* * * *.

VIII. *Τῷ βασιλεῖ Φιλίππῳ καὶ τῇ συμπάσῃ Μακεδονίᾳ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν δεινή τις ἀρχὴ κακῶν ἐνέπεσε, καὶ πολλῆς ἐπιστάσεως καὶ μνήμης ἀξία. (2) Καθάπερ γὰρ ἂν εἰ δίκην ἡ τύχη βουλομένη λαβεῖν ἐν καιρῷ παρ᾽ αὐτοῦ πάντων τῶν ἀσε-*

βημάτων καὶ παρανομημάτων, ὧν εἰργάσατο κατὰ τὸν βίον, τότε παρέστησεν αὐτῷ τινας ἐριννῦς καὶ ποινὰς καὶ προστροπαίους τῶν δι᾽ ἐκεῖνον ἠτυχηκότων· (3) οἳ συνόντες αὐτῷ καὶ νύκτωρ καὶ μεθ᾽ ἡμέραν, τοιαύτας ἔλαβον παρ᾽ αὐτοῦ τιμωρίας, ἕως οὗ τὸ ζῆν ἐξέλιπεν, ὡς καὶ πάντας ἀνθρώπους ὁμολογῆσαι, διότι κατὰ τὴν παροιμίαν ἔστι τις Δίκης ὀφθαλμὸς, ἧς μηδέποτε δεῖ καταφρονεῖν ἀνθρώπους ὑπάρχοντας. (4) Πρῶτον μὲν γὰρ αὐτῷ ταύτην παρεστήσαντο τὴν ἔννοιαν, ὅτι δεῖ, μέλλοντα πολεμεῖν πρὸς Ῥωμαίους, ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων καὶ παραθαλαττίων πόλεων τοὺς μὲν πολιτικοὺς ἄνδρας μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν, ἀναστάτους ποιήσαντα, μεταγαγεῖν μὲν εἰς τὴν νῦν μὲν Ἠμαθίαν, τὸ δὲ παλαιὸν Παιονίαν προσαγορευομένην; (5) πληρῶσαι δὲ καὶ Θρᾳκῶν καὶ βαρβάρων τὰς πόλεις, ὡς βεβαιοτέρας αὐτῷ τῆς ἐκ τούτων πίστεως ὑπαρξούσης κατὰ τὰς περιστάσεις. (6) Οὗ συντελουμένου, καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀνασπάστων γιγνομένων, τηλικοῦτο συνέβη γενέσθαι πένθος καὶ τηλικοῦτον θόρυβον, ὥστε δοριάλωτον δοκεῖν ἅπασαν γίγνεσθαι. (7) Ἐξ ὧν κατάραι καὶ θεοκλυτήσεις ἐγίγνοντο κατὰ τοῦ βασιλέως, οὐκέτι λάθρα μόνον, ἀλλὰ καὶ φανερῶς. (8) Μετὰ δὲ ταῦτα βουληθεὶς μηδὲν ἀλλότριον ὑποκαθέσθαι, μηδὲ δυσμενὲς μηδὲν ἀπολιπεῖν τῇ βασιλείᾳ, ἔγραψε τοῖς ἐπὶ τῶν πόλεων διατεταγμένοις, ἀναζητῆσαι τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ Μακεδόνων ἀνῃρημένων, εἰς φυλακὴν ἀποθέ-

σθαι· (9) μάλιστα μὲν φέρων ἐπὶ τοὺς περὶ Ἄδμητον, καὶ Πυῤῥίχον, καὶ Σάμον, καὶ τοὺς μετὰ τούτων ἀπολομένους· (10) ἅμα δὲ τούτοις συμπεριέλαβε καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ὅσοι κατὰ βασιλικὸν πρόσταγμα τοῦ ζῆν ἐστερήθησαν, ἐπιφθεγξάμενος, ὥς φασι, τὸν στίχον τοῦτον·

Νήπιος, ὃς πατέρα κτείνας υἱοὺς καταλείπει.

(11) Ὄντων δὲ τῶν πλείστων ἐπιφανῶν διὰ τὰς τῶν πατέρων προαγωγάς, ἐπιφανῆ καὶ τὴν τούτων ἀτυχίαν συνέβαινε γίγνεσθαι καὶ παρὰ πᾶσιν ἐλεεινήν. (12) Τρίτον δ᾽ ἡ τύχη δρᾶμα κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐπεισήγαγε, τὸ κατὰ τοὺς υἱούς. (13) Ἐν ᾧ τῶν μὲν νεανίσκων ἀλλήλοις ἐπιβουλευόντων, τῆς δ᾽ ἀναφορᾶς περὶ τούτων ἐπ᾽ αὐτὸν γιγνομένης, καὶ δέον διαλαμβάνειν, ποτέρου δεῖ γίγνεσθαι τῶν υἱῶν φονέα, καὶ πότερον αὐτῶν δεδιέναι μᾶλλον κατὰ τὸν ἑξῆς βίον, μὴ γηράσκων αὐτὸς πάθῃ τὸ παραπλήσιον, ἐστροβεῖτο νύκτωρ καὶ μεθ᾽ ἡμέραν περὶ τούτων διανοούμενος. (14) Ἐν τοιαύταις δ᾽ οὔσης ἀτυχίαις καὶ ταραχαῖς τῆς αὐτοῦ ψυχῆς, τίς οὐκ ἂν εἰκότως ὑπολάβοι, θεῶν τινων αὐτῷ μῆνιν εἰς τὸ γῆρας κατασκῆψαι διὰ τὰς ἐν τῷ προγεγονότι βίῳ παρανομίας. (15) Τοῦτο δ᾽ ἔτι μᾶλλον ἔσται δῆλον ἐκ τῶν ἑξῆς ῥηθησομένων.

IV.

PHILOPOEMEN, HANNIBAL, SCIPIO,

eodem anno vita functi.

IX. Φιλοποίμην, ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς, ἀνὴρ ἦν τῶν κατ᾽ ἀρετὴν πρὸ τοῦ οὐδενὸς δεύτερος, τῆς τύχης μέντοι γ᾽ ἥττων. (2) Μετὰ δὲ τοῦτον Λυκόρτας, ὃς ἦν οὐδὲν ἥττων τούτου.

---

(3) Φιλοποίμην, τετταράκοντα ἔτη συνεχῶς φιλοδοξήσας ἐν δημοκρατικῷ καὶ πολυειδεῖ πολιτεύματι, πάντῃ πάντως διέφυγε τὸν τῶν πολλῶν φθόνον· (4) τὸ πλεῖον οὐ πρὸς χάριν, ἀλλὰ μετὰ παῤῥησίας πολιτευόμενος· ὃ σπανίως ἂν εὕροι τις ἂν γεγονός.

---

(5) Ἀννίβας, ἑπτακαίδεκα ἔτη μείνας ἐν τοῖς ὑπαίθροις, καὶ πλείστοις ἀλλοφύλοις καὶ ἑτερογλώττοις ἀνδράσι χρησάμενος πρὸς ἀπηλπισμένας καὶ παραδόξους ἐλπίδας, ὑπ᾽ οὐδενὸς οὔτ᾽ ἐπεβουλεύθη τὸ παράπαν, οὔτ᾽ ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν συστρατευομένων.

---

(6) Πόπλιος, φιλοδοξήσας ἐν ἀριστοκρατικῷ πολιτεύματι, τηλικαύτην περιεποιήσατο παρὰ μὲν τοῖς ὄχλοις εὔνοιαν, παρὰ δὲ τῷ συνεδρίῳ πίστιν, ὥστ᾽ ἐν μὲν τῷ δήμῳ κρίνειν τινὸς ἐπιβαλλομένου κατὰ τὰ Ῥωμαίων ἔθη, καὶ πολλὰ κατηγορήσαντος καὶ

πικρῶς, (7) ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶπε προελθὼν, οὐκ ἔφη δὲ πρέπον εἶναι τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων, οὐθενὸς ἀκούειν κατηγοροῦντος Ποπλίου Κορνηλίου Σκιπίωνος, δι' ὃν αὐτὴν τὴν τοῦ λέγειν ἐξουσίαν ἔχουσιν οἱ κατηγοροῦντες. (8) ὧν ἀκούσαντες οἱ πολλοὶ παραχρῆμα διελύθησαν πάντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἀπολιπόντες τὸν κατηγοροῦντα μόνον.

V.

LEGATIONES ROMAM MISSAE.

X. Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος ἡ σύγκλητος, παραγενομένων πρέσβεων παρὰ Εὐμένους καὶ Φαρνάκου καὶ παρὰ τοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνους, ἔτι δὲ παρὰ τῶν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἐκπεπτωκότων, καὶ παρὰ τῶν κατεχόντων τὴν πόλιν, ἐχρημάτισε τούτοις. (2) Ἧκον δὲ καὶ Ῥόδιοι, πρεσβεύοντες ὑπὲρ τῆς Σινωπέων ἀτυχίας. (3) Τούτοις μὲν οὖν, καὶ τοῖς παρ' Εὐμένους καὶ Φαρνάκου πρεσβεύουσιν, ἡ σύγκλητος ἀπεκρίθη, διότι πέμψει πρεσβευτὰς, τοὺς ἐπισκεψομένους περί τε Σινωπέων, καὶ περὶ τῶν τοῖς βασιλεῦσιν ἀμφισβητουμένων. (4) Τοῦ δὲ Κοΐντου Μαρκίου προσφάτως ἐκ τῆς Ἑλλάδος παραγεγονότος, καὶ περί τε τῶν ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ περὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ διασεσαφηκότος, οὐκ ἔτι πολλῶν π.οσεδεήθη λόγων ἡ σύγκλητος· (5) ἀλλ' εἰσκαλεσαμένη καὶ τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου καὶ Μακεδονίας πρεσ-

βεύοντας, διήκουσε μὲν τῶν λόγων, τάς γε μὴν ἀποκρίσεις ἔδωκε, καὶ τὴν διάληψιν ἐποιήσατο τῶν πραγμάτων, οὐ πρὸς τοὺς τῶν πρεσβευτῶν λόγους, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀποπρεσβείαν ἁρμοσαμένη τοῦ Μαρκίου. (6) ὃς ὑπὲρ μὲν τοῦ Φιλίππου τοῦ βασιλέως ἀπηγγέλκει, διότι πεποίηκε μὲν τὰ προσταττόμενα, πεποίηκε δὲ τὰ πάντα βαρυνόμενος· καὶ ὅτι, λαβὼν καιρὸν, πᾶν τι ποιήσει κατὰ Ῥωμαίων. (7) Διὸ καὶ τοῖς μὲν παρὰ τοῦ Φιλίππου πρεσβευταῖς τοιαύτην ἔδωκε τὴν ἀπόκρισιν, δι᾽ ἧς ἐπὶ μὲν τοῖς γεγονόσιν ἐπῄνει τὸν Φίλιππον· εἰς δὲ τὸ λοιπὸν ᾤετο δεῖν προσέχειν αὐτὸν, ἵνα μηδὲν ὑπεναντίον φαίνηται πράττων Ῥωμαίοις. (8) Περὶ δὲ τῶν κατὰ Πελοπόννησον ὁ Μάρκιος τοιαύτην ἐπεποίητο τὴν ἀπαγγελίαν, διότι, τῶν Ἀχαιῶν οὐ βουλομένων ἀναφέρειν οὐδὲν ἐπὶ τὴν σύγκλητον, ἀλλὰ φρονηματιζομένων, καὶ πάντα δι᾽ ἑαυτῶν πράττειν ἐπιβαλλομένων, (9) ἐὰν παρακούσωσι μόνον αὐτῶν κατὰ τὸ παρὸν, καὶ βραχεῖαν ἔμφασιν ποιήσωσι δυσαρεστήσεως, ταχέως ἡ Λακεδαίμων τῇ Μεσσήνῃ συμφρονήσει. (10) τούτου δὲ γενομένου, μετὰ μεγάλης χάριτος ἥξειν τοὺς Ἀχαιοὺς ἔφη, καταπεφευγότας ἐπὶ Ῥωμαίους. (11) Διὸ τοῖς μὲν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἀπεκρίθησαν, τοῖς περὶ Σήριππον, βουλόμενοι μετέωρον ἐᾶσαι τὴν πόλιν· διότι πάντα πεποιήκασιν αὐτοῖς τὰ δυνατὰ, κατὰ δὲ τὸ παρὸν οὐ νομίζουσιν εἶναι τοῦτο τὸ πρᾶγμα πρὸς αὐτούς. (12) Τῶν δὲ Ἀχαιῶν παρακαλούντων, εἰ μὲν δυνατὸν

ἐστι, βοήθειαν αὐτοῖς πέμψαι κατὰ τὴν συμμαχίαν ἐπὶ τοὺς Μεσσηνίους, εἰ δὲ μὴ, προνοηθῆναι, ἵνα μηθεὶς τῶν ἐξ Ἰταλίας μήθ' ὅπλα μήτε σῖτον εἰς τὴν Μεσσήνην εἰσαγάγῃ· (13) τούτων μὲν οὐδενὶ προςεῖχον, ἀπεκρίθησαν δὲ, διότι οὐδ', ἂν ὁ Λακεδαιμονίων ἢ Κορινθίων ἢ Ἀργείων ἀφίστηται δῆμος, οὐ δεήσει τοὺς Ἀχαιοὺς θαυμάζειν, ἐὰν μὴ πρὸς αὐτοὺς ἡγῶνται. (14) Ταύτην δὲ τὴν ἀπόκρισιν ἐκθέμενοι, κηρύγματος ἔχουσαν διάθεσιν τοῖς βουλομένοις ἕνεκεν Ῥωμαίων ἀφίστασθαι τῆς τῶν Ἀχαιῶν πολιτείας, λοιπὸν τοὺς πρεσβευτὰς παρακατεῖχον, καραδοκοῦντες τὰ κατὰ τὴν Μεσσήνην, πῶς προχωρήσει τοῖς Ἀχαιοῖς. (15) Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν τούτοις ἦν.

XI. Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς ἐξαπεστάλησαν ὑπὸ τῶν ἐκ Λακεδαίμονος φυγάδων πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην, ἐν οἷς ἦν Ἀρκεσίλαος, καὶ Ἀγησίπολις, ὃς, ἔτι παῖς ὢν, ἐγενήθη βασιλεὺς ἐν τῇ Σπάρτῃ. (2) Τούτους μὲν οὖν λῃσταί τινες, περιπεσόντες ἐν τῷ πελάγει, διέφθειραν. (3) Οἱ δὲ μετὰ τούτων κατασταθέντες ἐκομίσθησαν εἰς τὴν Ῥώμην.

VI.
LYCORTAS VLCISCITVR CAEDEM PHILOPOEMENIS.

XII. Ὁ Λυκόρτας, ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς,

τοὺς Μεσσηνίους καταπληξάμενος τῷ πολέμῳ * * (2) πάλαι μὲν οἱ Μεσσήνιοι καταπεπληγμένοι τὸν πρὸ τοῦ χρόνον τοὺς προεστῶτας, τότε μόλις ἐθάῤῥησάν τινες αὐτῶν φωνὴν ἀφιέναι (πιστεύσαντες τῇ τῶν πολεμίων ἐφεδρείᾳ) καὶ λέγειν, ὅτι δεῖ πρεσβεύειν ὑπὲρ διαλύσεως. (3) Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Δεινοκράτην, οὐκ ἔτι δυνάμενοι πρὸς τὸ πλῆθος ἀντοφθαλμεῖν, διὰ τὸ περιέχεσθαι τοῖς πράγμασιν, εἴξαντες, ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἰδίας οἰκήσεις. (4) οἱ δὲ πολλοί, παρακληθέντες ὑπό τε τῶν πρεσβυτέρων, καὶ μάλιστα τῶν ἐκ Βοιωτίας πρεσβευτῶν, (5) (οἳ πρόιεγον ἤδη παραγεγονότες ἐπὶ τὰς διαλύσεις, Ἐπαινετὸς καὶ Ἀπολλόδωρος, εὐκαίρως τότε παρέτυχον ἐν τῇ Μεσσήνῃ·) ταχέως ἐπακολουθήσαντες ἐπὶ τὰς διαλύσεις οἱ Μεσσήνιοι, κατέστησαν πρεσβευτάς, καὶ τούτους ἐξέπεμψαν, δεόμενοι τυχεῖν συγγνώμης ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις. (6) Ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν παραλαβὼν τοὺς συνάρχοντας, καὶ διακούσας τῶν παραγεγονότων, μίαν ἔφη Μεσσηνίοις πρὸς τὸ ἔθνος εἶναι διάλυσιν· (7) ἐὰν μὲν τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως καὶ τῆς Φιλοποίμενος ἀναιρέσεως ἤδη παραδῶσιν αὐτῷ, περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐπιτροπὴν δῶσιν τοῖς Ἀχαιοῖς, εἰς δὲ τὴν ἄκραν ἐκδέξωνται παραχρῆμα φυλακήν. (8) Ἀναγγελθέντων δὲ τούτων εἰς τοὺς ὄχλους, οἱ μέν, πάλαι πικρῶς διακείμενοι πρὸς τοὺς αἰτίους τοῦ πολέμου, πρόθυμοι τούτους ἦσαν ἐκδιδόναι καὶ συλλαμβάνειν· οἱ δέ, πεπεισμένοι, μηδὲν πείσεσθαι δεινὸν ἀπὸ τῶν Ἀχαιῶν,

ἑτοίμως συγκατέβαινον εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἐπιτροπήν. (9) τὸ δὲ συνέχον, οὐκ ἔχοντες αἵρεσιν περὶ τῶν παρόντων, ὁμοθυμαδὸν ἐδέξαντο τὰ προτεινόμενα. (10) Τὴν μὲν οὖν ἄκραν εὐθέως παραλαβὼν ὁ στρατηγὸς, τοὺς πελταστὰς εἰς αὐτὴν παρήγαγε. (11) μετὰ δὲ ταῦτα προσλαβὼν τοὺς ἐπιτηδείους ἐκ τοῦ στρατοπέδου, παρῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ συναγαγὼν τοὺς ὄχλους, παρεκάλεσε τὰ πρέποντα τοῖς ἐνεστῶσι καιροῖς, ἐπαγγελλόμενος ἀμεταμέλητον αὐτοῖς ἔσεσθαι τὴν πίστιν. (12) Τῆς μὲν οὖν ὑπὲρ τῶν ὅλων διαλήψεως τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τὸ ἔθνος ἐποιήσατο· καὶ γὰρ ὥσπερ ἐπίτηδες συνέβαινε, τότε πάλιν συναγαγέσθαι τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς Μεγάλην πόλιν ἐπὶ τὴν δευτέραν σύνοδον. (13) Τῶν δὲ ἐν ταῖς αἰτίαις, ὅσοι μὲν μετέσχον τοῦ παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἐπανελέσθαι τὸν Φιλοποίμενα, τούτοις ἐπέταξε παραχρῆμα, πάντας αὐτοὺς ἐξάγειν ἐκ τοῦ ζῆν.

ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ
ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.
LEGATIONES ROMAM MISSAE.

1. Οἱ Μεσσήνιοι, διὰ τὴν αὑτῶν ἄγνοιαν εἰς τὴν ἐσχάτην παραγενόμενοι διάθεσιν, ἀποκατέστησαν εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν τῆς συμπολιτείας, διὰ τὴν Λυκόρτα καὶ τῶν Ἀχαιῶν μεγαλοψυχίαν. (2) ἡ δ' Ἄβια, καὶ Θούρια, καὶ Φαρὰ, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀπὸ μὲν τῆς Μεσσήνης ἐχωρίσθησαν· ἰδίαν δὲ θέμεναι στήλην, ἑκάστη μετεῖχε τῆς κοινῆς συμπολιτείας. (3) Ῥωμαῖοι δὲ, πυθόμενοι κατὰ λόγον κεχωρηκέναι τοῖς Ἀχαιοῖς τὰ κατὰ τὴν Μεσσήνην, οὐδένα λόγον ποιησάμενοι τῆς πρότερον ἀποφάσεως, ἄλλην ἔδωκαν τοῖς αὐτοῖς πρεσβευταῖς ἀπό-

κρισιν, διασαφοῦντες, ὅτι πρόνοιαν πεποίηνται τοῦ μηθένα τῶν ἐξ Ἰταλίας μήθ᾽ ὅπλα μήτε σῖτον εἰςάγειν εἰς τὴν Μεσσήνην. (4) Ἐξ οὗ καταφανεῖς ἅπασιν ἐγενήθησαν, ὅτι τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ τὰ μὴ λίαν ἀναγκαῖα τῶν ἐκτὸς πραγμάτων ἀποτρίβεσθαι καὶ παρορᾶν, ὡς τοὐναντίον καὶ δυσχεραίνουσιν ἐπὶ τῷ μὴ πάντων τὴν ἀναφορὰν ἐφ᾽ ἑαυτοὺς γίγνεσθαι, καὶ πάντα πράττεσθαι μετὰ τῆς αὐτῶν γνώμης. (5) Εἰς δὲ τὴν Λακεδαίμονα παραγενομένων τῶν πρεσβευτῶν ἐκ τῆς Ῥώμης, καὶ κομιζόντων τὴν ἀπόκρισιν· εὐθέως ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν, μετὰ τὸ συντελέσαι τὰ κατὰ τὴν Μεσσήνην, συνῆγε τοὺς πολλοὺς εἰς τὴν τῶν Σικυωνίων πόλιν. (6) Ἀθροισθέντων δὲ τῶν Ἀχαιῶν, ἐδίδου διαβούλιον ὑπὲρ τοῦ προσλαβέσθαι τὴν Σπάρτην εἰς τὴν συμπολιτείαν· (7) φάσκων, Ῥωμαίους μὲν ἀποτρίβεσθαι τὴν πρότερον αὐτοῖς δοθεῖσαν ἐπιτροπὴν ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης· ἀποκεκρίσθαι γὰρ αὐτοὺς νῦν, μηδὲν εἶναι τῶν κατὰ Λακεδαίμονα πραγμάτων εἰς αὐτούς· (8) τοὺς δὲ κυριεύοντας τῆς Σπάρτης κατὰ τὸ παρὸν βούλεσθαι σφίσιν μετέχειν τῆς συμπολιτείας. (9) Διὸ παρεκάλει προσδέχεσθαι τὴν πόλιν. εἶναι γὰρ τοῦτο κατὰ δύο τρόπους συμφέρον· καθ᾽ ἕνα μὲν, ὅτι τούτους [μέλλουσι] προσλήψεσθαι, τοὺς διατετηρηκότας τὴν πρὸς τὸ ἔθνος πίστιν· (10) καθ᾽ ἕτερον δὲ, διότι τῶν ἀρχαίων φυγάδων τοὺς ἀχαρίστως καὶ ἀσεβῶς ἀνεστραμμένους εἰς αὐτοὺς, οὐχ ἕξουσι κοινωνοὺς τῆς πολιτείας, ἀλλ᾽, ἑτέρων αὐτοὺς

ἐκκεκλεικότων τῆς πόλεως, [τούτους οἳ] βεβαιώσαντες τὰς ἐκείνων προαιρέσεις, ἅμα τὴν ἁρμόζουσαν αὐτοῖς χάριν ἀποδώσουσιν μετὰ τῆς τῶν θεῶν προνοίας. (11) Ὁ μὲν οὖν Λυκόρτας, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα λέγων, παρεκάλει τοὺς Ἀχαιοὺς προσδέξασθαι τὴν πόλιν. (12) Ὁ δὲ Διοφάνης καί τινες ἕτεροι βοηθεῖν ἐπειρῶντο τοῖς φυγάσι, καὶ παρεκάλουν τοὺς Ἀχαιοὺς, μὴ συνεπιθέσθαι τοῖς ἐκπεπτωκόσιν, μηδὲ δι᾽ ὀλίγους ἀνθρώπους συνεπισχῦσαι τοῖς ἀσεβῶς καὶ παρανόμως αὐτοὺς ἐκ τῆς πατρίδος ἐκβεβληκόσι. (13) Τοιαῦτα μὲν οὖν ἦν τὰ ῥηθέντα παρ᾽ ἑκατέρων.

II. Οἱ δ᾽ Ἀχαιοὶ, διακούσαντες ἀμφοτέρων, ἔκριναν προσλαβέσθαι τὴν πόλιν, καὶ μετὰ ταῦτα, στήλης προγραφείσης, συνεπολιτεύετο μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἡ Σπάρτη· (2) προσδεξαμένων τῶν ἐν τῇ πόλει τούτους τῶν ἀρχαίων φυγάδων, ὅσοι μηδὲν ἐδόκουν ἀγνωμόνως πεποιηκέναι κατὰ τοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνους. (3) Οἱ δ᾽ Ἀχαιοὶ ταῦτα κυρώσαντες, πρεσβευτὰς ἀπέστειλαν εἰς τὴν Ῥώμην τοὺς περὶ Βίππον τὸν Ἀργεῖον, διασαφήσοντας τῇ συγκλήτῳ περὶ πάντων. (4) Ὁμοίως δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι τοὺς περὶ Χαίρωνα κατέστησαν. (5) Ἐξαπέστειλαν δὲ καὶ οἱ φυγάδες τοὺς περὶ Κλῆτιν Διακτόριον, τοὺς καταστησομένους ἐν τῇ συγκλήτῳ πρὸς τοὺς παρὰ τῶν Ἀχαιῶν πρεσβευτάς. (6) Εἰς δὲ τὴν Ῥώμην παραγεγονότων τῶν πρεσβευτῶν παρά τε τῶν ἐκ Λακεδαίμονος φυγάδων, καὶ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν, ἅμα δὲ

καὶ τῶν παρ' Εὐμένους καὶ παρ' Ἀριαράθου τοῦ βασιλέως ἡκόντων, καὶ τῶν παρὰ Φαρνάκου· τούτοις πρῶτον ἐχρημάτισεν ἡ σύγκλητος. (7) Βραχεῖ δὲ χρόνῳ πρότερον ἀνηγγελκότων τῶν περὶ τὸν Μάρκον πρεσβευτῶν, οὓς ἀπεστάλκεισαν ἐπὶ τὸν Εὐμένει καὶ Φαρνάκει συνεστηκότα πόλεμον, καὶ διασεσαφηκότων περί τε τῆς Εὐμένους μετριότητος ἐν πᾶσιν, καὶ περὶ τῆς Φαρνάκου πλεονεξίας, καὶ καθόλου τῆς ὑπερηφανίας· (8) οὐκ ἔτι πολλῶν προςεδεήθη λόγων ἡ σύγκλητος, διακούσασα τῶν παραγεγονότων, ἀπεκρίθη δὲ, διότι πάλιν πέμψει πρεςβευτὰς, τοὺς φιλοτιμότερον ἐπισκεψομένους ὑπὲρ τῶν διαφερόντων τοῖς προειρημένοις. (9) Μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος φυγάδων εἰσπορευθέντων, καὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἅμα τούτοις, ἐπὶ πολὺ διακούσασα, τοῖς μὲν ἐκ τῆς πόλεως οὐδὲν ἐπετίμησε περὶ τῶν γεγονότων· (10) τοῖς δὲ φυγάσιν ἐπηγγείλατο, γράψειν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς περὶ τοῦ κατελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκείαν. (11) Μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἰσπορευθέντων τῶν περὶ Βίππον τὸν Ἀργεῖον, οὓς ἀπεστάλκει τὸ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνος, καὶ διασαφούντων περὶ τῆς Μεσσηνίων ἀποκαταστάσεως· (12) οὐδενὶ δυσαρεστήσασα περὶ τῶν οἰκονομουμένων ἡ σύγκλητος, ἀπεδέξατο φιλανθρώπως τοὺς πρεσβευτάς.

II.
RES PELOPONNESI.

III. *Κατὰ τὴν Πελοπόννησον παραγενομένων ἐκ Ῥώμης τῶν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος φυγάδων, καὶ κομιζόντων παρὰ τῆς συγκλήτου γράμματα τοῖς Ἀχαιοῖς, ὑπὲρ τοῦ προνοηθῆναι ὑπὲρ τῆς αὐτῶν καθόδου καὶ σωτηρίας εἰς τὴν οἰκείαν·* (2) *ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς ὑπερθέσθαι τὸ διαβούλιον, ἕως ἂν οἱ παρ' αὐτῶν ἔλθωσι πρεσβευταί.* (3) *Ταῦτα δὲ τοῖς φυγάσιν ἀποκριθέντες, συνέθεντο τὴν πρὸς Μεσσηνίους στήλην, συγχωρήσαντες αὐτοῖς πρὸς τοῖς ἄλλοις φιλανθρώποις καὶ τριῶν ἐτῶν ἀτέλειαν, ὥστε τὴν τῆς χώρας καταφθορὰν μηδὲν ἧττον βλάψαι τοὺς Ἀχαιοὺς, ἢ Μεσσηνίους.* (4) *Τῶν δὲ περὶ τὸν Βίππον παραγενομένων ἐκ τῆς Ῥώμης, καὶ διασαφούντων, γραφῆναι τὰ γράμματα περὶ τῶν φυγάδων, οὐ διὰ τὴν τῆς συγκλήτου σπουδὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν φυφάδων φιλοτιμίαν·* (5) *ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων.*

III.
RES ASIAE.

Bellum EVMENIS *et* ARIARATHIS *cum* PHARNACE.

IV. *Κατὰ τὴν Ἀσίαν Φαρνάκης ὁ βασιλεὺς, πάλιν ὀλιγωρήσας τῆς γεγενημένης ἐπὶ Ῥωμαίους*

ἀναφορᾶς, Λεώκριτον μὲν ἔτι κατὰ χειμῶνα μετὰ μυρίων στρατιωτῶν ἐξαπέστειλε πορθήσοντα τὴν Γαλατίαν· (2) αὐτὸς δὲ, τῆς ἐαρινῆς ὥρας ὑποφαινούσης, ἤθροιζε τὰς δυνάμεις, ὡς ἐμβαλῶν εἰς τὴν Καππαδοκίαν. (3) Ἃ πυνθανόμενος Εὐμένης δυσχερῶς μὲν ἔφερε τὸ συμβαῖνον, διὰ τὸ πάντας τοὺς τῆς πίστεως ὅρους ὑπερβαίνειν τὸν Φαρνάκην· ἠναγκάζετο δὲ τὸ παραπλήσιον ποιεῖν. (4) Ἤδη δ' αὐτοῦ συνηθροικότος τὰς δυνάμεις, κατέπλευσαν ἐκ τῆς Ῥώμης οἱ περὶ τὸν Ἄτταλον. (5) Ὁμοῦ δὲ γενόμενοι, καὶ κοινολογηθέντες ἀλλήλοις, ἀνέζευξαν παραχρῆμα μετὰ τῆς στρατιᾶς. (6) Ἀφικόμενοι δὲ εἰς τὴν Γαλατίαν, τὸν μὲν Λεώκριτον οὐκ ἔτι κατέλαβον· τοῦ δὲ Καρσιγνάτου καὶ τοῦ Γαιζοτόριος διαπεμπομένων πρὸς αὐτοὺς ὑπὲρ ἀσφαλείας, οἵ τινες ἐτύγχανον ἔτι πρότερον ᾑρημένοι τὰ Φαρνάκου, καὶ πᾶν ὑπισχνουμένων ποιήσειν τὸ προσταττόμενον· (7) ἀπειπάμενοι τούτους διὰ τὴν προγεγενημένην ἀθεσίαν, ἐξάραντες παντὶ τῷ στρατεύματι, προῆγον ἐπὶ τὸν Φαρνάκην. (8) Παραγενόμενοι δ' ἐκ Καλπίτου πεμπταῖοι πρὸς τὸν Ἅλυν ποταμὸν, ἑκταῖοι πάλιν ἀνέζευξαν εἰς Παρνασσόν. (9) ἔνθα καὶ Ἀριαράθης, ὁ τῶν Καππαδοκῶν βασιλεὺς, συνέμιξεν αὐτοῖς μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως, καὶ ἦλθον εἰς τὴν [Μωκισσέων] χώραν. (10) Ἄρτι δὲ κατεστρατοπεδευκότων αὐτῶν, προσέπεσε παραγενέσθαι τοὺς ἐκ τῆς Ῥώμης πρεσβευτὰς ἐπὶ τὰς διαλύσεις. (11) Ὧν ἀκούσας ὁ βασιλεὺς Εὐμένης, Ἄτταλον

μὲν ἐξαπέστειλε τούτους ἐκδεξόμενον· αὐτὸς δὲ τὰς δυνάμεις ἐδιπλασίαζε, καὶ διεκόσμει φιλοτίμως, ἅμα μὲν ἁρμοζόμενος πρὸς τὰς ἀληθινὰς χρείας, ἅμα δὲ βουλόμενος ἐνδείκνυσθαι τοῖς Ῥωμαίοις, ὅτι δι' αὐτοῦ δυνατός ἐστι τὸν Φαρνάκην ἀμύνασθαι καὶ καταπολεμεῖν.

V. Παραγενομένων δὲ τῶν πρέσβεων, καὶ παρακαλούντων λύειν τὸν πόλεμον, ἔφασκον μὲν οἱ περὶ τὸν Εὐμένη καὶ τὸν Ἀριαράθην, ἕτοιμοι πρὸς πᾶν εἶναι τὸ παρακαλούμενον· (2) ἠξίουν δὲ τοὺς Ῥωμαίους, εἰ μέν ἐστι δυνατὸν, εἰς σύλλογον αὐτοὺς συναγαγεῖν πρὸς τὸν Φαρνάκην, ἵνα, κατὰ πρόσωπον λεγομένων τῶν λόγων, ἴδωσι τὴν ἀθεσίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν ὠμότητα διὰ πλειόνων· (3) εἰ δὲ μὴ τοῦτ' εἴη δυνατὸν, αὐτοὺς γενέσθαι κριτὰς τῶν πραγμάτων ἴσους καὶ δικαίους. (4) Τῶν δὲ πρεσβευτῶν ἀναδεχομένων, πάντα τὰ δυνατὰ καὶ καλῶς ἔχοντα ποιήσειν, ἀξιούντων δὲ τὴν στρατιὰν ἀπάγειν ἐκ τῆς χώρας· (5) (ἄτοπον γὰρ εἶναι, παρόντων αὐτῶν, καὶ λόγους ποιουμένων ὑπὲρ διαλύσεων, ἅμα παρεῖναι τὰ τοῦ πολέμου, καὶ κακοποιεῖν ἀλλήλους·) (6) συνεχώρησαν οἱ περὶ τὸν Εὐμένη, καὶ τῇ κατὰ πόδας εὐθέως ἀναζεύξαντες οὗτοι, προῆγον ὡς ἐπὶ Γαλατίας. (7) Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, πρὸς τὸν Φαρνάκην συμμίξαντες, πρῶτον μὲν ἠξίουν αὐτὸν εἰς λόγους ἐλθεῖν τοῖς περὶ τὸν Εὐμένη, μάλιστα γὰρ ἂν οὕτω τυχεῖν τὰ πράγματα διεξαγωγῆς. (8) Τοῦ δὲ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἀντιβαίνοντος, καὶ

τέλος ἀπειπαμένου, δῆλον μὲν εὐθέως ἦν τοῦτο καὶ Ῥωμαίοις, ὅτι καταγινώσκει προφανῶς ἑαυτοῦ, καὶ διαπιστεῖ τοῖς σφετέροις πράγμασι· (9) πάντη δὲ πάντως βουλόμενοι λῦσαι τὸν πόλεμον, προσεκαρτέρουν, ἕως οὗ συνεχώρησε πέμψειν αὐτοκράτορας ἐπὶ θάλατταν, τοὺς συνθησομένους τὴν εἰρήνην, ἐφ' οἷς ἂν οἱ πρεσβευταὶ κελεύσωσιν. (10) Ἀφικομένων δὲ τῶν πρέσβεων, καὶ συνελθόντων ὁμοῦ τῶν τε Ῥωμαίων καὶ τῶν περὶ Εὐμένη, καὶ τούτων μὲν εἰς ἅπαν ἑτοίμως συγκαταβαινόντων, χάριν τοῦ συντελεσθῆναι τὴν εἰρήνην· (11) τῶν δὲ παρὰ τοῦ Φαρνάκου πρὸς πᾶν διαφερομένων, καὶ τοῖς ὁμολογηθεῖσιν οὐκ ἐμμενόντων, ἀλλ' ἀεί τι προσεπιζητούντων καὶ μεταμελομένων· ταχέως τοῖς Ῥωμαίοις ἐγένετο δῆλον, ὅτι ματαιοπονοῦσιν. οὐ γὰρ οἷος ἦν συγκαταβαίνειν ὁ Φαρνάκης εἰς τὰς διαλύσεις. (12) Ὅθεν ἀπράκτου γενομένης τῆς κοινολογίας, καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀπαλλαγέντων ἐκ τοῦ Περγάμου, καὶ τῶν παρὰ τοῦ Φαρνάκου πρέσβεων ἀπολυθέντων εἰς τὴν οἰκείαν, ὁ μὲν πόλεμος ἐγεγένητο κατάμονος, οἱ δὲ περὶ τὸν Εὐμένη πάλιν ἐγίγνοντο περὶ τὰς εἰς τοῦτον παρασκευάς. (13) Ἐν ᾧ καιρῷ τῶν Ῥοδίων ἐπισπασαμένων τὸν Εὐμένη καὶ φιλοτίμως, οὗτος μὲν ἐξώρμησε μετὰ πολλῆς σπουδῆς, πράξων τὰ κατὰ τοὺς Λυκίους.

IV.

ATTALVS ET FRATRES ROMAM LEGATI.

VI. *Γενομένων συνθηκῶν πρὸς ἀλλήλους Φαρνάκου καὶ Ἀττάλου καὶ τῶν λοιπῶν, ἅπαντες μετὰ τῶν οἰκείων δυνάμεων ἀνεχώρησαν εἰς τὴν οἰκείαν.* (2) *Εὐμένης δὲ, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀπολελυμένος τῆς ἀῤῥωστίας, καὶ διατρίβων ἐν Περγάμῳ, παραγενομένου τἀδελφοῦ, καὶ διασαφοῦντος περὶ τῶν ᾠκονομημένων, εὐδοκήσας τοῖς γεγονόσιν, προέθετο πέμπειν τοὺς ἀδελφοὺς ἅπαντας εἰς τὴν Ῥώμην·* (3) *ἅμα μὲν ἐλπίζων, πέρας ἐπιθήσειν τῷ πρὸς τὸν Φαρνάκην πολέμῳ διὰ τῆς τούτων πρεσβείας, ἅμα δὲ συστῆσαι σπουδάζων τοὺς ἀδελφοὺς τοῖς τε ἰδίᾳ φίλοις καὶ ξένοις ὑπάρχουσιν αὐτῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ τῇ συγκλήτῳ κατὰ κοινόν.* (4) *Προθύμων δὲ καὶ τῶν περὶ τὸν Ἄτταλον ὑπαρχόντων, ἐγένοντο περὶ τὴν ἐκδημίαν.* (5) *Καὶ τούτων παραγινομένων εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ κατ' ἰδίαν μὲν πάντες ἀπεδέχοντο τοὺς νεανίσκους φιλανθρώπως, ἅτε συνήθειαν ἐσχηκότες ἐν ταῖς περὶ τὴν Ἀσίαν στρατείαις· ἔτι δὲ μεγαλομερέστερον ἡ σύγκλητος ἀπεδέξατο τὴν παρουσίαν αὐτῶν.* (6) *Καὶ γὰρ ξένια καὶ παροχὰς τὰς μεγίστας ἐξέθηκεν αὐτοῖς, καὶ πρὸς τὴν ἔντευξιν καλῶς ἀπήντησεν.* (7) *Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἄτταλον εἰσελθόντες εἰς τὴν σύγκλητον, τά τε προϋπάρχοντα φιλάνθρωπα διὰ πλειόνων λόγων ἀνενεώ-*

σαντο, καὶ τοῦ Φαρνάκους κατηγορήσαντες παρεκάλουν, ἐπιστροφήν τινα ποιήσασθαι, δι' ἧς τεύξεται τῆς ἁρμοζούσης δίκης. (8) Ἡ δὲ σύγκλητος διακούσασα, φιλανθρώπως ἀπεκρίθη, διότι πέμψει πρεσβευτὰς τοὺς κατὰ πάντα τρόπον λύσοντας τὸν πόλεμον. (9) Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν οὕτως εἶχεν.

V.

RES PELOPONNESI.

(I.) *Legatio ab Achaeis ad* PTOLEMAEVM *destinata.*

VII. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Πτολεμαῖος ὁ βασιλεὺς, βουλόμενος ἐμπλέκεσθαι τῷ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνει, διεπέμψατο πρεσβευτὴν, ἐπαγγελλόμενος δεκαναΐαν δώσειν ἐντελῆ πεντηκοντηρικῶν πλοίων. (2) Οἱ δ' Ἀχαιοὶ, καὶ διὰ τὸ δοκεῖν τὴν δωρεὰν ἀξίαν εἶναι χάριτος, ἀσμένως ἀπεδέξαντο τὴν ἐπαγγελίαν. δοκεῖ γὰρ ἡ δαπάνη οὐ πολὺ λείπειν τῶν δέκα ταλάντων. (3) Ταῦτα δὲ βουλευσάμενοι, προεχειρίσαντο πρεσβευτὰς, Λυκόρταν, καὶ Πολύβιον, καὶ σὺν τούτοις Ἄρατον, υἱὸν Ἀράτου τοῦ Σικυωνίου, τοὺς ἅμα μὲν εὐχαριστήσοντας τῷ βασιλεῖ περί τε τῶν ὅπλων, ὧν πρότερον ἀπέστειλε, καὶ τοῦ νομίσματος, ἅμα δὲ παραληψομένους τὰ πλοῖα, καὶ πρόνοιαν ποιησομένους περὶ τῆς ἀποκομιδῆς αὐτῶν.

(4) *Κατέστησαν δὲ τὸν μὲν Λυκόρταν, διὰ τὸ κατὰ τὸν καιρὸν, καθ᾽ ὃν ἐποιεῖτο τὴν ἀνανέωσιν τῆς συμμαχίας ὁ Πτολεμαῖος, στρατηγοῦντα τότε συνεργῆσαι φιλοτίμως αὐτῷ·* (5) *τὸν δὲ Πολύβιον, νεώτερον ὄντα τῆς κατὰ τοὺς νόμους ἡλικίας, διὰ τὸ τὴν τότε συμμαχίαν αὐτοῦ τὸν πατέρα πρεσβεύσαντα πρὸς Πτολεμαῖον ἀνανεώσασθαι, καὶ τὴν δωρεὰν τῶν ὅπλων καὶ τοῦ νομίσματος ἀγαγεῖν τοῖς Ἀχαιοῖς·* (6) *παραπλησίως δὲ καὶ τὸν Ἄρατον, διὰ τὰς προγονικὰς συστάσεις πρὸς τὴν βασιλείαν.* (7) *Οὐ μὴν συνέβη γε τὴν πρεσβείαν ταύτην ἐξελθεῖν, διὰ τὸ μεταλλάξαι τὸν Πτολεμαῖον περὶ τοὺς καιροὺς τούτους.*

(II.) CHAERON *Spartanus.*

VIII. *Κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς ἦν τις ἐν Λακεδαίμονι Χαίρων, ὃς ἐτύγχανε τῷ πρότερον ἔτει πεπρεσβευκὼς εἰς τὴν Ῥώμην, ἄνθρωπος ἀγχίνους μὲν καὶ πρακτικὸς, νέος δὲ, καὶ ταπεινὸς, καὶ δημοτικῆς ἀγωγῆς τετευχώς.* (2) *Οὗτος, ὀχλαγωγῶν, καὶ κινήσας ὃ μηθεὶς ἕτερος ἐθάῤῥει, ταχέως περιεποιήσατο φαντασίαν παρὰ τοῖς πολλοῖς.* (3) *Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀφελόμενος τὴν χώραν, ἣν οἱ τύραννοι συνεχώρησαν ταῖς ὑπολειφθείσαις τῶν φυγάδων ἀδελφαῖς καὶ γυναιξὶ καὶ μητράσι καὶ τέκνοις, ταύτην διέδωκε τοῖς λεπτοῖς εἰκῇ καὶ ἀνίσως κατὰ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν.* (4) *Μετὰ δὲ ταῦτα τοῖς κοινοῖς*

ὡς ἰδίοις χρώμενος, ἐξεδαπάνα τὰς προσόδους, οὐ νόμου στοχαζόμενος, οὐ κοινοῦ δόγματος, οὐκ ἄρχοντος. (5) ἐφ' οἷς τινες ἀγανακτήσαντες, ἐσπούδαζον κατασταθῆναι δοκιμαστῆρες τῶν κοινῶν κατὰ τοὺς νόμους. (6) Ὁ δὲ Χαίρων, θεωρῶν τὸ γιγνόμενον, καὶ συνειδὼς αὑτῷ κακῶς κεχειρικότι τὰ τῆς πόλεως, τὸν ἐπιφανέστατον τῶν δοκιμαστήρων Ἀπολλωνίδην, καὶ μάλιστα δυνάμενον ἐρευνῆσαι τὴν πλεονεξίαν αὐτοῦ, τοῦτον ἀποπορευόμενον ἡμέρας ἐκ βαλανείου, προσπέμψας τινὰς, ἐξεκέντησεν. (7) Ὧν προσπεσόντων τοῖς Ἀχαιοῖς, καὶ τοῦ πλήθους ἀγανακτήσαντος ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, ἐξ αὐτῆς ὁ στρατηγὸς ὁρμήσας καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Λακεδαίμονα, τόν τε Χαίρωνα παρήγαγεν εἰς κρίσιν ὑπὲρ τοῦ φόνου, τοῦ κατὰ τὸν Ἀπολλωνίδην, καὶ κατακρίνας ἐποίησε δέσμιον· (8) τούς τε λοιποὺς δοκιμαστῆρας παρώξυνε πρὸς τὸ ποιεῖσθαι τὴν ζήτησιν τῶν δημοσίων ἀληθινὴν, φροντίσαι δὲ καὶ περὶ τοῦ κομίσασθαι τὰς οὐσίας τοὺς τῶν φυγάδων ἀναγκαίους πάλιν, ἃς ὁ Χαίρων αὐτῶν ἀφείλετο βραχεῖ χρόνῳ πρότερον.

(III.) *Comparatio* ARISTAENI *et* PHILOPOEMENIS.

IX. Φιλοποίμενα καὶ Ἀρίσταινον τοὺς Ἀχαιοὺς συνέβη οὔτε τὴν φύσιν ὁμοίαν σχεῖν, οὔτε τὴν αἵρεσιν τῆς πολιτείας. (2) Ἦν γὰρ ὁ Φιλοποίμην εὖ

πεφυκὼς πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας, καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν· ὁ δ' ἕτερος πρὸς τὰ πολιτικὰ καὶ λογικὰ τῶν διαβουλίων. (3) Τῇ δ' αἱρέσει κατὰ τὴν πολιτείαν τοῦτο διέφερον ἀλλήλοις. Τῆς γὰρ Ῥωμαίων ὑπεροχῆς ἤδη τοῖς Ἑλληνικοῖς πράγμασιν ἐμπλεκομένης ὁλοσχερῶς, κατά τε τοὺς Φιλιππικοὺς καὶ τοὺς Ἀντιοχικοὺς καιρούς· (4) ὁ μὲν Ἀρίσταινος ἦγε τὴν ἀγωγὴν τῆς πολιτείας οὕτως, ὥστε πᾶν τὸ πρόσφορον Ῥωμαίοις ἐξ ἑτοίμου ποιεῖν, ἔνια δὲ καὶ πρὶν ἢ προστάξαι ἐκείνους. (5) ἐπειρᾶτο μέντοι γε τῶν νόμων ἔχεσθαι δοκεῖν, καὶ τὴν τοιαύτην ἐφείλκετο φαντασίαν, εἴκων, ὁπότε τούτων ἀντιπίπτοι τις προδήλως τοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων γραφομένοις. (6) Ὁ δὲ Φιλοποίμην, ὅσα μὲν εἴη τῶν προκαλουμένων ἀκόλουθα τοῖς νόμοις καὶ τῇ συμμαχίᾳ, πάντα συγκατῄνει καὶ συνέπραττεν ἀπροφασίστως· (7) ὅσα δὲ τούτων ἐκτὸς ἐπιτάττοιεν, οὐχ οἷός τ' ἦν ἐθελοντὴς συνυπακούειν, ἀλλὰ τὰς μὲν ἀρχὰς ἔφη δεῖν δικαιολογεῖσθαι, μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ἀξιοῦν· (8) εἰ δὲ μηδ' οὕτως πείθοιεν, τέλος οἷον ἐπιμαρτυρομένους εἴκειν, καὶ τότε ποιεῖν τὸ παραγγελλόμενον.

ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΤΗΣ ἙΚΤΗΣ

ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ἹΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.

CALLICRATES, ROMAM LEGATVS, PRODIT LIBERTATEM ACHAEORVM.

I. *Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, ἀναδόντος Ὑπερβάτου τοῦ στρατηγοῦ διαβούλιον, ὑπὲρ τῶν γεγραμμένων παρὰ Ῥωμαίων ὑπὲρ τῆς τῶν ἐκ Λακεδαίμονος φυγάδων καθόδου, τί δεῖ ποιεῖν·* (2) *οἱ μὲν περὶ τὸν Λυκόρταν παρεκάλουν, μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων, διότι Ῥωμαῖοι ποιοῦσι μὲν τὸ καθῆκον αὐτοῖς, συνυπακούοντες τοῖς ἀκληρεῖν δοκοῦσιν εἰς τὰ μέτρια τῶν ἀξιουμένων·* (3) *ὅταν μέντοι γε διδάξῃ εις αὐτοὺς, ὅτι τῶν παρακαλουμένων τὰ μὲν*

ἔστιν ἀδύνατα, τὰ δὲ μεγάλην αἰσχύνην ἐπιφέροντα καὶ βλάβην τοῖς φίλοις, οὔτε φιλονεικεῖν εἰώθασιν, οὔτε παραβιάζεσθαι περὶ τῶν τοιούτων. (4) Διὸ καὶ νῦν, ἐάν τις αὐτοὺς διδάξῃ, ὅτι συμβήσεται τοῖς Ἀχαιοῖς, ἂν πειθαρχήσωσι τοῖς γραφομένοις, παραβῆναι τοὺς ὅρκους, τοὺς νόμους, τὰς στήλας, ἃ συνέχει τὴν κοινὴν συμπολιτείαν ἡμῶν· (5) ἀναχωρήσουσι καὶ συγκαταθήσονται, διότι καλῶς ἐπέχομεν, καὶ παραιτούμεθα περὶ τῶν γραφομένων. Ταῦτα μὲν οὖν οἱ περὶ τὸν Λυκόρταν ἔλεγον. (6) Οἱ δὲ περὶ τὸν Ὑπέρβατον καὶ Καλλικράτην πειθαρχεῖν τοῖς γραφομένοις παρῄνουν, καὶ μήτε νόμον, μήτε στήλην, μήτ' ἄλλο μηδὲν τούτου νομίζειν ἀναγκαιότερον. (7) Τοιαύτης δ' οὔσης τῆς ἀντιλογίας, ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς πρεσβευτὰς ἐξαποστεῖλαι πρὸς τὴν σύγκλητον, τοὺς διδάξοντας ἃ Λυκόρτας λέγει. (8) Καὶ παραυτίκα κατέστησαν πρεσβευτὰς, Καλλικράτην Λεοντήσιον, Λυδιάδαν Μεγαλοπολίτην, Ἄρατον Σικυώνιον, καί, δόντες ἐντολὰς ἀκολούθους τοῖς προειρημένοις, ἐξαπέστειλαν. (9) Ὧν καὶ παραγενομένων εἰς τὴν Ῥώμην, εἰσελθὼν ὁ Καλλικράτης εἰς τὴν σύγκλητον, τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ ταῖς ἐντολαῖς ἀκολούθως διδάσκειν τὸ συνέδριον, ὥστε τοὐναντίον ἐκ καταβολῆς ἐπεχείρησεν, οὐ μόνον τῶν ἀντιπολιτευομένων κατηγορεῖν θρασέως, ἀλλὰ καὶ τὴν σύγκλητον νουθετεῖν.

II. Ἔφη γάρ, αὐτοὺς τοὺς Ῥωμαίους αἰτίους εἶναι τοῦ μὴ πειθαρχεῖν αὐτοῖς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ

παρακούειν καὶ τῶν γραφομένων καὶ τῶν παραγγελλομένων. (2) δυοῖν γὰρ οὐσῶν αἱρέσεων κατὰ τὸ παρὸν ἐν πάσαις ταῖς δημοκρατικαῖς πολιτείαις· καὶ τῶν μὲν φασκόντων, δεῖν ἀκολουθεῖν τοῖς γραφομένοις ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ μήτε νόμον, μήτε στήλην, μήτ' ἄλλο μηδὲν προὐργιαίτερον νομίζειν τῆς Ῥωμαίων προαιρέσεως· (3) τῶν δὲ τοὺς νόμους προφερομένων, καὶ τοὺς ὅρκους, καὶ τὰς στήλας, καὶ παρακαλούντων τὰ πλήθη, μὴ ῥᾳδίως ταῦτα παραβαίνειν· (4) ἀχαϊκωτέραν εἶναι παρὰ πολὺ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, καὶ νικητικωτέραν ἐν τοῖς πολλοῖς. (5) ἐξ οὗ τοῖς μὲν αἱρουμένοις τὰ Ῥωμαίων ἀδοξίαν συνεξακολουθεῖν παρὰ τοῖς ὄχλοις καὶ διαβολὴν, τοῖς δ' ἀντιπράττουσι τἀναντία. (6) Ἐὰν μὲν οὖν ὑπὸ τῆς συγκλήτου γίγνηταί τις ἐπισημασία, ταχέως καὶ τοὺς πολιτευομένους μεταθέσθαι πρὸς τὴν Ῥωμαίων αἵρεσιν, καὶ τοὺς πολλοὺς τούτοις ἐπακολουθήσειν διὰ τὸν φόβον. (7) ἐὰν δὲ παρορᾶται τοῦτο τὸ μέρος, ἅπαντας ἀπονεύσειν ἐπ' ἐκείνην τὴν ὑπόθεσιν, ἐνδοξοτέραν γὰρ εἶναι καὶ καλλίω παρὰ τοῖς ὄχλοις. (8) Διὸ καὶ νῦν ἤδη τινὰς, οὐθὲν ἕτερον προσφερομένους δίκαιον πρὸς φιλοδοξίαν, δι' αὐτὸ τοῦτο τῶν μεγίστων τυγχάνειν τιμῶν παρὰ τοῖς ἰδίοις πολιτεύμασι, διὰ τὸ δοκεῖν ἀντιλέγειν τοῖς ὑφ' ὑμῶν γραφομένοις, χάριν τοῦ διαμένειν τοὺς νόμους ἰσχυροὺς καὶ τὰ δόγματα τὰ γιγνόμενα παρ' αὐτοῖς. (9) Εἰ μὲν οὖν διακόρως ἔχουσιν ὑπὲρ τοῦ πειθαρχεῖν αὐτοῖς τοὺς Ἕλληνας καὶ συνυπακούειν τοῖς γραφομένοις, ἄγειν

αὐτοὺς ἐκέλευε τὴν ἀγωγὴν, ἣν καὶ νῦν ἄγουσιν. (10) εἰ δὲ βούλονται γίγνεσθαί σφισι τὰ παραγγελλόμενα, καὶ μηθένα καταφρονεῖν τῶν γραφομένων, ἐπιστροφὴν ποιήσασθαι παρεκάλει τοῦ μέρους τούτου τὴν ἐνδεχομένην. (11) Εἰ δὲ μὴ, σαφῶς εἰδέναι, διότι τἀναντία συμβήσεται ταῖς ἐπινοίαις αὐτῶν· ὃ καὶ νῦν ἥκει γενόμενον. (12) Πρώην μὲν γὰρ, ἐν τοῖς Μεσσηνιακοῖς, πολλὰ ποιήσαντος Κοΐντου Μαρκίου, πρὸς τὸ μηδὲν τοὺς Ἀχαιοὺς βουλεύσασθαι περὶ Μεσσηνίων ἄνευ τῆς Ῥωμαίων προαιρέσεως· (13) παρακούσαντας καὶ ψηφισαμένους αὐτοὺς τὸν πόλεμον, οὐ μόνον τὴν χώραν αὐτῶν καταφθεῖραι πᾶσαν ἀδίκως, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν πολιτῶν, οὓς μὲν φυγαδεῦσαι, τινὰς δ᾽ αὐτῶν ἐκδότους λαβόντας, αἰκισαμένους πᾶσαν αἰκίαν, ἀποκτεῖναι, διότι προεκαλοῦντο περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων ἐπὶ Ῥωμαίους. (14) Νῦν δὲ πάλιν ἐκ πλείονος χρόνου γραφόντων αὐτῶν ὑπὲρ τῆς καθόδου τῶν ἐκ Λακεδαίμονος φυγάδων, τοσοῦτον ἀπέχειν τοῦ πειθαρχεῖν, ὡς καὶ στήλην τεθεῖσθαι, καὶ πεποιῆσθαι πρὸς τοὺς κατέχοντας τὴν πόλιν ὅρκους, ὑπὲρ τοῦ μηδέποτε κατελεύσεσθαι τοὺς φυγάδας. (15) Εἰς ἃ βλέποντας αὐτοὺς, ἠξίου πρόνοιαν ποιεῖσθαι τοῦ μέλλοντος.

III. Ὁ μὲν οὖν Καλλικράτης, ταῦτα καὶ τοιαῦτα εἰπὼν, ἀπῆλθεν. (2) Οἱ φυγάδες δ᾽ ἐπεισελθόντες, καὶ βραχέα περὶ αὐτῶν διδάξαντες, καί τινα τῶν πρὸς τὸν κοινὸν ἔλεον εἰπόντες, ἀνεχώρησαν.

(3) Ἡ δὲ σύγκλητος, δόξασα τὸν Καλλικράτην λέγειν τι τῶν αὐτῇ συμφερόντων, καὶ διδαχθεῖσα, διότι δεῖ τούς γε τοῖς αὐτοῖς δόγμασι συνηγοροῦντας αὔξειν, τοὺς δὲ ἀντιλέγοντας ταπεινοῦν· (4) οὕτω καὶ τότε πρῶτον ἐπεβάλετο, τοὺς μὲν κατὰ τὸ βέλτιστον ἱσταμένους ἐν τοῖς ἰδίοις πολιτεύμασιν ἐλαττοῦν, τοὺς δὲ καὶ δικαίως * προστρέχοντας αὐτῇ σωματοποιεῖν. (5) Ἐξ ὧν αὐτῇ συνέβη κατὰ βραχὺ, τοῦ χρόνου προβαίνοντος, κολάκων μὲν εὐπορεῖν, φίλων δὲ σπανίζειν ἀληθινῶν. (6) Οὐ μὴν, ἀλλὰ τότε περὶ μὲν τῆς καθόδου τῶν φυγάδων οὐ μόνον τοῖς Ἀχαιοῖς ἔγραψε, παρακαλοῦσα συνεπισχύειν, ἀλλὰ καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς καὶ τοῖς Ἠπειρώταις· σὺν δὲ τούτοις, Ἀθηναίοις, Βοιωτοῖς, Ἀκαρνᾶσιν· πάντας ὡσανεὶ προδιαμαρτυρομένη, χάριν τοῦ συντρίψαι τοὺς Ἀχαιούς. (7) Περὶ δὲ τοῦ Καλλικράτους αὐτοῦ κατ᾽ ἰδίαν, παρασιωπήσασα τοὺς συμπρεσβευτὰς, κατέταξεν εἰς τὴν ἀπόκρισιν, διότι δεῖ τοιούτους ὑπάρχειν ἐν τοῖς πολιτεύμασιν ἄνδρας, οἷός ἐστι Καλλικράτης. (8) Ὁ δὲ προειρημένος, ἔχων τὰς ἀποκρίσεις ταύτας, παρῆν εἰς τὴν Ἑλλάδα περιχαρής· οὐκ εἰδὼς, ὅτι μεγάλων κακῶν ἀρχηγὸς γέγονε πᾶσι μὲν τοῖς Ἕλλησι, μάλιστα δὲ τοῖς Ἀχαιοῖς. (9) Ἔτι γὰρ τούτοις ἐξῆν καὶ κατ᾽ ἐκείνους τοὺς χρόνους κατὰ ποσὸν ἰσολογίαν ἔχειν πρὸς Ῥωμαίους, διὰ τὸ τετηρηκέναι τὴν πίστιν ἐν τοῖς ἐπιφανεστάτοις καιροῖς, ἐξ οὗ τὰ Ῥωμαίων εἵλοντο, λέγω δὲ τοῖς κατὰ Φίλιππον καὶ

Ἀντίοχον. (10) ἔτι δὲ τοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνους ηὐξημένου, καὶ προκοπὴν εἰληφότος κατὰ τὸ βέλτιστον ἀφ' ὧν ἡμεῖς ἱστοροῦμεν χρόνων· αὕτη πάλιν ἀρχὴ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐγένετο μεταβολῆς, τὸ Καλλικράτους θράσος· (11) ὅτι Ῥωμαῖοι, ὄντες ἄνθρωποι καὶ ψυχῇ χρώμενοι λαμπρᾷ καὶ προαιρέσει καλῇ, πάντας μὲν ἐλεοῦσι τοὺς ἐπταικότας, καὶ πᾶσι πειρῶνται χαρίζεσθαι τοῖς καταφεύγουσιν ὡς αὐτούς· (12) ὅταν μέντοι γέ τις ὑπέμνησε τῶν δικαίων, τετηρηκὼς τὴν πίστιν, ἀνατρέχουσι καὶ διορθοῦνται σφᾶς αὐτοὺς κατὰ δύναμιν ἐν τοῖς πλείστοις. (13) Ὁ δὲ Καλλικράτης, πρεσβεύσας κατὰ τοὺς ἐνεστῶτας καιροὺς εἰς τὴν Ῥώμην χάριν τοῦ λέγειν τὰ δίκαια περὶ τῶν Ἀχαιῶν, χρησάμενος κατὰ τοὐναντίον τοῖς πράγμασιν, καὶ συνεπισπασάμενος τὰ κατὰ Μεσσηνίους, ὑπὲρ ὧν οὐδ' ἐνεκάλουν οἱ Ῥωμαῖοι, παρῆν εἰς Ἀχαΐαν, προσανατεινόμενος τὸν ἀπὸ Ῥωμαίων φόβον· (14) καί, διὰ τὴν ἀποπρεσβείαν καταπληξάμενος καὶ συντρίψας τοὺς ὄχλους, διὰ τὸ μηδὲν εἰδέναι τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατ' ἀλήθειαν εἰρημένων ἐν τῇ συγκλήτῳ τοὺς πολλούς, πρῶτον μὲν ᾑρέθη στρατηγός, πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς καὶ δωροδοκηθείς· (15) ἑξῆς δὲ τούτοις, παραλαβὼν τὴν ἀρχήν, κατῆγε τοὺς ἐκ τῆς Λακεδαίμονος καὶ τοὺς ἐκ τῆς Μεσσήνης φυγάδας.

II.

GRACCHVS IN HISPANIA.

IV. *Πολυβίου δ' εἰπόντος, τριακοσίους αὐτῶν (Κελτιβήρων) καταλῦσαι πόλεις Τιβέριον Γράκχον· κωμῳδῶν φησι Ποσειδώνιος τοῦτο τῷ Γράκχῳ χαρίσασθαι τὸν ἄνδρα, τοὺς πύργους καλοῦντα πόλεις, ὥσπερ ἐν ταῖς θριαμβικαῖς πομπαῖς.* (2) *Καὶ ἴσως οὐκ ἄπιστον τοῦτο λέγει· καὶ γὰρ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ξυγγραφεῖς ῥαδίως ἐπὶ τοῦτο φέρονται τὸ ψεῦσμα, καλλωπίζοντες τὰς πράξεις.*

III.

Mortuo PHILIPPO, *initia regni* PERSEI.

V. *Περσεὺς, ἀνανεωσάμενος τὴν φιλίαν τὴν πρὸς Ῥωμαίους, εὐθέως ἑλληνοκοπεῖν ἐπεβάλλετο· κατακαλῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τοὺς τὰ χρέα φεύγοντας, καὶ τοὺς πρὸς καταδίκας ἐκπεπτωκότας, καὶ τοὺς ἐπὶ βασιλικοῖς ἐγκλήμασι παρακεχωρηκότας.* (2) *καὶ τούτων ἐξετίθει προγραφὰς εἴς τε Δῆλον καὶ Δελφοὺς, καὶ τὸ τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς ἱερόν· διδοὺς οὐ μόνον τὴν ἀσφάλειαν τοῖς καταπορευομένοις, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπαρχόντων κομιδὴν, ἀφ' ὧν ἕκαστος ἔφυγε.* (3) *παρέλυσε δὲ καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ Μακεδονίᾳ τῶν βασιλικῶν ὀφειλημάτων, ἀφῆκε δὲ καὶ τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐγκεκλεισμένους ἐπὶ βασιλικαῖς αἰτίαις.* (4) *Ταῦτα δὲ ποιήσας, πολλοὺς ἐμετεώρισε, δοκῶν*

καλὰς ἐλπίδας ὑποδεικνύναι πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἐν αὐτῷ. (5) Ἐπέφαινε δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ λοιπῷ βίῳ προστασίαν τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα. (6) κατά τε γὰρ τὴν ἐπιφάνειαν ἦν ἱκανὸς, καὶ πρὸς πᾶσαν σωματικὴν χρείαν τὴν διατείνουσαν εἰς τὸν πραγματικὸν τρόπον εὔθετος· κατά τε τὴν ἐπίφασιν εἶχεν ἐπισκύνιον καὶ τάξιν οὐκ ἀνοίκειον τῆς ἡλικίας. (7) Ἐπεφεύγει δὲ καὶ τὴν πατρικην ἀσέλγειαν, τήν τε περὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὴν περὶ τοὺς πότους· καὶ οὐ μόνον αὐτὸς μέτριον ἔπινε δειπνῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ συνόντες αὐτῷ φίλοι. (8) Καὶ τὰ μὲν προοίμια τῆς Περσέως ἀρχῆς τοιαύτην ἔσχε διάθεσιν.

---

(9) Φίλιππος ὁ βασιλεὺς, ὅτε μὲν ηὐξήθη καὶ τὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐξουσίαν ἔλαβε, πάντων ἦν ἀπιστότατος καὶ παρανομώτατος· ὅτε δὲ πάλιν τὰ τῆς τύχης ἀντέπνευσε, πάντων μετριώτατος. (10) ἐπεὶ δὲ τοῖς ὅλοις πράγμασιν ἔπταισε, πρὸς πᾶν τὸ μέλλον ἁρμοζόμενος ἐπειρᾶτο κατὰ πάντα τρόπον σωματοποιεῖν τὴν αὐτοῦ βασιλείαν.

IV.

PAX *confecta inter* EVMENEM *et* PHARNACEM *sociosque.*

VI. Ὁ Φαρνάκης, ἐξαπιναίου καὶ βαρείας αὐτῷ τῆς ἐφόδου γενομένης, ἕτοιμος ἦν πρὸς πᾶν τὸ

προτεινόμενον· πρέσβεις γὰρ ἐξαπέστειλε πρὸς Εὐμένη καὶ Ἀριαράθην. (2) Τῶν δὲ περὶ Εὐμένη καὶ Ἀριαράθην προσδεξαμένων τοὺς λόγους, καὶ παραχρῆμα συνεξαποστειλάντων πρεσβευτὰς παρ' αὐτῶν πρὸς τὸν Φαρνάκην, καὶ τούτου γενομένου πλεονάκις παρ' ἑκατέρων, ἐκυρώθησαν αἱ διαλύσεις ἐπὶ τούτοις· (3) *Εἰρήνην ὑπάρχειν Εὐμένει καὶ Προυσίᾳ καὶ Ἀριαράθῃ πρὸς Φαρνάκην καὶ Μιθριδάτην εἰς τὸν πάντα χρόνον.* (4) *Γαλατίας μὴ ἐπιβαίνειν Φαρνάκην κατὰ μηδένα τρόπον. ὅσαι γεγόνασιν πρότερον συνθῆκαι Φαρνάκῃ πρὸς Γαλάτας, ἀκύρους ὑπάρχειν.* (5) *ὁμοίως Παφλαγονίας ἐκχωρεῖν, ἀποκαταστήσοντα τοὺς οἰκήτορας, οὓς πρότερον ἐξαγηόχει, σὺν δὲ τούτοις ὅπλα καὶ βέλη καὶ τὰς ἄλλας παρασκευάς.* (6) *ἀποδοῦναι δὲ καὶ Ἀριαράθῃ τῶν τε χωρίων, ὅσα παρῄρητο, μετὰ τῆς προϋπαρχούσης παρασκευῆς, καὶ τοὺς ὁμήρους.* (7) *ἀποδοῦναι δὲ καὶ Τήϊον παρὰ τὸν Πόντον·* (ὃ μετά τινα χρόνον Εὐμένης ἔδωκε Προυσίᾳ πεισθείς, μετὰ μεγάλης χάριτος.) (8) Ἐγράφη δὲ καὶ, *τοὺς αἰχμαλώτους ἀποκαταστῆσαι Φαρνάκην χωρὶς λύτρων, καὶ τοὺς αὐτομόλους ἅπαντας·* (9) *πρὸς δὲ τούτοις, τῶν χρημάτων καὶ τῆς γάζης, ἧς ἀπήνεγκε παρὰ Μορ-*

ζίου καὶ Ἀριαράθου, ἀποδοῦναι τοῖς προειρημένοις βασιλεῦσιν ἐννακόσια τάλαντα· (10) καὶ τοῖς περὶ τὸν Εὐμένη τ' προσθεῖναι, τὴν εἰς τὸν πόλεμον δαπάνην. (11) Ἐπεγράφη δὲ καὶ Μιθριδάτῃ, τῷ τῆς Ἀρμενίας σατράπῃ, τ' τάλαντα, διότι παραβὰς τὰς πρὸς Εὐμένη συνθήκας ἐπολέμησεν Ἀριαράθῃ. (12) Περιελήφθησαν δὲ ταῖς συνθήκαις, τῶν μὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν δυναστῶν Ἀρταξίας, ὁ τῆς πλείστης Ἀρμενίας ἄρχων, καὶ Ἀκουσίλοχος· (13) τῶν δὲ κατὰ τὴν Εὐρώπην, Γάταλος ὁ Σαρμάτης· τῶν δ' αὐτονομουμένων, Ἡρακλεῶται, Μεσημβριανοί, Χεῤῥονησῖται, σὺν δὲ τούτοις Κυζικηνοί. (14) Περὶ δὲ τῶν ὁμήρων τελευταῖον ἐγράφη, πόσους δεήσει καὶ τίνας δοῦναι τὸν Φαρνάκην· ὧν καὶ παραγενηθέντων, ἐξαυτῆς ἀνέζευξαν αἱ δυνάμεις. (15) Καὶ τοῦ μὲν Εὐμένη καὶ Ἀριαράθῃ πρὸς Φαρνάκην συστάντος πολέμου τοιοῦτον ἀπέβη τὸ τέλος.

V.

LYCIORVM *Legatio Romam missa contra* RHODIOS.

VII. ***Μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν ὑπάτων Τιβερίου καὶ Κλαυδίου, τὴν πρὸς Ἴστρους καὶ Ἀγρίους, ἡ σύγκλητος ἐχρημάτισε τοῖς παρὰ τῶν Λυκίων ἥκουσι πρεσβευταῖς, ἤδη τῆς θερείας ληγούσης· (2) οἵ-***

τινες παρεγένοντο μὲν εἰς τὴν Ῥώμην, ἤδη καταπεπολεμημένων τῶν Λυκίων, ἐξαπεστάλησαν δὲ χρόνοις ἱκανοῖς ἀνώτερον. (3) Οἱ γὰρ Ξάνθιοι, καθ' ὃν καιρὸν ἔμελλον εἰς τὸν πόλεμον ἐμβαίνειν, ἐξέπεμψαν πρεσβευτὰς εἴς τε τὴν Ἀχαΐαν καὶ τὴν Ῥώμην, τοὺς περὶ Νικόστρατον· (4) οἳ τότε παραγενηθέντες εἰς τὴν Ῥώμην, πολλοὺς εἰς ἔλεον ἐξεκαλέσαντο τῶν ἐν τῷ συνεδρίῳ, τιθέντες ὑπὸ τὴν ὄψιν τήν τε Ῥοδίων βαρύτητα καὶ τὴν αὑτῶν περίστασιν. (5) καὶ τέλος εἰς τοῦτο ἤγαγον τὴν σύγκλητον, ὥστε πέμψαι πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥόδον, τοὺς διασαφήσοντας, ὅτι, τῶν ὑπομνηματισμῶν ἀναληφθέντων, ὧν οἱ δέκα πρέσβεις ἐποιήσαντο κατὰ τὴν Ἀσίαν, ὅτε τὰ πρὸς Ἀντίοχον ἐχείριζον, εὕρηνται Λύκιοι δεδομένοι Ῥοδίοις, οὐκ ἐν δωρεᾷ, τὸ δὲ πλεῖον, ὡς φίλοι καὶ σύμμαχοι. (6) Τοιαύτης δὲ γενομένης διαλύσεως, οὐδ' ὅλως ἤρεσκε πολλοῖς τὸ γεγονός. (7) ἐδόκουν γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὰ κατὰ τοὺς Ῥοδίους καὶ Λυκίους διαγωνοθετεῖν, θέλοντες ἐκδαπανᾶσθαι τὰς παραθέσεις τῶν Ῥοδίων καὶ τοὺς θησαυρούς· (8) ἀκηκοότες τήν τε νυμφαγωγίαν τὴν νεωστὶ τῷ Περσεῖ γεγενημένην ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὴν ἀνάπειραν τῶν πλοίων. (9) Συνέβαινε γὰρ βραχεῖ χρόνῳ πρότερον, ἐπιφανῶς καὶ μεγαλομερῶς ταῖς παρασκευαῖς ἀναπεπειρᾶσθαι τοὺς Ῥοδίους ἅπασι τοῖς σκάφεσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῖς. (10) καὶ γὰρ ξύλων πλῆθος εἰς ναυπηγίαν ἐδίδοτο παρὰ τοῦ Περσέως τοῖς Ῥοδίοις, καὶ στελγίδα χρυσῆν ἑκάστῳ τῶν * φρακτήτων ἐδε-

δώρητο, τῶν νεωστὶ νενυμφαγωγηκότων αὐτῷ, τὴν Λαοδίκην.

VIII. *Εἰς τὴν Ῥόδον παραγενομένων τῶν ἐκ τῆς Ῥώμης πρεσβευτῶν, καὶ διασαφούντων τὰ δεδογμένα τῇ συγκλήτῳ, θόρυβος ἦν ἐν τῇ Ῥόδῳ, καὶ πολλὴ ταραχὴ περὶ τοὺς πολιτευομένους, ἀγανακτούντων ἐπὶ τῷ μὴ φάσκειν ἐν δωρεᾷ δεδόσθαι τοὺς Λυκίους αὐτοῖς, ἀλλὰ κατὰ συμμαχίαν.* (2) *Ἄρτι γὰρ δοκοῦντες καλῶς τεθεῖσθαι τὰ κατὰ Λυκίους, αὖθις ἄλλην ἀρχὴν ἑώρων φυομένην πραγμάτων.* (3) *Εὐθέως γὰρ οἱ Λύκιοι, τῶν Ῥωμαίων παραγενομένων, καὶ διασαφούντων ταῦτα τοῖς Ῥοδίοις, πάλιν ἐστασίαζον, καὶ πᾶν ὑπομένειν οἷοί τ' ἦσαν ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς ἐλευθερίας.* (4) *Οὐ μὴν, ἀλλ' οἵ γε Ῥόδιοι, ἀκούσαντες τῶν πρεσβευτῶν, καὶ νομίσαντες ἐξηπατῆσθαι τοὺς Ῥωμαίους ὑπὸ τῶν Λυκίων, παραχρῆμα κατέστησαν τοὺς περὶ Λυκόφρονα πρεσβευτὰς, διδάξοντας τὴν σύγκλητον περὶ τῶν προειρημένων.* (5) *Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τούτων ἦν, ὅσον οὔπω δοκούντων πάλιν ἐπαναστήσεσθαι τῶν Λυκίων.*

VI.

DARDANII *et* THESSALI *Legationem mittunt Romam.*

IX. *Ἡ σύγκλητος, παραγενομένων τῶν ἐκ τῆς Ῥόδου πρεσβευτῶν, διακούσασα τῶν λόγων, ὑπερέθετο*

τὴν ἀπόκρισιν. (2) Ἡκόντων δὲ τῶν Δαρδανίων, καὶ περὶ τοῦ πλήθους τῶν Βασταρνῶν, καὶ περὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἀνδρῶν, καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις τόλμης ἐξηγουμένων· (3) καὶ διασαφούντων περὶ τῆς Περσέως κοινοπραγίας καὶ τῶν Γαλατῶν, καὶ φασκόντων, τοῦτον ἀγωνιᾷν μᾶλλον ἢ τοὺς Βαστάρνας, καὶ διὰ ταῦτα δεομένων σφίσι βοηθεῖν· (4) παρόντων δὲ καὶ Θετταλῶν, καὶ συνεπιμαρτυρούντων τοῖς Δαρδανίοις, καὶ παρακαλούντων καὶ τούτων ἐπὶ τὴν βοήθειαν· (5) ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ, πέμψαι τινὰς, τοὺς αὐτόπτας ἐσομένους τῶν προσαγγελλομένων. (6) Καὶ παραυτίκα καταστήσαντες Αὖλον Ποστούμιον ἐξαπέστειλαν, καὶ σὺν τούτῳ τινὰς τῶν νέων.

VII.

RES SYRIACAE.

Initium Regni ANTIOCHI EPIPHANIS.

X. Πολύβιος ἐν τῇ ἕκτῃ καὶ εἰκοστῇ τῶν Ἱστοριῶν καλεῖ αὐτὸν Ἐπιμανῆ, καὶ οὐκ Ἐπιφανῆ, διὰ τὰς πράξεις. (2) Περὶ οὗ φησι Πολύβιος τάδε. Ὡς ἀποδιδράσκων ἐκ τῆς αὐλῆς ἐνίοτε τοὺς θεράποντας, οὗ τύχοι τῆς πόλεως, ἀλύων ἐφαίνετο δεύτερος καὶ τρίτος. (3) μάλιστα δὲ πρὸς τοῖς ἀργυροκοπείοις εὑρίσκετο καὶ χρυσοχοείοις, εὑρεσιλογῶν καὶ φιλοτεχνῶν πρὸς τοὺς τορευτὰς καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας.

(4) Ἔπειτα καὶ μετὰ δημοτῶν ἀνθρώπων συγκαταβαίνων ὡμίλει ᾧ τύχοι, καὶ μετὰ τῶν παρεπιδημούντων ξένων συνέπινε τῶν εὐτελεστάτων. (5) Ὅτε δὲ τῶν νεωτέρων αἴσθοιτό τινας συνευωχουμένους ὅπου δή ποτε, οὐδεμίαν ἔμφασιν ποιήσας παρῆν ἐπικωμάζων μετὰ κερατίου καὶ συμφωνίας· ὥστε τοὺς πολλοὺς διὰ τὸ παράδοξον ἀνισταμένους φεύγειν. (6) Πολλάκις δὲ καὶ τὴν βασιλικὴν ἀποθέμενος ἐσθῆτα, τήβενναν ἀναλαβὼν περιῄει κατὰ τὴν ἀγορὰν ἀρχαιρεσιάζων· καὶ τοὺς μὲν δεξιούμενος, τοὺς δὲ καὶ περιπτύσσων, παρεκάλει φέρειν αὐτῷ τὴν ψῆφον, ποτὲ μὲν ὡς ἀγορανόμος γένηται, ποτὲ δὲ καὶ ὡς δήμαρχος. (7) τυχὼν δὲ τῆς ἀρχῆς, καὶ καθίσας ἐπὶ τὸν ἐλεφάντινον δίφρον κατὰ τὸ παρὰ Ῥωμαίοις ἔθος, διήκουε τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν γιγνομένων συναλλαγμάτων, καὶ διέκρινε μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ προθυμίας. (8) Ἐξ ὧν εἰς ἀπορίαν ἦγε τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἐπιεικεῖς· οἱ μὲν γὰρ ἀφελῆ τινα αὐτὸν εἶναι ὑπελάμβανον, οἱ δὲ μαινόμενον. (9) Καὶ γὰρ περὶ τὰς δωρεὰς ἦν παραπλήσιος. ἐδίδου γὰρ τοῖς μὲν ἀστραγάλους δορκαδείους, τοῖς δὲ φοινικοβαλάνους, ἄλλοις δὲ χρυσίον. (10) καὶ ἐξ ἀπαντήσεως δὲ τισιν ἐντυγχάνων, οὓς μὴ ἑωράκει ποτὲ, ἐδίδου δωρεὰς ἀπροσδοκήτους. (11) Ἐν δὲ ταῖς πρὸς τὰς πόλεις θυσίαις, καὶ ταῖς πρὸς τοὺς θεοὺς τιμαῖς, πάντας ὑπερέβαλε τοὺς βεβασιλευκότας. (12) Τοῦτο δ᾽ ἄν τις τεκμήραιτο ἔκ τε τοῦ παρ᾽ Ἀθηναίοις Ὀλυμπιείου, καὶ τῶν περὶ τὸν ἐν

Δήλῳ βωμὸν ἀνδριάντων. * * (13) *Ἐλούετο δὲ κἂν τοῖς δημοσίοις βαλανείοις, ὅτε δημοτῶν ἦν τὰ βαλανεῖα πεπληρωμένα, κεραμίων εἰσφερομένων αὐτῷ μύρων τῶν πολυτελεστάτων.* (14) *Ὅτε καί τινος εἰπόντος, μακάριοί ἐστε ὑμεῖς οἱ βασιλεῖς, οἳ καὶ τοιούτοις χρώμενοι, καὶ ὀδωδότες ἡδύ·* (15) *μηδὲν τὸν ἄνθρωπον προσειπὼν, ὅπου κεῖνος τῇ ἑξῆς ἐλούετο, ἐπεισελθὼν, ἐποίησεν αὐτοῦ καταχυθῆναι τῆς κεφαλῆς μέγιστον κεράμιον πολυτελεστάτου μύρου, τῆς στακτῆς καλουμένης·* (16) *ὡς πάντας ἀναστάντας κυλίεσθαι λουομένους τῷ μύρῳ, καὶ διὰ τὴν γλισχρότητα καταπίπτοντας, γέλωτα παρέχειν, καθάπερ καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα.*

ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΤΗΣ ʽΕΒΔΟΜΗΣ
ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.
INITIA BELLI PERSICI.

(I.) *Commune* BOEOTORVM *dissolvitur, et Boeoti abstrahuntur a societate* PERSEI.

1. *Ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ παρεγένοντο πρέσβεις, παρὰ μὲν Θεσπιέων, οἱ περὶ Λασὺν καὶ Καλλίαν, παρὰ δὲ Νέωνος, Ἰσμενίας· (2) οἱ μὲν περὶ Λασὺν ἐγχειρίζοντες τὴν ἑαυτῶν πατρίδα Ῥωμαίοις, ὁ δὲ Ἰσμενίας κατὰ κοινὸν πάσας τὰς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ πόλεις διδοὺς εἰς τὴν τῶν πρεσβευτῶν πίστιν. (3) ἦν δὲ τοῦτο μὲν ἐναντιώτατον τοῖς περὶ τὸν Μάρκιον· τὸ δὲ κατὰ πόλιν διελεῖν τοὺς Βοιωτοὺς οἰκειότατον.*

(4) Διὸ τοὺς μὲν περὶ τὸν Λασὺν, καὶ τοὺς Χαιρωνεῖς, καὶ τοὺς Λεβαδεῖς, καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι παρῆσαν ἀπὸ τῶν πόλεων, ἀσμένως ἀπεδέχοντο καὶ κατέψων· (5) τὸν δὲ Ἰσμενίαν παρεδειγμάτιζον, ἀποτριβόμενοι καὶ παρορῶντες. (6) ὅτε καὶ συνεπιθέμενοί τινες τῶν φυγάδων μικροῦ κατέλευσαν τὸν Ἰσμενίαν, εἰ μὴ κατέφυγεν ὑπὸ τὰ δίθυρα τῶν Ῥωμαίων. (7) Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν ταῖς Θήβαις συνέβαινε ταραχὰς εἶναι καὶ στάσεις. (8) οἱ μὲν γὰρ ἔφασαν, δεῖν διδόναι τὴν πόλιν εἰς τὴν Ῥωμαίων πίστιν· οἱ δὲ Κορωνεῖς καὶ Ἁλιάρτιοι, συνδεδραμηκότες εἰς τὰς Θήβας, ἀκμὴν ἀντεποιοῦντο τῶν πραγμάτων, καὶ μένειν ἔφασαν δεῖν ἐν τῇ πρὸς τὸν Περσέα συμμαχίᾳ. (9) Καὶ μέχρι μέν τινος ἐφάμιλλος ἦν ἡ διάθεσις τῶν στασιαζόντων. Ὀλυμπίχου δὲ τοῦ Κορωνέως πρώτου μεταθεμένου, καὶ φάσκοντος, δεῖν ἀντέχεσθαι Ῥωμαίων, ἐγένετο ὁλοσχερὴς ῥοπὴ καὶ μετάπτωσις. (10) καὶ πρῶτον μὲν τὸν Δικέταν ἠνάγκασαν πρεσβεύειν πρὸς τοὺς περὶ τὸν Μάρκιον, ἀπολογησόμενον ὑπὲρ τῆς πρὸς τὸν Περσέα συμμαχίας. (11) Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς περὶ τὸν Νέωνα καὶ τὸν Ἱππίαν ἐξέβαλλον, συντρέχοντες ἐπὶ τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ κελεύοντες αὐτοὺς ὑπὲρ αὑτῶν ἀπολογεῖσθαι περὶ τῶν διῳκονομημένων· οὗτοι γὰρ ἦσαν οἱ τὰ περὶ τὴν συμμαχίαν οἰκονομήσαντες. (12) τούτων δὲ παραχωρησάντων, ἐξαυτῆς ἀθροισθέντες εἰς ἐκκλησίαν, πρῶτον μὲν τιμὰς ἐψηφίσαντο καὶ [δωρεὰς] τοῖς Ῥωμαίοις, εἶτα ἐνεργεῖν ἐπέταξαν

τοῖς ἄρχουσι τὴν συμμαχίαν. (13) ἐπὶ δὲ πᾶσι πρεσβευτὰς κατέστησαν τοὺς ἐγχειριοῦντας τὴν πόλιν Ῥωμαίοις, καὶ κατάξοντας τοὺς παρ᾽ αὐτῶν φυγάδας.

II. Τούτων δὲ συντελουμένων ἐν ταῖς Θήβαις, οἱ φυγάδες ἐν τῇ Χαλκίδι, προστησάμενοι Πομπίδην, κατηγορίαν ἐποιοῦντο τῶν περὶ τὸν Ἰσμενίαν, καὶ Νέωνα, καὶ Δικέταν. (2) Προδήλου δὲ τῆς ἀγνοίας οὔσης τῶν προειρημένων, καὶ τῶν Ῥωμαίων συνεπισχυόντων τοῖς φυγάσιν· (3) εἰς τὴν ἐσχάτην διάθεσιν ἧκον οἱ περὶ τὸν Ἱππίαν, ὥστε καὶ τῷ βίῳ κινδυνεῦσαι παρ᾽ αὐτὸν τὸν καιρὸν ὑπὸ τῆς ὁρμῆς τοῦ πλήθους, ἕως οὗ βραχύ τι τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν προὐνοήθησαν οἱ Ῥωμαῖοι, παρακατασχόντες τὴν ἐπιφορὰν τῶν ὄχλων. (4) Τῶν δὲ Θηβαίων παραγενομένων, καὶ κομιζόντων τὰ προειρημένα δόγματα καὶ τὰς τιμάς, ταχεῖαν ἕκαστα τῶν πραγμάτων ἐλάμβανε τὴν ἀνταπόδοσιν, ἅτε τῶν πόλεων παρακειμένων ἀλλήλαις ἐν πάνυ βραχεῖ διαστήματι. (5) Πλὴν ἀποδεξάμενοι τοὺς Θηβαίους οἱ περὶ τὸν Μάρκιον, τήν τε πόλιν ἐπῄνεσαν, καὶ τοὺς φυγάδας συνεβούλευσαν ἀπαγαγεῖν εἰς τὴν οἰκείαν. (6) εὐθύς τε παρήγγειλαν πρεσβεύειν πᾶσι τοῖς ἀπὸ τῶν πόλεων εἰς τὴν Ῥώμην, διδόντας αὐτοὺς εἰς τὴν πίστιν κατ᾽ ἰδίαν ἑκάστας. (7) Πάντων δὲ κατὰ τὴν πρόθεσιν αὐτοῖς χωρούντων· ταῦτα δ᾽ ἦν τὸ διαλῦσαι τῶν Βοιωτῶν τὸ ἔθνος, καὶ λυμήνασθαι τὴν τῶν πολλῶν εὔνοιαν πρὸς τὴν Μακεδόνων οἰκίαν· (8) οὗτοι μὲν μεταπεμψάμενοι Σερούϊον ἐξ Ἄργους, καὶ

καταλιπόντες ἐπὶ τῆς Χαλκίδος, προῆγον ἐπὶ Πελοπόννησον· Νέων δὲ μετά τινας ἡμέρας ἀνεχώρησεν εἰς Μακεδονίαν. (9) Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἰσμενίαν καὶ Δικέταν τότε μὲν ἀπήχθησαν εἰς φυλακήν· μετὰ δέ τινα χρόνον ἀπήλλαξαν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ζῆν. (10) Τὸ δὲ τῶν Βοιωτῶν ἔθνος, ἐπὶ πολὺν χρόνον συντετηρηκός τε τὴν κοινὴν συμπολιτείαν, καὶ πολλοὺς καὶ ποικίλους καιροὺς διαπεφευγὸς παραδόξως, τότε προπετῶς καὶ ἀλογίστως ἑλόμενον τὰ παρὰ Περσέως, εἰκῇ καὶ παιδαριωδῶς πτοηθὲν, κατελύθη καὶ διεσκορπίσθη κατὰ πόλεις. (11) Οἱ δὲ περὶ τὸν Αὖλον καὶ Μάρκιον, παραγενηθέντες εἰς τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν, ἐχρημάτισαν ταῖς συναρχίαις ταῖς τῶν Ἀχαιῶν, καὶ παρεκάλεσαν Ἄρχωνα τὸν στρατηγὸν, χιλίους ἐκπέμψαι στρατιώτας εἰς Χαλκίδα, παραφυλάξοντας τὴν πόλιν μέχρι τῆς Ῥωμαίων διαβάσεως. (12) Τοῦ δὲ Ἄρχωνος ἑτοίμως συνυπακούσαντος, οὗτοι μὲν ταῦτα διαπράξαντες ἐν τοῖς Ἕλλησι κατὰ χειμῶνα, καὶ τῷ Ποπλίῳ συμμίξαντες, ἀπέπλεον εἰς τὴν Ῥώμην.

(II.) *Legatio Romanorum in Asiam.*

III. Οἱ περὶ τὸν Τιβέριον καὶ Ποστούμιον κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς, ἐπιπορευόμενοι τὰς νήσους, καὶ τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν πόλεις· (2) * * πλεῖστον δ' ἐν τῇ Ῥόδῳ, καίπερ οὐ προσδεομένων τῶν Ῥοδίων κατὰ τοὺς τότε χρόνους. (3) Ἡγησίλοχος γὰρ,

τότε πρυτανεύων, ἀνὴρ τῶν εὐδοκιμούντων, ὃ καὶ μετὰ ταῦτα πρεσβεύσας εἰς τὴν Ῥώμην, ἔτι πρότερον, ἅμα τῷ φανερὸν γενέσθαι, διότι μέλλουσι πολεμεῖν Ῥωμαῖοι τῷ Περσεῖ, τἄλλα τε παρακεκλήκει τοὺς πολλοὺς ὑπὲρ τοῦ κοινωνεῖν τῶν αὐτῶν ἐλπίδων, καὶ μ' ναῦς συμβουλεύσας τοῖς Ῥοδίοις ὑποζωννύειν· (4) ἵνα, ἐάν τις ἐκ τῶν καιρῶν γένηται χρεία, μὴ τότε παρασκευάζωνται πρὸς τὸ παρακαλούμενον, ἀλλ' ἑτοίμως διακείμενοι πράττωσι τὸ κριθὲν ἐξαυτῆς. (5) Ἃ τότε προφερόμενος τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ δεικνὺς ὑπὸ τὴν ὄψιν τὰς παρασκευὰς, εὐδοκουμένους τῇ πόλει τοὺς πρεσβευτὰς ἐξαπέστειλεν. (6) Οἱ δὲ περὶ τὸν Τιβέριον, ἀποδεδεγμένοι τὴν τῶν Ῥοδίων εὔνοιαν, ἐκομίζοντο εἰς τὴν Ῥώμην.

(III.) *Legatio* PERSEI *ad* RHODIOS.

IV. *Περσεὺς μὲν, μετὰ τὸν σύλλογον τὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους,* * τῶν Ἑλλήνων, πάντα τὰ δίκαια κατέταττεν εἰς τὴν ἐπιστολὴν, καὶ τοὺς ὑφ' ἑκατέρων ῥηθέντας λόγους· (2) ἅμα μὲν ὑπολαμβάνων, ὑπερδέξιος φανήσεσθαι τοῖς δικαίοις, ἅμα δὲ βουλόμενος ἀπόπειραν λαμβάνειν τῆς ἑκάστων προαιρέσεως. (3) Πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἄλλους δι' αὐτῶν τῶν γραμματοφόρων ἔπεμπε τὰς ἐπιστολάς· εἰς δὲ τὴν Ῥόδον καὶ πρεσβευτὰς συναπέστειλεν, Ἀντήνορα καὶ Φίλιππον. (4) οἳ καὶ παραγενηθέντες τὰ γεγραμμένα τοῖς ἄρχουσιν ἀπέδωκαν, καὶ μετά τινας ἡμέρας

ἐπελθόντες ἐπὶ τὴν βουλὴν παρεκάλουν τοὺς Ῥοδίους, κατὰ μὲν τὸ παρὸν ἡσυχίαν ἔχειν, ἀποθεωροῦντας τὸ γιγνόμενον· (5) ἐὰν δὲ Ῥωμαῖοι παρὰ τὰς συνθήκας ἐγχειρῶσι τὰς χεῖρας ἐπιβάλλειν τῷ Περσεῖ καὶ Μακεδόσιν, πειρᾶσθαι διαλύειν. (6) τοῦτο γὰρ πᾶσι μὲν συμφέρειν, πρέπειν δὲ μάλιστα Ῥοδίοις. (7) Ὅσῳ γὰρ πλεῖον ὀρέγονται τῆς ἰσηγορίας καὶ παῤῥησίας, καὶ διατελοῦσι προστατοῦντες οὐ μόνον τῆς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερίας· τοσούτῳ καὶ τὴν ἐναντίαν προαίρεσιν μάλιστα δεῖν αὐτοὺς προορᾶσθαι καὶ φυλάττεσθαι κατὰ δύναμιν. (8) Ταῦτα καὶ πλείω τούτοις παραπλήσια διαλεχθέντων τῶν πρέσβεων, ἤρεσκε μὲν ἅπασι τὰ λεγόμενα· (9) προκατεχόμενοι δὲ τῇ πρὸς Ῥωμαίους εὐνοίᾳ, καὶ νικῶντος αὐτοῖς τοῦ βελτίονος, τἄλλα μὲν ἀπεδέξαντο φιλανθρώπως τοὺς πρεσβευτάς, ἠξίουν δὲ τὸν Περσέα διὰ τῆς ἀποκρίσεως, εἰς μηδὲν αὐτοὺς παρακαλεῖν τοιοῦτο, ἐξ οὗ φανήσονται πρὸς τὴν Ῥωμαίων ἀντιπράττοντες βούλησιν. (10) Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀντήνορα τὴν μὲν ἀπόκρισιν οὐκ ἔλαβον, τὴν δὲ λοιπὴν φιλανθρωπίαν ἀποδεξάμενοι τὴν Ῥοδίων, ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Μακεδονίαν.

(IV.) BOEOTOS *tentat* PERSEVS.

V. Περσεὺς πυνθανόμενος, ἔτι τινὰς τῶν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ πόλεων ἀντέχεσθαι τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας, Ἀντίγονον ἐξαπέστειλε τὸν Ἀλεξάνδρου, πρεσβευτήν.

(2) ὃς καὶ παραγενόμενος εἰς Βοιωτοὺς, τὰς μὲν ἄλλας πόλεις παρῆκε, διὰ τὸ μηδεμίαν ἀφορμὴν λαμβάνειν ἐπιπλοκῆς· (3) εἰς δὲ Κορώνειαν, καὶ Θήβας, ἔτι δ' Ἁλίαρτον εἰσελθὼν, παρεκάλεσε τοὺς ἀνθρώπους, ἀντέχεσθαι τῆς πρὸς Μακεδόνας εὐνοίας. (4) * * Τῶν δὲ προθύμως ἀποδεχομένων τὰ λεγόμενα, καὶ πρεσβευτὰς ψηφισαμένων πέμπειν εἰς Μακεδονίαν· οὗτος μὲν ἀπέπλευσε, καὶ συμμίξας τῷ βασιλεῖ διεσάφει τὰ κατὰ τὴν Βοιωτίαν. (5) Παραγενομένων δὲ καὶ τῶν πρεσβευτῶν μετ' ὀλίγον, καὶ παρακαλούντων βοήθειαν ἐκπέμψαι ταῖς πόλεσι, ταῖς αἱρουμέναις τὰ Μακεδόνων· (6) τοὺς γὰρ Θηβαίους, βαρεῖς ὄντας, ἐπικεῖσθαι καὶ παρενοχλεῖν αὐτοὺς, διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι συμφρονεῖν σφίσιν, μηδ' αἱρεῖσθαι τὰ Ῥωμαίων· (7) ἅπερ ὁ Περσεὺς διακούσας, βοήθειαν μὲν οὐδαμῶς, ἔφη, δύνασθαι πέμπειν οὐδενὶ διὰ τὰς ἀνοχάς· (8) καθόλου δ' αὐτοὺς παρεκάλει, Θηβαίους μὲν ἀμύνασθαι κατὰ δύναμιν, Ῥωμαίοις δὲ μὴ πολεμεῖν, ἀλλὰ τὴν ἡσυχίαν ἔχειν.

(V.) RHODII *fidem servant Romanis.*

VI. Γάϊος, ἔτι περὶ τὴν Κεφαλληνίαν ὁρμῶν, ἐξέπεμψε τοῖς Ῥοδίοις γράμματα περὶ πλοίων ἐξαποστολῆς, συνθεὶς τὴν ἐπιστολὴν ἀλείπτῃ τινὶ Σωκράτει. (2) Παραγενομένων δὲ τῶν γραμμάτων εἰς τὴν Ῥόδον, Στρατοκλέους πρυτανεύοντος τὴν δευ-

τέραν ἔκμηνον, καὶ τοῦ διαβουλίου προτεθέντος· (3) τοῖς μὲν περὶ τὸν Ἀγαθάγητον καὶ Ῥοδοφῶντα καὶ Ἀστυμήδην καὶ ἑτέροις πλείοσιν ἐδόκει πέμπειν τὰς ναῦς, καὶ συνάπτεσθαι τῆς ἀρχῆς εὐθέως τοῦ πολέμου, μηδεμίαν πρόφασιν ποιουμένους. (4) Οἱ δὲ περὶ τὸν Δείνωνα καὶ Πολυάρατον, δυσαρεστοῦντες μὲν καὶ τοῖς ἤδη γεγονόσιν φιλανθρώποις πρὸς Ῥωμαίους, τότε δὲ προθέμενοι τὸ τοῦ βασιλέως Εὐμένους πρόσωπον, ἤρξαντο λυμαίνεσθαι τὴν τῶν πολλῶν προαίρεσιν. (5) Ὑπαρχούσης γὰρ τοῖς Ῥοδίοις ὑποψίας καὶ διαφορᾶς πρὸς τὸν Εὐμένη, πάλαι μὲν ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Φαρνάκην, ὅτε, τοῦ βασιλέως Εὐμένους ἐφορμοῦντος ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον στόματος, χάριν τοῦ κωλύειν τοὺς πλέοντας εἰς τὸν Πόντον, ἐπελάβοντο τῆς ὁρμῆς αὐτοῦ καὶ διεκώλυσαν Ῥόδιοι· (6) μικροῖς δ᾽ ἀνώτερον χρόνοις ἐκ τῶν Λυκιακῶν ἀναξαινομένης τῆς διαφορᾶς ἔκ τινων ἐρυμάτων καὶ χώρας, ἣν συνέβαινε κεῖσθαι μὲν ἐπὶ τῆς ἐσχατιᾶς τῆς τῶν Ῥοδίων Περαίας, κακοποιεῖσθαι δὲ συνεχῶς διὰ τῶν ὑπ᾽ Εὐμένει ταττομένων· (7) ἐκ πάντων δὲ τούτων εὐηκόως διέκειντο πρὸς πᾶν τὸ λεγόμενον κατὰ τοῦ βασιλέως. (8) Διὸ ταύτης ἐπιλαβόμενοι τῆς ἀφορμῆς οἱ περὶ τὸν Δείνωνα, διέσυρον τὴν ἐπιστολήν, φάσκοντες, οὐ παρὰ Ῥωμαίων αὐτὴν ἥκειν, ἀλλὰ παρ᾽ Εὐμένους, θέλοντος αὐτοῦ ἐκείνους κατὰ πάντα τρόπον ἐκβιβάζειν εἰς τὸν πόλεμον, καὶ προσάπτειν τῷ δήμῳ δαπάνας καὶ κακοπαθείας οὐκ ἀναγκαίας.

(9) καὶ μαρτύριον ἐποίουν τῆς ἑαυτῶν ἀποφάσεως τὸ παραγεγονέναι φέροντα τὴν ἐπιστολὴν ἀλείπτην τινὰ, καὶ τοιοῦτον ἄνθρωπον· οὐκ εἰωθότων τοῦτο ποιεῖν Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ λίαν μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ προστασίας διαπεμπομένων ὑπὲρ τῶν τοιούτων. (10) Ἔλεγον δὲ ταῦτα, καλῶς μὲν εἰδότες, ὅτι συμβαίνει γεγράφθαι τὴν ἐπιστολὴν ὑπὸ τοῦ Λουκρητίου, βουλόμενοι δὲ τοὺς πολλοὺς διδάσκειν, μηδὲν ἐξ ἑτοίμου ποιεῖν Ῥωμαίοις, ἀλλ᾽ ἐν πᾶσι δυσχρηστεῖν καὶ διδόναι προσκοπῆς καὶ δυσαρεστήσεως ἀφορμάς. (11) Ἦν γὰρ τὸ προκείμενον αὐτοῖς, ἀπὸ μὲν τῆς πρὸς Ῥωμαίους εὐνοίας ἀλλοτριοῦν τὸν δῆμον, εἰς δὲ τὴν τοῦ Περσέως φιλίαν ἐμπλέκειν, καθόσον οἷοί τ᾽ ἦσαν. (12) Συνέβαινε δὲ, τοὺς προειρημένους οἰκείους ὑπάρχειν, διὰ τὸ τὸν μὲν Πολύαρατον, ἀλαζονικώτερον ὄντα καὶ κενόδοξον, ὑπόχρεων πεποιηκέναι τὴν οὐσίαν· τὸν δὲ Δείνωνα, φιλάργυρον ὄντα καὶ θρασὺν, ἐξ ἀρχῆς οἰκεῖον εἶναι τῆς ἐκ τῶν δυνατῶν καὶ βασιλέων ἐπανορθώσεως. (13) Ἐφ᾽ οἷς Στρατοκλῆς ὁ Πρύτανις ἐπαναστὰς, καὶ πολλὰ μὲν κατὰ τοῦ Περσέως εἰπὼν, πολλὰ δὲ περὶ Ῥωμαίων ἐπ᾽ ἀγαθῷ, παρώρμησε τοὺς πολλοὺς εἰς τὸ κυρῶσαι τὸ ψήφισμα, τὸ περὶ τῆς ἐξαποστολῆς τῶν πλοίων. (14) καὶ παραυτίκα καταρτύσαντες τριήρεις ἓξ, πέντε μὲν ἐξαπέστειλαν ἐπὶ Χαλκίδος, ἡγεμόνα συστήσαντες ἐπ᾽ αὐτῶν Τιμαγόραν· τὴν δὲ μίαν εἰς Τένεδον, ἐφ᾽ ἧς ἄρχων ἐπέπλει Τιμαγόρας. (15) Ὃς καὶ καταλαβὼν ἐν Τενέδῳ Διοφάνην, ἀπεσταλμένον ὑπὸ

τοῦ Περσέως πρὸς Ἀντίοχον, αὐτοῦ μὲν οὐκ ἐγενήθη κύριος, τοῦ δὲ πληρώματος. (16) Ὁ δὲ Λουκρήτιος, πάντας ἀποδεξάμενος φιλανθρώπως τοὺς κατὰ θάλατταν παραγεγονότας συμμάχους, ἀπέλυσε τῆς χρείας, φήσας, οὐ προσδεῖσθαι τὰ πράγματα τῆς κατὰ θάλατταν βοηθείας.

(VI.) *Macedones Italia pulsi.*

VII. Οἱ Ῥωμαῖοι τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας παραγεγονότων πρεσβευτῶν διακούσαντες, τά τε κατὰ τὴν Ῥόδον, καὶ τὰ κατὰ τὰς ἄλλας πόλεις, προσεκαλέσαντο τοὺς παρὰ τοῦ Περσέως πρεσβευτάς. (2) Οἱ δὲ περὶ τὸν Σόλωνα καὶ τὸν Ἱππίαν ἐπειρῶντο μὲν καὶ περὶ τῶν ὅλων λέγειν τι, καὶ παραιτεῖσθαι τὴν σύγκλητον· τὸ δὲ πλέον ἀπελογοῦντο περὶ τῆς ἐπιβουλῆς τῆς κατὰ τὸν Εὐμένη. (3) Ληξάντων δὲ τῆς δικαιολογίας αὐτῶν, πάλαι προδιειληφότες ὑπὲρ τοῦ πολεμεῖν, προσέταξαν αὐτοῖς ἐκ μὲν τῆς Ῥώμης εὐθέως ἀπαλλάττεσθαι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι Μακεδόσιν, ὅσοι παρεπιδημοῦντες ἔτυχον· ἐκ δὲ τῆς Ἰταλίας ἐν τριάκονθ᾽ ἡμέραις ἐκχωρεῖν. (4) Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς ὑπάτους ἀνακαλεσάμενοι παρώρμων ἔχεσθαι τοῦ καιροῦ, καὶ μὴ καθυστερεῖν.

(VII.) *Proelio victor Perseus, frustra pacem petit a Romanis.*

VIII. Μετὰ τὴν νίκην τῶν Μακεδόνων, συνεδρίου παρὰ τῷ Περσεῖ συναχθέντος, ὑπέδειξάν τι-

νες τῶν φίλων, διότι δεῖ πρεσβείαν πέμψαι τὸν βασιλέα πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Ῥωμαίων· (2) ἐπιδεχόμενον ἔτι καὶ νῦν, ὅτι καὶ φόρους δώσει Ῥωμαίοις, ὅσους πρότερον ὑπέσχετο ὁ πατὴρ καταπολεμηθεὶς, καὶ τόπων ἐκχωρήσει τῶν αὐτῶν. (3) Ἐὰν γὰρ δέξωνται τὰς διαλύσεις, καλὴν ἔφασαν ἔσεσθαι τῷ βασιλεῖ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ πολέμου, πεπροτερηκότι διὰ τῶν ὑπαίθρων, καὶ καθόλου πρὸς τὸ μέλλον εὐλαβεστέρους ὑπάρξειν τοὺς Ῥωμαίους, πεῖραν εἰληφότας τῆς Μακεδόνων ἀνδρείας, εἰς τὸ μηδὲν ἄδικον μηδὲ βαρὺ προστάττειν Μακεδόσιν· (4) ἐάν τε μὴ δέξωνται, θυμομαχοῦντες ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, ἐκείνοις μὲν δικαίως νεμεσήσειν τὸ δαιμόνιον, αὐτῷ δὲ διὰ τὴν μετριότητα συναγωνιστὰς ὑπάρξειν τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους. (5) Ταῦτα μὲν ἐδόκει τοῖς πλείοσι τῶν φίλων. Συγκαταθεμένου δὲ τοῦ Περσέως, ἐπέμποντο παραχρῆμα πρεσβευταὶ, Πάνταυχος Βαλάκρου, καὶ Μήδων Βεροιεύς. (6) Ὧν παραγενομένων πρὸς τὸν Λικίνιον, εὐθέως ὁ στρατηγὸς συνῆγε συνέδριον. τῶν δὲ πρέσβεων διασαφησάντων τὰ κατὰ τὰς ἐντολὰς, μεταστησάμενοι τοὺς περὶ τὸν Πάνταυχον, ἐβουλεύοντο περὶ τῶν προσπεπτωκότων. (7) Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς ὁμοθυμαδὸν, ὡς βαρυτάτην δοῦναι τὴν ἀπόκρισιν. (8) Ἴδιον γὰρ τοῦτο πάντη παρὰ Ῥωμαίοις ἔθος καὶ πάτριόν ἐστι, τὸ κατὰ μὲν τὰς ἐλαττώσεις αὐθαδεστάτους καὶ βαρυτάτους φαίνεσθαι, κατὰ δὲ τὰς ἐπιτυχίας ὡς μετριωτάτους. (9) Τοῦτο δὲ διότι καλὸν, πᾶς ἄν τις

ὁμολογήσειεν· εἰ δὲ καὶ δυνατὸν ἐν ἐνίοις καιροῖς, εἰκότως ἄν τις ἐπαπορήσειεν. (10) *Πλὴν τότε γε τοιαύτην ἔδωκαν τὴν ἀπόκρισιν. ἐκέλευον γὰρ ἐπιτρέπειν τὸν Περσέα τὰ καθ' αὑτὸν, καὶ καθόλου διδόναι τῇ συγκλήτῳ τὴν ἐξουσίαν, ὡς ἂν αὐτῇ δοκῇ, βουλεύεσθαι περὶ τῶν κατὰ τὴν Μακεδονίαν.* (11) *Οἱ δὲ περὶ τὸν Πάνταυχον, ταῦτα ἀκούσαντες, ἐπανῆλθον, καὶ διεσάφουν τῷ Περσεῖ καὶ τοῖς φίλοις.* (12) *ὧν τινες ἐκπληττόμενοι τὴν ὑπερηφανίαν, παρωξύνοντο, καὶ συνεβούλευον τῷ Περσεῖ, μήτε διαπρεσβεύεσθαι μηκέτι, μήτε διαπέμπεσθαι περὶ μηδενός.* (13) *Οὐ μὴν ὁ Περσεὺς τοιοῦτος ἦν, ἀλλὰ προστιθεὶς καὶ εἰς τὸ πλῆθος αὐτῷ τῶν χρημάτων, διεπέμπετο πλεονάκις πρὸς τὸν Λικίνιον.* (14) *Προκόπτων δ' οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ τῶν πλείστων φίλων ἐπιτιμώντων αὐτῷ, καὶ φασκόντων, ὅτι νικῶν ποιεῖ τὰ τοῦ λειπομένου καὶ τοῖς ὅλοις ἐπταικότος·* (15) *οὕτως ἠναγκάσθη, τὰς διαπρεσβείας ἀπογνοὺς, μεταστρατοπεδεῦσαι πάλιν ἐπὶ τὸ Συκύριον.* (16) *Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τούτων ἦν.*

(VIII.) *Praesidium Romanum paene opprimitur a Perseo.*

IX. *Κέστρος. ξένον ἦν τοῦτο τὸ εὕρημα κατὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον.* (2) *Τὸ δὲ βέλος τοιοῦτον· διπάλαιστον ἦν, ἴσον ἔχον τὸν αὐλίσκον τῇ προβολῇ.* (3) *τούτῳ ξύλον ἐνήρμοστο, τῷ μὲν μήκει σπιθαμιαῖον, τῷ δὲ πάχει δακτυλιαίαν ἔχον τὴν διάμετρον.*

(4) εἰς δὲ τούτου τὸ μέσον ἐσφήνωτο πτερύγια τρία ξύλινα, βραχέα παντελῶς. (5) Τοῦτο, δυοῖν κώλων ἀνίσων ὑπαρχόντων τῆς σφενδόνης, εἰς τὸ μέσον ἐνηγκυλίζετο τῶν κώλοιν εὐλύτως. (6) Λοιπὸν, ἐν μὲν τῇ περιαγωγῇ, τεταμένων τούτων, ἔμενεν· ὅτε δὲ παραλυθείη θάτερον τῶν κώλων κατὰ τὴν ἄφεσιν, ἐκπίπτον ἐκ τῆς ἀγκύλης, καθαπερεὶ μολυβδὶς ἐκ τῆς σφενδόνης, ἐφέρετο· (7) καὶ προσπίπτον μετὰ βιαίας πληγῆς, κακῶς διετίθει τοὺς συγκυρήσαντας.

(IX.) COTYS *Thrax, socius Persei.*

X. Ὁ Κότυς ἦν ἀνὴρ καὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἀξιόλογος, καὶ πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας διαφέρων· (2) ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν πάντα μᾶλλον ἢ Θρᾷξ ὤν. (3) καὶ γὰρ νήπτης ὑπῆρχε, καὶ πρᾳότητα καὶ βάθος ὑπέφαινεν ἐλευθέριον.

(X.) PERSEVS *captivos redimit a Rhodiis.*

XI. Κατὰ τὸν καιρὸν, ἡνίκα Περσεὺς ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ῥωμαίους ἀπελύθη, Ἀντήνορος παραγενομένου παρὰ τοῦ Περσέως περὶ τῆς τῶν αἰχμαλώτων διαλυτρώσεως τῶν μετὰ Διοφάνους πλεόντων, ἐνέπεσε μεγάλη τοῖς πολιτευομένοις ἀπορία, περὶ τοῦ, τί δέον εἴη ποιεῖν. (2) Τοῖς μὲν γὰρ περὶ τὸν Φιλόφρονα καὶ Θεαίτητον οὐδαμῶς ἤρεσκε προσδέχεσθαι τὴν τοιαύτην ἐπιπλοκήν· τοῖς δὲ περὶ τὸν Δείνωνα καὶ Πολυάρατον ἤρεσκε. (3) Καὶ τέλος

ἐποιήσαντο διάταξιν πρὸς τὸν Περσέα περὶ τῆς τῶν αἰχμαλώτων διαλυτρώσεως.

II.
RES AEGYPTI.

XII. *Πτολεμαῖος, ὁ στρατηγὸς ὁ κατὰ Κύπρον, οὐδαμῶς Αἰγυπτιακὸς γέγονεν, ἀλλὰ νουνεχὴς, καὶ πρακτικός.* (2) *Παραλαβὼν γὰρ τὴν νῆσον, ἔτι νηπίου ὄντος τοῦ βασιλέως, ἐγίγνετο μὲν ἐπιμελῶς περὶ συναγωγὴν χρημάτων, ἐδίδου δ' ἁπλῶς οὐδὲν οὐδενὶ, καίπερ αἰτούμενος πολλάκις ὑπὸ τῶν βασιλικῶν διοικητῶν, καὶ καταλαλούμενος πικρῶς ἐν τῷ μηδὲν προΐεσθαι.* (3) *Τοῦ δὲ βασιλέως εἰς ἡλικίαν παραγεγονότος, συνθεὶς πλῆθος ἱκανὸν χρήματων ἐξαπέστειλεν.* (4) *ὥστε καὶ τὸν Πτολεμαῖον αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ τὴν αὐλὴν εὐδοκῆσαι τῇ πρότερον αὐτοῦ συστολῇ καὶ τῷ μηδὲν προΐεσθαι.*

III.
BELLVM PERSICVM.

(I.) CEPHALVS *Epirota deficit ad Perseum.*

XIII. *Κέφαλος ἧκεν ἐξ Ἠπείρου, ἔχων μὲν καὶ πρότερον ἤδη σύστασιν πρὸς τὴν Μακεδόνων οἰκίαν, τότε δὲ διὰ τῶν πραγμάτων ἠναγκασμένος αἱρεῖσθαι τὰ τοῦ Περσέως. Ἡ δ' αἰτία τοῦ συμβαίνοντος*

ἐγένετο τοιαύτη. (2) Χάροψ ἦν Ἠπειρώτης, ἀνὴρ τἄλλα μὲν καλὸς κἀγαθὸς, καὶ φίλος Ῥωμαίων· ὃς, Φιλίππου τὰ κατὰ τὴν Ἤπειρον στενὰ κατασχόντος, αἴτιος ἐγένετο τοῦ Φίλιππον μὲν ἐκπεσεῖν ἐκ τῆς Ἠπείρου, Τίτον δὲ καὶ τῆς Ἠπείρου κρατῆσαι καὶ τῶν Μακεδόνων. (3) Οὗτος υἱὸν ἔσχε Μαχατᾶν, οὗ καὶ Χάροψ ἐγένετο. (4) τοῦτον, ἀντίπαιδα κατὰ τὴν ἡλικίαν ὄντα τοῦ πατρὸς μεταλλάξαντος, ὁ Χάροψ μετὰ τῆς καθηκούσης προστασίας εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλε, χάριν τοῦ καὶ τὴν διάλεκτον καὶ τὰ γράμματα τὰ Ῥωμαϊκὰ μαθεῖν. (5) Τοῦτο τὸ μειράκιον, πολλοῖς σύνηθες γεγονὸς, ἐπανῆλθε μετά τινα χρόνον εἰς τὴν οἰκείαν. (6) Ὁ μὲν οὖν πρεσβύτερος Χάροψ μετήλλαξε τὸν βίον. τὸ δὲ μειράκιον, μετέωρον ὂν τῇ φύσει καὶ πάσης πονηρίας ἔμπλεων, ἐκορωνία καὶ παρετρίβετο πρὸς τοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας. (7) Τὰς μὲν οὖν ἀρχὰς οὐδεὶς ἦν αὐτοῦ λόγος, ἀλλ' οἱ προκατέχοντες καὶ ταῖς ἡλικίαις καὶ ταῖς δόξαις, οἱ περὶ τὸν Ἀντίνουν, ἐχείριζον τὰ κοινὰ κατὰ τὰς αὐτῶν γνώμας. (8) Τοῦ δὲ πολέμου τοῦ Περσικοῦ συστάντος, εὐθέως διέβαλλε τὸ μειράκιον τοὺς προειρημένους ἄνδρας πρὸς Ῥωμαίους, ἀφορμῇ μὲν χρώμενον τῇ προγεγενημένῃ συστάσει τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὴν Μακεδόνων οἰκίαν· (9) κατὰ δὲ τὸ παρὸν πάντα παρατηροῦν, καὶ πᾶν τὸ λεγόμενον ἢ πραττόμενον ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκδεχόμενον, καὶ τὰ μὲν ἀφαιροῦν, τὰ δὲ προςτιθὲν, ἐλάμβανε πιθανότητας κατὰ τῶν ἀνθρώπων

(10) Ὁ δὲ Κέφαλος, τἄλλα τε φρόνιμος καὶ στάσιμος ἄνθρωπος, καὶ κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους ἐπὶ τῆς ἀρίστης ὑπῆρχε γνώμης. (11) εὐχόμενος γὰρ ηὔξατο τοῖς θεοῖς, μὴ συστῆναι τὸν πόλεμον, μηδὲ κριθῆναι τὰ πράγματα· (12) πραττομένου δὲ τοῦ πολέμου, τὰ κατὰ τὴν συμμαχίαν ἐβούλετο δίκαια ποιεῖν Ῥωμαίοις, πέρα δὲ τούτου μηδὲ προστρέχειν ἀγεννῶς, μήθ' ὑπηρετεῖν μηδὲν παρὰ τὸ δέον. (13) Τοῦ δὲ Χάροπος ἐνεργῶς χρωμένου ταῖς κατ' αὐτοῦ διαβολαῖς, καὶ πᾶν ἂν παρὰ τὴν Ῥωμαίων βούλησιν γιγνόμενον εἰς ἐθελοκάκησιν ἄγοντος· τὸ μὲν πρῶτον οἱ προειρημένοι κατεφρόνουν, οὐδὲν αὑτοῖς συνειδότες ἀλλότριον βουλομένοις Ῥωμαίων. (14) Ὡς δὲ τοὺς περὶ τὸν Ἱππόλοχον καὶ Νίκανδρον καὶ Λοχαγὸν εἶδον τοὺς Αἰτωλοὺς ἀναγομένους εἰς τὴν Ῥώμην ἀπὸ τῆς ἱππομαχίας ἀλόγως, καὶ τὰς διαβολὰς τὰς ἐκ τῶν περὶ Λυκίσκον πεπιστευμένας κατ' αὐτῶν, οἵτινες κατὰ τὴν Αἰτωλίαν τὴν αὐτὴν αἵρεσιν ἦγον τῷ Χάροπι· τὸ τηνικάδε προειδόμενοι τὸ μέλλον, ἐβουλεύοντο περὶ αὑτῶν. (15) Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς, παντὸς πεῖραν λαμβάνειν, ἐφ' ᾧ μὴ προέσθαι σφᾶς αὐτοὺς ἀκρίτως [ὡς τούσδε] εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανάγεσθαι διὰ τὰς Χάροπος διαβολάς. (16) Οὕτω μὲν οὖν οἱ περὶ τὸν Κέφαλον ἠναγκάσθησαν παρὰ τὰς αὑτῶν προαιρέσεις ἑλέσθαι τὰ τοῦ Περσέως.

(II.) A. HOSTILIO *Consuli insidiae struuntur in Epiro.*

XIV. *Οἱ περὶ Θεόδοτον καὶ Φιλόστρατον ἐποίησαν ἀσεβὲς πρᾶγμα καὶ παράσπονδον ὁμολογουμένως.* (2) *Πυθόμενοι γὰρ, τὸν ὕπατον τῶν Ῥωμαίων Αὖλον Ὀστίλιον παραγίγνεσθαι, κομιζόμενον εἰς Θετταλίαν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ νομίζοντες, εἰ παραδοῖεν τὸν Αὖλον τῷ Περσεῖ, μεγίστην μὲν πίστιν προσενέγκασθαι, μέγιστα δ' ἂν βλάψαι κατὰ τὸ παρὸν Ῥωμαίους, ἔγραφον τῷ Περσεῖ συνεχῶς, ἐπισπεύδειν.* (3) *Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐβούλετο μὲν ἐξ αὐτῆς προάγειν καὶ συνάπτειν· τῶν δὲ Μολοττῶν κατὰ τὸν Ἀῷον ποταμὸν τὴν γέφυραν κατειληφότων, ἐκωλύετο τῆς ὁρμῆς, καὶ πρῶτον ἠναγκάζετο διαμάχεσθαι πρὸς τούτους.* (4) *Συνέβη δὲ, τὸν Αὖλον εἰς τοὺς Φανοτεῖς παραγενόμενον καταλῦσαι παρὰ Νέστορι τῷ Κρωπίῳ, καὶ παραδοῦναι καθ' αὑτοῦ τοῖς ἐχθροῖς καιρὸν ὁμολογούμενον· ὃν, εἰ μὴ τύχη τις ἐβράβευσε πρὸς τὸ βέλτιον, οὐκ ἄν μοι δοκεῖ διαφυγεῖν.* (5) *νῦν δὲ δαιμονίως πως ὁ Νέστωρ τὸ μέλλον ὀττευσάμενος, ἐξ αὐτῆς ἠνάγκασε μετελθεῖν εἰς γείτονα τῆς νυκτός.* (6) *καὶ ἀπογνοὺς τὴν διὰ τῆς Ἠπείρου πορείαν ἀνήχθη, καὶ πλεύσας εἰς Ἀντίκυραν, ἐκεῖθεν ἐποιήσατο τὴν ὁρμὴν εἰς Θετταλίαν.*

IV.

RES ASIAE.

XV. *Φαρνάκης πάντων τῶν προτοῦ βασιλέων ἐγένετο παρανομώτατος.*

---

(2) *Ἄτταλος, χειμάζων ἐν Ἐλατείᾳ, καὶ σαφῶς εἰδὼς, τὸν ἀδελφὸν Εὐμένη λυπούμενον μὲν ὡς ἔνι μάλιστα, καὶ βαρυνόμενον, ἐπὶ τῷ τὰς ἐπιφανεστάτας αὐτοῦ τιμὰς ἠθετῆσθαι ὑπὸ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ διὰ κοινοῦ δόγματος, ἐπικρυπτόμενον δὲ πρὸς πάντας τὴν περὶ αὐτὸν ὑπάρχουσαν διάθεσιν·* (3) *ἐπεβάλετο διαπέμπεσθαι πρός τινας τῶν ἐν Ἀχαΐᾳ, σπουδάζων ἀποκατασταθῆναι τἀδελφῷ αὐτοῦ μὴ μόνον τὰς ἀναθηματικὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐγγράπτους τιμάς.* (4) *Τοῦτο δ' ἐποίει, πεπεισμένος, μεγίστην μὲν ἂν ἐκείνῳ ταύτην τὴν χάριν προσενέγκασθαι, μάλιστα δ' ἂν τὸ φιλάδελφον καὶ γενναῖον τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως ἐναποδείξασθαι τοῖς Ἕλλησι διὰ ταύτης τῆς πράξεως.*

V.

RES CRETENSIVM.

XVI. *Οἱ [Κυδωνιᾶται] Κρῆτες ἀνάξιον κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐποίησαν πρᾶγμα, δεινὸν καὶ παράσπονδον ὁμολογουμένως.* (2) *καὶ γὰρ, πολλῶν τοιούτων γενομένων κατὰ τὴν Κρήτην, ὅμως ἔδοξεν*

ὑπεραίρειν τὴν συνήθειαν τὸ τότε γενόμενον. (3) Ὑπαρχούσης γὰρ αὐτοῖς οὐ μόνον φιλίας, ἀλλὰ συμπολιτείας πρὸς Ἀπολλωνιάτας, καὶ καθόλου κοινωνίας πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις νομιζομένων δικαίων, καὶ περὶ τούτων κειμένης ἐνόρκου συνθήκης παρὰ τὸν Δία τὸν Ἰδαῖον· (4) παρασπονδήσαντες τοὺς Ἀπολλωνιάτας, κατελάβοντο τὴν πόλιν, καὶ τοὺς μὲν ἄνδρας κατέσφαξαν, τὰ δὲ ὑπάρχοντα διήρπασαν, καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν διανειμάμενοι κατεῖχον.

VI.

RES SYRIACAE ET AEGYPTIACAE.

XVII. Ἀντίοχος, ὁρῶν ἐκφανῶς ἤδη τοὺς κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν παρασκευαζομένους εἰς τὸν περὶ Κοίλης Συρίας πόλεμον, εἰς μὲν τὴν Ῥώμην ἔπεμψε πρεσβευτὰς τοὺς περὶ Μελέαργον· (2) ἐντειλάμενος, λέγειν τῇ συγκλήτῳ, καὶ διαμαρτύρασθαι, διότι παρὰ πάντα τὰ δίκαια Πτολεμαῖος αὐτῷ τὰς χεῖρας ἐπιβάλλει· * *

---

(3) Ἀντίοχος, ὁ βασιλεὺς, ἦν καὶ πρακτικὸς, καὶ τοῦ τῆς βασιλείας ὀνόματος ἄξιος, πλὴν τῶν κατὰ τὸ Πηλούσιον στρατηγημάτων.

ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΤΗΣ ΟΓΔΟΗΣ
ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.
RES IN ITALIA GESTAE.

(I.) *Senatus datur* LEGATIS ANTIOCHI EPIPHANIS *et* PTOLEMAEI PHILOMETORIS.

I. Τοῦ πολέμου τοῦ περὶ Κοίλης Συρίας ἤδη καταρχὴν λαβόντος Ἀντιόχῳ καὶ Πτολεμαίῳ τοῖς βασιλεῦσιν, ἧκον πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην, παρὰ μὲν Ἀντιόχου, Μελέαγρος καὶ Σωσιφάνης καὶ Ἡρακλείδης· παρὰ δὲ Πτολεμαίου, Τιμόθεος καὶ Δάμων. (2) Συνέβαινε δὲ, κρατεῖν τὸν Ἀντίοχον τῶν κατὰ Κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην πραγμάτων. (3) ἐξ οὗ γὰρ Ἀντίοχος, ὁ πατὴρ τοῦ νῦν λεγομένου βασιλέως, ἐνίκησε τῇ περὶ τὸ Πάνιον μάχῃ τοὺς Πτολεμαίου στρατηγοὺς, ἀπ᾽ ἐκείνων τῶν χρόνων ἐπείθοντο πάντες οἱ προειρημένοι τόποι τοῖς ἐν Συρίᾳ βασιλεῦσι.

(4) *Διόπερ ὁ μὲν Ἀντίοχος, ἡγούμενος τὴν κατὰ πόλεμον ἰσχυροτάτην καὶ καλλίστην εἶναι κτῆσιν, ὡς ὑπὲρ ἰδίων ἐποιεῖτο τὴν σπουδήν·* (5) *ὁ δὲ Πτολεμαῖος, ἀδίκως ὑπολαμβάνων τὸν πρότερον Ἀντίοχον, συνεπιθέμενον τῇ τοῦ πατρὸς ὀρφανίᾳ, παρῃρῆσθαι τὰς κατὰ Κοίλην Συρίαν πόλεις αὐτοῦ, οὐχ οἷός τε ἦν ἐκείνῳ παραχωρεῖν τῶν τόπων τούτων.* (6) *Διόπερ οἱ περὶ τὸν Μελέαγρον ἧκον, ἐντολὰς ἔχοντες, μαρτύρεσθαι τὴν σύγκλητον, διότι Πτολεμαῖος αὐτῷ παρὰ πάντα τὰ δίκαια τὰς χεῖρας ἐπιβάλλει πρότερος·* (7) *οἱ δὲ περὶ τὸν Τιμόθεον, περί τε τῆς τῶν φιλανθρώπων ἀνανεώσεως, καὶ τοῦ διαλύειν τὸν πρὸς Περσέα πόλεμον, μάλιστα δὲ παρατηρεῖν τὰς τῶν περὶ τὸν Μελέαγρον ἐντεύξεις.* (8) *Περὶ μὲν οὖν τῆς διαλύσεως οὐκ ἐθάῤῥησαν εἰπεῖν, Μάρκου συμβουλεύσαντος αὐτοῖς Αἰμιλίου· περὶ δὲ τῶν φιλανθρώπων ἀνανεωσάμενοι, καὶ λαβόντες ἀποκρίσεις ἀκολούθους τοῖς ἀξιουμένοις, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν.* (9) *Τοῖς δὲ περὶ τὸν Μελέαργον ἡ σύγκλητος ἀπεκρίθη, διότι Κοΐντῳ Μαρκίῳ δώσει τὴν ἐπιτροπὴν, γράψαι περὶ τούτων πρὸς Πτολεμαῖον, ὡς αὐτῷ δοκεῖ συμφέρειν ἐκ τῆς ἰδίας πίστεως. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐχειρίσθη κατὰ τὸ παρόν.*

(II.) *Audiuntur* LEGATI RHODIORVM.

II. *Κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους ἦλθον καὶ παρὰ Ῥοδίων πρέσβεις, ἤδη τῆς θερείας ληγούσης, Ἡγη-*

σίλοχος, καὶ Νικαγόρας, καὶ Νίκανδρος· (2) τήν τε φιλίαν ἀνανεωσόμενοι, καὶ σίτου θέλοντες ἐξαγωγὴν λαβεῖν, ἅμα δὲ καὶ περὶ τῶν διαβολῶν ἀπολογησόμενοι, τῶν λεγομένων κατὰ τῆς πόλεως. (3) Ἐκφανέστατα γὰρ ἐδόκουν στασιάζειν ἐν τῇ Ῥόδῳ, οἱ μὲν περὶ τὸν Ἀγαθάγητον καὶ Φιλόφρονα καὶ Ῥοδοφῶντα καὶ Θεαίτητον, ἀπερειδόμενοι πάσας τὰς ἐλπίδας ἐπὶ Ῥωμαίους· οἱ δὲ περὶ τὸν Δείνωνα καὶ Πολυάρατον, ἐπὶ Περσέα καὶ Μακεδόνας. (4) ἐξ ὧν πλεονάκις ἐν τοῖς ἐκείνων πράγμασιν ἀντιῤῥήσεως γενομένης, καὶ διελκομένων τῶν διαβουλίων, ἐλάμβανον ἀφορμὰς οἱ βουλόμενοι λογοποιεῖν κατὰ τῆς πόλεως. (5) Οὐ μὴν ἥ γε σύγκλητος τότε προσεποιήθη τούτων οὐδὲν, καίπερ σαφῶς εἰδυῖα τὰ γενόμενα παρ᾽ αὐτοῖς· σίτου δὲ δέκα μυριάδας μεδίμνων ἐξάγειν ἐκ Σικελίας ἐφῆκαν. (6) Ταῦτα μὲν οὖν ἡ σύγκλητος ἐχρημάτισεν ἰδίᾳ τοῖς Ῥοδίων πρεσβευταῖς. (7) Ἀκολούθως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀπήντησε τοῖς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος παραγεγονόσι, τηροῦσι τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. (8) Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν τούτοις ἦν.

II.

BELLVM PERSICVM.

(I.) POPILLII *legatio ad Populos* GRAECIAE, *belli Persici caussa.*

III. Αὖλος κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον, ἀντιστρα-

τηγὸς ὢν, καὶ παραχειμάζων ἐν Θετταλίᾳ μετὰ τῶν δυνάμεων, ἐξέπεμψε πρεσβευτὰς εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόπους, Γάϊον Ποπίλλιον, καὶ Γνάϊον Ὀκταΰϊον· (2) οἳ πρῶτον μὲν εἰς Θήβας ἐλθόντες, ἐπῄνεσαν καὶ παρεκάλεσαν τοὺς Θηβαίους, διαφυλάττειν τὴν πρὸς Ῥωμαίους εὔνοιαν. (3) Ἑξῆς δὲ τούτοις ἐπιπορευόμενοι τὰς ἐν Πελοποννήσῳ πόλεις, ἐπιδεικνύειν ἐπειρῶντο τοῖς ἀνθρώποις τὴν τῆς συγκλήτου πρᾳότητα καὶ φιλανθρωπίαν, προφερόμενοι τὰ δόγματα τὰ μικρῷ πρότερον ῥηθέντα· (4) ἅμα δὲ διὰ τῶν λόγων παρενέφαινον, ὡς εἰδότες τοὺς ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων παρὰ τὸ δέον ἀναχωροῦντας, ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς προσπίπτοντας. (5) καὶ δῆλοι πᾶσιν ἦσαν δυσαρεστούμενοι τοῖς ἀναχωροῦσιν, οὐχ ἧττον ἢ τοῖς ἐκφανῶς ἀντιπράττουσιν. (6) Ἐξ ὧν τοὺς πολλοὺς εἰς ἐπίστασιν καὶ διαπόρησιν ἦγον, ὑπὲρ τοῦ, τί ποτ' ἂν ἢ λέγοντες ἢ πράττοντες εὐστοχοῖεν τῶν παρεστώτων καιρῶν. (7) Οἱ δὲ περὶ τὸν Γάϊον, συναχθείσης τῆς τῶν Ἀχαιῶν ἐκκλησίας, ἐλέγοντο μὲν βεβουλεῦσθαι κατηγορήσειν τῶν περὶ τὸν Λυκόρταν καὶ τὸν Ἄρχωνα καὶ Πολύβιον, (8) καὶ παραδείξειν ἀλλοτρίους ὑπάρχοντας τῆς τῶν Ῥωμαίων αἱρέσεως, καὶ τὴν ἡσυχίαν ἄγοντας κατὰ τὸ παρὸν, οὐ φύσει τοιούτους ὄντας, ἀλλὰ παρατηροῦντας τὰ συμβαίνοντα, καὶ τοῖς καιροῖς ἐφεδρεύοντας. (9) Οὐ μὴν ἐθάῤῥησαν τοῦτο ποιῆσαι, διὰ τὸ μηδεμίαν εὔλογον ἀφορμὴν ἔχειν κατὰ τῶν προειρημένων ἀνδρῶν. (10) Διὸ συναχθείσης αὐτοῖς τῆς

βουλῆς εἰς Αἴγιον, ἀσπαστικήν τε καὶ παρακλητικὴν ποιησάμενοι τὴν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ἔντευξιν, ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Αἰτωλίαν.

IV. *Καὶ πάλιν ἐκεῖ συναχθείσης αὐτοῖς τῆς ἐκκλησίας εἰς Θέρμον, παρελθόντες εἰς τοὺς πολλοὺς, παρακλητικοὺς καὶ φιλανθρώπους διετίθεντο λόγους.* (2) *τὸ δὲ συνέχον αὐτοῖς τῆς ἐκκλησίας, ὁμήρους ἔφασαν δεῖν δοθῆναι σφίσι παρὰ τῶν Αἰτωλῶν.* (3) *Τούτων δὲ καταβάντων, Πρόανδρος ἐπαναστὰς, ἐβούλετό τινας εὐχρηστίας πρὸς αὐτοῦ γεγενημένας εἰς τοὺς Ῥωμαίους προφέρεσθαι, καὶ κατηγορεῖν τῶν διαβαλλόντων αὐτόν.* (4) *Ἐφ' ὃν Γάϊος πάλιν ἐπαναστὰς, καὶ καλῶς εἰδὼς ἀλλότριον αὐτὸν ὄντα Ῥωμαίων, ὅμως ἐπήνεσε, καὶ πᾶσι τοῖς εἰρημένοις ἀνθωμολογήσατο.* (5) *Μετὰ δὲ τοῦτον προελθὼν Λυκίσκος, ἐπ' ὀνόματος μὲν οὐδενὸς ἐποιήσατο κατηγορίαν· καθ' ὑπόνοιαν δὲ, πολλῶν.* (6) *Ἔφη γὰρ, περὶ μὲν τῶν κορυφαίων καλῶς βεβουλεῦσθαι Ῥωμαίους, ἀπαγαγόντας αὐτοὺς εἰς τὴν Ῥώμην, λέγων τοὺς περὶ τὸν Εὐπόλεμον καὶ Νίκανδρον·* (7) *τοὺς δὲ συναγωνιστὰς καὶ τοὺς παραστάτας τοὺς ἐκείνων ἔτι μένειν κατὰ τὴν Αἰτωλίαν, οὓς δεῖν ἅπαντας τῆς αὐτῆς τυχεῖν ἐκείνοις ἐπιστροφῆς, ἂν μὴ προῶνται τὰ τέκνα Ῥωμαίοις εἰς ὁμηρίαν.* (8) *μάλιστα δὲ κατ' Ἀρχιδάμου καὶ Πανταλέοντος ἐποίει τὰς ἐμφάσεις.* (9) *Τούτου δὲ παραχωρήσαντος, Πανταλέων ἀναστὰς, τὸν μὲν Λυκίσκον διὰ βραχέων ἐλοιδόρησε, φήσας, αὐτὸν ἀναισχύντως καὶ ἀνελευθέρως κολα-*

κεύειν τοὺς ὑπερέχοντας· (10) ἐπὶ δὲ τὸν Θόαντα μετέβη, τοῦτον ὑπολαμβάνων εἶναι τὸν ἀξιοπίστως ἐνιέντα τὰς κατ' αὐτῶν διαβολὰς, τῷ δοκεῖν μηδεμίαν ὑπάρχειν αὐτοῖς πρὸς τοῦτον διαφοράν. (11) Καὶ τὰ μὲν ὑπομνήσας τῶν κατ' Ἀντίοχον καιρῶν, τὰ δὲ ὀνειδίσας εἰς ἀχαριστίαν αὐτῷ, διότι δοθεὶς ἔκδοτος Ῥωμαίοις, πρεσβεύσαντος αὐτοῦ καὶ Νικάνδρου, τύχῃ τῆς σωτηρίας ἀνελπίστως· (12) ταχέως ἐξεκαλέσατο τοὺς Αἰτωλοὺς εἰς τὸ μὴ μόνον θορυβεῖν τὸν Θόαντα, ὅτε βουληθείη τι λέγειν, ἀλλὰ καὶ βάλλειν ὁμοθυμαδόν. (13) Γενομένων δὲ τούτων, βραχέα καταμεμψάμενος ὁ Γάϊος τοὺς Αἰτωλοὺς ἐπὶ τῷ βάλλειν τὸν Θόαντα, οὗτος μὲν εὐθέως μετὰ τοῦ συμπρεσβευτοῦ ἀπῆρεν εἰς Ἀκαρνανίαν, ἐκσιωπηθεὶς περὶ τῶν ὁμήρων· τὰ δὲ κατὰ τὴν Αἰτωλίαν ἐν ὑποψίαις ἦν πρὸς ἀλλήλους καὶ ταραχαῖς ὁλοσχερέσιν.

V. Κατὰ δὲ τὴν Ἀκαρνανίαν συναχθείσης τῆς ἐκκλησίας εἰς Θούριον, Αἰσχρίων μὲν καὶ Γλαῦκος καὶ Χρέμης, φίλοι ὄντες Ῥωμαίων, παρεκάλουν τοὺς περὶ τὸν Γάϊον, (2) ἔμφρουρον ποιῆσαι τὴν Ἀκαρνανίαν· εἶναι γὰρ παρ' αὐτοῖς τοὺς ἀποφέροντας τὰ πράγματα πρὸς Περσέα καὶ Μακεδόνας. (3) Διογένης δὲ τὴν ἐναντίαν ἐποιήσατο τούτοις συμβουλίαν. οὐ γὰρ ἔφη δεῖν φρουρὰν εἰσάγειν εἰς οὐδεμίαν πόλιν· ταῦτα γὰρ ὑπάρχειν τοῖς πολεμίοις γεγενημένοις, καὶ καταπολεμηθεῖσιν ὑπὸ Ῥωμαίων. (4) οὐδὲν δὲ πεποιηκότας Ἀκαρνᾶνας, οὐκ ἀξίους εἶναι φρουρὰν εἰσδέχεσθαι κατ' οὐδένα τρόπον. (5) τοὺς

δὲ περὶ Χρέμην καὶ Γλαῦκον, ἰδίαν ἐθέλοντας κατασκευάζεσθαι δυναστείαν, διαβάλλειν τοὺς ἀντιπολιτευομένους, καὶ θέλειν ἐπισπᾶσθαι φρουρὰν τὴν συνεπισχύουσαν ταῖς αὐτῶν πλεονεξίαις. (6) Ῥηθέντων δὲ τούτων, οἱ περὶ τὸν Γάϊον, θεωροῦντες τοὺς ὄχλους δυσαρεστουμένους ταῖς φρουραῖς, καὶ βουλόμενοι στοιχεῖν τῇ τῆς συγκλήτου προθέσει, συγκαταθέμενοι τῇ τοῦ Διογένους γνώμῃ, καὶ συνεπαινέσαντες, ἀπῆραν ἐπὶ Λαρίσσης πρὸς τὸν ἀνθύπατον.

VI. Ἔδοξε τοῖς Ἕλλησι περὶ τῆς πρεσβείας ἐπιστάσεως χρείαν ἔχειν τὸ γιγνόμενον. (2) Παραλαβόντες οὖν τοὺς κατὰ τὴν ἄλλην πολιτείαν ὁμογνωμονοῦντας· οὗτοι δ' ἦσαν Ἀρκεσίλαος, Ἀρίστων Μεγαλοπολῖται, Στράτιος Τριτταιεὺς, Ξένων Πατρεὺς, Ἀπολλωνίδης Σικυώνιος· ἐβουλεύοντο περὶ τῶν ἐνεστώτων. (3) Ὁ οὖν Λυκόρτας ἔμεινεν ἐπὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς προθέσεως, κρίνων, μήτε Περσεῖ, μήτε Ῥωμαίοις συνεργεῖν μηδὲν ὁμοίως, μηδ' ἀντιπράσσειν μηδετέροις. (4) τὸ μὲν γὰρ συνεργεῖν ἀλυσιτελὲς ἐνόμιζεν εἶναι πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν, προορώμενος τὸ μέγεθος τῆς ἐσομένης ἐξουσίας περὶ τοὺς κρατήσαντας· (5) τὸ δ' ἀντιπράττειν ἐπισφαλὲς, διὰ τὸ πολλοῖς καὶ τοῖς ἐπιφανεστάτοις Ῥωμαίων ἀντωφθαλμηκέναι περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων κατὰ τοὺς ἀνώτερον καιρούς. (6) Ὁ δ' Ἀπολλωνίδης καὶ Στράτιος ἀντιπράττειν μὲν ἐπίτηδες Ῥωμαίοις οὐκ ᾤοντο δεῖν·

τοὺς δ' ὑπερκυβιστῶντας, καὶ διὰ τῶν κοινῶν πραγμάτων ἰδίαν χάριν ἀποτιθεμένους παρὰ Ῥωμαίοις, καὶ τοῦτο πράττοντας παρὰ τοὺς νόμους καὶ παρὰ τὸ κοινῇ συμφέρον, τούτους ἔφασαν δεῖν κωλύειν, καὶ πρὸς τούτους ἀντοφθαλμεῖν εὐγενῶς. (7) Ὁ δ' Ἄρχων, ἀκολουθεῖν, ἔφη, δεῖν τοῖς καιροῖς, καὶ μὴ διδόναι τοῖς ἐχθροῖς ἀφορμὴν εἰς διαβολὴν, μηδὲ προέσθαι σφᾶς αὐτοὺς εἰς τὴν αὐτὴν ἐλθεῖν διάθεσιν τοῖς περὶ Νίκανδρον· οἵτινες, πρὶν ἢ λαβεῖν πεῖραν τῆς τούτων ἐξουσίας, ἐν ταῖς μεγίσταις εἰσὶ ταλαιπωρίαις. (8) Ταύτης δὲ τῆς γνώμης μετέσχον Πολύαινος, Ἀρκεσίλαος, Ἀρίστων, Ξένων. (9) Διὸ καὶ τὸν μὲν Ἄρχωνα πρὸς τὴν στρατηγίαν ἔδοξεν αὐτοῖς εὐθέως προπορεύεσθαι· τὸν δὲ Πολύβιον πρὸς τὴν ἱππαρχίαν.

VII. Τούτων δὲ νεωστὶ γεγονότων, καὶ προδιειληφότων τῶν περὶ τὸν Ἄρχωνα, διότι δεῖ συμπράττειν Ῥωμαίοις καὶ τοῖς τούτων φίλοις, τυχικῶς πως συνέβη, τὸν Ἄτταλον πρὸς ἑτοίμους ὄντας ποιήσασθαι τοὺς λόγους. (2) Διὸ καὶ προθύμως αὐτῷ κατανεύσαντες, ὑπέσχοντο συμπράξειν ὑπὲρ τῶν παρακαλουμένων. (3) Τοῦ δ' Ἀττάλου πέμψαντος πρεσβευτὰς, καὶ παραγενομένων τούτων εἰς τὴν πρώτην ἀγορὰν, καὶ διαλεγομένων τοῖς Ἀχαιοῖς περὶ τοῦ τὰς τιμὰς ἀποκατασταθῆναι τῷ βασιλεῖ, καὶ παρακαλούντων, ποιῆσαι τοῦτο διὰ τῆς Ἀττάλου χάριτος· (4) ὁ μὲν ὄχλος ἄδηλος ἦν, ἐπὶ τίνος ὑπάρχει γνώμης· πρὸς δὲ τὴν ἀντιλογίαν ἀνίσταντο πολλοὶ, καὶ

διὰ πολλὰς αἰτίας. (5) Οἱ μὲν γὰρ, ἐξ ἀρχῆς αἴτιοι γενόμενοι τῆς ἀναιρέσεως τῶν τιμῶν, βεβαιοῦν ἐβούλοντο τὴν αὐτῶν γνώμην· οἱ δὲ, ἐκ τῶν κατ᾽ ἰδίαν ἐγκλημάτων ὑπέλαβον καιρὸν ἔχειν ἀμύνεσθαι τὸν βασιλέα· τινὲς δὲ, διὰ τὸν πρὸς τοὺς συμπράττοντας φθόνον, ἐφιλοτιμοῦντο μὴ κρατῆσαι τὸν Ἄτταλον τῆς ἐπιβολῆς. (6) Ὁ δ᾽ Ἄρχων ἀνέστη μὲν βοηθήσων τοῖς πρεσβευταῖς· ἐκάλει γὰρ τὰ πράγματα τὴν τοῦ στρατηγοῦ γνώμην. (7) βραχέα δ᾽ εἰπὼν ἀνεχώρησε, διευλαβηθεὶς, μὴ δόξῃ κέρδους τινὸς ἕνεκεν συμβουλεύειν, διὰ τὸ πλῆθος ἱκανὸν χρημάτων εἰς τὴν ἀρχὴν δεδαπανηκέναι. (8) Πολλῆς δ᾽ οὔσης ἀπορίας, ὁ Πολύβιος ἀναστὰς ἐποιήσατο μὲν καὶ πλείονας λόγους, μάλιστα δὲ προσέδραμεν πρὸς τὴν τῶν πολλῶν γνώμην, ὑποδείξας τὸ γεγονὸς ἐξ ἀρχῆς ψήφισμα τῶν Ἀχαιῶν ὑπὲρ τῶν τιμῶν, ἐν ᾧ γεγραμμένον ἦν, ὅτι δεῖ τὰς ἀπρεπεῖς ἀρθῆναι τιμὰς, καὶ τὰς παρανόμους, οὐ μὰ Δί᾽ ἁπάσας. (9) τοὺς δὲ περὶ Σωσιγένη καὶ Διοπείθη Ῥοδίους, δικαστὰς ὑπάρχοντας κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, καὶ διαφερομένους ἔκ τινων ἰδίων πρὸς τὸν Εὐμένη, λαβομένους, ἔφη, τῆς ἀφορμῆς ταύτης, πάσας ἀνατετροφέναι τὰς τιμὰς τοῦ βασιλέως· (10) καὶ τοῦτο πεποιηκέναι παρὰ τὸ τῶν Ἀχαιῶν δόγμα, καὶ παρὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς ἐξουσίαν, καὶ τὸ μέγιστον, παρὰ τὸ δίκαιον καὶ τὸ καλῶς ἔχον. (11) οὐ γὰρ ὡς ἠδικημένους τοὺς Ἀχαιοὺς βουλεύσασθαι τὰς τιμὰς αἴρειν τὰς Εὐμένους· ἀλλὰ μείζους αὐτοῦ ζη-

τοῦντος τῶν εὐεργεσιῶν, τούτῳ προσκόψαντας ψηφίσασθαι τὸ πλεονάζον παρελεῖν. (12) Διόπερ ἔφη δεῖν, καθάπερ οἱ δικασταὶ, τὴν ἰδίαν ἔχθραν ἐπίπροσθεν ποιήσαντες τοῦ τῶν Ἀχαιῶν εὐσχήμονος, ἀνέτρεψαν πάσας τὰς τιμὰς, οὕτω τοὺς Ἀχαιοὺς, κυριώτατον ἡγησαμένους τὸ σφίσι καθῆκον καὶ πρέπον, διορθώσασθαι τὴν τῶν δικαστῶν ἁμαρτίαν, καὶ καθόλου τὴν πρὸς τὸν Εὐμένη γεγενημένην ἀλογίαν· (13) ἄλλως περ, καὶ μέλλοντας μὴ μόνον ἐπ᾽ αὐτὸν τὸν βασιλέα τὴν χάριν ἀποδίδοσθαι ταύτην, ἔτι δὲ μᾶλλον εἰς τὸν ἀδελφὸν Ἄτταλον. (14) Τοῦ δὲ πλήθους εὐδοκήσαντος τοῖς λεγομένοις, ἐγράφη δόγμα, προστάττον τοῖς ἄρχουσι, πάσας ἀποκαταστῆσαι τὰς Εὐμένους τοῦ βασιλέως τιμὰς, πλὴν εἴ τινες ἀπρεπές τι περιέχουσι τῷ κοινῷ τῶν Ἀχαιῶν, ἢ παράνομον. (15) Τοῦτον μὲν δὴ τὸν τρόπον καὶ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν Ἄτταλος διωρθώσατο τὴν γενομένην ἀλογίαν περὶ τὰς ὑπαρχούσας Εὐμένει τἀδελφῷ τιμὰς κατὰ τὴν Πελοπόννησον.

(II.) PERSEI *legationes ad* GENTHIVM *regem.*

VIII. Περσεὺς πρὸς Γένθιον τὸν βασιλέα ἀπέστειλε πρεσβευτὰς, Πλεύρατόν τε τὸν Ἰλλυριὸν, ὄντα φυγάδα παρ᾽ αὐτῷ, καὶ τὸν Βεροιαῖον Ἀδαῖον· (2) δοὺς ἐντολὰς, διασαφεῖν τὰ πεπραγμένα κατὰ τὸν πόλεμον πρός τε Ῥωμαίους αὐτῷ, καὶ πρὸς Δαρδανίους, ἔτι δὲ καὶ πρὸς Ἠπειρώτας, καὶ πρὸς Ἰλλυ-

ριοὺς κατὰ τὸ παρὸν, καὶ παρακαλεῖν αὐτὸν πρὸς τὴν τούτου καὶ Μακεδόνων φιλίαν καὶ συμμαχίαν. (3) Οἳ καὶ ποιησάμενοι τὴν πορείαν ὑπὲρ τὸ Σκάρδον ὄρος διὰ τῆς Ἐρήμου καλουμένης Ἰλλυρίδος, ἣν οὐ πολλοῖς χρόνοις ἀνώτερον ἀνάστατον ἐποίησαν Μακεδόνες, διὰ τὸ δυσέργους ποιῆσαι τοῖς Δαρδανεῦσι τὰς εἰς τὴν Ἰλλυρίδα εἰσβολάς· (4) πλὴν οἵ γε περὶ τὸν Ἀδαῖον διὰ τούτων τῶν τόπων μετὰ πολλῆς κακοπαθείας ἦλθον εἰς Σκόρδαν, καὶ πυθόμενοι, τὸν Γένθιον ἐν Λίσσῳ διατρίβειν, διεπέμψαντο πρὸς αὐτόν. (5) τοῦ δὲ ταχέως αὐτοὺς μεταπεμψαμένου, συμμίξαντες διελέγοντο περὶ ὧν εἶχον τὰς ἐντολάς. (6) Ὁ δὲ Γένθιος οὐκ ἐδόκει μὲν ἀλλότριος εἶναι τῆς πρὸς τὸν Περσέα φιλίας, ἐσκήπτετο δὲ, τοῦ μὴ παραχρῆμα συγκατατίθεσθαι τοῖς ἀξιουμένοις, τὴν ἀχορηγησίαν, καὶ μὴ δύνασθαι χωρὶς χρημάτων ἀναδέξασθαι τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον. (7) Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἀδαῖον, ταύτας λαβόντες τὰς ἀποκρίσεις, ἐπανῆγον. (8) Ὁ δὲ Περσεὺς, παραγενόμενος ἐς Στύβεῤῥαν, τήν τε λείαν ἐλαφυροπώλησε, καὶ τὴν δύναμιν ἀνέπαυσε, προσδεχόμενος τοὺς περὶ τὸν Πλεύρατον. (9) Παραγενομένων δ' αὐτῶν, ἀκούσας τὰ παρὰ τοῦ Γενθίου, πάλιν ἐξαυτῆς ἔπεμπε τὸν Ἀδαῖον, καὶ σὺν τούτῳ τὸν Γλαυκίαν, ἕνα τῶν σωματοφυλάκων, καὶ τρίτον τὸν Ἰλλυριὸν, διὰ τὸ τὴν διάλεκτον εἰδέναι τὴν Ἰλλυρίδα· (10) δοὺς ἐντολὰς τὰς αὐτὰς, ὥσπερ οὐ κυρίως τοῦ Γενθίου διασεσαφηκότος, τίνος προσδεῖται, καὶ

τίνος γενομένου δύναται συγκατοβῆναι εἰς τὰ παρακαλούμενα. (11) Τούτων δ' ἀφορμησάντων, ἀναζεύξας αὐτὸς μετὰ τῆς δυνάμεως ἐποιεῖτο τὴν πορείαν ἐπ' Ἀγκύραν.

IX. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἧκον οἱ πρὸς τὸν Γένθιον ἀποσταλέντες πρέσβεις, οὔτ' ᾠκονομηκότες πλεῖον οὐδὲν τῶν πρότερον, οὔτ' ἀναγγέλλοντες πλεῖον οὐδὲν ὧν καὶ πρότερον· (2) διὰ τὸ τὸν Γένθιον μένειν ἐπὶ τῆς αὐτῆς αἱρέσεως, ὄντα μὲν ἕτοιμον τῷ Περσεῖ κοινωνεῖν τῶν αὐτῶν πραγμάτων, χρημάτων δὲ φάσκοντα χρείαν ἔχειν. (3) Ὧν ὁ Περσεὺς παρακούσας, πάλιν ἔπεμπε τοὺς περὶ τὸν Ἱππίαν, βεβαιωσομένους ὑπὲρ τῶν ὁμολογιῶν, τὸ συνέχον παραλιπὼν, δι' οὗ ἐξῆν μόνου εὐνοοῦντα ποιῆσαι τὸν Γένθιον. (4) ὥστε διαπορεῖν, πότερα δεῖ λέγειν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀλογιστίαν, ἢ δαιμονοβλάβειαν. δοκῶ μὲν, ὅτι δαιμονοβλάβειαν, οἵτινες ἐφίενται μὲν τοῦ μεγάλα τολμᾷν, καὶ παραβάλλονται μὲν τῇ ψυχῇ· παρίασιν δὲ τὸ συνέχον ἐν ταῖς ἐπιβολαῖς, βλέποντες αὐτὸ, καὶ δυνάμενοι πράττειν. (5) Ὅτι γὰρ, εἰ Περσεὺς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἠβουλήθη προέσθαι χρήματα καὶ κοινῇ τοῖς πολιτεύμασι, καὶ κατ' ἰδίαν τοῖς βασιλεῦσι καὶ τοῖς πολιτευομένοις, οὐ λέγω μεγαλομερῶς, καθάπερ ἐξῆν αὐτῷ χορηγιῶν ἕνεκεν, ἀλλὰ μετρίως μόνον, (6) πάντας ἂν συνέβη καὶ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς βασιλεῖς, εἰ δὲ μή γε, τοὺς πλείστους ἐξελεγχθῆναι· δοκῶ μηδένα

τῶν νοῦν ἐχόντων πρός με διαμφισβητῆσαι περὶ τούτων. (7) *Νῦν δὲ καλῶς ποιῶν οὐκ ἦλθε ταύτην τὴν ὁδὸν, δι' ἧς, ἢ κρατήσας τῶν ὅλων, ἐξουσίαν ὑπερήφανον ἔσχεν, ἢ σφαλεὶς, πολλοὺς ἂν ἐποίησε τῆς αὐτῆς τύχης πεῖραν αὐτῷ λαβεῖν·* (8) *ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν, δι' ἧς ὀλίγοι τελέως ἠλογήθησαν τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν τῆς πράξεως καιρόν.*

(III.) POLYBII *legatio ad* Q. MARCIVM *Cos.*

X. *Τοῦ Περσέως βουλομένου ἥξειν μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Θετταλίαν, καὶ λήψεσθαι τὰ ὅλα κρίσιν ἐκ τῶν κατὰ λόγον, ἔδοξε τοῖς περὶ τὸν Ἄρχωνα, δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀπολογεῖσθαι πάλιν πρὸς τὰς ὑπονοίας καὶ διαβολάς.* (2) *Εἰσήνεγκαν οὖν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς δόγμα, διότι δεῖ, πανδημεὶ ποιησαμένους τὴν ἔξοδον εἰς Θετταλίαν, κοινωνῆσαι τῶν πραγμάτων ὁλοσχερῶς τοῖς Ῥωμαίοις.* (3) *Καὶ τούτου κυρωθέντος, ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς, τὸν Ἄρχωνα γίγνεσθαι περὶ τὴν συναγωγὴν τοῦ στρατεύματος, καὶ περὶ τὰς εἰς τὴν ἔξοδον παρασκευὰς, πρὸς δὲ τὸν ὕπατον πρεσβευτὰς πέμπειν εἰς Θετταλίαν, τοὺς τὰ δεδογμένα τοῖς Ἀχαιοῖς διασαφήσοντας, καὶ πευσομένους, πότε καὶ ποῦ δεῖ συμμιγνύειν αὐτῷ τὸ στρατόπεδον.* (4) *Καὶ κατέστησαν πρεσβευτὰς παραχρῆμα Πολύβιον καὶ ἄλλους, καὶ ἐνετείλαντο τῷ Πολυβίῳ φιλοτίμως, ἐὰν ὁ στρατηγὸς εὐδοκῇ τῇ παρουσίᾳ τοῦ στρατοπέδου, τοὺς μὲν πρεσβευτὰς ἐξαυτῆς πέμπειν διασαφήσοντας, ἵνα μὴ καθυστερῶσι*

τῶν καιρῶν· (5) αὐτὸν δὲ φροντίζειν, ἵνα τὸ στράτευμα πᾶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἀγορὰς ἔχῃ, δι᾽ ὧν ἂν ἐμπορεύηται, καὶ μηδὲν ἐλλείπῃ τῶν ἐπιτηδείων τοὺς στρατιώτας. (6) Ταύτας μὲν οὖν ἔχοντες οἱ προειρημένοι τὰς ἐντολὰς, ἐξώρμησαν. (7) Κατέστησαν δὲ καὶ πρεσβευτὰς πρὸς Ἄτταλον τοὺς περὶ Τηλόκριτον, ἀποκομίζοντας τὸ δόγμα τὸ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Εὐμένους τιμῶν. (8) Καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ περὶ τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου προσπεσόντος τοῖς Ἀχαιοῖς, διότι γέγονεν αὐτῷ τὰ νομιζόμενα γίγνεσθαι τοῖς βασιλεῦσιν, ὅταν εἰς ἡλικίαν ἔλθωσιν, Ἀνακλητήρια· (9) νομίσαντες, σφίσι καθήκειν ἐπισημήνασθαι τὸ γεγονὸς, ἐψηφίσαντο πέμπειν πρεσβευτὰς, ἀνανεωσομένους τὰ προϋπάρχοντα τῷ ἔθνει φιλάνθρωπα πρὸς τὴν βασιλείαν, καὶ παραυτίκα κατέστησαν Ἄλκιθον καὶ Πασίδαν.

XI. Οἱ δὲ περὶ τὸν Πολύβιον καταλαβόντες τοὺς Ῥωμαίους, ἐκ μὲν τῆς Θετταλίας κεκινηκότας, τῆς δὲ Περῤῥαιβίας στρατοπεδεύοντας Ἀζορίου μεταξὺ καὶ Δολίχης· (2) τὴν μὲν ἔντευξιν ὑπερέθεντο, διὰ τοὺς περιεστῶτας καιρούς· τῶν δὲ κατὰ τὴν εἴσοδον τὴν εἰς Μακεδονίαν κινδύνων μετεῖχον. (3) Ἐπεὶ δὲ, τοῦ στρατεύματος κατάραντος ἐπὶ τοὺς καθ᾽ Ἡράκλειον τόπους, ἔδοξε καιρὸς εἶναι πρὸς ἔντευξιν, ἅτε τοῦ στρατηγοῦ δοκοῦντος ἠνύσθαι τὸ μέγιστον τῶν προκειμένων· (4) τότε λαβόντες καιρὸν, τὸ ψήφισμα τῷ Μαρκίῳ προσήνεγκαν, καὶ διεσάφουν τὴν τῶν Ἀχαιῶν προαίρεσιν, διότι βουληθεῖεν αὐτῷ παν-

δημεὶ τῶν αὐτῶν μετασχεῖν ἀγώνων καὶ κινδύνων· καὶ πρὸς τούτοις ὑπέδειξαν, διότι πᾶν τὸ γραφὲν ἢ παραγγελθὲν τοῖς Ἀχαιοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων κατὰ τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον ἀναντίῤῥητον γέγονεν. (5) Τοῦ δὲ Μαρκίου τὴν μὲν προαίρεσιν ἀποδεχομένου τῶν Ἀχαιῶν μεγαλωστὶ, τῆς δὲ κακοπαθείας αὐτοὺς καὶ τῆς δαπάνης παραλύοντος, διὰ τὸ μηκέτι χρείαν ἔχειν τοὺς καιροὺς τῆς τῶν συμμάχων βοηθείας· (6) οἱ μὲν ἄλλοι πρέσβεις ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἀχαΐαν, ὁ δὲ Πολύβιος αὐτοῦ μείνας μετεῖχε τῶν ἐνεστώτων πραγμάτων· (7) ἕως ὁ Μάρκιος, ἀκούσας Ἄππιον τὸν Κέντωνα πεντακισχιλίους στρατιώτας αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν Ἀχαιῶν εἰς Ἤπειρον, ἐξαπέστειλε τὸν προειρημένον, παρακαλέσας φροντίζειν, ἵνα μὴ δοθῶσιν οἱ στρατιῶται, μηδὲ τηλικοῦτον δαπάνημα μάταιον γένηται τοῖς Ἀχαιοῖς· πρὸς οὐδένα γὰρ λόγον αἰτεῖν τοὺς στρατιώτας τὸν Ἄππιον. (8) πότερα δὲ τοῦτ' ἐποίει κηδόμενος τῶν Ἀχαιῶν, ἢ τὸν Ἄππιον ἀπραγεῖν βουλόμενος, χαλεπὸν εἰπεῖν. (9) Πλὴν ὅ γε Πολύβιος, ἀναχωρήσας εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἤδη τῶν γραμμάτων ἐκ τῆς Ἠπείρου προσπεπτωκότων, καὶ μετ' οὐ πολὺ συναχθέντων εἰς Σικυῶνα τῶν Ἀχαιῶν, εἰς πρόβλημα παμμέγεθες ἐνέπεσε. (10) Τοῦ γὰρ διαβουλίου προτεθέντος ὑπὲρ ὧν ὁ Κέντων ᾐτεῖτο στρατιωτῶν, ἃ μὲν ὁ Μάρκιος αὐτῷ καταφροντίζειν ἰδίᾳ ἐνετείλατο, ταῦτ' ἀφροντιστεῖν οὐδαμῶς ἔκρινεν· τὸ δὲ, μηδεμιᾶς ὑπαρχούσης*, φανερῶς ἀντιλέγειν τῇ βοηθείᾳ, τελέως ἦν

ἐπισφαλές. (11) Δυσχρήστου δὲ καὶ ποικίλης οὔσης τῆς ὑποθέσεως, ἐχρήσατο βοηθήματι πρὸς τὸ παρὸν τῷ τῆς συγκλήτου δόγματι, τῷ κελεύοντι μηδένα προσέχειν τοῖς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν γραφομένοις, ἐὰν μὴ τοῦτο ποιῶσιν κατὰ τὸ δόγμα τῆς συγκλήτου. (12) τοῦτο δ' οὐκ ἦν προσκείμενον τοῖς γράμμασιν. (13) Διὸ καὶ κατεκράτησε τοῦ τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τὸν ὕπατον γενέσθαι, καὶ δι' ἐκείνου παραλυθῆναι τῆς δαπάνης τὸ ἔθνος, οὔσης ὑπὲρ ἑκατὸν εἴκοσι τάλαντα. (14) τοῖς γε μὴν βουλομένοις διαβάλλειν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἄππιον, μεγάλας ἀφορμὰς ἔδωκεν, ὅτι διακόψαι τὴν ἐπιβολὴν αὐτοῦ, τὴν περὶ τῆς βοηθείας.

(IV.) HERACLEVM, *Macedoniae oppidum, capitur a Romanis.*

XII. Τὸ Ἡράκλειον ἧλω ἰδίαν τινὰ ἅλωσιν. (2) Ἐχούσης τῆς πόλεως ἐφ' ἑνὸς μέρους, ἐπ' ὀλίγον τόπον, ταπεινὸν τεῖχος, οἱ Ῥωμαῖοι τρεῖς σημαίας προεχειρίσαντο. (3) Καὶ τῇ μὲν πρώτῃ τοὺς θυρεοὺς ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ποιήσαντες συνέφραξαν, ὥστε τῇ τῶν ὅπλων πυκνότητι κεραμωτῷ καταῤῥύτῳ γίγνεσθαι παραπλήσιον· (4) ἐφεξῆς δὲ ἕτεραι δύο * * *.

(5) Κεραμωτὸν, τακτικὴ διάταξις· ὅπερ ἐποίουν Ῥωμαῖοι ἐν παιδιᾶς μέρει.

III.

RES CRETENSIVM.

XIII. Κατὰ τὴν Κρήτην, δεδιότες Κυδωνιᾶται τοὺς Γορτυνίους, διὰ τὸ καὶ τῷ πρότερον ἔτει παρ' ὀλίγον κεκινδυνευκέναι τῇ πόλει, τῶν περὶ Νοθοκράτην ἐπιβαλλομένων αὐτὴν κατασχεῖν, ἐξέπεμψαν πρέσβεις πρὸς Εὐμένη, βοήθειαν αἰτούμενοι κατὰ τὴν συμμαχίαν. (2) Ὁ δὲ βασιλεὺς προχειρισάμενος Λέοντα, καὶ στρατιώτας σὺν τούτῳ τ', ἐξαπέστειλε κατὰ σπουδήν. (3) Ὧν παραγενομένων, οἱ Κυδωνιᾶται τάς τε κλεῖς τῶν πυλῶν τῷ Λέοντι παρέδωκαν, καὶ καθόλου τὴν πόλιν ἐνεχείρισαν.

IV.

RES RHODIORVM.

XIV. Ἐν τῇ Ῥόδῳ τὰ τῆς ἀντιπολιτείας ἀεὶ μᾶλλον ἐπέτεινεν. (2) Προσπεσόντος γὰρ αὐτοῖς τοῦ τῆς συγκλήτου δόγματος, ἐν ᾧ διεσάφει, μηκέτι προσέχειν τοῖς τῶν στρατηγῶν ἐπιτάγμασιν, ἀλλὰ τοῖς αὐτῆς δόγμασιν· καὶ τῶν πολλῶν ἀποδεχομένων τὴν τῆς συγκλήτου πρόνοιαν· (3) οἱ περὶ τὸν Φιλόφρονα καὶ Θεαίτητον, ἐπιλαβόμενοι τῆς ἀφορμῆς ταύτης, ἐξειργάζοντο τἀκόλουθα, φάσκοντες, δεῖν ἐκπέμπειν πρεσβευτὰς πρὸς τὴν σύγκλητον καὶ τὸν Κόϊντον Μάρκιον τὸν ὕπατον, καὶ πρὸς Γάϊον τὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ. (4) Τότε γὰρ ἤδη γνώριμον ἦν

ἅπασιν, ὥς τινες τῶν καθεσταμένων ἀρχόντων ἐν τῇ Ῥώμῃ παραγίγνεσθαι μέλλουσιν εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόπους. (5) Κροτηθείσης δὲ τῆς ὑποθέσεως, καίπερ ἀντιῤῥήσεως γενομένης, ἀπεστάλησαν εἰς μὲν τὴν Ῥώμην, ἀρχομένης θερείας, Ἡγησίλοχος Ἡγησίου, Νικαγόρας, Νίκανδρος· (6) πρὸς δὲ τὸν ὕπατον καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατηγὸν, Ἀγέπολις, Ἀρίστων, Παγκράτης· (7) ἐντολὰς ἔχοντες, ἀνανεοῦσθαι τὰ φιλάνθρωπα πρὸς Ῥωμαίους, καὶ πρὸς τὰς διαβολὰς ἀπολογεῖσθαι, τὰς λεγομένας ὑπό τινων κατὰ τῆς πόλεως· (8) οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγεσίλοχον, ἅμα τοῖς προειρημένοις, καὶ περὶ σιτικῆς ἐξαγωγῆς ποιησόμενοι λόγους. (9) Τὰ μὲν οὖν ὑπὸ τούτων ῥηθέντα πρὸς τὴν σύγκλητον, καὶ τὰς δοθείσας αὐτοῖς ἀποκρίσεις ὑπὸ τῆς συγκλήτου, καὶ διότι πάντων τῶν φιλανθρώπων τυχόντες ἐπανῆλθον, ἐν τοῖς Ἰταλικοῖς εἴπομεν. (10) Περὶ δὲ τούτου τοῦ μέρους χρήσιμόν ἐστι πλεονάκις ὑπομιμνήσκειν, ὃ δὴ καὶ πειρώμεθα ποιεῖν, διότι πολλάκις ἀναγκαζόμεθα, τὰς ἐντεύξεις τῶν πρεσβειῶν καὶ τοὺς χρηματισμοὺς προτέρους ἐξαγγέλλειν τῆς καταστάσεως καὶ τῆς ἐξαποστολῆς. (11) Ἐπεὶ γὰρ, καθ' ἕκαστον ἔτος τὰς κατ' ἀλλήλων πράξεις γράφοντες, πειρώμεθα ἐν ἑνὶ καιρῷ συγκεφαλαιοῦσθαι τὰς παρ' ἑκάστοις πράξεις· δῆλον, ὡς ἀναγκαῖόν ἐστι τοῦτο συμβαίνειν περὶ τὴν γραφήν.

XV. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγέπολιν, ἀφικόμενοι πρὸς τὸν Κόϊντον, καταλαβόντες αὐτὸν ἐν Μακεδονίᾳ

πρὸς Ἡράκλειον στρατοπεδεύοντα, διελέγοντο περὶ ὧν εἶχον τὰς ἐντολάς. (2) Ὁ δὲ, διακούσας, οὐχ οἷον αὐτὸς ἔφη προσέχειν ταῖς διαβολαῖς, ἀλλὰ κἀκείνους παρεκάλει, μηδενὸς ἀνέχεσθαι τῶν λέγειν τι τολμώντων κατὰ Ῥωμαίων, καὶ πολλὰ καθόλου τῶν εἰς φιλανθρωπίαν ἡκόντων ἐπεμέτρησεν. (3) ἔγραψε δὲ ταῦτα καὶ πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ῥοδίων. (4) Τοῦ δ' Ἀγεπόλιδος ἐψυχαγωγημένου κατὰ τὴν ὅλην ἀπάντησιν ἰσχυρῶς, λαβὼν αὐτὸν κατ' ἰδίαν εἰς τὰς χεῖρας ὁ Κόϊντος, θαυμάζειν ἔφη, πῶς οὐ πειρῶνται διαλύειν οἱ Ῥόδιοι τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον, μάλιστα τοῦ πράγματος ἐκείνοις καθήκοντος. (5) Πότερα δὲ τοῦτ' ἐποιεῖτο, Ἀντίοχον ὑποπτεύων, μή ποτε, κρατήσας τῆς Ἀλεξανδρείας, βαρὺς ἔφεδρος αὐτοῖς γένηται τοῦ πρὸς τὸν Περσέα πολέμου, χρόνον λαμβάνοντος· (6) ἤδη γὰρ τότε συνέβαινε συγκεχῦσθαι τὸν περὶ Κοίλης Συρίας πόλεμον· (7) ἢ, θεωρῶν ὅσον οὔπω κριθησόμενα τὰ κατὰ τὸν Περσέα, τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατοπέδων ἐν Μακεδονίᾳ παραβεβληκότων, καὶ καλὰς ἐλπίδας ἔχων ὑπὲρ τῶν ἀποβησομένων, (8) ἐβούλετο τοὺς Ῥοδίους προνύξας μεσίτας ἀποδεῖξαι, καὶ τοῦτο πράξαντας, δοῦναι τοῖς Ῥωμαίοις ἀφορμὰς εὐλόγους εἰς τὸ βουλεύεσθαι περὶ αὐτῶν, ὡς ἂν αὐτοῖς φαίνηται· (9) τὸ μὲν ἀκριβὲς οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν, δοκῶ δὲ μᾶλλον τὸ τελευταῖον εἰρημένον, ἐξ ὧν ἐμαρτύρησε τὰ μετ' ὀλίγον συμβάντα τοῖς Ῥοδίοις. (10) Οἵ γε περὶ τὸν Ἀγέπολιν, ἐξαυτῆς βαδίσαντες πρὸς τὸν Γάϊον, καὶ

πάντων τυχόντες τῶν φιλανθρωπιῶν ὑπερβολικώτερον, ἢ παρὰ τῷ Μαρκίῳ, ταχέως εἰς τὴν Ῥόδον ἀνεχώρησαν. (11) Γιγνομένης δὲ τῆς ἀποπρεσβείας, καὶ τῆς τε διὰ τῶν λόγων φιλανθρωπίας, καὶ τῆς διὰ τῶν ἀποκρίσεων εὐνοίας ἑκατέρων τῶν στρατηγῶν ἐφαμίλλου γενομένης, ὀρθοὶ καὶ μετέωροι ταῖς διανοίαις ἐγενήθησαν οἱ Ῥόδιοι· οὐ μὴν πάντες ὡσαύτως. (12) Οἱ μὲν γὰρ ὑγιαίνοντες περιχαρεῖς ἦσαν ἐπὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ τῶν Ῥωμαίων· οἱ δὲ κινηταὶ καὶ καχέκται συνελογίζοντο παρ' αὐτοῖς, σημεῖον εἶναι τὴν ὑπερβολὴν τῆς φιλανθρωπίας τοῦ δεδιέναι τὴν περίστασιν τοὺς Ῥωμαίους, καὶ μὴ χωρεῖν αὐτοῖς τὰ πράγματα κατὰ λόγον. (13) Ὅτε δὲ καὶ τὸν Ἀγέπολιν συνέβη παραφθέγξασθαι πρός τινας τῶν φίλων, ὅτι παρὰ τοῦ Μαρκίου κατ' ἰδίαν ἐντολὰς εἴληφε, μνημονεύειν πρὸς τὴν βουλὴν ὑπὲρ τοῦ διαλύειν τὸν πόλεμον· (14) τότε δὴ τελέως οἱ περὶ τὸν Δείνωνα συνέθεσαν ἐν κακοῖς μεγάλοις εἶναι τοὺς Ῥωμαίους· (15) ἀπέστειλαν δὲ καὶ πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τοὺς διαλύσοντας τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον Ἀντιόχῳ καὶ Πτολεμαίῳ.

V.

RES SYRIAE ET AEGYPTI.

Antiochus Epiphanes majorem partem Aegypti occupa.

XVI. Μετὰ τὸ παραλαβεῖν Ἀντίοχον τὰ κατὰ

τὴν Αἴγυπτον, ἔδοξε τοῖς περὶ τὸν Κομανὸν καὶ Κινέαν, συνεδρεύσασι μετὰ τοῦ βασιλέως, κοινοβούλιον καταγράφειν ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων ἡγεμόνων, τὸ βουλευσόμενον περὶ τῶν ἐνεστώτων. (2) Πρῶτον οὖν ἔδοξε τῷ συνεδρίῳ, τοὺς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος παρεπιδημήσαντας πέμπειν πρεσβευτὰς ὡς τὸν Ἀντίοχον, κοινολογησομένους ὑπὲρ διαλύσεως. (3) Ἦσαν δὲ τότε παρὰ μὲν τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀχαιῶν πρεσβεῖαι δισσαὶ, μία μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν φιλανθρώπων ἀνανεώσεως, ἣν ἐπρέσβευον Ἄλκιθος Ξενοφῶντος, Αἰγιεὺς, καὶ Πασιάδας· ἄλλη δὲ περὶ τοῦ τῶν Ἀντιγονείων ἀγῶνος. (4) Ἦν δὲ καὶ παρὰ Ἀθηναίων πρεσβεία περὶ δωρεᾶς, ἧς ἡγεῖτο Δημάρατος· καὶ θεωρίαι δισσαὶ, μία μὲν ὑπὲρ τῶν Παναθηναίων, ἧς προειστήκει Καλλίας ὁ παγκρατιαστὴς, ἡ δ' ἄλλη περὶ μυστηρίων, ὑπὲρ ἧς Κλεόστρατος ἐποιεῖτο τὸν χρηματισμὸν καὶ τοὺς λόγους. (5) Ἐκ δὲ Μιλήτου παρῆσαν Εὔδημος καὶ Ἱκέσιος· ἐκ δὲ Κλαζομενῶν Ἀπολλωνίδης καὶ Ἀπολλώνιος. (6) Ἐξαπέστειλε δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Τληπόλεμον καὶ Πτολεμαῖον τὸν ῥήτορα πρεσβευτάς. (7) Οὗτοι μὲν οὖν ἔπλεον ἀνὰ τὸν ποταμὸν εἰς τὴν ἀπάντησιν.

XVII. [Συναψάντων δὲ τῶν πρεσβευτῶν τῷ Ἀντιόχῳ· ὁ βασιλεὺς] ἀποδεξάμενος τοὺς ἄνδρας φιλανθρώπως, τὴν μὲν πρώτην ὑποδοχὴν αὐτῶν ἐποιήσατο μεγαλομερῆ· (2) κατὰ δὲ τὴν ἑξῆς ἔδωκεν ἔντευξιν, καὶ λέγειν ἐκέλευσε, περὶ ὧν ἔχουσι τὰς ἐντολάς. (3) Πρῶτοι μὲν οὖν οἱ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν

ἐποιήσαντο λόγους, τούτοις δ' ἑξῆς Δημάρατος ὁ παρὰ τῶν Ἀθηναίων, μετὰ δὲ τοῦτον Εὔδημος ὁ Μιλήσιος. (4) Πάντων δὲ πρὸς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν διαλεγομένων, παραπλησίους εἶναι συνέβαινε καὶ τοὺς κατὰ μέρος αὐτῶν λόγους. (5) Τὴν μὲν γὰρ αἰτίαν τῶν συμβεβηκότων πάντες ἀνέφερον ἐπὶ τοὺς περὶ τὸν Εὐλαῖον· τὴν δὲ συγγένειαν καὶ τὴν ἡλικίαν τὴν τοῦ Πτολεμαίου προφερόμενοι, παρῃτοῦντο τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως. (6) Ἀντίοχος δὲ, πᾶσι τούτοις ἀνθομολογησάμενος, καὶ προσαυξήσας τὴν ἐκείνων ὑπόθεσιν, ἤρξατο λέγειν ὑπὲρ τῶν ἐξ ἀρχῆς δικαίων, δι' ὧν ἐπειρᾶτο συνιστάνειν τῶν ἐν Συρίᾳ βασιλέων ὑπάρχουσαν κτῆσιν τῶν κατὰ Κοίλην Συρίαν τόπων· (7) ἰσχυροποιῶν μὲν τὰς ἐπικρατείας τὰς Ἀντιγόνου, τοῦ πρώτου κατασχόντος τὴν ἐν Συρίᾳ βασιλείαν, προφερόμενος δὲ τὰ συγχωρήματα, τὰ γενόμενα Σελεύκῳ διὰ τῶν ἀπὸ Μακεδονίας βασιλέων μετὰ τὸν Ἀντιγόνου θάνατον· (8) ἑξῆς δὲ τούτοις ἀπερειδόμενος ἐπὶ τὴν τελευταίαν κατὰ πόλεμον Ἀντιόχου τοῦ πατρὸς ἔγκτησιν· (9) ἐπὶ δὲ πᾶσιν ἐξαρνούμενος τὴν ὁμολογίαν, ἣν ἔφασαν οἱ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν γενέσθαι Πτολεμαίῳ, τῷ νεωστὶ μετηλλαχότι, πρὸς Ἀντίοχον τὸν ἐκείνου πατέρα, ὅτι δεῖ λαβεῖν αὐτὸν ἐν φέρνῃ Κοίλην Συρίαν, ὅτε ἐλάμβανε Κλεοπάτραν, τὴν τοῦ νῦν βασιλεύοντος μητέρα. (10) Πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν διαλεχθεὶς, καὶ πείσας οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπηντηκότας, ὡς δίκαια

λέγει, τότε μὲν διέπλευσεν εἰς τὴν Ναύκρατιν. (11) χρησάμενος δὲ καὶ τούτοις φιλανθρώπως, καὶ δοὺς ἑκάστῳ τῶν Ἑλλήνων τῶν κατοικούντων χρυσοῦν, προῆγεν ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας. (12) τοῖς δὲ πρεσβευταῖς τὴν ἀπόκρισιν ὑπέσχετο δώσειν, ὅταν οἱ περὶ τὸν Ἀριστείδην καὶ Θῆριν ἀνακάμψωσιν ὡς αὐτόν. (13) ἐξαπεσταλκέναι γὰρ ἐκείνους ἔφη πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, βούλεσθαι δὲ πάντων συνίστορας εἶναι καὶ μάρτυρας τοὺς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πρεσβευτάς.

XVIII. Ἀντίοχος μετὰ τὸ καταλιπεῖν Ἀλεξάνδρειαν πολιορκεῖν, πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην ἐξέπεμπεν· (2) οὗτοι δ' ἦσαν Μελέαγρος, Σωσιφάνης, Ἡρακλείδης· (3) συνθεὶς ρ' καὶ ν' τάλαντα, πεντήκοντα μὲν στέφανον Ῥωμαίοις, τὰ δὲ λοιπὰ τῶν χρημάτων εἰς δωρεὰν τισι τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα πόλεων.

XIX. Κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας κατέπλευσαν ἐκ Ῥόδου πρέσβεις εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπὶ τὰς διαλύσεις, οἱ περὶ Πρατίωνα, καὶ μετ' οὐ πολὺ παρῆσαν εἰς τὴν παρεμβολὴν πρὸς Ἀντίοχον. (2) Γενομένης δὲ τῆς ἐντεύξεως, πολλοὺς διετίθεντο λόγους, τήν τε τῆς ἰδίας πατρίδος εὔνοιαν προφερόμενοι πρὸς ἀμφοτέρας τὰς βασιλείας, καὶ τὴν αὐτῶν τῶν βασιλέων ἀναγκαιότητα πρὸς ἀλλήλους, καὶ τὸ συμφέρον ἑκατέροις ἐκ τῆς διαλύσεως. (3) Ὁ δὲ βασιλεύς, ἔτι λέγοντα τὸν πρεσβευτὴν ἐπιτεμών, οὐκ

ἔφη προσδεῖσθαι πολλῶν λόγων· (4) τὴν μὲν γὰρ βασιλείαν εἶναι Πτολεμαίου τοῦ πρεσβύτου, πρὸς δὲ τοῦτον καὶ διαλελῦσθαι πάλαι, καὶ φίλους ὑπάρχειν, καὶ νῦν, βουλομένων τῶν ἐν τῇ πόλει κατάγειν τοῦτον, μὴ κωλύειν Ἀντίοχον. (5) καὶ δὴ πεποίηκεν.

ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΤΗΣ ΕΝΝΑΤΗΣ

ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ

I.

RES ITALICAE.

Senatus Rom. legatos mittit in Aegyptum.

1. Ἡ σύγκλητος, πυνθανομένη τὸν Ἀντίοχον τῆς μὲν Αἰγύπτου κύριον γεγονέναι, τῆς δ' Ἀλεξανδρείας παρ' ὀλίγον· (2) νομίζουσα, πρὸς αὐτὴν τι διατείνειν τὴν αὔξησιν τοῦ προειρημένου βασιλέως, κατέστησε πρεσβευτὰς, τοὺς περὶ Γάϊον Ποπίλλιον· (3) τόν τε πόλεμον λύσοντας, καὶ καθόλου θεασομένους τὴν τῶν πραγμάτων διάθεσιν, ποία τις ἐστίν. (4) Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν τούτοις ἦν.

II.

BELLVM PERSICVM.

II. *Παραγενομένων πρὸ τοῦ χειμῶνος τῶν περὶ τὸν Ἱππίαν, οὓς ἀπεστάλκει πρεσβευτὰς ὁ Περσεὺς πρὸς Γένθιον ὑπὲρ τῆς συμμαχίας· (2) καὶ διασαφούντων, ὅτι πρόθυμος ὁ βασιλεύς ἐστιν ἀναδέχεσθαι τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον, ἐὰν αὐτῷ δοθῇ τριακόσια τάλαντα, καὶ πίστεις αἱ προσήκουσαι περὶ τῶν ὅλων· (3) πυθόμενος ταῦτα, καὶ κρίνων ἀναγκαίαν εἶναι τὴν Γενθίου κοινοπραγίαν, προεχειρίσατο Πάνταυχον, ἕνα τῶν πρώτων φίλων, καὶ τοῦτον ἐξαπέστειλε· (4) δοὺς ἐντολάς, πρῶτον μὲν ὁμολογήσαντα περὶ τῶν χρημάτων, ὅρκους καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν ὑπὲρ τῆς συμμαχίας· εἶτα τοὺς ὁμήρους ἐξαυτῆς κἀκεῖνον πέμπειν, ὡς ἂν δοκῇ Πανταύχῳ, καὶ παρ᾽ αὐτοῦ λαμβάνειν, οὓς ἂν ἀποφήνῃ Γένθιος διὰ τῶν ἐγγράπτων· πρὸς δὲ τούτοις διατάξασθαι περὶ τῆς κομιδῆς τῶν τριακοσίων ταλάντων. (5) Ὁ δὲ Πάνταυχος ἐξαυτῆς ποιησάμενος τὴν ὁρμήν, καὶ παραγενόμενος εἰς Μετέωνα τῆς Λαβεάτιδος κἀνταῦθα συμμίξας τῷ Γενθίῳ, ταχέως παρεστήσατο τὸν νεανίσκον πρὸς τὸ κοινωνεῖν τῷ Περσεῖ τῶν αὐτῶν ἐλπίδων. (6) Τμηθέντων δὲ τῶν ὁρκίων ὑπὲρ τῆς συμμαχίας καὶ καταγραφέντων, εὐθέως ὁ Γένθιος ἅμα τοὺς ὁμήρους ἔπεμπε, τοὺς ὑπὸ τοῦ Πανταύχου καταγραφέντας, καὶ σὺν τούτοις Ὀλυμπίωνα, παραληψόμενον τοὺς ὅρκους καὶ*

τοὺς ὁμήρους παρὰ τοῦ Περσέως, ἑτέρους δὲ τοὺς περὶ τῶν χρημάτων ἕξοντας τὴν ἐπιμέλειαν. (7) Σὺν δὲ τοῖς προειρημένοις ἔπεισεν ὁ Πάνταυχος τὸν Γένθιον, καὶ πρεσβευτὰς συνεξαποστέλλειν, οἵτινες ἅμα τοῖς παρὰ τοῦ Περσέως πεμπομένοις εἰς τὴν Ῥόδον πρεσβεύωσιν ὑπὲρ τῆς κοινῆς συμμαχίας. (8) τούτου γενομένου, καὶ συνεμβάντων τῶν Ῥοδίων εἰς τὸν πόλεμον, τελέως εὐκαταγωνίστους ἐσομένους ἀπέφαινε τοὺς Ῥωμαίους. (9) Ὁ δὲ, πεισθεὶς τοῖς παρακαλουμένοις, καὶ προχειρισάμενος Παρμενίωνα καὶ Μόρκον, ἐξαπέστειλε, δοὺς ἐντολὰς, ὅταν λάβωσι τοὺς ὅρκους παρὰ τοῦ Περσέως, καὶ τοὺς ὁμήρους, καὶ περὶ τῶν χρημάτων γένηται σύμφωνον, πρεσβεύειν εἰς τὴν Ῥόδον.

III. Οὗτοι μὲν οὖν πάντες προῆγον εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ὁ δὲ Πάνταυχος, μένων παρὰ πλευρὰν, ὑπεμίμνησκε καὶ παρώξυνε τὸν νεανίσκον, πρὸς τὸ μὴ καθυστερεῖν ταῖς παρασκευαῖς, ἀλλ' ἕτοιμον ὄντα προκαταλαμβάνειν καὶ τόπους καὶ πόλεις καὶ συμμάχους· μάλιστα δ' αὐτὸν ἠξίου παρασκευάζεσθαι πρὸς τὴν κατὰ θάλατταν μάχην. (2) τῶν γὰρ Ῥωμαίων εἰς τέλος ἀπαρασκεύων ὄντων πρὸς τοῦτο τὸ μέρος, κατά τε τοὺς περὶ τὴν Ἤπειρον καὶ τοὺς περὶ τὴν Ἰλλυρίδα τόπους ἀκονιτὶ πᾶν τὸ προτεθὲν ἐπιτελεσθήσεσθαι δι' αὐτοῦ, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεμπομένων. (3) Ὁ μὲν οὖν Γένθιος, τούτοις τοῖς λόγοις ἀναπειθόμενος, ἐγίγνετο περί τε τὰς κατὰ

γῆν καὶ κατὰ θάλατταν παρασκευάς. (4) Ὁ δὲ Περσεὺς, παραγενομένων εἰς τὴν Μακεδονίαν τῶν πρεσβευτῶν παρὰ τοῦ Γενθίου, καὶ τῶν ὁμηρευόντων, ὁρμήσας ἀπὸ τῆς περὶ τὸν Ἐνιπέα ποταμὸν παρεμβολῆς μετὰ πάντων τῶν ἱππέων, ἀπήντα τοῖς προειρημένοις εἰς τὸ Δῖον· (5) καὶ συμμίξας, πρῶτον μὲν ἀπέδωκε τοὺς ὅρκους ὑπὲρ τῆς συμμαχίας ἐναντίον πάντων τῶν ἱππέων· πάνυ γὰρ ἐβούλετο σαφῶς εἰδέναι τοὺς Μακεδόνας τὴν τοῦ Γενθίου κοινοπραγίαν, ἐλπίζων εὐθαρσεστέρους αὐτοὺς ὑπάρξειν, προσγενομένης ταύτης τῆς ῥοπῆς. (6) Ἔπειτα δὲ τοὺς ὁμήρους παρελάμβανε, καὶ παρεδίδου τοὺς ἑαυτοῦ τοῖς περὶ Ὀλυμπίωνα, ὧν ἦσαν ἐπιφανέστατοι Λιμναῖος ὁ Πολεμοκράτους, καὶ Βάλαυχος ὁ Πανταύχου. (7) Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς μὲν ἐπὶ τὰ χρήματα παρόντας εἰς Πέλλαν ἐξέπεμπεν, ὡς ἐκεῖ παραληψομένους· τοὺς δὲ πρεσβευτὰς, τοὺς εἰς τὴν Ῥόδον, εἰς Θετταλονίκην πρὸς Μητρόδωρον, συντάξας ἑτοίμους εἶναι πρὸς τὸν πλοῦν. ἔπεισε δὲ καὶ τοὺς Ῥοδίους συμβαίνειν εἰς τὸν πόλεμον. (8) Ταῦτα δὲ διοικήσας, Κρυφῶντα μὲν ἐξέπεμψε πρεσβευτὴν πρὸς τὸν Εὐμένη, καὶ πρότερον ἤδη ἀπεσταλμένον· Τηλέμναστον δὲ, τὸν Κρῆτα, πρὸς τὸν Ἀντίοχον· (9) μὴ παρορᾷν τὸν καιρὸν, μηδ᾽ ὑπολαμβάνειν, πρὸς αὐτὸν μόνον ἀνήκειν τὴν ὑπερηφανίαν καὶ τὴν βαρύτητα τῶν Ῥωμαίων· (10) σαφῶς δὲ γινώσκειν, ὡς, ἐὰν μὴ καὶ νῦν αὐτὸς συνεπιλαμβάνηται, μάλιστα μὲν διαλύων τὸν πόλεμον, εἰ δὲ

μὴ, βοηθῶν, ταχέως πεῖραν λήψεται τῆς αὐτῆς ἑαυτῷ τύχης.

IV. Προτεθείσης χειροτονίας τοῖς Ῥοδίοις, ἐνίκων, οἷς ἤρεσκε πέμπειν τοὺς πρεσβευτὰς ὑπὲρ τῶν διαλύσεων. (2) Καὶ τὴν μὲν Ῥοδίων ἀντιπολιτείαν τοῦτον τὸν τρόπον, [ὡς ἐν τῷ περὶ Δημηγορίας τέθειται,] διέκρινε τὸ διαβούλιον· (3) ἐν ᾧ πλεῖον ἐφάνησαν ἰσχύοντες οἱ τὰ τοῦ Περσέως αἱρούμενοι, τῶν σώζειν σπουδαζόντων τὴν πατρίδα καὶ τοὺς νόμους. (4) Οἱ δὲ Πρυτάνεις παραχρῆμα πρεσβευτὰς κατέστησαν τοὺς διαλύσοντας τὸν πόλεμον, εἰς μὲν τὴν Ῥώμην Ἀγέπολιν καὶ Κλεόμβροτον, πρὸς δὲ τὸν στρατηγὸν καὶ Περσέα, Δάμωνα καὶ Νικόστρατον καὶ Ἀγεσίλοχον καὶ Τήλεφον. (5) Τούτῳ δ᾽ ἑξῆς τὸ συνεχὲς ἐξειργάζοντο, καὶ προσετίθεσαν, ποιοῦντες ἀναπολόγητον τὴν ἁμαρτίαν. (6) Εὐθέως γὰρ εἰς τὴν Κρήτην ἔπεμπον πρεσβευτὰς, τοὺς ἀνανεωσομένους πρὸς πάντας Κρηταιεῖς τὰ ὑπάρχοντα φιλάνθρωπα, καὶ παρακαλέσοντας βλέπειν τοὺς καιροὺς καὶ τὴν περίστασιν, καὶ συμφρονεῖν τῷ δήμῳ, καὶ τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν αἱρεῖσθαι καὶ φίλον· (7) ὁμοίως δὲ καὶ κατ᾽ ἰδίαν πρὸς τὰς πόλεις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν διαλεχθησομένους.

V. Τῶν περὶ τὸν Παρμενίωνα καὶ Μόρκον, τῶν παρὰ τοῦ Γενθίου, καὶ σὺν τούτοις τοῦ Μητροδώρου παραγενομένων εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ συναχθεί-

σης τῆς βουλῆς· (2) παντάπασιν θορυβώδης ἦν ἡ ἐκκλησία, τῶν μὲν περὶ τὸν Δείνωνα φανερῶς ἤδη τολμώντων λέγειν τὰ τοῦ Περσέως, τῶν δὲ περὶ Θεαίτητον καταπεπληγμένων τὰ συμβαίνοντα. (3) καὶ γὰρ ἡ τῶν λέμβων παρουσία, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολωλότων ἱππέων, καὶ ἡ τοῦ Γενθίου μετάθεσις, συνέτριβεν αὐτούς. (4) Διὸ καὶ τὸ πέρας τῆς ἐκκλησίας ἀκόλουθον ἐγενήθη τοῖς προειρημένοις. (5) Ἔδοξε γὰρ τοῖς Ῥοδίοις, ἀποκριθῆναι φιλανθρώπως ἀμφοτέροις τοῖς βασιλεῦσι, καὶ διασαφεῖν, ὅτι δέδοκται, διαλύειν αὐτοῖς τὸν πόλεμον, καὶ παρακαλεῖν κἀκείνους εὐδιαλύτους ὑπάρχειν. (6) ἐδέξαντο δὲ καὶ τοὺς πρεσβευτὰς ἐπὶ τὴν κοινὴν ἑστίαν τοὺς παρὰ τοῦ Γενθίου, μετὰ πολλῆς φιλανθρωπίας.

---

(7) Ἐν τῇ εἰκοστῇ ἐννάτῃ ὁ Πολύβιος, Γένθιον, φησὶ, τὸν τῶν Ἰλλυριῶν βασιλέα, διὰ τὴν πολυποσίαν πολλὰ ποιεῖν ἀσελγῆ κατὰ τὸν βίον, νύκτωρ τε ἀεὶ καὶ μεθ' ἡμέραν μεθύοντα· (8) ἀποκτείναντα δὲ καὶ Πλεύρατον τὸν ἀδελφὸν, γαμεῖν μέλλοντα τὴν τοῦ Μενουνίου θυγατέρα, αὐτὸν γῆμαι τὴν παῖδα, καὶ ὠμῶς χρήσασθαι τοῖς ἀρχομένοις.

(PERSEVS *praelio vincitur fugaturque ab* AEMILIO PAVLLO *Cos.*)

VI. Τῇ δυνάμει τῆς πάρμης καὶ τῶν Λιγυστικῶν θυρσῶν ἀντεῖχον ἐῤῥωμένως οἱ Ῥωμαῖοι.

(2) Πρῶτος τῶν παρόντων ὁ Νασικᾶς ἐπικαλούμενος Σκιπίων, γαμβρὸς Ἀφρικανοῦ Σκιπίωνος, ὕστερον δὲ μέγιστον ἐν τῇ συγκλήτῳ δυνηθεὶς, ὑπεδέξατο τῆς κυκλώσεως ἡγεμὼν γενέσθαι. (3) δεύτερος δὲ Φάβιος Μάξιμος, ὁ πρεσβύτατος τῶν Αἰμιλίου παίδων, ἔτι μειράκιον ὢν, ἀνέστη προθυμούμενος. (4) Ἡσθεὶς οὖν Αἰμίλιος, δίδωσιν αὐτοῖς, οὐχ ὅσους Πολύβιος εἴρηκεν, ἀλλ᾽ ὅσους αὐτὸς ὁ Νασικᾶς λαβεῖν φησὶ, γεγραφὼς περὶ τῶν πράξεων τούτων ἐπιστόλιον πρός τινα τῶν βασιλέων. (5) - - - Τῷ δὲ Περσεῖ, τὸν Αἰμίλιον ἀτρεμοῦντα κατὰ χώραν ὁρῶντι, καὶ μὴ λογιζομένῳ τὸ γιγνόμενον, ἀποδρὰς ἐκ τῆς ὁδοῦ Κρὴς αὐτόμολος ἧκε μηνύων τὴν περίοδον τῶν Ῥωμαίων. (6) Ὁ δὲ, συνταραχθεὶς, τὸ μὲν στρατόπεδον οὐκ ἐκίνησε, μυρίους δὲ μισθοφόρους ξένους καὶ δισχιλίους Μακεδόνας Μίλωνι παραδοὺς ἐξαπέστειλεν, παρασκευασάμενος ταχῦναι καὶ καταλαβεῖν τὰς ὕλας. (7) Τούτοις, ὁ μὲν Πολύβιος φησὶν, ἔτι κοιμωμένοις ἐπιπεσεῖν τοὺς Ῥωμαίους· ὁ δὲ Νασικᾶς, ὀξὺν ἀγῶνα περὶ τοῖς ἄκροις γενέσθαι καὶ κίνδυνον.

---

(8) Τῆς σελήνης ἐκλιπούσης ἐπὶ Περσέως τοῦ Μακεδόνος, ἐκράτησεν ἡ φήμη παρὰ τοῖς πολλοῖς, ὅτι βασιλέως ἔκλειψιν σημαίνει. (9) Καὶ τοῦτο τοὺς μὲν Ῥωμαίους εὐθαρσεστέρους ἐποίησε· τοὺς δὲ Μακεδόνας ἐταπείνωσε ταῖς ψυχαῖς. (10) Οὕτως ἀλη-

θές ἐστιν τὸ περιφερόμενον· ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου.

---

(11) *Λεύκιος* δ' ὁ ὕπατος, οὐχ ἑωρακὼς φάλαγγα τὸ παράπαν, ἀλλὰ τότε πρῶτον ἐπὶ τοῦ *Περσέως*, πολλάκις ἀνθωμολογεῖτο πρός τινας τῶν ἐν τῇ *Ῥώμῃ* μετὰ ταῦτα, μηδὲν ἑωρακέναι φοβερώτερον καὶ δεινότερον φάλαγγος τῆς *Μακεδονικῆς*· (12) καί τοι γε πολλοὺς οὐ μόνον τεθεαμένος, ἀλλὰ καὶ χειρισάμενος ἀγῶνας, εἰ καί τις ἄλλος.

---

(13) Ὁ δὲ *Περσεὺς*, μίαν ἔχων πρόληψιν, ἢ νικᾷν ἢ θνήσκειν, τότε οὐχ ὑπέμεινε τῇ ψυχῇ, ἀλλ' ἀπεδειλία, καθάπερ οἱ προόπται τῶν ἱππέων. (14) ✱ Ὁ δὲ *Περσεὺς*, προσαγόμενος τὸν χρόνον καὶ τὸν πόνον, ἐξελύετο τῇ ψυχῇ, καθάπερ οἱ καχεκτοῦντες τῶν ἀθλητῶν· (15) ὅτε γὰρ τὸ δεινὸν ἐγγίζοι, καὶ δέοι κρίνεσθαι περὶ τῶν ὅλων, οὐχ ὑπέμεινε τῇ ψυχῇ. ✱ (16) Ὁ δὲ τῶν *Μακεδόνων* βασιλεὺς, ὥς φησι *Πολύβιος*, τῆς μάχης ἀρχὴν λαμβανούσης, ἀποδειλιάσας, εἰς πόλιν ἀφιππάσατο· (17) σκηψάμενος *Ἡρακλεῖ* θύειν, δειλὰ παρὰ δειλῶν ἱερὰ μὴ δεχομένῳ, μηδ' εὐχὰς ἀθεμίτους ἐπιτελοῦντι.

VII. *Κατὰ τὸν καιρὸν*, ἐν ᾧ *Περσεὺς* ἡττηθεὶς ἀνεδίδρασκεν, ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ, τοὺς παρὰ τῶν *Ῥοδίων* πρεσβευτὰς, παραγεγονότας ὑπὲρ τοῦ διαλύειν τὸν πρὸς *Περσέα* πόλεμον, προσκαλέσασθαι·

(2) τῆς τύχης ὥσπερ ἐπίτηδες ἀναβιβαζούσης ἐπὶ σκηνὴν τὴν τῶν Ῥοδίων ἄγνοιαν, εἰ χρὴ Ῥοδίων λέγειν, ἀλλὰ μὴ τῶν ἐπιπολασάντων ἀνθρώπων τότε κατὰ τὴν Ῥόδον. (3) Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγέπολιν εἰςπορευθέντες, Ἐλθεῖν μὲν, ἔφασαν, διαλύσοντες τὸν πόλεμον· τὸν γὰρ δῆμον τῶν Ῥοδίων, ἑλκομένου τοῦ πολέμου καὶ πλείω χρόνον, θεωροῦντα, διότι πᾶσι μὲν τοῖς Ἕλλησιν ἀλυσιτελής, καὶ αὐτοῖς δὲ Ῥωμαίοις διὰ τὸ μέγεθος τῶν δαπανημάτων, ἐλθεῖν ἐπὶ ταύτην τὴν γνώμην· (4) νῦν δὲ λελυμένου τοῦ πολέμου κατὰ τὴν τῶν Ῥοδίων βούλησιν, συγχαίρειν αὐτοῖς. Ταῦτα μὲν οἱ περὶ τὸν Ἀγέπολιν εἰπόντες βραχέως, ἐπανῆλθον. (5) Ἡ δὲ σύγκλητος, χρωμένη τῷ καιρῷ, καὶ βουλομένη παραδειγματίσαι τοὺς Ῥοδίους, ἀπόκρισιν ἐξέβαλεν, ἧς ἦν τὰ συνέχοντα ταῦτα· (6) διότι τὴν πρεσβείαν ταύτην οὔτε τῶν Ἑλλήνων ἕνεκεν ὑπολαμβάνουσιν ἐσταλκέναι τοὺς Ῥοδίους, οὔθ' ἑαυτῶν, ἀλλὰ Περσέως. (7) εἰ μὲν γὰρ τῶν Ἑλλήνων χάριν ἐπρέσβευον, ἐκεῖνον οἰκειότερον εἶναι τὸν καιρὸν, ὅτε ὁ Περσεὺς τὴν τῶν Ἑλλήνων χώραν ἐπόρθει καὶ τὰς πόλεις, στρατοπεδεύων μὲν ἐν Θετταλίᾳ, σχεδὸν ἐπὶ δύο ἐνιαυτούς, *. (8) τὸ δὲ, παρέντας ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, νῦν παρεῖναι σπουδάζοντας διαλύειν τὸν πόλεμον, ὅτε, παρεμβεβληκότων τῶν ἡμετέρων στρατοπέδων εἰς Μακεδονίαν, συγκεκλεισμένος ὁ Περσεὺς ὀλίγας παντάπασιν ἐλπίδας εἶχε τῆς σωτηρίας· (9) προφανὲς εἶναι τοῖς ὀρθῶς σκοπουμένοις, διότι τὰς πρεσβείας ἐξέ-

πεμψαν, οὐ διαλύειν ἐθέλοντες τὸν πόλεμον, ἀλλ᾽ ἐξελέσθαι τὸν Περσέα καὶ σῶσαι, καθ᾽ ὅσον εἰσὶ δυνατοί. (10) Δι᾽ ἃς αἰτίας οὔτ᾽ εὐεργετεῖν, οὔτε φιλανθρώπως αὐτοῖς ἀποκρίνεσθαι κατὰ τὸ παρὸν ὀφείλειν ἔφασαν. (11) Ταῦτα μὲν ἡ σύγκλητος ἐχρημάτισε τοῖς παρὰ τῶν Ῥοδίων πρεσβευταῖς.

III.

RES AEGYPTIACAE ET SYRIACAE.

(I.) *Fratres Ptolemaei auxilia petunt ab Achaeis contra Antiochum.*

VIII. Κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἔτι κατὰ χειμῶνα πρεσβείας παραγενομένης παρὰ τῶν βασιλέων ἀμφοτέρων, Πτολεμαίου καὶ Πτολεμαίου, περὶ βοηθείας, ἐγενήθη διαβούλια καὶ πλείω, πολλὴν ἔχοντα φιλοτιμίαν. (2) Τοῖς μὲν γὰρ περὶ τὸν Καλλικράτην καὶ Διοφάνην, καὶ σὺν τούτοις Ὑπέρβατον, οὐκ ἤρεσκε διδόναι βοήθειαν· (3) τοῖς δὲ περὶ τὸν Ἄρχωνα, καὶ Λυκόρταν, καὶ Πολύβιον, ἤρεσκε τὸ διδόναι τοῖς βασιλεῦσι κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν συμμαχίαν. (4) Ἤδη γὰρ συνέβαινε τότε, τὸν νεώτερον Πτολεμαῖον ὑπὸ τῶν ὄχλων ἀναδεδεῖχθαι βασιλέα διὰ τὴν περίστασιν, τὸν δὲ πρεσβύτερον ἐκ τῆς Μέμφεως καταπεπορεῦσθαι, καὶ συμβασιλεύειν τἀδελφῷ. (5) Καὶ δεόμενοι παντοδαπῆς ἐπικουρίας, ἐξαπέστειλαν πρεσβευτὰς Εὐμένη καὶ Διονυσόδωρον πρὸς Ἀχαιοὺς, αἰτοῦντες πεζοὺς μὲν χιλίους, ἱππεῖς δὲ διακοσίους,

ἡγεμόνα δὲ τῆς ὅλης συμμαχίας Λυκόρταν, τῶν δ' ἱππέων Πολύβιον. (6) Πρὸς δὲ Θεοδωρίδαν τὸν Σικυώνιον διεπέμψαντο, παρακαλοῦντες αὐτὸν, συστήσασθαι ξενολόγιον χιλίων ἀνδρῶν. (7) Συνέβαινε δὲ, τοὺς μὲν βασιλεῖς τὴν ἐπὶ πλεῖον σύστασιν ἔχειν πρὸς τοὺς εἰρημένους ἄνδρας ἐκ τῶν πράξεων, ὧν εἰρήκαμεν. (8) Τῶν δὲ πρεσβευτῶν παραγενομένων, τῆς συνόδου τῶν Ἀχαιῶν οὔσης ἐν Κορίνθῳ, καὶ τά τε φιλάνθρωπα πρὸς τὴν βασιλείαν ἀνανεωσαμένων, ὄντα μεγάλα, καὶ τὴν περίστασιν τῶν βασιλέων ὑπὸ τὴν ὄψιν ἀγόντων, καὶ δεομένων σφίσι βοηθεῖν· (9) τὸ μὲν πλῆθος τῶν Ἀχαιῶν ἕτοιμον ἦν, οὐ μέρει τινὶ, πανδημεὶ δὲ συγκινδυνεύειν, εἰ δέοιτο, τοῖς βασιλεῦσιν, ἀμφότεροι γὰρ εἶχον τό τε διάδημα καὶ τὴν ἐξουσίαν. (10) Οἱ δὲ περὶ τὸν Καλλικράτην ἀντέλεγον, φάσκοντες, δεῖν καθόλου μὲν μὴ πραγματοκοπεῖν, ἐν δὲ τοῖς παροῦσι καιροῖς μηδ' ὅλως· ἀλλ' ἀπερισπάστους ὑπάρχοντας, Ῥωμαίοις παρέχεσθαι χρείας. (11) μάλιστα γὰρ ἦν τότε προσδόκιμος ὁ περὶ τῶν ὅλων κίνδυνος, ἅτε τοῦ Κοΐντου τοῦ Φιλίππου τὴν παραχειμασίαν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ ποιουμένου.

IX. Τῶν δὲ πολλῶν εἰς ἀπορίαν ἐμπιπτόντων, μὴ δόξωσι Ῥωμαίων ἀστοχεῖν, μεταλαβόντες τοὺς λόγους οἱ περὶ τὸν Λυκόρταν καὶ Πολύβιον, ἐδίδασκον· (2) ἄλλα τε καὶ πλείω προφερόμενοι, καὶ διότι, τῷ πρότερον ἔτει ψηφισαμένων τῶν Ἀχαιῶν, πανδημεὶ συστρατεύειν τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ πεμψάντων

πρεσβευτὴν τὸν Πολύβιον, ὁ Κόϊντος, ἀποδεξάμενος τὴν προθυμίαν, ἀπείπατο μὴ χρείαν ἔχειν τῆς βοηθείας, ἐπεὶ κεκράτηκε τῆς εἰς Μακεδονίαν εἰςβολῆς. (3) Ἐξ ὧν ἀπεδείκνυσαν σκῆψιν οὖσαν τὴν Ῥωμαίων χρείαν, πρὸς τὸ διαλῦσαι τὸ βοηθεῖν. (4) Διὸ παρεκάλουν τοὺς Ἀχαιοὺς, ὑποδεικνύοντες τὸ μέγεθος τῆς περιστάσεως, ἐν ᾗ συνέβαινε τότε τὴν βασιλείαν ὑπάρχειν, μὴ παριδεῖν τὸν καιρὸν, ἀλλὰ, μνημονεύοντας τῶν ὁμολογιῶν καὶ τῶν εὐεργεσιῶν, μάλιστα δὲ τῶν ὅρκων, ἐμπεδοῦν τὰς συνθήκας. (5) Τῶν δὲ πολλῶν ἐπιφερομένων πάλιν, βοηθεῖν· τότε μὲν οἱ περὶ τὸν Καλλικράτην ἐξέβαλον τὸ διαβούλιον, διασείσαντες τοὺς ἄρχοντας, ὡς οὐκ οὔσης ἐξουσίας κατὰ τοὺς νόμους ἐν ἀγορᾷ βουλεύεσθαι περὶ βοηθείας. (6) Μετὰ δέ τινα χρόνον συγκλήτου συναχθείσης εἰς τὴν τῶν Σικυωνίων πόλιν, ἐν ᾗ συνέβαινε, μὴ μόνον συμπορεύεσθαι τὴν βουλὴν, ἀλλὰ πάντας τοὺς ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν, καὶ λόγων γιγνομένων πλειόνων· (7) καὶ μάλιστα τοῦ Πολυβίου διοριζομένου, πρῶτον μὲν περὶ τοῦ χρείαν μὴ ἔχειν τοὺς Ῥωμαίους τῆς βοηθείας, καὶ δοκοῦντος οὐκ εἰκῇ ταῦτα λέγειν, διὰ τὸ γεγονέναι τὴν παρελθοῦσαν * ἐν τῇ Μακεδονίᾳ παρὰ τῷ Φιλίππῳ· (8) δεύτερον δὲ φάσκοντος, ἐὰν καὶ δέωνται Ῥωμαῖοι τῆς συμμαχίας, οὐ διὰ τοὺς διακοσίους ἱππεῖς καὶ χιλίους πεζοὺς τοὺς ἀποσταλησομένους εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀδυνατήσειν τοὺς Ἀχαιοὺς βοηθεῖν Ῥωμαίοις, καλῶς γὰρ ποιοῦντας αὐτοὺς καὶ τρεῖς ἄγειν

καὶ τέτταρας μυριάδας ἀνδρῶν μαχίμων· (9) εὐδοκοῦντες τοῖς λεγομένοις ἔρεπον οἱ πολλοὶ πρὸς τὸ πέμπειν τὴν συμμαχίαν. (10) Τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν, ἐν ᾗ κατὰ τοὺς νόμους ἔδει τὰ ψηφίσματα προσφέρειν τοὺς βουλομένους, οἱ μὲν περὶ τὸν Λυκόρταν προσήνεγκαν, διότι δεῖ πέμπειν τὴν βοήθειαν· οἱ δὲ περὶ τὸν Καλλικράτην, διότι δεῖ πρεσβευτὰς ἐξαποστέλλειν τοὺς διαλύσοντας τοὺς βασιλεῖς πρὸς τὸν Ἀντίοχον. (11) Πάλιν δὲ τῶν διαβουλίων προτεθέντων, ἀγὼν ἐγίγνετο νεανικός· πολύ γε μὴν ὑπερεῖχον οἱ περὶ τὸν Λυκόρταν. (12) αἵτε γὰρ βασιλεῖαι συγκρινόμεναι μεγάλην εἶχον διαφοράν. (13) ὑπὸ μὲν γὰρ τῆς Ἀντιόχου σπάνιον ἦν εὑρεῖν οἰκεῖόν τι γεγονὸς καθόλου πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἔν γε τοῖς ἀνώτερον χρόνοις· (καὶ γὰρ ἡ τοῦ τότε βασιλεύοντος μεγαλοψυχία δῆλος ἐγένετο τοῖς Ἕλλησιν·) (14) ὑπὸ δὲ τῆς Πτολεμαίου τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τοῖς Ἀχαιοῖς ἐγεγόνει φιλάνθρωπα κατὰ τοὺς ἀνώτερον χρόνους, ὥστ᾽ ἂν μηδενὶ πλεῖον. (15) Ἃ διατιθέμενος ἀξίως ὁ Λυκόρτας, μεγάλην ἐποιεῖτο φαντασίαν, ἅτε τῆς παραθέσεως ὁλοσχερῆ τὴν διαφορὰν ἐχούσης. (16) Καθ᾽ ὅσον γὰρ οὐκ ἐξαριθμήσασθαι ῥᾴδιον ἦν τὰς τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βασιλέων εὐεργεσίας, κατὰ τοσοῦτον ἁπλῶς οὐδὲν ἦν εὑρεῖν φιλάνθρωπον, ἐκ τῆς Ἀντιόχου βασιλείας ἀπηντημένον εἰς πραγμάτων λόγον τοῖς Ἀχαιοῖς.

X. Ἕως μὲν [οὖν] τινὸς οἱ περὶ τὸν Ἀνδρωνίδαν καὶ Καλλικράτην ἐχρῶντο τοῖς ὑπὲρ τῆς διαλύσεως

λόγοις· οὐδενὸς δὲ προσέχοντος αὐτοῖς, ἐπεισήγαγον μηχανήν. (2) Παρῆν γὰρ ἐκ πορείας εἰς τὸ θέατρον γραμματοφόρος, φέρων ἐπιστολὴν παρὰ Κοΐντου Μαρκίου, δι' ἧς παρεκάλει τοὺς Ἀχαιοὺς, ἀκολουθοῦντας τῇ Ῥωμαίων προαιρέσει, πειρᾶσθαι διαλύειν τοὺς βασιλεῖς. (3) Συνέβαινε γὰρ, καὶ τὴν σύγκλητον ἀπεσταλκέναι πρεσβευτὰς, τοὺς περὶ Νεμέσιον, διαλύσοντας τοὺς βασιλεῖς. (4) Ἦν δὲ τοῦτο κατὰ τῆς ὑποθέσεως. οἱ γὰρ περὶ τὸν Τίτον, ἀδυνατήσαντες διαλύειν, ἀνακεχωρήκεισαν εἰς τὴν Ῥώμην ἄπρακτοι τελέως. (5) Ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Πολύβιον, οὐ βουλόμενοι διὰ τὸν Μάρκιον πρὸς τὴν ἐπιστολὴν ἀντιλέγειν, ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν πραγμάτων. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν βοήθειαν οὕτω διέπεσε τοῖς βασιλεῦσι. (6) Τοῖς δ' Ἀχαιοῖς ἔδοξε, πρεσβευτὰς ἀποστέλλειν τοὺς διαλύσοντας· καὶ κατεστάθησαν Ἄρχων Αἰγειράτης, Ἀρκεσίλαος καὶ Ἀρίστων, Μεγαλοπολῖται. (7) Οἱ δὲ παρὰ τοῦ Πτολεμαίου πρεσβευταὶ, διαψευσθέντες τῆς συμμαχίας, ἀνέδωλαν τοῖς ἄρχουσιν, ἑτοίμους ἔχοντες, ἐπιστολὰς παρὰ τῶν βασιλέων, δι' ὧν ἠξίουν τοὺς Ἀχαιοὺς ἐκπέμπειν Λυκόρταν καὶ Πολύβιον ἐπὶ τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον.

(II.) POPILLII *Legatio ad* ANTIOCHVM *Epiphanem in Aegyptum.*

XI. *Τοῦ Ἀντιόχου πρὸς Πτολεμαῖον ἕνεκεν τοῦ τὸ Πηλούσιον κατασχεῖν ἀφικομένου* · (2) ὁ Ποπίλ-

λιος, ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς, τοῦ βασιλέως πόῤῥωθεν ἀσπαζομένου διὰ τῆς φωνῆς, καὶ τὴν δεξιὰν προτείνοντος, πρόχειρον ἔχων τὸ δελτάριον, ἐν ᾧ τὸ τῆς συγκλήτου δόγμα κατεγέγραπτο, προὔτεινεν αὐτῷ, καὶ τοῦτ᾽ ἐκέλευσε πρῶτον ἀναγνῶναι τὸν Ἀντίοχον· (3) ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, πρότερον ἀπαξιῶν τὸ τῆς φιλίας σύνθημα ποιεῖν, πρὶν ἢ τὴν προαίρεσιν ἐπιγνῶναι τοῦ δεξιουμένου, πότερα φίλιος ἢ πολέμιος ἐστίν. (4) Ἐπεὶ δ᾽ ὁ βασιλεὺς, ἀναγνοὺς, ἔφη βούλεσθαι μεταδοῦναι τοῖς φίλοις ὑπὲρ τῶν προσπεπτωκότων· ἀκούσας ὁ Ποπίλλιος, ἐποίησε πρᾶγμα, βαρὺ μὲν δοκοῦν εἶναι, καὶ τελέως ὑπερήφανον. (5) ἔχων γὰρ προχείρως ἀμπελίνην βακτηρίαν, περιέγραφε τῷ κλήματι τὸν Ἀντίοχον, ἐν τούτῳ τε τῷ γύρῳ τὴν ἀπόφασιν ἐκέλευσε δοῦναι περὶ τῶν γεγραμμένων. (6) Ὁ δὲ βασιλεὺς ξενισθεὶς τὸ γιγνόμενον καὶ τὴν ὑπεροχὴν, βραχὺν χρόνον ἐναπορήσας, ἔφη, ποιήσειν πᾶν τὸ παρακαλούμενον ὑπὸ Ῥωμαίων· οἱ δὲ περὶ τὸν Ποπίλλιον, τότε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ λαμβάνοντες ἅμα πάντες, ἠσπάζοντο φιλοφρόνως. (7) Ἦν δὲ τὰ γεγραμμένα, λύειν ἐξαυτῆς τὸν πρὸς Πτολεμαῖον πόλεμον. (8) Δι᾽ ὃ καὶ, δοθεισῶν αὐτῷ τακτῶν ἡμερῶν, οὗτος μὲν ἀπήγετο τὰς δυνάμεις εἰς τὴν Συρίαν, βαρυνόμενος μὲν καὶ στένων, εἴκων δὲ τοῖς καιροῖς κατὰ τὸ παρόν· (9) οἱ δὲ περὶ τὸν Ποπίλλιον, καταστησάμενοι τὰ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ παρακαλέσαντες τοὺς βασιλεῖς ὁμονοεῖν, ἅμα δὲ προστάξαντες αὐτοῖς Πολύρατον ἀναπέμπειν

εἰς Ῥώμην, ἀνέπλευσαν ἐπὶ τῆς Κύπρου, βουλόμενοι καὶ τὰς ἐκεῖ ὑπαρχούσας δυνάμεις ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς νήσου κατὰ σπουδήν. (10) Ἀφικόμενοι δὲ, καὶ καταλαβόντες ἡττημένους μάχῃ τοὺς τοῦ Πτολεμαίου στρατηγοὺς, καὶ καθόλου φερόμενα τὰ κατὰ τὴν Κύπρον, ταχέως ἀνέστησαν τὸ στρατόπεδον ἐκ τῆς χώρας, καὶ παρήδρευσαν, ἕως ἀπέπλευσαν αἱ δυνάμεις ἐπὶ Συρίας. (11) Καὶ Ῥωμαῖοι μὲν ὅσον οὔπω καταπεπονημένην τὴν Πτολεμαίου βασιλείαν τούτῳ τῷ τρόπῳ διέσωσαν· (12) τῆς τύχης οὕτω βραβευούσης τὰ κατὰ τὸν Περσέα πράγματα καὶ τοὺς Μακεδόνας, ὥστε καὶ πρὸς τὸν ἔσχατον καιρὸν ἐλθόντα τὰ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ τὴν ὅλην Αἴγυπτον, παρὰ τοῦτο πάλιν ὀρθωθῆναι, παρὰ τὸ φθάσαι κριθέντα τὰ κατὰ τὸν Περσέα πράγματα. (13) Μὴ γὰρ γιγνομένου τούτου καὶ πιστευθέντος, οὐκ ἄν μοι δοκεῖ πειθαρχῆσαι τοῖς ἐπιταττομένοις Ἀντίοχον.

ΤΗΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗΣ
ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.

RES IN ITALIA GESTAE.

(I.) *Legationes introductae in Senatum.*

I. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἦλθε παρὰ τοῦ βασιλέως Εὐμένους ἀδελφὸς Ἄτταλος· (2) ἔχων μὲν πρόφασιν, εἰ καὶ μὴ τὸ κατὰ τοὺς Γαλάτας ἐγεγόνει σύμπτωμα περὶ τὴν βασιλείαν, ὅλως ἐλθεῖν εἰς τὴν Ῥώμην, ἕνεκεν τοῦ συγχαρῆναι τῇ συγκλήτῳ, καὶ τυχεῖν τινος ἐπισημασίας, διὰ τὸ συμπεπολεμηκέναι, καὶ πάντων εὐμενῶς σφίσι μετεσχηκέναι τῶν κινδύνων· (3) τότε δὲ καὶ διὰ τὴν Γαλατικὴν περίστασιν ἠναγκασμένος ἧκεν εἰς τὴν Ῥώμην. (4) Πάντων δὲ φιλοφρόνως αὐτὸν ἀποδεχομένων, διά τε τὴν ἐν τῇ στρατείᾳ γεγενημένην συνήθειαν, καὶ διὰ τὸ δοκεῖν εὔνουν αὐτοῖς ὑπάρχειν, καὶ γιγνομένης τῆς ἀπαντήσεως ὑπὲρ τὴν προσδοκίαν· μετέωρος ἐγενήθη

ταῖς ἐλπίσιν, οὐκ εἰδὼς τὴν ἀληθινὴν αἰτίαν τῆς ἀποδοχῆς. (5) Διὸ καὶ παρ' ὀλίγον ἦλθε τοῦ λυμήνασθαι τὰ σφέτερα πράγματα, καὶ τὴν ὅλην βασιλείαν. (6) Τῶν γὰρ πλείστων Ῥωμαίων ἀπηλλοτριωμένων τῆς τοῦ βασιλέως Εὐμένους εὐνοίας, καὶ πεπεισμένων, αὐτὸν πλάγιον ἐν τῷ πολέμῳ γεγονέναι, λαλοῦντα τῷ Περσεῖ, καὶ τοῖς καιροῖς ἐφεδρεύοντα τοῖς κατ' αὐτῶν· (7) ἔνιοι τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν λαμβάνοντες εἰς τὰς χεῖρας τὸν Ἄτταλον παρεκάλουν, τὴν μὲν ὑπὲρ τἀδελφοῦ πρεσβείαν ἀποθέσθαι, περὶ δὲ αὐτοῦ ποιεῖσθαι τοὺς λόγους· (8) βουλεύεσθαι γὰρ αὐτῷ τὴν σύγκλητον συγκατασκευάζειν ἰδίαν ἀρχὴν καὶ δυναστείαν, διὰ τὴν ἀλλοτριότητα τὴν πρὸς τὸν ἀδελφόν. (9) Ἐφ' οἷς συνέβαινε τὸν Ἄτταλον ἐπὶ πολὺ μετεωρίζεσθαι, καὶ συγκατανεύειν ἐν ταῖς κατ' ἰδίαν ὁμιλίαις τοῖς εἰς τοῦτο τὸ μέρος αὐτὸν παρορμῶσι. (10) τέλος δὲ πρὸς ἐνίους τῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν συνέθετο, παρελθὼν εἰς τὴν σύγκλητον ποιήσεσθαι τοὺς περὶ τούτων λόγους.

II. Τοιαύτης δ' οὔσης τῆς διαθέσεως περὶ τὸν Ἄτταλον, ὀττευσάμενος ὁ βασιλεὺς τὸ μέλλον, ἐπιπέμπει Στράτιον τὸν ἰατρὸν εἰς τὴν Ῥώμην, ὃς μεγίστην παρ' αὐτῷ πίστιν εἶχε· (2) τὰ μὲν ὑποδείξας, τὰ δὲ ἐντειλάμενος, πᾶσαν εἰσενέγκασθαι μηχανὴν, πρὸς τὸ μὴ κατακολουθῆσαι τὸν Ἄτταλον τοῖς βουλομένοις λυμήνασθαι τὴν βασιλείαν αὐτῶν. (3) Ὁ δὲ παραγενόμενος εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ λαβὼν εἰς τὰς χεῖρας τὸν Ἄτταλον, πολλοὺς μὲν καὶ ποικί-

λους διέθετο λόγους· καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἔχων τι νουνεχὲς καὶ πειστικόν· (4) μόγις δὲ καθίκετο τῆς προθέσεως, καὶ μετεκάλεσε τὸν Ἄτταλον ἀπὸ τῆς ἀλόγου φορᾶς, θεὶς ὑπὸ τὴν ὄψιν, ὅτι κατὰ μὲν τὸ παρὸν συμβασιλεύει τἀδελφῷ, τούτῳ διαφέρων ἐκείνου, τῷ μὴ διάδημα περιτίθεσθαι, μηδὲ χρηματίζειν βασιλεὺς, τὴν δὲ λοιπὴν ἴσην καὶ τὴν αὐτὴν ἔχειν ἐξουσίαν· (5) εἰς δὲ τὸ μέλλον ὁμολογουμένως καταλείπεται διάδοχος τῆς ἀρχῆς, οὐ μακρὰν ταύτης τῆς ἐλπίδος ὑπαρχούσης, ἅτε τοῦ βασιλέως διὰ μὲν τὴν σωματικὴν ἀσθένειαν ἀεὶ προσδοκῶντος τὴν ἐκ τοῦ βίου μετάστασιν, διὰ δὲ τὴν ἀπαιδίαν, οὐδ', εἰ βουληθείη, δυναμένου τὴν ἀρχὴν ἄλλῳ καταλιπεῖν. (6) οὐδέπω γὰρ ἀναδεδειγμένος ἐτύγχανε κατὰ φύσιν υἱὸς ὢν αὐτῷ, ὁ μετὰ ταῦτα διαδεξάμενος τὴν ἀρχήν. (7) Τὸ δὲ συνέχον, θαυμάζειν ἔφη, πόσα βλάπτει τοὺς ἐνεστῶτας καιρούς. (8) μεγάλην γὰρ εἰδέναι πᾶσι τοῖς θεοῖς χάριν, εἰ συμπνεύσαντες καὶ μιᾷ γνώμῃ χρώμενοι δύναιντο τὸν ἀπὸ Γαλατῶν φόβον ἀπώσασθαι, καὶ τὸν ἀπὸ τούτων ἐφεστῶτα κίνδυνον· (9) εἰ δὲ νῦν εἰς στάσιν καὶ διαφορὰν ἥξει πρὸς τὸν ἀδελφὸν, πρόδηλον εἶναι, διότι καταστρέψει τὴν βασιλείαν, καὶ στερήσει μὲν αὐτὸν καὶ τῆς παρούσης ἐξουσίας καὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδος, στερήσει δὲ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῇ δυναστείας. (10) Ταῦτα δὲ καὶ τούτοις ἕτερα παραπλήσια διατιθέμενος ὁ Στράτιος, ἔπεισε τὸν Ἄτταλον, μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων.

III. Διόπερ εἰσελθὼν εἰς τὴν σύγκλητον ὁ προειρημένος, συνεχάρη μὲν ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, καὶ περὶ τῆς καθ᾽ αὑτὸν εὐνοίας καὶ προθυμίας, ἣν παρέσχετο εἰς τὸν κατὰ τὸν Περσέα πόλεμον, ἀπελογίσατο· (2) παραπλησίως δὲ καὶ περὶ τοῦ πέμψαι πρεσβευτὰς, τοὺς παρακαθέξοντας τὴν τῶν Γαλατῶν ἀπόνοιαν, καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς αὐτοὺς ἀποκαταστήσοντας διάθεσιν, παρεκάλεσε διὰ πλειόνων. (3) Ἐποιήσατο δὲ λόγους καὶ περὶ τῆς Αἰνίων καὶ τῆς Μαρωνιτῶν πόλεως, ἀξιῶν αὐτῷ δοθῆναι ταύτας ἐν δωρεᾷ. (4) Τὸν δὲ κατὰ τοῦ βασιλέως λόγον, καὶ τὸν περὶ τοῦ μερισμοῦ τῆς ἀρχῆς, εἰς τέλος παρεσιώπησεν. (5) Ἡ δὲ σύγκλητος, ὑπολαμβάνουσα πάλιν αὐτὸν ἰδίᾳ περὶ τούτων εἰσπορεύσεσθαι, τούς τε πρεσβευτὰς συμπέμψειν ὑπέσχετο, καὶ τοῖς εἰθισμένοις δώροις ἐτίμησεν αὐτὸν μεγαλομερῶς· ἐπηγγείλατο δὲ καὶ τὰς προειρημένας πόλεις δώσειν. (6) Ἐπεὶ δὲ παραυτὰ τυχὼν τῶν φιλανθρωπιῶν ὥρμησεν ἐκ τῆς Ῥώμης, οὐδὲν ποιήσας τῶν προσδοκωμένων· διαψευσθεῖσα τῶν ἐλπίδων ἡ σύγκλητος, ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶχε ποιεῖν· (7) ἔτι δὲ κατὰ τὴν Ἰταλίαν ὄντος αὐτοῦ, τὴν μὲν Αἶνον καὶ τὴν Μαρώνειαν ἠλευθέρωσεν, ἀθετήσασα τὴν ἐπαγγελίαν· τοὺς δὲ περὶ τὸν Πόπλιον Λικίνιον ἔπεμψε πρεσβευτὰς πρὸς τοὺς Γαλάτας. (8) Οἷς ποίας μὲν ἔδωκεν ἐντολὰς, εἰπεῖν οὐ ῥᾴδιον· στοχάζεσθαι δὲ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων οὐ δυσχερές. (9) Τοῦτο δ᾽ ἔσται δῆλον ἐκ τῶν πράξεων αὐτῶν.

IV. Ἧκον δὲ καὶ παρὰ Ῥοδίων πρέσβεις, πρῶτον μὲν οἱ περὶ Φιλοκράτην, μετὰ δὲ τούτους οἱ περὶ Φιλόφρονα καὶ Ἀστυμήδην. (2) Οἱ γὰρ Ῥόδιοι, κομισάμενοι τὴν ἀπόκρισιν, ἣν οἱ περὶ τὸν Ἀγέπολιν ἔλαβον εὐθέως μετὰ τὴν παράταξιν, καὶ θεωροῦντες ἐκ ταύτης τὴν πρὸς αὐτοὺς ὀργὴν καὶ τὴν ἀνάτασιν τῆς συγκλήτου, παραυτίκα τὰς προειρημένας πρεσβείας ἐξέπεμψαν. (3) Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀστυμήδην καὶ Φιλόφρονα, κατανοοῦντες ἐκ τῶν ἐντεύξεων καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν τὴν ὑφόρασιν καὶ τὴν ἀλλοτριότητα τῶν ἀνθρώπων τὴν πρὸς αὐτούς, εἰς ἀθυμίαν ὁλοσχερῆ καὶ δυσχρηστίαν ἐνέπιπτον. (4) ὡς δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν τις, ἀναβὰς ἐπὶ τοὺς Ἐμβόλους, παρεκάλει τοὺς ὄχλους ἐπὶ τὸν κατὰ Ῥοδίων πόλεμον· (5) τότε δὲ παντάπασιν ἔξω τοῦ φρονεῖν γενόμενοι, διὰ τὸν περὶ τῆς πατρίδος κίνδυνον, εἰς τοιαύτην ἦλθον διάθεσιν, ὥστε καὶ φαιὰ βαλεῖν ἱμάτια, καὶ κατὰ τὰς παρακλήσεις μηκέτι παρακαλεῖν, μηδ' ἀξιοῦν τοὺς φίλους, ἀλλὰ δεῖσθαι μετὰ δακρύων, μηδὲν ἀνήκεστον βουλεύσασθαι περὶ αὐτῶν. (6) Μετὰ δέ τινας ἡμέρας, εἰσαγαγόντος αὐτοὺς Ἀντωνίου τοῦ δημάρχου, καὶ τὸν στρατηγὸν τὸν παρακαλοῦντα πρὸς τὸν πόλεμον κατασπάσαντος ἀπὸ τῶν Ἐμβόλων, ἐποιεῖτο τοὺς λόγους πρῶτον μὲν Φιλόφρων, μετὰ δὲ τοῦτον Ἀστυμήδης. (7) ὅτε δὴ κατὰ τὴν παροιμίαν τὸ κύκνειον ἐξηχήσαντες, ἔλαβον ἀποκρίσεις τοιαύτας, δι' ὧν τοῦ μὲν ὁλοσχεροῦς φόβου τοῦ κατὰ τὸν πόλεμον ἐδόκουν παραλελῦσθαι·

(8) περὶ δὲ τῶν κατὰ μέρος ἐγκλημάτων αὐτοῖς ἡ σύγκλητος πικρῶς καὶ βαρέως ὠνείδισεν. (9) Ἦν δ' ὁ νοῦς τῆς ἀποκρίσεως τοιοῦτος, ὅτι, εἰ μὴ δι' ὀλίγους ἀνθρώπους, τοὺς αὐτῶν φίλους, καὶ μάλιστα δι' αὐτοὺς, ᾔδεισαν καλῶς καὶ δικαίως, ὡς δέον ἦν αὐτοῖς χρήσασθαι. (10) Ὁ δ' Ἀστυμήδης αὑτῷ μὲν ἐδόκει καλῶς εἰρηκέναι περὶ τῆς πατρίδος· οὐ μὴν τοῖς γε παρεπιδημοῦσιν, οὔτε τοῖς ἐκεῖ μένουσι τῶν Ἑλλήνων οὐδαμῶς ἤρεσκεν. (11) ἐξέβαλλε γὰρ ἔγγραπτον μετὰ ταῦτα ποιήσας τὴν σύνταξιν τῆς δικαιολογίας, ἣ τοῖς πλείστοις τῶν ἀναλαμβανόντων εἰς τὰς χεῖρας ἄτοπος ἐφαίνετο καὶ τελέως ἀπίθανος. (12) Συνεστήσατο γὰρ τὴν δικαιολογίαν οὐ μόνον ἐκ τῶν τῆς πατρίδος δικαίων, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐκ τῆς τῶν ἄλλων κατηγορίας. (13) τὰ μὲν γὰρ ἐνεργήματα καὶ συνεργήματα παραβάλλων καὶ συγκρίνων, τὰ μὲν τῶν ἄλλων ἐπειρᾶτο ψευδοποιεῖν καὶ ταπεινοῦν, τὰ δὲ τῶν Ῥοδίων ηὔξανε, πολλαπλασιάζων καθ' ὅσον οἷός τ' ἦν· (14) τὰ δ' ἁμαρτήματα κατὰ τοὐναντίον τὰ μὲν τῶν ἄλλων ἐξωνείδιζε πικρῶς καὶ δυσμενικῶς, τὰ δὲ τῶν Ῥοδίων ἐπειρᾶτο περιστέλλειν, ἵνα κατὰ τὴν παράθεσιν τὰ μὲν οἰκεῖα μικρὰ καὶ συγγνώμης ἄξια φανῇ, τὰ δὲ τῶν πέλας ἀπαραίτητα καὶ μεγάλα τελέως, ἐφ' οἷς ἔφη συγγνώμης τετευχέναι τοὺς ἡμαρτηκότας ἅπαντας. (15) Τὸ δὲ γένος τοῦτο τῆς δικαιολογίας οὐδαμῶς ἂν πρέπειν ἀνδρὶ πολιτικῷ δόξειεν· (16) ἐπεί τοι καὶ τῶν κοινοπραγησάντων περί τινων ἀποῤῥήτων οὐ τοὺς διὰ

φόβον ἢ πόνον μηνυτὰς γενομένους τῶν συνειδότων ἐπαινοῦμεν, ἀλλὰ τοὺς πᾶσαν ἐπιδεξαμένους βάσανον καὶ τιμωρίαν, καὶ μηδενὶ τῶν συνειδότων παραιτίους γενομένους τῆς αὐτῆς συμφορᾶς, τούτους ἀποδεχόμεθα, καὶ τούτους ἄνδρας ἀγαθοὺς νομίζομεν. (17) Ὁ δὲ διὰ τὸν ἄδηλον φόβον πάντα τὰ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα τιθεὶς ὑπὸ τὴν ὄψιν τοῖς κρατοῦσιν, καὶ καινοποιήσας, ὑπὲρ ὧν ὁ χρόνος εἰς λήθην ἀγηόχει τοὺς ὑπερέχοντας, πῶς οὐκ ἔμελλε δυσαρεστήσειν τοῖς ἱστορήσασι;

V. Τὴν δὲ προειρημένην ἀπόκρισιν οἱ μὲν περὶ τὸν Φιλοκράτην λαβόντες, ἐξαυτῆς ὥρμησαν· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀστυμήδην αὐτόθι μένοντες παρήδρευον, χάριν τοῦ μηδὲν αὐτοὺς λανθάνειν τῶν προσπιπτόντων ἢ λεγομένων κατὰ τῆς πατρίδος. (2) Προσπεσούσης δὲ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης εἰς τὴν Ῥόδον, δόξαντες ἀπολελῦσθαι τοῦ μεγίστου φόβου τοῦ κατὰ τὸν πόλεμον, τἄλλα, καίπερ ἀκμὴν ὄντα δυσχερῆ, ῥᾳδίως ἔφερον. (3) Οὕτως ἀεὶ τὰ μείζω τῶν προσδοκωμένων κακῶν λήθην ποιεῖ τῶν ἐλαττόνων συμπτωμάτων. (4) Διὸ καὶ παραχρῆμα ψηφισάμενοι τῇ Ῥώμῃ στέφανον ἀπὸ μυρίων χρυσῶν, καὶ καταστήσαντες πρεσβευτὴν ἅμα καὶ ναύαρχον Θεαίτητον, ἐξέπεμπον θερείας ἀρχομένης, ἄγοντα τὸν στέφανον, καὶ μετὰ τούτου τοὺς περὶ Ῥοδοφῶντα, πειρασομένους κατὰ πάντα τρόπον συμμαχίαν συνθέσθαι πρὸς Ῥωμαίους. (5) Τοῦτο δ' ἐποίησαν, βουλόμενοι δίχα τοῦ ψηφίσματος καὶ πρεσβείας ἀποτυχεῖν, ἐὰν ἄλ-

λως δόξῃ Ῥωμαίοις, δι᾽ αὐτῆς δὲ τῆς τοῦ ναυάρχου προαιρέσεως τὴν κατάπειραν ποιήσασθαι. τὴν γὰρ ἐξουσίαν εἶχε ταύτην ὁ ναύαρχος ἐκ τῶν νόμων. (6) *Οὕτω γὰρ ἦν πραγματικὸν τὸ πολίτευμα τῶν Ῥοδίων, ὡς σχεδὸν ἔτη τετταράκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν κεκοινωνηκὼς ὁ δῆμος Ῥωμαίοις τῶν ἐπιφανεστάτων καὶ καλλίστων ἔργων, οὐκ ἐπεποίητο πρὸς αὐτοὺς συμμαχίαν.* (7) *Τίνος δὲ χάριν οὕτως ἐχείριζον οἱ Ῥόδιοι τὰ καθ᾽ αὑτούς, οὐκ ἄξιον παραλιπεῖν.* (8) *Βουλόμενοι γὰρ μηδένα τῶν ἐν ταῖς ὑπεροχαῖς καὶ δυναστείαις ἀπελπίζειν τὴν ἐξ αὐτῶν ἐπικουρίαν καὶ συμμαχίαν, οὐκ ἐβούλοντο συνδυάζειν, οὐδὲ προκαταλαμβάνειν σφᾶς αὐτοὺς ὅρκοις καὶ συνθήκαις, ἀλλ᾽ ἀκέραιοι διαμένοντες κερδαίνειν τὰς ἐξ ἑκάστων ἐλπίδας.* (9) *Τότε δὲ μεγάλην ἐποιοῦντο φιλοτιμίαν, βουλόμενοι ταύτης τῆς τιμῆς τυχεῖν παρὰ Ῥωμαίων, οὐ κατεπειγόμενοι συμμαχίας, οὐδ᾽ ἀγωνιῶντες ἁπλῶς οὐδένα κατὰ τὸ παρὸν, πλὴν αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων·* (10) *ἀλλὰ βουλόμενοι κατὰ τὴν ὑπέρθεσιν τῆς ἐπιβολῆς ἀφαιρεῖσθαι τὰς ἐπινοίας τῶν δυσχερές τι διανοουμένων περὶ τῆς πόλεως.* (11) *Ἄρτι δὲ τῶν περὶ τὸν Θεαίτητον καταπεπλευκότων, ἀπέστησαν Καύνιοι, κατελάβοντο δὲ καὶ Μυλασσεῖς τὰς ἐν Εὐρώμῳ πόλεις.* (12) *Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἡ σύγκλητος ἐξέβαλε δόγμα, διότι δεῖ Κᾶρας καὶ Λυκίους ἐλευθέρους εἶναι πάντας, ὅσους προσένειμε Ῥοδίοις μετὰ τὸν Ἀντιοχικὸν πόλεμον.* (13) *Τὰ μὲν οὖν κατὰ τοὺς Καυνίους καὶ τοὺς Εὐρωμεῖς τα-*

χέως οἱ Ῥόδιοι διωρθώσαντο. (14) τοὺς μὲν γὰρ Καυνίους, Λύκον ἀποπέμψαντες μετὰ στρατιωτῶν, ἠνάγκασαν πάλιν ὑφ᾽ αὑτοὺς τάττεσθαι, καίπερ Κιβυρατῶν αὐτοῖς παραβοηθησάντων· (15) ἐπὶ δὲ τὰς ἐν Εὐρώμῳ πόλεις στρατεύσαντες, ἐνίκησαν μάχῃ Μυλασσεῖς καὶ Ἀλαβανδεῖς, ἀμφοτέρων παραγενομένων μετὰ στρατιᾶς ἐπ᾽ Ὀρθωσίαν. (16) Τοῦ δὲ περὶ τῶν Λυκίων καὶ Καρῶν δόγματος αὐτοῖς προσπεσόντος, πάλιν ἀπεσοβήθησαν ταῖς διανοίαις, δείσαντες, μήποτε μάταιος μὲν αὐτοῖς ἡ τοῦ στεφάνου δόσις γέγονε, μάταιαι δὲ αἱ περὶ τῆς συμμαχίας ἐλπίδες.

VI. *** πρότερον ἐπιστήσαντες τοὺς ἀναγινώσκοντας ἐπὶ τὴν περὶ Δείνωνος καὶ Πολυαράτου διάληψιν. (2) Μεγάλης γὰρ οὔσης τῆς περιστάσεως καὶ τῆς μεταβολῆς οὐ μόνον παρὰ τοῖς Ῥοδίοις, ἀλλὰ σχεδὸν ἁπάσαις ταῖς πολιτείαις· (3) χρήσιμον ἂν εἴη, τὸ τὰς προαιρέσεις τῶν παρ᾽ ἑκάστοις πολιτευομένων ἐπισκέψασθαι, καὶ γνῶναι, τίνες φανήσονται τὸ κατὰ λόγον πεποιηκότες, καὶ τίνες παραπεπαικότες τοῦ καθήκοντος· (4) ἵνα οἱ ἐπιγιγνόμενοι, ὡσανεὶ τύπων ἐκτιθεμένων, δύνωνται κατὰ τὰς ὁμοίας περιστάσεις τὰ μὲν αἱρετὰ διώκειν, τὰ δὲ φευκτὰ φεύγειν ἀληθινῶς, καὶ μὴ περὶ τὸν ἔσχατον καιρὸν τῆς ζωῆς ἀβλεπτοῦντες τὸ πρέπον, καὶ τὰς ἐν τῷ προγεγονότι βίῳ πράξεις αὐτῶν * ποιῶσι. (5) Συνέβαινε τοιγαροῦν, τρεῖς διαφορὰς γενέσθαι τῶν ἐμπεσόντων εἰς τὰς αἰτίας κατὰ τὸν πρὸς Περσέα πο-

λεμον. (6) Ὧν μία μὲν ἦν τῶν οὐχ ἡδέως μὲν ὁρώντων κρινόμενα τὰ ὅλα, καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης ἐξουσίαν ὑπὸ μίαν ἀρχὴν πίπτουσαν· οὔτε δὲ συνεργούντων, οὔτ᾽ ἀντιπραττόντων ἁπλῶς Ῥωμαίοις οὐδὲν, ἀλλ᾽ οἷον ἐπιτετραφότων τῇ τύχῃ περὶ τῶν ἀποβησομένων. (7) Ἑτέρα δὲ, τῶν ἡδέως ὁρώντων κρινόμενα τὰ πράγματα, καὶ βουλομένων νικᾷν τὸν Περσέα· μὴ δυναμένων δὲ συνεπισπᾶσθαι τοὺς ἰδίους πολίτας, καὶ τοὺς ὁμοεθνεῖς πρὸς τὴν αὐτῶν γνώμην. (8) Τρίτη δὲ καὶ τῶν συνεπισπασαμένων καὶ μεταῤῥιψάντων τὰ πολιτεύματα πρὸς τὴν Περσέως συμμαχίαν.

VII. Πῶς οὖν ἕκαστοι τούτων ἐχείρισαν τὰ καθ᾽ αὑτοὺς, σκοπεῖν πάρεστι. (2) Μετέῤῥιψαν πρὸς Περσέα τὸ τῶν Μολοσσῶν ἔθνος Ἀντίνους καὶ Θεόδοτος, καὶ Κέφαλος μετ᾽ αὐτῶν. (3) [οἳ, τῶν πραγμάτων] ἀντιπεσόντων ταῖς ἐπιβολαῖς αὐτῶν ὁλοσχερῶς, καὶ περιστάντος τοῦ κινδύνου, καὶ συνεγγίζοντος τοῦ δεινοῦ, πάντες ὁμόσε συστάντες τοῖς παροῦσιν ἀπέθανον γενναίως. (4) Διόπερ ἄξιον, ἐπαινεῖν τοὺς ἄνδρας ἐπὶ τῷ μὴ προέσθαι μηδὲ περιϊδεῖν σφᾶς αὐτοὺς εἰς ἀναξίαν διάθεσιν ἐμπεσόντας τοῦ προγεγονότος βίου. (5) Καὶ μὴν ἐν Ἀχαΐᾳ καὶ παρὰ Θετταλοῖς καὶ Πεῤῥαιβοῖς ἔσχον αἰτίαν καὶ πλείους διὰ τὴν ἡσυχίαν, ὡς ἐφεδρεύοντες τοῖς καιροῖς, καὶ φρονοῦντες τὰ Περσέως. (6) ἀλλ᾽ οὔτε λόγον ἐν τῷ μέσῳ τοιοῦτον ἐξέβαλον, οὔτε γράφοντες, οὔτε διαπεμπόμενοι πρὸς τὸν Περσέα περί τινος ἐφω-

ράθησαν· ἀλλὰ διεφύλαξαν ἀνεπιλήπτους ἑαυτούς. (7) Τοιγαροῦν εἰκότως οὗτοι καὶ δικαιολογίαν καὶ κρίσιν ὑπέμενον, καὶ πάσας ἐξήλεγχον τὰς ἐλπίδας. (8) Οὐ γὰρ ἔλαττόν ἐστιν ἀγεννίας σημεῖον, τὸ μηδὲν αὑτῷ συνειδότα μοχθηρὸν προεξάγειν ἐκ τοῦ ζῇν αὑτὸν, ποτὲ μὲν τὰς τῶν ἀντιπολιτευομένων ἀνατάσεις καταπλαγέντα, ποτὲ δὲ τὴν τῶν κρατούντων ἐξουσίαν, τοῦ παρὰ τὸ καθῆκον φιλοζωεῖν. (9) Καὶ μὴν ἐν Ῥόδῳ, καὶ Κῷ, καὶ πλείοσιν ἑτέραις πόλεσιν, ἐγένοντό τινες οἱ φρονοῦντες τὰ Περσέως· οἳ καὶ λέγειν ἐθάῤῥουν περὶ Μακεδόνων ἐν τοῖς ἰδίοις πολιτεύμασι, καὶ κατηγορεῖν μὲν Ῥωμαίων, καὶ καθόλου συνίστασθαι πρὸς τὸν Περσέα κοινοπραγίαν, οὐ δυνηθέντες δὲ μεταῤῥίψαι τὰ πολιτεύματα πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως συμμαχίαν. (10) Τούτων δ᾽ ἦσαν ἐπιφανέστατοι, παρὰ μὲν τοῖς Κώοις, Ἱππόκριτος καὶ Διομέδων, ἀδελφοί· παρὰ δὲ Ῥοδίοις, Δείνων καὶ Πολυάρατος.

VIII. Ὧν τίς οὐκ ἂν καταμέμψαιτο τὴν προαίρεσιν; οἳ, πρῶτον μὲν τοὺς πολίτας συνίστορας ἔχοντες πάντων τῶν σφίσι πεπραγμένων καὶ τῶν εἰρημένων, ἔπειτα δὲ τῶν γραμμάτων ἑαλωκότων καὶ πεφωτισμένων, καὶ τῶν παρὰ τοῦ Περσέως πρὸς ἐκείνους διαπεμπομένων, καὶ τῶν πρὸς τὸν Περσέα παρ᾽ ἐκείνων, (2) ἅμα δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑποχειρίων γεγονότων τῶν διαπεμπομένων παρ᾽ ἑκατέρων καὶ πρὸς ἑκατέρους, οὐχ οἷοί τ᾽ ἦσαν εἴκειν, οὐδ᾽ ἐκποδὼν ποιεῖν ἑαυτοὺς, ἀλλ᾽ ἀκμὴν ἠμφισβήτουν.

(3) τοιγαροῦν, προσκαρτεροῦντες καὶ φιλοζωοῦντες πρὸς ἀπεγνωσμένας ἐλπίδας, καὶ τὸ δοκοῦν εἶναι περὶ αὐτοὺς τολμηρὸν καὶ παράβολον ἀνέστρεψαν, ὥστε παρὰ τοῖς ἐπιγιγνομένοις μηδ᾽ ἔσχατον ἐλέῳ καὶ συγγνώμῃ τόπον καταλιπεῖν. (4) ἐλεγχόμενοι γὰρ κατὰ πρόσωπον ὑπὸ τῶν ἰδίων χειρογράφων καὶ τῶν ὑπουργῶν, οὐ μόνον ἀτυχεῖν, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀναισχυντεῖν ἔδοξαν. (5) Θόας γάρ τις ἦν τῶν πλοϊζομένων, ὃς καὶ πολλάκις εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐπεπλεύκει, διαπεσταλμένος ὑπὸ τῶν προειρημένων. (6) οὗτος ἐν τῇ μεταβολῇ τῶν πραγμάτων συνειδὼς αὑτῷ τὰ πεπραγμένα δείσας ἀπεχώρησεν εἰς τὴν Κνίδον. τῶν δὲ Κνιδίων αὐτὸν εἰς φυλακὴν ἀποθεμένων, ἐξαιτηθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥοδίων ἦλθεν εἰς τὴν Ῥόδον. (7) κἀκεῖ διὰ τῶν βασάνων ἐλεγχόμενος, ἀνθωμολογεῖτο καὶ σύμφωνος ἦν πᾶσι τοῖς ἐκ τῶν αἰχμαλώτων γραμμάτων συνθήμασιν, ὁμοίως δὲ καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς, ταῖς παρά τε τοῦ Περσέως ἀποστελλομέναις πρὸς τὸν Δείνωνα, καὶ παρὰ τούτων πρὸς ἐκεῖνον. (8) Ἐξ ὧν θαυμάζειν ἦν, τίνι ποτὲ λογισμῷ χρώμενος ὁ Δείνων προσανείχετο ζῇν, καὶ τὸν παραδειγματισμὸν ὑπέμενε τοῦτον.

IX. Πολὺ δὲ κατὰ τὴν ἀβουλίαν καὶ κατὰ τὴν ἀγεννίαν ὁ Πολύαρατος ὑπερέθετο τὸν Δείνωνα. (2) Τοῦ γὰρ Ποπιλλίου προστάξαντος Πτολεμαίῳ τῷ βασιλεῖ, τὸν Πολυάρατον ἀναπέμπειν εἰς τὴν Ῥώμην, ὁ βασιλεὺς εἰς μὲν τὴν Ῥώμην οὐκ ἔκρινε πέμπειν, ἐντρεπόμενος τὴν πατρίδα καὶ τὸν Πολυάρα-

τον· εἰς δὲ τὴν Ῥόδον ἀποστέλλειν διέλαβε, κἀκείνου τοῦτο παρακαλοῦντος. (3) παραστήσας οὖν λέμβον, καὶ παραδοὺς αὐτὸν Δημητρίῳ, τινὶ τῶν φίλων, ἐξαπέστειλεν. ἔγραφε δὲ καὶ τοῖς Ῥοδίοις ὑπὲρ τῆς ἐκπομπῆς. (4) Ὁ δὲ Πολυάρατος, προσσχὼν Φασηλίδι κατὰ πλοῦν, καὶ διανοηθεὶς ἅττα δή ποτ' οὖν, λαβὼν θαλλοὺς κατέφυγεν ἐπὶ τὴν κοινὴν ἑστίαν. (5) Ὃν εἴ τις ἤρετο, τί βούλεται, πέπεισμαι, μὴ δυνατὸν ἔχειν εἰπεῖν. εἰ μὲν γὰρ εἰς τὴν πατρίδα μολεῖν ἐπεθύμει, τί θαλλῶν ἔδει; τοῦτο γὰρ προὔκειτό ποι τοῖς ἄγουσιν αὐτόν. (6) εἰ δ' εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ μὴ βουλομένου κείνου τοῦτ' ἔδει γενέσθαι κατ' ἀνάγκην. τί οὖν κατελείπεθ' ἕτερον; ἄλλος γὰρ τόπος ὁ δεξόμενος αὐτὸν μετ' ἀσφαλείας οὐκ ἦν. (7) Οὐ μὴν, ἀλλὰ τῶν Φασηλιτῶν πεμψάντων εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ παρακαλούντων κομίζεσθαι καὶ παραλαμβάνειν τὸν Πολυάρατον, νουνεχῶς οἱ Ῥόδιοι διαλαβόντες, ἄφρακτον μὲν ἐξαπέστειλαν τὸ παραπέμψον· (8) ἀναλαβεῖν δ' εἰς τὴν ναῦν ἐκώλυσαν τὸν ἄρχοντα, διὰ τὸ προστετάχθαι τοῖς ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας εἰς Ῥόδον ἀποκαταστῆσαι τὸν ἄνθρωπον. (9) Παραγενομένης δὲ τῆς νεὼς εἰς τὴν Φασηλίδα, καὶ τοῦ μὲν Ἐπιχάρους, ὃς ἦν ἄρχων τῆς νεὼς, οὐ βουλομένου δέχεσθαι τῷ πλοίῳ τὸν ἄνθρωπον· (10) τοῦ δὲ Δημητρίου, τοῦ προχειρισθέντος ὑπὸ τοῦ βασιλέως διὰ τὴν ἀναπομπὴν, κελεύοντος ἀνίστασθαι καὶ πλεῖν αὐτὸν, καὶ τῶν Φασηλιτῶν συνεπισχυόντων αὐτῷ, διὰ τὸ δεδιέναι, μή

τις ἐκ Ῥωμαίων σφίσι διὰ ταῦτα μέμψις ἐπακολουθήσοι· (11) καταπλαγεὶς τὴν περίστασιν, ἐνέβη πάλιν τὸν λέμβον πρὸς τὸν Δημήτριον. (12) Κατὰ δὲ τὸν ἀπόπλουν ἐπιλαβόμενος ἀφορμῆς εὐκαίρου, προσδραμὼν κατέφυγε πάλιν εἰς Καῦνον, κᾀκεῖ παραπλησίως ἐδεῖτο τῶν Καυνίων βοηθεῖν. (13) Τούτων δὲ πάλιν ἀποτριβομένων αὐτὸν, διὰ τὸ τάττεσθαι μετὰ Ῥοδίων, διεπέμπετο πρὸς Κιβυράτας, δεόμενος αὐτὸν δέξασθαι τῇ πόλει καὶ πέμψαι παραπομπήν. (14) ἔσχε γὰρ ἀφορμὴν πρὸς τὴν πόλιν, διὰ τὸ τετράφθαι παρ' αὐτῷ τοὺς παῖδας Παγκράτους τοῦ τυράννου. (15) Τῶν δὲ πεισθέντων, καὶ ποιησάντων τὰ παρακαλούμενα, παραγενόμενος εἰς τὴν Κιβύραν, εἰς ἀπορίαν ἐνέβαλεν αὐτόν τε καὶ τοὺς Κιβυράτας μείζω τῆς πρότερον, ὅτε παρὰ τοῖς Φασηλίταις ἦν. (16) οὔτε γὰρ ἔχειν παρ' αὐτοῖς ἐθάῤῥουν αὐτὸν, διὰ τὸ δεδιέναι τὸν ἀπὸ Ῥωμαίων κίνδυνον, οὔθ' ἅμα πέμπειν εἰς τὴν Ῥώμην ἐδύναντο, διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν κατὰ θάλατταν ἔργων, ἅτε μεσόγαιοι τελέως ὑπάρχοντες. (17) λοιπὸν, ἠναγκάζοντο πρεσβεύειν εἰς τὴν Ῥόδον καὶ πρὸς τὸν στρατηγὸν εἰς Μακεδονίαν, ἀξιοῦντες παραλαβεῖν τὸν ἄνθρωπον. (18) Τοῦ δὲ Λευκίου γράψαντος τοῖς μὲν Κιβυράταις, τηρεῖν ἐπιμελῶς τὸν Πολυάρατον καὶ κομίζειν εἰς τὴν Ῥόδον, τοῖς δὲ Ῥοδίοις, φροντίζειν τῆς κατὰ θάλατταν παραπομπῆς, ἵνα μετ' ἀσφαλείας εἰς τὴν Ῥωμαίων ἀνακομισθῇ, πειθαρχησάντων δ' ἀμφοτέρων τοῖς γραφομένοις· (19) τούτῳ τῷ τρόπῳ

συνέβη τὸν Πολυάρατον ἐλθεῖν εἰς τὴν Ῥώμην, ἐκθεατρίσαντα μὲν τὴν ἀβουλίαν τὴν αὑτοῦ καὶ τὴν ἀγεννίαν ἐφ᾽ ὅσον οἷός τ᾽ ἦν, ἔκδοτον δὲ γενόμενον οὐ μόνον παρὰ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ παρὰ Φασηλιτῶν, καὶ παρὰ Κιβυρατῶν, καὶ παρὰ Ῥοδίων, διὰ τὴν ἰδίαν ἄνοιαν. (20) Τίνος οὖν χάριν τὸν πλείω λόγον πεποίημαι περὶ Πολυαράτου καὶ Δείνωνος; (21) Οὐχ ἵνα συνεπεμβαίνειν δόξω ταῖς ἐκείνων ἀτυχίαις, καὶ γὰρ ἄτοπόν γε τοῦτο τελέως· ἀλλ᾽ ἵνα, φανερὰν ποιήσας τὴν ἐκείνων ἀβουλίαν, βέλτιον παρασκευάσω καὶ βουλεύεσθαι καὶ φρονεῖν τοὺς κατὰ τὰς περιστάσεις εἰς παραπλησίους ἐμπίπτοντας καιρούς.

X. Μετὰ τὴν τοῦ Περσέως κατάλυσιν, ἅμα τῷ κριθῆναι τὰ ὅλα, πανταχόθεν ἐξέπεμπον πρέσβεις, συγχαρησομένους τοῖς στρατηγοῖς ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν. (2) Τῶν δὲ πραγμάτων ὁλοσχερῶς ἐπὶ Ῥωμαίους κεκλικότων, ἐπιπολάζοντες διὰ τὸν καιρὸν οἱ δοκοῦντες εἶναι φίλοι Ῥωμαίων ἐν πᾶσι τοῖς πολιτεύμασιν, εἴς τε τὰς πρεσβείας οὗτοι καθίσταντο καὶ τὰς ἄλλας χρείας. (3) Διὸ συνέδραμον εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐκ μὲν Ἀχαΐας Καλλικράτης, Ἀριστόδαμος, Ἀγησίας, Φίλιππος· ἐκ δὲ Βοιωτίας οἱ περὶ Μνάσιππον· (4) ἐκ δὲ τῆς Ἀκαρνανίας οἱ περὶ Χρέμην· παρὰ δὲ τῶν Ἠπειρωτῶν οἱ περὶ τὸν Χάροπα καὶ Νικίαν· παρὰ δὲ τῶν Αἰτωλῶν οἱ περὶ τὸν Λυκίσκον καὶ Τίσιππον. (5) Ἁπάντων δὲ τούτων ὁμοῦ

γενομένων, καὶ πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἁμιλλωμένων προθύμως, μηδενὸς ὑπάρχοντος ἀνταγωνιστοῦ, διὰ τὸ τοὺς ἀντιπολιτευομένους ἅπαντας, εἴκοντας τοῖς καιροῖς, ἀνακεχωρηκέναι τελέως· ἀκονιτὶ κατεκράτησαν τῆς ὑποθέσεως οἱ προειρημένοι. (6) Πρὸς μὲν οὖν τὰς ἄλλας πόλεις καὶ τὰς ἐθνικὰς συστάσεις οἱ δέκα δι᾽ αὐτῶν τῶν στρατηγῶν ἐποιήσαντο τὴν ἐπιταγὴν, οὓς δεήσει πορευθῆναι τῶν ἀνδρῶν εἰς τὴν Ῥώμην. (7) οὗτοι δ᾽ ἦσαν, οὓς ἀνεῖπαν, οὓς ἀπέγραψαν οἱ προειρημένοι κατὰ τὰς ἰδίας ἀντιπαραγωγὰς, πλὴν ὀλίγων τελέως, τῶν ἔκδηλόν τι πεποιηκότων. (8) Πρὸς δὲ τὸ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνος πρεσβευτὰς ἐξέπεμψαν, τοὺς ἐπιφανεστάτους ἄνδρας τῶν δέκα, Γάϊον Κλαύδιον καὶ Γνάϊον Δομέτιον, διὰ δύο αἰτίας· (9) πρῶτον μὲν, εὐλαβούμενοι τοὺς Ἀχαιοὺς, μή ποτ᾽ οὐ πειθαρχήσωσι τοῖς γραφομένοις, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύσωσιν οἱ περὶ τὸν Καλλικράτην, δόξαντες ἐξειργάσθαι τὰς κατὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων διαβολὰς, ὃ κατ᾽ ἀλήθειαν ἦν· (10) δεύτερον δὲ, διὰ τὸ μηδὲν ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις γράμμασιν ἀκριβὲς εὑρῆσθαι κατὰ μηδενὸς τῶν Ἀχαιῶν. (11) Περὶ μὲν οὖν τούτων μετά τινα χρόνον ἐξέπεμπεν ὁ στρατηγὸς τὰς ἐπιστολὰς καὶ τοὺς πρέσβεις, καίπερ οὐκ εὐδοκούμενος, κατά γε τὴν αὐτοῦ γνώμην, ταῖς τῶν περὶ τὸν Λυκίσκον καὶ Καλλικράτην διαβολαῖς, ὡς ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὕστερον ἐγένετο καταφανές.

XI. *Κατὰ τὴν Αἴγυπτον οἱ βασιλεῖς, ἀπολελυμένοι τοῦ πρὸς Ἀντίοχον πολέμου, πρῶτον μὲν εἰς Ῥώμην πρεσβευτὴν ἐξέπεμψαν Νουμένιον, ἕνα τῶν φίλων, εὐχαριστήσοντα περὶ τῶν εἰς αὐτοὺς γεγονότων εὐεργετημάτων·* (2) *ἀπέλυσαν δὲ καὶ τὸν Λακεδαιμόνιον Μεναλκίδαν, ἐνεργῶς κεχρημένον τοῖς κατὰ τῆς βασιλείας καιροῖς πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπανόρθωσιν, Γαΐου Ποπιλλίου τὴν ὑπὲρ τῆς ἀπολύσεως χάριν αἰτησαμένου παρὰ τῶν βασιλέων.*

XII. *Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον Κότυς, ὁ τῶν Ὀδρυσῶν βασιλεὺς, ἀπέστειλε πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην· ἀξιῶν ἀποδοθῆναι τὸν υἱὸν αὐτῷ, καὶ περὶ τῆς γενομένης πρὸς Περσέα κοινοπραγίας δικαιολογούμενος.* (2) *Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, νομίσαντες ἠνύσθαι σφίσι τὸ προκείμενον, τοῦ πρὸς τὸν Περσέα πολέμου κατὰ νοῦν προκεχωρηκότος, τὴν δὲ πρὸς Κότυν διαφορὰν πρὸς οὐδὲν ἔτι διατείνειν,* (3) *συνεχώρησαν αὐτῷ κομίζεσθαι τὸν υἱὸν, ὃς, ὁμηρείας χάριν δοθεὶς εἰς Μακεδονίαν, ἑαλώκει μετὰ τῶν Περσέως τέκνων·* (4) *βουλόμενοι τὴν αὐτῶν πρᾳότητα καὶ μεγαλοψυχίαν ἐμφαίνειν, ἅμα δὲ καὶ τὸν Κότυν αἰδούμενοι διὰ τῆς τοιαύτης χάριτος.*

(II.) L. ANICIVS *triumphat de Illyriis.*

XIII. *Λεύκιος δὲ Ἀνίκιος, Ἰλλυριοὺς καταπολεμήσας, καὶ αἰχμάλωτον ἀγαγὼν Γένθιον τὸν τῶν Ἰλλυριῶν βασιλέα σὺν τοῖς τέκνοις, ἀγῶνας ἐπιτε-*

λῶν τοὺς ἐπινικίους ἐν τῇ Ῥώμῃ, παντὸς γέλωτος ἄξια ἐποίησεν, ὡς Πολύβιος ἱστορεῖ ἐν τῇ τριακοστῇ. (2) Μεταπεμψάμενος γὰρ τοὺς ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐπιφανεστάτους τεχνίτας, καὶ σκηνὴν κατασκευάσας μεγίστην ἐν τῷ Κίρκῳ, πρώτους εἰσῆγεν αὐλητὰς ἅμα πάντας. (3) οὗτοι δ᾽ ἦσαν Θεόδωρος ὁ Βοιώτιος, Θεόπομπος, Ἕρμιππος καὶ Λυσίμαχος, οἵτινες ἐπιφανέστατοι ἦσαν. (4) Τούτους δὲ στήσας ἐπὶ τὸ προσκήνιον μετὰ τοῦ χοροῦ, αὐλεῖν ἐκέλευσεν ἅμα πάντας. (5) Τῶν δὲ διαπορευομένων τὰς κρούσεις κατὰ τῆς ἁρμοζούσης κινήσεως, οὐκ ἔφη καλῶς αὐτοὺς αὐλεῖν· ἀλλ᾽ ἀγωνίζεσθαι μᾶλλον ἐκέλευε. (6) τῶν δὲ διαπορούντων, ὑπέδειξέ τις τῶν ῥαβδούχων ἐπιστρέψαντας ἀπαγαγεῖν ἐπ᾽ αὐτοὺς, καὶ ποιεῖν ὡσανεὶ μάχην. (7) ταχὺ δὲ συννοήσαντες οἱ αὐληταὶ, καὶ λαβόντες οἰκείαν ταῖς ἑαυτῶν ἀσελγείαις, μεγάλην ἐποιήσαντο σύγχυσιν. (8) Συνεπιστρέψαντες γὰρ τοὺς μέσους χοροὺς πρὸς τοὺς ἄκρους, οἱ μὲν αὐληταὶ φυσῶντες ἀδιανόητα καὶ διαφέροντες τοὺς αὐλοὺς, ἀπῆγον ἀνὰ μέρος ἐπ᾽ ἀλλήλους. (9) ἅμα δὲ τούτοις ἐπικτυποῦντες οἱ χοροὶ καὶ συνεπεισιόντες τὴν σκηνὴν, ἐπεφέροντο τοῖς ἐναντίοις, καὶ πάλιν ἀνεχώρουν ἐκ μεταβολῆς. (10) Ὡς δὲ καὶ περιζωσάμενός τις τῶν χορευτῶν ἐκ τοῦ χοροῦ στραφεὶς ἦρε τὰς χεῖρας ἀπὸ πυγμῆς πρὸς τὸν ἐπιφερόμενον αὐλητὴν, τότ᾽ ἤδη κρότος ἐξαίσιος ἐγένετο, καὶ κραυγὴ τῶν θεωμένων. (11) Ἔτι δὲ τούτων ἐκ παρατάξεως ἀγωνιζομένων, ὀρχησταὶ δύο εἰς-

ἤγοντο μετὰ συμφωνίας εἰς τὴν ὀρχήστραν, καὶ πύκται τέσσαρες ἀνέβησαν ἐπὶ τὴν σκηνὴν μετὰ σαλπιγκτῶν καὶ βυκανητῶν. (12) ὁμοῦ δὲ τούτων πάντων ἀγωνιζομένων, ἄλεκτον ἦν τὸ συμβαῖνον. Περὶ δὲ τῶν τραγῳδῶν, φησὶν ὁ Πολύβιος, ὅτι ἐὰν ἐπιβάλωμαι λέγειν, δόξω τισὶ διαχλευάζειν.

II.

RES IN GRAECIA GESTAE.

(I.) *Res* AETOLORVM *et* EPIROTARVM.

XIV. *Οἱ Αἰτωλοὶ τὸν βίον ἀπὸ λῃστείας καὶ τῆς τοιαύτης παρανομίας εἰώθεισαν ἔχειν. (2) Καὶ ἕως μὲν ἐξῆν τοὺς Ἕλληνας φέρειν καὶ λεηλατεῖν, ἐκ τούτων ἐπορίζοντο τοὺς βίους, πᾶσαν γῆν ἡγούμενοι πολεμίαν. (3) Μετὰ δὲ ταῦτα Ῥωμαίων ἐπιστάντων τοῖς πράγμασι, κωλυθέντες τῆς ἔξωθεν ἐπικουρίας, εἰς ἑαυτοὺς κατήντησαν. (4) Καὶ πρότερον μὲν κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον οὐκ ἔστιν ὃ τῶν δεινῶν οὐκ ἔπραξαν. (5) Βραχεῖ δ' ἀνώτερον χρόνῳ γεγευμένοι τοῦ φόνου τοῦ κατ' ἀλλήλων ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἀρσινόϊαν σφαγαῖς, ἕτοιμοι πρὸς πᾶν ἦσαν, ἀποτεθηριωμένοι τὰς ψυχάς, ὥστε μηδὲ βουλὴν διδόναι τοῖς προεστῶσι. (6) Διόπερ ἦν ἀκρισίας καὶ παρανομίας καὶ φόνου πλήρη τὰ κατὰ τὴν Αἰτωλίαν· καὶ τῶν πραττομένων παρ' αὐτοῖς ἐκ λογισμοῦ μὲν καὶ προθέσεως οὐδὲν ἐπετελεῖτο, πάν-*

τα δ᾽ εἰκῇ καὶ φύρδην ἐπράττετο, καθάπερ εἰ λαίλαπός τινος ἐκπεπτωκυίας εἰς αὐτούς.

---

(7) *Κατὰ τὴν Ἤπειρον παραπλήσια τούτοις ἔπραττον.* (8) *Ἐφ᾽ ὅσον γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων μετριώτεροι τῶν κατὰ τὴν Αἰτωλίαν ἦσαν, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ προεστὼς αὐτῶν ἀσεβέστερος καὶ παρανομώτατος ὑπῆρχε τῶν ἄλλων.* (9) *δοκῶ γὰρ, μὴ γεγονέναι μηδ᾽ ἔσεσθαι θηριωδέστερον ἄνθρωπον, μηδὲ σκαιότερον, Χάροπος.*

(II.) AEMILIVS PAVLVS *civitates Graeciae obit, et per Epirum Romam proficiscitur.*

XV. *Ἐπισημηνάμενος δὲ τοῦ Σικυῶνος τὴν ὀχυρότητα, καὶ τὸ βάρος τῆς τῶν Ἀργείων πόλεως, ἦλθεν εἰς Ἐπίδαυρον.*

---

(2) *Πάλαι μετέωρος ὢν, εἰς τὴν τῆς Ὀλυμπίας θέαν ὥρμησε.*

---

(3) *Λεύκιος Αἰμίλιος παρῆν εἰς τὸ τέμενος τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ, καὶ τὸ ἄγαλμα θεασάμενος ἐξεπλάγη, καὶ τοιοῦτον εἶπεν·* (4) *ὅτι μόνος αὐτῷ δοκεῖ Φειδίας τὸν παρ᾽ Ὁμήρῳ Δία μεμιμῆσθαι· διότι μεγάλην ἔχων προσδοκίαν τῆς Ὀλυμπίας, μείζω τῆς προσδοκίας εὑρηκὼς εἴη τὴν ἀλήθειαν.*

---

(5) Τῶν Ἠπειρωτῶν ἑβδομήκοντα πόλεις Πολύβιός φησιν ἀνατρέψαι Παῦλον τὸν Αἰμίλιον μετὰ τὴν Μακεδόνων καὶ Περσέως κατάλυσιν. (6) Μολοττῶν δ' ὑπάρξαι τὰς πλείστας· πέντε δὲ καὶ δέκα μυριάδας ἀνθρώπων ἐξανδραποδίσασθαι.

III.

RES IN ITALIA GESTAE ANNO DLXXXVIII.

(I.) PRVSIAS *Romam venit.*

XVI. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἦλθε καὶ Προυσίας ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Ῥώμην, συγχαρησόμενος τῇ συγκλήτῳ καὶ τοῖς στρατηγοῖς ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν. (2) Ὁ δὲ Προυσίας οὗτος οὐδαμῶς γέγονεν ἄξιος τοῦ τῆς βασιλείας προσχήματος· τεκμήραιτο δ' ἄν τις ἐκ τούτων· (3) ὅς γε πρῶτον μὲν, πρεσβευτῶν παραγεγονότων Ῥωμαϊκῶν πρὸς αὐτὸν, ἐξυρημένος τὴν κεφαλὴν, καὶ πίλεον ἔχων, καὶ τήβενναν, καὶ καλικίους, ἀπήντα τούτοις, καὶ καθόλου τοιαύτῃ διασκευῇ κεχρημένος, οἵαν ἔχουσιν οἱ προσφάτως ἠλευθερωμένοι παρὰ Ῥωμαίοις, οὓς καλοῦσι λιβέρτους. (4) καὶ δεξιωσάμενος τοὺς πρεσβευτὰς, Ὁρᾶτε, ἔφη, τὸν ὑμέτερον λίβερτον ἐμὲ, πάντα βουλόμενον χαρίζεσθαι, καὶ μιμεῖσθαι τὰ παρ' ὑμῖν. ἧς ἀγεννεστέραν φωνὴν οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν. (5) Τότε δὲ κατὰ τὴν εἴσοδον γενόμενος τὴν εἰς τὴν σύγκλητον, στὰς κατὰ τὸ θύρετρον ἀντίος τοῦ συνεδρίου, καὶ κα-

θεὶς τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας, προσεκύνησε τὸν οὐδὸν καὶ τοὺς καθημένους, ἐπιφθεγξάμενος, Χαίρετε, θεοὶ σωτῆρες· ὑπερβολὴν οὐ καταλιπὼν ἀνανδρίας, ἅμα δὲ καὶ γυναικισμοῦ καὶ κολακείας, οὐδενὶ τῶν ἐπιγενομένων. (6) Ἀκόλουθα δὲ τούτοις καὶ κατὰ τὴν κοινολογίαν, εἰσελθὼν, ἐπετελέσατο· περὶ ὧν καὶ τὸ γράφειν ἀπρεπὲς ἦν. (7) Φανεὶς δὲ τελέως εὐκαταφρόνητος, ἀπόκρισιν ἔλαβε δι' αὐτὸ τοῦτο φιλάνθρωπον.

XVII. Ἤδη δὲ τούτου τὰς ἀποκρίσεις εἰληφότος, προσέπεσε, παραγίγνεσθαι τὸν Εὐμένη. (2) Τοῦτο δὲ τὸ πρᾶγμα πολλὴν ἀπορίαν παρέσχε τοῖς ἐν τῷ συνεδρίῳ. διαβεβλημένοι γὰρ πρὸς αὐτὸν, καὶ διαλήψεις ἀμεταθέτους ἔχοντες, οὐκ ἐβούλοντο κατ' οὐδένα τρόπον ἐμφανίζειν αὐτούς. (3) Πᾶσι γὰρ ἀναδεδειχότες πρῶτον καὶ μέγιστον φίλον τὸν βαλιλέα τοῦτον, ἔμελλον, εἰς ὄψιν ἐλθόντες, καὶ προσδεξάμενοι δικαιολογίαν, εἰ μὲν τὸ δοκοῦν ἀποκριθεῖεν ἀκολουθοῦντες ταῖς ἰδίαις διαλήψεσιν, ἐκθεατριεῖν αὐτοὺς, εἰ τοιοῦτον ἄνθρωπον ἐπὶ τοσοῦτον ἐξετίμησαν ἐν τοῖς ἀνώτερον χρόνοις· (4) εἰ δὲ δουλεύοντες τῇ τῶν ἐκτὸς φαντασίᾳ φιλανθρώπως ἀποκριθεῖεν, παρόψεσθαι τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ τῇ πατρίδι συμφέρον. (5) Διόπερ ἐξ ἑκατέρας τῆς ἀποφάσεως μέλλοντος ἀπιθάνου τινὸς αὐτοῖς ἐξακολουθήσειν, εὕροντο λύσιν τοῦ προβλήματος τοιαύτην. (6) Ὡς γὰρ καθόλου δυσαρεστούμενοι ταῖς τῶν βα-

σιλέων ἐπιδημίαις, δόγμα τι τοιοῦτον ἐξέβαλον· Μηδένα βασιλέα παραγίγνεσθαι πρὸς αὐτούς. (7) Μετὰ δὲ ταῦτα πυθόμενοι τὸν Εὐμένη καταπεπλευκέναι τῆς Ἰταλίας εἰς Βρεντέσιον, ἐπαπέστειλαν τὸν ταμίαν, φέροντα τὸ δόγμα, καὶ κελεύοντα λέγειν πρὸς αὐτὸν, εἴ τι τυγχάνει τῆς συγκλήτου χρείαν ἔχων· (8) εἰ δὲ μηδενὸς δεῖται, παραγγελοῦντα τὴν ταχίστην αὐτὸν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπαλλάττεσθαι. (9) Ὁ δὲ βασιλεὺς, συμμίξαντος αὐτῷ τοῦ ταμίου, γνοὺς τὴν τῆς συγκλήτου προαίρεσιν, εἰς τέλος ἀπεσιώπησεν, οὐδενὸς φήσας προσδεῖσθαι. (10) Καὶ δὴ τούτῳ τῷ τρόπῳ συνέβη τὸν Εὐμένη κωλυθῆναι τῆς εἰς τὴν Ῥώμην ἀναβάσεως. (11) Συνηκολουθήκει δὲ καὶ ἕτερόν τι πραγματικὸν τούτῳ τῷ διαβουλίῳ. (12) μεγάλου γὰρ ὑπὸ τῶν Γαλατῶν ἐπικρεμαμένου κινδύνου τῇ βασιλείᾳ, προφανὲς ἦν, ὅτι διὰ τὸν σκυβαλισμὸν τοῦτον οἱ μὲν τοῦ βασιλέως σύμμαχοι ταπεινωθήσονται πάντες, οἱ δὲ Γαλάται διπλασίως ἐπιῤῥωσθήσονται πρὸς τὸν πόλεμον. (13) Διὸ, πάντῃ πάντως βουλόμενοι ταπεινοῦν αὐτὸν, ἐπὶ ταύτην κατηνέχθησαν τὴν γνώμην. (14) Τούτων δὲ γιγνομένων ἔτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος, λοιπὸν ἡ σύγκλητος ἅπασι τοῖς παραγεγονόσι κατὰ πρεσβείαν (15) (οὐ γὰρ ἦν οὔτε πόλις, οὔτε δυνάστης, οὔτε βασιλεὺς, ὃς οὐκ ἀπεστάλκει πρεσβείαν κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, τὴν συγχαρησομένην ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν·) (16) οἷς ἅπασιν οἰκείως ἀπήντησε καὶ φιλανθρώπως, πλὴν τῶν Ῥοδίων. (17) τούτους δὲ

παρέπεμπε, ποικίλας ἐμφάσεις ποιοῦσα περὶ τοῦ μέλλοντος. Ἐπείχετο δὲ καὶ κατὰ τοὺς Ἀθηναίους.

(II.) *Legatio Atheniensium.*

XVIII. Οἱ Ἀθηναῖοι παρεγένοντο πρεσβεύοντες, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὲρ τῆς τῶν Ἁλιαρτίων σωτηρίας. (2) παρακουόμενοι δὲ περὶ τούτου τοῦ μέρους, ἐκ μεταθέσεως διελέγοντο περὶ Δήλου καὶ Λήμνου, καὶ τῆς τῶν Ἁλιαρτίων χώρας, εἰς ἑαυτοὺς ἐξαιτούμενοι τὴν κτῆσιν· εἶχον γὰρ διττὰς ἐντολάς. (3) Οἷς περὶ μὲν τῶν κατὰ Δῆλον καὶ Λῆμνον οὐκ ἄν τις ἐπιτιμήσειε, διὰ τὸ καὶ πρότερον ἀντιπεποιῆσθαι τῶν νήσων τούτων· περὶ δὲ τῆς τῶν Ἁλιαρτίων χώρας εἰκότως ἄν τις καταμέμψαιτο. (4) Τὸ γὰρ, πόλιν σχεδὸν ἀρχαιοτάτην τῶν κατὰ τὴν Βοιωτίαν, ἐπταικυῖαν, μὴ συνεπανορθοῦν κατὰ πάντα τρόπον, τὸ δ᾽ ἐναντίον ἐξαλείφειν, ἀφαιρουμένους καὶ τὰς εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδας τῶν ἠκληρηκότων· (5) δῆλον, ὡς οὐδενὶ μὲν ἂν δόξαι τῶν Ἑλλήνων καθήκειν, ἥκιστα δὲ τῶν ἄλλων Ἀθηναίοις. (6) Τὸ γὰρ τὴν μὲν ἰδίαν πατρίδα κοινὴν ποιεῖν ἅπασι, τὰς δὲ τῶν ἄλλων ἀναιρεῖν, οὐδαμῶς οἰκεῖον ἂν φανείη τοῦ τῆς πόλεως ἤθους. (7) Πλὴν ἥ γε σύγκλητος καὶ τὴν Δῆλον αὐτοῖς ἔδωκε καὶ τὴν Λῆμνον. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τοὺς Ἀθηναίους τοιαύτην ἔσχε διάθεσιν.

(III.) *Legatio Rhodiorum.*

XIX. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον Θεαίτητος, εἰς-

ελθὼν εἰς τὴν σύγκλητον, λόγους μὲν ἐποιήσατο περὶ τῆς συμμαχίας· (2) ὑπερθεμένης δὲ τῆς συγκλήτου τὸ διαβούλιον, οὗτος μὲν μετήλλαξε τὸν βίον κατὰ φύσιν, ἔτη γὰρ εἶχε πλείω τῶν ὀγδοήκοντα. (3) Παραγενομένων δὲ φυγάδων ἔκ τε Καύνου καὶ Στρατονικείας εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ παρελθόντων εἰς τὴν σύγκλητον· ἐγένετο δόγμα, Ῥοδίους ἐξάγειν τὰς φρουρὰς ἔκ τε Καύνου καὶ Στρατονικείας. (4) Οἱ δὲ περὶ τὸν Φιλόφρονα καὶ Ἀστυμήδην, λαβόντες ταύτην τὴν ἀπόκρισιν, ἀπέπλευσαν κατὰ σπουδὴν εἰς τὴν οἰκείαν· (5) δεδιότες, μὴ παρακούσαντες οἱ Ῥόδιοι περὶ τοῦ τὰς φρουρὰς ἐξαγαγεῖν, αὖθις ἄλλην ἀρχὴν ἐγκλημάτων ποιήσωσιν.

IV.

RES PELOPONNESI.

XX. Κατὰ τὴν Πελοπόννησον, παραγενομένων τῶν πρεσβευτῶν, καὶ διασαφούντων τὰ κατὰ τὰς ἀποκρίσεις, οὐκ ἔτι θόρυβος ἦν, ἀλλ᾽ ὀργὴ καὶ μῖσος ἐκφανὲς πρὸς τοὺς περὶ τὸν Καλλικράτην.

(2) Τοῦ περὶ Καλλικράτην μίσους καὶ Ἀνδρωνίδαν καὶ τοὺς λοιποὺς, ὁμογνώμονας τούτων, οὕτως ἄν τις τεκμήραιτο. (3) Τῆς γὰρ τῶν Ἀντιγονείων πανηγύρεως ἐν τῷ Σικυῶνι συ τελουμένης, καὶ τῶν βαλανείων ἁπάντων ἐχόντων τάς τε κοινὰς μάκτρας καὶ πυέλους ταύταις παρακειμένας, εἰς ἃς οἱ κομψότεροι τῶν ἀνθρώπων εἰώθασι κατ᾽ ἰδίαν ἐμβαί-

νειν· (4) εἰς ταύτας ὅτε τις καθείη τῶν περὶ τὸν Ἀνδρωνίδαν καὶ Καλλικράτην, οὐδεὶς ἐτόλμα τῶν ἐφεστώτων ἔτι καθιέναι, πρὶν ἢ τὸν βαλανίτην τὸ μὲν ὑπάρχον ὕδωρ ἀφιέναι πᾶν, ἕτερον δὲ καθαρὸν ἐγχέαι. (5) τοῦτο δ' ἐποίουν, ὑπολαμβάνοντες ὡσανεὶ μιαίνεσθαι καθιέντες εἰς ταυτὸ τοῖς προειρημένοις ὕδωρ. (6) Τοὺς δὲ συριγμοὺς τοὺς ἐν ταῖς κοιναῖς πανηγύρεσι τῶν Ἑλλήνων καὶ τοὺς χλευασμοὺς, ὅτε τις ἐπιβάλοιτο κηρύττειν τινὰ τῶν προειρημένων, οὐδ' ἂν ἐξηγήσαιτο ῥᾳδίως οὐδείς. (7) Ἐθάῤῥει δὲ καὶ τὰ παιδάρια κατὰ τὰς ὁδοὺς, ἐκ τῶν διδασκαλείων ἐπανάγοντα, κατὰ πρόσωπον αὐτοὺς προδότας ἀποκαλεῖν. (8) Τοιαύτη τις ὑπέδραμε προσκοπὴ καὶ μῖσος κατὰ τῶν προειρημένων.

ΤΗΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ

ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ἹΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.

RES ANNI VRBIS DLXXXIX.

(I.) *Legatio* RHODIORVM *Romam*.

1. Ἐπολέμησαν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον Κνώσσιοι μετὰ Γορτυνίων πρὸς τοὺς Ῥαυκίους, καὶ συνθήκας ἐποιήσαντο πρὸς ἀλλήλους ἐνόρκους, μὴ πρότερον λύσειν τὸν πόλεμον, πρὶν ἢ κατὰ κράτος ἑλεῖν τὴν Ῥαῦκον. (2) Οἱ δὲ Ῥόδιοι, κομισάμενοι τὰ περὶ τῶν Καυνίων, καὶ θεωροῦντες οὐ καταλήγουσαν τὴν ὀργὴν τῶν Ῥωμαίων, ἐπειδὴ περὶ πάντων ἀκολούθως ταῖς ἀποκρίσεσιν ἐπειθάρχησαν, εὐθέως τοὺς περὶ Ἀριστοτέλην πρεσβευτὰς καταστήσαντες, ἐξέπεμπον εἰς τὴν Ῥώμην, δόντες ἐντολάς, πειράζειν

πάλιν περὶ τῆς συμμαχίας. (3) Οἳ καὶ παραγενηθέντες εἰς τὴν Ῥώμην θερείας ἀκμαζούσης, εἰσῆλθον εἰς τὴν σύγκλητον, καὶ παραυτίκα περὶ τοῦ πεπειθαρχηκέναι τὸν δῆμον τοῖς ἐπιταττομένοις διεσάφουν, καὶ παρεκάλουν ὑπὲρ τῆς συμμαχίας, πολλοὺς καὶ ποικίλους διαθέμενοι λόγους. (4) Ἡ δὲ σύγκλητος ἔδωκεν ἀπόκρισιν, ἐν ᾗ τὴν μὲν φιλίαν παρεσιώπησε, περὶ δὲ τῆς συμμαχίας οὐκ ἔφη καθήκειν αὐτῇ τοῦτο συγχωρεῖν Ῥοδίοις κατὰ τὸ παρόν.

(II.) *Legatio* GALLOGRAECORVM.

II. Τοῖς παρὰ τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας Γαλατῶν πρεσβευταῖς συνεχώρησαν τὴν αὐτονομίαν, μένουσιν ἐν ταῖς ἰδίαις κατοικίαις, καὶ μὴ στρατευομένοις ἐκτὸς τῶν ἰδίων ὅρων.

(III.) *Res* ANTIOCHI EPIPHANIS.

III. Ὁ Ἀντίοχος, ἀκούσας τοὺς ἐν Μακεδονίᾳ συντετελεσμένους ἀγῶνας ὑπὸ Αἰμιλίου Παύλου, τοῦ Ῥωμαίων στρατηγοῦ, βουλόμενος τῇ μεγαλοεργίᾳ ὑπερᾶραι τὸν Παῦλον, ἐξέπεμψε πρέσβεις καὶ θεωροὺς εἰς τὰς πόλεις, καταγγελοῦντας τοὺς ἐσομένους ἀγῶνας ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐπὶ Δάφνης· ὥς πολλὴν γενέσθαι τῶν Ἑλλήνων σπουδὴν εἰς τὴν ὡς αὐτὸν ἄφιξιν. (2) Ἀρχὴν δ᾽ ἐποιήσατο τῆς πανηγύρεως τὴν πομπείαν, οὕτως ἐπιτελεσθεῖσαν. (3) Καθηγοῦντό τινες, Ῥωμαϊκὸν ἔχοντες καθοπλισμὸν ἐν θώραξιν

ἁλυσιδωτοῖς, ἄνδρες ἀκμάζοντες ταῖς ἡλικίαις πεντακισχίλιοι. μεθ' οὓς Μυσοὶ πεντακισχίλιοι συνεχεῖς ἦσαν· (4) Κίλικες δ' εἰς τὸν τῶν εὐζώνων τρόπον καθωπλισμένοι τρισχίλιοι, χρυσοῦς ἔχοντες στεφάνους. (5) ἐπὶ δὲ τούτοις Θρᾷκες τρισχίλιοι, καὶ Γαλάται πεντακισχίλιοι, ἄλλοι δ' ἀργυράσπιδες, οἷς ἐπηκολούθει μονομάχων ζεύγη διακόσια τεσσαράκοντα. (6) Τούτων κατόπιν ἦσαν ἱππεῖς Νισαῖοι μὲν χίλιοι, πολιτικοὶ δὲ τρισχίλιοι, ὧν οἱ μὲν πλείους ἦσαν χρυσοφάλαροι καὶ χρυσοστέφανοι, οἱ δ' ἄλλοι ἀργυροφάλαροι. (7) Μετὰ δὲ τούτους ἦσαν οἱ λεγόμενοι ἑταῖροι ἱππεῖς· οὗτοι δὲ ἦσαν εἰς χιλίους, πάντες χρυσοφάλαροι. τούτοις συνεχὲς ἦν τὸ τῶν φίλων σύνταγμα, ἴσον καὶ κατὰ τὸ πλῆθος καὶ κατὰ τὸν κόσμον. (8) Ἐπὶ δὲ τούτοις ἐπίλεκτοι χίλιοι· οἷς ἐπηκολούθει τὸ καλούμενον Ἄγημα, κράτιστον εἶναι δοκοῦν σύστημα τῶν ἱππέων, περὶ χιλίους. (9) Τελευταία δ' ἦν ἡ κατάφρακτος ἵππος, οἰκείως τῇ προσηγορίᾳ τῶν ἵππων καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐσκεπασμένων τοῖς ὅπλοις. ἦσαν δὲ καὶ αὐτοὶ χίλιοι καὶ πεντακόσιοι. (10) Πάντες δ' οἱ προειρημένοι εἶχον πορφυρᾶς ἐφαπτίδας, πολλοὶ δὲ καὶ διαχρύσους καὶ ζωωτάς. (11) Ἕξιππα μὲν ἦν ἑκατόν, τέθριππα δὲ τεσσαράκοντα. ἔπειτα ἐλεφάντων ἅρμα καὶ συνωρίς. καθ' ἕνα δὲ εἵποντο ἐλέφαντες διεσκευασμένοι τριάκοντα καὶ ἕξ. (12) Τὴν δ' ἄλλην πομπὴν λέγειν ἐστὶ δυσέφικτον, ὡς ἐν κεφαλαίῳ δὲ λεκτέον. Ἔφηβοι μὲν γὰρ ἐπόμπευσαν εἰς ὀκτακοσίους, χρυσοῦς

ἔχοντες στεφάνους· βόες δ' εὐτραφεῖς περὶ χιλίους· θεωρίαι δὲ βραχὺ λείπουσαι τριακοσιῶν· ἐλεφάντων δ' ὀδόντες ὀκτακόσιοι. (13) Τὸ δὲ τῶν ἀγαλμάτων πλῆθος οὐ δυνατὸν ἐξηγήσασθαι. πάντων γὰρ τῶν παρ' ἀνθρώποις λεγομένων ἢ νομιζομένων θεῶν ἢ δαιμόνων, προσέτι δὲ ἡρώων, εἴδωλα διήγετο, τὰ μὲν κεχρυσωμένα, τὰ δ' ἠμφιεσμένα στολαῖς διαχρύσοις· (14) καὶ πᾶσι τούτοις οἱ προσήκοντες μῦθοι κατὰ τὰς παραδεδομένας ἱστορίας ἐν διασκευαῖς πολυτελέσι παρέκειντο. (15) Εἵπετο δ' αὐτοῖς καὶ Νυκτὸς εἴδωλον καὶ Ἡμέρας, Γῆς τε, καὶ Οὐρανοῦ, καὶ Ἠοῦς, καὶ Μεσημβρίας. (16) Τὸ δὲ τῶν χρυσωμάτων καὶ ἀργυρωμάτων πλῆθος οὕτως ἄν τις ὑπονοήσειεν, ὅσον ἦν· ἑνὸς γὰρ τῶν φίλων, Διονυσίου τοῦ ἐπιστολογράφου, χίλιοι παῖδες ἐπόμπευσαν, ἀργυρώματα ἔχοντες, ὧν οὐδὲν ἔλαττον ὁλκὴν εἶχε δραχμῶν χιλίων. (17) Βασιλικοὶ δὲ παῖδες παρῆλθον ἑξακόσιοι, χρυσώματα ἔχοντες. ἔπειτα γυναῖκες ἐκ χρυσῶν καλπίδων μύροις ἔῤῥαινον, εἰς διακοσίας. (18) Ταύταις δ' ἑξῆς ἐπόμπευον, ἐν χρυσόποσι μὲν φορείοις, ὀγδοήκοντα γυναῖκες· ἀργυρόποσι δὲ, πεντακόσιαι, καθήμεναι, πολυτελῶς διεσκευασμέναι. (19) Καὶ τῆς μὲν πομπῆς τὰ ἐπιφανέστατα ταῦτα ἦν.

IV. Ἐπιτελεσθέντων δὲ τῶν ἀγώνων καὶ μονομαχιῶν καὶ κυνηγεσίων, κατὰ τριάκονθ' ἡμέρας, ἐν αἷς τὰς θέας συνετέλει, πέντε μὲν τὰς πρώτας ἐν τῷ γυμνασίῳ πάντες ἐκ χρυσῶν ὁλκίων ἠλείφοντο

κροκίνῳ μύρῳ. (2) ἦν δὲ ταῦτα πεντεκαίδεκα, καὶ κινναμωμίνου τὰ ἴσα, καὶ ναρδίνου. παραπλησίως δὲ καὶ ταῖς ἑξῆς εἰσεφέρετο τήλινον, ἀμαράκινον, ἰρινὸν, πάντα διαφέροντα ταῖς εὐωδίαις. (3) Ἔστρωτο δὲ εἰς εὐωχίαν ποτὲ μὲν χίλια τρίκλινα, ποτὲ δὲ χίλια πεντακόσια, μετὰ τῆς πολυτελεστάτης διασκευῆς. (4) Ὁ δὲ χειρισμὸς ἐγίγνετο τῶν πραγμάτων δι᾽ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως. ἵππον γὰρ ἔχων εὐτελῆ, παρέτρεχε παρὰ τὴν πομπὴν, τοὺς μὲν προάγειν κελεύων, τοὺς δ᾽ ἐπέχειν. (5) Κατὰ δὲ τοὺς πότους αὐτὸς ἐπὶ τὰς εἰσόδους ἐφιστάμενος, οὓς μὲν εἰσῆγεν, οὓς δ᾽ ἀνέκλινε· καὶ τοὺς διακόνους τοὺς τὰς παραθέσεις φέροντας αὐτὸς εἰσήγαγεν. (6) καὶ περιπορευόμενος, οὗ μὲν προσεκάθιζεν, οὗ δὲ προσανέπιπτε· καὶ ποτὲ μὲν ἀποθέμενος μεταξὺ τὸν ψωμὸν, ποτὲ δὲ τὸ ποτήριον, ἀνεπήδα, καὶ μετανίστατο, καὶ περιήει τὸν πότον, προπόσεις λαμβάνων ὀρθὸς, ἄλλοτε παρ᾽ ἄλλοις, ἅμα δὲ καὶ τοῖς ἀκροάμασι προσπαίζων. (7) Προϊούσης δ᾽ ἐπὶ πολὺ τῆς συνουσίας, καὶ πολλῶν ἤδη κεχωρισμένων, ὑπὸ τῶν μίμων ὁ βασιλεὺς εἰσεφέρετο ὅλος κεκαλυμμένος, καὶ εἰς τὴν γῆν ἐτίθετο, ὡς εἷς ὢν δῆτα τῶν μίμων. (8) καὶ τῆς συμφωνίας προκαλουμένης, ἀναπηδήσας ὠρχεῖτο, καὶ ὑπεκρίνετο μετὰ τῶν γελωτοποιῶν, ὥστε πάντας αἰσχυνομένους φεύγειν. (9) Ταῦτα δὲ πάντα συνετελέσθη, ἐξ ὧν τὰ μὲν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐνοσφίσατο, παρασπονδήσας τὸν Φιλομήτορα βασιλέα, παιδίσκον

ὄντα· τὰ δὲ καὶ τῶν φίλων συμβαλλομένων. (10) ἱεροσυλήσει δὲ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἱερῶν.

V. *Μετὰ τὴν συντέλειαν τῶν ἀγώνων, ἄρτι τούτων γεγονότων, ἧκον οἱ περὶ τὸν Τιβέριον πρεσβευταὶ, κατασκόπων ἔχοντες τάξιν. (2) Οἷς οὕτως ἐπιδεξίως ἀπήντησεν Ἀντίοχος καὶ φιλοφρόνως, ὥστε μὴ οἷον τοὺς περὶ τὸν Τιβέριον ὑποπτεῦσαί τι περὶ αὐτοῦ πραγματικὸν, ἢ παρατριβῆς ἔμφασιν ἔχον ἐκ τῶν κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἀλλὰ καὶ τῶν λεγόντων τι τοιοῦτον καταγινώσκειν, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς κατὰ τὴν ἀπάντησιν φιλανθρωπίας· (3) ὅς γε, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ τῆς αὐλῆς παρεχώρησε τοῖς πρεσβευταῖς, μικροῦ δὲ καὶ τοῦ διαδήματος, κατὰ τὴν ἐπίφασιν· (4) καίπερ οὐκ ὢν τῇ προαιρέσει τοιοῦτος, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀλλοτριώτατα διακείμενος πρὸς Ῥωμαίους.*

II.
RES GESTAE ANNO DXC.

(I.) *Legationes* PRVSIAE, RHODIORVM, ACHAEORVM.

VI. *Εἰς τὴν Ῥώμην παραγεγονότων πρεσβευτῶν πλειόνων καὶ ἑτέρων, ἐπιφανεστάτων δὲ, παρὰ μὲν Ῥοδίων τῶν περὶ Ἀστυμήδην, παρὰ δὲ τῶν Ἀχαιῶν τῶν περὶ Εὐρέαν καὶ Ἀναξίδαμον καὶ Σάτυρον, παρὰ δὲ Προυσίου τῶν περὶ Πύθωνα· τούτοις ἐχρη-*

μάτισεν ἡ σύγκλητος. (2) *Οἱ μὲν οὖν παρὰ τοῦ Προυσίου κατηγορίαν ἐποιοῦντο Εὐμένους τοῦ βασιλέως· φάσκοντες, αὐτῶν τε τινὰ χωρία παραιρεῖσθαι τὸν Εὐμένη, καὶ τῆς Γαλατίας οὐκ ἀφίστασθαι τὸ παράπαν, οὐδὲ πειθαρχεῖν τοῖς τῆς συγκλήτου δόγμασιν·* (3) *ἀλλὰ τοὺς τὰ σφέτερα μὲν φρονοῦντας σωματοποιεῖν, τοὺς δὲ τὰ Ῥωμαίων αἱρουμένους, καὶ βουλομένους πολιτεύεσθαι τοῖς τῆς συγκλήτου δόγμασιν ἀκολούθως, κατὰ πάντα τρόπον ἐλαττοῦν.* (4) *Ἦσαν δέ τινες πρεσβευταὶ καὶ παρὰ τῶν τῆς Ἀσίας πόλεων, οἳ κατηγόρουν τοῦ βασιλέως, ἔμφασιν ποιοῦντες τῆς πρὸς τὸν Ἀντίοχον κοινοπραγίας.* (5) *Ἡ δὲ σύγκλητος διακούσασα τῶν κατηγορούντων, οὔτ᾽ ἀπέῤῥιπτε τὰς διαβολάς, οὔτ᾽ ἐξέφαινε τὴν ἑαυτῆς γνώμην, ἀλλὰ συνετήρει παρ᾽ ἑαυτῇ, διαπιστοῦσα καθόλου τοῖς περὶ τὸν Εὐμένη καὶ τὸν Ἀντίοχον·* (6) *τοῖς γε μὴν Γαλάταις ἀεί τι προσετίθει καὶ συνεπίσχυε περὶ τῆς ἐλευθερίας.* (7) *Οἱ δὲ περὶ τὸν Τιβέριον, ἥκοντες ἀπὸ τῆς πρεσβείας, οὐδὲν περιττότερον ἠδυνήθησαν οὔτ᾽ αὐτοὶ διαλαβεῖν, οὔτε τῇ συγκλήτῳ διασαφῆσαι περὶ τῶν κατὰ τὸν Εὐμένη καὶ τὸν Ἀντίοχον, ἤπερ ἂν καὶ πρότερον ὄντες ἐν τῇ Ῥώμῃ διελάμβανον.* (8) *οὕτως αὐτοὺς οἱ βασιλεῖς ἐξετέμοντο τῇ κατὰ τὴν ἀπάντησιν φιλανθρωπίᾳ.*

VII. *Μετὰ δὲ ταῦτα προσκαλεσαμένη τοὺς Ῥοδίους, διήκουε τούτων.* (2) *Ὁ δ᾽ Ἀστυμήδης εἰσελθών, μετρίως ἔστη καὶ βέλτιον ἢ κατὰ τὴν πρὸ*

ταύτης πρεσβείαν. (3) Ἀφέμενος γὰρ τοῦ κατηγορεῖν τῶν ἄλλων, ὥρμησεν ἐπὶ τὸ παραιτεῖσθαι, καθάπερ οἱ μαστιγούμενοι τὰς πληγάς· φάσκων, ἱκανοῖς προστίμοις περιπεπτωκέναι τὴν πατρίδα, καὶ μείζοσι τῆς ἁμαρτίας. (4) Καὶ προσθέμενος ἐξηγεῖτο τὰς ἐλαττώσεις, κεφαλαιωδῶς διεξιὼν, πρῶτον μὲν ὅτι Λυκίαν καὶ Καρίαν ἀπολωλέκασιν, εἰς ἣν ἐξ ἀρχῆς μὲν ἐδαπάνησαν χρημάτων ἱκανὸν πλῆθος, τρισσοὺς πολέμους ἀναγκασθέντες πολεμεῖν αὐτοῖς, νυνὶ δὲ προσόδων ἐστέρηνται πολλῶν, ὧν ἐλάμβανον παρὰ τῶν προειρημένων. (5) Ἀλλ' ἴσως, ἔφη, ταῦτα μὲν ἔχει λόγον. καὶ γὰρ ἐδώκαθ' ὑμεῖς αὐτὰ τῷ δήμῳ, μετὰ χάριτος τὴν εὔνοιαν * καὶ χαρίζοντες αὐτὰ, κατὰ λόγον ἐδοκεῖτε τοῦτο πράττειν, ἐμπεσούσης τινὸς ὑποψίας καὶ διαφορᾶς ὑμῖν. (6) Ἀλλὰ Καῦνον δήπου διακοσίων ταλάντων ἐξηγοράσαμεν παρὰ τῶν Πτολεμαίου στρατηγῶν, καὶ Στρατονίκειαν ἐλάβομεν ἐν μεγάλῃ χάριτι παρ' Ἀντιόχου καὶ Σελεύκου· (7) καὶ παρὰ τούτων τῶν πόλεων ἀμφοτέρων ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τάλαντα τῷ δήμῳ πρόσοδος ἔπιπτε καθ' ἕκαστον ἔτος. (8) Τούτων ἁπασῶν ἐστερήμεθα τῶν προσόδων, θέλοντες πειθαρχεῖν τοῖς ὑμετέροις προστάγμασιν. (9) Ἐξ ὧν μείζονα φόβον ἐπιτεθείκατε τοῖς Ῥοδίοις τῆς ἀγνοίας, ἢ Μακεδόσι τοῖς διὰ παντὸς πολεμίοις ὑμῖν ὑπάρξασι. (10) Τὸ δὲ μέγιστον σύμπτωμα τῆς πόλεως· καταλέλυται γὰρ ἡ τοῦ λιμένος πρόσοδος, ὑμῶν Δῆλον μὲν ἀτελῆ πεποιηκότων, ἀφῃρημένων δὲ τὴν τοῦ δήμου παῤῥησίαν, δι' ἧς

καὶ τὰ κατὰ τὸν λιμένα καὶ τἄλλα πάντα τῆς πόλεως ἐτύγχανε τῆς ἁρμοζούσης προστασίας. (11) Ὅτι δὲ τοῦτ᾽ ἔστιν ἀληθὲς, οὐ δυσχερὲς καταμαθεῖν. (12) Τοῦ γὰρ ἐλλιμενίου κατὰ τοὺς ἀνώτερον χρόνους εὑρίσκοντος ἑκατὸν μυριάδας δραχμῶν, νῦν εὕρη κατὰ πεντεκαίδεκα μυριάδας· ὥστε καὶ λίαν, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, τὴν ὑμετέραν ὀργὴν ἧφθαι τῶν κυρίων τόπων τῆς πόλεως. (13) Εἰ μὲν οὖν συμβεβήκει πάνδημον γεγονέναι τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἀλλοτριότητα τοῦ δήμου, τάχα ἴσως ἐδοκεῖτε καὶ ὑμεῖς εὐλόγως ἐπίμονον καὶ δυσπαραίτητον ἔχειν τὴν ὀργήν. (14) εἰ δὲ σαφῶς ἴστε, παντάπασιν ὀλίγους γεγονότας αἰτίους τῆς τοιαύτης ἀλογίας, καὶ τούτους ἅπαντας ἀπολωλότας ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ δήμου· (15) τί πρὸς τοὺς μηδὲν αἰτίους ἀκαταλλάκτως ἔχετε; καὶ ταῦτα, πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας εἶναι δοκοῦντες πρᾳότατοι καὶ μεγαλοψυχότατοι. (16) Διόπερ, ὦ ἄνδρες, ἀπολωλεκὼς ὁ δῆμος τὰς προσόδους, τὴν παῤῥησίαν, τὴν ἰσολογίαν, ὑπὲρ ὧν τὸν πρὸ τοῦ χρόνον πᾶν ἀναδεχόμενος διατετέλεκεν· (17) ἀξιοῖ καὶ δεῖται πάντων ὑμῶν, ἱκανὰς ἔχων πληγὰς, λήξαντας τῆς ὀργῆς διαλυθῆναι, καὶ συνθέσθαι τὴν συμμαχίαν, ἵνα γένηται τοῦτο ἐμφανὲς ἅπασιν, ὅτι τὴν μὲν ὀργὴν ἀποτέθεισθε τὴν πρὸς Ῥοδίους, ἀνακεχωρήκατε δ᾽ ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς αἵρεσιν καὶ φιλίαν. (18) τούτου γὰρ χρείαν ἔχει νῦν ὁ δῆμος, οὐ τῆς διὰ τῶ ὅπλων καὶ στρατιωτῶν συμμαχίας. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τούτοις παραπλήσια διαλεχθεὶς Ἀστυμήδης,

ἐδόκει πρεπόντως τοῖς καιροῖς πεποιῆσθαι τοὺς λόγους. (19) Πλεῖστά γε μὴν συνήργησαν τοῖς Ῥοδίοις πρὸς τὸ τυχεῖν τῆς συμμαχίας οἱ περὶ τὸν Τιβέριον, ἄρτι παραγεγονότες. (20) οὗτοι γὰρ, ἀπομαρτυρήσαντες, πρῶτον μὲν, πᾶσι τοῖς τῆς συγκλήτου δόγμασι πεπειθαρχηκέναι τοὺς Ῥοδίους, ἔπειτα πάντας τοὺς αἰτίους τῆς ἀλλοτριότητος κατακεκρίσθαι θανάτου παρ' αὐτοῖς, ἤτησαν τοὺς ἀντιλέγοντας, καὶ ἐποιήσαντο τὴν πρὸς Ῥωμαίους συμμαχίαν.

VIII. Μετά τινα χρόνον εἰσῆλθον οἱ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν πρέσβεις, ἔχοντες ἐντολὰς ἀκολούθως ταῖς ἀποκρίσεσιν, αἷς πρότερον ἔλαβον. (2) αὗται δ' ἦσαν, διότι θαυμάζουσι, πῶς, ὑπὲρ ὧν αὐτοὶ κεκρίκασι, περὶ τούτων αὐτοὺς παρακαλοῦσι κρίνειν. (3) Διὸ τότε παρῆσαν οἱ περὶ τὸν Εὐρέαν, πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἐμφανίζοντες, διότι τὸ μὲν ἔθνος οὔτε δικαιολογουμένων ἀκήκοε τῶν κατῃτιωμένων, οὔτε κρίσιν οὐδεμίαν πεποίηται περὶ αὐτῶν· (4) τὴν δὲ σύγκλητον ἀξιοῖ, πρόνοιαν ποιήσασθαι τῶν ἀνθρώπων, ἵνα κρίσεως τύχωσι, καὶ μὴ καταφθαρῶσιν ἄκριτοι· (5) καὶ μάλιστα μὲν αὐτὴν ἐξετάσασαν διασαφῆσαι τοὺς ἐνόχους ὄντας τοῖς ἐγκλήμασιν· εἰ δὲ διὰ τοὺς περισπασμοὺς αὐτὴ μὴ δύναται τοῦτο ποιῆσαι, τοῖς Ἀχαιοῖς ἐπιτρέψαι περὶ τοῦ πράγματος, οἳ πειράσονται μισοπονήρως χρήσασθαι τοῖς αἰτίοις. (6) Ἡ δὲ σύγκλητος, διακούσασα τῶν πρεσβευτῶν,

ἀκολούθως ταῖς ἐντολαῖς διαλεγομένων, καὶ δυσχρηστοῦσα διὰ τὸ πανταχόθεν ἐξελέγχεσθαι· (7) τό τε γὰρ κρίνειν οὐκ ἐνόμιζεν αὐτῇ καθήκειν, τό τε χωρὶς κρίσεως ἀπολύειν τοὺς ἄνδρας, πρόδηλον ἔχειν ἐδόκει τὸν ὄλεθρον τοῖς φίλοις αὐτῶν. (8) Διόπερ ἀναγκαζομένη, καὶ βουλομένη παρελέσθαι καθόλου τὴν ἐλπίδα τῶν πολλῶν ὑπὲρ τῆς τῶν κατεχομένων σωτηρίας, ἵνα συμμύσαντες πειθαρχῶσιν, ἐν μὲν Ἀχαΐᾳ τοῖς περὶ τὸν Καλλικράτην, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πολιτεύμασι τοῖς δοκοῦσιν εἶναι Ῥωμαίων φίλοις, ἔγραψαν ἀπόκρισιν τοιαύτην· (9) ὅτι ἡμεῖς οὐχ ὑπολαμβάνομεν συμφέρειν, [οὔτε τοῖς Ῥωμαίοις,] οὔτε τοῖς ὑμετέροις δήμοις, τούτους τοὺς ἄνδρας ἐπανελθεῖν εἰς οἶκον. (10) Ταύτης δὲ τῆς ἀποκρίσεως ἐκπεσούσης, οὐ μόνον περὶ τοὺς ἀνακεκλημένους ἐγένετό τις ὁλοσχερὴς ἀθυμία καὶ παράλυσις τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς Ἕλληνας ὡσανεὶ κοινόν τι πένθος· ἅτε δοκούσης τῆς ἀποκρίσεως ὁλοσχερῶς ἀφαιρεῖσθαι τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας τῶν ἀκληρούντων. (11) Κατὰ δὲ τὴν Ἑλλάδα διαγγελθείσης τῆς ἀποκρίσεως, τῆς τοῖς Ἀχαιοῖς δεδομένης ὑπὲρ τῶν καταιτιαθέντων, τὰ μὲν πλήθη συνετρίβη ταῖς διανοίαις, καί τις οἷον ἀπελπισμὸς ὑπέδραμε τοὺς ἀνθρώπους· (12) οἱ δὲ περὶ τὸν Χάροπα καὶ Καλλικράτην, καὶ πάντες οἱ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως προεστῶτες, μετέωροι πάλιν ἐγενήθησαν.

(II.) *Fratres* EVMENIS *Romam legati.*

IX. *Τιβέριος τοὺς Καμμανοὺς, τὰ μὲν βιασάμενος, τὰ δὲ παραλογισάμενος, ὑπηκόους ἐποίησε Ῥωμαίοις.*

---

(2) *Εἰς δὲ τὴν Ῥώμην καὶ πλειόνων παραγεγονότων, ἐχρημάτισεν ἡ σύγκλητος τοῖς περὶ Ἄτταλον καὶ τὸν Ἀθηναῖον.* (3) *Συνέβαινε γὰρ, τὸν Προυσίαν οὐ μόνον αὐτὸν ἐνεργῶς κεχρῆσθαι ταῖς διαβολαῖς, ταῖς κατὰ τὸν Εὐμένη καὶ τὸν Ἄτταλον, ἀλλὰ καὶ τοὺς Γαλάτας παρωξυγκέναι, καὶ τοὺς Σελγεῖς, καὶ πλείους ἑτέρους κατὰ τὴν Ἀσίαν, πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν.* (4) *ὧν χάριν ὁ βασιλεὺς Εὐμένης ἐξαπεστάλκει τοὺς ἀδελφοὺς, ἀπολογησομένους πρὸς τὰς ἐπιφερομένας διαβολάς.* (5) *Οἳ καὶ παρελθόντες εἰς τὴν σύγκλητον, ἐνδεχομένως ἔδοξαν πρὸς ἅπαντας τοὺς κατηγοροῦντας ποιήσασθαι τὴν ἀπολογίαν· καὶ τέλος, οὐ μόνον ἀποτριψάμενοι τὰς ἐπιφερομένας αἰτίας, ἀλλὰ καὶ τιμηθέντες ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἀσίαν.* (6) *Οὐ μὴν τῆς γε κατὰ τὸν Εὐμένη καὶ κατὰ τὸν Ἀντίοχον ὑποψίας ἔληγεν ἡ σύγκλητος· ἀλλὰ Γάϊον Σουλπίκιον καὶ Μάνιον Σέργιον καταστήσασα πρεσβευτὰς ἐξαπέστελλεν·* (7) *ἅμα μὲν ἐποπτεύσοντας τὰ κατὰ τοὺς Ἕλληνας, ἅμα δὲ τοῖς Μεγαλοπολίταις καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις διευκρινήσοντας περὶ τῆς ἀντιλεγομένης χώρας·* (8) *μάλιστα δὲ πολυπραγμονήσοντας τὰ κατὰ τὸν Αν-*

τίοχον καὶ κατὰ τὸν Εὐμένη, μή τις ἐξ αὐτῶν παρασκευὴ γένηται καὶ κοινοπραγία κατὰ Ῥωμαίων.

(III.) C. SVLPICIVS GALLVS *legatione fungitur in Asia.*

X. *Γάϊος ὁ Γάλλος, χωρὶς τῶν ἄρτι ῥηθέντων ἀλογημάτων, παραγενόμενος εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐκθέματα κατὰ τὰς πόλεις ἐξέθηκε τὰς ἐπιφανεστάτας·* (2) *κελεύων, εἴ τις βούλεται κατηγορεῖν Εὐμένους τοῦ βασιλέως, ἀπαντᾷν εἰς Σάρδεις ἐπί τινα χρόνον ὡρισμένον.* (3) *Μετὰ δὲ ταῦτα παραγενηθεὶς αὐτὸς εἰς τὰς Σάρδεις, ἀποκαθίσας ἐν τῷ γυμνασίῳ, ἐπὶ δέχ' ἡμέρας διήκουε τῶν κατηγορούντων·* (4) *πᾶσαν ἐπιδεχόμενος αἰσχρολογίαν καὶ λοιδορίαν κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ καθόλου πᾶν ἕλκων πρᾶγμα καὶ κατηγορίαν·* (5) *ἅτε παρεστηκὼς ἄνθρωπος τῇ διανοίᾳ, καὶ φιλοδοξῶν ἐν τῇ πρὸς Εὐμένην διαφορᾷ.*

(IV.) *Mors* ANTIOCHI EPIPHANIS.

XI. *Κατὰ τὴν Συρίαν Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς, βουλόμενος εὐπορῆσαι χρημάτων, προέθετο στρατεύειν ἐπὶ τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς τὴν Ἐλυμαΐδα.* (2) *Παραγενόμενος δ' ἐπὶ τοὺς τόπους, καὶ διαψευσθεὶς τῆς ἐλπίδος, διὰ τὸ μὴ συγχωρεῖν τῇ παρανομίᾳ τοὺς βαρβάρους τοὺς οἰκοῦντας περὶ τοὺς τόπους·* (3) *ἀναχωρῶν, ἐν Τάβαις τῆς Περσίδος ἐξέλιπε τὸν βίον·* (4) *δαιμονήσας, ὡς ἔνιοί φασι, διὰ τὸ γενέ-*

σθαι τινὰς ἐπισημασίας τοῦ δαιμονίου κατὰ τὴν περὶ τὸ προειρημένον ἱερὸν παρανομίαν.

(V.) DEMETRIVS, *obses Romae, frustra petit a Senatu, ut in regnum Syriae restituatur.*

XII. Δημήτριος, ὁ τοῦ Σελεύκου, πολὺν ἤδη χρόνον κατεχόμενος ἐν τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὴν ὁμηρείαν, πάλαι μὲν ἐδόκει παρὰ τὸ δίκαιον κατέχεσθαι· (2) δοθῆναι γὰρ ὑπὸ Σελεύκου τοῦ πατρός, τῆς ἐκείνου πίστεως ἕνεκεν· Ἀντιόχου δὲ μετειληφότος τὴν βασιλείαν, οὐκ ὀφείλειν ὑπὲρ ἐκείνου τέκνων ὁμηρεύειν. (3) Οὐ μὴν, ἀλλὰ τὸν μὲν πρὸ τοῦ χρόνον ἦγε τὴν ἡσυχίαν, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἀδυναμίαν· ἦν γὰρ ἔτι παῖς. (4) τότε δὲ τὴν ἀκμαιοτάτην ἔχων ἡλικίαν, ἐποιήσατο λόγους, εἰσελθὼν εἰς τὴν σύγκλητον, ἀξιῶν καὶ παρακαλῶν, κατάγειν αὐτὸν ἐπὶ τὴν βασιλείαν· καθήκειν γὰρ αὐτῷ μᾶλλον, ἢ τοῖς Ἀντιόχου τέκνοις, τὴν ἀρχήν. (5) Διαθεμένου δὲ καὶ πλείονας λόγους αὐτοῦ πρὸς τὴν προειρημένην ὑπόθεσιν, καὶ μάλιστα προσδραμόντος ἐν τῷ λέγειν, διότι συμβαίνει, καὶ πατρίδα καὶ τροφὸν τὴν Ῥώμην ὑπάρχειν αὐτῷ, καὶ τοὺς μὲν υἱοὺς τῶν ἐκ τοῦ συνεδρίου ἅπαντας ἀδελφῶν ἔχειν διάθεσιν, τοὺς δὲ βουλευτὰς πατέρων, διὰ τὸ παραγενέσθαι μὲν ἔτι νήπιος, τότε δὲ κατὰ ἡλικίαν ὑπάρχειν ἐτῶν εἴκοσι καὶ τριῶν· (6) ἐνετρέποντο μὲν ἅπαντες ἀκούοντες ἐν ἑαυτοῖς, κοινῇ γε μὴν ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ, τὸν μὲν Δημήτριον κατασχεῖν, τῷ δὲ καταλελειμμένῳ

παιδὶ συγκατασκευάζειν τὴν ἀρχήν. (7) *Τοῦτο δ' ἐποίησεν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὑπειδομένη τὴν ἀκμὴν τοῦ Δημητρίου, μᾶλλον δὲ κρίνασα, συμφέρειν τοῖς σφετέροις πράγμασι τὴν νεότητα καὶ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ παιδὸς, τοῦ διαδεδεγμένου τὴν βασιλείαν.* (8) *Ἐγένετο δὲ τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων.* (9) *Εὐθέως γὰρ καταστήσαντες πρεσβευτὰς τοὺς περὶ Γνάϊον Ὀκταούϊον καὶ Σπόριον Λουκρήτιον καὶ Λεύκιον Αὐρήλιον, ἐξέπεμψαν, τοὺς διοικήσοντας τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν, ὡς αὐτοὶ προῃροῦντο·* (10) *διὰ τὸ μηδένα αὐτῶν ἐμποδὼν στησόμενον εἶναι τοῖς ἐπιταττομένοις, τοῦ μὲν βασιλέως παιδὸς ὄντος, τῶν δὲ προεστώτων ἀσμενιζόντων ἐπὶ τῷ μὴ παραδεδόσθαι τὰ πράγματα τῷ Δημητρίῳ· μάλιστα γὰρ τοῦτο προσεδόκων.* (11) *Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Γνάϊον ἐξώρμησαν, ἔχοντες ἐντολὰς, πρώτας μὲν, τὰς ναῦς τὰς καταφράκτους διαπρῆσαι, μετὰ δὲ ταῦτα, τοὺς ἐλέφαντας νευροκοπῆσαι, καὶ καθόλου λυμήνασθαι τὴν βασίλειον δύναμιν.* (12) *Προσενετείλαντο δὲ τούτοις, καὶ τὰ κατὰ τὴν Μακεδονίαν ἐπισκέψασθαι. συνέβαινε γὰρ, τοὺς Μακεδόνας, ἀήθεις ὄντας δημοκρατικῆς καὶ συνεδριακῆς πολιτείας, στασιάζειν πρὸς αὐτούς.* (13) *Ἔδει δὲ τοὺς περὶ τὸν Γνάϊον καὶ τὰ περὶ τοὺς Γαλάτας, καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀριαράθου βασιλείαν ἐποπτεῦσαι.* (14) *Μετὰ δέ τινα χρόνον αὐτοῖς ἐπαπεστάλη γράμματα παρὰ τῆς συγκλήτου, καὶ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βασιλεῖς διαλῦσαι κατὰ δύναμιν.*

(VI.) *Legationes Romanae ad Ariarathem, Cappadociae regem.*

XIII. Κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους παρεγένοντο πρέσβεις ἐκ τῆς Ῥώμης· πρῶτον μὲν οἱ περὶ τὸν Μάρκον Ἰούνιον, διευκρινήσοντες τὰ πρὸς τοὺς Γαλάτας διαφέροντα τῷ βασιλεῖ. (2) Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἠδυνήθησαν οἱ Τρόκμοι δι᾽ αὑτῶν ἀποτεμέσθαι τῆς Καππαδοκίας οὐδὲν, ἀλλ᾽ ἐκ χειρὸς [ἀεὶ ἐδάμησαν, τὸν Καππαδόκην ἐπιβαλόμενοι πολεμεῖν·] καταφυγόντες ἐπὶ Ῥωμαίους, διαβάλλειν ἐπειρῶντο τὸν Ἀριαράθην. (3) Ὧν χάριν ἀπεστάλησαν οἱ περὶ τὸν Ἰούνιον. πρὸς οὓς ὁ βασιλεὺς ποιησάμενος τοὺς ἁρμόζοντας λόγους, καὶ τἄλλα φιλανθρώπως ὁμιλήσας, ἐκείνους μὲν εὐλογοῦντας ἀπέστειλε. (4) Μετὰ δὲ ταῦτα παραγενομένων πρεσβευτῶν τῶν περὶ Γνάϊον Ὀκταούϊον καὶ Σπόριον Λουκρήτιον, καὶ διαλεγομένων τῷ βασιλεῖ πάλιν περὶ τῶν πρὸς τοὺς Γαλάτας αὐτῷ διαφερόντων· (5) βραχέα περὶ τούτων κοινολογησάμενος, καὶ φήσας, εὐεπαγωγὸς εἶναι πρὸς τὸ κριθὲν, λοιπὸν ἤδη τὸν πλείω λόγον ὑπὲρ τῶν κατὰ Συρίαν ἐποιεῖτο πραγμάτων, εἰδὼς ἐκεῖσε προάγοντας τοὺς περὶ τὸν Ὀκταούϊον· (6) ὑποδεικνύων αὐτοῖς τὴν ἀκαταστασίαν τῆς βασιλείας, καὶ τὴν οἰκειότητα τῶν προεστώτων αὐτῆς, καὶ προσεπαγγελλόμενος, ἀκολουθήσειν μετὰ δυνάμεως, καὶ συνεφεδρεύσειν τοῖς καιροῖς, ἕως ἂν ἐπανέλθωσιν πάλιν ἐκ τῆς Συρίας ἀσφαλῶς. (7) Οἱ δὲ περὶ τὸν Γνάϊον, ἐν πᾶσιν ἀποδεχόμενοι τὴν τοῦ βασιλέως

εὔνοιαν καὶ προθυμίαν, κατὰ μὲν τὸ παρὸν οὐκ ἔφασαν προσδεῖσθαι τῆς παραπομπῆς· (8) εἰς δὲ τὸ μέλλον, ἐάν τις ὑποπίπτῃ χρεία, διασαφήσειν ἀόκνως· κρίνειν γὰρ αὐτὸν ἕνα τῶν ἀληθινῶν Ῥωμαίοις φίλων.

III.

RES GESTAE ANNO VRBIS DXCI.

(I.) *Res* ARIARATHIS, *Ariarathis filii, regis Cappadociae.*

XIV. *Παρεγένοντο κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν παρὰ Ἀριαράθου, τοῦ νεωστὶ διαδεδεγμένου τὴν Καππαδοκῶν βασιλείαν, πρέσβεις, ἀνανεωσόμενοι τήν τε φιλίαν καὶ συμμαχίαν τὴν προϋπάρχουσαν· (2) καὶ καθόλου παρακαλέσοντες τὴν σύγκλητον, ἀποδέξασθαι τὴν τοῦ βασιλέως εὔνοιαν καὶ προθυμίαν, ἣν ἔχει καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν πρὸς ἅπαντας Ῥωμαίους. (3) Ἡ δὲ σύγκλητος διακούσασα τῶν λόγων, τήν τε φιλίαν ἀνενεώσατο καὶ τὴν συμμαχίαν, καὶ καθόλου τὴν ὅλην αἵρεσιν ἀποδεξαμένη τοῦ βασιλέως, φιλάνθρωπος ἐγενήθη. (4) Τοῦτο δ' ἐγένετο μάλιστα διὰ τὸ τοὺς περὶ τὸν Τιβέριον, καθ' ὃν καιρὸν ἐξαπεστάλησαν ἐπισκεψόμενοι τὰ κατὰ τοὺς βασιλεῖς, ἐπανελθόντας, εὐφήμους λόγους ποιήσασθαι, περί τε τοῦ πατρὸς καὶ καθόλου τῆς βασιλείας αὐτῶν. (5) Οἷς πιστεύσαντες οἱ τοῦ συνεδρίου, τοὺς*

τε πρεσβευτὰς φιλανθρώπως ἀπεδέξαντο, καὶ τὴν ὅλην αἵρεσιν τοῦ βασιλέως.

XV. Ὁ δὲ Ἀριαράθης, ὁ βασιλεὺς Καππαδοκίας, προσδεδεγμένος τοὺς εἰς τὴν Ῥώμην ἀποσταλέντας πρεσβευτὰς, νομίσας ἐκ τῶν ἀποκρίσεων ἐν ὀρθῷ κεῖσθαι τὴν βασιλείαν αὐτῷ, ἐπειδὴ καθῖκται τῆς Ῥωμαίων εὐνοίας, ἔθυε τοῖς θεοῖς χαριστήρια τῶν γεγονότων, καὶ τοὺς ἡγεμόνας εἱστία. (2) Μετὰ δὲ ταῦτα πρεσβευτὰς ἀπέστειλε πρὸς τοὺς περὶ τὸν Λυσίαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, σπουδάζων ἀνακομίσασθαι τὰ τῆς ἀδελφῆς καὶ μητρὸς ὀστᾶ. (3) Τὸ μὲν οὖν ἐγκαλεῖν ὑπὲρ τοῦ γεγονότος ἀσεβήματος ἀπεδοκίμαζεν, οὐ βουλόμενος ἐρεθίζειν τοὺς περὶ τὸν Λυσίαν, ἵνα μὴ διαψευσθῇ τῆς προθέσεως, καίπερ βαρέως φέρων τὸ γεγονός· ἀξιωματικὰς δὲ δοὺς ἐντολὰς, ἐξαπέστειλε τοὺς πρέσβεις. (4) Τῶν δὲ περὶ τὸν Λυσίαν συγχωρησάντων, καὶ τῶν ὀστῶν ἀνακομισθέντων ὡς αὐτὸν, ἀποδεξάμενος μεγαλομερῶς τὴν παρουσίαν αὐτῶν, ἔθαψε παρὰ τὸν τοῦ πατρὸς τάφον κηδεμονικῶς.

(II.) *Res* RHODIORVM.

XVI. Οἱ Ῥόδιοι, διαπεπνευκότες ἐκ τῆς περὶ αὐτοὺς γενομένης δυσχερείας, ἔπεμπον εἰς τὴν Ῥώμην πρεσβευτὰς, τοὺς περὶ Κλεαγόραν· (2) [Κάλυνδαν πόλιν] ἀξιώσοντας σφίσι παραχωρηθῆναι· (3) περὶ δὲ τῶν ἐχόντων ἐν τῇ Λυκίᾳ καὶ Καρίᾳ

κτήσεις, αἰτησομένους τὴν σύγκλητον, ἵνα αὐτοῖς ἔχειν ἐξῇ, καθὰ καὶ πρότερον. (4) *Ἐψηφίσαντο δὲ καὶ κολοσσὸν στῆσαι τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων ἐν τῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερῷ τριακοντάπηχυν.*

XVII. *Τῶν Καλυνδέων ἀποστάντων Καυνίων, καὶ μετὰ ταῦτα πολιορκεῖν ἐπιβαλλομένων αὐτοὺς τῶν Καυνίων, τὰς μὲν ἀρχὰς ἐπεκαλέσαντο Κνιδίους οἱ Καλυνδεῖς·* (2) *ὧν καὶ παραπεσόντων κατὰ βοήθειαν, ἐπὶ ποσὸν ἀντεῖχον τοῖς ὑπεναντίοις.* (3) *Ἀγωνιῶντες δὲ τὸ μέλλον, πρέσβεις ἐξέπεμψαν πρὸς Ῥοδίους, ἐγχειρίζοντες σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν.* (4) *Οἱ δὲ Ῥόδιοι, πέμψαντες βοήθειαν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, τήν τε πολιορκίαν ἔλυσαν, καὶ παρέλαβον τὴν πόλιν.* (5) *Συνέβη δὲ, καὶ τὴν σύγκλητον αὐτοῖς βεβαιῶσαι τὴν τῶν Καλυνδέων κτῆσιν.*

IV.
RES GESTAE ANNO DXCII.

I. IN ITALIA.

(I.) PTOLEMAEVS *junior* (*Physcon*) *Romae a Senatu Cyprum insulam petit.*

XVIII. *Μετὰ τὸ μερίσαι τοὺς Πτολεμαίους τὴν βασιλείαν, παρεγένετο Πτολεμαῖος ὁ νεώτερος εἰς τὴν Ῥώμην, ἀθετεῖν βουλόμενος τὸν γεγονότα μερισμὸν αὐτῷ πρὸς τὸν ἀδελφόν·* (2) *φάσκων, οὐχ*

ἑκὼν, ἀλλὰ κατ᾽ ἀνάγκην, τῷ καιρῷ περιληφθεὶς, πεποιηκέναι τὸ προστατιόμενον. (3) καὶ παρεκάλει τὴν σύγκλητον μερίσαι τὴν Κύπρον αὐτῷ· καὶ γὰρ καὶ τούτου γενομένου, καταδεεστέραν ἕξειν μερίδα τοῦ ἀδελφοῦ παρὰ πολύ. (4) Τῶν δὲ περὶ τὸν Κανουλήϊον καὶ Κόϊντον ἀπομαρτυρούντων τοῖς περὶ τὸν Μένυλλον, τοῖς παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου παραγεγονόσι πρεσβευταῖς, διότι καὶ τὴν Κυρήνην ὁ νεώτερος καὶ τὸ πνεῦμα δι᾽ αὐτοὺς ἔχοι· τοιαύτην γενέσθαι τὴν τῶν ὄχλων πρὸς αὐτὸν ἀλλοτριότητα καὶ προσκοπήν· (5) διὸ καὶ, παρ᾽ ἐλπίδα καὶ παραδόξως δεδομένων αὐτῷ τῶν κατὰ Κυρήνην πραγμάτων, ἀσμένως δέξασθαι, καὶ σφαγίων τμηθέντων καὶ λάβοι τοὺς ὅρκους παρὰ τἀδελφοῦ, καὶ δοίη περὶ τούτου· τοῦ δὲ Πτολεμαίου πᾶσι τούτοις ἀντιλέγοντος· (6) ἡ σύγκλητος, ἅμα μὲν ὁρῶσα τὸν μερισμὸν * γεγονότα τελέως, ἅμα δὲ βουλομένη διελεῖν τὴν βασιλείαν πραγματικῶς, αὐτῶν αἰτίων γενομένων τῆς διαιρέσεως, συγκατέθετο τοῖς ὑπὸ τοῦ νεωτέρου παρακαλουμένοις ἐπὶ τῷ σφετέρῳ συμφέροντι. (7) Πολὺ γὰρ ἤδη τοῦτο τὸ γένος ἐστὶ τῶν διαβουλίων παρὰ Ῥωμαίοις, ἐν οἷς διὰ τῆς τῶν πέλας ἀγνοίας αὔξουσι καὶ κατασκευάζονται τὴν ἰδίαν ἀρχὴν, πραγματικῶς ἅμα χειριζόμενοι, καὶ δοκοῦντες εὐεργετεῖν τοὺς ἁμαρτάνοντας. (8) Διὸ καὶ καθορῶντες τὸ μέγεθος τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δυναστείας, καὶ δεδιότες, ἄν ποτε τύχῃ προστάτου, μὴ μεῖζον φρονῇ τοῦ καθήκοντος· (9) κατέστησαν πρεσβευτὰς,

Τίτον Τορκουάτον καὶ Γνάϊον Μερύλαν, τοὺς κατάξοντας ἐπὶ τὴν Κύπρον τὸν Πτολεμαῖον, καὶ τελειώσοντας ἅμα τὴν ἐκείνων καὶ τὴν αὐτῶν πρόθεσιν. (10) Καὶ παραχρῆμα τούτους ἐξαπέστειλαν, δόντες ἐντολὰς, διαλῦσαι τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ κατασκευάσαι τῷ νεωτέρῳ τὴν Κύπρον χωρὶς πολέμου.

(II.) DEMETRIVS *Roma profugit in Syriam.*

XIX. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον προσπεσούσης τῆς περὶ τὸν Γνάϊον περιπετείας, ὡς ἀνῃρέθη· (2) καὶ τῶν παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου πρεσβευόντων, ὧν ὁ Λυσίας ἔπεμψε, παραγεγονότων, καὶ πολλοὺς διαθεμένων λόγους, ὑπὲρ τοῦ μὴ κεκοινωνηκέναι τῆς πράξεως τοὺς τοῦ βασιλέως φίλους· (3) ἡ μὲν σύγκλητος παρέπεμπε τοὺς πρεσβευτὰς, οὐ βουλομένη διδόναι περὶ τούτων ἀπόφασιν οὐδεμίαν, οὐδ' ἐκτίθεσθαι καθόλου τὴν αὐτῆς γνώμην. (4) Ὁ δὲ Δημήτριος, πτοηθεὶς ἐπὶ τοῖς ἠγγελμένοις, ἐξαυτῆς προσεκάλει τὸν Πολύβιον, καὶ προσανέφερεν διαπορῶν, εἰ δεῖ πάλιν ἐντυχεῖν τῇ συγκλήτῳ περὶ τῶν καθ' αὑτόν. (5) Ὁ δὲ παρεκάλει μὴ δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον πταίειν, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ τὰς ἐλπίδας ἔχειν, καὶ τολμᾷν τι βασιλείας ἄξιον· πολλὰς γὰρ ὑποδεικνύειν ἀφορμὰς τοὺς ἐνεστῶτας καιρούς. (6) Ὁ δὲ Δημήτριος συννοήσας τὸ λεγόμενον, τότε μὲν ἀπεσιώπησε· μετ' ὀλίγον δέ τινι τῶν συνήθων Ἀπολλωνίῳ μετέδωκε περὶ τῶν αὐτῶν. (7) Ὁ δὲ προειρημένος, ἄκακος ὢν, καὶ κομιδῇ νέος, συνεβούλευε

πεῖραν ἔτι λαβεῖν τῆς συγκλήτου· πεπεῖσθαι γάρ, ἐπεὶ τῆς βασιλείας ἀλόγως αὐτὸν ἐστέρηκε, τῆς γε ὁμηρείας αὐτὸν ἀπολύσειν. (8) ἄτοπον γὰρ εἶναι τελέως, Ἀντιόχου τοῦ παιδὸς διαδεδεγμένου τὴν ἐν Συρίᾳ βασιλείαν, Δημήτριον ὁμηρεύειν ὑπὲρ αὐτοῦ. (9) Τούτοις μὲν οὖν τοῖς λόγοις πεισθεὶς, πάλιν εἰσῆλθεν εἰς τὴν σύγκλητον ὁ προειρημένος, καὶ παρεκάλει τῆς γε κατὰ τὴν ὁμηρείαν ἀνάγκης αὐτὸν ἀπολύειν, ἐπεὶ τὴν βασιλείαν ἔκριναν Ἀντιόχῳ συγκατασκευάζειν. (10) Καὶ πλείω δὲ πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ διαλεχθέντος, ἔμεινεν ἡ σύγκλητος ἐπὶ τῆς αὐτῆς αἱρέσεως· ὅπερ εἰκὸς ἦν. (11) καὶ γὰρ πρότερον οὐ διὰ τὸ μὴ λέγειν τὰ δίκαια τὸν Δημήτριον ἔκρινεν τὴν ἀρχὴν τῷ παιδὶ συνδιαφυλάσσειν, ἀλλὰ διὰ τὸ συμφέρειν τοῖς σφετέροις πράγμασιν. (12) μενόντων δὲ τῶν ὅλων ἐπὶ τῆς αὐτῆς διαθέσεως, μένειν εἰκὸς ἦν καὶ τὴν τῆς συγκλήτου διάληψιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς προαιρέσεως.

XX. Πλὴν ὅ γε Δημήτριος, μάτην ἐξᾴσας τὸ κύκνειον, καὶ γνοὺς, ὅτι καλῶς αὐτῷ συνεβούλευεν ὁ Πολύβιος, μὴ δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον πταίειν· (2) μεταμεληθεὶς ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, ἅμα δὲ καὶ φύσει μεγαλόφρων ὑπάρχων, καὶ τόλμαν ἱκανὴν ἔχων πρὸς τὸ κριθὲν, εὐθέως ἐκάλει Διόδωρον, προσφάτως ἐκ τῆς Συρίας παραγεγονότα, καὶ μετεδίδου περὶ τῶν καθ᾽ αὐτόν. (3) Ὁ δὲ Διόδωρος τροφεὺς μὲν ἐγεγόνει τοῦ Δημητρίου· πανοῦργος δ᾽ ὢν, καὶ κατωπτευκὼς ἐπιμελῶς τὰ κατὰ τὴν Συρίαν, ὑπε-

δείκνυεν αὐτῷ· (4) διότι, τῶν μὲν ἐκεῖ τεταραγμένων διὰ τὸν Γναΐου φόνον, καὶ διαπιστούντων τῶν μὲν πολλῶν τοῖς περὶ τὸν Λυσίαν, τῶν δὲ περὶ τὸν Λυσίαν τοῖς πολλοῖς, τῆς δὲ συγκλήτου πεπεισμένης ἐκ τῶν τοῦ βασιλέως φίλων γεγονέναι τὴν εἰς τοὺς σφετέρους πρεσβευτὰς παρανομίαν, κάλλιστον εἶναι καιρὸν ἐπιφανῆναι τοῖς πράγμασι. (5) Ταχέως γὰρ τοὺς μὲν ἐκεῖ μεταῤῥίψειν τὴν βασιλείαν εἰς αὐτὸν, κἂν ὅλως μετὰ παιδὸς ἑνὸς ποιήσηται τὴν παρουσίαν· τὴν δὲ σύγκλητον οὐ τολμήσειν ἔτι βοηθήσειν, οὐδὲ συνεπισχύειν τοῖς περὶ τὸν Λυσίαν, τοιαῦτα διεργασαμένοις. (6) Λοιπὸν εἶναι, τὸ λαθεῖν ἐκ τῆς Ῥώμης ἀπελθόντας, καὶ μηδένα λαβεῖν ἔννοιαν τῆς ἐπιβολῆς αὐτοῦ. (7) Δοξάντων δὲ τούτων, μετεπέμπετο τὸν Πολύβιον, καὶ δηλώσας τὰ δεδογμένα, παρεκάλει συνεπιλαβέσθαι τῆς ἐπιβολῆς, καὶ συνδιανοηθῆναι, πῶς ἂν χειρισθείη τὰ κατὰ τὸν δρασμόν. (8) Συνέβαινε δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, Μένυλλον μὲν τὸν Ἀλαβανδέα παρεῖναι πρεσβεύοντα παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου βασιλέως Πτολεμαίου, χάριν τοῦ συγκαταστῆναι καὶ δικαιολογηθῆναι πρὸς τὸν νεώτερον Πτολεμαῖον· ἐτύγχανε δὲ προϋπάρχουσα τῷ Πολυβίῳ πρὸς τὸν Μένυλλον ἰσχυρὰ συνήθεια καὶ πίστις. (9) διὸ καὶ, νομίσας αὐτὸν ἐπιτήδειον εἶναι πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν χρείαν, συνέστησε τῷ Δημητρίῳ μετὰ μεγάλης σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας. (10) Ὁ δὲ κοινωνήσας τῆς ἐπιβολῆς, ἀνεδέξατο, τήν τε ναῦν ἑτοιμάσαι, καὶ τἄλλα πρὸς

τὸν πλοῦν ἀπαρτιεῖν. (11) Οὗτος μὲν οὖν εὑρὼν ἐν τῷ στόματι τοῦ Τιβέριος ὁρμοῦσαν Καρχηδονίαν ναῦν ἱεραγωγὸν, ταύτην ἐναυλώσατο. (12) Συμβαίνει δὲ, τὰ πλοῖα ταῦτα κατ᾽ ἐκλογὴν λαμβάνεσθαι ἐκ τῆς Καρχηδόνος, ἐφ᾽ οἷς εἰς τὴν Τύρον ἐκπέμπουσιν οἱ Καρχηδόνιοι τὰς πατρίους ἀπαρχὰς τοῖς θεοῖς· ἐναυλοῖτο δὲ φανερῶς εἰς τὴν ἰδίαν ἀνακομιδήν. (13) διὸ καὶ τήν τε τῶν ἐπιμηνίων παρασκευὴν ἀνυπόπτως ἐποιεῖτο, καὶ φανερῶς ἐλάλει, καὶ συνέταττε τοῖς ναυτικοῖς.

XXI. Ἐπειδὴ δὲ πάντ᾽ ἦν ἕτοιμα τῷ ναυκλήρῳ, καὶ λοιπὸν ἔδει τὸν Δημήτριον ἀπαρτίζειν τὰ καθ᾽ αὑτόν· τὸν τροφέα προαπέστειλεν εἰς τὴν Συρίαν, ὠτακουστήσοντα καὶ κατοπτεύσοντα τὰ ἐκεῖ συμβαίνοντα περὶ τοὺς ὄχλους. (2) Ὁ δὲ σύντροφος Ἀπολλώνιος ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ μετεῖχε τῆς ἐπιβολῆς· δυοῖν δ᾽ ὑπαρχόντων ἀδελφοῖν, Μελεάγρου καὶ Μενεσθέως, τούτοις ἐκοινώνησατο τὴν πρᾶξιν, ἄλλῳ δ᾽ οὐδενὶ τῶν μετ᾽ αὐτοῦ, καίτοι πλειόνων ὄντων. (3) οὗτοι δ᾽ ἦσαν Ἀπολλωνίου κατὰ φύσιν υἱοὶ, τοῦ μεγάλην μὲν εὐκαιρίαν ἔχοντος παρὰ Σελεύκῳ, μεταστάντος δὲ κατὰ τὴν Ἀντιόχου μετάληψιν τῆς ἀρχῆς εἰς Μίλητον. (4) Τῆς δὲ συνταχθείσης ἡμέρας πρὸς τοὺς ναυτικοὺς συνεγγιζούσης, ἔδει γενέσθαι παρά τινι τῶν φίλων ὑποδοχὴν πρὸς τὴν ἔξοδον. (5) παρὰ γὰρ αὐτῷ ποιεῖν τὸ δεῖπνον οὐχ οἷόν τ᾽ ἦν, εἴθιστο γὰρ ἐπιμελῶς καλεῖν ἅπαντας τοὺς περὶ αὐτὸν ὄντας. (6) Οἱ δὲ συνειδότες τὴν πρᾶξιν, ἔμελλον

ἐξ οἴκου δειπνήσαντες ἐπὶ τὸ πλοῖον ἥξειν, ἔχοντες ἕνα παῖδα μεθ᾽ ἑαυτῶν ἕκαστος, τοὺς γὰρ λοιποὺς ἀπεστάλκεισαν εἰς Ἀναγνείας, κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν αὐτοὶ παρεπόμενοι. (7) Τὸν δὲ Πολύβιον συνέβαινε κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἠσθενηκότα μένειν κατακλινῆ, εἰδέναι δὲ πάντα τὰ πραττόμενα, τοῦ Μενύλλου συνεχῶς αὐτῷ μεταδιδόντος ἀεὶ περὶ τῶν ὑποπιπτόντων. (8) Διόπερ ἀγωνιάσας ὁ προειρημένος, μὴ, τῆς συνηθείας ἑλκυσθείσης, ἅτε τοῦ Δημητρίου συμποτικοῦ φυσικῶς καὶ νεωτέρου τελέως ὑπάρχοντος, ἀπόρρημά τι γένηται περὶ τὴν ἔξοδον διὰ τὴν μέθην· (9) γράψας βραχὺ πιττάκιον καὶ σφραγισάμενος, πέμπει παρ᾽ αὐτοῦ παῖδα, συσκοτάζοντος ἄρτι τοῦ θεοῦ, συντάξας, ἐκκαλεσάμενον τὸν οἰνοχόον τοῦ Δημητρίου δοῦναι τὸ πιττάκιον, μηδὲν εἰπόντα, τίς ἢ παρὰ τίνος, καὶ κελεύειν ἀποδιδόναι τῷ Δημητρίῳ, ὡς παραχρῆμα διαναγνῶναι. (10) Γενομένων δὲ πάντων κατὰ τὸ συνταχθὲν, λαβὼν ὁ Δημήτριος ἐπανέγνω. (11) Τὸ δὲ πιττάκιον περιεῖχε τὰς γνώμας ταύτας.

Ὁ δρῶν, τὰ τοῦ μέλλοντος οἴχεται φέρων.

(12) Ἶσον φέρει νύξ· τοῖς δὲ τολμῶσι πλέον.

(13) Τόλμα τι, κινδύνευε, πράττ᾽, ἀποτύγχανε,
Ἐπίτυχε· πάντα μᾶλλον, ἢ σαυτὸν πρόου.

(14) Νῆφε, καὶ μέμνησ᾽ ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν.

XXII. Ταῦτα διαναγνοὺς ὁ Δημήτριος, καὶ

συννοήσας τὰς ὑποθέσεις, καὶ τίνες, καὶ παρὰ τίνος εἰσὶ, παραυτίκα προσποιηθεὶς ὡς ἐπιναύσιος γεγονὼς, ἀπηλλάττετο, συμπροπεσόντων αὐτῷ καὶ τῶν φίλων. (2) παραγενόμενος δ' ἐπὶ σκηνὴν, τοὺς μὲν ἀνεπιτηδείους τῶν οἰκετῶν ἐξέπεμψεν εἰς τὰς Ἀναγνείας, συντάξας, λαβόντας τὰ λῖνα καὶ τοὺς κύνας ἀπαντᾷν ἐπὶ τὸ Κίρκαιον· (3) ἐκεῖ γὰρ ἐπιμελῶς εἰώθει κυνηγετεῖν τὸν ὗν· ἐξ οὗ καὶ τῆς πρὸς τὸν Πολύβιον αὐτῷ συνηθείας τὴν καταρχὴν γενέσθαι συνέπεσε. (4) Μετὰ δὲ ταῦτα τοῖς περὶ τὸν Νικάνορα διεσάφει τὴν ἐπιβολὴν, καὶ κοινωνεῖν παρεκάλει τῶν αὐτῶν ἐλπίδων. (5) Πάντων δὲ προθύμως δεξαμένων τὸν λόγον, παρήγγειλε κατὰ σπουδὴν, ἐπανελθόντας ἐπὶ τὰς ἰδίας καταλύσεις, τοῖς μὲν παισὶ συντάττειν, προάγειν ὑπὸ τὴν ἑωθινὴν εἰς τὰς Ἀναγνείας, καὶ μετὰ τῶν κυνηγῶν ἀπαντᾷν εἰς τὸ Κίρκαιον· (6) αὐτοὺς δὲ λαβόντας ἐσθῆτας τὰς ὁδοιπορικὰς ἀνακάμπτειν ὡς αὐτὸν, εἰπόντας τοῖς οἰκέταις, ὅτι μετὰ τοῦ Δημητρίου συμμίξουσιν αὐτοῖς κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἐπὶ τὸν προειρημένον τόπον. (7) Γενομένων δὲ πάντων καθὼς προείρηται, προῆγον εἰς τὴν Ὠστίαν νυκτὸς ἐπὶ τὸ στόμα τοῦ Τιβέριος. (8) Ὁ δὲ Μένυλλος προπορευόμενος ἐκοινολογεῖτο τοῖς ναυτικοῖς, φάσκων, αὐτῷ προσπεπτωκέναι παρὰ τοῦ βασιλέως, διὸ δέον ἐστὶν αὐτὸν μὲν μένειν κατὰ τὸ παρὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ, τῶν δὲ νεανίσκων τοὺς πιστοτάτους ἐκπέμψαι πρὸς αὐτὸν, παρ' ὧν ἐπιγνώσεται πάντα τὰ κατὰ τὸν ἀδελφόν. (9) διόπερ αὐτὸς

μὲν οὐκ ἔφησεν ἐμβαίνειν, τοὺς δὲ νεανίσκους ἥξειν περὶ μέσας νύκτας τοὺς μέλλοντας πλεῖν. (10) Τῶν δὲ ναυκλήρων ἀδιαφορούντων, διὰ τὸ μένειν αὐτοῖς τὸ ταχθὲν ναῦλον ἐξ ἀρχῆς, καὶ πάντα κατηρτικότων ἐκ πολλοῦ τὰ πρὸς τὸν πλοῦν· (11) παρῆσαν οἱ περὶ τὸν Δημήτριον κατὰ τρίτην φυλακὴν λήγουσαν, ὄντες ὀκτὼ, καὶ παῖδες πέντε, καὶ παιδάρια τρία. (12) τοῦ δὲ Μενύλλου κοινολογηθέντος αὐτοῖς, καὶ παραδείξαντος τὴν τῶν ἐπιμηνίων παρασκευὴν, ἔτι δὲ συστήσαντος τῷ ναυκλήρῳ καὶ τοῖς ἐπιβάταις ἐκτενῶς, οὗτοι μὲν ἐπέβησαν· (13) ὁ δὲ κυβερνήτης, ἄρτι διαφώσκοντος, ἄρας τὰς ἀγκύρας, ἐτέλει τὸν πλοῦν ἁπλῶς, οὐδεμίαν ἔννοιαν ἔχων τοῦ πράγματος, ἀλλ᾿ ὡς στρατιώτας τινὰς ἄγων παρὰ τοῦ Μενύλλου πρὸς τὸν Πτολεμαῖον.

XXIII. Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν οὐδεὶς ἐπιζητήσειν ἔμελλε τὸν Δημήτριον, οὐδὲ τοὺς μετ᾿ ἐκείνου προάγοντας. (2) Οἱ μὲν γὰρ αὐτοῦ μένοντες ὡς ἐπὶ τὸ Κίρκαιον ὡρμηκότα διελάμβανον· οἱ δὲ ἐν ταῖς Ἀναγνείαις ἀπήντων ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόπον, ὡς ἐκεῖ παρεσομένου. (3) δι᾿ ὃ συνέβαινε τελέως ἄσημον εἶναι τὸν δρασμόν· ἕως οὗ τῶν παίδων τις, μεμαστιγωμένος ἐν ταῖς Ἀναγνείαις, ἀπαντῶν ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόπον, ἔδραμεν ἐπὶ τὸ Κίρκαιον, ὡς ἐκεῖ τῷ Δημητρίῳ συμμίξων· (4) οὐχ ὁρῶν δὲ, πάλιν εἰς τὴν Ῥώμην ἔτρεχεν, ὡς κατὰ πορείαν ἀπαντήσων. (5) οὐδαμῇ δὲ συντυχὼν αὐτῷ, τοῦτο διεσάφησε τοῖς ἐν Ῥώμῃ φίλοις, καὶ τοῖς καταλελειμ-

μένοις ἐπὶ τῆς οἰκίας. (6) Ἐπιζητουμένου δὲ τοῦ Δημητρίου κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν, ἀφ᾽ ἧς ὥρμησεν, ὑπενοήθη τὸ γεγονός. (7) Τῇ δὲ πέμπτῃ ἡ σύγκλητος εὐθέως συνήγετο περὶ τούτων, ἐν ᾗ συνέβαινε, τὸν Δημήτριον ἐκτὸς ἤδη τοῦ πορθμοῦ τοῦ κατὰ Σικελίαν ὑπάρχειν. (8) τὸ μὲν οὖν διώκειν ἀπέγνωσαν, ἅμα μὲν ὑπολαμβάνοντες αὐτὸν πολὺ προειληφέναι κατὰ τὸν πλοῦν, καὶ γὰρ ἔσχε φορὸν ἄνεμον, ἅμα δὲ προορώμενοι τὸ βουληθέντες κωλύσειν ἀδυνατῆσαι· (9) πρεσβευτὰς δὲ κατέστησαν μετά τινας ἡμέρας τοὺς περὶ Τιβέριον Γράκχον, καὶ Λεύκιον Λέντλον, καὶ Σερουΐλιον Γλαυκίαν· (10) οἵτινες ἔμελλον πρῶτον μὲν ἐποπτεύσειν τὰ κατὰ τοὺς Ἕλληνας, ὅθεν ἐπιβάλλοντες ἐπὶ τὴν Ἀσίαν, τά τε κατὰ τὸν Δημήτριον καραδοκήσειν, καὶ τὰς τῶν ἄλλων βασιλέων προαιρέσεις ἐξετάσειν, καὶ τὰ πρὸς τοὺς Γαλάτας ἀντιλεγόμενα τοῖς προειρημένοις διευκρινήσειν. (11) Διὸ τὸν Τιβέριον κατεστήσαντο πάντων αὐτόπτην γεγονέναι. (12) Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν τούτοις ἦν.

---

(13) Ὁ δὲ Δημήτριος, προσανέχων τῇ παρουσίᾳ τοῦ διαποστοληθησομένου πρὸς αὐτόν, * *.

(III.) CATO *queritur de* LVXV *Romanorum.*

XXIV. *Κάτων, ὡς Πολύβιος ἱστορεῖ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ τριακοστῇ τῶν Ἱστοριῶν, ἐδυσχέραινε, καὶ ἐκεκράγει, ὅτι τινὲς τὰς ξενικὰς τρυφὰς εἰσήγαγον*

εἰς τὴν Ῥώμην· (2) τριακοσίων μὲν δραχμῶν κεράμιον ταρίχων Ποντικῶν ὠνησάμενοι, μειράκια δ᾽ εὔμορφα ὑπερβαλλούσης ἀγρῶν τιμῆς.

II. IN AEGYPTO ET CYRENE.

Fratres PTOLEMAEI, *Philometor et Physcon, litigant de Cypri imperio.*

XXV. Μετὰ δὲ ταῦτα Πτολεμαῖος ὁ νεώτερος, παραγεγονὼς εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῶν πρεσβευτῶν, συνήθροιζε ξενολόγιον ἐμβριθές· (2) ἐν οἷς προσελάβετο καὶ Δαμάσιππον τὸν Μακεδόνα, ὃς κατασφάξας ἐν τῷ Φακῷ τοὺς συνέδρους, ἔφυγε μετὰ γυναικὸς καὶ τέκνων ἐκ τῆς Μακεδονίας. (3) Ἀφικόμενος δὲ εἰς τὴν τῶν Ῥοδίων Περαίαν, καὶ ξενισθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου, προετίθετο πλεῖν εἰς τὴν Κύπρον. (4) Οἱ δὲ περὶ τὸν Τορκουάτον, θεωροῦντες αὐτὸν συνεσταμένον ξενικὴν χεῖρα βαρεῖαν, ὑπεμίμνησκον τῶν ἐντολῶν, διότι δεῖ χωρὶς πολέμου ποιεῖσθαι τὴν κάθοδον· (5) καὶ τέλος ἔπεισαν αὐτὸν ἕως Σίδης προαγαγόντες, τὸ ξενολόγιον διαλύσασθαι, καὶ τῆς εἰς Κύπρον ἐπιβολῆς ἀποστῆναι, καὶ συμμίσγειν αὐτοῖς ἐπὶ τοὺς τῶν Κυρηναίων ὅρους. (6) Αὐτοὶ δὲ πλεύσαντες εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἔφασαν παραστήσεσθαι τὸν βασιλέα πρὸς τὰ παρακαλούμενα, καὶ συναντήσειν ἐπὶ τοὺς ὅρους, ἔχοντες κἀκεῖνον μεθ᾽ αὐτῶν. (7) Τούτοις μὲν οὖν τοῖς λόγοις πεισθεὶς ὁ νεώτερος Πτολεμαῖος, ἀπογνοὺς τὰ κατὰ τὴν Κύ-

προν, τὸ μὲν ξενολόγιον διέλυσεν· (8) αὐτὸς δὲ τὸ μὲν πρῶτον εἰς Κρήτην ἀπέπλευσεν, τόν τε Δαμάσιππον ἔχων μεθ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν πρεσβευτῶν ἕνα Γνάϊον Μερόλαν· ξενολογήσας δ᾽ ἐκ τῆς Κρήτης περὶ χιλίους στρατιώτας, ἀνήχθη, καὶ διάρας εἰς τὴν Λιβύην, κατέσχεν ἐπὶ τὸν Ἄπιν.

XXVI. Οἱ δὲ περὶ τὸν Τορκουάτον, διακομισθέντες εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἐπειρῶντο μὲν παρακαλεῖν τὸν πρεσβύτερον Πτολεμαῖον διαλύεσθαι πρὸς τὸν ἀδελφὸν καὶ συγχωρεῖν αὐτῷ τὴν Κύπρον. (2) Τοῦ δὲ Πτολεμαίου τὰ μὲν ἐπαγγελλομένου, τὰ δὲ παρακούοντος, καὶ τῷ τοιούτῳ τρόπῳ κατατρίβοντος τὸν χρόνον· (3) στρατοπεδεύων ὁ νεώτερος μετὰ τῶν Κρητῶν ἐν τῇ Λιβύῃ περὶ τὸν Ἄπιν κατὰ τὸ συντεταγμένον, καὶ τελέως ἀσχάλλων ἐπὶ τῷ μηδὲν διασαφήσασθαι, τὸ μὲν πρῶτον ἐξαπέστειλε τὸν Γνάϊον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὡς διὰ τούτου καὶ τῶν περὶ τὸν Τορκουάτον ἐπιγενομένων. (4) Συνεξομοιωθέντος δὲ τούτου τοῖς πρότερον, καὶ τοῦ χρόνου διελκομένου, καὶ τετταράκοντα διελθουσῶν ἡμερῶν, καὶ μηδενὸς προσπίπτοντος, εἰς ἀπορίαν ἐνέπιπτε περὶ τῶν ὅλων. (5) Ὁ γὰρ πρεσβύτερος βασιλεὺς πᾶν γένος ἀρεσκείας προσφερόμενος, πάντας ἐξιδιάσατο τοὺς πρεσβευτὰς, καὶ παρακατέσχε τὸ πλεῖον οὐχ ἑκόντας, ἀλλὰ ἄκοντας. (6) Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον προσέπεσε τῷ νεωτέρῳ Πτολεμαίῳ, τούς τε Κυρηναίους ἀφεστάναι, καὶ τὰς πόλεις συμφρονεῖν τούτοις, κεκοινωνηκέναι δὲ περὶ τῆς

ἀποστάσεως καὶ Πτολεμαῖον τὸν Συμπετῆσιν· (7) ὃς ἦν τὸ γένος Αἰγύπτιος, ἐπιστεύθη δὲ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ὅλων ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καθ' ὃν καιρὸν ἐποιεῖτο τὸν πλοῦν εἰς τὴν Ῥώμην. (8) Τούτων δὲ προσπιπτόντων τῷ βασιλεῖ, καὶ μετ' ὀλίγον, διότι στρατοπεδεύουσιν ἐν τοῖς ὑπαίθροις οἱ Κυρηναῖοι, δείσας, μὴ, βουλόμενος προσλαβεῖν τὴν Κύπρον, καὶ τὴν Κυρήνην ἀπολέσῃ· πάντα τἄλλα πάρεργα θέμενος, ἀνέζευξεν ἐπὶ Κυρήνης. (9) Παραγενόμενος δ' εἰς τὸν Μέγαν καλούμενον Καταβαθμὸν, κατέλαβε τοὺς Λίβυας, μετὰ τῶν Κυρηναίων κατέχοντας τὰς δυσχωρίας. (10) Ὁ δὲ Πτολεμαῖος, ἀπορούμενος ἐπὶ τῷ συμβαίνοντι, τοὺς μὲν ἡμίσεις τῶν στρατιωτῶν ἐμβιβάσας εἰς τὰ πλοῖα, περιπλεῖν τὰς δυσχωρίας ἐπέταξε, καὶ κατανοεῖν τοῦ τοῖς πολεμίοις ἐπιφαίνεσθαι· τοὺς δ' ἡμίσεις ἔχων αὐτὸς ἐβιάζετο κατὰ στόμα πρὸς τὴν ἀνάβασιν. (11) Τῶν δὲ Λιβύων καταπλαγέντων τὴν ἐξ ἀμφοῖν ἔφοδον, καὶ λιπόντων τοὺς τόπους, ἅμα τῆς ἀναβάσεως ἐγένετο κύριος, καὶ τῆς ὑποκειμένης Τετραπυργίας, ἐν ᾗ συνέβαινε πλῆθος ἄφθονον ὕδατος ὑπάρχειν. (12) ὅθεν ἀφορμήσας, ἑβδομαῖος ἧκε διὰ τῆς ἐρήμου. (13) Παραπλεόντων δ' αὐτῷ καὶ τῶν ἐπὶ Μοχυρίνου, συνέβαινε τοὺς Κυρηναίους στρατοπεδεύειν, ὄντας εἰς ὀκτακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ περὶ πεντακοσίους. (14) Οἱ γὰρ Κυρηναῖοι, πεῖραν εἰληφότες τῆς τοῦ Πτολεμαίου προαιρέσεως ἐκ τῶν κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν πεπραγμένων· καὶ θεωροῦν-

τες οὐ βασιλικὴν, ἀλλὰ τυραννικὴν οὖσαν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ὅλην αἵρεσιν· (15) οὐχ οἷοί τ' ἦσαν ἐθελοντὴν σφᾶς αὐτοὺς ὑποτάττειν, ἀλλὰ πᾶν ὑπομένειν ἐτόλμων, ἀντεχόμενοι τῆς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἐλπίδος. (16) Διὸ καὶ τότε, συνεγγίσαντος αὐτοῦ, ἐξαυτῆς παρετάξαντο· καὶ τέλος ἡττήθη.

XXVII. *Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἦλθε καὶ Γναῖος ὁ Μερόλας ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας, διασαφῶν τῷ βασιλεῖ, διότι εἰς οὐδὲν τῶν ἀξιουμένων προσελήλυθεν ὁ ἀδελφὸς, ἀλλὰ φησὶ, δεῖν μένειν ἐπὶ τοῖς ἐξ ἀρχῆς διομολογουμένοις. (2) Ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα διακούσας, εὐθέως προχειρισάμενος Κομανὸν καὶ Πτολεμαῖον τοὺς ἀδελφοὺς, ἐξαπέστελλε πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ τοῦ Γναΐου, διασαφήσοντας τῇ συγκλήτῳ περὶ τῆς τἀδελφοῦ πλεονεξίας καὶ καταφρονήσεως. (3) Ἀπέλυσε δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ τοὺς περὶ Τίτον ἀπράκτους ὁ πρεσβύτερος Πτολεμαῖος. (4) Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ Κυρήνην ἐπὶ τούτων ἦν.*

ΤΗΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗΣ
ΔΕΥΤΕΡΑΣ
ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.

RES GESTAE ANNO VRBIS DXCIII.

(I.) IN ITALIA.

Senatus Rom. PTOLEMAEO *Philometori amicitiam renunciat.*

1. Κατὰ τοὺς ὑποκειμένους καιροὺς ἧκον παρὰ τοῦ νεωτέρου Πτολεμαίου πρέσβεις οἱ περὶ τὸν Κομανὸν, καὶ παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου παραπλησίως οἱ περὶ τὸν Μένυλλον τὸν Ἀλαβανδέα. (2) ὧν εἰσελθόντων εἰς τὴν σύγκλητον, καὶ πολλῶν λόγων γιγνομένων καὶ φιλαπεχθῶν κατὰ πρόσωπον εἰς ἀλλήλους, καὶ τῶν

περὶ Τίτον καὶ Γνάϊον ἀπομαρτυρούντων καὶ συνεπισχυόντων τῷ νεωτέρῳ μετὰ πολλῆς σπουδῆς· (3) ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ, τοὺς περὶ Μένυλλον ἐν πένθ' ἡμέραις ἀποτρέχειν ἐκ τῆς Ῥώμης, καὶ τὴν συμμαχίαν ἀναιρεῖν τὴν πρὸς τὸν πρεσβύτερον· πρὸς δὲ τὸν νεώτερον πέμψαι πρεσβευτάς, τοὺς διασαφήσοντας τὰ δεδογμένα τῇ συγκλήτῳ. (4) Καὶ κατεστάθησαν Πόπλιος Ἀπούστιος καὶ Γάϊος Λέντλος, οἳ καὶ πλεύσαντες ἐξαυτῆς εἰς τὴν Κυρήνην, ἀνήγγειλαν τῷ Πτολεμαίῳ τὰ δεδογμένα μετὰ πολλῆς σπουδῆς. (5) Ὁ δὲ Πτολεμαῖος ἐπαρθείς, εὐθέως ἐξενολόγει, καὶ ταῖς ἐπιβολαῖς ὅλος καὶ πᾶς ἦν περὶ τὴν Κύπρον. (6) Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν τούτοις ἦν.

(II.) IN AFRICA.

MASSANISSA, *contendens cum Carthaginiensibus, juvatur a Romanis.*

II. Κατὰ τὴν Λιβύην Μασσανάσσης, θεωρῶν τὸ πλῆθος τῶν πόλεων τῶν περὶ τὴν μικρὰν Σύρτιν ἐκτισμένων, καὶ τὸ κάλλος τῆς χώρας, ἣν καλοῦσιν Ἐμπόρια, καὶ πάλαι τὸ πλῆθος τῶν προσόδων τῶν γιγνομένων ἐν τούτοις τοῖς τόποις ὀφθαλμιῶν· (2) ἐπεβάλετο καταπειράζειν τῶν Καρχηδονίων, οὐ πολλοῖς ἀνώτερον χρόνοις τῶν λεγομένων καιρῶν. (3) Τῆς μὲν οὖν χώρας ταχέως ἐγενήθη κύριος, ἅτε τῶν ὑπαίθρων κρατῶν, διὰ τὸ τοὺς Καρχηδονίους ἀεὶ μὲν ἀλλοτρίους ὑπάρχειν τῆς ἐν τῇ γῇ χρείας, τότε

δὲ καὶ τελέως ἐκτεθηλύνθαι, διὰ τὴν πολυχρόνιον εἰρήνην. (4) *τῶν δὲ πόλεων οὐκ ἠδυνήθη γενέσθαι κύριος, διὰ τὸ τοὺς Καρχηδονίους ἐπιμελῶς τηρεῖν αὐτάς.* (5) *Ἀμφοτέρων δὲ ποιουμένων τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τὴν σύγκλητον ὑπὲρ τῶν ἀμφισβητουμένων, καὶ πρεσβευτῶν πολλάκις ἐληλυθότων διὰ ταῦτα παρ᾽ ἑκατέρων·* (6) *αἰεὶ συνέβαινε, τοὺς Καρχηδονίους ἐλαττοῦσθαι παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, οὐ τῷ δικαίῳ, ἀλλὰ τῷ πεπεῖσθαι τοὺς κρίνοντας, συμφέρειν σφίσι τὴν τοιαύτην γνώμην.* (7) *Ἐπεὶ τοῖς χρόνοις οὐ πολλοῖς ἀνώτερον αὐτὸς ὁ Μασσανάσσης, διώκων τὸν Ἀφθήρατον ἀποστάτην μετὰ στρατοπέδου, δίοδον ᾐτήσατο τοὺς Καρχηδονίους διὰ ταύτης τῆς χώρας· οἱ δὲ οὐχ ὑπήκουσαν, ὡς οὐδὲν αὐτῷ προσηκούσης.* (8) *Οὐ μὴν, ἀλλὰ τέλος εἰς τοῦτο συνεκλείσθησαν οἱ Καρχηδόνιοι διὰ τῶν ἀποφάσεων, διὰ τοὺς νῦν λεγομένους καιροὺς, ὥστε μὴ μόνον τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν ἀποβαλεῖν, ἀλλὰ καὶ πεντακόσια τάλαντα προσθεῖναι τῆς καρπίας τῶν χρόνων, ἐξ οὗ συνέβη γενέσθαι τὴν ἀμφισβήτησιν.*

(III.) IN ASIA.

Legationes Romam mittunt Reges.

III. *Κατὰ τὴν Ἀσίαν, Προυσίας μὲν ἐξέπεμψεν εἰς τὴν Ῥώμην πρεσβευτὰς μετὰ Γαλατῶν, τοὺς κατηγορήσοντας Εὐμένους·* (2) *οὗτος δὲ πάλιν τὸν ἀδελφὸν Ἄτταλον, ἀπολογησόμενον πρὸς τὰς δια-*

βολάς. (3) Ἀριαράθης δὲ τῇ Ῥώμῃ στέφανον ἐξαποστείλας ἀπὸ χρυσῶν μυρίων, ἔπεμψε καὶ πρεσβευτὰς, τοὺς διασαφήσοντας τῇ συγκλήτῳ τὴν πρὸς τὸν Τιβέριον ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ καθόλου παρακαλέσοντας διασαφεῖν ὑπὲρ ὧν ἂν δέωνται, διότι πᾶν ποιήσειν ἕτοιμός ἐστι Ῥωμαίοις τὸ παραγγελλόμενον.

IV. Τοῦ Μηνοχάρους παραγενηθέντος εἰς τὴν Ἀντιόχειαν πρὸς Δημήτριον, καὶ διασαφήσαντος τῷ βασιλεῖ τὴν γεγενημένην ἔντευξιν αὐτῷ πρὸς τοὺς περὶ Τιβέριον ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ· (2) νομίσας ὁ βασιλεὺς, ἀναγκαιότατον εἶναι τῶν παρόντων, τὸ τοὺς προειρημένους ἄνδρας ἐξομιλῆσαι, καθόσον οἷός τ' ἦν· (3) πάντα τἄλλα πάρεργα ποιησάμενος, διεπέμπετο πρὸς τούτους, τὸ μὲν πρῶτον εἰς Παμφυλίαν, μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν εἰς Ῥόδον, πάντα ποιήσειν Ῥωμαίοις ἀναδεχόμενος· ἕως ἐξειργάσατο, βασιλεὺς ὑπ' αὐτῶν προσαγορευθῆναι. (4) Καὶ γὰρ ἦν ὁ Τιβέριος εὔνους αὐτῷ διαφερόντως· διὸ καὶ μεγάλα συνεβάλλετο πρὸς τὸ καθικέσθαι καὶ κτήσασθαι τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ. (5) Ὁ δὲ Δημήτριος, τυχὼν τῆς προειρημένης ἀφορμῆς, εὐθέως εἰς τὴν Ῥώμην ἔπεμπε πρεσβευτὰς, στέφανόν τε κομίζοντας, καὶ τὸν αὐτόχειρα τοῦ Γναΐου γεγονότα, καὶ σὺν τούτοις τὸν κριτικὸν Ἰσοκράτην.

II.

RES ANNI VRBIS DXCIV.

(I.) *Legationes Ariarathis, et Attali.*

V. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἧκον παρὰ Ἀριαράθου πρέσβεις, στέφανόν τε κομίζοντες ἀπὸ μυρίων χρυσῶν, καὶ διασαφοῦντες τὴν τοῦ βασιλέως προαίρεσιν, ἣν ἔχει πρὸς τὰ Ῥωμαίων πράγματα· (2) καὶ τούτων μάρτυρας ἐπέμποντο τοὺς περὶ τὸν Τιβέριον. (3) Ὧν ἀνθομολογησαμένων, ἡ σύγκλητος τὸν στέφανον ἀπεδέξατο μετὰ μεγάλης χάριτος, καὶ τὰ μέγιστα τῶν παρ᾽ αὐτῇ νομιζομένων δώρων ἀντἀπέστειλε, τόν τε σκηπίωνα καὶ τὸν ἐλεφάντινον δίφρον. (4) Τούτους μὲν ἐξαυτῆς ἔτι πρὸ τοῦ χειμῶνος ἀπέλυσεν ἡ σύγκλητος. (5) Μετὰ δὲ τούτους Ἀττάλου παραγενηθέντος, ἤδη τῶν ὑπάτων τὰς ἀρχὰς εἰληφότων· καὶ τῶν Γαλατῶν αὐτοῦ κατηγορησάντων, οὓς ἀπέσταλκε Προυσίας, καὶ πλειόνων ἑτέρων ἀπὸ τῆς Ἀσίας· (6) διακούσασα πάντων ἡ σύγκλητος, οὐ μόνον ἀπέλυσε τῶν διαβολῶν τὸν Ἄτταλον, ἀλλὰ καὶ προσαυξήσασα τοῖς φιλανθρώποις ἐξαπέστειλε. (7) Καθ᾽ ὅσον γὰρ ἀπηλλοτρίωτο τοῦ βασιλέως, καὶ διεφέρετο πρὸς τὸν Εὐμένη, κατὰ τοσοῦτον ἐφιλοποιεῖτο καὶ συνηῦξε τὸν Ἄτταλον.

(II.) *Legatio* DEMETRII, *tradens Senatui interfectorem Cn. Octavii et Isocratem Grammaticum.*

VI. Ἧκον καὶ παρὰ τοῦ Δημητρίου τοῦ βασιλέως πρέσβεις, οἱ περὶ τὸν Μηνόχαριν, στέφανον ἀπὸ μυρίων χρυσῶν τῇ Ῥώμῃ κομίζοντες, ἅμα δὲ καὶ τὸν προσενέγκαντα τῷ Ἰναΐῳ τὰς χεῖρας ἄγοντες. (2) Ἡ δὲ σύγκλητος ἐπὶ πολὺν μὲν χρόνον διηπόρησε περὶ τούτων, πῶς δεῖ χρήσασθαι τοῖς πράγμασιν. (3) ὅμως δὲ προσεδέξατο καὶ τοὺς πρεσβευτὰς καὶ τὸν στέφανον· τούς γε μὴν ἀγομένους ἀνθρώπους οὐ προσεδέξατο. (4) καίτοι γε Δημήτριος οὐ μόνον τὸν Λεπτίνην ἀπέστειλε, τὸν αὐτόχειρα τοῦ Γναΐου γενόμενον· ἀλλὰ καὶ τὸν Ἰσοκράτην. (5) Οὗτος δὲ ἦν μὲν γραμματικὸς, τῶν τὰς ἀκροάσεις ποιουμένων· φύσει δὲ ὢν λάλος καὶ πέρπερος καὶ κατακορὴς, προσέκοπτε μὲν καὶ τοῖς Ἕλλησιν, ἅτε καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀλκαῖον ἐν ταῖς συγκρίσεσιν ἐπιδεξίως σκωπτόντων αὐτὸν, καὶ διαχλευαζόντων. (6) Παραγενόμενος δὲ εἰς τὴν Συρίαν, καὶ καταφρονήσας τῶν ἀνθρώπων, οὐκ ἠρκεῖτο περὶ τῶν ἰδίων ἐπιτηδευμάτων ποιούμενος τοὺς λόγους· (7) ἀλλὰ καὶ πραγματικὰς ἀποφάσεις ἐξέβαλε, φάσκων, δίκαια πεπονθέναι τὸν Γνάϊον, δεῖν δὲ καὶ τοὺς ἄλλους πρεσβευτὰς ἀπολωλέναι, πρὸς τὸ μηδὲ τὸν ἀγγελοῦντα καταλειφθῆναι τοῖς Ῥωμαίοις τὸ γεγονὸς, ἵνα παύσωνται τῶν ὑπερηφάνων ἐπιταγμάτων καὶ τῆς

ἀναιδοῦς ἐξουσίας. (8) Τοιαῦτα μὲν οὖν ῥιψολογῶν ἐνέπεσεν εἰς τὴν προειρημένην ἀτυχίαν.

VII. Ἐγένετο δέ τι περὶ τοὺς προειρημένους ἄξιον μνήμης. (2) Ὁ μὲν γὰρ Λεπτίνης, μετὰ τὸ προσενέγκαι Γναΐῳ τὰς χεῖρας, εὐθέως ἐν τῇ Λαοδικείᾳ περιήει, φανερῶς φάσκων, δίκαια πεποιηκέναι τὸν Γνάϊον, καὶ μετὰ τῆς τῶν θεῶν γνώμης ταῦτα πεπραχέναι. (3) Τοῦ δὲ Δημητρίου παραλαβόντος τὰ πράγματα, προσεπορεύετο τῷ βασιλεῖ, παρακαλῶν αὐτὸν, μὴ δεδιέναι τὸν Γναΐου φόνον, μηδὲ βουλεύεσθαι μηδὲν δυσχερὲς κατὰ τῶν Λαοδικέων· (4) αὐτὸς γὰρ εἰς τὴν Ῥώμην πορεύσεσθαι, καὶ διδάξειν τὴν σύγκλητον, ὅτι μετὰ τῆς τῶν θεῶν γνώμης ταῦτα πεποίηκεν. (5) Καὶ πέρας, διὰ τὴν ἑτοιμότητα καὶ προθυμίαν, οὗτος μὲν ἄνευ δεσμῶν ἤχθη καὶ φυλακῆς. (6) Ὁ δὲ Ἰσοκράτης, ἐμπεσὼν εἰς τὴν αἰτίαν, ὁλοσχερῶς παρεξέστη τῇ διανοίᾳ. τοῦ δὲ κλοιοῦ αὐτῷ περὶ τὸν τράχηλον περιτεθέντος, καὶ τῆς ἁλύσεως, σπανίως μὲν καὶ τὴν τροφὴν προσίετο, τῆς δὲ τοῦ σώματος θεραπείας εἰς τέλος ἀπέστη. (7) Δι᾽ ὃ καὶ παρεγένετο εἰς τὴν Ῥώμην θέαμα θαυμάσιον, εἰς ὃν ἀποβλέψας ἄν τις ὁμολογήσειε, διότι καὶ κατὰ σῶμα καὶ κατὰ ψυχὴν οὐδέν ἐστιν ἀνθρώπου φοβερώτερον, ὅταν ἅπαξ ἀποθηριωθῇ. (8) ἥ τε γὰρ ὄψις ἐκτόπως ἦν αὐτοῦ φοβερὰ καὶ θηριώδης, ὡς ἀνθρώπου πλεῖον ἐνιαυτοῦ μὴ τὸν ῥύπον, μὴ τοὺς ὄνυχας, μὴ τὰς τρίχας ἀφῃρημένου· (9) τά τε κατὰ τὴν διά-

νοιαν ἐκ τῆς τῶν ὀμμάτων ἐμφάσεως καὶ κινήσεως τοιαύτην ἐποιεῖτο τὴν φαντασίαν, ὥστε τὸν θεασάμενον πρὸς πᾶν ζῶον ἑτοιμότερον ἂν προσελθεῖν, ἢ πρὸς ἐκεῖνον. (10) Ὁ δὲ Λεπτίνης μένων ἐπὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς προαιρέσεως, εἴς τε τὴν σύγκλητον ἕτοιμος ἦν εἰσπορεύεσθαι, πρός τε τοὺς ἐντυγχάνοντας ἁπλῶς ἀνθωμολογεῖτο περὶ τῆς πράξεως, καὶ προσδιωρίζετο, μηδὲν αὐτῷ δυσχερὲς ἀπαντήσειν ὑπὸ Ῥωμαίων· καὶ τέλος εὐστόχησε τῆς ἐλπίδος. (11) Ἡ γὰρ σύγκλητος, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὑπολαβοῦσα, διότι δόξει τοῖς πολλοῖς ἔχειν τοῦ φόνου δίκην, ἐὰν τοὺς αἰτίους παραλαβοῦσα τιμωρήσηται, τούτους μὲν οὐ προσεδέξατο, * μικροῦ δεῖν· (12) ἐτήρει δὲ τὴν αἰτίαν ἀκέραιον, ὥστ᾽ ἔχειν ἐξουσίαν, ὅτε βουληθείη, χρήσασθαι τοῖς ἐγκλήμασι. (13) Διὸ καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἔδωκε τοιαύτην τῷ Δημητρίῳ, διότι τεύξεται τῶν φιλανθρώπων, ἐὰν τὸ ἱκανὸν ποιῇ τῇ συγκλήτῳ κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐξουσίαν.

---

(14) Ἧκον δὲ καὶ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν πρέσβεις οἱ περὶ Ξένωνα καὶ Τηλεκλῆν, ὑπὲρ τῶν κατῃτιαμένων, καὶ μάλιστα τοῦ Πολυβίου καὶ τοῦ Στρατίου χάριν. (15) τοὺς μὲν γὰρ πλείστους σχεδὸν ἅπαντας ὁ χρόνος ἤδη καταναλώκει, τούς γε δὴ καὶ μνήμης ἀξίους. (16) Παρῆσαν δ᾽ οἱ πρέσβεις, ἐντολὰς ἔχοντες ἁπλῶς ἀξιωματικάς, χάριν τοῦ πρὸς μηδὲν ἀντιφιλονεικεῖν τῇ συγκλήτῳ. (17) Εἰσπορευθέντων δὲ καὶ ποιησαμένων τοὺς ἁρμόζοντας λόγους,

οὐδ' ὡς οὐδὲν ἠνύσθη· τὸ δ' ἐναντίον ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ, μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων.

(III.) L. AEMILII *obitus.*
SCIPIONIS *Aemiliani juvenilis aetas.*

VIII. Τὸ μέγιστον καὶ κάλλιστον σημεῖον τῆς Λευκίου Αἰμιλίου προαιρέσεως, μεταλλάξαντος τὸν βίον ἐγένετο πᾶσιν ἔκδηλον. (2) Οἷος γὰρ ὁ τρόπος ζῶντος αὐτοῦ ἐδοξάζετο, τοιοῦτος εὑρέθη ὁ βίος μεταλλάξαντος· ὃ μέγιστον εἴποι τις ἂν ὑπάρχειν τεκμήριον ἀρετῆς. (3) Ὁ γὰρ πλεῖστον μὲν τῶν κατ' αὐτὸν ἐξ Ἰβηρίας χρυσὸν εἰς τὴν Ῥώμην μετενηνοχὼς, μεγίστων δὲ θησαυρῶν κύριος γενόμενος ἐν Μακεδονίᾳ, πλείστης δὲ περὶ τὰ προειρημένα τετευχὼς ἐξουσίας· (4) τοσοῦτον ἀπέλιπε τὸν ἴδιον βίον, ὥστε μὴ δύνασθαι τὴν φέρνην τῇ γυναικὶ διαλῦσαι πᾶσαν ἐκ τῶν ἐπίπλων, εἰ μὴ τῶν ἐγγείων τινὰς προσαπέδοντο κτήσεων. ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς πρὸ τούτων εἰρήκαμεν. (5) Ἐξ ὧν εἴποι τις ἂν καταλελῦσθαι τὴν δόξαν τῶν θαυμαζομένων παρὰ τοῖς Ἕλλησι περὶ τοῦτο τὸ μέρος ἀνδρῶν. (6) Εἰ γὰρ τὸ, διδομένων χρημάτων ἐπὶ τῷ τοῦ διδόντος συμφέροντι, τούτων ἀπέχεσθαι θαυμαστόν ἐστιν, ὃ λέγεται γεγονέναι περί τε τὸν Ἀθηναῖον Ἀριστείδην, καὶ περὶ τὸν Θηβαῖον Ἐπαμινώνδαν· (7) τὸ, κύριον γενόμενον αὐτὸν ἁπάσης τῆς βασιλείας, καὶ λαβόντα τὴν ἐξουσίαν, ὡς βούλεται, χρήσασθαι, μηδενὸς ἐπιθυμῆσαι, πόσῳ θαυμαστότερόν ἐστιν;

(8) *Εἰ δ' ἀπίστῳ τὸ λεγόμενον δόξει ἐοικέναι τισὶν, ἐκεῖνο δεῖ λαμβάνειν ἐν νῷ, διότι σαφῶς ὁ γράφων ᾔδει, μάλιστα Ῥωμαίους ἀναληψομένους εἰς τὰ χεῖρας τὰ βιβλία ταῦτα, διὰ τὸ τὰς ἐπιφανεστάτας καὶ τὰς πλείστας αὐτῶν πράξεις ἐν τούτοις περιέχεσθαι· (9) παρ' οἷς οὔτ' ἀγνοεῖσθαι ταῦτα δυνατὸν, οὔτε συγγνώμης τεύξεσθαι τὸν ψευδολόγον εἰκός. (10) διόπερ οὐδεὶς ἂν ἑκὼν εἰς πρόδηλον ἀπιστίαν καὶ καταφρόνησιν ἔδωκεν αὑτόν. (11) Καὶ τοῦτο μνημονεύεσθαι παρ' ὅλην τὴν πραγματείαν ἡμῖν, ὅταν τι παράδοξον δοκῶμεν λέγειν περὶ Ῥωμαίων.*

IX. *Τῆς δὲ κατὰ τὴν διήγησιν ἐφόδου καὶ τῶν καιρῶν ἐφεστηκότων ἡμᾶς ἐπὶ τὴν οἰκίαν ταύτην, βούλομαι τὸ κατὰ τὴν προτέραν βίβλον ἐν ἐπαγγελίᾳ καταλειφθὲν συνεκπληρῶσαι τῶν φιληκόων ἕνεκα. (2) προϋπεσχόμην γὰρ διηγήσασθαι, διὰ τί καὶ πῶς ἐπὶ τοσοῦτο προέκοψε, καὶ θᾶττον ἢ καθῆκεν ἐξέλαμψεν ἡ τοῦ Σκιπίωνος ἐν τῇ Ῥώμῃ δόξα· (3) σὺν δὲ τούτῳ, πῶς ἐπὶ τοσοῦτον αὐξηθῆναι συνέβη τῷ Πολυβίῳ τὴν πρὸς τὸν προειρημένον φιλίαν καὶ συνήθειαν, ὥστε μὴ μόνον ἕως τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπιδιατεῖναι τὴν περὶ αὐτῶν φήμην, ἀλλὰ καὶ τοῖς ποῤῥωτέρω γνώριμον γενέσθαι τὴν αἵρεσιν καὶ συμπεριφορὰν αὐτῶν. (4) Διότι μὲν οὖν ἡ καταρχὴ τῆς συστάσεως ἐγενήθη τοῖς προειρημένοις ἔκ τινος χρήσεως βιβλίων καὶ τῆς περὶ τούτων λαλιᾶς, δεδηλώκαμεν. (5) Προβαινούσης δὲ τῆς συνηθείας καὶ τῶν ἀνακεκλημένων ἐκπεμπομένων ἐπὶ τὰς πό-*

λεις, διέπεσαν ὅ τε Φάβιος καὶ ὁ Σκιπίων, οἱ τοῦ Λευκίου νεανίσκοι, πρὸς τὸν στρατηγὸν, μεῖναι τὸν Πολύβιον ἐν τῇ Ῥώμῃ. (6) Γενομένου δὲ τούτου, καὶ τῆς συμπεριφορᾶς ἐπὶ πολὺ προκοπτούσης, ἐγένετο συγκύρημά τι τοιοῦτον. (7) Ἐκπορευομένων γάρ ποτε κατὰ ταὐτὸ πάντων ἐκ τῆς οἰκίας τῆς τοῦ Φαβίου, συνέβη, τὸν μὲν Φάβιον ἐπὶ τὴν ἀγορὰν ἀπονεῦσαι, τὸν δὲ Πολύβιον ἐπὶ θάτερα μετὰ τοῦ Σκιπίωνος. (8) Προαγόντων δ' αὐτῶν, ὁ Πόπλιος ἡσυχῇ καὶ πράως τῇ φωνῇ φθεγξάμενος, καὶ τῷ χρώματι γενόμενος ἐνερευθὴς, (9) Τί δὲ, φησὶν, ὦ Πολύβιε, δύω τρώγομεν ἀδελφοὶ, καὶ διαλέγῃ συνεχῶς καὶ πάσας τὰς ἐρωτήσεις καὶ τὰς ἀποφάσεις ποιῇ πρὸς ἐκεῖνον, ἐμὲ δὲ παραπέμπεις; (10) ἢ δῆλον, ὅτι καὶ σὺ περὶ ἐμοῦ τὴν αὐτὴν ἔχεις διάληψιν, ἣν καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας ἔχειν πυνθάνομαι. (11) δοκῶ γὰρ εἶναι πᾶσιν ἡσύχιός τις καὶ νωθρὸς, ὡς ἀκούω, καὶ πολὺ κεχωρισμένος τῆς Ῥωμαϊκῆς αἱρέσεως καὶ πράξεως, ὅτι κρίσεις οὐχ αἱροῦμαι λέγειν. (12) τὴν δ' οἰκίαν οὔ φασι τοιοῦτον ζητεῖν προστάτην, ἐξ ἧς ὁρμῶμαι, τὸ δ' ἐναντίον· ὃ καὶ μάλιστά με λυπεῖ.

X. Ὁ δὲ Πολύβιος, ξενισθεὶς τῇ τοῦ μειρακίου καταρχῇ τῶν λόγων, οὐ γὰρ εἶχε πλέον ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα τότε· (2) Μὴ πρὸς θεῶν, Σκιπίων, ἔφη, μηδὲ λέγε ταῦτα, μηδ' ἐν νῷ λάμβανε τὸ παράπαν. (3) οὐδὲ γὰρ καταγινώσκων οὔτε παραπέμπων ἐγώ σε ποιῶ τοῦτο, πολλοῦ γε δεῖ· ἀλλὰ τῷ πρεσβύτε-

ρον εἶναι τὸν ἀδελφὸν, ἔν τε ταῖς ὁμιλίαις ἄρχομαι ἀπ᾿ ἐκείνου, καὶ λήγω πάλιν εἰς ἐκεῖνον ἐν ταῖς ἀποφάσεσι καὶ συμβουλίαις, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀπερείδομαι, δοκῶν καὶ σὲ τῆς αὐτῆς μετέχειν γνώμης. (4) Ἐκεῖνό σου γε μὴν ἄγαμαι νῦν ἀκούων, ὅτι δοκεῖ σοι * τὸ πραΰτερον εἶναι τοῦ καθήκοντος τοῖς ἐκ ταύτης τῆς οἰκίας ὁρμωμένοις· δῆλος γὰρ εἶ διὰ τούτων μέγα φρονῶν. (5) Ἐγὼ δὲ κἂν αὐτὸς ἡδέως σοι συνεπιδοίην ἐμαυτὸν, καὶ συνεργὸς γενοίμην εἰς τὸ καὶ λέγειν τι καὶ πράττειν ἄξιον τῶν προγόνων. (6) περὶ μὲν γὰρ τὰ μαθήματα, περὶ ἃ νῦν ὁρῶ σπουδάζοντας ὑμᾶς καὶ φιλοτιμουμένους, οὐκ ἀπορήσετε τῶν συνεργησόντων ὑμῖν ἑτοίμως, καὶ σοὶ κἀκείνῳ. (7) πολὺ γὰρ δή τι φῦλον ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἐπιῤῥέον ὁρῶ κατὰ τὸ παρὸν τῶν τοιούτων ἀνθρώπων. (8) Εἰς δὲ τὰ λυποῦντά σε νῦν, καθὼς φῄς, δοκῶ μηδένα συναγωνιστὴν καὶ συνεργὸν ἄλλον εὑρεῖν ἂν ἡμῶν ἐπιτηδειότερον. (9) Ἔτι δὲ ταῦτα λέγοντος τοῦ Πολυβίου, λαβόμενος ἀμφοτέραις χερσὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ, καὶ πιέσας ἐμπαθῶς· Εἰ γὰρ ἐγὼ ταύτην, φησὶν, ἴδοιμι τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ, σύμπαντα τἄλλα δεύτερα θέμενος, ἐμοὶ προσέξεις τὸν νοῦν, καὶ μετ᾿ ἐμοῦ συμβιώσεις. (10) δόξω γὰρ αὐτόθεν εὐθέως ἐμαυτῷ καὶ τῆς οἰκίας ἄξιος εἶναι καὶ τῶν προγόνων. (11) Ὁ δὲ Πολύβιος τὰ μὲν ἔχαιρε, θεωρῶν τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ μειρακίου, τὰ δὲ διηπορεῖτο, λαμβάνων ἐν νῷ τὴν ὑπεροχὴν τῆς οἰκίας καὶ τὴν εὐκαιρίαν τῶν ἀνδρῶν. (12)

Πλὴν ἀπό γε ταύτης τῆς ἀνθομολογήσεως οὐκέτι τὸ μειράκιον ἐχωρίσθη τοῦ Πολυβίου, πάντα δ' ἦν αὐτῷ δεύτερα τῆς ἐκείνου συμπεριφορᾶς.

XI. *Ἀπὸ δὲ τούτων τῶν καιρῶν λοιπὸν ἤδη κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων πεῖραν αὐτῶν διδόντες ἀλλήλοις, εἰς πατρικὴν καὶ συγγενικὴν ἦλθον αἵρεσιν καὶ φιλοστοργίαν πρὸς ἀλλήλους.* (2) *Πρώτη δέ τις ἐνέπεσεν ὁρμὴ καὶ ζῆλος τῶν καλῶν, τὸ τὴν ἐπὶ σωφροσύνῃ δόξαν ἀναλαβεῖν, καὶ παραδραμεῖν ἐν τούτῳ τῷ μέρει τοὺς κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ὑπάρχοντας.* (3) *ὧν δὲ μέγος οὗτος καὶ δυσεφικτὸς ὁ στέφανος, εὐθήρατος ἦν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ διὰ τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον ὁρμὴν τῶν πλείστων.* (4) *Οἱ μὲν γὰρ εἰς ἐρωμένους τῶν νέων, οἱ δ' εἰς ἑταίρας ἐξεκέχυντο, πολλοὶ δὲ εἰς ἀκροάματα καὶ πότους καὶ τὴν ἐν τούτοις πολυτέλειαν, ταχέως ἡρπακότες ἐν τῷ Περσικῷ πολέμῳ τὴν τῶν Ἑλλήνων εἰς τοῦτο τὸ μέρος εὐχέρειαν.* (5) *καὶ τηλικαύτη τις ἐνεπεπτώκει περὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ἀκρασία τοῖς νέοις, ὥστε πολλοὺς μὲν ἐρώμενον ἠγορακέναι ταλάντου.* (6) *Συνέβη δέ, τὴν παροῦσαν αἵρεσιν οἷον ἐκλάμψαι κατὰ τοὺς νῦν λεγομένους καιρούς, πρῶτον μὲν διὰ τό, καταλυθείσης τῆς ἐν Μακεδονίᾳ βασιλείας, δοκεῖν ἀδήριτον αὐτοῖς ὑπάρχειν τὴν περὶ τῶν ὅλων ἐξουσίαν·* (7) *ἔπειτα διὰ τὸ πολλὴν ἐπίφασιν γενέσθαι τῆς εὐδαιμονίας περί τε τοὺς κατ' ἰδίαν βίους καὶ περὶ τὰ κοινά, τῶν ἐκ Μακεδονίας μετακομισθεισῶν εἰς τὴν Ῥώμην χορη-*

γιῶν. (8) Πλὴν ὅ γε Σκιπίων, ὁρμήσας ἐπὶ τὴν ἐναντίαν ἀγωγὴν τοῦ βίου, καὶ πάσαις ταῖς ἐπιθυμίαις ἀντιταξάμενος, καὶ κατὰ πάντα τρόπον ὁμολογούμενον καὶ σύμφωνον ἑαυτὸν κατασκευάσας κατὰ τὸν βίον, ἐν ἴσως πέντε τοῖς πρώτοις ἔτεσι πάνδημον ἐποιήσατο τὴν ἐπ' εὐταξίᾳ καὶ σωφροσύνῃ δόξαν. (9) Μετὰ δὲ ταῦτα κατὰ τὸ συνεχὲς ὥρμησεν ἐπὶ τὸ περὶ τὰ χρήματα μεγαλοψυχίᾳ καὶ καθαρότητι διενεγκεῖν τῶν ἄλλων. (10) Πρὸς δὲ τοῦτο τὸ μέρος καλὴν μὲν ὑποδοχὴν εἶχε τὴν μετὰ τοῦ κατὰ φύσιν πατρὸς συμβίωσιν, καλὰς δ' ἐκ φύσεως ὁρμὰς αὐτὸς ἐπὶ τὸ δέον· πολλὰ δὲ αὐτῷ καὶ ταυτόματον συνήργησε πρὸς τὴν ἐπιβολὴν ταύτην.

XII. Πρώτη μὲν γὰρ αὐτῷ μετήλλαξε τὸν βίον ἡ τοῦ κατὰ θέσιν πατρὸς μήτηρ, ἥτις ἦν ἀδελφὴ μὲν τοῦ κατὰ φύσιν πατρὸς αὐτοῦ Λευκίου, γυνὴ δὲ τοῦ κατὰ θέσιν πάππου Σκιπίωνος, τοῦ μεγάλου προσαγορευθέντος. (2) ταύτης ἀπολιπούσης οὐσίαν μεγάλην, κληρονόμος ὤν, πρῶτον ἐν τούτοις ἔμελλε πεῖραν δώσειν τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως. (3) Συνέβαινε δὲ, τὴν Αἰμιλίαν, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῇ προειρημένῃ γυναικὶ, μεγαλομερῆ τὴν περίστασιν ἔχειν ἐν ταῖς γυναικείαις ἐξόδοις, ἅτε συνηκμακυῖαν τῷ βίῳ καὶ τῇ τύχῃ τῇ Σκιπίωνος. (4) χωρὶς γὰρ τοῦ περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ἀπήνην κόσμου, καὶ τὰ κανᾶ, καὶ τὰ ποτήρια, καὶ τἄλλα τὰ πρὸς τὴν θυσίαν, ποτὲ μὲν ἀργυρᾶ, ποτὲ δὲ χρυσᾶ, πάντα συνεξηκολούθει κατὰ τὰς ἐπιφανεστάτας ἐξόδους αὐτῇ.

(5) τό τε τῶν παιδίσκων καὶ τὸ τῶν οἰκετῶν τῶν παρεπομένων πλῆθος ἀκόλουθον ἦν τούτοις. (6) Ταύτην δὴ τὴν περικοπὴν ἅπασαν εὐθέως μετὰ τὸν τῆς Αἰμιλίας τάφον ἐδωρήσατο τῇ μητρί· ᾗ συνέβαινε, κεχωρίσθαι μὲν ἀπὸ τοῦ Λευκίου πρότερον ἤδη χρόνοις πολλοῖς, τὴν δὲ τοῦ βίου χορηγίαν ἐλλειπεστέραν ἔχειν τῆς κατὰ τὴν εὐγένειαν φαντασίας. (7) Διὸ τὸν προτοῦ χρόνον ἀνακεχωρηκυίας αὐτῆς ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐξόδων, τότε κατὰ τύχην οὔσης ἐπιφανοῦς καὶ πανδήμου θυσίας, ἐκπορευομένης αὐτῆς ἐν τῇ τῆς Αἰμιλίας περικοπῇ καὶ χορηγίᾳ, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τῶν ὀρεοκόμων καὶ τοῦ ζεύγους καὶ τῆς ἀπήνης τῆς αὐτῆς ὑπαρχούσης· (8) συνέβη, τὰς γυναῖκας, θεωμένας τὸ γεγονὸς, ἐκπλήττεσθαι τὴν τοῦ Σκιπίωνος χρηστότητα καὶ μεγαλοψυχίαν, καὶ πάσας προτεινούσας τὰς χεῖρας εὔχεσθαι τῷ προειρημένῳ πολλὰ καὶ ἀγαθά. (9) Τοῦτο δὲ πανταχῇ μὲν ἂν εἰκότως φαίνοιτο καλὸν, ἐν δὲ Ῥώμῃ καὶ θαυμαστόν. ἁπλῶς γὰρ οὐδεὶς οὐδενὶ δίδωσι τῶν ἰδίων ὑπαρχόντων ἑκὼν οὐδέν. (10) Πρώτη μὲν οὖν αὕτη καταρχὴ τῆς ἐπὶ καλοκἀγαθίᾳ φήμης αὐτῷ συνεκύρησε, καὶ μεγάλην ἐποίησε προκοπὴν, ἅτε τοῦ τῶν γυναικῶν γένους καὶ λάλου καὶ κατακόρου ὄντος, ἐφ᾽ ὅ τι ἂν ὁρμήσῃ.

XIII. Μετὰ δὲ ταῦτα ταῖς Σκιπίωνος μὲν τοῦ μεγάλου θυγατράσιν, ἀδελφαῖς δὲ τοῦ κατὰ θέσιν πατρὸς, * λαβόντος, αὐτὸν ἔδει τὴν ἡμίσειαν ἀποδοῦναι τῆς φέρνης. (2) Ὁ γὰρ πατὴρ συνέθετο μὲν

ἑκατέρᾳ τῶν θυγατέρων ν΄ τάλαντα δώσειν. (3) τούτων δὲ τὸ μὲν ἥμισυ παραχρῆμα τοῖς ἀνδράσιν ἔδωκεν ἡ μήτηρ, τὸ δ' ἥμισυ κατέλειπεν ἀποθνήσκουσα προσοφειλόμενον. (4) ὅθεν ἔδει τὸν Σκιπίωνα διαλύειν τοῦτο τὸ χρέος ταῖς τοῦ πατρὸς ἀδελφαῖς. (5) Κατὰ δὲ τοὺς Ῥωμαίων νόμους δέον ἐν τρισὶν ἔτεσιν ἀποδοῦναι τὰ προσοφειλόμενα χρήματα τῆς φέρνης ταῖς γυναιξὶ, προδοθέντων πρώτων τῶν ἐπίπλων εἰς δέκα μῆνας κατὰ τὸ παρ' ἐκείνοις ἔθος· (6) εὐθέως ὁ Σκιπίων συνέταξε τῷ τραπεζίτῃ, τῶν κ΄ καὶ ε΄ ταλάντων ἑκατέρᾳ ποιήσασθαι τὴν ἀνταπόδοσιν ἐν τοῖς δέκα μησί. (7) Τοῦ δὲ Τιβερίου καὶ τοῦ Νασικᾶ Σκιπίωνος, οὗτοι γὰρ ἦσαν ἄνδρες τῶν προειρημένων γυναικῶν, ἅμα τῷ διελθεῖν τοὺς δέκα μῆνας προσπορευομένων πρὸς τὸν τραπεζίτην, καὶ πυνθανομένων, εἴ τι συντέτακτο Σκιπίων αὐτῷ περὶ τῶν χρημάτων, κἀκείνου κελεύοντος αὐτοὺς κομίζεσθαι, καὶ ποιοῦντος τὴν διαγραφὴν ἑκατέρῳ τῶν εἴκοσι καὶ πέντε ταλάντων· (8) ἀγνοεῖν αὐτὸν ἔφασαν, δεῖν γὰρ αὐτοὺς οὐ πᾶν κατὰ τὸ παρὸν, ἀλλὰ τὸ τρίτον μέρος κομίζεσθαι κατὰ τοὺς νόμους. (9) τοῦ δὲ φάσκοντος, οὕτως αὐτῷ συντεταχέναι τὸν Σκιπίωνα· διαπιστήσαντες προῆγον ἐπὶ τὸν νεανίσκον, διειληφότες ἐκεῖνον ἀγνοεῖν. καὶ τοῦτ' ἔπασχον οὐκ ἀλόγως. (10) Οὐ γὰρ οἷον πεντήκοντα τάλαντα δοίη τις ἂν ἐν Ῥώμῃ πρὸ τριῶν ἐτῶν, ἀλλ' οὐδὲ τάλαντον ἓν πρὸ τῆς τεταγμένης ἡμέρας. (11) τοιαύτη τίς ἐστι καὶ τηλικαύτη παρὰ πάντας

ἅμα μὲν ἀκρίβεια περὶ τὸ διάφορον, ἅμα δὲ λυσιτέλεια περὶ τὸν χρόνον. (12) Οὐ μὴν, ἀλλὰ προςπορευθέντων αὐτῶν, καὶ πυνθανομένων, πῶς τῷ τραπεζίτῃ συντέταχε· τοῦ δ' εἰπόντος, ἀποδοῦναι πᾶν τὸ χρῆμα ταῖς ἀδελφαῖς· ἀγνοεῖν αὐτὸν ἔφασαν, ἅμα τὸ κηδεμονικὸν ἐμφανίζοντες. (13) ἐξεῖναι γὰρ αὐτῷ κατὰ τοὺς νόμους χρῆσθαι τοῖς διαφόροις ἱκανὸν ἔτι χρόνον. (14) Ὁ δὲ Σκιπίων ἔφη, ἀγνοεῖν τούτων οὐδέν· ἀλλὰ πρὸς μὲν τοὺς ἀλλοτρίους τὴν ἐκ τῶν νόμων ἀκρίβειαν τηρεῖν, τοῖς δὲ συγγενέσι καὶ φίλοις ἁπλῶς χρῆσθαι καὶ γενναίως κατὰ δύναμιν. (15) διὸ παραλαμβάνειν αὐτοὺς ἐκέλευε πᾶν τὸ χρῆμα παρὰ τοῦ τραπεζίτου. (16) Οἱ δὲ περὶ τὸν Τιβέριον ταῦτ' ἀκούσαντες, ἐπανῆγον σιωπῶντες· καταπεπληγμένοι μὲν τὴν τοῦ Σκιπίωνος μεγαλοψυχίαν, κατεγνωκότες δὲ τῆς αὐτῶν μικρολογίας, καίπερ ὄντες οὐδενὸς δεύτεροι Ῥωμαίων.

XIV. Μετὰ δ' ἔτη δύο μεταλλάξαντος τοῦ κατὰ φύσιν πατρὸς αὐτοῦ Λευκίου, καὶ καταλιπόντος κληρονόμους τῆς οὐσίας αὐτόν τε καὶ τὸν ἀδελφὸν Φάβιον, καλόν τι καὶ μνήμης ἄξιον ἐποίησεν. (2) Ὁ γὰρ Λεύκιος, ὑπάρχων ἄτεκνος, διὰ τὸ τοὺς μὲν εἰς ἑτέρας οἰκίας ἐκδεδόσθαι, τοὺς δ' ἄλλους υἱοὺς, οὓς ἔτρεφε διαδόχους αὐτοῦ καὶ τοῦ γένους, πάντας μετηλλαχέναι, τούτοις ἀπέλιπε τὴν οὐσίαν. (3) Ὁ δὲ Σκιπίων, θεωρῶν αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν καταδεέστερον ὄντα τοῖς ὑπάρχουσιν, ἐξεχώρησε πάντων τῶν ὑπαρχόντων, οὔσης τῆς ὅλης τιμήσεως ὑπὲρ ἑξή-

κοντα τάλαντα, διὰ τὸ μέλλειν οὕτως ἴσον ὑπάρχειν αὐτῷ κατὰ τὴν οὐσίαν τὸν Φάβιον. (4) Γενομένου δὲ τούτου περιβοήτου, προσέθηκεν ἕτερον τούτῳ δεῖγμα τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως ἐμφανέστερον. (5) Βουλομένου γὰρ τἀδελφοῦ μονομαχίας ἐπὶ τῷ πατρὶ ποιεῖν, οὐ δυναμένου δὲ δέξασθαι τὴν δαπάνην διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀναλισκομένων χρημάτων· καὶ ταύτης τὴν ἡμίσειαν εἰσήνεγκεν ὁ Σκιπίων ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας. (6) ἔστι δ' οὐκ ἐλάττων ἡ σύμπασα τριάκοντα ταλάντων, ἐάν τις μεγαλομερῶς ποιῇ. (7) * φήμης περὶ αὐτοῦ διδομένης, μετήλλαξεν ἡ μήτηρ. (8) Ὁ δὲ τοσοῦτον ἀπέσχετο τοῦ κομίσασθαι ὧν πρότερον ἐδωρήσατο, περὶ ὧν ἀρτίως εἶπον, ὥστε καὶ ταῦτα καὶ τὴν λοιπὴν οὐσίαν τὴν τῆς μητρὸς ἅπασαν ἀπέδωκε ταῖς ἀδελφαῖς, ἧς οὐδὲν αὐταῖς προσῆκε κατὰ τοὺς νόμους. (9) διὸ πάλιν τῶν ἀδελφῶν παραλαβουσῶν τὸν ἐν ταῖς ἐξόδοις κόσμον καὶ τὴν περίστασιν τὴν τῆς Αἰμιλίας, πάλιν ἐκαινοποιήθη τὸ μεγαλόψυχον καὶ φιλοίκειον τῆς τοῦ Σκιπίωνος προαιρέσεως. (10) Ταῦτα μὲν οὖν προκατεσκευασμένος ἐκ τῆς πρώτης ἡλικίας Πόπλιος Σκιπίων, προῆλθε πρὸς τὸ φιλοδοξεῖν σωφροσύνῃ καὶ καλοκἀγαθίᾳ. (11) εἰς ἣν ἴσως ἑξήκοντα τάλαντα δαπανήσας, τοσαῦτα γὰρ ἦν προέμενος τῶν ἰδίων, ὁμολογουμένην ἔσχε τὴν ἐπὶ καλοκἀγαθίᾳ φήμην· οὐχ οὕτω τῷ πλήθει τῶν χρημάτων τὸ προκείμενον κατεργασάμενος, ὡς τῷ καιρῷ τῆς δόσεως καὶ τῷ χειρισμῷ τῆς χάριτος. (12) Τὴν δὲ σωφροσύνην

περιεποιήσατο, δαπανήσας μὲν οὐδέν· πολλῶν δὲ καὶ ποικίλων ἡδονῶν ἀποσχόμενος, προσεκέρδανε τὴν σωματικὴν ὑγείαν καὶ τὴν εὐεξίαν· (13) ἥτις αὐτῷ παρ' ὅλον τὸν βίον παρεπομένη, πολλὰς ἡδονὰς καὶ καλὰς ἀμοιβὰς ἀπέδωκεν, ἀνθ' ὧν πρότερον ἀπέσχετο τῶν προχείρων ἡδονῶν.

XV. Λοιποῦ δ' ὄντος τοῦ κατὰ τὴν ἀνδρείαν, καὶ κυριωτάτου σχεδὸν ἐν πάσῃ μὲν πολιτείᾳ, μάλιστα δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ· μεγίστην ἔδει καὶ τὴν ἄσκησιν περὶ τοῦτο τὸ μέρος ποιήσασθαι. (2) Καλὸν μὲν οὖν τι πρὸς ταύτην τὴν ἐπιβολὴν αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς τύχης ἐγένετο συνέργημα. (3) Τῶν γὰρ ἐν Μακεδονίᾳ βασιλικῶν μεγίστην ποιουμένων σπουδὴν περὶ τὰς κυνηγεσίας, καὶ Μακεδόνων ἀνεικότων τοὺς ἐπιτηδειοτάτους τόπους πρὸς τὴν τῶν θηρίων συναγωγήν· (4) ταῦτα συνέβη τὰ χωρία τετηρῆσθαι μὲν ἐπιμελῶς, καθάπερ καὶ πρότερον, πάντα τὸν τοῦ πολέμου χρόνον, κεκυνηγῆσθαι δὲ μηδέποτε τῶν τεττάρων ἐτῶν διὰ τοὺς περισπασμούς· ᾗ καὶ θηρίων ὑπῆρχε πλήρη παντοδαπῶν. (5) Τοῦ δὲ πολέμου λαβόντος κρίσιν, ὁ Λεύκιος, καλλίστην ὑπολαμβάνων καὶ τὴν ἄσκησιν καὶ τὴν ψυχαγωγίαν ὑπάρχειν τοῖς νέοις τὴν περὶ τὰ κυνηγέσια, τούς τε κυνηγοὺς συνέστησε τοὺς βασιλικοὺς τῷ Σκιπίωνι, καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν περὶ τὰ κυνηγέσια παρέδωκε τούτῳ πᾶσαν. (6) ἧς ἐπιλαβόμενος ὁ προειρημένος, καὶ νομίσας οἱονεὶ βασιλεύειν, ἐν τούτῳ κατεγίγνετο πάντα τὸν χρόνον, ὅσον ἐπέμεινε τὸ στρατόπεδον μετὰ τὴν μάχην ἐν τῇ

Μακεδονίᾳ. (7) γενομένης δὲ μεγάλης ἐξουσίας περὶ τοῦτο τὸ μέρος, ὥστε, κατὰ τὴν ἡλικίαν ἀκμαίως ἔχοντος αὐτοῦ, καὶ κατὰ φύσιν οἰκείως διακειμένου, καθάπερ εὐγενοῦς σκύλακος ἐπίμονον αὐτοῦ συνέβη γενέσθαι τὴν περὶ τὰς κυνηγεσίας ὁρμήν· (8) διὸ καὶ, παραγενόμενος εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ προσλαβὼν τὸν τοῦ Πολυβίου πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἐνθουσιασμὸν, ἐφ' ὅσον οἱ λοιποὶ τῶν νέων περὶ τὰς κρίσεις καὶ τοὺς χαιρετισμοὺς ἐσπούδαζον, κατὰ τὴν ἀγορὰν ποιούμενοι τὴν διατριβὴν, καὶ διὰ τούτων συνιστάνειν ἑαυτοὺς ἐπειρῶντο τοῖς πολλοῖς· (9) ἐπὶ τοσοῦτον ὁ Σκιπίων, ἐπὶ ταῖς κυνηγεσίαις ἀναστρεφόμενος, καὶ λαμπρὸν ἀεί τι ποιῶν καὶ μνήμης ἄξιον, καλλίω δόξαν ἐξεφέρετο τῶν ἄλλων. (10) οἷς μὲν γὰρ οὐκ ἦν ἐπαίνου τυχεῖν, εἰ μὴ βλάψαιέν τινα τῶν πολιτῶν· ὁ γὰρ τῶν κρίσεων τρόπος τοῦτ' ἐπιφέρειν εἴωθεν. (11) ὁ δ', ἁπλῶς οὐδένα λυπῶν, ἐξεφέρετο τὴν ἐπ' ἀνδρείᾳ δόξαν πάνδημον, ἔργῳ πρὸς λόγον ἁμιλλώμενος. (12) Τοιγαροῦν ὀλίγῳ χρόνῳ τοσοῦτον παρέδραμε τοὺς καθ' αὑτὸν, ὅσον οὐδείς πω μνημονεύεται Ῥωμαίων, καίπερ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν πορευθεὶς ἐν φιλοξενίᾳ τοῖς ἄλλοις ἅπασι πρὸς τὰ Ῥωμαίων ἔθη καὶ νόμιμα.

XVI. Ἐγὼ δὲ πλείω πεποίημαι λόγον ὑπὲρ τῆς Σκιπίωνος αἱρέσεως ἐκ τῆς πρώτης ἡλικίας, ἡδεῖαν μὲν ὑπολαμβάνων εἶναι τοῖς πρεσβυτέροις, ὠφέλιμον δὲ τοῖς νέοις τὴν τοιαύτην ἱστορίαν· (2) μάλιστα δὲ, βουλόμενος πίστιν παρασκευάζειν τοῖς μέλ-

λουσι λέγεσθαι ἐν ταῖς ἑξῆς βίβλοις περὶ αὐτοῦ, πρὸς τὸ μήτε διαπορεῖν τοὺς ἀκούοντας διὰ τὸ παράδοξόν τι φανήσεσθαι τῶν συμβαινόντων μετὰ ταῦτα περὶ αὐτόν, (3) μήτ' ἀφαιρουμένους τἀνδρὸς τὰ κατὰ λόγον γεγονότα κατορθώματα τῇ τύχῃ προσάπτειν, ἀγνοοῦντας τὰς αἰτίας, ἐξ ὧν ἕκαστα συνέβη γενέσθαι, πλὴν τελέως ὀλίγων, ἃ δεῖ μόνα προσάπτειν τῇ τύχῃ καὶ ταὐτομάτῳ. (4) Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον ἡμεῖς διεληλυθότες κατὰ τὴν παρέκβασιν, αὖθις ἐπάνιμεν ἐπὶ τὴν ἐκτροπὴν τῆς ὑποκειμένης διηγήσεως.

III.

RES ANNI VRBIS DXCV?

Legatio Achaeorum et Atheniensium Romam.

XVII. *Παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἧκον πρέσβεις καὶ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν, οἱ περὶ Θεαρίδαν καὶ Στέφανον, ὑπὲρ τῶν ῥυσίων.* (2) *Τοῖς γὰρ Δηλίοις διαδοθείσης ἀποκρίσεως παρὰ Ῥωμαίων, μετὰ τὸ συγχωρηθῆναι τὴν Δῆλον τοῖς Ἀθηναίοις, αὐτοῖς μὲν ἐκχωρεῖν ἐκ τῆς νήσου, τὰ δ' ὑπάρχοντα κομίζεσθαι·* (3) *μεταστάντες εἰς Ἀχαΐαν οἱ Δήλιοι, καὶ πολιτογραφηθέντες, ἐβούλοντο τὸ δίκαιον ἐκλαβεῖν παρὰ τῶν Ἀθηναίων, κατὰ τὸ πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς σύμβολον.* (4) *Τῶν δ' Ἀθηναίων φασκόντων, μηδὲν εἶναι πρὸς αὐτοὺς τῆς δικαιοδοσίας ταύτης, ᾐτοῦντο ῥύσια τοὺς Ἀχαιοὺς οἱ Δήλιοι κατὰ τῶν Ἀθηναίων.* (5) *Ὑπὲρ*

ὧν τότε πρεσβεύσαντες, ἔλαβον ἀπόκρισιν, κυρίας εἶναι τὰς κατὰ τοὺς νόμους γεγενημένας παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς οἰκονομίας περὶ τῶν Δηλίων.

IV.
ANNO DXCVI.

Issensium et Daorsorum legatio Romam missa.

XVIII. Τῶν Ἰσσίων [καὶ τῶν Δαορσῶν] πλεονάκις πεπρεσβευκότων εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ διασαφούντων, ὅτι Δελματεῖς τὴν χώραν ἀδικοῦσι, καὶ τὰς πόλεις τὰς μετ' αὐτῶν ταττομένας· (2) αὗται δέ εἰσιν Ἐπέτιον καὶ Τραγύριον· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν Δαορσῶν ἐγκαλούντων· (3) ἐξαπέστειλεν ἡ σύγκλητος πρεσβευτὰς τοὺς περὶ Γάϊον Φάννιον, ἐποπτεύσοντας τὰ κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα, καὶ μάλιστα τούτων τὰ κατὰ τοὺς Δελματεῖς. (4) Οὗτοι δὲ, μέχρι μὲν ἔζη Πλεύρατος, ὑπήκουον ἐκείνῳ· μεταλλάξαντος δὲ τούτου τὸν βίον, καὶ διαδεξαμένου Γενθίου τὴν βασιλείαν, ἀποστάντες ἀπὸ τούτου, τοῖς ὁμόροις προσεπολέμουν, καὶ κατεστρέφοντο τοὺς ἀστυγείτονας, ὧν ἔνιοι καὶ φόρους αὐτοῖς ἔφερον. ὁ δὲ φόρος ἦν θρέμματα καὶ σῖτος. (5) Καὶ οἱ μὲν περὶ Φάννιον ἐπὶ τούτοις ἐξώρμησαν.

V.

RES GESTAE ANNO VRBIS DXCVII.

I. ROMAE.

(I.) *Dalmatis bellum indicunt Romani.*

XIX. Τῶν περὶ τὸν Γάϊον Φάννιον παραγεγονότων ἐκ τῆς Ἰλλυρίδος, καὶ διασαφούντων, ὅτι τοσοῦτον ἀπέχοιεν οἱ Δελματεῖς τοῦ διορθοῦσθαί τι τῶν ἐγκαλουμένων πρὸς τοὺς ὑπ᾽ αὐτῶν φάσκοντας ἀδικεῖσθαι συνεχῶς, ὥστε οὐδὲ λόγον ἐπιδέχοιντο καθόλου παρ᾽ αὐτῶν, λέγοντες, οὐδὲν αὐτοῖς εἶναι καὶ Ῥωμαίοις κοινόν. (2) πρὸς δὲ τούτοις διεσάφουν, μὴ κατάλυμα δοθῆναι σφίσι, μήτε παροχήν· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἵππους, οὓς εἶχον παρ᾽ ἑτέρας πόλεως, ἀφελέσθαι τοὺς Δελματεῖς μετὰ βίας αὐτῶν· (3) ἑτοίμους δ᾽ εἶναι καὶ τὰς χεῖρας προσάγειν, εἰ μὴ, συνείξαντες τῷ καιρῷ, μετὰ πολλῆς ἡσυχίας ἐποιήσαντο τὴν ἀπόλυσιν. (4) Ὧν ἡ σύγκλητος ἀκούσασα μετ᾽ ἐπιστάσεως, ἠγανάκτει μὲν καὶ ἐπὶ τῇ τῶν Δελματέων ἀπειθείᾳ καὶ σκαιότητι· τὸ δὲ πλεῖστον ὑπέλαβε, τὸν καιρὸν ἐπιτήδειον εἶναι πρὸς τὸ πολεμῆσαι τοῖς προειρημένοις διὰ πλείους αἰτίας. (5) Τά τε γὰρ μέρη ταῦτα τῆς Ἰλλυρίδος τὰ νεύοντα πρὸς τὸν Ἀδρίαν, ἀνεπίσκεπτα τελέως ἦν αὐτοῖς, ἐξ οὗ Δημήτριον τὸν Φάριον ἐξέβαλον· (6) τούς τε κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἀνθρώπους οὐκ ἐβούλοντο κατ᾽ οὐδένα τρόπον ἀπόλλυσθαι διὰ τὴν πολυχρόνιον εἰρήνην. (7) ἔτος γὰρ ἦν τότε δωδέκατον ἀπὸ τοῦ

πρὸς Περσέα πολέμου, καὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ πράξεων. (8) Διόπερ ἐβουλεύοντο, πόλεμον ἐνστησάμενοι πρὸς τοὺς προειρημένους, ἅμα μὲν ὡσανεὶ καινοποιῆσαι τὰς ὁρμὰς καὶ προθυμίας τῶν ἰδίων ὄχλων, ἅμα δὲ καταπληξάμενοι τοὺς Ἰλλυριοὺς ἀναγκάσαι πειθαρχεῖν τοῖς ὑπ' αὐτῶν παραγγελλομένοις. (9) Αὗται μὲν οὖν ἦσαν αἱ αἰτίαι, δι' ἃς ἐπολέμησαν Ῥωμαῖοι Δελματεῦσι· τοῖς γε μὴν ἐκτὸς * τὸν πόλεμον ἀναδεικνύειν, ὡς διὰ τὴν εἰς τοὺς πρεσβευτὰς ὕβριν κεκρικότες πολεμεῖν.

(II.) ARIARATHES, *ab Oroferne ope Demetrii regno pulsus, Romam venit.*

XX. Ὁ βασιλεὺς Ἀριαράθης παρεγένετο εἰς τὴν Ῥώμην, ἔτι θερείας οὔσης. (2) τότε δὲ, παρειληφότων τὰς ἀρχὰς τῶν περὶ τὸν Σέξτον Ἰούλιον, ἐγίγνετο περὶ τὰς κατ' ἰδίαν ἐντεύξεις, οἰκείαν ποιούμενος περικοπὴν καὶ φαντασίαν τῆς ὑποκειμένης περιστάσεως. (3) Παρῆσαν δὲ καὶ παρὰ Δημητρίου πρέσβεις οἱ περὶ τὸν Μιλτιάδην, πρὸς ἑκατέραν τὴν ὑπόθεσιν ἡρμοσμένοι· καὶ γὰρ περὶ Ἀριαράθου ἀπολογεῖσθαι, καὶ κατηγορεῖν αὐτοῦ παρεσκευάζοντο φιλαπεχθῶς. (4) Ἀπεστάλκει δὲ καὶ Ὀροφέρνης πρεσβευτὰς, τοὺς περὶ Τιμόθεον καὶ Διογένην, στέφανόν τε κομίζοντας τῇ Ῥώμῃ, καὶ τὴν φιλίαν καὶ τὴν συμμαχίαν ἀνανεωσομένους· τὸ δὲ πλεῖον συγκαταστησομένους τῷ Ἀριαράθῃ, καὶ τὰ μὲν ἀπολογησομένους, τὰ δὲ κατηγορήσοντας. (5)

Ἐν μὲν οὖν ταῖς κατ' ἰδίαν ἐντεύξεσιν μείζω φαντασίαν εἷλκον οἱ περὶ τὸν Διογένην καὶ Μιλτιάδην, ἅτε καὶ κατὰ τὸ πλῆθος πρὸς ἕνα συγκρινόμενοι, καὶ κατὰ τὴν ἄλλην περικοπὴν εὐτυχοῦντες, πρὸς ἐπταικότα θεωρούμενοι· (6) *παραπλησίως δὲ καὶ περὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἐξήγησιν πολὺ περιῆσαν.* (7) *πᾶν μὲν γὰρ καὶ πρὸς παντοῖα λέγειν ἐθάῤῥουν, οὐδένα λόγον ποιούμενοι τῆς ἀληθείας· τὸ δὲ λεγόμενον ἀνυπεύθυνον ἦν, οὐκ ἔχον τὸν ἀπολογησόμενον.* (8) *Λοιπὸν ἀκονιτὶ τοῦ ψεύδους ἐπικρατοῦντος, ἐδόκει σφίσι τὰ πράγματα κατὰ γνώμην χωρεῖν.*

---

(9) *Ὀροφέρνην, ὀλίγον χρόνον Καππαδοκίας βασιλεύσαντα, καὶ παριδόντα τὰς πατρίους ἀγωγὰς, Πολύβιός φησιν ἐν τῇ τριακοστῇ δευτέρᾳ, εἰσαγαγεῖν τὴν ἰακὴν καὶ τεχνητικὴν ἀσωτίαν.*

II. STATVS GRAECIAE, *praecipue* EPIRI *post mortem* CHAROPIS.

XXI. *Τὰ κατὰ τὴν Αἰτωλίαν καλῶς διετέθη, κατεσβεσμένης ἐν αὐτοῖς τῆς ἐμφυλίου στάσεως μετὰ τὸν Λυκίσκου θάνατον.* (2) *καὶ Μνασίππου τοῦ Κορωναίου μεταλλάξαντος τὸν βίον, βελτίων ἦν ἡ διάθεσις κατὰ τὴν Βοιωτίαν· ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀκαρνανίαν, Χρεμάτα γεγονότος ἐκποδών.* (3) *Σχεδὸν γὰρ ὡσανεὶ καθαρμόν τινα συνέβη γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος, τῶν ἀλιτηρίων αὐτῆς ἐκ τοῦ ζῆν μεθισταμένων.* (4) *Καὶ γὰρ καὶ τὸν Ἠπειρώτην Χά-*

ροπα συνεκύρησε κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν Βρεντεσίῳ μεταλλάξαι τὸν βίον. (5) Τὰ δὲ κατὰ τὴν Ἤπειρον ἔτι ἐν ἀκαταστασίαις ἦν καὶ ταραχαῖς, καθάπερ τοῖς ἐπάνω χρόνοις, διὰ τὴν Χάροπος ὠμότητα καὶ παρανομίαν, ἐξ οὗ συνέβη τελεσθῆναι τὸν πρὸς Περσέα πόλεμον. (6) Μετὰ γὰρ τὸ κατακρίναι Λεύκιον Ἀνίκιον καὶ τοὺς μὲν * τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ ἀπαγαγεῖν εἰς τὴν Ῥώμην, ὅσοι καὶ βραχεῖαν ὑποψίαν εἶχον· (7) τότε λαβὼν ὁ Χάροψ τὴν ἐξουσίαν, ὃ βούλοιτο, πράττειν, οὐκ ἔστι τῶν δεινῶν ὁποῖον οὐκ ἐποίει, τὰ μὲν δι' αὑτοῦ, τὰ δὲ διὰ τῶν φίλων· (8) ἅτε νέος μὲν ὢν αὐτὸς κομιδῇ, συνδεδραμηκότων δὲ πρὸς αὐτὸν τῶν χειρίστων καὶ τῶν εἰκαιοτάτων ἀνθρώπων, διὰ τὸν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων νοσφισμόν. (9) εἶχε δὲ οἷον ἐφεδρείαν, καὶ ῥοπὴν πρὸς τὸ πιστεύεσθαι, διότι πράττει κατά τινα λόγον, ἃ ποιεῖ, καὶ μετὰ τῆς Ῥωμαίων γνώμης, τήν τε προϋπάρχουσαν ἑαυτῷ σύστασιν πρὸς τοὺς προειρημένους, καὶ πρὸς ταύτῃ Μύρτωνα πρεσβύτην ἄνθρωπον, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νικάνορα· (10) τἄλλα γε μετρίους ἀνθρώπους καὶ δοκοῦντας εἶναι Ῥωμαίων φίλους, οἵ, πολύ τι κεχωρισμένοι τὸν προτοῦ χρόνον ἁπάσης ἀδικίας, οὐκ οἶδ' ὅπως τότε συνεπέδωκαν αὐτοὺς εἰς τὸ συνεπισχύειν καὶ κοινωνεῖν ταῖς τοῦ Χάροπος ἀνομίαις. (11) Ἐπειδὴ δ' ὁ προειρημένος τοὺς μὲν κατὰ τὴν ἀγορὰν ἀναφανδὸν ἐφόνευσε, τοὺς δ' ἐν ταῖς ἰδίαις οἰκίαις, ἐνίους δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν καὶ κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐπαποστέλλων

ἐδολοφόνησε, καὶ πάντων τῶν τεθνεώτων ἐξηνδραποδίσατο τοὺς βίους, ἄλλην ἐπεισῆγε μηχανήν. (12) Προέγραφε γὰρ τοὺς εὐκαιροῦντας τοῖς βίοις φυγάδας, οὐ μόνον ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας. (13) ἀναταθεὶς δὲ τὸν φόβον τοῦτον, ἐχρηματίζετο ἀεὶ τοὺς μὲν ἄνδρας δι᾽ ἑαυτοῦ, τὰς δὲ γυναῖκας διὰ τῆς μητρὸς Φιλότιδος. (14) πάνυ γὰρ εὐφυὲς ἐγένετο κατὰ τοῦτο τὸ πρόσωπον, πρὸς δὲ βίαν καὶ πλεῖόν τι δυνάμενον συνεργεῖν ἢ κατὰ γυναῖκα.

XXII. Ἐπειδὴ δὲ πάντας ἐξηργυρίσαντο κατὰ τὸ δυνατὸν, εἰσῆγον εἰς τὸν δῆμον οὐδὲν ἧττον ἅπαντας τοὺς προγεγραμμένους. (2) Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἐν τῇ Φοινίκῃ, τὰ μὲν διὰ τὸν φόβον, τὰ δὲ καὶ δελεαζόμενοι διὰ τῶν περὶ τὸν Χάροπα, κατέκριναν οὐ φυγῆς, ἀλλὰ θανάτου πάντας τοὺς προσαγγελθέντας ὡς ἀλλότρια φρονοῦντας Ῥωμαίων. (3) Οὗτοι μὲν οὖν πάντες ἔφυγον, ὅτε Χάροψ ὥρμησεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἔχων χρήματα καὶ τοὺς περὶ τὸν Μύρτωνα μεθ᾽ αὐτοῦ, βουλόμενος ἐπισφραγίσασθαι διὰ τῆς συγκλήτου τὴν αὐτοῦ παρανομίαν. (4) Ἐν ᾧ καιρῷ κάλλιστον μὲν ἐγένετο δεῖγμα τῆς Ῥωμαίων αἱρέσεως, κάλλιστον δὲ θέαμα πᾶσι τοῖς Ἕλλησι τοῖς παρεπιδήμοις, μάλιστα δὲ τοῖς ἀνακεκλημένοις. (5) ὅ τε γὰρ Μάρκος, ἀρχιερεὺς ὢν καὶ πρῶτος τῆς συγκλήτου γραφόμενος, ὅ τε Λεύκιος, ὁ τὸν Περσέα νικήσας, μεγίστην ἔχων πίστιν καὶ δύναμιν, πυνθανόμενοι τὰ πεπραγμένα τῷ Χάροπι κατὰ τὴν Ἤπειρον, ἐκώλυσαν εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν εἰσιέναι

τὸν Χάροπα. (6) οὗ γενομένου περιβοήτου, πάντες ἐγενήθησαν οἱ παρεπιδημοῦντες περιχαρεῖς, ἀποδεχόμενοι τὸ μισοπόνηρον τῶν Ῥωμαίων. (7) Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ Χάροπος εἰσελθόντος εἰς τὴν σύγκλητον, οὐ συνεκάθετο τοῖς ἀξιουμένοις, οὐδ᾽ ἐβουλήθη δοῦναι ῥητὴν ἀπόκρισιν· (8) ἀλλὰ, τοῖς ἀποστελλομένοις πρεσβευταῖς, ἔφη, δώσειν ἐντολὰς, ἐπισκέψασθαι περὶ τῶν γεγονότων. (9) Ὁ δὲ Χάροψ, ἀναχωρήσας, ταύτην μὲν τὴν ἀπόκρισιν ἀπεσιώπησε, γράψας δὲ πρὸς τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν ἁρμόζουσαν ἀπήγγειλεν, ὡς συνευδοκούντων Ῥωμαίων τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ πραττομένοις.

III. IN ASIA.

Vita functo EVMENI *succedit frater* ATTALVS.

XXIII. Εὐμένης, ὁ βασιλεὺς, τῇ μὲν σωματικῇ δυνάμει παραλελυμένος ἦν, τῇ δὲ τῆς ψυχῆς λαμπρότητι προσαντεῖχεν· (2) ἀνὴρ ἐν μὲν τοῖς πλείστοις οὐδενὸς δεύτερος τῶν καθ᾽ αὐτὸν βασιλέων γενόμενος, περὶ δὲ τὰ σπουδαιότατα καὶ κάλλιστα μείζων καὶ λαμπρότερος. (3) Ὅς γε, πρῶτον μὲν, παραλαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν βασιλείαν συνεσταλμένην τελέως εἰς ὀλίγα καὶ λιτὰ πολισμάτια, ταῖς μεγίσταις τῶν καθ᾽ αὐτὸν δυναστειῶν ἐφάμιλλον ἐποίησε τὴν ἰδίαν ἀρχήν· (4) οὐ τύχῃ τὸ πλεῖον συνεργῷ χρώμενος, οὐδ᾽ ἐκ περιπετείας, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγχινοίας καὶ φιλοπονίας, ἔτι δὲ πράξεως τῆς αὐτοῦ. (5) Δεύτερον φιλοδοξότατος ἐγενήθη, καὶ πλείστας

μὲν τῶν καθ᾽ αὑτὸν βασιλέων πόλεις Ἑλληνίδας εὐεργέτησε, πλείστους δὲ κατ᾽ ἰδίαν ἀνθρώπους ἐσωματοποίησε. (6) Τρίτον, ἀδελφοὺς ἔχων τρεῖς καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ πρᾶξιν, πάντας τούτους συνέσχε πειθαρχοῦντας αὐτῷ καὶ δορυφοροῦντας, καὶ σώζοντας τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα. (7) Τοῦτο δὲ σπανίως εὕροι τις ἂν γεγονός.

---

(8) Ἄτταλος, ὁ ἀδελφὸς Εὐμένους, παραλαβὼν τὴν ἐξουσίαν, πρῶτον ἐξήνεγκε δεῖγμα τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως καὶ πράξεως τὴν Ἀριαράθου καταγωγὴν ἐπὶ τὴν βασιλείαν.

VI.

RES GESTAE ANNO VRBIS DXCVIII.

I. ROMAE.

Admittitur legatio EPIROTARVM.

XXIV. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον παραγεγονότων πρεσβευτῶν ἐξ Ἠπείρου, παρά τε τῶν τὴν Φοινίκην κατεχόντων, καὶ παρὰ τῶν ἐκπεπτωκότων, καὶ ποιησαμένων λόγους κατὰ πρόσωπον· (2) ἔδωκεν ἀπόκρισιν αὐτοῖς ἡ σύγκλητος, ὅτι δώσει περὶ τούτων ἐντολὰς τοῖς ἀποστελλομένοις πρεσβευταῖς εἰς τὴν Ἰλλυρίδα μετὰ Γαΐου Μαρκίου.

II. IN ASIA.

Bellum PRVSIAE *cum* ATTALO.

XXV. *Προυσίας μετὰ τὸ νικῆσαι τὸν Ἄτταλον, καὶ τὸ παρελθεῖν πρὸς τὸ Πέργαμον, παρασκευασάμενος θυσίαν πολυτελῆ προσήγαγε πρὸς τὸ τέμενος τοῦ Ἀσκληπιοῦ.* (2) *καὶ βουθυτήσας καὶ καλλιερήσας, τότε μὲν ἐπανῆλθεν ἐπὶ τὴν παρεμβολήν·* (3) *κατὰ δὲ τὴν ἐπιοῦσαν καταστήσας τὴν δύναμιν ἐπὶ τὸ Νικηφόριον, τούς τε νεὼς ἅπαντας διέφθειρε, καὶ τὰ τεμένη τῶν θεῶν, ἐσύλησε δὲ καὶ τοὺς ἀνδριάντας καὶ τὰ λίθινα τῶν ἀγαλμάτων.* (4) *Τὸ δὲ τελευταῖον καὶ τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἄγαλμα βαστάσας, περιττῶς ὑπὸ Φυλομάχου κατεσκευασμένον, ἀπήνεγκεν ὡς αὑτόν·* (5) *ᾧ τῇ πρότερον ἡμέρᾳ κατασπένδων ἐβουθύτει καὶ κατηύχετο, δεόμενος, ὅπερ εἰκὸς, ἵλεων αὐτῷ γενέσθαι καὶ εὐμενῆ κατὰ πάντα τρόπον.* (6) *Ἐγὼ δὲ τὰς τοιαύτας διαθέσεις καὶ πρότερον εἴρηκά που, περὶ Φιλίππου ποιούμενος τὸν λόγον, μανικάς.* (7) *Τὸ γὰρ ἅμα μὲν θύειν καὶ διὰ τούτων ἐξιλάσκεσθαι τὸ θεῖον, προσκυνοῦντα καὶ λιπαροῦντα τὰς τραπέζας καὶ τοὺς βωμοὺς ἐξάλλως, ὅπερ ὁ Προυσίας εἰθιστο ποιεῖν, γονυπετῶν καὶ γυναικιζόμενος·* (8) *ἅμα δὲ ταῦτα καὶ λυμαίνεσθαι, καὶ διὰ τῆς τούτων καταφθορᾶς τὴν εἰς τὸ θεῖον ὕβριν διατιθεσθαι· πῶς οὐκ ἂν εἴποι τις εἶναι θυμοῦ λυττῶντος ἔργα, καὶ ψυχῆς ἐξεστηκυίας τῶν λογισμῶν;* (9) *Ὃ καὶ τότε συνέβαινε γίγνεσθαι περὶ τὸν Προυσίαν. Ἀνδρὸς μὲν γὰρ ἔργον οὐδὲν*

ἐπιτελεσάμενος κατὰ τὰς προσβολὰς, ἀγεννῶς δὲ καὶ γυναικοθύμως χειρίσας καὶ τὰ πρὸς θεοὺς, καὶ τὰ πρὸς ἀνθρώπους, μετήγαγε τὸ στράτευμα πρὸς Ἐλαίαν· (10) καὶ καταπειράσας τῆς Ἐλαίας, καί τινας προσβολὰς ποιησάμενος, οὐδὲν δὲ πράττειν δυνάμενος, διὰ τὸ Σώσανδρον τὸν τοῦ βασιλέως σύντροφον εἰσεληλυθότα μετὰ στρατιωτῶν εἴργειν αὐτοῦ τὰς ἐπιβολὰς, ἀπῆρεν ἐπὶ Θυατείρων. (11) Κατὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν, τῆς ἐν Ἱερᾷ Κώμῃ, μετὰ βίας ἐσύλησεν. (12) ὁμοίως καὶ τὸ τοῦ Κυνίου Ἀπόλλωνος τέμενος, τοῦ περὶ Τῆμνον, οὐ μόνον ἐσύλησεν, ἀλλὰ καὶ τῷ πυρὶ διέφθειρεν. (13) Καὶ ταῦτα διαπραξάμενος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκείαν, οὐ μόνον τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς πεπολεμηκώς. (14) Ἐταλαιπώρησε δὲ καὶ τὸ πεζικὸν στράτευμα τῷ Προυσίᾳ κατὰ τὴν ἐπάνοδον ὑπό τε τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς δυσεντερίας, ὥστε παρὰ πόδας ἐκ θεοπέμπτου δοκεῖν ἀπηντῆσθαι μῆνιν αὐτῷ διὰ ταύτας τὰς αἰτίας.

XXVI. Ἄτταλος, ἡττηθεὶς παρὰ Προυσίου, προχειρισάμενος Ἀθήναιον τὸν ἀδελφὸν ἐξαπέστειλε μετὰ τῶν περὶ τὸν Πόπλιον Λέντλον, διασαφήσοντα τῇ συγκλήτῳ τὸ γεγονός. (2) Οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ, τοῦ μὲν Ἀνδρονίκου παραγενομένου καὶ διασαφοῦντος τὰ περὶ τὴν πρώτην ἔφοδον τῶν πολεμίων, οὐ προσεῖχον· (3) ἀλλ' ὑπενόουν, τὸν Ἄτταλον βουλόμενον αὐτὸν ἐπιβαλεῖν τῷ Προυσίᾳ τὰς χεῖρας, προ-

φάσεις προκατασκευάζεσθαι, καὶ προκαταλαμβάνειν διαβολαῖς. (4) Ἅμα δὲ τοῦ τε Νικομήδους καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀντίφιλον, τῶν παρὰ τοῦ Προυσίου πρεσβευτῶν, διαμαρτυρομένων, μηδὲν εἶναι τούτων· ἔτι μᾶλλον ἠπίστει τὰ λεγόμενα περὶ τοῦ Προυσίου. (5) Μετὰ δέ τινα χρόνον, ἐπιδιασαφουμένης τῆς πραγματείας, ἀμφιδοξήσασα περὶ τῶν προσπιπτόντων ἡ σύγκλητος, ἐξαπέστειλε πρεσβευτὰς Λεύκιον Ἀπουλήϊον καὶ Γάϊον Πετρώνιον, τοὺς ἐπισκεψομένους, πῶς ἔχει τὰ κατὰ τοὺς προειρημένους βασιλεῖς.

ΤΗΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ

ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.

RES ANNI VRBIS DXCIX.

I. RES ROMAE GESTAE.

I. Ἡ σύγκλητος, ἔτι κατὰ χειμῶνα διακούσασα τῶν περὶ Πόπλιον Λέντλον ὑπὲρ τῶν κατὰ Προυσίαν, διὰ τὸ νεωστὶ παραγεγονέναι τούτους ἐκ τῆς Ἀσίας, εἰσεκαλέσατο καὶ τὸν Ἀθήναιον τὸν Ἀττάλου τοῦ βασιλέως ἀδελφόν. (2) Οὐ μέντοι πολλῶν προσεδεήθη λόγων, ἀλλ᾽ εὐθέως καταστήσασα πρεσβευτὰς, συνεξαπέστειλε τῷ προειρημένῳ τοὺς περὶ Γάϊον Κλαύδιον Κέντωνα, καὶ Λεύκιον Ὁρτήσιον, καὶ Γάϊον Αὐρουγκουλήϊον, ἐντολὰς δοῦσα, κωλύειν τὸν Προυσίαν Ἀττάλῳ πολεμεῖν.

(3) *Παρεγένοντο δὲ καὶ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν πρέσβεις εἰς Ῥώμην ὑπὲρ τῶν κατεχομένων, οἱ περὶ Ξένωνα τὸν Αἰγιέα, καὶ Τηλεκλέα τὸν Αἰγεάτην.* (4) *ὧν ποιησαμένων λόγους ἐν τῇ συγκλήτῳ, καὶ τοῦ διαβουλίου προτεθέντος, παρ' ὀλίγον ἦλθον ἀπολῦσαι τοὺς κατῃτιαμένους οἱ τοῦ συνεδρίου.* (5) *Τὴν δὲ αἰτίαν ἔσχε τοῦ μὴ συντελεσθῆναι τὴν ἀπόλυσιν Αὖλος Ποστούμιος, στρατηγὸς ὢν ἐξαπέλεκυς, καὶ βραβεύων τὸ διαβούλιον.* (6) *Τριῶν γὰρ οὐσῶν γνωμῶν, μιᾶς μὲν τῆς ἀφιέναι κελευούσης, ἑτέρας δὲ τῆς ἐναντίας ταύτῃ, τρίτης δὲ τῆς ἀπολύειν μὲν, ἐπισχεῖν δὲ κατὰ τὸ παρὸν, καὶ πλείστων δὲ ὄντων τῶν ἀφιεμένων·* (7) *παρελθὼν τὴν μίαν γνώμην, διηρώτα τὰς δύο καθολικῶς, οἷς δοκεῖ τοὺς ἀνακεκλημένους ἀφιέναι, καὶ τοὐναντίον.* (8) *λοιπὸν, οἱ πρὸς τὸ παρὸν ἐπέχειν κελεύοντες προσέβησαν πρὸς τοὺς μὴ φάσκοντας δεῖν ἀπολύειν, καὶ πλείους ἐγενήθησαν τῶν ἀφιέντων. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τούτων ἦν.*

II. RES PELOPONNESI.

II. *Τῶν ἐκ τῆς Ῥώμης πρεσβευτῶν ἀνακαμψάντων εἰς τὴν Ἀχαΐαν, καὶ διασαφούντων, ὅτι παρ' ὀλίγον ἔλθοι τὰ πράγματα τοῦ πάντας ἐπανελθεῖν τοὺς κατεχομένους·* (2) *εὐέλπιδες γενόμενοι καὶ μετεωρισθέντες οἱ πολλοὶ, πάλιν ἐξαυτῆς ἔπεμπον Τηλεκλέα τὸν Μεγαλοπολίτην καὶ Ἀναξίδαμον. Καὶ τὰ μὲν κατὰ Πελοπόννησον ἐπὶ τούτων ἦν.*

III. RES CYPRI. ARCHIAS *praefectus prodere insulam* DEMETRIO *conatur.*

III. * * προτείνειν αὐτῷ φʹ τάλαντα, παραχωρήσαντι τῆς Κύπρου, καὶ τἄλλα συνακολουθήσοντα λυσιτελῆ καὶ τίμια παρ᾽ αὐτοῦ συνεπιδεικνύειν, προςενεγκαμένῳ τὴν χρείαν ταύτην.

---

(2) Ἀρχίας, βουλόμενος τὴν Κύπρον προδοῦναι τῷ Δημητρίῳ, καὶ φωραθεὶς, καὶ εἰς κρίσιν ἀχθεὶς, λαβὼν ἐκ τῆς παραπεπετασμένης αὐλαίας καλώδιον, ἑαυτὸν ἀπεκρέμασε. (3) Τῷ γὰρ ὄντι διὰ τὰς ἐπιθυμίας κενοὶ κενὰ λογίζονται, κατὰ τὴν παροιμίαν. (4) Καὶ γὰρ ἐκεῖνος, δόξας φʹ τάλαντα προσλήψεσθαι, καὶ τὰ προϋπάρχοντα χρήματα καὶ τὸ πνεῦμα προσαπέβαλεν.

II.

RES ANNI VRBIS DC.

I. RES IN ITALIA GESTAE.

(I.) *Audiuntur Romae Legati* MASSILIENSIVM.

IV. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἧκον πρεσβευταὶ καὶ παρὰ Μασσαλιητῶν. (2) οἳ πάλαι μὲν κακῶς πάσχοντες ὑπὸ τῶν Λιγυστινῶν, τότε δὲ συγκλειόμενοι τελέως, καὶ πρὸς τούτοις καὶ πολιορκουμένων τῶν πόλεων Ἀντιπόλεως καὶ Νικαίας, ἐξαπέστειλαν πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην, τούς τε τὰ γιγνόμενα διασαφήσοντας, καὶ δεομένους σφίσι βοηθεῖν. (3)

Ὧν καὶ παρελθόντων εἰς τὴν σύγκλητον, ἔδοξε τῷ συνεδρίῳ, πρεσβευτὰς πέμψαι, τοὺς ἅμα μὲν αὐτόπτας γενησομένους τῶν γιγνομένων, ἅμα δὲ πειρασομένους λόγῳ διορθώσασθαι τῶν βαρβάρων τὴν ἄγνοιαν.

(II.) PTOLEMAEVS *junior* (*Physcon*) *Romam venit.*

V. *Κατὰ τοὺς καιρούς, καθ᾽ οὓς ἐξέπεμψεν ἡ σύγκλητος τὸν Ὀπίμιον ἐπὶ τὸν τῶν Ὀξυβίων πόλεμον, ἧκε Πτολεμαῖος ὁ νεώτερος εἰς τὴν Ῥώμην· (2) καὶ παρελθὼν εἰς τὴν σύγκλητον, ἐποιεῖτο κατηγορίαν τἀδελφοῦ, φέρων τὴν αἰτίαν τῆς ἐπιβουλῆς ἐπ᾽ ἐκεῖνον. (3) ἅμα δὲ τὰς ἐκ τῶν τραυμάτων οὐλὰς ὑπὸ τὴν ὄψιν δεικνύς, καὶ τὴν λοιπὴν δεινολογίαν ἀκόλουθον τούτοις διατιθέμενος, ἐξεκαλεῖτο τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἔλεον. (4) Ἧκον δὲ καὶ παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου πρέσβεις, οἱ περὶ τὸν Νεολαΐδαν καὶ Ἀνδρόμαχον, ἀπολογούμενοι πρὸς τὰς παρὰ τἀδελφοῦ γενομένας κατηγορίας. (5) ὧν ἡ σύγκλητος οὐδ᾽ ἀνέχεσθαι δικαιολογουμένων ἠβουλήθη, προκατειλημμένη ταῖς ὑπὸ τοῦ νεωτέρου διαβολαῖς· ἀλλὰ τούτοις μὲν ἐπανάγειν ἐκ τῆς Ῥώμης προσέταξεν ἐξαυτῆς. (6) Τῷ δὲ νεωτέρῳ πέντε πρεσβευτὰς καταστήσασα τοὺς περὶ Γνάϊον Μερόλαν καὶ Λεύκιον Θέρμον, καὶ πεντήρη δοῦσα τῶν πρεσβευτῶν ἑκάστῳ, τούτοις μὲν παρήγγειλε κατάγειν Πτολεμαῖον εἰς Κύπρον· (7) τοῖς δὲ κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσίαν*

συμμάχοις ἔγραψαν, ἐξεῖναι συμπράττειν τῷ Πτολεμαίῳ τὰ κατὰ τὴν κάθοδον.

(III.) *Decem Legati mittuntur ad* PRVSIAM *pro* ATTALO.

VI. *Τῶν περὶ τὸν Ὀρτήσιον καὶ Αὐρουγκουλήϊον παραγεγονότων ἐκ τοῦ Περγάμου, καὶ διασαφούντων τήν τε τοῦ Προυσίου καταφρόνησιν τῶν τῆς συγκλήτου παραγγελμάτων·* (2) *καὶ διότι, παρασπονδήσας καὶ συγκλείσας εἰς τὸ Πέργαμον αὐτούς τε καὶ τοὺς περὶ τὸν Ἄτταλον, πᾶσαν βίαν ἐνεδείξατο καὶ παρανομίαν·* (3) *ἡ σύγκλητος ὀργισθεῖσα, καὶ βαρέως φέρουσα τὸ γεγονὸς, ἐξαυτῆς δέκα πρεσβευτὰς κατέστησε, τοὺς περὶ Λεύκιον Ἀνίκιον, καὶ Γάϊον Φάννιον, καὶ Κόϊντον Φάβιον Μάξιμον·* (4) *καὶ παραχρῆμα ἐξαπέστειλεν, ἐντολὰς αὐτοῖς δοῦσα, διαλῦσαι τὸν πόλεμον, καὶ τὸν Προυσίαν ἀναγκάσαι, δίκας ὑποσχεῖν Ἀττάλῳ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἀδικημάτων.*

II. IN GALLIA. *Bellum cum* LIGVRIBVS.

VII. *Τῶν Μασσαλιητῶν διαπρεσβευσαμένων πρὸς Ῥωμαίους, κακῶς πάσχειν αὐτοὺς ὑπὸ τῶν Λιγυστινῶν, παραχρῆμα κατέστησαν Φλαμίνιον, καὶ Ποπίλλιον Λαινάτον, καὶ Λεύκιον Πόπιον πρεσβευτάς.* (2) *οἳ καὶ πλέοντες μετὰ τῶν Μασσαλιητῶν, προσέσχον τῆς Ὀξυβίων χώρας κατὰ πόλιν Αἴγιτναν.* (3) *Οἱ δὲ Λιγυστινοὶ, προακηκοότες, ὅτι πάρεισιν*

ἐπιτάξοντες αὐτοῖς λύειν τὴν πολιορκίαν· τοὺς μὲν ἄλλους ἔτι καθορμιζομένους ἐπελθόντες ἐκώλυσαν τῆς ἀποβάσεως· (4) τὸν δὲ Φλαμίνιον καταλαβόντες ἀποβεβηκότα καὶ τὰς ἀποσκευὰς ἀποτεθειμένον, τὰς μὲν ἀρχὰς ἐκέλευον αὐτὸν ἐκ τῆς χώρας ἀπολύεσθαι· τοῦ δὲ παρακούοντος, ἤρξαντο τὰ σκεύη διαρπάζειν. (5) Τῶν δὲ παίδων καὶ τῶν ἀπελευθέρων ἀντιποιουμένων καὶ κωλυόντων, ἀπεβιάζοντο, καὶ προσέφερον τούτοις τὰς χεῖρας. (6) Ἐν ᾧ καιρῷ καὶ τοῦ Φλαμινίου βοηθοῦντος τοῖς ἰδίοις, τοῦτον μὲν κατέτρωσαν, δύω δὲ τῶν οἰκετῶν κατέβαλον, τοὺς δὲ λοιποὺς κατεδίωξαν εἰς τὴν ναῦν, ὥστε τὸν Φλαμίνιον, μόγις ἀποκόψαντα τἀπόγαια καὶ τὰς ἀγκύρας, διαφυγεῖν τὸν κίνδυνον. (7) Οὗτος μὲν ἀποκομισθεὶς εἰς Μασσαλίαν, ἐθεραπεύετο μετὰ πάσης ἐπιμελείας. (8) Ἡ δὲ σύγκλητος πυθομένη τὰ γεγονότα, παραχρῆμα τὸν ἕνα τῶν ὑπάτων Κόϊντον Ὀπίμιον ἐξαπέστειλε μετὰ δυνάμεως, πολεμήσοντα τοῖς Ὀξυβίοις καὶ Δεκιήταις.

VIII. Ὁ δὲ Κόϊντος, συναθροίσας τὰς δυνάμεις εἰς τὴν τῶν Πλακεντίνων πόλιν, καὶ ποιησάμενος τὴν πορείαν διὰ τῶν Ἀπεννίνων ὀρῶν, ἧκεν εἰς τοὺς Ὀξυβίους. (2) στρατοπεδεύσας δὲ παρὰ τὸν Ἄπρωνα ποταμὸν, ἀνεδέχετο τοὺς πολεμίους, πυνθανόμενος αὐτοὺς ἀθροίζεσθαι, καὶ προθύμους εἶναι πρὸς τὸ διακινδυνεύειν. (3) Καὶ προσαγαγὼν τὴν στρατιὰν ὁ Κόϊντος πρὸς τὴν Αἴγιτναν, ἐν ῃ συνέβη τοὺς πρεσβευτὰς παρασπονδηθῆναι, τὴν πό-

λιν κατὰ κράτος ἑλὼν, ἐξηνδραποδίσατο, καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ὕβρεως ἀπέστειλε δεσμίους εἰς τὴν Ῥώμην. (4) καὶ ταῦτα διαπραξάμενος, ἀπήντα τοῖς πολεμίοις. (5) Οἱ δὲ Ὀξύβιοι, νομίζοντες, ἀπαραίτητον αὐτοῖς εἶναι τὴν εἰς τοὺς πρεσβευτὰς ἁμαρτίαν, παραλόγῳ τινὶ χρησάμενοι θυμῷ, καὶ λαβόντες ὁρμὴν παραστατικὴν, πρὶν ἢ τοὺς Δεκιήτας αὐτοῖς συμμῖξαι, περὶ τετρακισχιλίους ἀθροισθέντες ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. (6) Ὁ δὲ Κόϊντος, ἰδὼν τὴν ἔφοδον καὶ τὸ θράσος τῶν βαρβάρων, τὴν μὲν ἀπόνοιαν αὐτῶν κατεπλάγη· θεωρῶν δὲ μηδενὶ λόγῳ ταύτῃ χρωμένους τοὺς ἐχθροὺς, εὐθαρσὴς ἦν, ἅτε τριβὴν ἐν πράγμασιν ἔχων, καὶ τῇ φύσει διαφερόντως ἀγχίνους ὑπάρχων. (7) Διόπερ ἐξαγαγὼν τὴν αὐτοῦ στρατιὰν, καὶ παρακαλέσας τὰ πρέποντα τοῖς καιροῖς, ᾔει βάδην ἐπὶ τοὺς πολεμίους. (8) χρησάμενος δὲ συντόνῳ προσβολῇ, ταχέως ἐνίκησε τοὺς ἀντιταξαμένους, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἠνάγκασε φυγεῖν προτροπάδην. (9) Οἱ δὲ Δεκιῆται ἠθροισμένοι παρῆσαν, ὡς μεθέξοντες τοῖς Ὀξυβίοις τῶν αὐτῶν κινδύνων. (10) ὑστερήσαντες δὲ τῆς μάχης, τοὺς φεύγοντας ἐξεδέξαντο, καὶ μετ' ὀλίγον συνέβαλον τοῖς Ῥωμαίοις μετὰ μεγάλης ὁρμῆς καὶ προθυμίας. (11) ἡττηθέντες δὲ τῇ μάχῃ, παραυτίκα πάντες παρέδωκαν σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν εἰς τὴν Ῥωμαίων πίστιν. (12) Ὁ δὲ Κόϊντος, κύριος γενόμενος τούτων τῶν ἐθνῶν, παραυτίκα μὲν τῆς χώρας, ὅσην ἐνεδέχετο, προσέθηκε τοῖς Μασσαλιή-

ταις, εἰς δὲ τὸ μέλλον ὅμηρα τοὺς Λιγυστινοὺς ἠνάγκασε διδόναι κατά τινας τακτοὺς χρόνους τοῖς Μασσαλιήταις· (13) αὐτὸς δὲ παροπλίσας τοὺς ἀντιταξαμένους, καὶ διελὼν τὴν δύναμιν ἐπὶ τὰς πόλεις, αὐτοῦ τὴν παραχειμασίαν ἐποιήσατο. (14) Καὶ ταῦτα μὲν ὀξεῖαν ἔλαβε καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν συντέλειαν.

III. RES IN ASIA GESTAE.

(I.) RHODIORVM *Bellum cum Cretensibus.*

IX. Ἀριστοκράτης, ὁ τῶν Ῥοδίων στρατηγὸς, ἦν μὲν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἀξιωματικὸς καὶ καταπληκτικός. (2) διόπερ ἐκ πάντων τούτων ὑπέλαβον οἱ Ῥόδιοι τελέως ἀξιόχρεων ἡγεμόνα καὶ προστάτην ἔχειν τοῦ πολέμου. (3) Διεψεύσθησαν μέντοι γε τῶν ἐλπίδων. ἐλθὼν γὰρ εἰς τὰς πράξεις, ὥσπερ εἰς πῦρ, καθάπερ τὰ κίβδηλα τῶν νομισμάτων, ἀλλοῖος ἐφάνη. (4) Τοῦτο δ' ἐγένετο δῆλον ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων.

(II.) PRVSIAE *Bellum cum* ATTALO.

X. Κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἄτταλος ἔτι κατὰ χειμῶνα συνήθροιζε μεγάλας δυνάμεις, ἅτε καὶ τῶν περὶ Ἀριαράθην καὶ τὸν Μιθριδάτην ἐξαπεσταλκότων αὐτῷ στρατιὰν ἱππέων καὶ πεζῶν κατὰ τὴν συμμαχίαν, ὧν ἡγεῖτο Δημήτριος ὁ Ἀριαράθου. (2) Ὄντος δὲ περὶ ταύτας αὐτοῦ τὰς κατασκευὰς, ἧκον ἐκ τῆς Ῥώμης οἱ πρέσβεις· οἳ καὶ συμμίξαντες αὐτῷ περὶ Κάδους, καὶ κοινολογηθέντες περὶ τῶν πραγμάτων, ὥρμησαν

πρὸς τὸν Προυσίαν. (3) Ἐπειδὴ δὲ συνέμιξαν, διεσάφουν αὐτῷ τὰ παρὰ τῆς συγκλήτου μετὰ πολλῆς ἐπιστάσεως. (4) Ὁ δὲ Προυσίας ἔνια μὲν τῶν προσταττομένων προσεδέχετο, τοῖς δὲ πλείστοις ἀντέλεγε. (5) Διόπερ οἱ Ῥωμαῖοι προσκόψαντες αὐτῷ, τήν τε φιλίαν ἀπείπαντο καὶ τὴν συμμαχίαν, καὶ πάντες ἐξαυτῆς ἀπηλλάττοντο πάλιν ὡς τὸν Ἄτταλον. (6) Ὁ δὲ Προυσίας, μετανοήσας, μέχρι μέν τινος ἐπηκολούθει λιπαρῶν· ἐπεὶ δ᾽ οὐδὲν ἤνυεν, ἀπαλλαγεὶς ἐν ἀμηχανίαις ἦν. (7) Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὸν μὲν Ἄτταλον ἐκέλευον, προκαθίσαντα τῆς αὐτοῦ χώρας μετὰ δυνάμεως, αὐτὸν μὲν μὴ κατάρχειν τοῦ πολέμου· ταῖς δὲ πόλεσι ταῖς αὐτοῦ καὶ ταῖς κώμαις τὴν ἀσφάλειαν παρασκευάζειν. (8) Αὐτοὶ δὲ μερίσαντες σφᾶς αὐτούς, οἱ μὲν ἔπλεον κατὰ σπουδήν, ἀπαγγέλλοντες τῇ συγκλήτῳ τὴν ἀπείθειαν τοῦ Προυσίου, τινὲς δὲ ἐπὶ τῆς Ἰωνίας ἐχωρίσθησαν, ἕτεροι δὲ ἐφ᾽ Ἑλλησπόντου καὶ τῶν κατὰ τὸ Βυζάντιον τόπων· (9) μίαν ἔχοντες καὶ τὴν αὐτὴν πρόθεσιν ἅπαντες, ἀπὸ μὲν τῆς Προυσίου φιλίας καὶ συμμαχίας ἀποκαλεῖν τοὺς ἀνθρώπους, Ἀττάλῳ δὲ προσνέμειν τὴν εὔνοιαν καὶ συμμαχεῖν κατὰ δύναμιν.

XI. Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Ἀττάλου ἀδελφὸς Ἀθήναιος κατέπλευσε ναυσὶ καταφράκτοις ὀγδοήκοντα· (2) ὧν αἱ πέντε μὲν τριήρεις ἦσαν Ῥοδίων, τῶν ἀποσταλεισῶν εἰς τὸν Κρητικὸν πόλεμον,

εἴκοσι δὲ Κυζικηνῶν, ἑπτὰ δὲ ἐπὶ ταῖς εἴκοσι τῶν περὶ τὸν Ἄτταλον, αἱ δὲ λοιπαὶ τῶν ἄλλων συμμάχων. (3) Ποιησάμενος δὲ τὸν πλοῦν ἐφ᾽ Ἑλλησπόντου, καὶ συνάψας ταῖς πόλεσιν ταῖς ὑπὸ Προυσίαν ταττομέναις, ἀποβάσεις τε συνεχεῖς ἐποιεῖτο, καὶ κακῶς διετίθει τὴν χώραν. (4) Ἡ δὲ σύγκλητος, διακούσασα τῶν παρὰ τοῦ Προυσίου πρεσβευτῶν ἀνακεχωρηκότων, ἐξαυτῆς τρεῖς ἄλλους ἀπέστειλεν, Ἄππιόν τε τὸν Κλαύδιον, καὶ Λεύκιον Ὄππιον, καὶ Αὖλον Ποστούμιον. (5) οἳ καὶ παραγενόμενοι εἰς τὴν Ἀσίαν, διέλυσαν τὸν πόλεμον, εἰς τὰς τοιαύτας συνθήκας ἐπαναγόμενοι τοὺς βασιλέας ἀμφοτέρους· (6) Ὥστε παραχρῆμα μὲν εἴκοσι καταφράκτους νῆας ἀποδοῦναι Προυσίαν Ἀττάλῳ· πεντακόσια δὲ τάλαντα κατενεγκεῖν ἐν ἔτεσιν εἴκοσι· (7) τὴν δὲ χώραν ἀμφοτέρους ἔχειν, ἣν καὶ πρότερον εἶχον, ὅτε εἰς τὸν πόλεμον ἐνέβαινον· (8) διορθώσασθαι δὲ Προυσίαν καὶ τὴν καταφθορὰν τῆς χώρας, τῆς τε Μηθυμναίων καὶ τῶν Αἰγαιέων, καὶ τῆς Κυμαίων καὶ Ἡρακλειωτῶν, ἑκατὸν τάλαντα δόντα τοῖς προειρημένοις. (9) Γραφεισῶν δ᾽ ἐπὶ τούτοις τῶν συνθηκῶν, ἀπῆγον τὰς δυνάμεις εἰς τὴν οἰκείαν οἱ περὶ τὸν Ἄτταλον, τὰς πεζικὰς καὶ τὰς ναυτικάς. (10) Καὶ τῆς μὲν Ἀττάλου καὶ Προυσίου διαφορᾶς τοιοῦτος ὅ τε κατὰ μέρος χειρισμὸς ἐγενήθη τῶν πράξεων, [καὶ τὸ τέλος.]

(III.) PRIENENSES *male multati ab* ARIARATHE.

XII. *Κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους καὶ Πριηνεῖς ἐνέπεσον παραλόγῳ συμφορᾷ.* (2) *Δεξάμενοι γὰρ παρ' Ὀροφέρνους, ὅτ' ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς, ἐν παρακαταθήκῃ υ' τάλαντα, ἀπητοῦντο κατὰ τοὺς ἑξῆς χρόνους ὑπ' Ἀριαράθου, ὅτε μετέλαβε τῆς ἀρχῆς.* (3) *Οἱ μὲν οὖν Πριηνεῖς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὀρθῶς ἵσταντο, φάσκοντες, οὐδενὶ προήσεσθαι τὰ χρήματα, ζῶντος Ὀροφέρνους, πλὴν αὐτῷ τῷ παραθεμένῳ.* (4) *Ὁ δ' Ἀριαράθης πολλοῖς ἐδόκει παραπίπτειν τοῦ καθήκοντος, ἀπαιτῶν τὴν ἀλλοτρίαν παραθήκην.* (5) *οὐ μὴν, ἀλλ' ἕως μὲν τούτου τάχ' ἄν τις ἔχοι συγγώμην αὐτῷ, καταπειράζοντι· τῷ δοκεῖν τῆς ἐκείνου βασιλείας εἶναι τὰ χρήματα. τὸ δὲ καὶ πορρωτέρω προβαίνειν ὀργῆς καὶ φιλοτιμίας, οὐδαμῶς ἐδόκει γενέσθαι κατὰ λόγον.* (6) *Κατὰ δὲ τοὺς νῦν λεγομένους καιροὺς ἐπαποστείλας ἐλεηλάτει τὴν χώραν τῶν Πριηνέων, συνεργοῦντος Ἀττάλου καὶ παροξύνοντος διὰ τὴν ἰδίαν διαφορὰν, ἣν εἶχε πρὸς τοὺς Πριηνεῖς.* (7) *Πολλῶν δὲ καὶ σωμάτων καὶ θρεμμάτων ἀπολομένων, καὶ πρὸς τῇ πόλει πτωμάτων γενομένων, ἀμύνασθαι μὲν οὐχ οἷοί τ' ἦσαν οἱ Πριηνεῖς, ἐπρέσβευον δὲ καὶ πρὸς Ῥοδίους, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ Ῥωμαίους κατέφυγον.* * (8) *Ὁ δὲ οὐ προσεῖχε τοῖς λεγομένοις, καὶ Πριηνεῖς μὲν, μεγάλας ἔχοντες ἐλπίδας ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν χρημάτων, τοῖς ἐναντίοις ἐνεκύρησαν.* (9) *τῷ μὲν γὰρ Ὀροφέρνει*

τὴν παραθήκην ἀπέδωκαν, ὑπὸ δὲ τοῦ βασιλέως Ἀριαράθου ἱκαναῖς τισι βλάβαις περιέπεσον ἀδίκως διὰ τὴν παραθήκην.

---

(10) Πῶς οὐκ ἂν εἰκότως δόξειεν ὑπερβεβηκέναι καὶ ἀπολεληρηκέναι τὸν Βεργαῖον Ἀντιφάνην, καὶ καθόλου μηδενὶ καταλιπεῖν ὑπερβολὴν ἀπονοίας τῶν ἐπιγιγνομένων.

III.

RES GESTAE ANNO VRBIS DCI.

(I.) ACHAEI *frustra petunt dimissionem Evocatorum.*

XIII. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, ἐν τῇ Ῥώμῃ, τῶν ἐκ τῆς Ἀχαΐας πρεσβευτῶν εἰσελθόντων εἰς τὴν σύγκλητον περὶ τῶν ἀνακεκλημένων, ἔδοξε τῷ συνεδρίῳ μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων.

(II.) *Legatio ex* SYRIA *adversus* DEMETRIVM. *Legatio* RHODIORVM.

XIV. Δημήτριον, φησὶ Πολύβιος ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τριακοστῇ, βασιλεύσαντα Σύρων, πολυπότην ὄντα, τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας μεθύσκεσθαι.

Ὁ Ἡρακλείδης, ἔτι τῆς θερείας ἀκμαζούσης, παρῆγεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἄγων τὴν Λαοδίκην καὶ

τὸν Ἀλέξανδρον. (2) ποιούμενος δὲ τὴν παρεπιδημίαν μετὰ τερατείας ἅμα καὶ κακουργίας, ἐνεχρόνιζε, κατασκευαζόμενος τὰ περὶ τὴν σύγκλητον.

---

(3) Καὶ Ἀστυμήδης ὁ Ῥόδιος, καὶ πρεσβευτὴς ἅμα καὶ ναύαρχος καθεσταμένος, παρελθὼν ἐξαυτῆς εἰς τὴν σύγκλητον, διελέγετο περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Κρηταιεῖς. (4) ἡ δὲ σύγκλητος προσέχουσα τὸν νοῦν ἐπιμελῶς, παραχρῆμα πρεσβευτὰς ἐξαπέστειλε τοὺς περὶ Κόϊντον, λύσοντας τὸν πόλεμον.

(III.) CRETENSES *et* RHODII *auxilia petunt ab Achaeis.*

XV. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον οἱ Κρηταιεῖς πρεσβευτὰς ἀπέστειλαν πρὸς Ἀχαιοὺς ὑπὲρ βοηθείας, τοὺς περὶ Ἀντιφάτην Τηλεμνάστου, Γορτύνιον· παραπλησίως δὲ καὶ Ῥόδιοι τοὺς περὶ Θεοφάνην. (2) Οὔσης δὲ τῆς συνόδου τῶν Ἀχαιῶν ἐν Κορίνθῳ, καὶ διαλεγομένων τῶν πρεσβευτῶν ἑκατέρων ὑπὲρ τῆς βοηθείας, ἔρεπον ταῖς γνώμαις οἱ πολλοὶ μᾶλλον ἐπὶ τοὺς Ῥοδίους· (3) ἐντρεπόμενοι καὶ τὸ τῆς πόλεως ἀξίωμα, καὶ τὴν ὅλην αἵρεσιν τῆς πολιτείας καὶ τῶν ἀνδρῶν. (4) Εἰς ἃ βλέπων Ἀντιφάτης, ἐβουλήθη πάλιν ἐπεισελθεῖν. τοῦ δὲ στρατηγοῦ συγχωρήσαντος, ἐχρήσατο λόγοις βαρυτέροις ἢ κατὰ Κρῆτα, καὶ σπουδαιοτέροις. (5) Καὶ γὰρ ἦν ὁ νεανίσκος οὐδαμῶς Κρητικὸς, ἀλλὰ πεφευγὼς τὴν Κρη-

τικὴν ἀναγωγήν. (6) Διὸ καὶ συνέβαινε, τοὺς Ἀχαιοὺς ἐπιδέχεσθαι τὴν παῤῥησίαν αὐτοῦ, καὶ μᾶλλον ἔτι διὰ τὸ τὸν πατέρα τοῦ προειρημένου, Τηλέμναστον, μετὰ πεντακοσίων Κρητῶν ἐλθόντα, συμπεπολεμηκέναι τὸν πρὸς Νάβιν πόλεμον εὐγενῶς αὐτοῖς. (7) Πλὴν διακούσαντες, οὐδὲν ἧττον ὁρμὴν εἶχον οἱ πολλοὶ τοῖς Ῥοδίοις βοηθεῖν· ἕως Καλλικράτης ὁ Λεοντήσιος ἀναστὰς, οὐκ, ἔφη, δεῖν οὔτε πολεμεῖν οὐδενὶ χωρὶς τῆς Ῥωμαίων γνώμης, οὔτε βοήθειαν πέμπειν οὐδενὶ κατ᾽ οὐδενός. (8) Καὶ διὰ ταῦτα κατίσχυσε μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων.

IV.

ANNO VRBIS DCII.

Regum Asiae filii in Senatum introducti.

XVI. Πρέσβεων διαφόρων παραγενομένων εἰς τὴν Ῥώμην, ἡ σύγκλητος πρῶτον μὲν εἰσεκαλέσατο τὸν Εὐμένους τοῦ βασιλέως υἱὸν Ἄτταλον. (2) Παραγεγόνει γὰρ, ἔτι παῖς ὢν, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον εἰς Ῥώμην, χάριν τοῦ τῇ τε συγκλήτῳ συσταθῆναι, καὶ τὰς πατρικὰς ἀνανεώσασθαι φιλανθρωπίας καὶ ξενίας. (3) Οὗτος μὲν οὖν φιλανθρωπίνως ὑπό τε τῆς συγκλήτου καὶ τῶν πατρικῶν φίλων ἀποδεχθεὶς, καὶ λαβὼν ἀποκρίσεις, ἃς ἐβούλετο, καὶ τιμὰς ἁρμοζούσας τῇ καθ᾽ αὑτὸν ἡλικίᾳ, μετά τινας ἡμέρας ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκείαν· (4) πασῶν

αὐτὸν τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα πόλεων ἐκτενῶς καὶ μεγαλοψύχως ἀποδεξαμένων κατὰ τὴν δίοδον. (5) Ἧκε δὲ καὶ Δημήτριος κατὰ τὸν αὐτὸν καιρόν. τυχὼν δὲ μετρίας ἀποδοχῆς, ὡς παῖς, αὖθις ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκείαν. (6) Ὁ δ' Ἡρακλείδης κεχρονικὼς ἐν τῇ Ῥώμῃ, παρῆλθεν εἰς τὴν σύγκλητον, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν Λαοδίκην καὶ τὸν Ἀλέξανδρον. (7) Πρῶτον μὲν οὖν ὁ νεανίσκος ἐποιήσατό τινας μετρίους λόγους· ἠξίου δὲ Ῥωμαίους, μνησθῆναι τῆς πρὸς τὸν Ἀντίοχον, τὸν αὐτοῦ πατέρα, φιλίας καὶ συμμαχίας, μάλιστα δὲ συγκατασκευάζειν αὐτῷ τὴν βασιλείαν· (8) εἰ δὲ μὴ, συγχωρῆσαι τὴν κάθοδον, καὶ μὴ κωλῦσαι τοὺς βουλομένους συμπράττειν αὐτῷ πρὸς τὸ καθικέσθαι τῆς πατρῴας ἀρχῆς. (9) Ὁ δ' Ἡρακλείδης παραλαβὼν τὸν λόγον, καὶ πολλήν τινα ποιησάμενος Ἀντιόχου μὲν μνείαν ἐπ' ἀγαθῷ, Δημητρίου δὲ κατηγορίαν, εἰς τοῦτο κατήντησεν, ὅτι δεῖ συγχωρεῖν τὴν κάθοδον τῷ νεανίσκῳ καὶ τῇ Λαοδίκῃ, κατὰ τὸ δίκαιον, οὖσιν Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως ἐκγόνοις κατὰ φύσιν. (10) Τοῖς μὲν οὖν μετρίοις τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν ἤρεσκε τούτων· ἀλλὰ καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ δράματος ἐνενόουν, καὶ τὸν Ἡρακλείδην ἐβδελύττοντο προφανῶς. (11) Οἱ δὲ πολλοί, τεθεραπευμένοι τῇ Ἡρακλείδου γοητείᾳ, συγκατηνέχθησαν ἐπὶ τὸ γράφειν δόγμα τοιοῦτον· (12) Ἀλέξανδρος καὶ Λαοδίκη, βασιλέως υἱοί, φίλου καὶ συμμάχου ἡμετέρου γεγενημένου, ἐπελθόντες ἐπὶ τὴν σύγ-

κλητον, λόγους ἐποιήσαντο· (13) ἡ δὲ σύγκλητος αὐτοῖς ἐξουσίαν ἔδωκεν, ἐπὶ τὴν πατρῴαν ἀρχὴν καταπορεύεσθαι, καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς, ὡς ἠξίουν, ἔδοξεν. (14) Ὁ δ' Ἡρακλείδης, ἐπιλαβόμενος τῆς ἀφορμῆς ταύτης, εὐθέως ἐξενολόγει, καὶ προσεκαλεῖτο τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν *. (15) Ἀφικόμενος δ' εἰς τὴν Ἔφεσον, ἐγένετο περὶ τὴν παρασκευὴν τῆς προκειμένης ἐπιβολῆς.

ΤΗΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ
ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

GEOGRAPHICA POLYBII,
A STRABONE maxime et ATHENAEO conservata.

I. *Generalia nonnulla, de Argumento hujus Libri.*

I. *Οἱ δὲ (τὰ τῆς Γεωγραφίας) ἐν τῇ κοινῇ τῆς Ἱστορίας γραφῇ (ἐπραγματεύσαντο·) χωρὶς ἀποδείξαντες τὴν τῶν ἠπείρων τοπογραφίαν·* (2) *καθάπερ Ἔφορός τε ἐποίησε, καὶ Πολύβιος.*

---

(3) *Πολύβιος, φήσας, περὶ τῶν Ἑλληνικῶν καλῶς μὲν Εὔδοξον, κάλλιστα δ' Ἔφορον ἐξηγεῖσθαι περὶ κτίσεων, συγγενειῶν, μεταναστάσεων, ἀρχηγετῶν·* (4) *ἡμεῖς δὲ, φησὶ, τὰ νῦν ὄντα δηλώσομεν, καὶ περὶ θέσεως τόπων, καὶ διαστημάτων· τοῦτο γάρ ἐστιν οἰκειότατον χωρογραφίᾳ.*

---

(5) Ἴσως δή τινες ἐπιζητήσουσι, πῶς οὔτε περὶ τοῦ καθ' Ἡρακλείους στήλας στόματος οὐδὲν ἐπὶ πλεῖον εἰρήκαμεν, οὔτε περὶ τῆς ἔξω θαλάττης καὶ τῶν ἐν ταύτῃ συμβαινόντων ἰδιωμάτων· (6) οὐδὲ μὴν περὶ τῶν Βρεττανικῶν νήσων, καὶ τῆς τοῦ καττιτέρου κατασκευῆς, ἔτι δὲ τῶν ἀργυρείων καὶ χρυσείων τῶν κατὰ τὴν Ἰβηρίαν· ὑπὲρ ὧν οἱ συγγραφεῖς, ἀμφισβητοῦντες πρὸς ἀλλήλους, τὸν πλεῖστον διατίθενται λόγον. (7) Ἡμεῖς δ', οὐχὶ, νομίζοντες ἀλλότριον εἶναι τοῦτο τὸ μέρος τῆς Ἱστορίας, διὰ τοῦτο παρελίπομεν· ἀλλὰ, πρῶτον μὲν, οὐ βουλόμενοι παρ' ἕκαστα διασπᾷν τὴν διήγησιν, οὐδ' ἀποπλανᾷν ἀπὸ τῆς πραγματικῆς ὑποθέσεως τοὺς φιληκοοῦντας· (8) δεύτερον δὲ, κρίνοντες, οὐ διεῤῥιμμένην, οὐδ' ἐν παρέργῳ ποιήσασθαι τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην· ἀλλὰ κατ' ἰδίαν, καὶ τόπον καὶ καιρὸν ἀπονείμαντες τῷ μέρει τούτῳ, καθ' ὅσον οἷοί τ' ἐσμὲν τὴν ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν ἐξηγήσασθαι.

II. *De* VLYSSIS *Navigatione, circa* SICILIAM *praesertim.*

II. Ἐκ μηδενὸς ἀληθοῦς ἀνάπτειν καινὴν τερατολογίαν, οὐχ Ὁμηρικόν. (2) προσπίπτει γὰρ, ὡς εἰκὸς, ὡς πιθανώτερον, ἂν οὕτω τις ψεύδοιτο, εἰ καταμίσγοι τι καὶ αὐτῶν τῶν ἀληθινῶν· (3) ὅπερ καὶ Πολύβιός φησι, περὶ τῆς Ὀδυσσέως πλάνης ἐπιχειρῶν.

---

(4) *Καὶ Πολύβιος δ' ὀρθῶς ὑπονοεῖ τὰ περὶ τῆς πλάνης.* (5) *Τὸν γὰρ Αἴολον, τὸν προσημαίνοντα τοὺς ἔκπλους ἐν τοῖς κατὰ τὸν πορθμὸν τόποις, ἀμφιδρόμοις οὖσι καὶ δυσέκπλοις διὰ τὰς παλιῤῥοίας, ταμίαν τε εἰρῆσθαι τῶν ἀνέμων καὶ βασιλέα νενομίσθαι φησί·* (6) *καθάπερ Δαναὸν μὲν, τὰ ὑδρεῖα τὰ ἐν Ἄργει παραδείξαντα, Ἀτρέα δὲ, τοῦ ἡλίου τὸν ὑπεναντίον τῷ οὐρανῷ δρόμον, μάντεις τε καὶ ἱεροσκοπουμένους ἀποδείκνυσθαι βασιλέας·* (7) *τούς θ' ἱερέας τῶν Αἰγυπτίων, καὶ Χαλδαίους, καὶ μάγους, σοφίᾳ τινὶ διαφέροντας τῶν ἄλλων, ἡγεμονίας καὶ τιμῆς τυγχάνειν παρὰ τοῖς πρὸ ἡμῶν.* (8) *οὕτω δὲ καὶ τῶν θεῶν ἕνα ἕκαστον, τῶν χρησίμων τινὸς εὑρετὴν γενόμενον, τιμᾶσθαι.* (9) *Ταῦτα δὲ προοικονομησάμενος, οὐκ ἐᾷ τὸν Αἴολον ἐν μύθου σχήματι ἀκούεσθαι, οὐδ' ὅλην τὴν Ὀδυσσέως πλάνην· ἀλλὰ μικρὰ μὲν προσμεμυθεῦσθαι, καθάπερ καὶ τῷ Ἰλιακῷ πολέμῳ·* (10) *τὸ δ' ὅλον, περὶ Σικελίαν καὶ τῷ ποιητῇ πεποιῆσθαι, καὶ τοῖς ἄλλοις συγγραφεῦσιν, ὅσοι τὰ περιχώρια λέγουσι τὰ περὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν.* (11) *Οὐκ ἐπαινεῖ δὲ οὐδὲ τὴν τοιαύτην τοῦ Ἐρατοσθένους ἀπόφασιν, διότι φησὶ, τότ' ἂν εὑρεῖν τινα, ποῦ Ὀδυσσεὺς πεπλάνηται, ὅταν εὕρῃ τὸν σκυτέα τὸν συῤῥάψαντα τὸν τῶν ἀνέμων ἀσκόν.* (12) *Καὶ τοῦτο δ' οἰκείως εἰρῆσθαι τοῖς συμβαίνουσι περὶ τὸ Σκύλλαιον, καὶ τὴν θήραν τῶν γαλεωτῶν τὸ ἐπὶ τῆς Σκύλλης.*

(13) *Αὐτοῦ δ' ἰχθυάᾳ σκόπελον περιμαιμώωσα,*
Δελφῖνάς τε, κύνας τε, καὶ εἴποθι μεῖζον ἕλῃσι
Κῆτος. — — — —

('Οδυσσ. Μ'. 95.)

(14) Τοὺς γὰρ θύννους ἀγεληδὸν φερομένους παρὰ τὴν Ἰταλίαν, ἐπειδὰν ἐμπέσωσι καὶ κωλυθῶσι τῆς Σικελίας ἅψασθαι, περιπίπτειν τοῖς μείζοσι τῶν ζώων, οἷον δελφίνων, καὶ κυνῶν, καὶ ἄλλων κητωδῶν· (15) ἐκ δὲ τῆς θήρας αὐτῶν πιαίνεσθαι τοὺς γαλεώτας, οὓς καὶ ξιφίας λέγεσθαι καὶ κύνας φησί. (16) Συμβαίνειν γὰρ ταὐτὸν ἐνθάδε, καὶ κατὰ τὰς ἀναβάσεις τοῦ Νείλου, καὶ τῶν ἄλλων ὑδάτων, ὅπερ ἐπὶ πυρὸς καὶ ὕλης ἐμπιπραμένης· ἀθροιζόμενα γὰρ τὰ θηρία φεύγειν τὸ πῦρ, ἢ τὸ ὕδωρ, καὶ βορὰν γίγνεσθαι τοῖς κρείττοσι.

III. Ταῦτα δ' εἰπὼν, διηγεῖται τὴν τῶν γαλεωτῶν θήραν, ἣ συνίσταται περὶ τὸ Σκύλλαιον. (2) σκοπὸς γὰρ ἐφέστηκε κοινὸς τοῖς ὑφορμοῦσιν ἐν δικώποις σκαφιδίοις πολλοῖς, δύο καθ' ἕκαστον σκαφίδιον. (3) καὶ ὁ μὲν ἐλαύνει, ὁ δ' ἐπὶ τῆς πρώρας ἕστηκε δόρου ἔχων, σημήναντος τοῦ σκοποῦ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ γαλεώτου· φέρεται δὲ τὸ τρίτον μέρος ἔξαλον τὸ ζῶον. (4) Συνάψαντος δὲ τοῦ σκάφους, ὁ μὲν ἔπληξεν ἐκ χειρός· εἶτ' ἐξέσπασεν ἐκ τοῦ σώματος τὸ δόρυ χωρὶς τῆς ἐπιδορατίδος. (5) ἀγκιστρώδης τε γάρ ἐστι, καὶ χαλαρῶς ἐνήρμοσται τῷ δόρατι ἐπίτηδες· καλώδιον δ' ἔχει μακρὸν ἐξημμένον· τοῦτ' ἐπιχαλῶσι τῷ τρωθέντι, ἕως κάμῃ σφα-

δάζον καὶ ὑποφεῦγον. (6) τότε δ' ἕλκουσιν ἐπὶ τὴν γῆν, ἢ εἰς τὸ σκάφος ἀναλαμβάνουσιν, ἐὰν μὴ μέγα εἴη τελέως τὸ σῶμα. (7) Κἂν ἐκπέσῃ δὲ εἰς τὴν θάλατταν τὸ δόρυ, οὐκ ἀπόλωλεν· ἔστι γὰρ πηκτὸν ἔκ τε δρυὸς καὶ ἐλάτης, ὥστε, βαπτιζομένου τοῦ δρυΐνου βάρει, μετέωρον εἶναι τὸ λοιπὸν καὶ εὐανάληπτον. (8) Συμβαίνειν δέ ποτε καὶ τιτρώσκεσθαι διὰ τοῦ σκαφιδίου τὸν κωπηλάτην, διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ξίφους τῶν γαλεωτῶν, καὶ τὸ τὴν ἀκμὴν τοῦ ζώου συαγρώδη εἶναι καὶ τὴν θήραν. (9) Ἔκ τε δὴ τῶν τοιούτων εἰκάζοι τις ἄν, φησί, περὶ Σικελίαν γενέσθαι τὴν πλάνην κατὰ τὸν Ὅμηρον, ὅτι τῇ Σκύλλῃ προσῆψε τὴν τοιαύτην θήραν, ἣ μάλιστ' ἐπιχώριός ἐστι τῷ Σκυλλαίῳ. (10) καὶ ἐκ τῶν περὶ τῆς Χαρύβδεως λεγομένων, ὁμοίων τοῖς τοῦ πορθμοῦ πάθεσι. (11) τὸ δέ,

Τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν·
(Ὀδυσσ. Μ'. 105.)

ἀντὶ τοῦ δίς, γραφικὸν εἶναι ἁμάρτημα, ἢ ἱστορικόν. (12) Καὶ τὰ ἐν τῇ Μήνιγγι δέ, τοῖς περὶ τῶν Λωτοφάγων εἰρημένοις συμφωνεῖν.

IV. Εἰ δέ τινα μὴ συμφωνεῖ, μεταβολὰς αἰτιᾶσθαι δεῖν, ἢ ἄγνοιαν, ἢ καὶ ποιητικὴν ἐξουσίαν· ἣ συνέστηκεν ἐξ ἱστορίας, καὶ διαθέσεως, καὶ μύθου. (2) Τῆς μὲν οὖν ἱστορίας ἀλήθειαν εἶναι τέλος· ὡς ἐν νεῶν καταλόγῳ τὰ ἑκάστοις τόποις συμβεβηκότα λέγοντος τοῦ ποιητοῦ, τὴν μὲν πετρήεσσαν, τὴν δὲ ἐσχατόωσαν πόλιν, ἄλλην δὲ πολυτρή-

ρωνα, τὴν δ' ἀγχίαλον. (3) τῆς δὲ διαθέσεως, ἐνάργειαν εἶναι τὸ τέλος· ὡς ὅταν μαχομένους εἰσάγῃ. μύθου δὲ, ἡδονὴν καὶ ἔκπληξιν. (4) Τὸ δὲ πάντα πλάττειν, οὐ πιθανὸν, οὐδ' Ὁμηρικόν. τὴν γὰρ ἐκείνου ποίησιν, φιλοσόφημα πάντας νομίζειν· οὐχ ὡς Ἐρατοσθένης φησὶ, κελεύων, μὴ κρίνειν πρὸς τὴν διάνοιαν τὰ ποιήματα, μηδ' ἱστορίαν ἀπ' αὐτῶν ζητεῖν. (5) Πιθανώτερόν τε τὸ,

Ἔνθεν δ' ἐννῆμαρ φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισιν,

ἐν βραχεῖ διαστήματι δέχεσθαι, (οἱ γὰρ ὀλοοὶ οὐκ εὐθύδρομοι·) ἢ ἐξωκεανίζειν, ὡς ἂν οὐρίων πνεόντων συνεχῶς. (6) Συνθεὶς δὲ τὸ διάστημα τὸ ἐκ Μαλεῶν ἐπὶ στήλας, σταδίων δισμυρίων καὶ δισχιλίων πεντακοσίων· εἰ, φησὶ, τοῦτο θείημεν ἐν ταῖς ἐννέα ἡμέραις διηνύσθαι ἰσοταχῶς, ἑκάστης ἂν ἡμέρας ὁ πλοῦς συμβαίνοι σταδίων δισχιλίων πεντακοσίων. (7) τίς οὖν ἱστόρηκεν, ἐκ Λυκίας ἢ Ῥόδου δευτεραῖόν τινα ἀφιγμένον εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὄντος τοῦ διαστήματος σταδίων τετρακισχιλίων; (8) Πρὸς δὲ τοὺς ἐπιζητοῦντας, πῶς τρὶς εἰς Σικελίαν ἐλθὼν, οὐδ' ἅπαξ διὰ τοῦ πορθμοῦ πέπλευκεν Ὀδυσσεὺς, ἀπολογεῖται, διότι καὶ οἱ ὕστερον ἔφευγον ἅπαντες τὸν πλοῦν τοῦτον. Τοιαῦτα μὲν εἴρηκεν.

III. *Contra superiores Scriptores Geographicos disputat Polybius.*

V. Πολύβιος, τὴν Εὐρώπην χωρογραφῶν, τοὺς μὲν ἀρχαίους ἐᾷν φησὶ, τοὺς δ' ἐκείνους ἐλέγχοντας

ἐξετάζειν, *Δικαίαρχόν* τε καὶ *Ἐρατοσθένη*, τὸν τελευταῖον πραγματευσάμενον περὶ τῆς γεωγραφίας, καὶ *Πυθέαν*· (2) ὑφ' οὗ παρακρουσθῆναι πολλοὺς, ὅλην μὲν τὴν Βρεττανικὴν, ὅσον ἐμβατὸν ἦν, ἐπελθεῖν φάσκοντος, τὴν δὲ περίμετρον πλειόνων ἢ τεττάρων μυριάδων ἀποδόντος τῆς νήσου· (3) προσιστορήσαντος δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς Θούλης, καὶ τῶν τόπων ἐκείνων, ἐν οἷς οὔτε γῆ κατ' αὑτὸν ὑπῆρχεν ἔτι, οὔτε θάλαττα, οὔτ' ἀὴρ, ἀλλὰ σύγκριμά τι ἐκ τούτων, πλεύμονι θαλαττίῳ ἐοικός· (4) ἐν ᾧ φησὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν αἰωρεῖσθαι καὶ τὰ σύμπαντα, καὶ τοῦτον ὡς ἂν δεσμὸν εἶναι τῶν ὅλων, μήτε πορευτὸν μήτε πλωτὸν ὑπάρχοντα. (5) Τὸ μὲν οὖν τῷ πλεύμονι ἐοικὸς αὐτὸς ἑωρακέναι, τἄλλα δὲ λέγειν ἐξ ἀκοῆς. (6) *Ταῦτα* μὲν τὰ τοῦ *Πυθέου*, καὶ διότι ἐπανελθὼν ἐνθένδε, πᾶσαν ἐπέλθοι τὴν παρωκεανῖτιν τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ *Γαδείρων* ἕως *Ταναΐδος*. (7) Φησὶ δ' οὖν ὁ *Πολύβιος*, ἄπιστον καὶ αὐτὸ τοῦτο, πῶς ἰδιώτῃ ἀνθρώπῳ καὶ πένητι τοσαῦτα διαστήματα πλωτὰ καὶ πορευτὰ γένοιτο; (8) τὸν δ' *Ἐρατοσθένη*, διαπορήσαντα, εἰ χρὴ πιστεύειν τούτοις, ὅμως περί τε τῆς Βρεττανικῆς πεπιστευκέναι καὶ τῶν κατὰ Γάδειρα καὶ τὴν Ἰβηρίαν. (9) *Πολὺ* δέ φησι βέλτιον, τῷ *Μεσσηνίῳ* πιστεύειν ἢ τούτῳ. ὁ μέν τοί γε εἰς μίαν χώραν, τὴν *Παγχαίαν*, λέγει πλεῦσαι· ὁ δὲ καὶ μέχρι τῶν τοῦ κόσμου περάτων κατωπτευκέναι τὴν προσάρκτιον Εὐρώπην πᾶσαν, ἣν οὐδὲ τῷ *Ἑρμῇ* πιστεύσαι τις λέ-

γοντι. (10) Ἐρατοσθένη δὲ τὸν μὲν Εὐήμερον Βεργαῖον καλεῖν, Πυθέᾳ δὲ πιστεύειν, καὶ ταῦτα δὲ, μήτε Δικαιάρχου πιστεύσαντος. (11) [Τὸ μὲν οὖν, μήτε Δικαιάρχου πιστεύσαντος, γελοῖον· ὥσπερ ἐκείνῳ χρήσασθαι κανόνι προσῆκον, καθ' οὗ τοσούτους ἐλέγχους αὐτὸς προφέρεται. (12) Ἐρατοσθένους δὲ εἴρηται ἡ περὶ τὰ ἑσπέρια καὶ τὰ ἀρκτικὰ τῆς Εὐρώπης ἄγνοια. (13) Ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν καὶ Δικαιάρχῳ συγγνώμη, τοῖς μὴ κατιδοῦσι τοὺς τόπους ἐκείνους· Πολυβίῳ δὲ καὶ Ποσειδωνίῳ τίς ἂν συγγνοίη;] (14) Ἀλλὰ μὴν Πολύβιός γέ ἐστιν ὁ λαοδογματικὰς καλῶν ἀποφάσεις, ἃς ποιεῖται περὶ τῶν ἐν τούτοις τοῖς τόποις διαστημάτων, καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, ἀλλ' οὐδ' ἐν οἷς ἐκείνους ἐλέγχει καθαρεύων.

VI. Τοῦ γοῦν Δικαιάρχου μυρίους μὲν εἰπόντος τοὺς ἐπὶ στήλας ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου σταδίους, πλείους δὲ τούτων τοὺς ἐπὶ τὸν Ἀδρίαν μέχρι τοῦ μυχοῦ, τοῦ δ' ἐπὶ στήλας τὸ μέχρι τοῦ πορθμοῦ τρισχιλίους ἀποδόντος, ὡς γίγνεσθαι τὸ λοιπὸν ἑπτακισχιλίους τὸ ἀπὸ πορθμοῦ μέχρι στηλῶν· (2) τοὺς μὲν τρισχιλίους ἐᾷν φησιν, εἴτ' εὖ λαμβάνονται, εἴτε μή· τοὺς δ' ἑπτακισχιλίους οὐδετέρως, οὐδὲ τὴν παραλίαν ἐμμετροῦντι, οὔτε τὴν διὰ μέσου τοῦ πελάγους. (3) Τὴν μὲν γὰρ παραλίαν ἐοικέναι μάλιστ' ἀμβλείᾳ γωνίᾳ, βεβηκυίᾳ ἐπί τε τοῦ πορθμοῦ καὶ τῶν στηλῶν, κορυφὴν δ' ἐχούσῃ Ναρβῶνα. (4) Ὥστε συνίστασθαι τρίγωνον, βάσιν ἔχον τὴν διὰ τοῦ πελάγους εὐθεῖαν, πλευρὰς δὲ τὰς τὴν γωνίαν

ποιούσας τὴν λεχθεῖσαν· (5) ὧν ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ μέχρι Ναρβῶνος, μυρίων ἐστὶ καὶ πλειόνων ἢ διακοσίων ἐπὶ τοῖς χιλίοις· ἡ δὲ λοιπὴ, μικρῷ λεῖπον ἐλαττόνων ἢ ὀκτακισχιλίων. (6) Καὶ τὸ πλεῖστον μὲν διάστημα ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Λιβύην ὁμολογεῖσθαι κατὰ τὸ Τυῤῥηνικὸν πέλαγος, σταδίων οὐ πλειόνων ἢ τρισχιλίων· κατὰ τὸ Σαρδώνιον δὲ λαμβάνειν συναγωγήν. (7) ἀλλ' ἔστω, φησὶ, καὶ ἐκεῖνο τρισχιλίων· προειλήφθω δ' ἐπὶ τούτοις, δισχιλίων σταδίων τὸ τοῦ κόλπου βάθος τοῦ κατὰ Ναρβῶνα, ὡς ἂν κάθετος ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἐπὶ τὴν βάσιν τοῦ ἀμβλυγωνίου. (8) Δῆλον οὖν, φησὶν, ἐκ τῆς παιδικῆς μετρήσεως, ὅτι ἡ σύμπασα παραλία ἡ ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ ἐπὶ στήλας ἔγγιστα ὑπερέχει τῆς διὰ τοῦ πελάγους εὐθείας πεντακοσίοις σταδίοις. (9) Προστεθέντων δὲ τῶν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ἐπὶ τὸν πορθμὸν τρισχιλίων, οἱ σύμπαντες ἔσονται στάδιοι, αὐτοὶ ἐπ' εὐθείας, πλείους ἢ διπλάσιοι ὧν Δικαίαρχος εἶπε. (10) πλείους δὲ τούτων, τοὺς ἐπὶ τὸν μυχὸν τὸν Ἀδριατικὸν, δεήσῃ, φησὶ, τιθέναι κατ' ἐκεῖνον. (11) Ἀλλ', ὦ φίλε Πολύβιε, φαίη τις ἂν, ὥσπερ τούτου τοῦ ψεύσματος ἐναργῆ παρίστησι τὸν ἔλεγχον ἡ πεῖρα ἐξ αὐτῶν ὧν εἴρηκας αὐτός· (12) εἰς μὲν Λευκάδα ἐκ Πελοποννήσου ἑπτακοσίους, ἐντεῦθεν δὲ τοὺς ἴσους εἰς Κέρκυραν, καὶ πάλιν ἐντεῦθεν εἰς τὰ Κεραύνια τοὺς ἴσους, καὶ ἐν δεξιᾷ εἰς τὴν Ἰαπυγίαν, ἀπὸ δὲ τῶν Κεραυνίων τὴν Ἰλλυρικὴν παραλίαν σταδίων ἑξακις-

χιλίων ἑκατὸν πεντήκοντα· (13) οὕτως κἀκεῖνα ψεύσματά ἐστιν ἀμφότερα, καὶ ὃ Δικαίαρχος εἶπε, τὸ ἀπὸ πορθμοῦ ἐπὶ στήλας εἶναι σταδίων ἑπτακισχιλίων, καὶ ὃ σὺ δοκεῖς ἀποδεῖξαι. (14) ὁμολογοῦσι γὰρ οἱ πλεῖστοι, τὸ διὰ πελάγους μυρίων εἶναι καὶ δισχιλίων.

VII. Ἑξῆς δὲ τὰ τοῦ Ἐρατοσθένους ἐπανορθοῖ· τὰ μὲν εὖ, τὰ δὲ χεῖρον λέγων ἢ ἐκεῖνος. (2) Ἐξ Ἰθάκης μὲν γὰρ εἰς Κέρκυραν τριακοσίους εἰπόντος, πλείους φησὶν εἶναι τῶν ἐνακοσίων· ἐξ Ἐπιδάμνου δὲ εἰς Θεσσαλονίκειαν ἐνακοσίους ἀποδόντος, πλείους τῶν δισχιλίων φησί. ταῦτα μὲν εὖ. (3) Ἀπὸ δὲ Μασσαλίας ἐπὶ στήλας λέγοντος ἑπτακισχιλίους, ἀπὸ δὲ Πυρήνης ἑξακισχιλίους, αὐτὸς λέγει χεῖρον πλείους ἢ ἐνναχισχιλίους τοὺς ἀπὸ Μασσαλίας, ἀπὸ δὲ Πυρήνης μικρὸν ἐλάττους ἢ ὀκτακισχιλίους· ἐγγυτέρω γὰρ τῆς ἀληθείας ἐκεῖνος εἴρηκεν. (4) Οἱ γὰρ νῦν ὁμολογοῦσιν, εἴ τις τὰς τῶν ὁδῶν ἀνωμαλίας ὑποτέμνοιτο, μὴ μείζω τῶν ἑξακισχιλίων σταδίων εἶναι τὸ μῆκος τὴν σύμπασαν Ἰβηρίαν ἀπὸ Πυρήνης ἕως τῆς ἑσπερίου πλευρᾶς. (5) Ὁ δ' αὐτὸν τὸν Τάγον ποταμὸν ὀκτακισχιλίων σταδίων τίθησι τὸ μῆκος ἀπὸ τῆς πηγῆς μέχρι τῶν ἐκβολῶν, οὐ δήπου τὸ σὺν τοῖς σκολιώμασιν, (οὐ γὰρ γεωγραφικὸν τοῦτο) ἀλλ' ἐπ' εὐθείας λέγων· καίτοι γε ἀπὸ Πυρήνης αἱ τοῦ Τάγου πηγαὶ πλέον διέχουσιν ἢ χιλίους σταδίους. (6) Πάλιν δὲ τοῦτο μὲν ὀρθῶς ἀποφαίνεται, ὅτι

ἀγνοεῖ τὰ Ἰβηρικὰ ὁ Ἐρατοσθένης, καὶ διότι περὶ αὐτῆς ἔσθ' ὅπου τὰ μαχόμενα ἀποφαίνεται· (7) ὅς γε μέχρι Γαδείρων ὑπὸ Γαλατῶν περιοικεῖσθαι φήσας τὸ ἔξωθεν αὐτῆς, εἴ γε τὰ πρὸς δύσιν τῆς Εὐρώπης μέχρι Γαδείρων ἔχουσιν ἐκεῖνοι· τούτων οὖν ἐκλαθόμενος κατὰ τὴν τῆς Ἰβηρίας περίοδον, τῶν Γαλατῶν οὐδαμοῦ μέμνηται. (8) Τὸ δὲ μῆκος τῆς Εὐρώπης ὅτι ἔλαττόν ἐστι τοῦ συνάμφω τῆς τε Λιβύης καὶ τῆς Ἀσίας ἐκτιθείς, οὐκ ὀρθῶς τὴν σύγκρισιν ποιεῖται. (9) τὸ μὲν γὰρ στόμα τὸ κατὰ στήλας φησὶν ὅτι κατὰ τὴν ἰσημερινὴν δύσιν ἐστὶν, ὁ δὲ Τάναϊς ῥεῖ ἀπὸ θερινῆς ἀνατολῆς· (10) ἐλαττοῦται δὴ τῶν συνάμφω μήκους, τοῦ μεταξὺ τῆς θερινῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς ἰσημερινῆς· τοῦτο γὰρ ἡ Ἀσία προλαμβάνει πρὸς τὴν ἰσημερινὴν ἀνατολὴν τοῦ πρὸς τὰς ἄρκτους ἡμικυκλίου.

---

(11) *Προπεπτωκυίας* δὲ τῆς Εὐρώπης ἄκραις πλείοσι, βέλτιον μὲν οὗτος εἴρηκεν Ἐρατοσθένους περὶ αὐτῶν, οὔπω δὲ ἱκανῶς. (12) Ἐκεῖνος μὲν γὰρ τρεῖς ἔφη· τὴν ἐπὶ τὰς στήλας καθήκουσαν, ἐφ' ἧς ἡ Ἰβηρία· καὶ τὴν ἐπὶ τὸν πορθμὸν, ἐφ' ἧς ἡ Ἰταλία· καὶ τρίτην τὴν κατὰ Μαλέας, ἐφ' ἧς τὰ μεταξὺ τοῦ Ἀδρίου καὶ τοῦ Εὐξείνου πάντ' ἔθνη, καὶ τοῦ Ταναΐδος. (13) Οὗτος δὲ τὰς μὲν δύο τὰς πρώτας ὁμοίως ἐκτίθεται· τρίτην δὲ, τὴν κατὰ Μαλέαν καὶ Σούνιον, ἐφ' ἧς ἡ Ἑλλὰς πᾶσα καὶ ἡ Ἰλλυρὶς καὶ τῆς Θρᾴκης τινά· (14) τετάρτην δὲ, τὴν

κατὰ τὴν Θρακίαν χεῤῥόνησον, ἐφ᾽ ἧς τὰ κατὰ τὸν Σηστὸν καὶ Ἄβυδον στενὰ, ἔχουσι δ᾽ αὐτὴν Θρᾷκες· πέμπτην δὲ, τὴν κατὰ τὸν Κιμμερικὸν βόσπορον καὶ τὸ στόμα τῆς Μαιώτιδος.

IV. *D*e LVSITANIA.

VIII. *Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης, ἐν τετάρτῃ καὶ τριακοστῇ τῶν Ἱστοριῶν, περὶ τῆς ἐν Ἰβηρίᾳ Λυσιτανίας χώρας διαλεγόμενος, φησὶν, ὅτι βάλανοί εἰσι κατὰ βάθος ἐν τῇ αὐτόθι θαλάττῃ πεφυτευμέναι, ὧν τὸν καρπὸν σιτουμένους τοὺς θύννους πιαίνεσθαι.* (2) *Διόπερ οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις, λέγων ὗς εἶναι θαλαττίους τοὺς θύννους. εἰσὶ γὰρ οἱ θύννοι οἷον ὕες ἀπὸ τῶν βαλάνων αὐξανόμενοι.*

---

(3) *Λέγει δ᾽ ὁ Πολύβιος, καὶ μέχρι τῆς Λατίνης ἐκπέμπειν τὴν βάλανον ταύτην· εἰ μὴ ἄρα, φησὶ, καὶ ἡ Σαρδὼ φέρει καὶ ἡ πλησιόχωρος ταύτῃ.*

---

(4) *Τὴν κατὰ Λυσιτανίαν (χώρα δ᾽ ἔστιν αὕτη τῆς Ἰβηρίας, ἣν νῦν Ῥωμαῖοι Ἱσπανίαν ὀνομάζουσι) διηγούμενος εὐδαιμονίαν Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης ἐν τῇ τετάρτῃ καὶ τριακοστῇ τῶν Ἱστοριῶν, φησὶν, ὡς αὐτόθι διὰ τὴν τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν καὶ τὰ ζῶα πολύγονα καὶ ἄνθρωποι, καὶ οἱ ἐν τῇ χώρᾳ καρποὶ οὐδέποτε φθείρονται.* (5) *Ῥόδα μὲν γὰρ αὐτόθι, καὶ λευκόϊα, καὶ ἀσπάραγοι, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, οὐ πλεῖον διαλείπει μηνῶν τριῶν.* (6) *Τὸ*

δὲ θαλάττιον ὄψον, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος, καὶ κατὰ τὴν χρηστότητα, καὶ κατὰ τὸ κάλλος, μεγάλην ἔχει διαφορὰν πρὸς τὸ γιγνόμενον ἐν τῇ καθ᾽ ἡμᾶς θαλάττῃ. (7) Καὶ ὁ μὲν τῶν κριθῶν σίκλος (μέδιμνος) ἐστὶ δραχμῆς· ὁ δὲ τῶν πυρῶν, ἐννέα ὀβολῶν Ἀλεξανδρινῶν· τοῦ δ᾽ οἴνου, δραχμῆς, ὁ μετρητής. (8) Καὶ ἔριφος ὁ μέτριος ὀβολοῦ, καὶ λαγώς. τῶν δ᾽ ἀρνῶν τριόβολον καὶ τετρώβολον ἡ τιμή. ὗς δὲ πίων, ἑκατὸν μνᾶς ἄγων, πέντε δραχμῶν· καὶ πρόβατον δυεῖν. (9) τάλαντον δὲ σύκων, τριῶν ὀβολῶν. μόσχος δραχμῶν πέντε, καὶ βοῦς ζύγιμος δέκα. (10) Τὰ δὲ τῶν ἀγρίων ζώων κρέα σχεδὸν οὐδὲ καταξιοῦται τιμῆς· ἀλλ᾽ ἐν ἐπιδόσει καὶ χάριτι τὴν ἀλλαγὴν ποιοῦνται τούτων.

V. *De* HISPANIA.

IX. Τοὺς τὴν Βαιτικὴν ἐνοικοῦντας, Τουρδετανούς τε καὶ Τουρδούλους προσαγορεύουσι· (2) οὓς οἱ μὲν τοὺς αὐτοὺς νομίζουσιν, οἱ δ᾽ ἑτέρους· ὧν ἐστι καὶ Πολύβιος, συνοίκους φήσας τοῖς Τουρδετανοῖς πρὸς ἄρκτον τοὺς Τουρδούλους. . . (3) Τῇ δὲ τῆς χώρας εὐδαιμονίᾳ καὶ τὸ ἥμερον καὶ τὸ πολιτικὸν συνηκολούθησε τοῖς Τουρδετανοῖς, καὶ τοῖς Κελτικοῖς δὲ διὰ τὴν γειτνίασιν, ὡς εἴρηκε Πολύβιος, καὶ τὴν συγγένειαν.

---

(4) *Καὶ Δικαίαρχος δὲ, καὶ Ἐρατοσθένης, καὶ Πολύβιος, καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων, περὶ τὸν πορθμὸν ἀποφαίνουσι τὰς στήλας.*

---

(5) *Φησὶ δὲ Πολύβιος, κρήνην ἐν τῷ Ἡρακλείῳ τῷ ἐν Γαδείροις εἶναι, βαθμῶν ὀλίγων κατάβασιν ἔχουσαν εἰς τὸ ὕδωρ, πότιμον δὲ εἶναι· ἣν ταῖς παλιῤῥοίαις τῆς θαλάττης ἀντιπαθεῖν, κατὰ μὲν τὰς πλήμας ἐκλείπουσαν, κατὰ δὲ τὰς ἀμπώτεις πληρουμένην.* (6) *Αἰτιᾶται δ', ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ βάθους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἐκπίπτον, κατακαλυφθείσης μὲν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ κύματος κατὰ τὰς ἐπιβάσεις τῆς θαλάττης, εἴργεται τῶν τοιούτων ἐξόδων οἰκείων, ἀναστρέψαν δὲ εἰς τὸ ἐντὸς, ἐμφράττει τοὺς τῆς πηγῆς πόρους, καὶ ποιεῖ λειψυδρίαν·* (7) *γυμνωθείσης δὲ πάλιν, εὐθυπορῆσαν, ἐλευθεροῖ τὰς φλέβας τῆς πηγῆς, ὥστ' ἀναβλύειν εὐπόρως.*

---

(8) *Πολύβιος δὲ τῶν περὶ Καρχηδόνα Νέαν ἀργυρείων μνησθεὶς, μέγιστα μὲν εἶναι φησὶ, διέχειν δὲ τῆς πόλεως ὅσον εἴκοσι σταδίους, περιειληφότα κύκλον τετρακοσίων σταδίων·* (9) *ὅπου τέτταρας μυριάδας ἀνθρώπων μένειν τῶν ἐργαζομένων, ἀναφέροντας τότε τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων καθ' ἑκάστην ἡμέραν δισμυρίας καὶ πεντακισχιλίας δραχμάς.* (10) *Τὴν δὲ κατεργασίαν τὴν μὲν ἄλλην ἐῶ· μακρὰ γάρ ἐστι. τὴν δὲ συρτὴν βῶλον τὴν ἀργυρῖτιν, φησὶ, κόπτεσθαι, καὶ κοσκίνοις εἰς ὕδως διαρτᾶσθαι· κό-*

πτεσθαι δὲ πάλιν τὰς ὑποστάσεις, καὶ πάλιν διηθουμένας ἀποχεομένων τῶν ὑδάτων κόπτεσθαι· (11) τὴν δὲ πέμπτην ὑπόστασιν, χωνευθεῖσαν ἀποχυθέντος τοῦ μολύβδου, καθαρὸν τὸ ἀργύριον ἐξάγειν.

---

(12) *Πολύβιος καὶ τὸν Ἄναν καὶ τὸν Βαῖτιν ἐκ τῆς Κελτιβηρίας ῥεῖν φησὶ, διέχοντας ἀλλήλων ὅσον ἐνναкοσίους σταδίους.*

---

(13) *Πολύβιος, τὰ τῶν Οὐακκαίων καὶ τῶν Κελτιβήρων ἔθνη καὶ χωρία διεξιὼν, συλλέγει ταῖς ἄλλαις πόλεσι καὶ Σεγεσάμαν καὶ Ἰντερκατίαν.*

---

(14) *Τοιοῦτόν τινα ὑφίσταται τῇ κατασκευῇ καὶ λαμπρότητι Πολύβιος Ἴβηρός τινος βασιλέως οἶκον. (15) ὃν καὶ ἐζηλωκέναι λέγει τὴν τῶν Φαιάκων τρυφὴν, πλὴν τοῦ τοὺς κρατῆρας ἐν μέσῳ τῆς οἰκίας ἑστάναι πλήρεις οἴνου κριθίνου, ἀργυροῦς ὄντας καὶ χρυσοῦς.*

VI. *De* GALLIA.

X. *Πολύβιος, ἐν τῇ τετάρτῃ καὶ τριακοστῇ τῶν Ἱστοριῶν, μετὰ τὴν Πυρήνην, φησὶν, ἕως τοῦ Νάρβωνος ποταμοῦ πεδίον εἶναι, δι᾽ οὗ φέρεσθαι ποταμοὺς Ἰλέβερνιν καὶ Ῥόσκυνον, ῥέοντας παρὰ πόλεις ὁμωνύμους, κατοικουμένας ὑπὸ Κελτῶν. (2) Ἐν οὖν τῷ πεδίῳ τούτῳ εἶναι τοὺς λεγομένους ἰχθῦς ὀρυκτούς. (3) Εἶναι δὲ τὸ πεδίον λεπτόγειον, καὶ*

πολλὴν ἄγρωστιν ἔχον πεφυκυῖαν· ὑπὸ δὲ ταύτην διάμμου τῆς γῆς οὔσης ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς πήχεις, ὑποῤῥεῖν τὸ πλαζόμενον ὑπὸ τῶν ποταμῶν ὕδωρ. (4) μεθ' οὗ ἰχθύες κατὰ τὰς παρεκχύσεις ὑποτρέχοντες ὑπὸ τὴν γῆν χάριν τῆς τροφῆς, (φιληδοῦσι γὰρ τῇ τῆς ἀγρώστεως ῥίζῃ,) πεποιήκασι πᾶν τὸ πεδίον πλῆρες ἰχθύων ὑπογείων, οὓς ἀνορύττοντες λαμβάνουσιν.

---

(5) Περὶ δὲ τῶν τοῦ Ῥοδανοῦ στομάτων Πολύβιος ἐπιτιμᾷ Τιμαίῳ, φήσας, εἶναι μὴ πεντάστομον, ἀλλὰ δίστομον.

---

(6) Ὁ Λείγηρ μεταξὺ Πικτόνων καὶ Ναμνήτων ἐκβάλλει. Πρότερον δὲ Κορβίλων ὑπῆρχεν ἐμπορεῖον ἐπὶ τούτῳ τῷ ποταμῷ, περὶ ἧς εἴρηκε Πολύβιος, μνησθεὶς τῶν ὑπὸ Πυθέου μυθολογηθέντων· (7) ὅτι Μασσαλιωτῶν μὲν, τῶν συμμιξάντων Σκιπίωνι, οὐδεὶς εἶχε λέγειν οὐδὲν μνήμης ἄξιον, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ Σκιπίωνος, ὑπὲρ τῆς Βρεττανικῆς, οὐδὲ τῶν ἐκ Ναρβῶνος, οὐδὲ τῶν ἐκ Κορβιλῶνος, αἵπερ ἦσαν ἄρισται πόλεις τῶν ταύτῃ· Πυθέας δ' ἐθάῤῥησε ψεύσασθαι τοσαῦτα.

---

(8) Πολύβιος καὶ ἰδιόμορφον ζῶον γεννᾶσθαί φησιν ἐν ταῖς Ἄλπεσιν, ἐλαφοειδὴς τὸ σχῆμα, πλὴν αὐχένος καὶ τριχώματος, ταῦτα δὲ ἐοικέναι κάπρῳ·

(9) ὑπὸ δὲ τῷ γενείῳ πυῤῥὴν ἴσχειν ὅσον σπιθαμαῖον, ἀκρόκομον, πωλικῆς κέρκου τὸ πάχος.

---

(10) Ἔτι, φησὶ Πολύβιος, ἐφ᾽ ἑαυτοῦ κατ᾽ Ἀκυληΐαν μάλιστα, ἐν τοῖς Ταυρίσκοις τοῖς Νωρικοῖς, εὑρεθῆναι χρυσεῖον οὕτω εὐφυὲς, ὥστ᾽ ἐπὶ δύο πόδας ἀποσύραντι τὴν ἐπιπολῆς γῆν, εὐθὺς ὀρυκτὸν εὑρίσκεσθαι χρυσόν. (11) τὸ δ᾽ ὄρυγμα μὴ πλειόνων ὑπάρχειν ἢ πεντεκαίδεκα ποδῶν. (12) Εἶναι δὲ τοῦ χρυσοῦ τὸ μὲν αὐτόθεν καθαρὸν, κυάμου μέγεθος ἢ θέρμου, τοῦ ὀγδόου μόνου ἀφεψηθέντος· τὸν δὲ, δεῖσθαι μὲν χωνείας πλείονος, σφόδρα δὲ λυσιτελοῦς. (13) Συνεργασαμένων δὲ τοῖς βαρβάροις τῶν Ἰταλιωτῶν, ἐν διμήνῳ παραχρῆμα τὸ χρυσίον εὐωνότερον γενέσθαι τῷ τρίτῳ μέρει καθ᾽ ὅλην τὴν Ἰταλίαν. (14) αἰσθανομένους δὲ τοὺς Ταυρίσκους, μονοπωλεῖν, ἐκβάλλοντας τοὺς συνεργαζομένους.

---

(15) Ὁ δ᾽ αὐτὸς ἀνὴρ περὶ τοῦ μεγέθους τῶν Ἄλπεων καὶ τοῦ ὕψους λέγων, παραβάλλει τὰ ἐν τοῖς Ἕλλησιν ὄρη τὰ μέγιστα, τὸ Ταΰγετον, τὸ Λύκαιον, Παρνασσὸν, Ὄλυμπον, Πήλιον, Ὄσσαν· ἐν δὲ Θρᾴκῃ Αἷμον, Ῥοδόπην, Δούνακα. (16) Καί φησιν, ὅτι τούτων μὲν ἕκαστον μικροῦ δεῖν αὐθημερὸν εὐζώνοις ἀναβῆναι δυνατὸν, αὐθημερὸν δὲ καὶ περιελθεῖν· (17) τὰς δ᾽ Ἄλπεις οὐδ᾽ ἂν πεμπταῖος ἀναβαίη τις· τὸ δὲ μῆκος ἐστὶ δισχιλίων καὶ διακοσίων

σταδίων, τὸ παρῆκον παρὰ τὰ πεδία. (18) Τέτταρας δ' ὑπερβάσεις ὀνομάζει μόνον· διὰ Λιγύων μὲν, τὴν ἔγγιστα τῷ Τυῤῥηνικῷ πελάγει· εἶτα τὴν διὰ Ταυρίνων, ἣν Ἀννίβας διῆλθεν· εἶτα τὴν διὰ Σαλασσῶν· τετάρτην δὲ, τὴν διὰ Ῥαιτῶν· ἁπάσας κρημνώδεις. (19) Λίμνας δὲ εἶναί φησιν ἐν τοῖς ὄρεσι πλείους μὲν, τρεῖς δὲ μεγάλας· ὧν ἡ μὲν Βήνακος ἔχει μῆκος πεντακοσίων σταδίων, πλάτος δὲ ἑκατὸν πεντήκοντα, ἐκεῖ δὲ ποταμὸς Μίγκιος· (20) ἡ δ' ἑξῆς Οὐερβανὸς, τετρακοσίων, πλάτος δὲ τριάκοντα στενωτέρα τῆς πρότερον, ἐξίησι δὲ ποταμὸν τὸν Τίκινον· (21) τρίτη δὲ, Λάριος, μῆκος ἐγγὺς τριακοσίων σταδίων, πλάτος δὲ τριάκοντα, ποταμὸν δὲ ἐξίησι μέγαν Ἄδουαν· πάντες δ' εἰς τὸν Πάδον συῤῥέουσι.

VII. *De* ITALIA.

XI. Πολύβιος διάφορον οἶνον ἐν Καπύῃ φησὶ γίγνεσθαι, τὸν ἀναδενδρίτην καλούμενον, ᾧ μηδένα συγκρίνεσθαι.

(2) Φησὶ Πολύβιος, πεζῇ μὲν εἶναι τὴν παραλίαν τὴν ἀπὸ Ἰαπυγίας μέχρι πορθμοῦ καὶ τρισχιλίων σταδίων· κλύζεσθαι δὲ αὐτὴν τῷ Σικελικῷ πελάγει· πλέοντι δὲ καὶ πεντακοσίων δέουσαν.

(3) Τῆς Τυῤῥηνίας μῆκος τὸ μέγιστον εἶναί φασι τὴν παραλίαν ἀπὸ Λούνης μέχρι Ὠστείων, δισχι-

λίων που καὶ πεντακοσίων σταδίων· . . . Πολύβιος δ᾽ οὐκ εἶναι τοὺς πάντας ͵α υ λ΄ λέγει.

---

(4) Αἰθάλη, νῆσος Τυρσηνῶν. . . Πολύβιος δ᾽ ἐν τριακοστῇ τετάρτῃ λέγει, Αἰθάλειαν τὴν Λῆμνον καλεῖσθαι.

---

(5) Κρατῆρα καλοῦσι τὸν κόλπον, τὸν ἀπὸ τοῦ Μισηνοῦ μέχρι τοῦ Ἀθηναίου, δυοῖν ἀκρωτηρίων, κολπούμενον. ὑπὲρ δὲ τούτων τῶν ἠϊόνων Καμπανία πᾶσα ἵδρυται, πεδίον εὐδαιμονέστατον τῶν ἁπάντων. . . (6) Ἀντίοχος μὲν οὖν φησι τὴν χώραν ταύτην Ὀπικοὺς οἰκῆσαι, τούτους δὲ καὶ Αὔσονας καλεῖσθαι. (7) Πολύβιος δ᾽ ἐμφαίνει, δύο ἔθνη νομίζων ταῦτα· Ὀπικοὺς γάρ φησι καὶ Αὔσονας οἰκεῖν τὴν χώραν ταύτην περὶ τὸν Κρατῆρα.

---

(8) Πολύβιος ἀπὸ τῆς Ἰαπυγίας μεμιλιᾶσθαί φησι, καὶ εἶναι μίλια φ ξ β΄ εἰς Σίλαν πόλιν· ἐντεῦθεν δ᾽ εἰς Ἀκυληΐαν ρ ο η.

---

(9) Μετὰ δὲ ταῦτα τὸ Λακίνιον, Ἥρας ἱερὸν, πλούσιόν ποτε ὑπάρξαν, καὶ πολλῶν ἀναθημάτων μεστόν. (10) Τὰ διάρματα δ᾽ οὐκ εὐκρινῶς λέγεται· πλὴν ὥς γε ἐπὶ τὸ πολὺ σταδίους ἀπὸ πορθμοῦ μέχρι Λακινίου Πολύβιος ἀποδίδωσι δισχιλίους καὶ τ΄. (11) ἐντεῦθεν δὲ καὶ δίαρμα εἰς ἄκραν Ἰαπυγίαν ψ΄.

(12) *Πολύβιος τῶν τριῶν κρατήρων (τῆς Ἱέρας Ἡφαίστου) τὸν μὲν κατεῤῥυηκέναι φησὶν ἐκ μέρους, τοὺς δὲ συμμένειν·* (13) *τὸν δὲ μέγιστον τὸ χεῖλος ἔχειν περιφερὲς, ὂν πέντε σταδίων, κατ᾽ ὀλίγον δὲ συνάγεσθαι εἰς ν′ ποδῶν διάμετρον·* (14) *καθ᾽ οὗ βάθος εἶναι τὸ μέχρι θαλάττης σταδιαῖον, ὥστε καθορᾷν ταῖς νηνεμίαις. . .* (15) *Ἐὰν μὲν οὖν νότος μέλλῃ πνεῖν, ἀχλὺν ὁμιχλώδη καταχεῖσθαι κύκλῳ φησὶ τῆς νησῖδος, ὥστε μήτε τὴν Σικελίαν ἄπωθεν φαίνεσθαι.* (16) *ὅταν δὲ βορέας, φλόγας καθαρὰς ἀπὸ τοῦ λεχθέντος κρατῆρος εἰς ὕψος ἐξαίρεσθαι, καὶ βρόμους ἐκπέμπεσθαι μείζους. τὸν δὲ ζέφυρον μέσην τινὰ ἔχειν τάξιν.* (17) *Τοὺς δ᾽ ἄλλους κρατῆρας, ὁμοειδεῖς μὲν εἶναι, τῇ δὲ βίᾳ λείπεσθαι τῶν ἀναφυσημάτων.* (18) *Ἔκ τε δὴ τῆς διαφορᾶς τῶν βρόμων, καὶ ἐκ τοῦ πόθεν ἄρχεται τὰ ἀναφυσήματα καὶ αἱ φλόγες καὶ αἱ λιγνύες, προσημαίνεσθαι καὶ τὸν εἰς ἡμέραν τρίτην πάλιν μέλλοντα ἄνεμον πνεῖν.* (19) *Τῆς γοῦν ἐν Λιπάραις γενομένης ἀπνοίας, προειπεῖν τινας τὸν σεισμὸν, καὶ μὴ διαψεύσασθαι.* (20) *Ἀφ᾽ οὗ δὴ τὸ μυθωδέστατον δοκοῦν εἰρῆσθαι τῷ ποιητῇ, οὐ μάτην φαίνεσθαι λεχθὲν, ἀλλ᾽ αἰνιξαμένου τὴν ἀλήθειαν, ὅταν φῇ ταμίαν τῶν ἀνέμων τὸν Αἴολον.*

VIII. *De* THRACIA, MACEDONIA *et* GRAECIA.

XII. *Πρὸς τῷ Πόντῳ τὸ Αἷμόν ἐστιν ὄρος, μέ-*

γιστον τῶν ταύτῃ καὶ ὑψηλότατον, μέσην πως διαιροῖν τὴν Θρᾴκην· (2) ἀφ' οὗ φησὶ Πολύβιος ἀμφοτέρας καθορᾶσθαι τὰς θαλάττας, οὐκ ἀληθῆ λέγων· καὶ γὰρ τὸ διάστημα μέγα τὸ πρὸς Ἀδρίαν, καὶ τὰ ἐπισκοτοῦντα πολλά.

---

(3) Ἐκ δὲ τῆς Ἀπολλωνίας εἰς Μακεδονίαν ἡ Ἐγνατία ἐστὶν ὁδὸς πρὸς ἕω, βεβηματισμένη κατὰ μίλιον, καὶ κατεστηλωμένη μέχρι Κυψέλου καὶ Ἕβρου ποταμοῦ. μιλίων δ' ἐστὶ πεντακοσίων τριάκοντα πέντε. (4) λογιζομένων δὲ, ὡς μὲν οἱ πολλοὶ, τὸ μίλιον ὀκταστάδιον, τετρακισχίλιοι ἂν εἶεν στάδιοι, καὶ ἐπ' αὐτοῖς διακόσιοι ὀγδοήκοντα· (5) ὡς δὲ Πολύβιος, προστιθεὶς τῷ ὀκτασταδίῳ δίπλεθρον, ὅ ἐστι τρίτον σταδίου, προσθετέον ἄλλους σταδίους ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ὀκτὼ, τὸ τρίτον τοῦ τῶν μιλίων ἀριθμοῦ. (6) Συμβαίνει δ' ἀπὸ ἴσου διαστήματος συμπίπτειν εἰς τὴν αὐτὴν ὁδὸν τούς τ' ἐκ τῆς Ἀπολλωνίας ὁρμηθέντας καὶ τοὺς ἐξ Ἐπιδάμνου. (7) Ἡ μὲν οὖν πᾶσα Ἐγνατία καλεῖται· ἡ δὲ πρώτη ἐπὶ Κανδαουΐας λέγεται, ὄρους Ἰλλυρικοῦ, διὰ Λυχνιδίου πόλεως, καὶ Πυλῶνος, τόπου ὁρίζοντος ἐν τῇ ὁδῷ τήν τε Ἰλλυρίδα καὶ τὴν Μακεδονίαν· (8) ἐκεῖθεν δ' ἐστι παρὰ Βαρνοῦντα, διὰ Ἡρακλείας, καὶ Λυγκηστῶν, καὶ Ἐορδῶν, εἰς Ἔδεσαν καὶ Πέλλαν μέχρι Θεσσαλονικείας. (9) μίλια δ' ἐστὶ, φησὶ Πολύβιος, ταῦτα διακόσια ἑξήκοντα ἑπτά. κ. τ. λ.

---

(10) Ἡ τῆς Πελοποννήσου περίμετρος, μὴ κατακολπίζοντι, τετρακισχιλίων σταδίων, ὡς Πολύβιος.

(11) Πολυβίου δ' εἰρηκότος τὸ ἀπὸ Μαλεῶν ἐπὶ τὰς ἄρκτους μέχρι τοῦ Ἴστρου διάστημα περὶ μυρίους σταδίους, εὐθύνει τοῦτο Ἀρτεμίδωρος οὐκ ἀτόπως· κατ' ἐκεῖνον γὰρ συμβαίνει ἑξακισχιλίων πεντακοσίων. (12) Αἴτιον δὲ τούτου, τὸ μὴ τὴν σύντομον καταμετρεῖν, ἀλλὰ τὴν τυχοῦσαν, ἣν ἐπορεύθη τῶν στρατηγῶν τις.

IX. *De* ASIA.

XIII. Τὰ δ' ἀπ' εὐθείας τούτοις μέχρι τῆς Ἰνδικῆς, τὰ αὐτὰ κεῖται καὶ παρὰ τῷ Ἀρτεμιδώρῳ, ἅπερ καὶ παρὰ τῷ Ἐρατοσθένει. (2) Λέγει δὲ καὶ Πολύβιος, περὶ τῶν ἐκεῖ μάλιστα δεῖν πιστεύειν ἐκείνῳ. (3) Ἄρχεται δὲ ἀπὸ Σαμοσάτων τῆς Κομμαγηνῆς, ἣ πρὸς τῇ διαβάσει καὶ τῷ Ζεύγματι κεῖται. (4) Εἰς δὲ Σαμόσατα ἀπὸ τῶν ὅρων τῆς Καππαδοκίας τῶν περὶ Τόμισαν ὑπερθέντι τὸν Ταῦρον, σταδίους εἴρηκε τετρακοσίους καὶ πεντήκοντα.

X. *De* ALEXANDRIA *Aegypti*.

XIV. Ὁ γοῦν Πολύβιος, γεγονὼς ἐν τῇ πόλει, (Ἀλεξανδρείᾳ) βδελύττεται τὴν τότε κατάστασιν. (2) καὶ φησὶ, τρία γένη τὴν πόλιν οἰκεῖν· τό τε Αἰγύπτιον καὶ ἐπιχώριον φῦλον, ὀξὺ, καὶ πολιτικόν· 3) καὶ τὸ μισθοφορικὸν, πολὺ, καὶ ἀνάγωγον· ἐξ

ἔθους γὰρ παλαιοῦ ξένους ἔτρεφον τοὺς τὰ ὅπλα ἔχοντας, ἄρχειν μᾶλλον, ἢ ἄρχεσθαι δεδιδαγμένους διὰ τὴν τῶν βασιλέων οὐδένειαν. (4) Τρίτον δ' ἦν γένος τὸ τῶν Ἀλεξανδρέων, οὐδ' αὐτὸ εὐκρινῶς πολιτικὸν, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας, κρεῖττον δ' ἐκείνων ὅμως· (5) καὶ γὰρ, εἰ μιγάδες, Ἕλληνες ὅμως ἀνέκαθεν ἦσαν, καὶ ἐμέμνηντο τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων ἔθους· (6) ἠφανισμένου δὲ καὶ τούτου τοῦ πλήθους, μάλιστα ὑπὸ τοῦ Εὐεργέτου τοῦ Φύσκωνος, καθ' ὃν ἧκεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ Πολύβιος. (7) καταστασιαζόμενος γὰρ ὁ Φύσκων, πλεονάκις τοῖς στρατιώταις ἠφίει τὰ πλήθη, καὶ διέφθειρε. (8) Τοιούτων δὴ, φησὶν, ὄντων τῶν ἐν τῇ πόλει, λοιπὸν ἦν τῷ ὄντι τὸ τοῦ ποιητοῦ,

Αἴγυπτον δ' ἰέναι δολιχὴν ὁδὸν ἀργαλέην τε.

Odyss. δ'. 481.

ΤΗΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ἹΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.

BELLVM CELTIBERICVM.

1. Πύρινος πόλεμος ὁ Ῥωμαίων πρὸς Κελτίβηρας συσταθείς. θαυμαστὸν γὰρ ἔσχε τὴν ἰδιότητα, τήν τε συνέχειαν τῶν ἀγώνων. (2) Τοὺς γὰρ κατὰ τὴν Ἑλλάδα πολέμους, καὶ τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν, ὡς ἐπίπαν μία μάχη κρίνει, σπανίως δὲ δευτέρα, καὶ τὰς μάχας αὐτὰς εἷς καιρὸς, ὁ κατὰ τὴν πρώτην ἔφοδον καὶ σύμπτωσιν τῆς δυνάμεως. (3) Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν πόλεμον τἀναντία συνέβαινε τοῖς προειρημένοις. (4) Τοὺς μὲν γὰρ κινδύνους, ὡς ἐπίπαν, ἡ νὺξ διέλυε, τῶν ἀνδρῶν οὔτ᾽ εἴκειν τῇ ψυχῇ, οὔτε πα-

ῥακαθιέναι τοῖς σώμασι βουλομένων διὰ τὸν κόπον, ἀλλ' ἐξ ὑποστροφῆς καὶ μεταμελείας αὖθις ἄλλας ἀρχὰς ποιουμένων. (5) Τόν γε μὴν ὅλον πόλεμον καὶ τὴν συνέχειαν τῶν ἐκ παρατάξεως διακρίσεων ὁ χειμὼν ἐπιπόνως διεῖργε. (6) Καθόλου γάρ, εἴ τις διανοηθείη πύρινον πόλεμον, οὐκ ἂν ἕτερον ἢ τοῦτον νοήσειε.

II. Ἐπειδὴ οἱ Κελτίβηρες, ἀνοχὰς ποιησάμενοι πρὸς Μάρκον Κλαύδιον, τὸν στρατηγὸν τῶν Ῥωμαίων, ἐξαπέστειλαν τὰς πρεσβείας εἰς τὴν Ῥώμην· οὗτοι μὲν τὴν ἡσυχίαν ἦγον, καραδοκοῦντες τὴν ἀπόφασιν τῆς συγκλήτου· (2) Μάρκος δέ, στρατεύσας εἰς τοὺς Λυσιτανούς, καὶ τὴν Νερκόβρικα πόλιν κατὰ κράτος ἑλών, ἐν Κορδυβᾷ τὴν παραχειμασίαν ἐποιεῖτο. (3) Τῶν δὲ πρέσβεων εἰς τὴν Ῥώμην παραγενομένων, τοὺς μὲν παρὰ τῶν Βελλῶν καὶ Τίττων, ὅσοι τὰ Ῥωμαίων ᾑροῦντο, παρεδέξαντο πάντας εἰς τὴν πόλιν· (4) τοὺς δὲ παρὰ τῶν Ἀραυακῶν πέραν τοῦ Τιβέρεως ἐκέλευσαν κατασκηνοῦν, διὰ τὸ πολεμίους ὑπάρχειν, ἕως βουλεύσωνται περὶ τῶν ὅλων. (5) Γενομένου δὲ καιροῦ πρὸς ἔντευξιν, κατὰ πόλιν ὁ στρατηγὸς εἰσῆγε πρότερον τοὺς συμμάχους. (6) Οἱ δέ, καίπερ ὄντες βάρβαροι, διετίθεντο λόγους, καὶ πάσας ἐξευκρινεῖν ἐπειρῶντο τὰς διαφοράς· (7) ὑποδεικνύντες, ὡς, εἰ μὴ συστήσονται καὶ τεύξονται τῆς ἁρμοζούσης κολάσεως οἱ πεπολε-

μηκότες, παραυτίκα μὲν, ἐπανελθόντων τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατοπέδων ἐκ τῆς Ἰβηρίας, ἐκ χειρὸς προςεπιθήσουσι τὴν δίκην αὐτοῖς, ὡς προδόταις γεγονόσι· (8) ταχὺ δὲ πάλιν αὐτοὶ κινήσουσι πραγμάτων ἀρχὴν, ἐὰν ἀνεπιτίμητοι διαφεύγωσιν ἐκ τῆς πρώτης ἁμαρτίας· ἑτοίμους δὲ πάντας πρὸς καινοτομίαν ποιήσουσι τοὺς κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, ὡς ἱκανοὶ γεγονότες ἀντίπαλοι Ῥωμαίοις. (9) Διόπερ ἠξίουν, ἢ μένειν τὰ στρατόπεδα κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, καὶ διαβαίνειν καθ᾽ ἕκαστον ἔτος ὕπατον, ἐφεδρεύσοντα τοῖς συμμάχοις, καὶ κολάσοντα τὰς Ἀραυακῶν ἀδικίας· (10) ἢ, βουλομένους ἀπάγειν τὰς δυνάμεις, παραδειγματιστέον εἶναι τὴν τῶν προειρημένων ἐπανάστασιν, ἵνα μηδεὶς ἔτι ποιεῖν θαῤῥῇ τὸ παραπλήσιον τούτοις. (11) Οἱ μὲν οὖν Βελλῶν καὶ Τίττων συμμαχοῦντες Ῥωμαίοις ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια διελέχθησαν. (12) Ἐπὶ δὲ τούτοις εἰςῆγον τοὺς παρὰ τῶν πολεμίων. (13) Οἱ δ᾽ Ἀραυάκαι παρελθόντες, κατὰ μὲν τὴν ὑπόκρισιν ἐχρῶντο τοῖς λόγοις ὑποπεπτωκότως καὶ ταπεινῶς· τῇ γε μὴν προαιρέσει, ὡς διέφαινον, οὐκ εἰκούσῃ τοῖς λόγοις, οὐδ᾽ ἡττωμένῃ. (14) Καὶ γὰρ τὰ τῆς τύχης ἄδηλα πολλάκις ὑπεδείκνυον, καὶ τὰς προγεγενημένας μάχας ἀμφιδηρίτους ποιοῦντες, ἐν πάσαις ἔμφασιν ἀπέλιπον ὡς ἐπικυδεστέρων αὐτῶν γεγονότων. (15) Τέλος δ᾽ ἦν τῶν λόγων· εἰ μέν τι δεῖ ῥητὸν πρόστιμον ὑπομένειν τῆς ἀγνοίας, ἀναδέχεσθαι τοῦτο ἔφασαν· τελεσθέντος δὲ τοῦ προστάγματος, ἐπανάγειν ἠξίουν

ἐπὶ τὰς κατὰ Τιβέριον ὁμολογίας αὐτοῖς γενομένας πρὸς τὴν σύγκλητον.

III. Οἱ δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ, διακούσαντες ἀμφοτέρων, εἰσήγαγον τοὺς παρὰ τοῦ Μαρκέλλου πρέσβεις. (2) Θεωροῦντες δὲ καὶ τούτους ῥέποντας ἐπὶ τὴν διάλυσιν, καὶ τὸν στρατηγὸν προσνέμοντα τὴν αὐτοῦ γνώμην τοῖς πολεμίοις μᾶλλον, ἢ τοῖς συμμάχοις· (3) τοῖς μὲν Ἀραυάκαις ἔδωκαν καὶ τοῖς συμμάχοις ἀπόκρισιν, ὅτι Μάρκελλος ἀμφοτέροις ἐν Ἰβηρίᾳ διασαφήσει τὴν τῆς συγκλήτου γνώμην. (4) Οὗτοι δὲ, νομίσαντες τοὺς συμμάχους ἀληθῆ καὶ συμφέροντα σφίσι λέγειν, τοὺς δὲ Ἀραυάκας ἀκμὴν μεγαλοφρονεῖν, τὸν δὲ στρατηγὸν ὑποδειλιᾷν τὸν πόλεμον· (5) ἐντολὰς ἔδωκαν δι᾽ ἀποῤῥήτων τοῖς παρ᾽ ἐκείνου πρεσβευταῖς, πολεμεῖν γενναίως καὶ τῆς πατρίδος ἀξίως. (6) Ἐπειδὴ δὲ τὸν πόλεμον ἐποιήσαντο κατάμονον, πρῶτον μὲν τῷ Μαρκέλλῳ διαπιστήσαντες, ἕτερον στρατηγὸν ἔμελλον διαπέμπειν εἰς τὴν Ἰβηρίαν· (7) ἤδη γὰρ ἔτυχον ὕπατοι τότε καθεσταμένοι, καὶ τὰς ἀρχὰς παρειληφότες, Αὖλος Ποστούμιος καὶ Λεύκιος Λικίνιος Λεύκολλος. (8) ἔπειτα περὶ τὰς παρασκευὰς ἐγίγνοντο φιλοτίμως καὶ μεγαλομερῶς, νομίζοντες, διὰ ταύτης τῆς πράξεως κριθήσεσθαι τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν. (9) Κρατηθέντων μὲν γὰρ τῶν ἐχθρῶν, πάντας ὑπέλαβον σφίσι ποιήσειν τὸ προσταττόμενον· ἀποστρεψαμένων δὲ τὸν ἐνεστῶτα φόβον, οὐ μόνον Ἀραυάκας καταθαῤῥήσειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας.

IV. Ὅσῳ δὲ φιλοτιμότερον ἡ σύγκλητος διέκειτο πρὸς τὸν πόλεμον, τοσούτῳ σφίσι τὰ πράγματα ἀπέβαινε παραδοξότερα. (2) Τοῦ μὲν γὰρ Κοΐντου, τοῦ τὸν πρότερον ἐνιαυτὸν στρατηγήσαντος ἐν Ἰβηρίᾳ, καὶ τῶν μετ᾽ αὐτοῦ στρατευσαμένων, ἠγγελκότων εἰς τὴν Ῥώμην τήν τε συνέχειαν τῶν ἐκ παρατάξεως κινδύνων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολωλότων, καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν Κελτιβήρων· (3) τοῦ δὲ Μαρκέλλου προφανῶς ἀποδειλιῶντος τὸν πόλεμον· ἐνέπεσέ τις πτοία τοῖς νέοις παράλογος, οἵαν οὐκ ἔφασαν οἱ πρεσβῦται γεγενημένην πρότερον. (4) Εἰς γὰρ τοῦτο προὔβη τὰ τῆς ἀποδειλίας, ὥστε μήτε χιλιάρχους προσπορεύεσθαι πρὸς τὴν ἀρχὴν τοὺς ἱκανοὺς, ἀλλ᾽ ἐλλείπειν τὰς χώρας· τὸ πρότερον εἰθισμένων πολλαπλασιόνων προσπορεύεσθαι τῶν καθηκόντων· (5) μήτε τοὺς εἰσφερομένους ὑπὸ τῶν ὑπάτων πρεσβευτὰς ὑπακούειν, οὓς ἔδει πορεύεσθαι μετὰ τοῦ στρατηγοῦ· (6) τὸ δὲ μέγιστον, τοὺς νέους διακλίνειν τὰς καταγραφὰς, καὶ τοιαύτας ποϱίζεσθαι προφάσεις, ἃς λέγειν μὲν αἰσχρὸν ἦν, ἐξετάζειν δ᾽ ἀπρεπὲς, ἐπιτέμνειν δ᾽ ἀδύνατον. (7) Τέλος δὲ, καὶ τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ἀρχόντων ἐν ἀμηχανίαις ὄντων, τί τὸ πέρας ἔσται τῆς τῶν νέων ἀναισχυντίας· τούτῳ γὰρ ἠναγκάζοντο χρῆσθαι τῷ ῥήματι διὰ τὰ συμβαίνοντα· (8) Πόπλιος Κορνήλιος Ἀφρικανὸς, νέος μὲν ὢν, δοκῶν δὲ σύμβουλος γεγονέναι τοῦ πολέμου, ἐπὶ καλοκἀγαθίᾳ καὶ σωφροσύνῃ δόξαν ὁμολογουμένην πεποιημένος, τῆς δὲ ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ φή-

μης προσδεόμενος· (9) θεωρῶν τὴν σύγκλητον ἀπορουμένην, ἀναστὰς εἶπεν, εἴτε χιλίαρχον, εἴτε πρεσβευτὴν πέμπειν αὐτὸν εἰς τὴν Ἰβηρίαν μετὰ τῶν ὑπάτων ἐξεῖναι· πρὸς ἀμφότερα γὰρ ἑτοίμως ἔχειν. (10) καίτοι γ' ἔφη κατ' ἰδίαν μὲν αὐτῷ τὴν εἰς Μακεδονίαν ἔξοδον ἅμα μὲν ἀσφαλεστέραν εἶναι, * *· (11) (συνέβαινε γὰρ τότε, τοὺς Μακεδόνας ἐπ' ὀνόματος καλεῖν τὸν Σκηπίωνα, διαλύσοντα τὰς ἐν αὐτοῖς στάσεις·) (12) ἀλλὰ τοὺς τῆς πατρίδος καιροὺς, ἔφη, κατεπείγειν μᾶλλον, καὶ καλεῖν εἰς τὴν Ἰβηρίαν τοὺς ἀληθινῶς φιλοδοξοῦντας. (13) Πᾶσι δὲ παραδόξου φανείσης τῆς ἐπαγγελίας, καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν, καὶ διὰ τὴν ἄλλην εὐλάβειαν· παραυτίκα μὲν εὐθέως συνέβη, μεγάλην ἀποδοχὴν γενέσθαι τοῦ Σκηπίωνος, ἔτι δὲ μᾶλλον ταῖς ἑξῆς ἡμέραις. (14) Οἱ γὰρ πρότερον ἀποδειλιῶντες, ἐκτρεπόμενοι τὸν ἐκ παραθέσεως ἔλεγχον, οἱ μὲν πρεσβεύσειν ἐθελοντὴν ἐπηγγέλλοντο τοῖς στρατηγοῖς, οἱ δὲ πρὸς τὰς στρατιωτικὰς καταγραφὰς προσεπορεύοντο κατὰ συστρέμματα καὶ συνηθείας.

V. Ἐνέπεσε δέ τις ὁρμὴ τῷ Σκιπίωνι καὶ διαπόρησις, εἰ δεῖ συμβαλεῖν καὶ μονομαχῆσαι πρὸς τὸν βάρβαρον.

---

(2) Ὁ δὲ ἵππος ὁ τοῦ Σκιπίωνος ἐδυσχρήστησε μὲν ὑπὸ τῆς πληγῆς, οὐ μὴν ὁλοσχερῶς ἐσφάλμησε. διόπερ ὀρθὸς ἀπέπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν ὁ Σκιπίων.

II.

ACHAICI EXSVLES *liberantur a Senatu Rom.*

VI. Ὑπὲρ τῶν ἐξ Ἀχαΐας φυγάδων ἐντευχθεὶς ὁ Κάτων διὰ Πολύβιον ὑπὸ Σκιπίωνος, ὡς πολὺς ἐν τῇ συγκλήτῳ λόγος ἐγίγνετο, τῶν μὲν διδόντων κάθοδον αὐτοῖς, τῶν δ᾽ ἐνισταμένων· (2) ἀναστὰς ὁ Κάτων, Ὥσπερ οὐκ ἔχοντες ὃ πράττομεν, καθήμεθα τὴν ἡμέραν ὅλην περὶ γεροντίων Γραικῶν ζητοῦντες, πότερον ὑπὸ τῶν παρ᾽ ἡμῖν ἢ τῶν ἐν Ἀχαΐᾳ νεκροφόρων ἐκκομισθῶσι. (3) Ψηφισθείσης δὲ τῆς καθόδου τοῖς ἀνδράσιν, ἡμέρας ὀλίγας οἱ περὶ τὸν Πολύβιον διαλιπόντες, αὖθις ἐπεχείρουν εἰς τὴν σύγκλητον εἰσελθεῖν, ὅπως, ἃς πρότερον εἶχον ἐν Ἀχαΐᾳ τιμὰς, οἱ φυγάδες ἀναλάβοιεν, καὶ τοῦ Κάτωνος ἀπεπειρῶντο τῆς γνώμης. (4) Ὁ δὲ μειδιάσας, ἔφη, τὸν Πολύβιον, ὥσπερ τὸν Ὀδυσσέα, βούλεσθαι πάλιν εἰς τὸ τοῦ Κύκλωπος σπήλαιον εἰσελθεῖν, τὸ πιλίον ἐκεῖ καὶ τὴν ζώνην ἐπιλελησμένον.

ΤΗΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗΣ ΕΚΤΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

BELLI PVNICI TERTII PRIMORDIA.

I. Τῶν Καρχηδονίων πάλαι βουλευομένων περὶ τοῦ πῶς ἀπαντῆσαι δεῖ πρὸς τὴν Ῥωμαίων ἀπόκρισιν, καὶ τῶν Ἰτυκαίων ὑποτεμομένων τὴν ἐπίνοιαν αὐτῶν, τοῖς Ῥωμαίοις τὴν ἑαυτῶν προδιδόντων πόλιν, ὁλοσχερὴς ἀμηχανία περιέστη τοὺς ἀνθρώπους. (2) Μιᾶς γὰρ ἐλπίδος ἔτι φαινομένης αὐτοῖς, εἰ συγκαταβαῖεν εἰς τὸ δοῦναι τὴν ἐπιτροπὴν περὶ αὐτῶν, διότι πάντως εὐδοκεῖν ποιήσουσι τοὺς Ῥωμαίους· (3) διὰ τὸ μηδ' ἐν ταῖς μεγίσταις περιστάσεσι καταπολεμηθέντας, καὶ πρὸς τοῖς τείχεσι τῶν πολεμίων ὑπαρχόντων, μηδέποτε τὴν ἐπιτροπὴν δεδωκέναι τῆς πατρίδος· (4) καὶ ταύτης τῆς ἐπινοίας τὸν καρπὸν

ἀπέβαλον, προκαταληφθέντες ὑπὸ τῶν Ἰτυκαίων. (5) οὐδὲν γὰρ ξένον, οὐδὲ παράδοξον ἔμελλε φανήσεσθαι τοῖς Ῥωμαίοις, εἰ ταυτὸν ποιήσαιεν τοῖς προειρημένοις. (6) Οὐ μὴν, ἀλλὰ κακῶν αἱρέσεως καταλειπομένης, ἢ τὸν πόλεμον ἀναδέχεσθαι γενναίως, ἢ διδόναι τὴν ἐπιτροπὴν περὶ τῶν καθ' αὑτούς· (7) πολλοὺς καὶ ποικίλους ἐν τῷ συνεδρίῳ δι' ἀποῤῥήτων ποιησάμενοι λόγους, κατέστησαν πρεσβευτὰς αὐτοκράτορας· καὶ τούτους ἐξαπέστελλον, δόντες ἐντολὴν, βλέποντας πρὸς τὰ παρόντα, πράττειν τὸ δοκοῦν συμφέρειν τῇ πατρίδι. (8) ἦσαν δ' οἱ πρεσβεύοντες Γίσκων, Στρυτάνος ἐπικαλούμενος, Ἀμίλλας, Μίσδης, Γιλλίκας, Μάγων. (9) Ἧκον δὲ οἱ πρέσβεις παρὰ τῶν Καρχηδονίων εἰς Ῥώμην, καὶ καταλαβόντες πόλεμον δεδογμένον, καὶ τοὺς στρατηγοὺς ὡρμηκότας μετὰ τῶν δυνάμεων, οὐκ ἔτι διδόντων βουλὴν αὐτοῖς τῶν πραγμάτων, ἔδωκαν τὴν ἐπιτροπὴν περὶ αὑτῶν.

II. Περὶ δὲ τῆς ἐπιτροπῆς εἴρηται μὲν ἡμῖν καὶ πρότερον· ἀναγκαῖον δ' ἐστι καὶ νῦν ὑπομνῆσαι κεφαλαιωδῶς. (2) Οἱ γὰρ διδόντες αὑτοὺς εἰς τὴν Ῥωμαίων ἐπιτροπὴν, διδόασι πρῶτον μὲν χώραν τὴν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς, καὶ πόλεις τὰς ἐν ταύτῃ, σὺν δὲ τούτοις ἄνδρας καὶ γυναῖκας, τοὺς ὑπάρχοντας ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ταῖς πόλεσιν ἅπαντας· (3) ὁμοίως ποταμοὺς, λιμένας, ἱερὰ, τάφους, συλλήβδην, ὥστε πάντων εἶναι κυρίους Ῥωμαίους, αὐτοὺς δὲ τοὺς διδόντας ἁπλῶς μηκέτι μηδενός. (4) Γενομένης δὲ τῆς

ἀνθομολογήσεως τοιαύτης ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, καὶ μετ᾽ ὀλίγον εἰσκληθέντων αὐτῶν εἰς τὸ συνέδριον, ἔλεγεν ὁ στρατηγὸς τὴν τῆς συγκλήτου γνώμην· ὅτι, καλῶς αὐτῶν βεβουλευμένων, δίδωσιν αὐτοῖς ἡ σύγκλητος τήν τ᾽ ἐλευθερίαν, καὶ τοὺς νόμους, ἔτι δὲ τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ τὴν τῶν ἄλλων ὑπαρχόντων κτῆσιν, καὶ κοινῇ καὶ κατ᾽ ἰδίαν. (5) Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι ταῦτ᾽ ἀκούσαντες ἔχαιρον, δόξαντες, ὡς ἐν κακῶν αἱρέσει καλῶς σφίσι κεχρῆσθαι τὴν σύγκλητον, ἅτε τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ μεγίστων αὐτοῖς συγκεχωρημένων. (6) Μετὰ δὲ ταῦτα, τοῦ στρατηγοῦ διασαφοῦντος, διότι τεύξονται τούτων, ἐὰν τριακοσίους ὁμήρους εἰς τὸ Λιλύβαιον ἐκπέμψωσιν ἐν τριάκονθ᾽ ἡμέραις, τοὺς υἱοὺς τῶν ἐκ τῆς συγκλήτου καὶ τῆς γερουσίας, καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν ὑπάτων παραγγελλομένοις πειθαρχήσωσιν· (7) ἐπὶ ποσὸν ἠπόρησαν, ποῖά ποτε διὰ τῶν ὑπάτων αὐτοῖς ἔσται παραγγελλόμενα· πλὴν τότε γε ἐξαυτῆς ὥρμησαν, σπεύδοντες ἀναγγεῖλαι τῇ πατρίδι περὶ τούτων. (8) Παραγενόμενοι δ᾽ εἰς τὴν Καρχηδόνα, διεσάφουν τοῖς πολίταις τὰ κατὰ μέρος. (9) Οἱ δὲ, διακούσαντες, τἄλλα μὲν ἐνδεχομένως ἐνόμιζον βεβουλεῦσθαι τοὺς πρεσβευτάς· περὶ δὲ πόλεως μὴ γεγονέναι μνείαν, εἰς μεγάλην ἐπίστασιν αὐτοὺς ἦγε καὶ πολλὴν ἀμηχανίαν.

III. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τούτῳ φασὶ Μάγωνα τὸν Βρέττιον χρήσασθαι λόγοις ἀνδρώδεσι καὶ πραγματικοῖς. (2) Δύο γὰρ, ὡς ἔοικε, καιροὺς ἔφασ εἰν

εἶναι τοῦ βουλεύσασθαι περὶ σφῶν καὶ τῆς πατρίδος, ὧν τὸν μὲν ἕνα παρεῖσθαι. (3) δεῖν γὰρ οὐ μὰ Δία νῦν διαπορεῖν, τί διὰ τῶν ὑπάτων αὐτοῖς παραγγελθήσεται, καὶ διὰ τί περὶ πόλεως οὐδεμίαν ἐποιήσατο μνείαν ἡ σύγκλητος, ἀλλὰ καθ' ὃν καιρὸν ἐδίδοσαν τὴν ἐπιτροπήν· (4) δόντας δὲ, σαφῶς γινώσκειν, διότι πᾶν τὸ παραγγελλόμενον ἐπιδεκτέον ἐστὶν, ἐὰν μὴ τελέως ὑπερήφανον ᾖ καὶ παρὰ τὴν προσδοκίαν. (5) Εἰ δὲ μὴ, τότε πάλιν βουλεύσασθαι, πότερα δεῖ προσδέχεσθαι τὸν πόλεμον εἰς τὴν χώραν, καὶ πάσχειν, ὅ τι ποτ' ἂν οὗτος ἐπιφέρῃ τῶν δεινῶν, ἢ, κατοῤῥωδήσαντας τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον, ἐθελοντὴν ἀναδέχεσθαι πᾶν τὸ προσταττόμενον. (6) Πάντων δὲ, διὰ τὸν ἐφεστῶτα πόλεμον, καὶ διὰ τὸ τῆς προσδοκίας ἄδηλον, φερομένων ἐπὶ τὸ πειθαρχεῖν τοῖς παραγγελλομένοις, ἔδοξε πέμπειν τοὺς ὁμήρους εἰς τὸ Λιλύβαιον. (7) Καὶ παραυτίκα καταλέξαντες τριακοσίους τῶν νέων, ἐξέπεμπον μετὰ μεγάλης οἰμωγῆς καὶ δακρύων, ἅτε προπεμπόντων ἕκαστον τῶν ἀναγκαίων καὶ συγγενῶν, καὶ μάλιστα τῶν γυναικῶν ἐκκαιουσῶν τὴν τοιαύτην διάθεσιν. (8) Ἐπεὶ δὲ κατέπλευσαν εἰς τὸ Λιλύβαιον, οἱ μὲν ἐξαυτῆς παρεδόθησαν διὰ τῶν ὑπάτων Κοΐντῳ Φαβίῳ Μαξίμῳ· συνέβαινε γὰρ, τοῦτον ἐπὶ τῆς Σικελίας τετάχθαι στρατηγὸν τότε. (9) δι' οὗ παρακομισθέντες ἀσφαλῶς εἰς τὴν Ῥώμην, συνεκλείσθησαν ὁμοῦ πάντες εἰς τὸ τῆς ἑκκαιδεκήρους νεώριον.

IV. Καὶ τῶν μὲν ὁμήρων ἐκεῖσε ὑπαρχόντων, οἱ

στρατηγοὶ κατήχθησαν εἰς τὴν τῆς Ἰτύκης ἄκραν. (2) Τούτων δὲ προσπεπτωκότων τοῖς Καρχηδονίοις, ὀρθὴ καὶ περίφοβος ἦν ἡ πόλις, διὰ τὴν ἀδηλότητα τῶν προσδοκωμένων. (3) Οὐ μὴν, ἀλλ' ἔδοξεν αὐτοῖς πρεσβευτὰς πέμπειν, τοὺς πευσομένους τῶν ὑπάτων, τί δεῖ ποιεῖν, καὶ διασαφήσοντας, ὅτι πρὸς πᾶν τὸ παραγγελλόμενον ἕτοιμοι πάντες εἰσίν. (4) Τῶν δὲ πρεσβευτῶν ἀφικομένων εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων παρεμβολὴν, καὶ τοῦ συνεδρίου συναχθέντος, εἰσελθόντες οἱ πρέσβεις διελέγοντο κατὰ τὰς ἐντολάς. (5) Ὁ δὲ πρεσβύτερος τῶν ὑπάτων, ἐπαινέσας αὐτῶν τὴν πρόθεσιν καὶ προαίρεσιν, ἐκέλευε παραδιδόναι τά τε ὅπλα καὶ τὰ βέλη πάντα χωρὶς δόλου καὶ ἀπάτης. (6) Οἱ δὲ πρέσβεις ποιήσειν μὲν ἔφασαν τὸ παραγγελλόμενον· σκοπεῖσθαι δ' αὐτοὺς ἠξίουν τὸ συμβησόμενον, ἐὰν αὐτοὶ μὲν παραχωρήσωσι τῶν ὅπλων, ἐκεῖνοι δὲ λαβόντες ἀποπλεύσωσιν. Ὅμως ταῦτα ἔδωκαν.

---

(7) Δῆλον ἐγένετο, ὅτι μέγα τὸ βάσταγμα τῆς πόλεως ἦν. πλείονα γὰρ κ' μυριάδων ὅπλα παρέδωκαν Ῥωμαίοις, καὶ καταπέλτας ͵β.

V. Ἁπλῶς δὲ οὐδὲν εἶδος τῶν μελλόντων ἔγνωσαν· (2) ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς τῶν πρέσβεων ἐμφάσεως ὀττευόμενοι, εἰς παντοδαπὰς οἰμωγὰς καὶ θρήνους ἐνέπιπτον.

---

(3) Οἱ δὲ πάντες ἅμα ἀνακραγόντες, ἐξαυτῆς οἱ-

ονεὶ παρελύθησαν. (4) Ταχὺ δὲ τοῦ λόγου διαδοθέντος εἰς τὸ πλῆθος, οὐκέτι συνέβαινε γίγνεσθαι τὴν ἀλογίαν· ἀλλ' οἱ μὲν ἐπὶ τοὺς πρεσβευτὰς ὥρμων, ὡς αἰτίους σφίσι τῶν κακῶν ὄντας τούτων· (5) οἱ δὲ ἐπὶ τοὺς κατειλημμένους τῶν Ἰταλικῶν, καὶ εἰς τούτους ἀπερείσαντες τὸν θυμόν· οἱ δὲ πρὸς τὰς πύλας τῆς πόλεως.

VI. Τὰς προφυλακὰς βλέπων ὁ Φαμέας, ὢν οὐκ ἄψυχος, ἐξέκλινε τὰς πρὸς τὸν Σκιπίωνα συμπλοκάς. (2) Καί ποτε συνεγγίσας ταῖς ἐφεδρείαις, προβαλόμενος ὀφρὺν ἀπότομον, ἀπέστη καὶ πλείω χρόνον.

---

(3) Αἱ δὲ σημαῖαι τῶν Ῥωμαίων συνεπεφεύγεσαν εἰς βουνόν· καὶ πάντων δόντων γνώμας, ὁ Σκιπίων ἔφη· (4) ὅταν ἐξ ἀκεραίου βουλεύωνται, καὶ πλείω ποιεῖσθαι πρόνοιαν τοῦ μηδὲν παθεῖν, ἢ τοῦ δρᾶσαι κακῶς τοὺς ἐχθρούς.

---

(5) Οὐ χρὴ θαυμάζειν, εἰ φιλοτιμότερον ἐξηγούμεθα τὰ κατὰ τὸν Σκιπίωνα, καὶ πᾶν τὸ ῥηθὲν ὑπ' αὐτοῦ μετὰ διαστολῆς ἐξαγγέλλομεν.

---

(6) Ἐν γὰρ τῇ Ῥώμῃ Μάρκον Πόρκιον ἀκούσαντα τὰς ἀριστείας Σκιπίωνος, εἰπεῖν· Οἶος πέπνυται· τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν.

ΤΗΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗΣ ἙΒΔΟΜΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.

Ex Historia BELLI MACEDONICI TERTII *contra Pseudophilippum.*

1. Μουσεῖον, τόπος περὶ τὸν Ὄλυμπον τὸν ἐν Μακεδονίᾳ. Πολύβιος τριακοστῇ ἑβδόμῃ.

II.

PRVSIAS *necatur a filio Nicomede.*

II. Προυσίας ὁ βασιλεὺς, εἰδεχθὴς ὢν κατὰ τὴν ἔμφασιν, καίπερ ἐκ συλλογισμοῦ οὐ βελτίων ὑπάρχων, ἥμισυς ἀνὴρ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας ἀγεννὴς καὶ γυναικώδης. (2) Οὐ γὰρ μόνον δειλὸς ἦν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς κακοπαθείας ἀλλότριος, καὶ συλλήβδην ἐκτεθηλυμένος

καὶ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι παρ' ὅλον τὸν βίον· (3) ὅπερ ἥκιστα βούλονται περὶ τοὺς βασιλεῖς ὑπάρχειν ἅπαντες μὲν, μάλιστα δὲ τὸ τῶν Βιθυνῶν γένος. (4) Πολλὴ δέ τις ἀσέλγεια καὶ περὶ τὰς σωματικὰς ἐπιθυμίας αὐτῷ συνεξηκολούθει. (5) παιδείας δὲ καὶ φιλοσοφίας καὶ τῶν ἐν τούτοις θεωρημάτων ἄπειρος εἰς τέλος ἦν· (6) καὶ συλλήβδην τοῦ καλοῦ, ὅ τι πότ' ἐστὶν, οὐδ' ἔννοιαν εἶχε, Σαρδαναπάλου δὲ βάρβαρον βίον ἔζη καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ. (7) Τοιγαροῦν ἅμα τῷ βραχείας ἐλπίδος τὸ τῶν βασιλευομένων πλῆθος λαβέσθαι, ἀμετάκλητον ὁρμὴν ἔσχεν εἰς τὸ μὴ μόνον ἀλλότρια φρονεῖν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ τιμωρίαν βούλεσθαι παρ' αὐτοῦ λαμβάνειν.

III.

MASANISSAE *obitus et elogium.*

III. Μασανάσσης, ὁ ἐν Λιβύῃ τῶν Νομάδων βασιλεὺς, ἀνὴρ ἦν τῶν καθ' ἡμᾶς βασιλέων ἄριστος καὶ μακαριώτατος· (2) ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη πλείω τῶν ξ', ὑγιεινότατος ὢν καὶ πολυχρονιώτατος, ἐνενήκοντα γὰρ ἐτῶν ἐγεγόνει. (3) ἐγίγνετο δὲ καὶ δυναμικώτατος τῶν καθ' αὑτὸν κατὰ τὴν σωματικὴν ἕξιν· ὃς, ὅτε μὲν στῆναι δέοι, στὰς ἐν τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι δι' ἡμέρας ἔμενε, καθεζόμενος δὲ πάλιν οὐκ ἠγείρετο. (4) καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ἵππων κακοπάθειαν ἡμέραν καὶ νύκτα συνεχῶς διακαρτερῶν, οὐδὲν ἔπασχεν. (5) Σημεῖον δὲ τῆς σωματικῆς αὐτοῦ δυνάμεως·

ἔχων ἐννενήκοντα ἔτη, καθ' ὃν καιρὸν μετήλλαξε τὸν βίον, υἱὸν ἀπέλιπε τεττάρων ἐτῶν, ὄνομα Στέμβανον, ὃν μετὰ ταῦτα Μικίψης υἱοποιήσατο, πρὸς δὲ τούτῳ υἱοὺς τέσσαρας. (6) Διὰ δὲ τὴν πρὸς ἀλλήλους τούτων εὔνοιαν, διετήρησε, τὸν ὅλον βίον πάσης ἐπιβουλῆς καὶ παντὸς οἰκείου μιάσματος ἄμοιρον αὐτοῦ γενέσθαι τὴν βασιλείαν. (7) Τὸ δὲ μέγιστον καὶ θειότατον τούτου· τῆς γὰρ Νομαδίας ἁπάσης ἀχρήστου τὸν πρὸ τοῦ χρόνον ὑπαρχούσης, καὶ νομιζομένης ἀδυνάτου τῇ φύσει πρὸς ἡμέρους καρποὺς ὑπάρχειν· (8) πρῶτος καὶ μόνος ὑπέδειξε, διότι δύναται πάντας ἐκφέρειν τοὺς ἡμέρους καρποὺς οὐδ' ὁποίας ἧττον, ἑκάστῳ τῶν καρπῶν ἐν διαστάσει μυριοπληθεῖς ἀγροὺς κατασκευάσας παμφόρους. (9) Τῇ μὲν οὖν ἐκείνου μεταστάσει ταῦτ' ἄν τις εὐλόγως ἐπιφθέγξαιτο καὶ δικαίως. (10) Ὁ δὲ Σκιπίων, παραγενόμενος εἰς τὴν Κίρταν ἡμέρᾳ τρίτῃ μετὰ τὸν τοῦ βασιλέως θάνατον, διῴκησε καλῶς πάντα.

---

(11) Μασανάσσην ἱστορεῖ Πολύβιος ἐννενήκοντα μὲν ἐτῶν ἀποθανεῖν, τετράετες καταλιπόντα παιδάριον ἐξ αὐτοῦ γεγενημένον· (12) ὀλίγῳ δὲ ἔμπροσθεν τῆς τελευτῆς, μάχῃ νικήσαντα Καρχηδονίους, ὀφθῆναι τῇ ὑστεραίᾳ πρὸ τῆς σκηνῆς ῥυπαρὸν ἄρτον ἐσθίοντα· καὶ πρὸς τοὺς θαυμάζοντας εἰπεῖν, ὅτι τοῦτο ποιεῖ * *.

ΤΗΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗΣ ΟΓΔΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

Semina BELLI ACHAICI.

I. Παραγενομένων ἐκ Πελοποννήσου τῶν περὶ τὸν Αὐρήλιον πρεσβευτῶν, καὶ διασαφούντων τὰ συμβεβηκότα περὶ αὐτοὺς, ὅτι παρ' ὀλίγον τοῖς ὅλοις ἐκινδύνευσαν, καὶ λεγόντων μετ' αὐξήσεως καὶ καινολογίας· (2) οὐ γὰρ ὡς κατὰ περιπέτειαν ἐπ' αὐτοὺς ἥκοντος τοῦ δεινοῦ διεσάφουν, ἀλλ' ὡς κατὰ πρόθεσιν ὡρμηκότων τῶν Ἀχαιῶν, ἐπὶ τῷ παραδειγματίζειν αὐτούς· (3) ἡ σύγκλητος ἠγανάκτησεν μὲν ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, ὡς οὐδέποτε, καὶ παραχρῆμα πρεσβευτὰς κατεστήσατο τοὺς περὶ τὸν Ἰούλιον, καὶ τούτους ἔπεμπε, δοῦσα τοιαύτας ἐντολάς· (4) διότι δεῖ μετρίως ἐπιτιμήσαντας καὶ μεμψαμένους ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, τὸ πλεῖον παρακαλεῖν καὶ διδάσκειν τοὺς

Ἀχαιούς, μήτε τοῖς ἐπὶ τὰ χείριστα παρακαλοῦσι προσέχειν, μήτ' αὐτοὺς λαθεῖν εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἀλλοτριότητα διεμπεσόντας· (5) ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ποιήσασθαί τινα διόρθωσιν τῶν ἠγνοημένων, ἀπερεισαμένους τὴν ἄγνοιαν ἐπὶ τοὺς αἰτίους τῆς ἁμαρτίας. (6) Ἐξ ὧν καὶ λίαν δῆλον ἐγένετο, διότι καὶ τοῖς περὶ τὸν Αὐρήλιον ἔδωκε τὰς ἐντολάς, οὐ διασπάσαι βουλομένη τὸ ἔθνος, ἀλλὰ πτοῆσαι καὶ καταπλήξασθαι βουλομένη τὴν αὐθάδειαν καὶ τὴν ἀπέχθειαν τῶν Ἀχαιῶν. (7) Τινὲς μὲν οὖν ὑπελάμβανον καθ' ὑπόκρισιν τοὺς Ῥωμαίους [τοῦτο ποιῆσαι,] διὰ τὸ μένειν ἀτελῆ τὰ κατὰ Καρχηδόνα. (8) Τὸ δ' ἀληθὲς οὐχ οὕτως εἶχε· ἀλλὰ παραδεδεγμένοι τὸ ἔθνος ἐκ πολλοῦ χρόνου, καὶ νομίζοντες, ἔχειν αὐτὸ πίστιν μάλιστα τῶν Ἑλληνικῶν, ἀνασοβῆσαι μὲν ἔκριναν, διὰ τὸ φρονηματίζεσθαι πέρα τοῦ δέοντος, πόλεμον δ' ἀναλαβεῖν ἢ διαφορὰν ὁλοσχερῆ πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς οὐδαμῶς ἐβούλοντο.

II. Οἱ δὲ περὶ τὸν Σέξτον, προάγοντες ἐκ τῆς Ῥώμης εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀπήντησαν τοῖς περὶ τὸν Θεαρίδαν· (2) οἳ ἦσαν πρεσβευταὶ πεμφθέντες ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, παραστησόμενοι καὶ διδάξοντες τὴν σύγκλητον ὑπὲρ τῶν εἰς τοὺς περὶ τὸν Αὐρήλιον γενομένων ἀσελγημάτων. (3) Οἷς καὶ συμμίξαντες οἱ προειρημένοι, παρεκάλεσαν αὐτοὺς ἀνακάμπτειν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, ὅτι περὶ πάντων τούτων ἔχουσιν ἐντολὰς αὐτοὶ διαλέγεσθαι τοῖς Ἀχαιοῖς. (4) Παραγενο-

μένων δὲ τῶν περὶ τὸν Σέξτον εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ διαλεγομένων τοῖς Ἀχαιοῖς ἐν τῇ τῶν Αἰγιέων πόλει, καὶ προφερομένων πολλοὺς καὶ φιλανθρώπους λόγους· (5) καὶ τὸ περὶ τοὺς πρεσβευτὰς ἔγκλημα παραπεμπόντων, καὶ σχεδὸν οὐδὲ προσδεομένων δικαιολογίας, ἀλλὰ βέλτιον ἐκδεχομένων τὸ γεγονὸς αὐτῶν τῶν Ἀχαιῶν, καθόλου δὲ παρακαλούντων μὴ ποῤῥωτέρω προβῆναι τῆς ἁμαρτίας, μήτε τῆς εἰς αὐτοὺς, μήτε τῆς εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους· (6) τὸ μὲν σωφρονοῦν μέρος ἀσμένως ἀπεδέχετο τὰ λεγόμενα, καὶ λίαν ἐνετρέπετο, συνειδὸς αὐτῷ τὰ πεπραγμένα, καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν λαμβάνον τὰ συμβαίνοντα τοῖς πρὸς Ῥωμαίους ἀντιταττομένοις. (7) τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ἀντιλέγειν μὲν οὐδὲν εἶχε τοῖς ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Σέξτον λεγομένοις δικαίοις, ἀλλ' ἦγε τὴν ἡσυχίαν, ἔμενε δὲ νοσοῦν καὶ διεφθαρμένον. (8) Οἱ δὲ περὶ τὸν Δίαιον καὶ Κριτόλαον, καὶ πάντες οἱ μετέχοντες αὐτοῖς τῆς αὐτῆς γνώμης· οὗτοι δὲ ἦσαν, ὥσπερ ἐπίτηδες, ἐξ ἑκάστης πόλεως κατ' ἐκλογὴν οἱ χείριστοι, καὶ τοῖς θεοῖς ἐχθροὶ, καὶ λοιμῶν αἴτιοι· (9) * * τὸ δὲ ἔθνος, καθάπερ ἐν παροιμίᾳ ἐστὶν, οὐ μόνον τὰ διδόμενα τῇ δεξιᾷ παρὰ Ῥωμαίων ἐδέχοντο τῇ λαιᾷ χειρί· καθόλου δὲ καὶ συλλήβδην παρέπαιον τοῖς λογισμοῖς. (10) ὑπέλαβον γὰρ, τοὺς Ῥωμαίους, διά τε τὰς ἐν τῇ Λιβύῃ καὶ τὰς κατὰ τὴν Ἰβηρίαν πράξεις, δεδιότας τὸν ἀπὸ τῶν Ἀχαιῶν πόλεμον, πᾶν ὑπομένειν, καὶ πᾶσαν προΐεσθαι φωνήν. (11) Διὸ νομίσαντες ἴδιον τὸ παρὸν, ἀπεκρί-

θησαν φιλανθρώπως τοῖς πρεσβευταῖς, τοὺς μὲν περὶ τὸν Θεαρίδαν ὅμως ἀποστέλλειν εἰς τὴν σύγκλητον· αὐτοὶ δὲ παρακολουθήσαντες εἰς τὴν Τεγέαν, καὶ κοινολογηθέντες τοῖς Λακεδαιμονίοις, * ἵνα γένηταί τις ὡμολογημένη λύσις τοῦ πολέμου. (12) Ταῦτα δ' ἀποκριθέντες, ἐν τοῖς ἑξῆς ἦγον ἐπὶ τὴν πάλαι προκειμένην αὐτοῖς ἄγνοιαν τὸ ταλαίπωρον ἔθνος. (13) καὶ τοῦτ' εἰκότως συνέβαινε γίγνεσθαι, δι' ἀπειρίαν καὶ κακίαν τῶν κρατούντων.

III. Τὸ δὲ τέλος τῆς ἀπωλείας ἠνύσθη τοιῷδέ τινι τρόπῳ. (2) Παραγενομένων γὰρ εἰς τὴν Τεγέαν τῶν περὶ τὸν Σέξτον, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπισπασαμένων χάριν τοῦ σύμφωνον αὐτοῖς γενέσθαι πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς τήν τε περὶ τῶν προγεγονότων ἐγκλημάτων δικαιοδοσίαν, καὶ τὴν κατὰ τὸν πόλεμον ἐποχὴν, ἕως ἂν πέμψωσι Ῥωμαῖοι τοὺς περὶ τῶν ὅλων ἐπισκεψομένους· (3) συνεδρεύσαντες οἱ περὶ τὸν Κριτόλαον ἔκριναν, πλείστους μὲν ἄλλους διακλῖναι τὴν ἀπάντησιν, τὸν δὲ Κριτόλαον προάγειν εἰς τὴν Τεγέαν. (4) Ὁ μὲν οὖν προειρημένος, ἤδη σχεδὸν ἀπηλπικότων τῶν περὶ τὸν Σέξτον, ἦλθε. (5) Γενομένης δὲ συγκαταστάσεως πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, εἰς οὐδὲν συγκατέβαινεν, φήσας, οὐκ ἔχειν ἐξουσίαν οὐδὲν οἰκονομεῖν ἄνευ τῆς τῶν πολλῶν γνώμης· ἐπανοίσειν δὲ τοῖς Ἀχαιοῖς εἰς τὴν ἑξῆς, ἔφη, σύνοδον, ἥτις ἔμελλε γενέσθαι μετὰ μῆνας ἕξ. (6) Διὸ σαφῶς ἐπιγνόντες οἱ περὶ τὸν Σέξτον ἐθελοκακοῦντα τὸν Κριτόλαον, καὶ δυσχεραίνοντες ἐπὶ τοῖς ἀπαντωμέ-

νοις, τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους ἀπέλυσαν εἰς τὴν οἰκείαν· αὐτοὶ δ᾽ ἐπανῆγον εἰς τὴν Ἰταλίαν, κατεγνωκότες ἄγνοιαν καὶ μανίαν τοῦ Κριτολάου. (7) Ὁ δὲ Κριτόλαος, χωρισθέντων τούτων, ἐπιπορευόμενος κατὰ τὸν χειμῶνα τὰς πόλεις, ἐκκλησίας συνῆγε, προφάσει μὲν χρώμενος, ὅτι βούλεται τὰ ῥηθέντα πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ Τεγέᾳ διασαφεῖν αὐτοῖς· (8) τῇ δ᾽ ἀληθείᾳ, κατηγορίαν ποιούμενος Ῥωμαίων, καὶ πᾶν τὸ λεγόμενον ὑπ᾽ ἐκείνων ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκδεχόμενος. (9) Ἐξ ὧν δυσμένειαν καὶ μῖσος ἐνειργάζετο τοῖς ὄχλοις. (10) Ἅμα δὲ τούτοις παρήγγειλε τοῖς ἄρχουσι, μὴ πράττειν τοὺς ὀφειλέτας, μηδὲ παραδέχεσθαι τοὺς ἀπαγομένους εἰς φυλακὴν πρὸς τὰ χρέα, καὶ τοὺς ἐράνους ἐπιμόνους ποιεῖν, ἕως ἂν λάβῃ τὰ τοῦ πολέμου κρίσιν. (11) Λοιπὸν ἐκ τῆς τοιαύτης δημαγωγίας πᾶν τὸ λεγόμενον ὑπ᾽ αὐτοῦ πιστὸν ἐγίγνετο, καὶ πρὸς πᾶν τὸ παραγγελλόμενον ἕτοιμον ἦν τὸ πλῆθος, περὶ μὲν οὖν τοῦ μέλλοντος ἀδυνατοῦν προνοεῖσθαι, τῇ δὲ παρ᾽ αὐτὰ χάριτι καὶ ῥαστώνῃ δελεαζόμενον.

IV. Ὁ δὲ Κόϊντος ὁ Καικίλιος, ἐν τῇ Μακεδονίᾳ τάδε πυνθανόμενος, καὶ τὴν ἐν Πελοποννήσῳ γενομένην ἀκρισίαν καὶ ταραχὴν, ἐξέπεμψε πρεσβευτὰς, Γνάϊον Παπείριον, καὶ τὸν νεώτερον * *, σὺν δὲ τούτοις Αὖλον Γαβίνιον, καὶ Γάϊον Φάννιον· (2) οἳ καὶ, συνηγμένων τῶν Ἀχαιῶν εἰς Κόρινθον, κατὰ τύχην ἐλθόντες εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν, καὶ

παραχθέντες εἰς τὰ πλήθη, διετίθεντο πολλοὺς οὗτοι καὶ φιλανθρώπους λόγους, παραπλησίους τοῖς τῶν περὶ τὸν Σέξτον· (3) πᾶσαν ἐνδεικνύμενοι φιλοτιμίαν, χάριν τοῦ μὴ παραβῆναι τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς ὁλοσχερεστέραν ἀπέχθειαν πρὸς Ῥωμαίους, μήτε διὰ τῆς πρὸς Λακεδαιμονίους προφάσεως, μήτε διὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐκείνους ἀλλοτριότητος. (4) Ὧν οἱ μὲν πολλοὶ διακούοντες, οὐδαμῶς ἀνείχοντο· χλευάζοντες δὲ τοὺς πρέσβεις μετὰ θορύβου καὶ κραυγῆς ἐξέβαλλον. (5) καὶ γὰρ συνηθροίσθη πλῆθος ἐργαστηριακῶν καὶ βαναύσων ἀνθρώπων, ὅσον οὐδέποτε· [καὶ] πᾶσαι μὲν ἐκόρυζον αἱ πόλεις, πανδημεὶ δὲ καὶ μάλιστά πως ἡ τῶν Κορινθίων. (6) Ὀλίγοις δέ τισι καὶ λίαν ἤρεσκε τὰ λεγόμενα διὰ τῶν πρεσβευτῶν. (7) Ὁ δὲ Κριτόλαος, ὥσπερ κατ' εὐχὴν ὑποθέσεως ἐπειλημμένος, καὶ θεάτρου συνενθουσιῶντος καὶ παρεστηκότος ταῖς διανοίαις, κατανίστατο μὲν τῶν ἀρχόντων, διέσυρε δὲ τοὺς ἀντιπολιτευομένους, ἐνεπαῤῥησιάζετο δὲ τοῖς τῶν Ῥωμαίων πρεσβευταῖς· (8) φάσκων, βούλεσθαι μὲν Ῥωμαίους φίλους ὑπάρχειν, δεσπότας δ' οὐκ ἂν εὐδοκῆσαι κτησάμενος. (9) Καθόλου δὲ παρῄνει, λέγων, ὡς, ἐὰν μὲν ἄνδρες ὦσιν, οὐκ ἀπορήσουσι συμμάχων· ἐὰν δ' ἀνδρόγυνοι, κυρίων. (10) καὶ πολλὰ δή τινα πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ἐμπορεύων καὶ μεθοδευόμενος, ἐκίνει καὶ παρώξυνε τοὺς ὄχλους. (11) Ἐποίει δ' ἐμφάσεις καὶ περὶ τοῦ μὴ τυχόντως χρῆσθαι ταῖς ἐπιβολαῖς· ἀλλὰ καὶ τῶν βασιλέων τινάς,

καὶ τῶν πολιτευμάτων ἔνια κοινωνεῖν αὐτῷ τῆς προθέσεως.

V. *Τῶν δὲ τῆς γερουσίας βουλομένων ἐπιλαμβάνεσθαι καὶ κωλύειν αὐτὸν τῶν τοιούτων λόγων· περισπασάμενος τοὺς στρατιώτας, κατανίστατο, κελεύων προσελθεῖν, ἐγγίσαι, τολμῆσαί τινα μόνον ἅψασθαι τῆς χλαμύδος.* (2) *Καθόλου δ', ἔφη, πολὺν ἤδη χρόνον παρακατεσχηκὼς αὐτὸν, οὐκ ἔτι δύνασθαι καρτερεῖν, ἀλλ' ἐρεῖν τὸ φαινόμενον.* (3) *δεῖν γὰρ οὐ Λακεδαιμονίους, οὐδὲ Ῥωμαίους ἀγωνιᾶν οὕτως, ὡς τοὺς ἐξ αὐτῶν συνεργοῦντας τοῖς ἐχθροῖς· εἶναι γάρ τινας, τοὺς πλεῖον Ῥωμαίοις εὐνοοῦντας καὶ Λακεδαιμονίοις, ἢ τοῖς σφετέροις πράγμασι.* (4) *Καὶ τούτων πίστιν ἔφερεν. Ἔφη γὰρ, Εὐαγόραν τὸν Αἰγιέα, καὶ τὸν Τριτταιέα Στρατήγιον, πάντα τὰ λεγόμενα δι' ἀποῤῥήτων ἐν ταῖς συναρχίαις διασαφεῖν τοῖς περὶ τὸν Γνάϊον.* (5) *Τοῦ δὲ Στρατηγίου συμμεμιχέναι μὲν τοῖς ἀνθρώποις ὁμολογοῦντος, καὶ μετὰ ταῦτα συμμίξειν φάσκοντος, φίλοις οὖσι καὶ συμμάχοις, ἀνηγγελκέναι δὲ ὀρκιζόμενος μηδὲν τῶν ἐν ταῖς συναρχίαις εἰρημένων· ὀλίγοι μέν τινες ἐπίστευον, οἱ δὲ πλείους προσεδέχοντο τὰς διαβολάς.* (6) *Ὁ δὲ Κριτόλαος παροξύνας τοὺς ὄχλους, διὰ τῆς τούτων κατηγορίας ἔπεισε τοὺς Ἀχαιοὺς, πάλιν ψηφίσασθαι, λόγῳ μὲν, τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους πόλεμον, ἔργῳ δὲ τὸν πρὸς Ῥωμαίους·* (7) *καὶ προσεμέτρησεν ἕτερον ψήφισμα παράνομον, ὥστε κυρίους εἶναι τοὺς ἀνθρώπους, οὓς ἂν ἐπὶ στρα-*

τηγίᾳ αἱρήσωνται· δι' ἃ τρόπον τινὰ μοναρχικὴν ἀνέλαβεν ἐξουσίαν. (8) *Οὗτος μὲν οὖν ταῦτα διοικησάμενος, ἐγίγνετο περὶ τὸ πραγματοκοπεῖν, καὶ Ῥωμαίοις ἐπιβάλλειν τὰς χεῖρας, οὐδενὶ λόγῳ τοῦτο πράττων, ἀλλὰ πάντων ἀσεβεστάτοις καὶ παρανομωτάτοις ἐπιβαλόμενος.* (9) *Τῶν δὲ πρέσβεων ὁ μὲν Γνάϊος ἐς Ἀθήνας ἀπῆρεν, κἀκεῖθεν εἰς Λακεδαίμονα, προσεδρεύσων τοῖς καιροῖς, ὁ δ' Αὖλος εἰς Ναύπακτον, οἱ δὲ δύο μέχρι τῆς τοῦ Καικιλίου παρουσίας ἔμειναν ἐν ταῖς Ἀθήναις. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἐν τούτοις ἦν.*

ΤΗΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗΣ ΕΝΝΑΤΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

Ex historia EXCIDII CARTHAGINIS.

I. Ἀσδρούβας, ὁ στρατηγὸς Καρχηδονίων, κενόδοξος ἦν καὶ ἀλαζὼν, καὶ πολὺ κεχωρισμένος τῆς πραγματικῆς καὶ στρατηγικῆς δυνάμεως. (2) Πολλὰ δ' εἰσὶ σημεῖα τῆς ἀκρισίας αὐτοῦ. Πρῶτον μὲν γὰρ παρῆν ἐν πανοπλίᾳ, ἡνίκα Γολοσσῇ συνεγίγνετο, τῷ τῶν Νομάδων βασιλεῖ, πορφυρίδα θαλαττίαν ἐπιπεπορπημένος, μετὰ μαχαιροφόρων δέκα. (3) Ἔπειτα προβὰς ἀπὸ τῶν δέκα ὅσον εἴκοσι πόδας ἀπέστη, καὶ προβεβλημένος τάφρον καὶ χάρακα, κατένευε τῷ βασιλεῖ προϊέναι πρὸς αὐτὸν, καθῆκον γίγνεσθαι τοὐναντίον. (4) Οὐ μὴν, ἀλλ' ὁ Γολοσσῆς,

ἀφελῶς ἔχων Νομαδικῷ τινι τρόπῳ, μόνος προσήει πρὸς αὐτόν· καὶ προσεγγίσας ἤρετο, τίνα φοβούμενος τὴν πανοπλίαν ἔχων ἧκε. (5) Τοῦ δ' εἰπόντος, ὅτι Ῥωμαίους· οὐκ ἂν ἄρ', ἔφησεν ὁ Γολοσσῆς, ἔδωκας σαυτὸν εἰς τὴν πόλιν, μηδεμίαν ἔχων ἀνάγκην. Πλὴν τί βούλει καὶ τί παρακαλεῖς; φησίν. (6) Ὁ δ' Ἀσδρούβας, ἐγώ, φησί, πρεσβευτήν σε παρακαλῶ γενέσθαι πρὸς τὸν στρατηγόν, καὶ πᾶν ἀναδέχεσθαι, διότι ποιήσομεν τὸ προσταττόμενον· μόνον ἀπόσχεσθε τῆς ταλαιπώρου πόλεως ταύτης. (7) Καὶ ὁ Γολοσσῆς, παιδικήν δοκεῖς μοι, φησὶν, ἀξίωσιν ἀξιοῦν, ὦ βέλτιστε. (8) ὑπὲρ ὧν γὰρ ἐξ ἀκεραίου πρεσβευόμενοι, ἔτι καθημένων ἐν Ἰτύκῃ Ῥωμαίων, οὐκ ἐδύνασθε πείθειν, τίνι λόγῳ νῦν ἀξιοῖς ταῦτά σοι συγχωρεῖσθαι, περιτετειχισμένος καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ σχεδὸν ἅπαξ ἀπεγνωκὼς τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπίδας. (9) Ὁ δ' Ἀσδρούβας, ἀγνοεῖν αὐτὸν, ἔφη. καὶ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἔξωθεν συμμάχοις ἀκμὴν καλὰς ἐλπίδας ἔχειν· (οὐ γάρ που τὰ περὶ τοὺς Μαυρουσίους ἠκηκόει, καὶ τὰ περὶ τῶν ὑπαίθρων δυνάμεων·) καὶ οὐκ ἀπελπίζειν τὰ κατ' αὐτούς· μάλιστα δὲ πεποιθέναι τῇ τῶν θεῶν συμμαχίᾳ καὶ ταῖς ἐν ἐκείνοις ἐλπίσιν. (10) Οὐ γὰρ περιόψεσθαι σφᾶς προφανῶς παρασπονδουμένους, ἀλλὰ πολλὰς δώσειν ἀφορμὰς πρὸς σωτηρίαν. (11) Διὸ παρακαλεῖν ἠξίου τὸν στρατηγὸν, καὶ τῶν θεῶν ἕνεκεν καὶ τῆς τύχης, φείσασθαι τῆς πόλεως· εἰδότα σαφῶς, διότι, μὴ δυνάμενοι τυχεῖν τούτου,

κατασφαγήσονται πρότερον, ἢ παραχωρήσουσι ταύτης. (12) Τότε μὲν οὖν ταῦτα καὶ παραπλήσια διαλεχθέντες ἐχωρίσθησαν, ταξάμενοι μετὰ τρίτην ἡμέραν πάλιν συμπορεύεσθαι.

II. Τοῦ δὲ Γολοσσοῦ μεταδόντος τῷ στρατηγῷ περὶ τῶν εἰρημένων· γελάσας ὁ Πόπλιος, Ταῦτα μέλλων ἀξιοῦν, ἔφη, τοιαύτην καὶ τηλικαύτην ἀσέβειαν εἰς τοὺς αἰχμαλώτους ἡμῶν ἐνεδείξω, καὶ νῦν ἐπὶ τοῖς θεοῖς τὰς ἐλπίδας ἔχεις, παραβεβηκὼς [τοὺς θείους] καὶ τοὺς τῶν ἀνθρώπων νόμους. (2) Τοῦ δὲ βασιλέως βουλομένου τι προσυπομιμνήσκειν τὸν Σκιπίωνα, καὶ μάλιστα, διότι δεῖ συντέλειαν ἐπιτίθεσθαι τοῖς πράγμασι· (3) χωρὶς γὰρ τῶν ἀδήλων καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ὑπάτων ἤδη συνεγγίζειν, ἧς δεῖν, ἔφη, στοχάζεσθαι, μὴ, τοῦ χειμῶνος προκαταλαβόντος, ἐπελθὼν ἕτερος ἀκονιτὶ λάβῃ τὴν ἐπιγραφὴν τῶν ἐκείνου πόνων· (4) καὶ δὴ τούτων λεγομένων, ἐπιστήσας ὁ στρατηγὸς ἐκέλευσεν ἀναγγέλλειν, διότι δίδωσι τὴν ἀσφάλειαν αὐτῷ καὶ γυναικὶ, καὶ τέκνοις, καὶ δέκα τῶν συγγενῶν φίλων οἰκίαις, σὺν δὲ τούτοις δέκα τάλαντα λαβεῖν ἐκ τῶν ἰδίων ὑπαρχόντων, καὶ τῶν οἰκετῶν ἐξ ἀνάγκης, οὓς ἂν αἱρῆται. (5) Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Γολοσσῆς ἔχων τὰ φιλάνθρωπα, συνῄει πρὸς τὸν Ἀσδρούβαν τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν. (6) Ὁ δὲ πάλιν ἐξεπορεύετο μετὰ μεγάλης ἀξίας ἐν τῇ πορφυρίδι καὶ τῇ πανοπλίᾳ βάδην, ὥστε τοὺς ἐν ταῖς τραγῳδίαις τυράννους πολύ τι προσοφείλειν. (7) Ἦν μὲν οὖν

καὶ φύσει σάρκινος, τότε δὲ καὶ κοιλίαν εἰλήφει, καὶ τῷ χρώματι παρὰ φύσιν ἐπικεκαυμένος ἦν, ὥστε δοκεῖν ἐν πανηγύρει που διαιτᾶσθαι παραπλησίως τοῖς σιτευτοῖς βουσὶν, ἀλλὰ μὴ τηλικούτων καὶ τοιούτων κακῶν προστατεῖν, ὧν οὐδ᾽ ἂν ἐφίκοιτο τῷ λόγῳ διεξιὼν οὐδείς. (8) Οὐ μὴν, ἀλλ᾽ ἐπεὶ συνῆλθε τῷ βασιλεῖ, καὶ διήκουσε τῶν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ προτεινομένων, πολλάκις τὸν μηρὸν πατάξας, τοὺς θεοὺς καὶ τὴν τύχην ἐπικαλεσάμενος, οὐδέποτε ταύτην ἔσεσθαι τὴν ἡμέραν ἔφασκεν, ἐν ᾗ συμβήσεται τὸν ἥλιον Ἀσδρούβαν βλέπειν ἅμα καὶ τὴν πατρίδα πυρπολουμένην· (9) καλὸν γὰρ ἐντάφιον εἶναι τοῖς εὖ φρονοῦσι τὴν πατρίδα καὶ τὸ ταύτης πῦρ. (10) Ὥσθ᾽, ὅτε μὲν εἰς τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ τις βλέψειε, θαυμάζειν τὸν ἄνδρα καὶ τὸ μεγαλόψυχον τῶν λόγων· ὅτε δ᾽ εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν πραγμάτων, τὴν ἀγεννίαν καταπλήττεσθαι καὶ τὴν ἀνανδρίαν· (11) ὃς πρῶτον μὲν, τῶν ἄλλων πολιτῶν διαφθειρομένων ὁλοσχερῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, πότους αὐτὸς συνῆγε καὶ δευτέρας τραπέζας παρετίθετο πολυτελεῖς, καὶ διὰ τῆς ἰδίας εὐεξίας παρεδειγμάτιζε τὴν ἐκείνων ἀτυχίαν. (12) Ἄπιστον μὲν γὰρ ἦν τὸ τῶν ἀποθνησκόντων πλῆθος· ἄπιστον δὲ τὸ τῶν αὐτομολούντων καθ᾽ ἡμέραν διὰ τὸν λιμόν. (13) Ἔπειτα τοὺς μὲν διαχλευάζων, οἷς δ᾽ ἐνυβρίζων, καὶ φονεύων, κατεπλήττετο τοὺς πολλούς· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ συνεῖχε τὴν ἐξουσίαν, ᾗ μόλις ἂν χρήσαιτο τύραννος ἐν εὐτυχούσῃ πόλει, καὶ ἐν

δυστυχηκυίᾳ πατρίδι. (14) *Διὸ καὶ λίαν δοκῶ καλῶς ἡμῖν εἰρῆσθαι, διότι προστάτας πραγμάτων ὁμοιοτέρους τῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησι τότε καὶ παρὰ τοῖς Καρχηδονίοις ὑπαρξάντων οὐκ ἂν εὕροι τις ῥᾳδίως.* (15) *τοῦτο δ' ἔσται δῆλον, ὅταν ἐκ παραθέσεως τὸν ὑπὲρ ἐκείνων ποιησώμεθα λόγον.*

III. (*Ὁ δὲ σεμνὸς Ἀσδρούβας συνέπεσε τῷ στρατηγῷ πρὸς τὰ γόνατα, ἐπιλελησμένος τῆς μεγαλοῤῥημοσύνης.*)

---

(2) (*Ὁ δὲ Ἀσδρούβας ἐβουλήθη, τούτῳ συμμίξας, καὶ φιλανθρωπηθεὶς, ἀπελθεῖν εἰς τοὺς ἔξω τόπους.*)

---

(3) *Ὁ δὲ Σκιπίων, Καρχηδόνα ὁρῶν τότε ἄρδην τελευτῶσαν ἐς πανολεθρίαν ἐσχάτην, λέγεται μὲν δακρῦσαι, καὶ φανερὸς γενέσθαι κλαίων ὑπὲρ πολεμίων.* (4) *Ἐπὶ πολὺ δ' ἔννους ἐφ' ἑαυτοῦ γενόμενός τε, καὶ συνιδὼν, ὅτι καὶ πόλεις καὶ ἔθνη καὶ ἀρχὰς ἁπάσας δεῖ μεταβαλεῖν, ὥσπερ ἀνθρώπους, δαίμονα, καὶ τοῦτ' ἔπαθε μὲν Ἴλιον, εὐτυχής ποτε πόλις, ἔπαθε δὲ ἡ Ἀσσυρίων καὶ Μήδων καὶ Περσῶν ἐπ' ἐκείνοις ἀρχὴ μεγίστη γενομένη, καὶ ἡ μάλιστα ἔναγχος ἐκλάμψασα ἡ Μακεδόνων, [φῆναι·] εἴτε ἑκὼν, εἴτε προφυγόντος αὐτὸν τοῦδε τοῦ ἔπους·*

(5) Ἔσσεται ἦμαρ, ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρὴ,
καὶ Πρίαμος, καὶ λαὸς ἐϋμμελίω Πριάμοιο.
Iliad. VI. 448. sq.

(6) Πολυβίου δ' αὐτὸν ἐρομένου σὺν παῤῥησίᾳ, (καὶ γὰρ ἦν αὐτοῦ καὶ διδάσκαλος·) ὅ τι βούλοιτο ὁ λόγος· φασὶν, οὐ φυλαξάμενον ὀνομάσαι τὴν πατρίδα σαφῶς, ὑπὲρ ἧς ἄρα, ἐς τἀνθρώπεια ἀφορῶν, ἐδεδίει. (7) Καὶ τάδε μὲν Πολύβιος, αὐτὸς ἀκούσας, συγγράφει.

ΤΗΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ
ΤΩΝ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

I.
BELLVM ACHAICVM.

I. Πυθέας ἦν μὲν ἀδελφὸς Ἀκατίδους τοῦ σταδιέως, υἱὸς δὲ Κλεομένους· κακῶς δὲ βεβιωκὼς, καὶ δοκῶν ἑαυτῷ παρακεχωρῆσθαι τὴν πρώτην ἡλικίαν. (2) Ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν πολιτείαν θρασὺς καὶ πλεονέκτης, καὶ δι' Εὐμένους καὶ Φιλεταίρου σωματοποιησάμενος τὰς προειρημένας αἰτίας.

II. Τοῦ Κριτολάου τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν μετηλλαχότος, καὶ τοῦ νόμου κελεύοντος, ἐπὰν συμβῇ τι περὶ τὸν ἐνεστῶτα στρατηγὸν, τὸν προγεγονότα διαδέχεσθαι τὴν ἀρχὴν, ἕως ἂν ἡ καθήκουσα σύνοδος γένηται τῶν Ἀχαιῶν· (2) ἐπέβαλε τῷ Διαίῳ, χειρίζειν καὶ προεστάναι τῶν κοινῶν πραγμάτων. (3) Διόπερ ἐκπέμψας εἰς τὰ Μέγαρα, καὶ παραγενόμενος εἰς Ἄργος, ἔγραψε ταῖς πόλεσι πάσαις, τῶν οἰ-

κογενῶν καὶ παρατρόφων τοὺς ἀκμάζοντας ταῖς ἡλικίαις εἰς μυρίους καὶ δισχιλίους ἐλευθεροῦν, καὶ καθοπλίσαντας πέμπειν εἰς τὴν Κόρινθον. (4) ἐμέρισε δὲ ταῖς πόλεσι τὴν ἐπιβολὴν τῶν σωμάτων εἰκῆ καὶ ἀνίσως, καθάπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἔπραττεν. (5) οἷς δ' ἂν ἐλλείπῃ τὸ τῶν παρατρόφων πλῆθος, ἀναπληροῦν ἔδει τὴν ἑκάστοις καθήκουσαν μοῖραν ἐκ τῶν ἄλλων οἰκετῶν. (6) Θεωρῶν δὲ τὴν ἀπορίαν τὴν ἐν τοῖς κοινοῖς ἰσχυρὰν οὖσαν διὰ τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους γεγονότα πόλεμον, ἐπαγγελίας ποιεῖσθαι συνηνάγκαζε, καὶ κατ' ἰδίαν εἰσφέρειν τοὺς εὐπόρους, οὐ μόνον τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ τὰς γυναῖκας. (7) ἅμα δὲ τούτοις παρήγγειλε, πανδημεὶ τοὺς ἐν ταῖς ἡλικίαις ἀθροίζεσθαι μετὰ τῶν ὅπλων εἰς τὴν Κόρινθον. (8) ἐξ ὧν συνέβαινε γίγνεσθαι τὰς πόλεις πλήρεις ἀκρισίας, ταραχῆς, δυσθυμίας. (9) Καὶ τοὺς μὲν ἀπολωλότας ἐπῄνουν, τοὺς δ' ἐκπορευομένους ἠλέουν, καὶ προσκατεκλαίοντο πάντες ὡσανεὶ προορώμενοι τὸ μέλλον· (10) τὴν δὲ τῶν οἰκετῶν ἀνάστασιν καὶ τὸν ἐπισυρμὸν βαρέως ἔφερον, ὡς ἂν τῶν μὲν ἠλευθερωμένων ἄρτι, τῶν δὲ λοιπῶν πρὸς τὴν ἐλπίδα ταύτην μεμετεωρισμένων. (11) Ἅμα δὲ τούτοις οἱ μὲν ἄνδρες εἰσφέρειν ἠναγκάζοντο παρὰ τὴν αὐτῶν προαίρεσιν ὅ τι τις ἔχειν δόξειεν, αἱ δὲ γυναῖκες, ἀφαιρούμεναι σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἰδίων τέκνων τὸν κόσμον, ὥσπερ ἐπίτηδες εἰς αὐτὸν τὸν ὄλεθρον εἰσέφερον.

III. Ἁπάντων δὲ τούτων ἐν ἑνὶ καιρῷ συμβαινόντων, ἡ τῶν κατὰ μέρος ἀεὶ προσπιπτόντων κατάπληξις

ἀφῃρεῖτο τῶν ἀνθρώπων τὴν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἐπίστασιν καὶ διάληψιν, δι᾽ ἧς ἔμελλον προνοεῖσθαι, ὅτι πάντες εἰς πρόδηλον ὄλεθρον ἄγονται μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν. (2) Λοιπὸν, οἷον ὑπὸ χειμάῤῥου τινὸς λάβρου προωθούμενοι καὶ φερόμενοι μετὰ βίας, ἐπηκολούθουν τῇ τοῦ προεστῶτος ἀνοίᾳ καὶ παρακοπῇ. (3) Ἠλεῖοι μὲν γὰρ καὶ Μεσσήνιοι κατὰ χώραν ἔμειναν, προσδοκῶντες τὸν ἀπὸ τοῦ στόλου κίνδυνον· οὓς οὐδὲν ἂν τῶν παρόντων ὤνησεν, εἴπερ ἐφάνη τὸ νέφος ἐκεῖνο κατὰ τὴν ἐξαρχῆς πρόθεσιν. (4) Πατρεῖς δὲ καὶ τὸ μετὰ τούτων συντελικὸν βραχεῖ χρόνῳ πρότερον ἐπταίκει κατὰ τὴν Φωκίδα, καὶ ἦν τὸ συμβαῖνον πολλῷ τῶν κατὰ Πελοπόννησον ἐλεεινότερον. (5) Οἳ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ζῆν παραλόγως αὑτοὺς ἐξῆγον, οἱ δὲ ἔφευγον ἐκ τῶν πόλεων ἀνοδίαις, πρὸς οὐδὲν ὡρισμένον ποιούμενοι τὴν ἀναχώρησιν, διὰ τὴν ἔκπληξιν τῶν γιγνομένων ἐν ταῖς πόλεσι. (6) Καὶ οἳ μὲν ἦγον, ἐκδώσοντες ἀλλήλους τοῖς πολεμίοις, ὡς ἀλλοτρίους γεγονότας Ῥωμαίων· οἱ δὲ ἐμήνυον καὶ κατηγόρουν τῶν πέλας, οὐδενὸς ἐπιζητοῦντος κατὰ τὸ παρὸν τὴν τοιαύτην χρείαν· οἱ δὲ μεθ᾽ ἱκετηρίας ἀπήντων, ὁμολογοῦντες παρεσπονδηκέναι, καὶ πυνθανόμενοι τί δεῖ πάσχειν, μηδέπω μηδενὸς ἐπιζητοῦντος λόγον ὑπὲρ τούτων. (7) πάντα δ᾽ ἦν πλήρη ἀρχομένης φαρμακείας τῶν ῥιπτούντων ἑαυτοὺς εἰς τὰ φρέατα καὶ κατὰ κρημνῶν· ὥστε κατὰ τὴν παροιμίαν κἂν ἐχθρὸν ἐλεῆσαι, θεασάμενον τὴν τότε περιπέτειαν τῆς Ἑλλάδος. (8) Τὸν μὲν γὰρ προτοῦ χρόνον ἐσφάλλοντο, καὶ τοῖς ὅλοις ἔπταιον ἐνίοτε, ποτὲ μὲν ὑπὸ πραγμάτων διαφερόμενοι,

ποτὲ δὲ παρασπονδούμενοι διὰ τῶν μοναρχῶν· (9) κατὰ δὲ τοὺς νῦν λεγομένους καιροὺς ἠτύχησαν ἀτυχίαν ὁμολογουμένην, διὰ τὴν τῶν προεστώτων ἀβουλίαν καὶ διὰ τὴν ἰδίαν ἄνοιαν. (10) Οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐκλιπόντες πανδημεὶ τὴν πόλιν ἔρημον τελέως κατέλιπον· ἐν οἷς καὶ Πυθέας, εἰς Πελοπόννησον ἀποχωρήσας μετὰ γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων, ἠλᾶτο κατὰ τῆς χώρας.

IV. Τοῦ Διαίου παρόντος εἰς τὴν Κόρινθον, καθεσταμένου στρατηγοῦ διὰ τῶν πολλῶν, ἧκον οἱ περὶ τὸν Ἀνδρωνίδαν παρὰ τοῦ Καικιλίου. (2) Καθ' ὧν προδιαδοὺς τὴν φήμην, ὡς συμφρονούντων τοῖς ἐχθροῖς, παρέβαλε τοὺς ἀνθρώπους τοῖς ὄχλοις, ὥστε μετὰ πάσης ὕβρεως συλληφθέντας ἀναχθῆναι δεδεμένους. (3) Ἧκε δὲ καὶ Φίλων, ὁ Θετταλός, πολλὰ φιλάνθρωπα τοῖς Ἀχαιοῖς προτείνων. (4) Ὧν ἀκούοντες συνέπραξάν τινες τῶν ἐκ τῆς χώρας· ἐν οἷς ἦν καὶ Στράτιος, ἤδη γηραιὸς ὤν, ὃς ἐμπλεκόμενος καὶ λιπαρῶν ἐδεῖτο τοῦ Διαίου, πεισθῆναι τοῖς ὑπὸ τοῦ Καικιλίου προτεινομένοις. (5) Οἱ δὲ, συνεδρεύσαντες, τοῖς μὲν ὑπὸ τοῦ Φίλωνος λεγομένοις οὐ προσεῖχον. (6) οὐκ ἐνόμισαν γὰρ κοινὴν εἶναι τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ διὰ τὸ σφέτερον συμφέρον καὶ τὴν αὐτῶν ἀσφάλειαν ἐν πλείστῳ τιθεμένων ταῦτα λέγειν. πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν ἐνεστώτων· εἰ καὶ πάντων ἅμα διήμαρτον. (7) σαφῶς γὰρ σφισι τὰ πεπραγμένα συνειδότες οὐδαμῶς ἐδύναντο πιστεῦσαι, διότε τύχοιεν ἄν τινος ἐλέου παρὰ Ῥωμαίων. (8) Τὸ δ' ὑπὲρ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς τῶν πολλῶν σω-

τηρίας παθεῖν ὅ τι δέοι γενναίως, οὐδ' ἐν νῷ καθάπαξ ἐλάμβανον· ὅπερ ἦν ἀνδρῶν φιλοδόξων καὶ προστατεῖν φασκόντων τῆς Ἑλλάδος. (9) Ἀλλὰ γὰρ πῶς ἔμελλε καὶ πόθεν παραστήσεσθαι τοῦτο τὸ φρόνημα τοῖς προειρημένοις; Ἦσαν γὰρ οἱ βουλευόμενοι Δίαιος καὶ Δαμόκριτος, ἄρτι τῆς καθόδου τετευχότες, διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀκρισίαν, σὺν δὲ τούτοις Ἀλκαμένης, Θεοδέκτης, Ἀρχικράτης. (10) ὑπὲρ ὧν, τίνες ἦσαν, καὶ τίνα φύσιν ἕκαστος εἶχε, καὶ τίνα προαίρεσιν καὶ βίον, εἴρηται διὰ πλειόνων.

V. Ὅθεν ἐν τοιούτοις ὄντος τοῦ διαβουλίου, καὶ τὸ τέλος ἀκόλουθον ἐξέβη τῶν δοξάντων. (2) Παραυτίκα μὲν οὖν συνέκλεισαν οὐ μόνον τοὺς περὶ τὸν Ἀνδρωνίδαν καὶ Λάγιον, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑποστρατηγὸν Σωσικράτη, ἐπενέγκαντες αἰτίαν, ὅτι προστατῆσαι τοῦ διαβουλίου, καὶ συναποφῆναι τὸ πέμπειν πρὸς τὸν Καικίλιον, καὶ συλλήβδην πάντων εἴη τῶν κακῶν αἴτιος. (3) Ἐς δὲ τὴν ἐπαύριον καθίσαντες δικαστάς, τοῦ μὲν Σωσικράτους κατεδίκασαν θάνατον, καὶ δήσαντες καὶ στρεβλοῦντες προσεκαρτέρουν, ἕως διέφθειραν τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲν εἰπόντα τῶν ἐκείνοις προσδοκωμένων. (4) τὸν δὲ Λάγιον, καὶ τὸν Ἀνδρωνίδαν, καὶ τὸν Ἄρχιππον ἀφῆκαν· ἅμα μὲν τοῦ πλήθους εἰς ἐπίστασιν παραγενομένου ὑπὲρ τῆς εἰς τὸν Σωσικράτη παρανομίας, ἅμα δὲ τοῦ Διαίου λαβόντος παρὰ μὲν Ἀνδρωνίδου τάλαντον, παρὰ δὲ Ἀρχίππου μ' μνᾶς. (5) οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοῦ σκάμματος ὤν, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐδύνατο λῆξαι τῆς περὶ τοῦτο τὸ μέρος ἀναισχυντίας καὶ

παρανομίας ὁ προειρημένος. (6) *Παραπλήσια δὲ τούτοις ἔπραξε καὶ βραχεῖ χρόνῳ πρότερον εἰς Φιλῖνον τὸν Κορίνθιον. προθεὶς γὰρ αἰτίαν, ὅτι διαπέμπεται πρὸς Μεναλκίδαν, καὶ τὰ Ῥωμαίων φρονεῖ, τόν τε Φιλῖνον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ μαστιγῶν καὶ στρεβλῶν ἐν συνόψει πάντας ἀλλήλων, οὐ πρότερον ἔληξε, πρὶν ἢ διέφθειρε τὰ μειράκια καὶ τὸν Φιλῖνον.* (7) *Τοιαύτης δὲ τῆς ἀνοίας καὶ τῆς ἀκρισίας συμβαινούσης περὶ πάντας, οἵαν οὐδ' ἂν ἐν βαρβάροις εὕροι τις ῥᾳδίως, δῆλον, ὡς εἰκότως ἄν τις ἐπιζητήσειε, πῶς οὐκ ἄρδην ἀπώλοντο πάντες.* (8) *Ἐγὼ γὰρ ἂν εἴποιμι, διότι δοκεῖ μοι καθάπερ ἂν εἰ τύχη τις ἀντερεῖσαι παροῦργος καὶ τεχνικὴ πρὸς τὴν ἄνοιαν καὶ μανίαν τῶν ἡγουμένων, ἥτις ἐξωθουμένη πάντῃ καὶ πάντως ὑπὸ τῆς ἀνοίας τῶν προεστώτων, βουλομένη δὲ κατὰ πάντα τρόπον σώζειν τοὺς Ἀχαιοὺς, ἐπὶ τὸ καταλειπόμενον ἦλθεν, ὥσπερ ἀγαθὸς παλαιστής.* (9) *τοῦτο δ' ἦν, τὸ ταχέως σφῆλαι καὶ ῥᾳδίως ἡττῆσαι τοὺς Ἕλληνας· ὅπερ ἐποίησε.* (10) *Διὰ γὰρ τοῦτο συνέβη, μήτε τὴν Ῥωμαίων ὀργὴν καὶ θυμὸν ἐκκαυθῆναι πορρωτέρω, μηδ' ἐλθεῖν τὰς ἐκ τῆς Λιβύης δυνάμεις, μήτε τοὺς προεστῶτας, ὄντας μὲν οἵους εἶπον, ἐπιλαβομένους δὲ προτερήματος, ἀποδείξασθαι τὴν αὑτῶν ἀσέβειαν εἰς τοὺς ὁμοφύλους.* (11) *Τί γὰρ εἰκὸς ἦν πρᾶξαι τούτους κατὰ τῶν ἰδίων, ἐπιλαβομένους ἀφορμῆς τινος ἢ προτερήματος, δῆλόν ἐστιν ἐκ τῶν προειρημένων διὰ τὸ κατὰ λόγον.* (12) *Ἅπαντες δὲ τότε τὴν παροιμίαν ταύτην διὰ στόματος εἶχον, ὡς, Εἰ μὴ ταχέως ἀπωλόμεθα, οὐκ ἂν ἐσώθημεν.*

VI. *Αὖλος Ποστούμιος ἄξιος γέγονεν ἐπισημασίας ἀπ᾽ ἐντεῦθεν.* (2) *Οἰκίας μὲν γὰρ ἦν καὶ γένους πρώτου, κατὰ δὲ τὴν ἰδίαν φύσιν στωμύλος καὶ λάλος, καὶ πέρπερος διαφερόντως.* (3) *Ἐπιθυμήσας δὲ εὐθέως ἐκ παίδων τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς καὶ διαλέκτου, πολὺς μὲν ἦν ἐν τούτοις καὶ κατακορής· ὥστε δι᾽ ἐκεῖνον καὶ τὴν αἵρεσιν τὴν Ἑλληνικὴν προσκόψαι τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τοῖς ἀξιολογωτάτοις τῶν Ῥωμαίων.* (4) *Τέλος δὲ καὶ ποίημα γράφειν καὶ πραγματικὴν ἱστορίαν ἐνεχείρησεν, ἐν ᾗ διὰ τοῦ προοιμίου παρεκάλει τοὺς ἐντυγχάνοντας, συγγνώμην ἔχειν, ἐὰν, Ῥωμαῖος ὢν, μὴ δύναται κατακρατεῖν τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου, καὶ τῆς κατὰ τὸν χειρισμὸν οἰκονομίας.* (5) *Πρὸς ὃν οἰκείως ἀπηντηκέναι δοκεῖ Μάρκος Πόρκιος Κάτων· θαυμάζειν γὰρ ἔφη, πρὸς τίνα λόγον ποιεῖται τοιαύτην παραίτησιν.* (6) *εἰ μὲν γὰρ αὐτῷ τὸ τῶν Ἀμφικτυόνων συνέδριον συνέταττε γράφειν ἱστορίαν, ἴσως ἔδει προφέρεσθαι ταῦτα καὶ παραιτεῖσθαι.* (7) *μηδεμιᾶς δ᾽ ἀνάγκης οὔσης, ἐθελοντὴν ἀπογράψασθαι, κἄπειτα παραιτεῖσθαι, συγγνώμην ἔχειν, ἐὰν βαρβαρίζῃ, τῆς ἁπάσης ἀτοπίας εἶναι σημεῖον·* (8) *καὶ παραπλήσιον, ὡς ἂν εἴ τις, εἰς τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας ἀπογραψάμενος πυγμὴν ἢ παγκράτιον, παρελθὼν εἰς τὸ στάδιον, ὅτε δέοι μάχεσθαι, παραιτοῖτο τοὺς θεωμένους, συγγώμην ἔχειν, ἐὰν μὴ δύνηται μήτε τὸν πόνον ὑπομένειν, μήτε τὰς πληγάς.* (9) *Δῆλον γάρ, ὡς εἰκὸς γέλωτα τὸν τοιοῦτον ὄφλειν, καὶ τὴν δίκην ἐκχειρὸς λαμβάνειν. ὅπερ ἔδει καὶ τοὺς τοιούτους ἱστοριγράφους, ἵνα μὴ κατετόλμων τοῦ καλῶς ἔχον-*

τος. (10) *Παραπλησίως δὲ καὶ κατὰ τὸν λοιπὸν βίον ἐζηλώκει τὰ χείριστα τῶν Ἑλληνικῶν. καὶ γὰρ φιλήδονος ἦν καὶ φυγόπονος.* (11) *Τοῦτο δ' ἔσται δῆλον ἐξ αὐτῶν τῶν ἐνεστώτων. ὃς πρῶτος παρὼν ἐν τοῖς κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόποις, καθ' ὃν καιρὸν συνέβαινε γίγνεσθαι τὴν ἐν Φωκίδι μάχην, σκηψάμενος ἀσθένειαν εἰς Θήβας ἀνεχώρησε, χάριν τοῦ μὴ μετασχεῖν τοῦ κινδύνου·* (12) *συντελεσθείσης δὲ τῆς μάχης, πρῶτος ἔγραψε τῇ συγκλήτῳ περὶ τοῦ κατορθώματος, προδιασαφῶν τὰ κατὰ μέρος, ὡς μετεσχηκὼς αὐτὸς τῶν ἀγώνων.*

VII. *Πολύβιος δὲ τὰ συμβάντα περὶ τὴν ἅλωσιν* (*τῆς Κορίνθου*) *ἐν οἴκτου μέρει λέγων, προστίθησι καὶ τὴν στρατιωτικὴν ὀλιγωρίαν, τὴν περὶ τὰ τῶν τεχνῶν ἔργα καὶ τὰ ἀναθήματα.* (2) *Φησὶ γὰρ ἰδεῖν παρὼν ἐῤῥιμμένους πίνακας ἐπ' ἐδάφους, πεττεύοντας δὲ τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τούτων.* (3) *ὀνομάζει δ' αὐτοὺς, Ἀριστείδου γραφὴν τοῦ Διονύσου, ἐφ' οὗ τινες εἰρῆσθαί φασι τὸ Οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον· καὶ τὸν Ἡρακλέα τὸν καταπονούμενον τῷ τῆς Δηϊανείρας χιτῶνι.*

VIII. *Οὐσῶν δὲ πολλῶν μὲν εἰκόνων τοῦ Φιλοποίμενος, μεγάλων δὲ τιμῶν, ἃς αἱ πόλεις ἐψηφίσαντο·* (2) *Ῥωμαῖος ἀνὴρ, ἐν τοῖς περὶ Κόρινθον ἀτυχήμασι τῆς Ἑλλάδος, ἐπεχείρησεν ἀνελεῖν ἁπάσας, καὶ διώκειν αὐτόν· ἐνδεικνύμενος, ὥσπερ ἔτι ζῶντα, Ῥωμαίοις πολέμιον καὶ κακόνουν γενέσθαι.* (3) *Λόγων δὲ λεχθέντων, καὶ Πολυβίου πρὸς τὸν συκοφάντην ἀντειπόντος, οὔθ',*

ὁ Μόμμιος οὔτε οἱ πρέσβεις ὑπέμειναν ἀνδρὸς ἐνδόξου τιμὰς ἀφανίσαι.

---

(4) Ἐπεβάλετο (γὰρ ὁ Πολύβιος) διδάσκειν διὰ πλειόνων ἀκολούθως τοῖς ἐν ἀρχαῖς ἡμῖν εἰρημένοις περὶ τἀνδρός. (5) Ταῦτα δ' ἦν, ὅτι διαφέροιτο μὲν πρὸς Ῥωμαίους πολλάκις ὑπὲρ τῶν ἐπιταττομένων, διαφέροιτο δὲ ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον διδάσκειν καὶ πείθειν ὑπὲρ τῶν ἀμφισβητουμένων· οὐδὲ τοῦτο ποιεῖν εἰκῇ. (6) πεῖραν δὲ τῆς προαιρέσεως αὐτὸν ἀληθινὴν, ἔφη, καὶ, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐκ πυρὸς παρεσχῆσθαι χάριν, κατὰ τοὺς Φιλιππικοὺς καὶ κατὰ τοὺς Ἀντιοχικοὺς καιρούς. (7) Πλείστην γὰρ ἔχοντα ῥοπὴν τότε τῶν Ἑλλήνων, καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ τὴν τῶν Ἀχαιῶν, ἀληθινώτατα διατετηρηκέναι τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν· (8) μετασχόντα τοῦ δόγματος τοῖς Ἀχαιοῖς, ἐν ᾧ γεγραμμένῳ πρότερον τῆς Ῥωμαίων διαβάσεως Ἀντιόχῳ καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς τὸν ἀπὸ τῆς χώρας πόλεμον ἐξήνεγκαν, τῶν ἄλλων Ἑλλήνων σχεδὸν ἁπάντων ἀπηλλοτριωμένων τῆς Ῥωμαίων φιλίας. (9) Ὧν οἱ δέκα διακούσαντες, καὶ τὴν προαίρεσιν ἀποδεξάμενοι τοῦ λέγοντος, συνεχώρησαν καταμόνους αὐτῷ τὰς τιμὰς ὑπάρχειν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι. (10) Λαβόμενος δὲ τῆς ἀφορμῆς ταύτης Πολύβιος, εἰκόνας ᾐτήσατο τὸν στρατηγὸν, καίπερ ἤδη μετακεκομισμένας εἰς Ἀκαρνανίαν ἐκ Πελοποννήσου, λέγω δὲ τὴν Ἀχαιοῦ, καὶ τὴν Ἀράτου, καὶ Φιλοποίμενος. (11) Ἐν οἷς ἀγασθὲν τὸ πλῆθος αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν, ἔστησεν αὐτοῦ λιθίνην εἰκόνα.

IX. *Μετὰ τὴν κατάστασιν τῶν δέκα, ἣν ἐποιήσαντο ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ, οὗτοι οἱ δέκα τῷ ταμίᾳ, τῷ μέλλοντι πωλεῖν τὴν οὐσίαν τοῦ Διαίου, συνέταξαν, ὅ τι πότ' ἂν ἐκλέξασθαι βουληθῇ τῶν ὑπαρχόντων ὁ Πολύβιος, ὑφελόντα καὶ δόντα δωρεὰν, τἄλλα πωλεῖν τοῖς ὠνουμένοις.* (2) *Ὁ δὲ προειρημένος τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ προσδέξασθαί τι τῶν τοιούτων, ὥς καὶ τοὺς φίλους παρεκάλεσε, καθόλου μηθενὸς ἐπιθυμῆσαι τῶν ὑπὸ τοῦ ταμίου πωλουμένων.* (3) *συνέβαινε γὰρ, τοῦτον, ἐπιπορευόμενον τὰς πόλεις, πάντων τῶν τῷ Διαίῳ κοινωνησάντων πωλεῖν τὰς οὐσίας, τῶν καὶ κατακριθέντων, ὅσοι μὴ παῖδας ἢ γονέας εἶχον.* (4) *ὧν τινες μὲν οὐ προσέσχον, οἱ δὲ κατακολουθήσαντες τῇ συμβουλίᾳ, καλλίστην δόξαν ἐξηνέγκαντο παρὰ τοῖς πολίταις.*

X. *Ταῦτα δὲ διοικήσαντες ἐν ἓξ μησὶν οἱ δέκα, καὶ τῆς ἐαρινῆς ὥρας ἐνισταμένης, ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Ἰταλίαν· καλὸν δεῖγμα τῆς Ῥωμαίων προαιρέσεως ἀπολελοιπότες πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν.* (2) *Ἐνετείλαντο δὲ τῷ Πολυβίῳ χωριζόμενοι, τὰς πόλεις ἐπιπορευθῆναι, καὶ περὶ ὧν οἱ ἄνθρωποι ἀμφιβάλλουσι διευκρινῆσαι, μέχρι οὗ συνήθειαν ἔχωσι τῇ πολιτείᾳ καὶ τοῖς νόμοις.* (3) *ὃ δὴ καὶ μετά τινα χρόνον ἐποίησε, πρὸς τὸ τοὺς ἀνθρώπους στέρξαι τὴν δεδομένην πολιτείαν, καὶ μηδὲν ἀπόρημα μήτε κατ' ἰδίαν, μήτε κατὰ κοινὸν ἐκ τῶν νόμων γενέσθαι περὶ μηδενός.* (4) *Διὸ καὶ καθόλου μὲν ἐξαρχῆς ἀποδεχόμενοι καὶ τιμῶντες τὸν ἄνδρα, περὶ τοὺς ἐσχάτους καιροὺς καὶ τὰς προειρημένας πράξεις εὐδοκοῦμενοι κατὰ πάντα τρόπον, ταῖς μεγίσταις τιμαῖς ἐτίμησαν*

αὐτὸν κατὰ πόλεις, [καὶ ζῶντα, καὶ μεταλλάξαντα.] (5) πάντες δ' ἔκριναν κατὰ λόγον τοῦτο ποιεῖν. μὴ γὰρ ἐξεργασαμένου τούτου καὶ γράψαντος τοὺς περὶ τῆς κοινῆς δικαιοδοσίας νόμους, ἄκριτα πάντα ἦν καὶ πολλῆς γέμοντα ταραχῆς. (6) Διὸ καὶ τοῦτο κάλλιστον Πολυβίῳ πεπρᾶχθαι νομιστέον, πάντων τῶν προειρημένων.

XI. Ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων, μετὰ τὸ χωρισθῆναι ἐξ Ἀχαΐας τὸ συνέδριον, ἐπισκευάσας τὸν ἐν Ἰσθμῷ τόπον, καὶ κοσμήσας τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ Δελφοῖς νεὼν, ταῖς ἑξῆς ἡμέραις ἐπεπορεύετο τὰς πόλεις, τιμώμενος ἐν ἑκάστῃ καὶ τυγχάνων τῆς ἁρμοζούσης χάριτος. (2) Εἰκότως δὲ τιμᾶσθαι συνέβαινεν αὐτὸν, καὶ κοινῇ, καὶ κατ' ἰδίαν. (3) Καὶ γὰρ ἐγκρατῶς καὶ καθαρῶς ἀνεστράφη, καὶ πρᾴως ἐχρήσατο τοῖς ὅλοις πράγμασι, μέγαν καιρὸν ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἔχων καὶ μεγάλην ἐξουσίαν. (4) Καὶ γὰρ ἐν οἷς ἐδόκει παρεωρακέναι τι τῶν καθηκόντων, ἐμοὶ μὲν οὐκ ἐφαίνετο δι' ἑαυτὸν τοῦτο πεποιηκέναι, διὰ δὲ τοὺς παρακειμένους φίλους. (5) τοῦτο δ' ἦν καταφανέστατον ἐν τοῖς κατὰ τῶν Χαλκιδέων ἱππεῦσιν, οὓς ἀνεῖλεν.

II.
RES AEGYPTI.

XII. Πτολεμαῖος, ὁ τῆς Συρίας [καὶ Αἰγύπτου] βασιλεὺς, κατὰ τὸν πόλεμον πληγεὶς ἐτελεύτησε τὸν βίον· (2) κατὰ μέν τινας μεγάλων ἐπαίνων καὶ τιμῆς ὢν ἄξιος, κατὰ δέ τινας τοὐναντίον. (3) Πρᾷος μὲν γὰρ ἦν

καὶ χρηστός, εἰ καί τις ἄλλος τῶν προγεγονότων βασιλέων. (4) σημεῖον δὲ τούτου μέγιστον· ὃς πρῶτον μὲν οὐδένα τῶν ἑαυτοῦ φίλων ἐπ' οὐδενὶ τῶν ἐγκλημάτων ἐπανείλετο· δοκῶ δὲ μηδὲ τῶν ἄλλων Ἀλεξανδρέων μηδένα δι' ἐκεῖνον ἀποθανεῖν. (5) ἔπειτα, δόξας ἐκπεσεῖν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τἀδελφοῦ, τὸ μὲν πρῶτον, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ λαβὼν κατ' αὐτοῦ καιρὸν ὁμολογούμενον, ἀμνησικάκητον ἐποιήσατο τὴν ἁμαρτίαν· (6) μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ἐπιβουλεύσαντος τῇ Κύπρῳ, κύριος γενόμενος ἐν Λαπήθῳ τοῦ σώματος ἅμα καὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ κολάζειν ὡς ἐχθρὸν, ὥστε καὶ δωρεὰς προσέθηκε παρὰ τὰς πρότερον ὑπαρχούσας αὐτῷ κατὰ συνθήκας, καὶ τὴν θυγατέρα δώσειν ὑπέσχετο. (7) Κατὰ μέντοι γε τὰς ἐπιτυχίας καὶ κατορθώσεις ἐξελύετο τῇ ψυχῇ, καί τις οἷον ἀσωτία καὶ ῥαθυμία περὶ αὐτὸν Αἰγυπτιακὴ συνέβαινεν· καὶ κατὰ τὰς τοιαύτας διαθέσεις εἰς περιπετείας ἐνέπιπτεν.

Τέλος τῶν Πολυβίου Ἱστοριῶν.